

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREVE

FRA

JACOB LANGEBEK

UDGIVNE AF

DET KONGELIGE DANSKE SELSKAB
FOR FÆDRELANDETS HISTORIE OG SPROG

TIL ERINDRING OM

SELSKABETS STIFTELSE DEN 8. JANUAR 1745

VED

HOLGER FR. RØRDAM.

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL.

GRÆBES BOGTRYK

1895.

Den 8. Januar 1895 har DET KONGELIGE DANSKE SELSKAB FOR FÆDRELANDETS HISTORIE OG SPROG be-
staaet i 150 Aar. For halvtredsindstyve Aar siden,
da det 1845 fejrede sit Hundredaarsjubilæum, ud-
gav det en af Werlauff forfattet Fremstilling af dets
Historie siden dets Stiftelse. Atter nu, halvt Hundred
Aar senere, har Selskabet ønsket at betegne den
nye Mærkedag i dets Liv ved Udgivelsen af et Skrift.
Det har ment, at der ved denne Lejlighed kunde
være Grund til særlig at mindes JACOB LANGEBEK,
den Mand, der ikke alene stiftede Selskabet, men i
en Række Aar personlig næsten udelukkende var
Bærer af dets videnskabelige Udgivervirksomhed.
Som et Mindeskrift om ham fremkommer da herved,
udgivet ved Pastor, Dr. H. F. Rørdam, en Samling

af de allerfleste af de Breve fra ham til forskjellige i hans Samtid, som det har været muligt at finde.

Det er ikke store Forhold eller stærke Liden-skaber, der skildres i dem; men de give et levende Billed af den utrættelige Granskers Kjærlighed til sin Videnskab og af, hvorledes denne Følelse knyttede ham ved stærke Baand til de med ham aandelig beslægtede i Datiden; de vise den tjenst-villige, venlige Mand, der altid var ligesaa rede til at hjælpe andre med Oplysninger, som han var ivrig efter at uddybe sin egen Kundskab til vort Fædre-lands Historie; de kaste Lys over det personlige Forhold, hvori han stillede sig til dem, med hvem han skiftede Breve, idet tillige den Hjærtelighed og Mildhed, der skinne frem igjennem dem, bære Vidne om Elskværdigheden i hans egen Karakter; de til-tale ved en dansk Sprogtone, som stiller dem højt i Sammenligning med de allerfleste Breve, der kjendes fra hine Tider, og idet de endelig give Vink om hans Korrespondenters aandelige og videnskabelige Interesser, ere de et Vidnesbyrd om den stilfærdige, men alvorlige Syslen med dansk Historie og Sprog, der udviklede sig i hans Tid, og som iblandt andet netop ogsaa gjorde det muligt for ham at faa stiftet

det Selskab, der nu mindes ham med levende Taknæmmelighed. Det udsender denne Samling Breve i det Haab, at den Granskerflid og det Fædrelands-sind, der besjælede Langebek, stedse maa finde Udtryk i dets Virksomhed, og at denne maa kunne fortsættes langt ud i Tiden.

Selskabets Forstander.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.¹

Høyædle og Velbaarne
meget gunstige Herre!

Med all ærbødighed aflegger ieg herved min skyldigst taksigelse til Deres Velbaarenhed saavel for sidste beviiste Gunst og Bevaagenhed her i Kiøbenhavn, som og for de, langt fleere end belovede, rare og hos mig uskatteerlige tilsendte Vers, formeldende tillige med stor takssigelse *Monsr. Rosborgs* hilsen, som over den bekomne *Genealogie* er særdeeles fornøyd². Ieg understaar mig at sende Deres Velbaarenhed et par begravelse-vers, som ieg begge har giort, det eene for mig selv, det andet for en god Ven, med ydmygst formodning, at Deres Velbaarenhed ikke tager enten

¹ Af dette Brev ses, at Langebeks Forbindelse med Rostgaard er ældre, end J. Møller og C. Molbech have antaget (Nye Danske Mag. IV, 4. V, 271). Chr. Bruun har allerede gjort opmærksom herpaa i sit indholdsrige og grundige Skrift „Frederik Rostgaard og hans Samtid“ (I, 431), der giver gode Oplysninger om Langebeks Forhold til Rostgaard. — Foruden ovenstaaende Brev er der ogsaa bevaret et andet fra samme Aar (af 5. December) fra Langebek til Rostgaard; men det er for ubetydeligt til her at medtages.

² Mulig den Jacob Rosborg, der paa denne Tid levede som velhavende Particulier i Kjøbenhavn (Kbh. Dipl. VIII, 731), og hvis Enke, Anne Cathrine de Voss, oprettede de rosborgske Legater, hvoriblandt et tilfaldt Universitetet (Hofman, Fundationer X, 359 ff.). F. Rostgaards Syslen med Poesi og Genealogi er bekjendt.

min dristighed eller min raa og ubehøvlede *poesie* til mistykke, ønskende intet heller, end at maatte nyde adgang til at *profitere* af Deres Velbaarenheds saavel store *poesie*, som anden ønskelig underviisning; Til hvilken ende ieg *recomenderer* mig fremdeeles Deres Velbaarenheds store *affection*, forblivende med all *æstime*

Høyædle og Velbaarne
meget gunstige Herres
allerydmygste tiener
I. Langebek.

Khavn, d. 9. *Martii* 1735.

Udskrift:

Høyædle og Velbaarne
Hr. *Friderich Rostgaard*
Herre til *Kraagerup*
K. M. Høybetroede *Etats* Raad etc.
ydmygst
Kraagerup.

Hermed en liden forseglet *paque*.

Nr. 2.

7. Februar 1738.

TIL HANS GRAM.

[Om dette Brev, som ikke er fundet, siger J. Møller i Nye Danske Magazin IV, 4: „Det ældste Brev, jeg har seet, fra Langebek til Gram, er dateret Kraagerup den 7de Februar 1738, og viser, at den unge Historiker alt dengang var kjendt og yndet ogsaa af den berømte Philolog Frederik Rostgaard, sikkert ved Grams Anbefaling. Langebek opholdt sig denne Vinter en rum Tid paa Kraagerup, for at ordne Rostgaards betydelige Bogsamling og forfatte Catalog derover¹. Han kalder

¹ Hertil kunde føjes, at Katalogen over den rostgaardske Manuskriptsamling (i Universitets-Bibliotheket) er skreven med Langebeks Haand.

i dette Brev Gram sin eneste Forfremmer, og beder ham ved sin Tilbagekomst ei at være for skaansom, men kun paalægge ham meget Arbeide, for at han kunde faa Leilighed til at af-tjene noget af sin store Gjeld.⁴]

Nr. 3.

29. November 1738.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høygunstige Herre!

Ieg erholdt rigtig D. V^s sidste gunstige Skrivelse af 27. Nov. og har siden talt med *Mr. Lünov*¹, som ieg ikke kunde formaae til at overlade 200 *exemplarer* ringere end 20 [Rdlr.]. Altsaa bliver der vel intet *Kiøbmandskab* af, førend D. V. selv kommer her ind i Staden.

Bogbinderen har allerede faaet fat paa D. V^s *exemplarer*, og lover at skaffe dem som snaarest færdig: Men siger, at han ikke kand staae ved, at gjøre dem ringere end for omskrevne Priis, eftersom der baade gaaer endeel Guld til, og den beste *corduan* er dyre, og af eet Skind kand kuns blive 4. bind. Men han lover at gjøre dem i alle Maader forsvarlige, og vil ikke forlange meere for de 5. allerbeste end for de andre, som og skal i *corduan*.

Siden ieg iust nu erindrer det, saa var der forleden en god Ven, som meddeelte mig dette *Epigramma*:

*Borrichii sic alma domus, sic fama virebit,
Qualiter heic ipso in marmore grana virent.
Marmora carpit edax furtivo dente vetustas,
Vidimus in gelido marmore grana mori.
Marmora sic pereunt, perierunt marcida grana,
Florida Borrichii fama perennis erit.*

Dette skal være giort efter Ildebranden af en *Student Ambrosius Stub*, og det i Anledning af et andet *Epigramma*,

¹ Ove Lynow. Bogtrykker i Kjøbenhavn.

som D. V. skal have skrevet over et Korn, som voxte op i Muren af det afbrændte *Collegio Borrichiano*¹. Om D. V. har gjort saadant et *Epigramma*, ønskede ieg gjerne at vide, og om saa er, beder ieg ydmygst, at D. V. er saa gunstig at meddele mig et udskrift deraf. Forbliver i øvrigt med største ærbødighed

Høygunstige Herres
Underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 29. Nov. 1738.

•Nr. 4.

1742.

TIL KONG CHRISTIAN VI.

Ieg overleverer i allerdybeste Underdanighed til Deres K. M.^s høie og hellige Person dette mit ringe Arbeid, som intet mindre er, end saa stor en Ære og Naade værdt, at blive antaget af saa dyrebare Hænder og beskuet af saa høioplyste Øine. Allernaadigste Arve Konge! Ieg haver mange Aarsager baade med og imod mig til saa voveligt et Forsets Fuldbyrdelse.

Naar ieg paa den ene Side betragter Verkets Ringhed i mange Maader imod saa stoor en Høihed og Fuldkommenhed i alle Maader, er ieg bleven afskrekket fra saadant Foretagende, som noget formasteligt af den allerringeste Undersaat imod sin, næst Gud, den allerhøieste Herre paa Iorden. Men naar ieg paa den anden Side har overveiet alle de Midler og Veie, som Deres *Maiestet* fra sin allchristeligste Regierings tiltrædelse til sine troe og kiære Undersaatters Velstand og sine Arve Rigers og Landes Opkomst og Æres Udbredelse haver taget, og alle de Naader og Naades Tegn, som D. M. imod enhver, endog den aller-

¹ Mulig har Amb. Stub set Rostgaards Digt hos sin Velynder Justitsraad Christian de Stockfleth til Brahesholm, der 16. April 1739 ægtede Rostgaards Datter (F. Barfod, A. Stubs Saml. Digte, 3. Udg. S. XXXVII).

mindste Underdan, som kand og vil dele noget af sit anbetroede Pund til Landets Gavn, Ære og Velgaaende, og til D. K. M.^s høistpriselige Forset at udføre, dagligen beviser; da maatte det regnes mig til en Ubesindighed, om ieg ikke, i Betragtning af den allerunderdanigste Skyldighed og Ære-Frygt, som fra første Ungdom af til Kongen og Kongens huus i mit Hierte er indplantet, og den Kiærlighed, hvormed ieg mit Fædreneland stedse er forbunden, nedlagde dette lidet Verk, saa slet og ret som det er, for D. K. M. velsignede Fødder, siden den fornemmeste Hensigt derved er deels at stille adskilliges Længsel inden og uden Landet, som hidindtil have savnet den Nytte, som et dansk *Lexicon* i adskillige Henseender kan medføre, og deels for at meddele lidet endogsaa i dette Stykke til mit kiære Fædrenelands Ære og Anseelse, som indtil des hos Mange saavel Fremmede som indfødde haver hørt ilde for saadan Mangel. Vel negter ieg ikke, at der haver været store og ypperlige Mænd, som i mange aar haver arbeidet og ladet arbeide paa et saadant, dog langt vigtigere og fuldkomnere Verk; Men deels for deres gode Hensigter til Verkets des større Fuldkommenhed og deels for andre vigtige Forhindringers Skyld, er sligt Deres Arbeid indtil denne Dag ikke kommet for Lyset, som dog haabes engang at skulle skee. Ikke des mindre, siden saadant brave Mænds Forehavende endnu kand vare nogle aar, førend man kand see et ønskeligt Udfald derpaa, og siden ieg af en naturlig Drift haver anvendt nogle aar af min Levetiid paa de Videnskaber, hvorved mit Fædrenelands Historie, Sprog og *Antiquiteter* kunde, om ikke meget, saa dog i nogen Maade, oplyses, har ieg foretaget mig dette lidet Værk at udgive, ikke som et fuldkommet *Lexicon*, men aleneste som en Haandbog, hvoraf man, indtil et større Verks Forfærdigelse, kand betiene sig.

Stormægtigste Konge! Venner eller Befordrere af nyttige *Studiis* har ieg ikkun faae af i Verden. Midler og Formue til at udføre de Ting, som ieg gierne ønskede, til Kongens tjeneste og Landets Ære, har Gud ikke behaget

at forlene mig. Af Fortienester har ieg ligeledes ingen at beraabe mig paa, hvorved ieg kunde have Haab til nogen Naade og Forfremmelse; thi hvad den allerunderdanigste Opvartning angaaer, som ieg i en tiid af (7) aar haver aflagt ved D. M.^s prægtige og ret Kongelige *Bibliothec*, er det saa langt fra at ieg anseer den som nogen Fortieneste, at ieg io langt hellere holder den for min egen store Nytte og Fordeel, da ieg ved saadan fortræffelig Leilighed har i mine ledige Timer lagt Grundvold til den liden Kundskab, ieg har om mit kiære Fædreneland og dens ældre og nyere tilstand. Og hvad det lidet Verk anbelanger, hvilket ieg med en anden Ven, som nu befinder sig paa et langt fraliggende land i D. K. M. høie Hverv og Befaling¹, har under titel af *Dänische Bibliothec* samlet og udgivet, da holder ieg mig det heller ikke for nogen Slags Fortieneste, siden det deels formedelst adskillige aarsager standsede i sin første fødsel og begyndelse, og deels siden enhver af Landets Børn er pligtig til, hvori han kand og saavidt hannem muligt er, endog uden tak og belønning, at tiene og ære sit Fædreneland.

Allernaadigste Konge! Der er intet Menneske under Solen, som ieg haver eller bør have saa inderlig og hiertelig en Høiagtning for, som for D. K. M., der af Gud er sat til at giøre os sine Undersaatter lyksalige baade i det aandelige og timelige; der er og ingen i disse Lande og Riger, som Himlen har lagt under D. K. M.^s Herredømme, der kand eller vil hellere ei alene befordre alt det, som i ringeste Maade sigter til sine Landes Ære og Anseelse, men endogsaa virkeligen opmuntrer og ophjælper alle dem, der anvender deres tiid og Pund paa de ting, hvorved Fædrenelandet kand tienes og æres. Altsaa er der heller ingen i verden, som ieg med større billighed maa tilskrive denne første og uanseelige Prøve af mit ringe arbeide, end D. K. M. der ikke alleneste elsker sin Gud og i alle ting søger hans Æres Udbredelse, men endogsaa elsker sit Folk

¹ Ludvig Harboe var 1741–43 Kirkevisitator paa Island.

og i alle tilfælde søger at opreise sin Arv og Eiendom, ja elsker og ærer det Tungemaal, som Gud har forundt disse Rigers Indbyggere til at love Gud og velsigne D. M. med for alle sine høistpriselige Anstalter. Gud velsigne Kongen og Kongens Huus ævindeligt! I hvilket inderlige Hiertets Ønske ieg er saa forsikkert om at finde i D. K. M. en Naadig Herre og Konning, som mit bestandige Forsæt er at leve og døe

Deres Kongelig *Majestets*,
Min allernaadigste Arveherres og Konges
Allerunderdanigste tiener og
tropligtigste Arve Undersaat.

Udenpaa er med en anden gammel Haand skrevet: „En¹ Dansk, Latinsk og Tydsk Ord-Bog“.

*Nr. 5.

27. Oktober 1742.

TIL TERKEL KLEVE².

Vir Nobilissime!

Superiores, quas à me accepisti, literæ promissum Tibi fecerunt de iterando proximè scribendi studio. Quoniam verò omne promissum cadit in debitum, et ludus sæpe in serium vertitur, evenit utiqve auspiciatò, ut hisce Tibi (utinam non) jam iterum sim molestus. Desiderio meo præveniendi prævenit singularis Tua humanitas; vix enim prius meas e manibus tradideram literulas, quam in manus incidere exoptata Tua, gratissima, officio et amoris plena, epistola³. Quod valeas, magnopere

¹ For „En“ var først skrevet „Kort og fuldstændig“. — Den omtalte Ordbog er aldrig kommen for Lyset, saa Kongen vel neppe har faaet ovenstaaende Tilegnelse at se.

² Brevet er tidligere trykt i R. Nyerups Langebekiana, S. 12 ff. T. Kleve (siden adlet Klevenfeldt) var da Justitssekretær i Højesteret og Sekretær i danske Kancelli.

³ Dette Brev, dat. Paris 6. Okt. 1742, er endnu bevaret (trykt i Nyerups Langebekiana, S. 8 ff.).

gaudeo, et, ut inter Parisinas voluptates vigere perseveres, ex animo voveo. Iter illud, quod per Foederati Belgii provincias confecisti¹, multis de causis mihi perplacet. Egregiam quidem laudem (non spolia ampla) retulisti, quod scrupulum illum et somnium verè Fossianum², de tabulario Christiani II^{di} Wilvordæ inveniendo, nobis ex animo evulseris. Dubitant meritò Viri illustres, Rostgardus, Tottius, Grammius (quos ante aliquot menses de ea re nomine Henrichsenii³ consului), an unquam dictum tabularium ibidem loci fuerit, verisimiliter suspicantes, narrationem eiusmodi ex ore Domini de Lente, Consiliarii quondam Intimi, fluxisse in cerebrum Fossii, qui quod ab aliis audiverit, pro suo forsàn venditat; Lentium enim, dum peregrè abfuerit, tale quid in Flandriæ loco quodam (non quidem Wilvordæ, sed potius, Mechliniæ, Gandavi, alibive, et absque dubio in monasterio aliquo) vidisse, et huius argumenti literas ad Magnum Regni Cancellarium dedisse, certum est. Easdem verò literas, si inter alias Lentii in Cancellaria nostra Germanica adhuc superessent, sane operæ pretium erat ex latebris eruere, utpote ex quibus haud parvum toti historiæ lumen affunderetur⁴.

Atlantem Resenii, quod in Belgio offenderis, inopinata quidem, sed grata patriæ, tibi, nobisque omnibus, fortuna fuit⁵. Utinam raræ ac selectæ tuæ librorum

¹ Om denne Rejse havet udførlige Efterretninger i den af Kleve førte Rejsejournal, der er trykt i 3die Bind af Nyerups Magazin for Rejseiaagttagelser.

² Hermed hentydes til den bekjendte Bog- og Møntsamler Etatsraad Niels Foss, der mente at have opdaget, hvor Christian II.s Arkiv laa skjult (s. Nyerups anf. Magazin III, 453 f. Allen, Breve og Aktst. t. Chr. II.s og Fred. I.s Hist., Indl. S. XIX f.).

³ Henrik Henrichsen, da Sekretær i det danske Kancelli (siden adlet med Navnet Hielmstjerne).

⁴ Lentis Brev synes ikke mere at existere (s. Allen, a. Skr.).

⁵ Om denne Erhvervelse og om andre af de i nærværende Brev berørte Emner taler Kleve i sit ovf. nævnte Brev af 6. Okt. 1742.

collectioni plures eiusdem farinæ in Gallia fierent accessiones; utinam occurrerent Tibi Missalia, Breviaria et Diurnalialia quædam Danica, Historia Oligeri Dani Gallicè, aliique haud pauci libelli, Parisiis et apud Gallos olim impressi; nec sane dubito, quin, Te statore, patriæ restituerentur. Illustris Tottius noster, vir inter seculi sui Nobiles eruditos facilè princeps, multam tibi salutem mittit, gratèque æstimat oblatum de Codicibus Bruxellen-sibus officium: Cum autem egregiam Missalium, ut vocant, Breviariorum, aliorumque Ritualium librorum, in membrana scriptorum et impressorum, collectionem jam diu possideat, eamque tam nitidam tamque lectissimam, ut elegantiores codices aliunde sperare vix liceat, suis oeconomicè adqviescere mavult, quam non meliores impenso pretio adqvirere. Diploma illud, quo Rex Gallicæ Hannibali Sehestedio dignitatem Comitis concessit, non, ut putas, anno 1654, sed anni 1663 mense Aprili scriptum est. De eiusdem Sehestedii apud Gallos mora et legationibus varia forsàn Parisiis invenies: ad minimum ceremonias, quibus ad Regem introductus est, apud Introductorem aulicum habere poteris. Et, nisi me fallunt omnia, de Ulefeldio aliisque memorabilibus Danis, qui, sive peregrinationis sive legationis occasione, in Gallio morati sunt, particularia quædam investigare Tibi facile erit. Nec foret ingratum, si expiscari placuerit, unde duas illas icones, ad patriam nostram pertinentes, scil. Ingeburgis Gallicæ Reginæ et Dorotheæ Lotharingicæ, Monumentis Monarchiæ Francicæ insertas, sumserit Celeberr. Montfaucontius. Mihi verò hoc maxime gratificaberis, si decantatas istas canæ vetustatis reliquias, effigies nempe Petri cuiusdam Episcopi Roskildensis et S. Wilhelmi Abbatis Ebbelholtensis in Monasterio S. Genevævæ Parisiis asservatas, studiosè lustraveris, et, si operæ pretium, delineari curaveris. Certè, quantumvis etiam rudi penicillo depictæ sunt, si modò adsint vestustatis notæ, nobis cara erunt et rara antiquitatum Danicarum vestigia. Rosenkrantzium, Staffeltium et fortè

plures ex generosa juventute Danica apud exteros degere, certum est; num verò Lutetiam Parisiorum rectâ tendant, affirmare non audeo: Comes autem junior à Daneskiold-Laurvigen adhuc domi est, et huiusmodi professionis nondum cepit consilium. Salutant Te Grammius, Henrichsenius, Hoffmannus, et, quotquot novi, amici tui. Vale, Vir Nobilissime, et ama semper, quem semper amasti,

Tibi ex animo addictissimum

I. L.

Dabam Havniæ a. d. 27. Octobris 1742.

P. S. Mr. H.¹ har fortalt mig, at Pladerne til *Resenii Atlas* ere fundne, *quo indicare voluit*, at Min Hr. *Secretaire Kleves Exemplar* ikke er saa rar: Men *triumphen* er ikke ret stor; thi tre eller fire af Pladerne ere gandske borte, og Resten saa forrustede, at de ei duer meget.

Til Hr. Justitz *Secreterer Kleve à Paris.*

*Nr. 6.

11. December 1742.

TIL MADS BOHNE.

Velædle Hr. *Bohne*²,
Høistærede Ven!

Hans meget angene Skrivelser af 27. *Sept.* og 18. *Octobris* har ieg længe siden erholdet, og hierteligen glæder mig saa vel over Hans lykkelige Ankomst til sit Fædreland som fremdeles varende ønskelige Velstand. Min gode Herre maatte ansee det for en uforskammenhed af mig, at

¹ Ovennævnte H. Henrichsen.

² Mads Bohne eller Bohn (født 2. Febr. 1718, død 31. Jan. 1754), Søn af Kjøbmand Herman Madsen Bohn i Nexø, havde studeret og rejst, men blev dog Kjøbmand i Rønne. Han havde historisk Interesse og samlede flittig Dokumenter til Bornholms Historie. Nogle Breve fra ham til Langebek ere bevarede.

ieg i saa lang Tid har forsømt at svare: Men naar han paa den ene side betænker, at begge hans kiære breve ere leverede i mit *Logement*, uden at ieg har talt med den, som har bragt dem, og paa den anden Side, at hand selv ved sidste Afskeed var saa god og lovede, men ei har efterkommet, at lade mig vide, hvor ieg kunde faae mine breve til hannem befordre, haaber ieg, han lader al Fortrydelse fare, og anseer saadan Forsømmelse ei for nogen Modvillighed, men for et uheld, der ofte indtræffer med og iblandt de bedste Venner. Havde ieg ikke forleden klaget min Nød for den gode *Secr. Hoffmand*¹, som vidste gode Raad og har lovet at befordre dette, da muligt Forsømmelsen havde opnaaet en høiere Grad. For de belovede *Bornholmske* Ord og Talemaader er ieg meget forbunden, saavel som for alt andet Rart af gamle Danske sager, som ieg af min Elskelige Vens fuldkomne Godhed ved forfaldende Leilighed har at vente. En prøve af hans Venskab fornemmer ieg, da han sidst var saa god at oversende mig de 8 gamle *Bornholmske* Breve, som ieg med hans gode Tilladelse har gjort 2de *copier* af, den ene forbeholdt mig selv, den anden herved oversender til min gode Vens tjeneste: Det nyeste Brev af 1594 er fuldt af Huller og *Copien* følgelig *defect*; dog lige meget, thi det er ei af stor Betydning. Men naar han behager at *conferere* nogle af de ældere med de *Copier*, han deraf tilforn haver, skal han befinde, hvor urigtige hans forige *Copier* ere imod disse baade i aarstal og adskillige ord, og hvor nyttigt det er at kunde faa gamle *documenter accurat* afskrevne. Skulde der endnu findes flere slige Brevskaber paa *Bornholm*, og min kiære Ven kunde forskaffe dem til mine Hænder, skulde baade han og ieg begge blive tiente med rigtige udskrifter, og Eiermændene faae deres *Originaler* tilbage. Jeg takker meget for det tilsendte Sognevidne angaaende *Officererne* paa *Bornholm* 1645, som ieg tager mig den Frihed at beholde;

¹ Hans Hofman (senere adlet: de Hofman), da Sekretær i Økonomi- og Kommercekollegiet (Dansk biogr. Lexikon VII, 498).

Men den laante Herredags Dom de samme angaaende sendes herved med største Taknemlighed tilbage. Kand Han komme over flere slige *Acter* eller *Domme*, som nogen mærkværdig Person eller Handel maatte vedkomme, skede mig en behagelig tjeneste, om hand mig den til Afskrift vilde oversende. Ieg forsikrer ei allene, at ikke et eneste Blad af fremmedes Sager hos mig skal forkomme, men endog, at ieg stedse skal beflitte mig paa at aftiene saadan og al anden forhen beviiste Artighed. Hvad *Terlon*¹ har om den Handel paa *Bornholm* 1658, har ieg efter forlangende udskrevet, og hermed fremsender, men af den beretning lærer man ikke mange Omstændigheder i den *Printzenskioldske* Handel. Paa *Stobæi*² *auktion* i *Lund* havde ieg givet en heel deel *commissioner*, men intet synderligt faaet af trykte bøger, og slet intet af *Manuscripter*, og følgelig ei heller N. 25 *in folio*, som ieg dog havde sat en lovlig høi Priis paa. Fra samme *auktion* fik ieg ellers en Svensk Lig-Prædiken over Hr. *Ebbe Ulfeld*, som fra 1649 til 1651 havde *Bornholm* i forlening; han var til sidst Sveriges Riges Raad, Oberiægermester og Lagmand over Øster Giøtland, døde 30. *Ian.* 1682. Kunde Min kiære Ven skaffe mig Slutningen af den *defecte Act* over bem^{te} Hr. *Ebbe Ulfeld*, skal det være mig meget kiært. Ieg har fundet et sted, at aar 1631 har Hr. *Tage Tott* og Hr. *Anders Bilde* efter Kongelig Befaling været paa *Bornholm* og *Gullaud* at forhøre tvistige Sager og sidde Retten, men ieg veed ikke, om der da noget vigtigt er forefaldet. Fra Hr. *Justitz-Secreterer Kleve*, som nu er i *Paris*, har ieg for kort siden havt Brev, Han hilser Min Hr. *Bohne* meget venligen og iblandt andet skriver disse Ord: „*Mr. Bohne* har muelig udvalt den beste Deel; kunde man vexle sig een saadan levende Malning til for de øvrige, gjorde man mueligen

¹ Fransk Gesandt her i Landet i Frederik IIIs Tid. Hans Memoirer ere oversatte paa Dansk.

² Kilian Stobæus, Professor i Historie ved Lunds Universitet. døde 13. Febr. 1742.

klogere¹.“ Det fornemmeste Nyt, som til sidste Geburtsdage² forefaldt, var den store *Doctor-Grad*, hvormed Biskop *Hagerup*, *Professor Reuss*, *Lector Rosenstand*³ fra *Wiborg*, *Provst Nannestad* fra *Aarhuus* og *Provst Bredenberg* fra *Holbek* bleve af *Doct. Wøldike* giorte til *Doctores Theologiae*, og *Prof. Kofoed*, *Prof. Møllman* og *Krigs-Raad Hedegaard* fra *Fyen* af *Prof. Scheid* giorte til *Doctores Iuris*. Hvorhen de store *Krigs-Rustninger* sigter, som her begynder at skee, veed Gud best, og ikke mange *Mennesker*; thi hvad derom af gemene *Mand* snakkes, er baade med og imod, frem og tilbage, og altsammen ganske uvist. Her er paa *Banen* at blive oprettet et *Antiquitæts-Collegium* eller et lærdt *Kongeligt Selskab*, som foruden *Præses H. Exc. Hr. Geheime Raad von Holstein* skal bestaa af tre *Slags Lemmer*, de første skal være *Honorarii*, saasom *Rostgaard*, *Tott*, *Foss &c.*, de andre *Ordinarii*, nemlig *Gram*, *Pontoppidan*, *Wøldike*, *Scheid*, *Møllman*, *Anchersen*, *Henrichsen* (som ellers skal være *Secreterer* i *Collegio*) &c., det tredie *Slags* skal være *Adjuncti*, hvortil endeel *Secreterer* og *Studentere* ere udnævned: Om dette skal ieg en anden tid give nærmere og vissere underretning. Fra *Hr. Iustitz Raad Gram* og *Hr. Secreterer Hoffman* samt flere gode *Venner* har ieg *Min kiære Herre* meget *ienstligen* at hils; For *Resten* udbeder ieg mig hans *bestandige Ven-skab*, og, næst al *Lyksaligheds Tilønskning*, lever med inderlig *Høiagtning*

Velædle Høistærede Vens
 tienstærbødige tiener
 I. L.

Khvn. d. 11. *December* 1742.

à *Rønne* paa *Bornholm*.

¹ Mads Bohn ægtede 20. Juni 1743 Barbara Bohn, Datter af Kjøbmand og Hospitalsstifter Herman Mortensen Bohn i Rønne. (Medd. af Læge M. K. Zahrtmann.)

² Kongens og Dronningens (30. og 28. November).

³ Peder Rosenstand Goiske, siden theologisk Professor ved Universitetet.

TIL TERKEL KLEVE¹.

Velædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz Secretaire!*

For at hevne mig paa een og anden af vore gode Venner, som havde lovet at lade mig vide, naar De skrev min kiære Herre til, og Samme ikke har efterkommet, lader ieg dette paa egen Haand indløbe, menende derved at ville oprette en fast uafbedelig Forsømmelse. Og for nogenledes at beviislig gjøre en ikke aldeles ugrundet Uskyldighed, da ligger ieg Hannem her for Øine en Latinsk Brevlap, som ieg havde tiltænkt hannem, længe førend ieg havde den ære at erholde Hans sidste saa nette saa overmaade kiærkomne Skrivelse af 9. Nov. Ieg er næsten undseelig ved at lade den samme fremkomme, hvis ieg ikke forud havde den Forsikring, at Hand ikke fortrød paa min Uhøflighed imod *Priscianum*² og hans Med-Brødre. Treffer ellers saavel mit Latinske som mit Danske Brev Hannem i den stand, som ieg ønsker, da vær forsikret, at det treffer vel. Min kiære Herre behager at tillegge mit seneste Brev nogle alt for høie Dyder, hvor med Han gjør mig liden Fornøielse; thi ieg er selv forvisset om min Skrive-Maades ufuldkommenhed, og at den intet mindre fortjener end saadan Roos. Vores Brevvexling igiennem *Mr. H.*³ Hænder var begyndt, men synes ikke at ville blive lykkeligen vedligeholdt. Hans Hilsener ved *Mr. Ortved*⁴ var mig uendeligen kiære, og Hans Brev endnu mere, men ingen af Delene saa kiær som snart at kunde see Hans elskværdige Person i en fuldkommen Helbreds-Stand. At idelig Be-

¹ En Del af Brevet har tidligere været trykt hos Nyerup, Langebekiana, S. 17 ff.

² En gammel Grammatiker.

³ H. Henrichsen (Hielmstjerne).

⁴ Fra T. Ortved findes flere Breve til Langebek fra 1742 fl. Han var ansat i Kancelliet og særlig knyttet til Kleve. Se nedf. Nr. 20.

vegelse og en vis Spise-Regel ere Hannem høist tienlige, derom tviler ieg slet intet, men hellere ønsker, at Han altid maae finde Leilighed til den første og Lyst til den sidste, og af begge en kiendelig Forbedring. *Mr. Henrichsen* er ikke enig med min Hr. *Secrtaire* i de *Parisiske* Omstændigheder; Min Herre beskylder Supperne for Salt og Peber, Vinen og Lystighederne som slette og maadelige. *Mr. H.* tvert imod setter en høi Smag paa alle tre dele. Ieg for min Part faaer aldrig store Tanker om *Paris*, hvor meget end mine derfra hiemkomne Landsmænd prædike om dens ypperlige Fordele og søde Fornøielser, som mest skal bestaae i *Opera*, samt Fruentimmer- og Spille-Selskaber, eftersom ieg holder slige Poster for et Menneske, der holder Bog over sine Gierniuger og der bør tiene Gud og sit Fædreland, moxen undværlige og til en stor deel ufornødne, ia for de fleste unge Mennesker, der ikke veed at holde deres Begierlighed i tømme, i mange Henseender heel forraadelige. Ellers glæder det mig, at ieg i min kiære Herre har en Landsmand, der dømmer uden Vild, i det han ikke for meget ophøier det fremmede eller fornædtrer vort eget, som en stor deel af vor bereiste Ungdom gierne gjør, hvis eneste Ønske efter deres Hiemkomst er, at kunde snart igien komme ud af dette indknebne Land i fri og fremmed Luft, og der leve og døe. Det gaaer vel, saalænge man har en god Pung med sig: Men lad dem med deres blotte Stav gaae over *Jordan* eller Elben, ieg tviler paa, at Fremmede tage saa vel imod dem, som vi tage imod fremmede Giester.

Det gjør mig ondt, at, hvor min gode Herre kommer, der har *Mr. H.* allerede i Forveien været at fiske, dog har han vel ikke fisket saa reent op, at andre io kand finde noget efter hannem i rørt Vand. Det skionne Stykke af *Corfitz Ulfeld* hos Hertugen af *Chartrais* er min Hr. *Secrtaire* ikke den første, der har aabenbaret, hvo skal være; thi *Mr. H.* beretter, at man der baade efter hans og andre Danskes Mund har optegnet, at det er *Ulfelds* Skilderi. For at blive ved Skilderierne, da har *M.* Herre troffet

Mr. F . . . Skilderie ret vel i sit sidste brev¹; den gode Mand trykker alt det han kand, og kand dog ikke trykke saa mange Penge sammen, han kan holde Brøllup for². H. K. M. har tillagt ham 400 Rdlr. aarligen i 5 Aar, NB. med Vilkor, om Trykkeriet faar god Fremgang; Med dette Kongl. Benaadingsbrev har han gaaget fra *Herodes* til *Pilatus* og ville have Penge derpaa, men for den deri benævnte *conditions* Skyld ingen Trøst fundet: Ellers setter han Priserne paa sit Arbeid saa billige, at de, der har ladet trykke hos ham eengang, undsee sig for at gjøre ham Uleilighed anden gang. Endnu mere om Skildier: *Mr. Evertsen* har af en sær Høflighed tilbudet og overladt til *Mr. H. Hertug Ulrichs* Skilderi, som han kjøbte paa *Michelsens auction*, uden at *Mr. H.* tænkte det allermindste derpaa: Det er vel, at en værdigere Eiermand har faaet det; dog gjør det mig ondt, at det ikke kom i min Herres *Cabinet*, som det først var tiltænkt. Bemeldte lærde *Antiquarius E.* har nyligen holdet *auction* over sine rare *doubletters*, som virkeligen svarede til det haab, man kunde gjøre sig derom, nemlig at det var udsøgt Snavs, der ikke løb i 50 daler, endskiønt han havde gjort Ord af at ville bringe dem til 1000 daler. Min Hr. *Secretaires* Forslag, at en lærd Trebogstavs Mand burde hænge paa det runde

¹ I et Brev, dat. Paris 9. Nov. 1742, skriver Kleve til Langebek: „Hvad skal man sige om *Mr. Fursm.* [rettet til: *F.*], det er i Familien og Arten. Var Skade, at hand ey var *Legations Secretair* i *Stude-Ambassaden*, for at faa en Forsmag paa *Negotien*; hand kunde i det mindste lært at *distinguere* *Stude-Horn* fra *Hiorte-Horn*. Men Fæderne-landet bør være forsickret om, at en Mand af hans *conduite* begynder intet omsonst. Ieg misunder ham mere hands *Silche-Møe* end hands *Silche-Fabrique*; har ieg iche ære for mine *Herrer Auscultanter* [*Gotthardt Fursman* var *Ass. auscultans* i *Højesteret*, hvor Kleve var *Justits-Sekretær*]; Een gaar til Krigen, den anden til sit *Kiøbmands-skab*; Gud raader for Resten. — — Hvad synes De, om *Mr. F.* hafde faaet *Privilegium* paa at trykke Løgne, mulig den *Handel* skulde blevet ham mere *convenable*.“

² Den 6. Febr. 1743 havde *Gotthardt Fursman* *Bryllup* med *Else Christine*, *Datter* af *Professor Peder Horrebow* d. æ.

Taarn, er ikke galt, og har foraarsaget mig en god Latter¹. Men inden mit Brev sluttes, skal min ringe *project* i den Materie gjøre Giengield, og uden tvil komme Min gode Herre til at lee. Jeg slap Skilderierne for tilig: *Mr. Bohne* har lovet mig til min Hr. *Secrtaire* en gammel Mand og Kone paa Træ, ikke ret store, som menes at være *Holger Rosenkrands* og hans Frue; Men om det er den lærde *Holger* eller den krigske, vides ikke²! Item om Skilderier: H. K. M. har for kort siden besøgt den lille Kunstforvaltergen og af hans *Cabinet*, foruden nogle faa andre ting, faaet for 30 *ducater* et lidet *miniatur*-Stykke med K. *Christ.* 4 og Frue *Kirsten Munk* dandsende.

Kand endeligen et Brev fra Hr. *Justitz-R. Gram* give Min kiære Herre nogen Fornøielse, glæder det mig, at ieg har den Leilighed, herved at være Aarsag dertil: *Justitz-Raaden* hilser meget tjenstlig, og forsikrer, at, endskiønt han er seen til at skrive, er han dog flittig i at tænke paa Hannem og ved alle Leiligheder at tale til Hans Fordeel. Fortegnelse paa *documenter* imellem Holland og Danmark vil blive vanskelig at faae. En Underretning om Danske *Medailler*, som angaaer Sverrig, kand ikke erholdes, førend Hans *Majestets Cabinet* ved Trykken bliver giort offentlig: *Mr. Thiel*³, *Mr. Partenet*⁴ og *Mr. Wadskiær*⁵ arbeide

¹ Kleve havde skrevet: „Er den store *Antiquarius E.* ey endnu hengt? hand burde hengis som en lærd Tyf paa det runde Taarn“. (Trebogstavs Mand, altsaa = Tyv).

² At det har været den sidstnævnte Holger Rosenkrantz, fremgaar formentlig deraf, at denne i sin Tid havde været Lensmand paa Bornholm.

³ Kobberstikker Johan Herman Thiele (Weilbach, Dansk Konstnerlexikon. Molbech, Vidensk. Selsk. Hist. S. 10).

⁴ Jean Blaise des Roches de Parthenay, en Franskmand, der i mange Aar opholdt sig i Kjøbenhavn, Forfatter af forskjellige Skrifter paa Fransk og Dansk, bl. a. en Danmarkshistorie paa Fransk i 7 Bind (s. Dsk. biogr. Lex. IV, 247).

⁵ Den bekjendte Chr. Fred. Wadskiær, der efter længe at have levet af tilfældigt litterært Arbejde, endelig blev Professor, først i Sorø, siden i Kjøbenhavn.

derpaa af alle Kræfter, og Mønt-Commissionen driver derpaa med al Nidkierhed. *Mr. Henrichsen* vil forære H. Majsts. *Cabinet 4 à 6* Stykker rare Mynter, deriblandt *Henr. Rantzovs Medaille*. Han vil tillige lade dem aftegne og gjøre Beskrivelse derover, og indgive samme Skrift tillige med Mønterne. Hvad vil nu min kiære Herre tænke om sit Fædreneland, Man har for i disse tider at oprette et *Antiquitæts-Collegium*, hvis Præses skal være H. *Ex. Hr. Geh. R. v. Holstein*, og skal bestaae af tre Slags Lemmer: de første skal være *Honorarii*, saasom *Rostgaard, Tott, Foss, Holberg &c.* De andre *Ordinarii*, saasom *Gram, Wøldike, Pontoppidan, Scheid, Anchersen, Møllman, Henrichsen* skal være baade *Membrum* og *Secretaire* i *Collegio*. Det tredie Slags skal kaldes *adjuncti* og bestaae af nogle *Secretairer* og *Studentere*, saasom *Hoffmand*¹, *Fieldsted*², *Thestrup*³, *Wadskier, Møller Flensburgensis*⁴, *Mr. Olsen*⁵, og ieg uværdig bliver vel og Bud eller Fyrbøder derved: Men ieg for min Part har i Sinde at betakke mig derfor og bede, at ieg enten gandske maae være fri eller bie, indtil ieg kand fortiene Sted iblandt de rette *Membra*; thi i et *Collegio*, som iust angaaer de ting, som ieg i en 8 Aars tid aleneste har lagt mig efter, vil ieg nødig være Dreng under mange, som neppe har kiget ind i saadane ting, og ikke engang har ret Smag paa nogen Part af vore *Antiquitæter*. *Justitz R. Gram* har aldrig lukket sin Mund op til mig i den Materie; Ieg holder og gode Miner. Ellers har ieg sagt mine Tanker til en god Ven, som gierne maae bringe det for igien; Den samme bragte mig denne tidende som en stor Høitid og Naadesbeviisning, at der iblandt

¹ Den tidligere nævnte Hans Hofman.

² Andreas Fielstrup var Assessor auscultans i Højesteret og Sekretær i danske Kancelli.

³ Frants Thestrup, Sekretær i danske Kancelli.

⁴ Ol. Henr. Møller, da Huslærer hos Konsistorialraad, Sognepræst ved Petri Kirke, A. C. Rohn, 1744 Prof. Hist. Lit. ved Universitetet, senere Rektor i Flensburg.

⁵ Sikkert den bekjendte lærde Islænder Jon Olafson af Grunnavig.

andre var giort Forslag paa mig at blive *Adjunctus*. Taksigelsen blev efter Naaden. Men ieg bad ved samme Leilighed, at man io ikke vilde glemme at give Hr. *Secrétaire Kleve* et godt Sted, hvortil svaredes, at han ikke skulde blive glemt, naar han kom hjem. Kiære Herre, heraf lærer han saa meget, at han ikke altfor længe maae forhale sin Hiemkomst, Ieg skulde vel haabe, at *Mr. Duvahl*, som af ovenmeldte ære har faaet en alen til sin Vext¹, samt *Mr. Partinet* og andre uomgængelige *Antiquitatum nostrarum monarchæ* ikke blive glemte. Spørsmal, hvad Sted skal den lærde *Antiquarius E.* have i dette lærde Selskab; Min *project*, som ieg før lovede, skal være, at siden et stort *Collegium* kand og behøve en god Klokke, kunde han *propter communia studia* vel bruges til Knebel, og de altsaa paa begge sider blive veltiente, i det Selskabet fik en lærd Klokke at gaa efter, og Klokken et lærdt Sted at hænge paa².

For nu at blive ved Lærde Selskaber, da gjorde Hr. *Secr. Henrichsen* d. 15. Dec. om Aftenen et lærdt Giestebud, men der hos saa prægtigt, saa herligt, *ut nihil supra*: Selskabet bestod i 6 Personer, nemlig *Rostgaard, Tott, Foss, Gram, Capt. Schulenburg* (som er bleven *General Auditeur* i Norge) og *Mr. H.* selv: Alt hvad de enten saae eller smagte der, var saa lekkert, ia saa forundringsværdigt, at de der forestillede sig Paris i sin fuldkomneste Herlighed. At ellers min Herre kand giøre sig et begreb om Hr. *Secr. Henrichsens* Leilighed, da har han alle de Værelser paa anden og tredie *Etage* ud til Stranden; Paa den øverste *Etage*, hvortil er ført en ny Trappe op, har han een Sal til sit *Bibliothek*, een til sit *Skilderi-Cabinet*, og et Sovekammer: Paa den anden *Etage* har han sin daglige *Studere-*

¹ Kunstkammerforvalter Johan Salomon Wahl eller du Wahl (til hvis Lidenhed der ogsaa hentydes ovf. S. 17).

² Den Mand, som der her og i det foregaaende satiriseres over, var vistnok den Peder Ewertsen, „boende i Bryggergaarden paa Nørregade“, der 1757 ved Auktion lod bortsælge en ret anselig Samling Bøger og Skilderier. (Katalog i Hielmstiernes Saml. 1313. 4°).

Stue, sin *audience*-Stue og en anden stadse-Sal: Alle de Værelser og Trapper vare den Aften besat med hvide Voxlys, og over 30 alene i Salen hvor de spisede. Om tiisdagen derefter til Middag gjorde *Tott* et stort Giestebud, hvor igien var *Henrichsen*, *Rostgaard*, *Gram*, *Bing*, *Wøldike*, *Anchersen*, *Kall*, *Møllman*, *Duwahl*, og en stor suite af lærde Folk. Greve *Rantzou* havde lovet at komme til *Henrichsen*, men undskyldte sig siden ved Skrivelse. Til sidste Geburtsdage holdtes her paa *Academiet* en stor og høitidelig *Doctor*-Grad, da Biskop *Hagerop*, *Prof. Reuss*, *Lect. Rosenstand*, *Provst Nannestad* og *Provst Bredenberg* bleve *Doctores Theol.* og *Krigs-Raad Hedegaard*, *Prof. Kofod* og *Prof. Møllman* bleve *Doctores Iuris*, og i nogle dage derefter gik det ikke løs paa andet end *Doctor*-Gilder hos Hr. Geh. R. v. *Holstein*, hos Bispen, hos *Thestrup &c.* I Torsdag d. 20. Dec. gik H. E. Hr. Geh. R. *Berckentin* i *Ambassade* her fra til *Stockholm*. havende med sig Greve *Rantzou* som *Cavalier*, *Secr. Schneider*, een eller to Kongl. *Pager*, nogle Kongl. *Laquais &c.* De har taget imod H. E. med Skyden og stor *Æresbeviisning* paa de Svenske Grændser. Han kom ikke heraf Khvn før aften; Aarsagea var, at H. E. først vilde have Ende paa den tvistige Sag imellem de begge Brødre Greverne af *Reventlou*¹, hvilken blev saaledes bilagt, at den ældste skal give den yngste 40,000 Rd. Om vore Troppers *Marche* har her paa nogen tid været Snak og Alarm nok, nu er alting stille igien.

Fra Hr. *Justitz Raad Henrichsens*² Huus, hvor ieg i dag har den ære at komme, kand ieg hilse meget flittig. Hr. *Secr. H.* var forleden meget plaget af Hoved- og Tandpine, men nu gandske frisk. I sær lader den gode Hr. *Conf. R. Rostgaard*, som i gaar reiste her fra Staden, meget venligen hilse, og glæder sig hierteligen over min Herres

¹ Conrad Detlev og Christian Detlev Reventlow, Sønner af den Grev Christian Detlev R., der 1729 erigerede Grevskabet Christianssæde († 1738).

² Niels Henrichsen, Viceborgmester i Kjøbenhavn, oftnævnte Sekretær H. Henrichsens Fader.

Velgaaende. Hr. *Secretaire Hoffman* og andre Venner formelde deres Hilsen. Den yngre *Secr. Hoffman*¹ og *Justitz R. Berregaard*² ere nu i *Leipzig*. Til Slutning forsikrer ieg mig selv om Hans Venskabs bestandighed og beder, at dette mit Brev for visse *particularia* ikke maae komme for andres Øine. Venter med Længsel at glædes igien med et lidet Brev. Ønsker Hannem af Hiertet et velsignet Nyt Aar og alt det som kand forfremme Hans Velstand og Lyksalighed, forblivende med en hiertelig Oprigtighed Hans høistforbundne tiener

I. L.

Kh. d. 25. Dec. 1742.

Til Hr. *Justitz Secretaire Kleve à Paris*.

*Nr. 8.

1. Januar 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høiædle og Velbaarne Hr. *Conferentz Raad*,
Høigunstige Herre!

Det allerførste, ieg i dette lyksaligen begyndte Ny Aar sætter Pen paa Papir til, er at give Deres Velbaarenhed en skreven Forsikring, saavel om den hiertelige Taknemmelighed, med hvilken ieg erkiender al den Godhed, ieg af D. V. i det afvigte Aar har oppebaaret, som om de inderlige Ønsker, ved hvilke ieg af Himlens Gud tilbeder D. V. alle de Velsignelser, som nogen Yndling i Verden sin mægtigste Velynder kand ønske og tilbede. Den Allershøieste selv være D. V. beste og eneste Nytaars Gave! En Gave, som formaaer mere end alle Verdens Givere! En Gave, som selv giver et langt Liv, en fuldkommen Helbred, et fornøiet Sind og en bestandig Lyksalighed! See, disse Virkninger af en saa dyrebar Gave er det, ieg herved har den Ære at

¹ Thøger (eller Tycho) Hofman (s. Dsk. biogr. Lex. VII, 500).

² Frederik Berregaard (Dsk. biog. Lex. II, 172).

ønske over D. V. og kiære Familie, af hvis Velstand ieg da ikke kand andet end spaae mit Fædreneland, der glæder sig at have i D. V. saa velsindet en *Patriot*, en uimodsigelig Fordeel og Anseelse, og mig selv, der kand rose mig af saa bevaagen en *Patron*, en uforanderlig Gunst og tilvoxende Lykke, som fremdeles skal opmuntre mig til at vise daglige Prøver af den uafsladelige Pligt, hvortil ieg i Hiertet finder mig forbunden. Men førend ieg slutter, faaer ieg at meddele det fattige Nyt, som ieg for denne Gang veed at melde om. Man siger, at H. E. *General L. Numsen*¹ har kjøbt Greve *Wedels* Gaard i Dronningens brede Gade for 9000 og nogle 100 Rdlr. Kammertiener *Schrøder*² skal tillige være bleven *Cabinets Secreterer*. Kammer Junker *Rheder*³ er bleven *Etats Raad*, *Cancelli Raad von Bergen*⁴ i Odense *Justitz Raad*, en Kiøbmand sammesteds ved Navn *Dreyer Cancelli Raad*, og et ungt Menneske fra Norge navnlig *Brinch Commerce Raad* (at det er *Hans Brinch*, skulde ieg neppe troe)⁵. Vores gode Biskop⁶ har været temmelig syg i Julen; troer dog, han kommer sig. Ieg spisede i aftes til Hr. *Justitz Raad Henrichsens*, som selv befandt sig meget upasselig: Over borde blev D. V.⁹ Sundhed erindret af *Mr. Henrichsen*, som tillige ønskede D. V. et lyksaligt Nytaar. For Resten skal ieg beflicte mig paa i det ny Aar med den gamle Ærbødighed at forblive

Deres Velbaarenheds
underdanige tiener
I. L.

Khvn. d. 1. *Ianuarii* 1743.

Til Hr. *Conferentz Raad Rostgaard à Kraagerup*.

¹ Generallieutenant Michel Numsen, Oversekretær for Landetaten.

² Johan Christian Schrøder.

³ Postdirektør Vilhelm Ludvig v. Rheder.

⁴ Borgmester Andreas v. Bergen, siden Landsdommer i Fyn.

⁵ Hans Navn var Søren Brinch.

⁶ Peder Hersleb.

*Nr. 9.

1. Januar 1743.

TIL HENRIK HENRICHSEN.

*Nobilissime et amantissime
Domine Henrichsen.*

Cum felici faustoque novi anni auspicio omnem Tibi felicitatem ex animo apprecor, quæ digna meritis Tuis præmia tribuat, quæ Tibi cumulum gaudii votorumque omnium complementum adferat et conservet! Sit virtutis Tuæ fortuna comes, viribusque corporis alacritas animi et vitæ longinquitas conjuncta! Quo voto, quibus precibus, magnum patriæ emolumentum ac splendorem, certissimam propinquis Tuis et bonis omnibus voluptatem, continuam mihi amicitiam ac favorem ominari, imo polliceri, facile audeo.

Liber hic, quam strenæ loco votis adjungo, quemque raræ Tuæ ac selectæ Bibliothecæ sacrari cupio, pellibus quidem exiguis arctatur; Auctoris vero et Interpretis gloria ingens. Nicolaus Hemmingius librum Danice scripsit, Gudbrandus Thorlacius Islandice vertit, ille summus in Dania Theologus, hic magnus in Islandia Episcopus, uterque apud suos literarum bonarumque artium princeps institutor, utriusque in Ecclesiam et Scholas patrias æterna merita, utriusque nomen a mortalitate adsertum. Accipe in memoriam datoris libellum, eiqve decentem in forulis Tuis locum adsigna, sordidum quidem et tanto amico indignum munusculum, meæ verò rerum conditioni animique adfectioni quodammodo conveniens. A Klevio nostro literas hodie accepi, ille Te plurimum salvere jubet. Vale et fave

I. L.

Havniæ Calendis Januariis A. MDCCXLIII.

Til Hr. Secreterer Henrichsen à son logis.

I en Efterskrift anføres den udførlige islandske Titel paa Gudbrand Thorlaksens Oversættelse af N. Hemmingsens „Livsens Vej“.

TIL NIELS ØSTERILD.¹

Høistærede *Monsieur Østerild*.

Begge Deres meget høflige og kiærkomne Breve af 2. Dec. og 1. *Ianuar* sidst afvigte har ieg gandske rigtig erholdet, og takker af Hiertet for Deres velmente og kiærlige Ønsker, men der hos reent ud bekiender, at ieg i ingen Maader har fortient den Taksigelse, som De behager at aflegge mig med. Gud give, ieg maatte blive saa lykkelig at kunde gjøre mig værdig til Deres Tak og oprigtige Hierte, det er, at ieg maatte finde Leilighed til at udvise nogen Tieneste imod Dem, som var Tak værd, da maae De være forsikret, at ingen Fliid eller Umag skulde spares, saavidt i mine ringe Ævne staaer, til at befordre Deres Velfærd. Af *Conditioner* har ieg ingen havt, som kunde være Dem tienlig eller behagelig: Men vær forvissat om, at ieg ikke skal forglemme, enten at bekymre mig der om, eller tilkiendegive Dem, om og naar ieg maatte have nogen, som De kunde skøtte om. Vel har en god Ven talet til mig om en *Student* til en Forpagter ude ved *Calumborg*: Men fordi det er saa langt fra Kiøbenhavn, Lønnen ikkun liden, nemlig 20 Rd^{lr}, og Børnene mange, sluttede ieg strax, at *conditionen* ikke vilde blive Dem anstændig, og lod den derfor uden videre Bekymring gaae bort. Hvad De ellers i Deres sidste gode Skrivelse behager at melde om vore Troppers og Flodens udrustelse, da er det vel sandt, at mand for nogen tiid siden var dermed i heftig Arbeid, men nu igien paa nogen tiid har alting været gandske stille; og Gud give os at sidde stille i den ønskelige Rolighed: Men skulde det igien yttre sig, at enten Skibe eller Landfolk skal ud, da maae De forlade Dem til, at ieg strax skal for-

¹ Var Student for Thisted Skole, fra hvilken Langebek ogsaa i sin Tid var dimitteret. Han var Huslærer paa Ravnstrup i Herlufmagle Sogn, og blev 1751 Sognepræst paa Ovve.

høre mig om, hvad Vei andre tage, som søge at beforders enten til Skibs- eller Feldt-Præst, og ufortøvet lade Dennem det vide.

Imidlertid faaer De i alle ting at haabe til det bedste, og glæde Dem i den samme Trøst, som ieg og andre fattige Børn har, der maa slæbe og stræbe os igiennem Verden, nemlig Guds faderlige og forunderlige Forsyn for sine Troende, hvis Virkninger gandske vist ere os langt nærmere og større, end vi oftest troe eller tænke. For Resten veed ieg ikke bedre at ønske Dennem i dette Nye Aar og fremdeles, end Guds bestandige Varetægt og kraftige Velsignelse til ald Deres Foretagende, og til alt det, som i nogen Maade kand forfremme Deres Lyksalighed, hvornæst ieg med en hiertelig Hengivenhed stedse skal beflitte mig paa at være

Høistærede *Monsieur Østerild*

Deres

tiensbberedvilligste tiener og
oprigtige Ven.

Kiøbenhavn, d. 4. *Ianuarii* 1743.

à *Raunstrup*.

Nr. 11.

5. Januar 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Begge D. V.^s gunstige Skrivelser af 3. og 4. *huius* haver ieg bekommet, og takker af et ærbødigt Hierte, saavel for det kiærlige Ønske, som for den gunstige Forsikring om en bestandig Bevaagenhed, den ieg saa meget mindre tviler om, som ieg nu i saa mange Aar baade har haft saa store og anseelige Prøver deraf, og herefter med Guds Hielp skal beflitte mig paa at gjøre mig mere og mere værdig dertil.

Naar Vognen bringer Uhrmageren op igjen, vil ieg af den Leilighed betiene mig til at tage imod D. V.^s Godhed,

haabende, at D. V. efter Løfte et par Dage forud giver mig Underretning derom.

Ellers faar ieg nok forinden al bede D. V. om noget til *Cassens* Forøgelse, eftersom det vel ikke vil feile, at der io vil blive een og anden Udgift saavel til *Monsieur von der Maases*¹ som muligen til D. V.^s egen Fornødenhed, og ieg maae vel ogsaa forsyne *Mr. v. d. Maase* med noget til fornødent brug i min Fraværelse.

At melde om Nyt, da muligt D. V. vel allerede har hørt, at *Iustitarius Seckmand*² døde Nytaars Morgen Kl. 3, efterat han om Nytaarsaften havde været frisk og til bords med de andre og ikke blev ret syg før mod Midnat. Samme Nytaars Aften gjorde den Russiske *Minister Baron Korf* et meget stort Ball, som saalænge tilforn havde været snakket om, og Fredag Aften næst for ved havde *Iustitz R. Thestrup*³ et stort Selskab, som med Spil og Dands holdt sig lystig til om Morgenen Kl. 3, da Lystigheden blev spildt formedelst en Ildebrand, som opkom paa Kiøbmagergade og lagde den øverste Deel af et Huus øde. Jeg forbliver

Høigunstiges Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 5. Ian. 1743.

Nr. 12.

8. Januar 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Ieg kand ikke efterlade strax at give D. V. tilkiende, at ieg i aftes rigtigen har bekommet D. V.^s gunstige Skrivelse

¹ Rostgaards Datterson, Frederik v. d. Maase.

² Diderik Seckmann, Justitiarius i Højesteret (s. Rørdam, Hist. Saml. og Studier II, 269).

³ Christian Thestrup, Professor ved Universitetet og Assessor i Højesteret.

og den derudi indlagde *Banco*-Seddel paa 100 Rdlr., som ieg paa omskrevne Maade skal anvende og rigtig giøre Rede og Regnskab for. — — Tiden tillader mig ikke denne Gang at eftersee eller *conferere* med Hr. *Iustitz R. Gram* angaaende Omstændighederne med *Lexicon*¹. Saa meget erindrer ieg, at Arbeidet begyndte², saasnart *Contracten* var skreven, nemlig d. 23. *Octob.* 1741. Hvad Nyt angaaer, da har der vel andre meldet D. V., at Enkedronningen ligger farlig syg af Børnekopperne, hvilken Tidende een af hendes *Laquais*, som i Løverdags drog fra *Clausholm*, i gaar Morges har bragt Frue Grevinde *Laurvigen*³, som derover er gaaet til Sengs.

I Løverdags blev Sl. *Sechmand* begravet, og er *Etatz R. Schouboe*⁴ bleven *Iustitiarius* igien, ved hvilken Forandring man siger, at *Mr. Lowsens*⁵ *actier* temmeligen ere faldne. Man mener nu, at *Mr. Kleve* faaer sin fulde Løn som *Iustitz Secreterer*. *Etatz R. von Støcken*⁶ har faaet 200 Rdlrs. tillæg, *Iustitz Raad Munch*⁷ 200 Rdlr. og *Assessor Albertin*⁸ 200 Rdlr. Skibene, som skal udrustes, ere nu udnævnedes, ligeledes alle *Officererne*. Den yngste Greve *Laurvig*⁹ har faaet sin *Ordre*, at han skal staae under

¹ Om det danske Lexikon, som Rostgaard havde paabegyndt, og Langebek siden arbejdede paa i mange Aar, og hvorfor han, saa længe Rostgaard levede, fik Betaling af denne, kan henvises til Rostgaards Brev af 1. Febr. 1740 til Langebek, trykt i *Lüxdorphiana* ved Nyerup, S. 277 ff. Sml. C. Molbech i *Nye Danske Mag.* V, 271 ff. og navnlig Bruun, *Fr. Rostgaard og hans Samtid I*, 440 ff.

² Tilføjelse med Rostgaards Haand: begyndendis i B. hvor han slap,

³ Ulrikke Eleonora Reventlow (gift med Grev Ferdinand Anton Dannekiold-Laurvigen), Søster til Enkedronning Anna Sofie.

⁴ Ole Borch Schouboe, hidtil Assessor i Højesteret.

⁵ Andreas Lowson, Højesteretsadvokat.

⁶ Christian von Støcken til Gammelgaard, Assessor i Højesteret og i Hofretten.

⁷ Laurits Munch, Assessor i Højesteret.

⁸ Peter Albertin, Assessor i Højesteret og i Hofretten (s. *Dsk. biogr. Lex.* I, 171).

⁹ Christian Conrad Dannekiold-Laurvigen (s. *D. biogr. Lex.* IV, 182).

Commandeur Tønders Commando uden tvil paa den
 Norske Løve. Ieg forbliver med sædvanlig ærbødighed
 Høigunstige Herres
 underdanige tiener
 I. Langebek.

Kh. d. 8. *Ianuar* 1743.

Udskrift:

A Monsieur
Monsieur de Rostgaard
Conseiller des Conferences
du Roy
 à
Kraagerop.

Franco.

Nr. 13.

11. *Januar* 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Skal det komme an paa at betiene sig af nogens Godhed, da giver ieg ingen deri det ringeste efter. D. V. har i sin sidste gunstige Skrivelse af 9. *huius* forundt mig en kiærkommen Frihed, hvilken ieg herved uden Undseelse bruger til at anmode D. V. om en Vogn, med hvilken ieg næstkommende Tiisdag om Gud vil kunde reise til *Kraagerop*, eftersom ieg har indrettet mine Sager saaledes, at ieg paa Mandag Aften kand være gandske færdig til Reisen: Men skulde det ikke falde D. V. beleiligt før længere hen i Ugen, skal det være min Skyldighed at bie derefter. — — Nyt erindrer ieg i en Hast intet, uden at Byfogden *Iustitz Raad Jentoft* er bleven *Assessor* i Høieste Ret¹. *Mr. Hen-*

¹ Iver Jentoft blev 12. Jan, 1731 Byfoged i Kjøbenhavn; 6 Juni s. A. Kancelliraad; 6. Juni 1740 Justitsraad. Døde 17. Okt. 1744. Efterretningen om, at han er bleven Assessor i Højesteret, synes ikke at være rigtig.

richsen, som nu har faaet alle sine Sager hiem, har leveret mig den Engelske *Mechaniske* bog om Handverker¹, som ieg ved min Ankomst skal have den Ære at levere D. V. I det øvrige forbliver med største Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 11. *Januar* 1742².

*Nr. 14.

15. Januar 1743.

TIL TERKEL KLEVE³.

Velædle og Velb. Høitærede
Hr. *Iustitz-Secreterer!*

Det allersidste Brev, ieg skrev i afvigte Aar, var det, som ieg Iuledag lod afgaae til min kiære Herre, og det allerførste Brev, ieg i dette Aar bekom, var Hans angene af 17. *Decembris*, som ieg iust Nytaarsdagen selv blev glædet og æret med. I begge Dele, mener ieg, til min Fordeel at ligge et vist *Omen* skiult, og sandeligen maae det være et godt Tegn, at een og den samme Ven er baade Begyndelse og Ende, Ia at saa elskværdig, saa oprigtig, saa velundende en Ven er baade den første og den sidste, man i Aaret har at bestille med. Om ieg i det forige Aar saaledes har opført mig imod hannem, at Enden kand kaldes god, tør ieg ikke sige: Men det maae ieg tilstaae, at Hans artige Skrivelse og kiærlige Ønsker har gjort mig en glædelig Begyndelse af dette Aar, og spaar mig om noget virkelig godt inden Aarets Udgang. I det ringeste har ieg fra Hans

¹ Handy crafts (Rostgaard t. Langebek 2. Febr. 1743).

² Dette Aarstal bør utvivlsomt rettes til 1743. Det er gaaet Langebek, som det ofte sker ved Begyndelsen af et nyt Aar, at man uvilkaarlig af gammel Vane skriver det forløbne Aars Tal.

³ Noget af dette Brev er tidligere trykt i Langebekiana ved Nyerup, S. 22 ff.

kiære Haand en fuldkommen Forsikring om et velmenende Hierte og et bestandigt Venskab, *qua nihil mihi prius, nihil antiquius*. Bliver da bemeldte *Omen* i ingen anden ting opfyldt, skal dets Fuldkommelse i dette ene Stykke være mig nok, at min kiære Herres Venskab maa være det første og det sidste, som ieg iblandt andre Sindsforlystelser kand have at rose mig af. Kunde mit eenfoldige Hiertes Ønsker formaae noget til Hans Fordeel i dette lykسالigen begyndte Ny Aar, da skulde der slet intet feile Hannem af alt det, der kand befordre Hans Legems Helbred og Sinds Fornøielighed, og visseligen skulle nærværende Omstændigheder faae et langt ønskeligere og Hannem behageligere Udfald, end det vel har Udseende til. Vedkommende har intet mindre sparet end al optænkelig Umag; der har været godt Haab og gode Løfter; Men Ulykken er, at de ere saa mange og raske Munde, der snappes endog om det Bid Brød, som en anden med rette tilkom. Det skal smerte mig saa meget som nogen, om Retten ikke nyder sin Gang; Men hvad skal man sige, Man faar at haabe det bedste og opholde sig med den Fortrøstning, at Gud kan gjøre alting godt, og bedre end vi selv kand forestille os. Vel har een af vore gode Venner været mistænkt som en Medbeiler til denne Brud, men ieg tør med en god Samvittighed undskylde den samme, og bekræfte, at om han i disse tider nyder noget, som er gjort meget ord af, da bliver det den Løn eller noget af den Løn, som den ny *Ceremoni-Mester v. H.*¹ tilforn havde som *Assessor* i *Cancelliet*.

Den Anmerkning, min Herre behager at gjøre over de Lærde i *Paris*, staaer mig ret an, og hjælper meget til at stoppe Munden paa de Skriftkloge, der har alt for høie Tanker om de *Parisiske* Fuldkommenheder. Ieg ligger i daglig Klameri paa mit Fædrelands Vegne, og maae med Ærgrelse fornemme,

¹ Georg Frederik v. Holstein (s. Danmarks Adels Aarvog 1885. S. 198).

at, om de var een eller hundrede, der har været i *Paris*, saa ere de lige gode og enige i at rose det hos Fremmede, som er liden Roos værdt, og laste det hos deres egne som er liden Last værdt. Jeg tilstaaer, at der er Klinte iblandt Hveden hos os, og ieg er vel ikke saa gal at negte, at der findes Hvede iblandt Klinten paa andre Steder. Det er ingen Kunst at blive anseet for Lærd, naar al Verden anhører Folkes ringe og opblæste Viisdom med Forundring, naar man ikke siger dem et Ord imod, giver dem Ret i alle ting, og antager hvert Ord som et Svar fra *Oraculet* til *Delphis*: Men, kommer der en eenfoldig Dansk *literatus*, som endnu ikke har lært etter *Hieronymi* Dandse Bog¹ regelmæssig at gjøre *reverencer*, i færd med den stortalende *Pariser*, og af en taabelig Uhøflighed plumper ind i den Høilærde Mands Tale med en liden og ikke ugrundet Indvending, kunde der let blive Splid i Kortet². Hvorom alting er, saa glæder det mig, at min gode Herre beviser sig at være en velsindet og grundig Dansk *Patriot*, der dømmes uden Vild, og ikke saa letsindigen lader sig indtage af et vellystigt Væsen og en utidig Høflighed til at agte sit Fæderne Land imod fremmede Lande som en Bly-Kugle imod et Guld-Æble, eller som en vild Krat imod en vel plantet *Paradis*. Den Trette angaaende, at vore Danske Fruentimmer i Almindelighed ikke skulle være saa vel opdragne, saa bemidlede, eller saa smukke som de *Parisiske* eller *Engelske* Piger, da lader ieg den staae ved sit Værd, og mener, at, om Vores maaske skulde mangle noget i de to første Poster, give de dog Fremmede i Smukhed slet intet efter: Dette maae man dog lade de Franske Møer, at de forstaae bedre end de Danske at betiene sig af Sminke-Flasken, og altsaa kand til et Syn vere smukke nok, ligesaavel som endeel

¹ Henrik Hieronymi, der i mange Aar var Dansemester i Kjøbenhavn, udgav 1742 en „Dansebog“ (Nyerup, Lit. Lex. S. 252).

² Mon der ikke i alt dette skulde være en Hentydning bl. a. til Sekretær H. Henrichsen, der kom hjem fra Frankrig som en fuldblods Pariser?

af deres Mands-Personer til at høre engang kand synes temmeligen høilærde; Men naar Sminken tages af, og begge Parter betragtes ved Dagens Lys, kand der komme en slet Skikkelse nok herud.

Hvad Hans Sager fra Holland angaaer, da maae de for lang tid siden være ankomne, men om det er een eller to Pakker, kand ieg ikke sige, thi der har altid været noget i Veien, saa ieg endnu ikke har seet dem. Ellers har Hr. *Conferentz Raad Tott* for nogen tid siden spurgt mig, hvor han skulle levere Betaling for den Bog fra *Göttingen*; men hverken *Mr. Ortved* eller ieg veed nogen Beskeed derom. Bemeldte Herre lader meget flittig hilse, og takker for hans gode Skrivelse, som han selv enten i dag eller paa Løverdags vil have den Ære at svare paa, og da tillige give sine Tanker tilkiende om de Bøger, Han mueligt i *Paris* maatte forlange. Skulde det være vist, som Hr. *Conferentz Raaden* berettede, at Min Hr. *Iustitz-Secreterer* ved disse Forandringer skulde have erholdt 300 Rdlr. Forbedring, da er det dog nogen Trøst, og glæder mig af Hiertet, og kand ieg bevidne, at Hr. *Conferentz Raaden* var meget fornøiet derover, men havde dog hellere undt Hannem Tienesten heelt og holdent.

Min Herre begierer Underretning, hvo vores Norske *Blanca* har været. Jeg veed i en Hast ingen anden af det Navn, end Kong *Magnus Smeks* Dronning i Sverrig, som var Moder til Kong *Haagen*, Dronning *Margrethes* Gemal og Kong *Olufs* Fader. *Blanca* var en Fransk *Prinsesse ex domo Valesia, Comitum Namurensis* Datter, hun blev gift til Sverig ikke længe efter 1330, avlede med Kong *Magnus* to Sønner og 3 à 4 Døttre. Hun fik sin ene Søn til Konge i Norge og gjorde for hannem det Giftermaal med Dr. *Margrethe* imod Stændernes Villie. Den anden Søn *Erich*, som, da Faderen blev afsat, kom paa den Svenske Throne, skal hun selv have forgivet med Slangeblod, og sat sin Gemal Kong *Magnus* igien paa Thronen. Hendes Livgeding, som K. *Magnus* 1343 gav hende, var *Bahus, Malstrand* og *Elversyssel* i Norge. Hun døde 1365 og

har udstaaet meget for sin urolige Herre. Dette er saa meget ieg for denne gang om Dronning *Blanca* veed at melde. Ellers erindrer ieg, at Min Herre i eet af sine forige Breve har forlangt at vide, om der har været nogen Fransk *Ambassadeur* i Danmark af det Navn *Dancæus*? Nei, kiære Herre, Man tager nok feil i Navnet, og vil mene den berømmelige *Carolus Dancæus*, som var Fransk residerende Gesandt i Danmark omtrent i 40. Aar, og døde her i Kiøbenhavn d. 12. *Octob.* 1589, gammel 80. Aar, og blev begravet i vor Frue Kirke. Han havde tient fire Konger i Frankrig med stor Troskab og var meget afholden her hos K. *Christian* den 3. og K. *Frid.* den 2^{den}. Han har gjort Danmark gode tjenester i den langvarige Svenske Feyde og beviist megen Flid og Nidkiærhed ved den *Stetinske* Fred. Han var en meget lærd Mand og har elsket alle lærde Folk, og igien været høit elsket baade af Lærde og Ulærde her i Danmark. Han har været en meget godgjørende Mand, saa at, da hans Løn engang paa nogle Aar holdt op formedelst de indbyrdes Uroligheder i Frankrig, og han maatte sette sig i stor Vidtløftighed, har han dog ikke ladet af at udøse sine sædvanlige og store Almisser til Fattige. Mange Bøger skal i de Tider for hans store Dyders Skyld være hannem *dedicerede*. Han skal have forfattet de Efterretninger, som findes i en Bog, kaldet *Thesaurus Politicus*, og *Mercatoris Atlante*, angaaende Danmarks Rige. Kunde Min Hr. *Secreterer* komme over endeel *particularia* angaaende denne brave Herre og andre Franske Gesandter, som har gjort Danmark tjeneste, vilde det blive noget smukt og behageligt for os Danske *Patrioter*.

Her har gaaet en Snak, at en *Winslow* i *Paris* skulle være død. Om det er sandt eller Løgn, og om det er den gamle¹ eller unge², derom vilde ieg ved Leilighed udbede mig nogen vis Kundskab. *Mag. Horrebow*³ er i disse

¹ Den berømte Læge Jacob Benignus Winsløv.

² Fornævntes Brodersøn, Medailleur Pet. Chr. Winsløv.

³ Christian Horrebow (s. Dsk. biogr. Lex. VIII, 106).

Tider bleven *Professor Extraordinarius*, og skal *succedere* sin Fader, naar han ved Døden afgaaer. Hr. *Secr. Henrichsen* har fornyligen foræret til H. K. Majst.s *Cabinet* 6 rare Danske Mønter, og tillige overgivet en Aftegning og Beskrivelse paa dem. Om ieg erindrer ret, vare Mønterne disse: En *Hardecnut*, en *bracteat*, tvende af *Frid. I^{mi}*, een med *Henr. Rantzous* Billede, og een slagen paa *Doct. Lassenium*. Dog maae min kiære Herre ikke lade sig merke dermed, uden *Mr. H.* melder noget derom. *Doct. Wøldike* er den første, som er kommen i det ny Lærde Selskab, siden det af *Mønt-Commissionen* er bleven omstøbt til et *antiquitæts-Collegium*. Man venter med det første at see noget fra H. K. M. angaaende samme Selskabs Indrettelse. I *April* Maaned reiser *Mr. Henrichsen* ud paa Landet, eftersom han nu gandske har taget sig *directionen* paa over sin Faders Gods, og lægger sig nu med al Magt efter at blive en god Landmand. *Mr. H.* har nu først i forige Uge faaet sine Sager fra *Engelland*; de har været mange slette Skiebner undergivne, dog nogenledes uskadde hiemkomne. Vores gode Biskop har en tid lang været temmelig hart deran igien. *Oberst Lieutenant Langhorns*¹ Frue er nyligen død i Barsel-Seng. At Enke-Dronningen døde paa *Clausholm* d. 7. *Ian.* sidst, efterat hun i fiorten Dage havde været syg af Børne-Kopper, har andre vel meldet, ligeledes at Kamer-Herre *Reetz* og *Iustitz R. Kaalund* har faaet Ordre til at forseigle paa *Clausholm* og at eftersee, hvad Brevskaber der findes, og om der er giort nogen *disposition*, hvorefter saavel Sorgen som Begravelsen vil blive indrettet. Han har vel og hørt, at vi her ere i Arbeide med at udruste en liden Flode paa tolv Rangs-Skibe og 6. Fregatter, hvortil *Officererne* ere udnævned; det fornemmeste Skib skal *Commandeur Tønder* føre, under hvis *Commando* den unge Greve af *Laurvigen* og *Capitain Iudichær* skal staae. Den unge Greve *Dane-*

¹ Magnus Langhorn, Slotsforvalter og Kommandeur paa Rosenborg (s. Nyerups Lit. Lex. S. 335).

skiold skal føre eet af Skibene. Sidst i denne Maaned, om Gud vil, reiser ieg efter Sædvane ud paa Landet til Hr. Conferentz Raad *Rostgaard*, og bliver der en 4 à 6 Uger til visse. Imidlertid vil ieg bede, at Min Hr. *Iustitz Secreterer* ikke derfor glemmer mig, da ieg forsikrer, at Hans Breve ikke blive mig mindre kiærkomne paa *Kraagerup* end i Kiøbenhafn. Hr. *Secreterer Hofman* hilser meget venligen. Ieg haaber inden Foraaret at kunde om hannem melde noget godt Nyt. Hr. *Iustitz* Raad *Gram* lader og tjenstligen hilse; ieg haaber, at min Herre har faaet hans Brev, som gik bort under mit seneste. Ønskede gierne at vide, om vi maae vente den Glæde at see min kiære Herre tilstundende Sommer. Vil for det øvrige altid beflitte mig paa, med en besønderlig Høiagtning at henleve

Velædle og Velb. Høistærede Hr. *Iustitz Secretaire*
Hans ydmygste. og tjenstforbundne Tiener
I. L.

Khavn d. 15. *Ianuar* 1743.

P. S. *Mr. Hofman*¹ i Leipzig har nylig ladet stikke *Griffenfeld* i Koberstykke, in 8vo, og vil formodentlig give hans Historie ud.

Til Hr. *Iustitz Secreterer Kleve à Paris*.

Nr. 15.

21. *Januar* 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høiagstige Herre!

Ieg har rigtigen bekommet de tre sidste D. V.^s gunstige Skrivelser. — Det første af disse Breve foraaarsagede mig ikke en liden bekymring over D. V.^s og de kiære Frøkeners

¹ Thøger (Thyco) Hofman.

Upasselighed af den her i Kiøbenhavn kaldede Modens Syge¹, det andet derimod giver dog nogen Fortrøstning om en god Forandrelse, den ieg af Hiertet ønsker, og haaber ved den Høiestes Bistand at finde Dennem alle i fuldkommen Helbreds-Stand, naar ieg, om Gud vil, enten sidst i denne Maaned, eller først i den følgende, efter D. V.² eget gode Behag, har den Ære et see *Kraagerup*.

Det forlangede Svar fra Hr. *Iustitz Raad Ramus*² skal ieg med det første forskaffe. Skal ei heller forglemme, om muligt, at faae een af Prof. *Dethardings* Afhandlinger om de Norske Orme³.

Hvad Arbeidet ved det Danske *Lexicon* angaaer efter *Accordtens* Sluttelse, da begyndte samme midt i det Bogstav B. i det Ord Bliiver, og formedelst den forangaaende *lacuna* er ingen *numere* sat paa Resten af samme Bogstav: Men det veed ieg, at efter *Accordten* arbeidede ieg endnu 7 Uger paa B. og fik Betaling for 7 Uger, nemlig første gang den 28. *Octob.* og sidste gang d. 9. *Decemb.* 1741, og altsaa maae Slutningen af B., som efter *Accordten* er forfærdiget, ongefær være 168 Ark.

Angaaer Hr. *Secreterer Henrichsens* Begiering til D. V.⁴, da skal ieg, maaskee i denne Dag, paa en god Maade søge at forestille hannem D. V.³ Tanker. Ieg kan ikke negte, at han, saavel som *Mr. Kleve*, *Mr. Hoffman*, *Mr. Møller* og visse fornemmere Mænd, ofte har fristet

¹ Denne Sygdom beskrives af Rostgaard som en Art Influenza („forførdelig Hoste og Snue, og tilsidst, til et ubehageligt Topmaal, en *Colica*“).

² Professor Joachim Frederik Ramus havde for Rostgaards Regning ladet forfærdige „en kostelig Solskive af Sten, med en støbt Messingviser“, hvilken skulde sendes til Sejro (som Rostgaard ejede). Det er om denne Solskive, Langebek skulde skaffe Oplysning.

³ *Disquisitio physica vermium in Norvegia, qui novi visi. Hafn. 1742.*

⁴ H. Henrichsen havde udbedet sig Oplysning om de litterære Skatte, som Rostgaards Bibliothek og Manuskriptsamling indesluttede. Rostgaard havde i den Anledning bedet Langebek forsikre ham, at Heligheden var forbi: „*fuimus Troës*“.

mig i den Materie. Ieg har deraf lært, at det er en Kunst at være *neutral* og forholde sig saaledes, at ingen af Parterne bliver fornærmet. At sige, at D. V. intet Rart eier, kand ieg ikke, uden at blive anseet af de fristende for den, der ikke farer med Sandhed eller ikke staaer paa det, som er til D. V.^s egen Ære. Og at sige, at D. V. har meget Rart, og at give det samme den fortiente Berømmelse, tør ieg ikke, uden at støde D. V. og forvolde D. V. een og anden deraf flydende Uleilighed. Altsaa har ieg, det meste mueligt, gjerne holdet Middelveien, og i saadant Fald svaret, at D. V. vel endnu har en heel Deel Bøger, men de fleste af det Slags, som bruges til daglig Nytte og Forlystelse, ia vel ogsaa endeel smukke *Manuscripter*, men de fleste af den beskaffenhed og i den Uorden i henseende til de mange Slags Materier, der i hvert af de store Bind ere sammen-skrevne, at det vilde falde D. V. alt for besværligt, ia snart ikke mueligt at tiene gode Venner med nogen Efterretning om een og anden *particularitet*, som maatte forlanges. Og mener ieg, ved saadanne Svar at have gaaet den sikreste Vei imellem Sandheds Udsigelse og Fortielse til at undgaae D. V.^s og de andre gode Venners Fortørnelse.

Vel har ovenmeldte ofte givet mig store Fristelser, men ikke en mindre Fristelse finder ieg i den Ære, D. V. behager at bevise mig, med at lade mig forud see det Vers over den gode Vens Vaaben¹. Ieg bekiender mig alle tider at være en slet *Poët*, og derfor kand min Dom i den Materie ikke sønderligen enten reise eller fælde: Men skal ieg endeligen meddele min ringe Betænkning, da syntes mig, at Tankerne ere overmaade artige og artigen udførte, saa at Verset ikke andet kand end blive *Mr. Henrichsen* til stor Ære og Fornøielse². — —

¹ Rostgaard, der havde følt sig smigret ved det overmaade høflige Brev, Sekretær H. Henrichsen havde tilskrevet ham, havde forfattet et latinsk Epigram om hans Signetmærke.

² Derefter følger et Par korrigerende Smaabemærkninger angaaende Versene.

I gaar er Sorgen anlagt for Enkedronningen. Fire Uger skal der være heel Sorg og fire Uger halv Sorg. Hendes Liig skal nedsettes i Roeskilde næst ved Margrevidens. Ieg veed ikke, om ieg tilforn har skrevet, at *Mag. Horrebow* er bleven *Professor extraordinarius*, og skal med tiden *succedere* sin Fader. Tidens og Papirets Kort-hed forbyder mig at foruleilige D. V. med større Vidtløftighed, maae derfor til Slutning skrive mig

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khavn d. 21. *Ian.* 1743.

Nr. 16.

23. Januar 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

— — Det glæder mig meget, af D. V. sidste gunstige Skrivelse af 22. *huius* at fornemme, at D. V. med mit seneste Brev har fundet sig fornøiet. Saasnart ieg kand faae at vide, hvor *Mr. Chamereau* er at finde, skal ieg berette ham Deres V.^s Svar paa hans Skrivelse¹. Ieg har i denne Aften, da ieg har fyldt mit 35te Aar, holdt min Fødselsdag hos *Mr. Henrichsen*, og ved den Leilighed overleveret hannem D. V.^s deilige *Epigramma* over hans Vaaben, med hvilket han var overmaade vel fornøiet, og lovede at ville søge Leilighed til sin ærbødigste Taknæmmelighed at aflegge. Men den gode Mand kand ikke bringe af Hovedet, at D. V. io gierne kunde bevise ham den tjeneste, at give hannem Anledning til een og anden *curieux* Materie i den Danske Historie, som var værd at skrive om. Jeg har giort ham Anslag paa det lærde Skrift, som den lærde Prest fra

¹ N. Chamereau var fransk Sprogmeister i Kjøbenhavn (Nyerups Lit. Lex., S. 118). Langebek havde nys sendt Rostgaard et Brev fra ham.

*Anholt*¹ forgangen Aar udgav under den titel: Hør du Danske Mand, hvorudi han forestiller adskillige *pia desideria* i den danske *historia literaria*. H. K. M. har nyligen foræret 1000 Rdl. til sine Mynters Udstikning, har ogsaa for kort siden givet den første skrevne Ordre til det ny lærde *Collegium*. Foruden *Gram*, *Pontoppidan* og *Henrichsen* ere endnu ingen uden *Wøldike* og *Ramus* kommen derudi. Deres Samling har hidindtil været om Tiisdagen, men nu herefter holdes den om Mandagen. Vores gode Biskop er nu saa vidt kommen sig, at han begynder at køre lidet ud, for at venne sig til Luften. I det øvrige forbliver med største Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 23. *Ianuar*
om aftenen 1743.

P. S. Ieg havde neppe troet, at *Mr. Chamereaus* Brev havde været om Penge; thi, da han leverede mig sit Brev, fortalte han mig med saadan Fornøielse, at han var kommen til Rigtighed med *Partenet*.

Nr. 17.

26. *Januar* 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — I Hr. *Iustitz R. Rami* Huus har ieg været 3 gange og ikke faaet ham selv i tale — —: Men han har ved sin Tiener ladet mig sige, at Soolskiven er hos Maleren, og kand ikke ventes at blive færdig før om 2 à 3 Ugers tid.

En Latinsk *Laquay* skal ieg gierne med al Taushed gjøre mig Umag for, men det er ikke venteligt at faae saadan een, siden Skolerne nu ere ikkun faa og nogenledes vel aflagde, saa at de, der tegne til noget Godt, neppe

¹ Frederik Johan Valentin Dauw (s. Dsk. biogr. Lex. IV, 209).

giver sig derfra. Og een, der for nogen Udyds eller Dumheds Skyld forlader Skolen, var D. V. ikke tient med.

Ved denne Leilighed sender ieg det andet *exemplar* af *H. R. Levnet*¹, som ieg har skrevet det manglende til, saaledes som det er. Hvorhos følger endeel Vers, og deriblandt 3de Stykker fra *Mr. Wadskier*: Item en Fortegnelse paa de Skibe, som skal udrustes, og paa de *Officerer*, som skal føre dennem.

Monsr. Chamerean mødte ieg i gaar lykkeligen paa Gaden og berettede ham om D. V.^s Svar paa hans Brev², hvilket han tog op med en fransk *Compliment*.

Nyt veed ieg i en hast ikke, uden at der skal være ny *Ordre* for Tropperne at være *marchfærdige*³. Bagerne har faaet *Ordre* hver at forskaffe 4000 Pund Skibsbrød. Ieg forbliver

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 26. *Ian.* 1743.

*Nr. 18.

29. Januar 1743.

TIL OLUF KAMP⁴.

Velærværdige og meget Vellærde

Hr. *Oluf Kamp!*

Deres Velærværdigheds høitærede Skrivelse af 16. *huius* har ieg i Aftes rigtigen erholdet, og kand ikke efterlade,

¹ Formodentlig L. Thura: Hans Rostgaards Liv og Levnet. Kbh. 1726.

² Svaret gik ud paa, at Rostgaard ikke kunde laane ham de ønskede Penge.

³ De forskjellige Efterretninger om den dansk-norske Hærs Krigsberedskab, som Langebeks Breve fra den Tid indeholde, vedrøre Rustningerne i Anledning af Tronfølgervalget i Sverig (Holm: Danm.-Norges Hist. u. Krist. VI, S. 188 ff.).

⁴ Præst i Skjoldborg og Kollerup.

med denne Post igien at lade disse faa Linier til tjenstlig Giensvar indløbe. Den Tidende, som D. V. behager at tilmelde mig, om min Sl. Broder *Peder Langebeks* dødelige Afgang, kand ikke andet end sette mig og mine Syskende i nogen sørgelig Bevægelse. Men naar enhver af os betænker hans og vores Tilstand baade for nærværende og tilkommende vidt udseende Tid, har vi mere Aarsag til at være fornøiede og takke Gud, som har bortkaldet vores Sl. Broder fra meget Ondt at igiennemgaae og lidet Godt at haabe, end at sørge og være bedrøvede. For den Godhed og Omsorg, som D. V. har beviist ved hans Begravelse at besørge, findes vi alle skyldigst forbundne og aflegge herved vores hiertelige Taksigelse. At Hr. Amtmanden i *Thisted* skulde have nogen Rettighed til at forrette Skiftet efter min Sl. Broder, seer ieg i en Hast ikke; tviler ogsaa meget derpaa, at nogen kand forbyde os, der saa godt som alle ere myndige Arvinger, at gjøre og lade med vores Sl. Broders ringe Efterladenskaber, som os best godt synes, helst da han ikkun var en ledig og løs Person og ingen synderlig Vidtløftighed har efterladt sig. Siden ieg derfor ikke veed nogen nærmere og bedre Ven der i Egnen, som ieg i slig Anliggende kunde anmode, falder herved min og mine Syskendes tjenstvilligste Begiering til Deres Velærværdighed, at som De altid har beviist Dem en Fader for den Afdøde, de da ogsaa ville have den Godhed for os samtlige Efterlevende, paa vore Vegne at tage Dem vores Sl. Broders ringe Stervboe fuldkommen an, saa fremt det uden alt for stor Besværlighed og Bryderi skee kand, og dermed gjøre og lade, som De til vores Beste tienligt eragter, gjøre alting det snarreste og høieste mueligt i Penge, udbetale og indfordre, hvad han kand være andre, eller andre hannem beviisligen skyldig, og bringe alle ting paa beste Maader til fuldkommen Endskab og Rigtighed. Vi forseer os herudi til Deres Velærværdigheds Oprigtighed og altid befundne Godhed, og lover at erkiende saadan Høflighed og tjeneste med tilbørlig taknemmelighed. Venter med det første igien fra D. V.^s kiære Haand at see en liden Under-

retning, hvad Udfald denne Handel vil menes at faae. Hvad Postpenge eller anden Bekostning, som ved den Leilighed foraarsages, behager D. V. af det overblivende at giøre sig selv betalt. For det øvrige næst min og Syskendes skyldigste Hilsen til D. V. saavel som vores kiære Moder¹ og andre gode Venner, lever ieg med en bestandig Hengivenhed

Deres Velærværdigheds
ærbødigste og tjenstskyldigste tiener
I. L.

Khvn. d. 29. Ian. 1743.

à Skioldborg Præstegr.² i Thye.

HENRIK HENRICHSEN TIL LANGEBEK³.

Monsieur Langebek!

Var det *May* Maaned, som det er *February*, vilde ieg bilde Mig ind, at de *charmer*, som Landet fører med sig, hafde saaleedes indtaget Dem, at De væmmedes ved at tænke paa et saa stille, bedrøvet og med Hovedet heldende Khvn. Var De i *Paris*, som De er paa *Krogerup*, vilde ieg tro, at De *preparerte* Dem til Fasten; eller, om det var for gode Tanker, at have om en *Antiquario*, at De brugte *preservatif* for Skiørbug, eller at De *ageerte homme galant*. Men nu maa ieg tænke, enten at De er reist *expres* til *Krogerup* for at *moquere* Sig over vor stakkels By og for med Flid at glemme dens Indvaanere, eller og maa ieg tro, at De paa *Krogerup* finder altid baade Sommer og *Paris*, og paa den Fod er det,

¹ D. e. Stifmoder. Hendes Navn var Sabina Maria f. Stoltzig. Kun i tre Maaneder havde hun været gift med J. Langebeks Fader (der døde 2. Decb. 1727) og havde senere ægtet Hr. Oluf Kamp, som hun overlevede i mange Aar (s. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. VI, 93).

² Her var Jacob Langebek født.

³ Da Langebeks efterfølgende spøgefulde Brev til Henrichsen (Nr. 19) ikke ret vil forstaas, naar man ikke først har læst det Brev fra sidstnævnte, der fremkaldte Langebeks Svar, saa hid sættes det her.

ieg vil tage det, naar ieg undskylder Deres Forsømmelse i at skrive Mig til. Saa *aimable* og *venerabel* en Vert, saa *charmant* et *compagnie*, saa god en *gout*, som regerer i hver en Vraa i Husel, saa mange Visdoms, Erfarenheds og Lærdoms *regler*, som daglig hørís og øvis, kan vel fly alle fem Sandserne nok at bestille og være *capable* til at *distrahere* een, som var endnu mindre *indifferent* for sine Venner end De. Men, vil De sige: hol op at *moralisere*, Mine Ørne kløer efter nytt. Men hvad nyt vil De vente fra en, som kommer sielden paa *Pikenikker*, og endnu mere sielden i Barselstuer og Julestuer, thi det *interessante* nyt faaer ingen at viide uden *sub sigillo silentii*, og bliver her *mysterium*, indtil det paa engang kommer i alles Munde. Krigen tænkes der ellers paa for Alvor, Kiøbenhavn har faaed Kongel. *Ordre* i gaar at anskaffe 350 Heste og 80 Kudske for at bortføre *Attolleriet* inden 6 Uger. Voris *nova domestica privata* ere kuns faa. Den unge Grev *Danesciold* er kommen hiem. Hos Hans Farbroder¹ er der *bal* og *tractament* hver anden Dag. Vores Norske *Heros*, det forstaaer sig, ieg taler om *Mons. Løvensciold*², er og kommen hiem. Grev *Taube*, Min gode Ven, ventes snart her til Byen. Grev *Rantzou* har ieg nylig faaet Bref fra; Hand skriver intet uden om hvad Hans Been tager sig fore; Resten vil Hand formodentlig ieg skal giette.

Secr. Hofman har, som her siges, sagt sig af med sin Bestilling. Jeg tager mig en Kone, siger hand, og derfor kan Hand ikke komme. Er det da saa stort et Marked, Hand har gjort: Hand faaer 32000 Rdl. for at see stedse paa og være nødt til at *divertere* en Surøiet Jyde Pige, som har ei mere Opdragelse end en Fæ-Rygter Datter. Jeg for Min Deel gav heller 32000 Rdl., om ieg hafde dem, for at faae et par smukke tindrende Øine at see paa. Om et Fruentimmer og hafde Artzballer og all Resten i *Proportion* som *Venus*, og har ingen smukke Øine, er da ei all Legen spilt! De *penseer*

¹ Den bekjendte Generaladmiral-Lieutenant Frederik Danneskiold-Samsøe. Brodersønnen var Ulrik Adolf D.-S.

² Severin Leopoldus Løvenskiold, siden Erector af Baroniet Løvenborg.

alleene, som et par smukke Øine kan *fournere* mig med, er meere værd end en Guldmine. Et par Sure Øine, *encore une fois, a tanto malo libera nos Domine.*

Til Slutning et par Ord om Mig Self. *Presidenten* af *Societetet* i Engeland, *Chavalier Folkes*, har nylig bæret Mig med et Brev, hvor Hand lader Mig vide, at Jeg i Sl. *Nordens* sted er *proponeret* til at være *Membrum societ: Reg;*, og at *electiones* skal gaa for Sig i *Martii* Maaned. Hand begierer tillige at blive et *Membrum* af det *Societet*, hand formeener her skal oprettes. Dette Brev har Geh. R. v. *Holstein* taget til Sig for at vise Hs. *Majestet*. Min *Gage* har ieg og faaet forøget: ieg skal herefter have den af *Canceli-Sportlerne*, og ere de altsaa uvisse. Men i hvor det gaaer, er det dog end 400 Rd. om Aaret. I et Land, hvor det ei [er] *en vogue* at holde *Maitresser*, og for Een, som har *donum continentiae*, som ieg, er det nok, allerhelst naar mand faaer saa god en *Zusatz* til, som ieg. *En fin* ieg er fornøiet, og er det en *Satisfaction* for mig, at ieg uden Ansøgning er bleven *præfereret* Mange, som har løbet Storm og har haft *Meriter* i Skokke Tal at beraabe sig paa; men de Got Folk glemme, at de ere *Lutheraner*; thi den Sl. Mand har sagt, *quod onustus bonis operibus non intrare possit per portam angustam.*

Hvor gaar det med *Curiositeterne*; gjør De mange *decouverter*; tænker De noget paa Mig; finder De nogle *Materialia*, som De kunde *fournere* Mig med, der kunde give Mig Anledning til at legge min *Skilling* i Lavet med, eller siger De, som der staaer i *Evangelio*: Herren haver dem Self behov. De maa gjøre og lade, hvad De vil, saa skal De dog aldrig være god for at forhindre Mig, at ieg io med megen *Consideration* stedse forbliver Deres

Tienstvilligste Ven og Tiener
Henrichsen.

Den 22. Febr. 1743.

A Monsieur, Mons. Langebek à Krogerup.

TIL HENRIK HENRICHSEN¹.

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Secrétaire!*

Var det Maimaaned som det er Blidemaaned, og var det Sommer som det er Vinter, eller var det for mig paa *Kraagerop* som i Kiøbenhavn, da skulde intet Arbeid saaledes holde mig, at ieg io længe siden skulde have i agt taget den Skyldighed, med hvilken ieg er Hannem forbunden, og ikke ladet mig, som nu skeet er, af Hans besønderlige Høflighed forekomme, ia da skulde det nu ikke fattes mig paa fornøden Tid, Materie og Eftertanke, til at besvare saa artigt, saa stateligt, saa riigt og saa kiært et Brev, som Min høistærede Herre har bæret mig, den ringeste iblandt sine Venner, med, og faaer dette at være den første Undskyldning, ieg bruger saavel for min lange Udeblivelse, som for den slette Stiil, disse faa Linier fremkomme udi. Sandeligen, dersom ieg var reist til *Kraagerop* i den Tanke, at glemme *Kiøbenhavn*, at væmmes ved dens Suurseenhed, at *moquere* mig over dens Indbyggere, eller for at *præparere* mig til Fasten eller for at bruge *preservatif* imod Skiørbug, eller for at finde her baade Sommer og *Paris*, eller for at *agere homme galant*, da har ieg merkeligen bedraget mig selv, og andre, som tænke det, tage ilde feil, thi alting befinder sig i en gandske anden Tone. I stedet for et vildt og lystigt *Paris* er her et ret Mønster og en fuldkommen Afbildning paa den ærbare og adstadige Verden, i stedet for den delige Sommer og de grønne Lunde, forlyster man sig i den kiælne Kakelovns Krog, i stedet for *preservatif* imod Skiørbug vedligeholdes det sædvanlige Arbeid og en bestandig Stilsiddenhed, i stedet for at *agere homme galant* øves den Enfoldighed, som en fød Iyde best

¹ Brevet er for en Del tidligere trykt i Hist. Tidskrift IV, 302 ff. Her meddeles det efter to hinanden udfyldende Koncepter.

er vant ved og opdragen udi, i stedet for Beredelse til Fasten har ieg som en *Antiquarius*, desværre, ikke endnu tænkt paa, at Fastelavns Mandag er for Døren, og i stedet for at glemme eller væmmes ved eller *moquere* mig over Kiøbenhavn, har ieg aarle og silde saa meget at bestille med alene at tænke paa den, at drømme om den, at lystes ved dens Herligheder, at prise dens Borgere lyksalige, at ieg snart ingen Tid fra de Tanker har til overs at efterkomme de andre Pligter, som ieg kand være een og anden af dens elskelige Indvaanere skyldig. Og paa den Fod er det, ieg anden gang bruger den Frihed at undskylde min næsten uundskydelige Forsømmelse i at opvarte min Kiære Herre med Skrivelse. *Paris* maae være et sødt Sted for Liebhave: Men ikke vilde ieg ønske, at Kiøbenhavn nogen tid for min Skyld skulde blive *Paris*, og det er umueligt, at *Kraagerup* kand blive det. I *Kiøbenhavn*, endskiønt man der veed, hvad for en Prydelse Hovedhængsel og bedrøvede Ansigter er, saa veed man dog ogsaa at finde en temmelig Lystighed, naar man ikkun vil betiene sig deraf, og ikke vil gjøre sig selv til svorne Indsiddere. I *Paris* er for meget af det sidste Slags, men paa *Kraagerup* er intet uden til Maade af begge Dele. Her er daglig Arbeid, som er blandet med den ædle Frihed, her er Rolighed, som er blandet med Sinds Forlystelse, her er Adstadighed, som er blandet med Behagelighed, her er et stille Væsen, som er blandet med Yndighed og Belevenhed. Det er io alt det, ieg vil ønske mig, det er io alle de Fordele, ieg har søgt ved min Udflugt fra *Kiøbenhavn*, og det er iust dem, ieg har fundet for mig paa *Kraagerup*. End mere: Her er en Vert, som er Elsk og Ære værd, et Selskab, som er angenemt og Omgængelse værdt, en *gout* saa god, som ieg af Verden forlanger, her kand høres og læres saa mange Viisdoms, Erfarenheds og Lærdoms *Regler*, at, om de skulde udøves, maatte de flye alle fem Sandserne mere end nok at bestille, og være mægtige til at *distrahere* den, som endnu var mindre skiødesløs imod sine Venner end ieg. Det er min Hr. *Secretaires* egne Ord, og derved

har Han i Sandhed selv lagt mig den tredie Undskyldning i Munden, som er herlig og uden lige til at besmykke ovenmeldte min Forsømmelse med. Midt under Hans *Moraliseren* gik det mig, som Han skriver, at mine Øren klæde efter Nyt: Men, om ieg var af de Tanker, at Han iævnligen besøgte *Piqueniquer*, Iulestuer og Barselstuer, hvad Nyt vilde ieg da vel vente fra Hannem, uden *amouretter*, Kærligheds Skermydseler og Ammestue-Begivenheder. Nu, da ieg paa den ene Side er forvissset om, at Han intet mindre end elsker slige Samlinger, og paa den anden Side eftertænker, at Han er et Lem af Staaten og vort ny Lærde Selskab, en Pillere i den Danske Lærdoms ny opreiste Hoved-Tempel, hvad Nyt kunde ieg da andet vente fra Hans kiære Haand end det, som ieg har faaet, nemlig godt og behageligt. Til Krigs-Rustningen har ieg intet andet at meddele, end de inderlige Ønsker, at Gud vil styrke Kongens Hænder, og lade Hans Majestets Foretagende til sine Rigers og Landes Sikkerhed vel lykkes. At de tvende *Heroës* og Skiøldmænd, den Danske og Norske, ere hjemkomne, det vil ufeilbarligen spaae Fædernelandet noget godt og gavnligt. Hans ventende Græve *Taube* vil uden tvil blive en anden Mand, end den sidste Svenske Græve, som man nyligen i Kiøbenhavn har beegnet med Slutteriet, og derefter ladet ham fare den Vei, han var kommen fra¹. Skriver den gode Gr. R.² intet uden om hvad hans Been tage sig for, da maae det enten være en tør Materie, han har skrevet, eller ogsaa hans Been maae tage sig mere for end at gaae paa lovlige Veie.

Men hvad er det, Han vel skriver om vores gode *Hoffman*? Er det ikkun en suuroiet Iydepige, han faaer at *divertere*³? Har hun ikke mere Opdragelse end en

¹ Her er Tale om en Eventyrer, der var kommen til Kiøbenhavn, og havde udgivet sig for svensk Greve.

² Den Grev Rantzau, der havde ledsaget Geheimeraad Berckentin paa hans Sendelse til Stockholm (s. ovf. S. 20).

³ Langebeks Ven Hans Hofman var bleven forlovet med Bodil Biering, en Kiøbmandsdatter fra Horsens, der var meget rig.

uoptugtet Fæ-Rygter-Dotter? Kiære Herre, det er *crimen læsæ virginitatis Iuticæ*. Man veed og i Iylland at bruge *Françoises*, Dandse-, Spille- og andre Tugte-Mestere. Nei, Nei, Hun er en Lillie for alle Iydske Møer, et Speil for alle Kiøbenhavnske Iomfruer, en Perle for alle *Pariser-Mademoiselles*, *imo flos totius virginitatis*. Hvad faaer han vel andet med hende end et ærbart Ansigt, en vel-dannet Skabning, et tugtigt og sædeligt Væsen, et fromt Hierte, en fornuftig Enfoldighed, og et Dukkeskab med 32,000 Rdr. Ieg negter ikke, at ieg io setter et par tindrende Øine, sammenføiede med et smukt Ansigt og et velskabt Legem og et dydigt Hierte langt over den rigeste Guldmine: Men tag først et dydigt Hierte bort, tag siden Guldminen bort, saa maae enhver, som lyster, gierne beholde Frue *Veneris* tindrende Øine og velproportionerede Arsbalder i ro for mig, og ieg hellere for min deel vil være fornøiet med en taallig og fornuftig *Lea* end med en spodsk og ubesindig *Rachel*. Min Herre maae langt hellere ønske sig en from og suuroiet end en smuk og suurmulet Brud. Fattes der noget i Opdragelsen, da er dette ikke mere, end en Kiøbenhavns Reise kand giøre det godt. Og fattes Øinene noget, da kand der af 32000 Rdl. nok anvendes en liden *portion* paa *Doctoren*. Ieg har ikke i sinde at skrive en *apologie* for sure Øine, ikke desmindre mener ieg dog, at de kand *fournere* lige saa mange og nyttige *penséer* som tindrende Øine. Et par sure Øine hos et deiligt Ansigt giver mig at betænke, at de allerskiønneste ting i Verden er dog ikkun Forfængelighed. Af et par sure Øine erindres man at begræde Verdens og sin egen Daarlighed. Ved at have dagligen et par sure Øine for sig, dæmpes mange af de Lyster, der af et par tindrende Øiens Betragtning setter een i idelig Bevægelse. Et par sure Øine holder en Mand i Ro, i Stedet for at de tindrende ere udsatte for mange Farer og Fristelser. Under et par sure Øine findes gierne det sødeste Gemyt, men ofte under de smukkeste Øine det barskeste Sind. Ved et Par sure Øine er man nogenledes

siker for den skadelige *jalousie*, der altid følger den, der har et par spillende Øine dagligen at spille sig udi.

Er det da saa slet et Market, han har gjort, at han faaer en sød Dukke og et riigt Dukeskab at *divertere* sig med? Ikke agter ieg at forsvare den Iydske Opdragelse: Men ieg maae bekiende min Skrøbelighed, at ieg tusende Gange hellere vilde tage en fattig og efter sin Maade skikkelig opdragen Iydepige, om hun skjønt ikke var af de allersmukkeste, end den allerdeiligste *Pariser* Iomfrue. I Iylland er Opdragelsen, som Leve Maaden, eenfoldig. Et Fruentimmer lærer sin *Catechismus* og holdes til at læse andre nyttige Bøger, hun lærer at sye, spinde, staae et Huus for, hun lærer lidt at spille, lidt at dandse, og lidt af fremmede Sprog og andet, som ei strider mod Tugt og Ærbarhed. Ikke lærer hun, som *Pariser* Iomfruerne, det første hun kand gaae, at legge Vind paa alle Elskovs-trekker og Miner, ikke lyster hun at læse de trøstelige *Romaner*, ikke veed hun at bruge den velsignede Sminke Flaske, ikke fordriver hun Dagen ved Nat-, *Coffé*-, Spise- og Spillebordet, ikke fordriver hun Aftenen ved Dands, *Comedier*, *Opera Cavallerers* Omgængelse, ikke forlanger hun, at hendes Mand (som hun veed, har andet at bestille) eller andre *Messieurs* skal hænge over hende, fra hun staaer op til hun legger sig, for at høre hendes megen Viisdom og Veltalenhed.

Det er en stor Ære, at Min Hr. *Secr.* tilbydes at blive *Membrum* af *Societetet* i Engelland, og ikke mindre Ære for det ny *Societet* i Khvn., at *Præsidenten* der begierer at blive *Membrum* her. Tænk engang, hvilke Øine Danmark nu har faaet at see med, naar selv *Præsidenterne* for de lærde Selskaber vil søge udi vores at indlemmes.

At Han har faaet sin *Gage* formeret, kand ingen glæde mere end mig, men at Han derved har faaet sin Fortieneste belønnet, skal ingen negte sterkere end ieg. 400 Rd. og en god Zusatz om aaret gaaer nok an i et Land, hvor ingen *Maitresser* holdes, og for een, der har *donum continentiaë* som Han (det Han selv skal sige, ikke vilde ieg svære der-

paa). Ieg for min deel vilde gierne dermed være fornøiet og endda stræbe at være lige saa flittig som den, der har 4 gange saa meget.

Nu, Posten vil gaae og Papiret slipper, ieg faaer derfor denne Gang at sidde overhørig med de øvrige og lærde Poster af Hans kiære Brev at besvare, som dog ikke skal blive forgiet. Min Hr. *Secrétaire* hilses paa det venligste fra Hr. C. R.¹, beder og, min ærbødigste *compliment* at aflegge hos Hans kiære Forældre. Hvornæst ieg med den sædvanlige Høiagtning stedse findes

Min Høistærede Herres
tienstærbødige tiener.

Kraagerup, d. 24. Febr. 1743.

*Nr. 20.

10. Marts 1743.

TIL TRUELS ORTVED².

Ædle, Høistærede Herre!

Den Tillid, ieg bærer til Hans oprigtige Venskab og altid befundne Godhed, giver mig den Dristighed at besvære med disse faa Linier, hvorved ieg har den ære at udbede mig ved Leilighed min Kiære Herres meget behagelige Svar paa efterfølgende Poster:

1. Om Han nyligen har hørt noget fra Hr. *Iustitz Secrétaire Kleve*, hvorlænge han agter at blive i *Paris*, hvor snart han venter sig hiem til sit Fædreneland, og om han slet intet har meldet om de sidste Breve, han fra mig har faaet.

¹ Conferentz Raad Rostgaard.

² T. Ortved var paa denne Tid ansat i Danske Kancelli. Den 19. April 1743 skriver L. L. Post til Langebek: „Jeg var op paa Cancelliet, men *Monsr Ortved* var ude paa Christianshavn, og fik den Efterretning af hans Skriverkarl, at *Mr Ortved* for noget siden har faaet Bud fra *Secr. Kleve* til Dem om nogle *Documenter*“ (osv.). 1751 blev Ortved Præsident i Borgretten. Døde 1788 som Etatsraad og Assessor i Hof- og Stadsretten.

2. Hvorledes det gaaer med den lange Grevelige Sag¹, og om den snart haabes at komme til Endelighed.

3. Om det ikke var mueligt, at faae en rigtig Fortegnelse over de høie og fornemme Herrer, som ved Høieste Rets Aabning i dette Aar har beklædt Retten; efter deres Orden og Sæde fra den høieste til den ringeste. Dersom Min Hr. *Ortved* formodentligen selv har saadan Fortegnelse, vilde ieg bede Hannem have den Godhed for mig, at laane den til min Tiener *Laurits Post*², som bringer dette, da han kunde skrive mig en *Copie* deraf, og siden med største Taksigelse levere den tilbage.

4. Om der er noget godt Nyt i Staden, da kunde min gode Herre usigeligen glæde fattige Folk paa Landet med en liden Pose fuld: Men kunde det strekke til en Sæk fuld, vilde det endnu blive mere kiærkommen. Ieg haver ikke i Aar min gamle *correspondent* Hr. *Secretaire Hofman*, Men han tager sig en Hustrue, og derfor har det langt bedre fat med sit ene Iydske Nyt, end at sidde i *Kiøbenhavn* og samle paa alt det Nyt, som angaaer andre, men gaaer ham selv forbi.

At meddele Nyt fra Landet til Kiøbstedfolk, holder ieg ikke anstændigt; Ei heller har ieg nogen *Comet* i Aar at

¹ Formodentlig Sagen mellem Brødrene Reventlow (s. foran S. 20).

² Laurits Lassen Post, Langebeks „Tjener“ og Afskriver, Søn af Christian Seefeld v. Post til Glomstrup paa Mors og Hustru Hedvig Ulrikke Lasson, synes, trods mangelfuld Dannelselse, at have været en meget habil Mand, der udrettede Rostgaards mange Kommissioner paa bedste Maade og forsynede Langebek med kjøbenhavnske Nyheder, naar han opholdt sig paa Krogerup. 1744—45 gjorde han som Assistent hos en Supercargo en Chinarejse; et Brev fra ham til Langebek er dat. Canton 20. Jan. 1745. I det følgende Aar var han atter hjemme, da han 20. Juli 1746 meddelte Langebek (som da opholdt sig paa Gjerdrup) mærkelige Nyheder fra Kjøbenhavn i Anledning af Tronskiftet. Siden gik han paany paa Langfarter, men er maaske ikke mere vendt tilbage, da det i et Brev omtales, at man længe ikke havde hørt fra ham, saa det maatte befrygtes, at han var omkommen eller forlist. Adskillige af Langebeks Brevkoncepter ere skrevne med Laurits Posts Haand, formodentlig efter Diktat. Han synes at have været sin Herre inderlig hengiven, og de havde fælles Forbindelser fra deres Fødeegn.

skrive om. Men skal det endeligen være noget, da veed ieg intet andet at melde, end at vi her paa Gaarden d. 1. *Martii* holdt med stor Fornøielse og i mange gode Venners Nærværelse Hr. *Conferentz* Raad *Rostgaards* fyrretyvende Bryllupsdag, og i sidste Fredags vare vi alle her fra Gaarden saavel som mange andre gode Venner hos Provst *Garbo* i *Tikiøb*¹ og bleve til Middag og Aften overmaade *magnifique tracterede*. Lever ellers min gode Herre med Kiære Familie saa vel, som ieg af Hjerttet vil ønske, da skal det ingen glæde mere end mig, som, næst ærbødigst Hilsen til dydige Kiæreste, stedse skal findes

Ædle, høistærede Hr. *Ortved*
Hans tjenstforbundne og ydmygste
tiener
I. L.

Kraagerop, d. 10. *Martii* 1743.

Til *Mr. Ortved à Copenhague*.

Nr. 21.

17. Marts 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Ieg maae ikke efterlade min Skyldighed, at opvarte Deres Velbaarenhed i det ringeste eengang i sin Fraværelse med min underdanige Skrivelse, ikke fordi ieg kand have den Ære at melde noget merkeligt om *Kraagerops* Begivenheder, men aleneste for at give D. V. den Forsikring, at alting her paa Gaarden er ved sædvanlig Velstand, og at ieg for min Deel nyder al den Godhed, ieg vil forlange. For Resten sidder ieg i mit daglige Arbeid og stræber med det Bogstav G. at føre til Ende. Ieg vil vente, at *Lauritz Post* har fundet Begyndelsen og Enden af B. og rigtigen bragt det til D. V.^s Hænder. Ieg er ikke lidet glad over, at ieg har faaet det manglende Hul udstoppet; skulde ieg

¹ Mag. Rasmus Garboe var Præst i Tikiøb i over 60 Aar.

have gjort det i Kiøbenhavn, vilde det nok ikke saa hastig endnu blevet færdigt. Paa *Kraagerop* glæder man sig over, at Greve *Traun* er gaaen over *Panaro* Floden, og haaber, at han med større Ære skal slippe fra den Side, end Spaniolen fra den anden. — — I gaar havde ieg Brev fra *Mr. Ortved*, som samme dag er reist til *Helsingør* for paa Tiisdag at bivaane *Capt. Statzes* Ligfærd. Han har sendt mig en Liste paa de Herrer, som sad i Høieste Ret afvigte 7. *Martii*, da H. K. Majst. åbnede Retten for dette Aar, hvoraf ieg seer, at Hr. *Iustitz* Raad *Stockfleth*¹ har haft 16 neden for sig. Bemeldte *Mr. Ortved* tilmelder mig ogsaa det behagelige Nyt, at Hans Majst. har haft den Naade at forunde Hr. *Iustitz* *Secreterer Kleve* sit Æmbeds fulde Indkomst fra 1. April af, og Hr. *Iustitz* R. *Falsen*², i det Sted han deraf skulle haft 200 Rd. aarlig, skal nyde dennem af *Iustitz* *Cassen*. Det er mig en usigelig Glæde, at tre af mine beste Venner allerede i Begyndelsen af dette Aar har været saa lykkelige, nemlig Hr. *Secr. Kleve* at beholde sin Tieneste ubeskaaret, Hr. *Secr. Henrichsen* at faae sin Løn med 200 Rdlr. forbedret, og Hr. *Secr. Hoffmann* at gjøre det skønne Parti i Iylland. I det øvrige forbliver med største Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Kraagerup d. 17. *Martii* 1743.

*Nr. 22.

3. April 1743.

TIL HANS HOFMAN.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Secrétaire!*

Saasart ieg i Aftes fra Kiøbenhavn fik Efterretning, at Min Kiære Herre igien til Staden er ankommen, kunde

¹ Rostgaards fhv. Svigersøn (s. foran S. 4, Not.).

² Enevold Falsen, Assessor i Højesteret.

ieg ikke efterlade, strax at indfinde mig skriftligen, for at give min Glæde tilkiende over Hans lykkelige Hiemkomst. Det var mit Forsæt saavel som min Skyldighed, *in forma* at fremkomme med en stor og hiertelig Lykønskning over den for Hannem upaatvileligen vel udfaldne Forretning i Iylland. Men, siden ieg derom ingen vis Underretning har haft, uden hvad ieg af det almindelige Rygte fra Kiøbenhavn kand have spurt, tør ieg ikke ret yttre mit Hiertes Fornøielse, førend ieg fra Min Hr. *Secretaires* egen kiære og sikre Haand bliver forvissat om det, som kand bestyrke mig og alle Hans gode Venner i den Glæde, vi allerede har fattet over saa behagelig en Tidende. Tvilende saa meget mindre om Min Herres Godhed i at give mig nogen Vished, som ieg veed, Han igien er forsikret om mit Hiertes Velmeenighed, og hvor stor Deel ieg tager i Hans bestandige Velgaaende. Ieg mener endnu paa en otte til fiorten dags tid at forblive her paa *Kraagerop*, og derfor i den tid med Længsel vil vente af Hans sædvanlige Godhed et lidet Brev eller to, om Leiligheden det tillader¹, for at blive underrettet, saavel om ovenskrevne, som om andet godt Nyt, hvad Staden i disse tider giver, og i sær er ieg begierlig efter at vide, hvorlænge vi skal være saa lykkelige at beholde min gode Herre i Kiøbenhavn, og hvorledes Han fremdeles har fattet sine Tanker. Sluttes med tjenstl. Hilsen til Hans Kiære Fætttere, og lever med en uafsladelig Høiagtning

Velædle og Velbyrdige, Høistærede Hr. *Secrétaire*
 Hans tienstskyldigste og ydmygste tiener
 I. L.

Kraagerop d. 3. *April*
 1743.

Til Hr. *Secret. Hans Hoffman à Copenhague.*

¹ En Del Breve fra H. Hofman til Langebek ere endnu bevarede, de fleste dog fra en meget senere Tid, da Hofman var sysselsat med „Den Danske Atlas“.

*Nr. 23.

15. April 1743.

TIL HANS HOFMAN.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Secrétaire!*

Ieg har haft den Ære at erholde Hans meget kiære Skrivelse under 8. *huius*, og deraf med Vished og en særdeles Fornøielse erfarer Hans Iydske Reises lykkelige Udfald, hvortil ieg af et oprigtigt Hierte *gratulerer*, og fremdeles ønsker Hannem alt det, som kand tiene til Hans gode Forsæts og selv-ønskelige Velstands befordring. Har og, ved samme Leilighed Hr. *Conferentz* Raad *Rostgaards* tjenstlige og hiertelige Lykønskning at formelde. Aarsagen, hvorfore ieg saa længe har lentet med Svar, har alene været denne, at ieg paa nogle Dages tid har været i *Asminderød* og er først i Aftes hiemkommen. Ieg har med Flid læst og efterlæst den tilsendte *Inscription*; men, siden intet kand forandres i Ordenen, og intet synderligt kan mistes af Materien, forsikrer ieg, at ieg, som ikke er mere forfaren i slige ting at indrette end Min Kiære Herre, ikke veed at kunde gjøre den meget kortere, end den er. Kand imidlertid hosfølgende min ringe Udkastning, som indeholder kun en liden Forandring, være til nogen behagelig Nytte, skal det være mig kiært. De *Manuscripter*, som min gode Herre for nogen tid siden var saa artig at laane mig, mener ieg, at min Tiener med det første faaer udskrevet, da han med allerstørste Taksigelse og, som ieg haaber, uskadde skal levere dem i egen Haand tilbage. For resten, næst venligst Hilsen til Hans Kiære Fættre og gode Venner, forbliver med sædvanlig Høi-agtning

Velædle og Velbyrdige, Høistærede Hr. *Secrétaire*

Hans tienstskyldigste og ydmygste tiener

I. L.

Kraagerop d. 15. *Aprilis*

1743.

Til Hr. *Secrétaire H. Hoffman à Copenhague.*

Til et ævigt Minde
Og en Oplysning for Efterslegten, .

Da er udi Aaret 1738

Dette Begravelses-Sted indrettet, og denne da næsten forfaldne Kirke indvendigen med Stole og andre Prydelser udstafferet, saa og dette *Epitaphium* med Kongelig tilladelse opsat;

Altsammen bekostet af
Høiædle og Velbyrdige

Gerhard de Lichtenberg,

Herre til *Engelsholm, Lindberg, Kieldkiær* og *Ussing* Gaarde,

H. K. M. *Iustitz- Cancelli-* og *Commerce-Raad,*

som er født her i Horsens 1697 og død 17 . .

i hans Alders . . Aar,

Hvis Frue var Velbyrdige

Bodil Hofgaard,

Som og er fød her i Horsens 1711 og død 17 . .

i hendes Alders . . Aar,

Hvilke i . . Aars Ægteskab avlede . . Sønner og . . Døttre,

Begge med deres foran døde børn ere her nedsatte,

tillige med hans Salige Forældre,

Faderen Velædle *Hans Christensen,*

berømte Handelsmand, som i sit 70. Aar her døde,

Moderen Velædle *Gedske Lichtenberg,*

Som efter et Aars Ægteskab bragte bem^{te} deres eneste Søn til

Verden og døde 1697 i hendes Alders 24. Aar.

Er og her hegraven hans Morbroder

Velædle *Henrich Lichtenberg,*

Som efter 50. Aars Fællesskab i Handelen sammen med sin

Svoger døde ugift 17 . . i sit . . Aar, efterat han havde ført

et priseligt Levnet og givet til gudelig brug 3000 Rixdlr. udi

30 Gaardes Avling her paa Marken, hvorimod Kirken, efter

Fundatzens lydelse, stedse skal holde denne Arve-begravelse

vedlige og i forsvarlig god Stand.

Det pragtfulde Monument i Klosterkirken i Horsens, som bærer denne Indskrift i udfyldt Stand, findes afbildet hos O. Fabricius, Horsens Kjøbstads Beskrivelse og Historie, S. 214.

Nr. 24.

15. April 1743.

TIL HENRIK HENRICHSEN.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Secrétaire!*

Kunde ieg endda sige om min Skyldighed i at skrive, som man gemeenligen siger om ting, der sielden skeer, at den blev i agt tagen engang i Ny og engang i Næde, da maatte baade ieg selv og mine Venner berømme mig for Flittighed og uforglemmelighed: Men naar ieg i stedet for Ny og Næde retter mig efter Fastelavn og Paaske, tør ieg ikke fælde en mildere Dom over mig selv, end den, ieg kand vente af andre, nemlig, at ieg paa Landet er bleven baade doven og forglemmelig. Med mindre ieg vil skyldes paa *Bonde-Almanachen*, at tiden efter den ikke er nær saa lang, som efter *Stads-Calenderen*¹. Ellers gav ieg mig den Frihed ved Fastelavnstider at spille Min Kiære Herres Rolighed med en saa vidtløftig og ubehagelig Skrolde, at Han neppe har kundet skiøtte om at læse noget fra mig igien før nu til Paasken, da ieg endeligen maae have den Ære at aflegge en skriftlig Besøgelse hos Hannem, siden det ikke Personligen lader sig gjøre, for at *gratulere* saavel til en glædelig Paaskefest. som til Hans Reise paa Landet, der uden tvil i disse Dage er for Haanden. Ved samme Leilighed maae ieg ikke glemme at frembære en Lykønsning, som forrige Gang blev forgiettet, nemlig over den af H. K. Maiest. Hannem beviiste Naade med sin *Gages* Forbedring: Det var mig i Sandhed en stor Glæde, men for Hannem ikke nær saa stor en Fordeel, som ieg af Hiertet ønskede at see Hans Fortienester belønnede med. Ieg skulde vel underrette Hannem om, hvad ieg *in re literaria* her paa Landet har *profiteret*, men den Underretning bliver alt for kort, eftersom ieg denne gang har faaet langt mindre, end ieg havde ventet, og saa godt som slet intet. Næst

¹ Denne begyndte, som Navnet antyder, den Gang med en Kalender.

min ærbødigste *Compliment* til Hans Elskelige Forældre,
forbliver med en bestandig Høi-agtning

Velædle og Velbyrdige Høistærede Hr. *Secrtaire*
Hans tienstskyldigste, og ydmygste tiener
I. L.

Kraagerup d. 15. *April*.
1743.

P. S. Hr. *Conf. R. Rostgaard* lader meget tienstl.
hilse.

Til Hr. *Secreterer Henrichsen à Copenhague*.

*Nr. 25.

15. April 1743.

TIL MICHEL ARNKIEL¹.

Velædle Hr. *Arnkjel*,
Høistærede Ven!

Det er nu saa længe siden ieg havde den Ære at see
Min gode Herres meget kiærkomne Skrivelse, at ieg er
halvveis undseelig ved at gjøre Giengield; Men, siden ieg
tid efter anden har tænkt at komme hiem, og der mundtligen
at kunde aflegge den Taksigelse, ieg er hannem skyldig
saa vel for bem^{te} sit kiære Brev som for det tilsendte
curieuse document (hvilket ieg stolende paa hans godhed
har taget mig den Frihed at beholde), og dog samme min
Hiemreise imod mit Forsæt endnu ikke er skeet, tør ieg
nogenledes undskylde min Forsømmelse. Men, da det
endnu ikke er afgjort, hvad for en dag og tid ieg skal see
Kjøbenhavn, kand ieg ikke efterlade at lade disse Linier
indløbe, fornemmeligen for at *gratulere* Min Hr. *Arnkjel*
og dydige Kiæreste med den Dennem af Himlen forlenede
Gave, ieg mener den unge Søn, som Gud har behaget at

¹ Fuldmægtig hos Geheimeraad Fred. v. Raben, † 1747 (P. C. B.
Bondesen, Slægten Bugge, Od. 1891, S. 28).

velsigne Deres Ægteskabs begyndelse med¹, hvortil ieg intet bedre Ønske veed at føie, end den Allershøieste vil unde Dennem begge at opleve en velsignet alder i al bestandig og selv-ønskelig Velstand, at De i Fremtiden maae see denne deres liden Søn at opvoxø til Guds ære og at for-aarsage Dennem den Glæde, som fromme Forældre af lydige og velartede Børn efter Guds Forjættelse haver at vente. Hvornæst ieg med en hiertelig Hengivenhed har den Ære at nævne mig

Velædle Hr. *Arnkiel*,
Høistærede Ven
Hans tienstskyldigste og ydmygste tiener
I. L.

Kraagerup d. 15. *Aprilis*
1743.

P. S. Takker hierteligen for den mig ved *Lauritz Post* meddelte *curiositet*, som ieg fik, iust da ieg vilde forseigle dette brev.

à *Copenhague*.

*Nr. 26.

4. Maj 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Den store Ære og Godhed, som mig [er beviist] af Deres Velbaarenhed og de dydige Frøkener ved denne min lange Nærværelse paa *Kraagerop*, giver mig den største Aarsag herved at aflegge min underdanige og inderlige Taksigelse. Maae dernæst berette, at ieg i Aftes i god betids kom lykkeligen og vel hiem, efter at ieg havde faaet en tilstrækkelig

¹ I et Brev til Langebek af 12. April 1743 omtales, at Arnkiels Barn var blevet døbt (i Nicolai Kirke); Geheimeraad Ludvig Plessens Datter bar det, og flere Geheimeraader stod Faddere. Arnkiels Hustru hed Sophie Amalie Bugge.

Prøve af mit eget Veirs Skarphed. Ved min Hiemkomst forefandt ieg vores hele Huus i god Velstand. — — Begge *Iustitz Raadene*¹ hilse meget tjenstlig. — — Nyt har ieg endnu intet hørt meget af, uden at Biskop *Hagerop* i *Trundhiem* er død. *Marchen* til *Helsingør* bliver nok ikke af før idag 8te dage. Ieg har idag haft den ære at opvarte Naadige Fruen². I det øvrige næst min ærbødigste *Compliment* til de kiære Frøkener, forbliver med største ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 4. *Maji* 1743
i stor Hast.

Nr. 27.

6. Maj 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Ved denne Leilighed sender ieg et *exemplar* af *Holbergs* 4 Skiemtedigte, som ieg havde kjøbt og ladet binde, før ieg reiste til *Kraagerop*, men forglemte at tage det med. Medfølger ogsaa en deel Vers, men om der er noget godt imellem, veed ieg ikke. De 6 *exemplarer* af *Atrio Domus Reventlovianæ* faaer ieg i Morgen tidlig fra bogbinderen, og, saafremt det ikke bliver for sildig, skal de med denne Leilighed fremsendes, hvis ikke, skal de komme saasnart mueligt. Af Nyt har ieg intet synderligt at melde, uden at *Secret. Jessen*³ paa Veisenhuset skal dog være *auctor* til de mange Poster, som ere komne til Amtmændene.

¹ Gram og Bing, hos hvem Langebek boede.

² Rostgaards Frue opholdt sig meget i Kjøbenhavn hos sin Halvsøster, Grevinde Holstein f. Reventlow.

³ Erik Johan Jessen, Sekretær i General-Kirkeinspektions-Kollegiet og i Kancelliet, samlede Materiale til en udførlig Beskrivelse af Danmark og Norge. (Dsk. biogr. Lex. VIII, 489).

Greve Ørtz¹ har skikket bem^{te} Poster her over til *Lowson* og bespurgt sig hos hannem, hvad han skal svare derpaa: Men faaer de ingen anden trøst, end den *Lowson* vil give, maatte de hellere undvære. Igaar var Printzen af *Stolberg* her og besøgte *Iustitz R. Gram*. Den Grækkiske *Archimandrit* har ladet en bog gaae om i fornemme Folkes huse, hvori de har skrevet deres Navne og Gaver, og har visse store Folk ikke været alt for *raisonable*, *ex. gr. Schulin* 1 Rdlr. Bemeldte *Archimandrit* skal for kort siden paa Gaden være ilde medhandlet af de ugudelige Smaadrenge, som meente, at hand var en Jøde-Præst. *Secrétaire Henrichsen* er i disse tider paa Landet. *Secrétaire Hoffman* reiser ikke før efter 11 *Junii*; han har kiøbt et Uhr til sin Kiæreste for 180 Rdlr. og ladet giøre en meget prægtig Vogn for mere end 230 Rdlr. og desforuden indkiøbt mange skønne Sager for ongefæhr 2000 Rdlr. Hans Kiæreste har 30,000 Rd. i rede Penge og 200 tønder hartkorn bøndergods, hvoraf 100 t^{der} grændser til hans Gaard og Gods og kand dermed indlemmes. Hr. *Iustitz R. Gram* lader meget tienstl. hilse: Ieg fortalte ham af en hændelse, at D. V.^s Been begyndte at blive noget tykke, hvilket han forsikrede var et vist Tegn, at D. V. skulde opnaae en høi Alder. Man har fornyligen fortalt over Cron Prindsens Taffel den uvisse *relation*, at Keiseren skulde være *totaliter* slagen, hvortil H. K. H. omtrent med disse Ord skal have udladt sig: det skal Gud bevare mig for, at ieg ved nogen slags *intriguer* skulde efterstaae nogen Krone; thi det kand dog aldrig gaae den vel, som med Vold og paa en uretfærdig Maade vil tilsnige sig nogen Herredømme. I det øvrige forbliver med største Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 6. *Maji*, om aftenen, 1743.

¹ Frederik v. Ørtz, Amtmand i Roskilde Amt.

Nr. 28.

23. Maj 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Hvad Nyt angaaer, da veed D. V. vel allerede, at Græve *Friderich* af *Daneskiold Laurvigen*¹ i Mandags fik det hvide Baand. Man er begierlig efter ny Tidende fra Stokholm; Endeel mener, at det har aldrig endnu været enten deres eller vores rette Alvor med det bevidste Val, men skulde aleneste være giort Ord af, for at formaae *Rusland* til noget godt baade for os og de Svenske. Men hvad Nøden nu vil drive Svensken til at gjøre, naar de merke, at *Rusland* bliver ved sit Forset, det vil tiden snart lære. Her siges, at vores Flode, som skal gaae i Søen, bestaaer af 24. Orlogs Skibe og 6. Fregatter. Om Troppernes *Marche* høres nu moxen intet. Hr. *Secrétaire Hoffman* skal nu have faaet sin Bestalling som *Cancelli Raad*. Ieg ønskede gierne at have det sidste Vers af Hr. *Treskow*² heelt; thi af det tilsendte Stykke lærer ieg ikke andet, end det ieg og enhver veed tilforn, nemlig at hvem D. V. behager at tillegge det Navn *Poët*, den maae virkeligen være det, og kand af alle fortiene dette Navn. Der er adskillige ting, som *Mr. W.*³ er misfornøiet med i det bevidste Vers: den fornemste troer ieg saa sagte er, at det er bedre, end han vilde det skulde være, og dernest har han den tanke, at det gaaer ud paa at *moquere* sig over ham og hans *poësie*. Ieg forbliver

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 23. *Maji* 1743
i hast.

¹ Frederik Ludvig D.-L. (s. Dsk. biogr. Lex. IV, 185).

² Gerhard Treschow, Præst i Birkerød.

³ Chr. Fred. Wadskjær.

Nr. 29.

29. Maj 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Tvende *exemplarer* af Hr. *Brodersens* Psalmebog, saavel som et *exemplar* af *Delincourts Sonnets*, som den yngste Frøken har forlanget, skal med første udsendes, og ieg skal stræbe ved forekommende Leilighed at skaffe *Masi* Skrifter. — —

Angaaende det sidste Hr. *Treschows* Vers, da, ikke at tale om nogle af de Norskes Skrivemaade med av i stedet for af samt nogle andre ringe ting, kand ieg ikke andet end høilige berømme det, og ønske, at vi havde mange slige *Poëter*: dog kand ieg ikke negte, at ieg for min Deel io finder en høiere Smag i det forrige. Ieg har ogsaa læst det for *Mr. Wadskiær*, han vil ikke vel til at berømme det, men han kand ikke heller laste det. Ieg har ogsaa tillige forsikret *Mr. W.* om den brave Hr. *Treschows* uskyl-dige Hensigt med visse Talemaader i det første Vers. Sender ellers nogle faa trykte Vers, hvoriblant eet af *M. Seehuus*¹, hvis *gout* maaskee er alt for høi; dog har ieg ikke læst det endnu. Her er i disse dage atter ankommen 1500 Matroser og 1300 Soldater fra Norge. I Morgen skal Vallet i Sverig vist gaae for sig, Gud styre alting til det beste. Ieg har at formelde *Secret. Kleves respect*, han er endnu i *Paris*, men agter at gaae til *Engelland*, og har anholdt om tilladelse at maae blive ude et aar endnu. *Mr. Clitau*² har igien sagt sig fra den tjeneste i *Kjøge*, og siges, at een af Geh. R. *Holsteins Laquayer* har faaet den. Ieg forbliver med Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 29. Maji 1743.

¹ Morten Seehuus, Forfatter af mange Lejlighedsvers.

² Den bekendte Litterator Thomas Christensen Clitau (s. Dsk. biogr. Lex. IV, 15).

TIL HENRIK HENRICHSEN.

Min Høistærede Hr. *Secrétaire!*

Ieg sender hermed tilbage Hans tvende, i aftes medgivne, *Diplomata Canuti Regis*¹, som ieg nøie haver igien-nemlæst, og med stor Flid rettet alt det, som ieg derudi har kundet giette til at være uret: dog tør ikke svere paa, at de nu ere gandske uden Feil og *original*-mæssige. Ikke heller tør ieg plat negte, at de io maae findes nogensteds trykte, thi det kommer mig for, tilforn at have læst eller seet dennem, skjønt ieg nu ikke kand erindre, hvor. Det veed ieg, at den ene af dem til visse findes *accurat* afskreven tillige med det *Anglo-saxiske*, som her fattes, iblandt *Francisci Iunii apographa in Bibliotheca Bodlejana*. Det er Skade, at den, som har skrevet disse Hans *Copier* af *Originalerne*, ikke har været den gamle Skrift voxen nok. — — Hvad ellers disse tvende *documenters fidem* angaaer, da frygter ieg, at det var iust de samme to, som *Hickesius* etsteds i hans *Dissertatione epistolari* beskylder for falske og digtede: dog har ieg ikke haft Leilighed ret at *examinere* den Sag. — — Ieg forbliver med sædvanlig Hørsomhed

Min Høistærede Hr. *Secrétaire*

Hans tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. L.

Khvn. d. 30. *Maji* 1743.

Til Hr. *Secrétaire Henrichsen à son logis.*

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — De Norske Soldater, som ere komne herved, ere 2 *Batallioner*, de see kun slette og smaa ud, men tør

¹ Sikkert medbragte af Henrichsen fra England.

være bedre, end de seer ud til: Man mener, de skal bruges paa Floden: Deres *Officerer* bleve i Fredags *præsenterede* for Hans Majst. De havde Støvler paa Benene og Stokke i Hænderne. Af Baadsfolk kommer her hver Dag flere og flere: De fleste af dem see meget friske, ferdige og spekkede ud. Man siger, at 15 Skibe af Floden skal i disse Dage ligge ud, og at Hans *Majestet* paa Løverdags vil komme herind at mynstre Matroserne. I Fredags var vores ny *Cancelli Raad Hoffman*¹ paa *Friderichsborg* for at aflegge sin allerunderd. Taksigelse til H. K. M. I Løverdags var H. *Ex. Hr. Gh. R. von Holstein* oppe i Vor Frue Spir at betragte bygningen. Samme Dag mynstrede atter Fodgarden og *Grenadererne*: Kongen, Kron Prindsen og Margreven² kom tilig om Morgenen fra *Friderichsborg*, og, saasnart Mynstringen til stor Fornøielse var endt, reiste de tilbage igien at holde Middag paa *Friderichsborg*, og kom ikke her i byen. Kron Prindsen og Margreven beviste Grev *Laurvigen*³ den Naade at nyde Frokost i hans Telt. Dagen tilforn bleve samme Regimenter af deres *Officerer* med Øl og Brændevin *tracterede*, og holdt sig meget lystige med Spil og Dands, *Officererne* maatte dandse med Soldaternes Fruer, og Soldaterne dandsede igien med *Officerernes* Fruer og alle de skikkelige Fruentimmer, de kunde faa fat paa. Man taler om mangfoldige Forandringer ved Rente Kameret og andre *Collegier*, men siden nogle deraf synes utrolige, vil ieg ikke opregne dem. Geheimeraad *Claus Reventlov* siges forvist at blive Kron Prindsens Ober Cämmerer. Fra Sverig hører man endnu intet her. Fra *Bayern* ere Tiden-derne gode. Ieg sender et Vers, som er trykt her i An-

¹ I Anledning af sit forestaaende Ægteskab og Overtagelsen af Skjærdildgaard fratraadte Hans Hofman sin Stilling som Sekretær i Økonomi- og Kommerce-Kollegiet, men fik samtidig Titel af Kancelliraad.

² Friedrich Ernst, Markgreve af Branderburg-Culmbach (Dronning Sofie Magdalenes Broder).

³ Frederik Ludvig Danneskiold-Laurvigen.

ledning af vores Ungerske *Heroines*¹ lykkelige Fremgang og Kroning i *Prag*. Forbliver med største Ærbødighed
 Høigunstige Herres
 underdanige Tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 5. *Iunii* 1743.

P. S. Man siger, at det Kongl. Herskab kommer her ind i dag, og at 7 af Orlogs Skibene i dag skulle ligge ud. Her siges og, at der skal nu være sluttet en *Mariage-tractat* imellem vores og det Engelske Hof, men om det er vist, og hvordan den lyder, det vil tiden lære. Hos *Høpffner* er nyligen udkommen *Holbergs Epistola tertia ad Virum perillustrem*, hvorhos er føiet hans *Liber sextus Epigrammatum*. Nogle giette til, at Hr. *Harbo*, som er *General-Visitor* paa Island, skulle blive Biskop i *Trundhiem*, helst siden han nu bliver saa vel vant til den Nordiske Luft og de vanskelige Reiser, og at Stifts Provsten, indtil hans Hiemkomst, skulle beskikkes til *Vice* Biskop. Den fjerde *Tome* af Dänische Bibliothek er nu kommen for Lyset, som *Monsr. Møller* er *Auctor* til.

Nr. 32.

8. Juni 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Hr. *Iustitz Raad Gram* lader sin skyldigste Hilsen formelde, og sige, at han er meget skamfuld over at have givet Naadige Fruen Aarsag til at være vred paa sig: Men forsikrer, at Skylden ikke er hans, ei heller de gode Herrers, som gandske vist havde sat sig for at reise, men da de uformodentligen fik at høre, at det Kongl. Her-

¹ Ogsaa i Rostgaards Breve til Langebek udtales en stærk Beundring for Maria Theresia.

skab samme Aften vilde komme herind, maatte de forandre deres Forsæt, og, havde det da ikke været for sildig, vilde Hr. *Iustitz* Raaden gandske vist samme Dag givet N. Fruen Efterretning derom med Posten, og for Resten troer Hr. *Iustitz* Raaden D. V. til, at De med bemeldte lovlige Undskyldning gjør Sagen god igien hos Naadige Fruen. I gaar Eftermiddag bleve alle de fra *provincerne* ankomne Skibsfolk H. K. Majest. forestillede, og i dag skal de saavel som Matroserne mynstre. Af Floden ere alt endeel Skibe udlagde, men ingen Skibs Prester tales om endnu. Nogle mene, at, om det bliver Alvor, tager man de *Capellaner* dertil, som ligge her og søge. Ieg tror og, at *Sø-Cadetterne* i dag skal *præsenteres* for Kongen. Af de Norske Soldater ere mange syge og en deel dør, som kommer af den Forandring af Luften og Brødet. H. K. Majest. var først til sinds at ville bruge tydske Soldater til Floden, af den Aarsag, at de da ikke saa let skulle bortløbe: Men siden *Sø-Officererne* har sat sig derimod med Hænder og Fødder, skal H. M. have sluttet at unde dennem enten disse Norske eller andre Danske. Nogle vil sige, at det Kongl. Herskab i disse tider venter gode Tidender fra Sverig, og derfor vil blive herinde paa nogen tid, for at tage mod saadant vigtigt bud i Deres Kongl. *Residentz*-Stad: Men det er dog vel ikke saa vist. Ober-Camer-Herre v. *P[less]* har i Hellig-dagene iaget 5 af sine Folk paa Porten, 3 *Laquair* og 2 Staldfolk, og af den Aarsag: Han havde givet dem nogen Rinsk Vin at *tractere* sig med, hvorover de gave sig i Kort-Spil, og een til sidst gav en anden et Ørefigen; den, som havde faaet Ørefignet, klagede for Herren, og maatte da alle fem, som havde spillet, legge *liberiet*, dog ville han taget dem til Naade igien, om de ville ladet sig beqvemme til at bære den Spanske Kappe. — — Ieg forbliver med Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 8. *Iunii* 1743.

*Nr. 33.

20. Juni 1743.

TIL LUDVIG HARBOE.

Velædle og Velærværdige
Høistærede Hr. Pastor!

Det var mig en besønderlig Glæde af Deres Velærværdigheds meget behagelige Skrivelse, given paa *Holum Bispegaard* d. 3. Oct. 1742, at erfare D. V.^s ønskelige og ved Guds Naade ret lykkelige Velgaaende igiennem saa mangfoldige Farligheder, som det Dennem anbetroede Æmbed og saa vanskelig en Forretning med sig fører. Ieg takker af Hiertet for bem^{te} D. V.^s kiære Brev, og glæder mig inderligen, at D. V. ei alene ikke har glemt sin gamle Ven og Tiener, men endog behaget at give ny Prøver og kiendelige Merker af et oprigtigt og varende Venskab.

Den allerhøieste Gud være stedse D. V.^s Veileder og give mig og alle Deres gode Venner snart igien den Fornøielse at see D. V.^s kiære Person, efter vel forrettet Ærende, med god Lykke og Sundhed igien her til Danmark nedkommen.

Min Tilstand er, Gud være æret, god og den samme som tilforn, og kand ieg intet Nyt skrive om mig selv, uden at ieg bliver ligesom et *Inventarium* ved mine gamle Steder og Forretninger. Med det Danske *Lexicon* gaaer det ikkun meget langsom, og den latinske *Journal*, som ieg engang havde tænkt at udgive, blev der slet intet af. Men det Danske *Bibliothek* har *Monsr. Møller* selv alene *continueret*, og tviler ieg ikke paa, at han io ved denne Leilighed sender D. V. et *exemplar* af den *IV. Tome*, som til sidste Messe er udkommen. Af *Manuscripter* har ieg vel samlet en god Deel efter Deres V.^s Bortreise, men erindrer ikke at have seet det ringeste siden om *Palladio*¹ Ieg gav D. V. forleden Aar et kort Begreb af Tilstanden i *Europa*, i Aar vil ieg aleneste med faa Ord melde, at

¹ L. Harboe samlede med Flid Bidrag til Dr. Peder Palladius' Historie.

Dronningen af *Ungarn*, siden hun gjorde Fred med Preussen og skrekkede *Saxen* til at stikke Piben ind, har været meget lykkelig over sine Fiender, som i Førstningen for alle menneskelige Øine syntes at kunde og ville slugte hende. Den spanske *Armée* i *Italien* er deels slagen og deels hensmeltet indtil 3000 Mand, som begynder at flye ind i Riget *Neapolis*, hvor Østerrigerne maaskee faaer i Sinde at gjøre en Visit. Den anden Spanske *Armée* i *Savoyen* under *Don Philip* kan ingen Held faae til at bryde ind i *Italien*, men maae nok snart nødes til at gaae tilbage med uforrettet Sag. I *Prag* har Dronningen ladet sig krone og har gandske *Bøhmen* igien undtagen *Eger*, som vel snart maae give sig. Hele *Bayern* har hun nu næsten igien inde, og synes det, som at Resten af den Keyserlige og Franske *Armée* vil blive et Offer for hendes seierrige Vaaben: Saa at, om Keiseren endnu ikke vil forlade det Franske Partie, synes han at vil blive en ulykkelig Herre, siden han nu ikke har et Sted i Verden, hvor han sikker og roligen kand sette en Fod paa. Vel truer Frankerige, som efter *Cardinalens* Død er i yderste Raadvildhed, med en ny *Armée* paa 6 à 8000 Mand, som den (!) har samlet ved Rhinen og som skal være dens sidste *Force*; Men derimod staaer Kongen af Engelland og passer denne op ved Frankfurt med en *allieret armée* paa 5000 Mand af Engellænder, Østerigsk-Nederlandske, Hanoveranske og Hessiske *Tropper*, hvortil støder 20000 Hollænder, som kan skaffe Frantzosen mere at bestille, end han kand overkomme. Men hvorledes det vil falde ud med den *delicate* Tilstand her i Norden, med Freden i *Abo*, med Kongevallet i Sverig, og med vores *Interesse* i begge Dele, det er Gud alene best bekiendt: Den samme Naadige Gud velsigne disse Riger og Lande med en bestandig Fred, og det Kongelige Huus med en ævig blomstrende Lyksalighed.

At ieg ellers skal melde lidet Nyt *in re literaria* her hos os, da har man her i næst afvigte Vinter begyndt at indrette et lærdt *societet*, som skal befordre ey alene de Danske *Antiquitæters* men endog Sprogets og alle andre

smukke Videnskabers Opkomst. I samme Selskab er H. *Exc. Hr. von Holstein Præses. Membra*, som allerede ere antagne, ere *Gram, Wøldike, Scheid, Anchersen, Møllman, Pontoppidan, Ramus, Secreterer Henrichsen*, som og tillige er *Secreterer i Societetet &c.* Qm det vil komme i nogen ret stand og Anseelse, det vil Tiden lære. Var der ikkun en god *fond* til at hielppe frem med, saa kunde alting blive godt. *Secreterer Iessen* paa Veisenhuset har for at skrive en vidtløftig og almindelig *Geographie* over Danmark og Norge, ligeledes samler han paa en Beskrivelse over Kirke-Staten i disse Riger. Den 3^{die} *Tome* af *Pontoppidans Menoza* er udkommen, men af hans Kirkehistorie endnu ikke mere end den første *Tome*. Fra *Holberg* er hans *Epistola tertia*, som *continuation* til hans *Vitam*, udkommen, hvorudi han hegler dem noget igiennem, der har dadlet hans *Klimium*. I disse dage holdes *auktion* paa *Preusses* Boglade, hans Bogtrykkeri er alt solgt. Angaaende de 3de Brødre *Messrs Hoffman*, som D. V. kiender, da gjør den ældste, som var *Secrtaire* i *Oeconomie Collegio*, et rigt Giftermaal i Iylland paa nogle og 30000 Rd., har kiøbt en Herregaard og er bleven *Cancellie Raad*; Den anden, som forgangen Aar kom hiem, blev *Cancellie Secrtaire*, og er paa meget fordelagtige *Conditioner* igjen reist udenlands med en ung *Cavallier* fra Iylland, navnlig *Berregaard*, som er bleven *Iustitz Raad*, og eier en *Capital* paa 112000 Rd^r. Den tredie *Mr. Hoffman*¹, som er *Theologus*, er i disse dage fra sin Udenlandsreise her til Staden ankommen &c. &c.

I. L.

Khavn d. 20. *Iun.* 1743.

Til Hr. *Ludvig Harbo*, *General-Kirke- og Skole-Visitorator* paa Island

til *Holum Bispegaard*.

¹ Niels Hofman, siden Erector af Stamhuset Hofmangave (s. Dsk. biogr. Lex. VII, 500).

Nr. 34.

25. Juni 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Hos Hr. *Cancelli* Raad *Hoffman* var ieg i Søndags til sidste Afsked, og fik af hannem indlagde Underretning om Vognen, hvorhos han bad formelde til D. V. sin allerskyldigste Hilsen; han reiser i denne Morgen. Af Nyt har ieg ikke hørt meget, siden D. V. reiste. H. K. M. ventes herind i denne Uge, og man mener, at H. M. vil spise paa Skibet *C. Sextus* tilkommende Torsdag. Samme Skib, vil nogle forvist sige, skal tillige med andre gaae til Engelland for at afhente *princessen Lovise* her til Danmark. Man mener, at Freden skal være saa godt som klar mellem *Rusland* og Sverig, paa disse *conditioner*, at Bispen af Lybek¹ skulle blive Konge, *Findland* gives tilbage, vi have *Holstein* imod en stor *Summa*, Hertugen af *Cumberland* blive Biskop i Lybek og have vores *princesse &c. &c.*, om man ellers kand sette Tro til slige Tidender. Man siger, at Keiserens *podagra* begynder at forgaae, siden han kom ud af sin frankfurtiske Stilhed, over den gode *motion*, han haver fra eet Sted til et andet. En vis Herre, som nyligen er kommen i en stor Betiening², holder saaledes Huus med sine *Collegis* og underhavende, at alle de, der kand, siges at vil tage Afskeed; nogle ønsker mere ondt end godt for ham, men andre glæde sig ved det gamle Ordsprog (men maaskee i et falskt Haab), at strenge Herrer regiere ikke længe, og, helst naar de komme *Iupiter* for nær, skal de være høiest Fare for Torden og Lynild undergivne³. Naar D. V. vil have den Uleilighed to gange om

¹ Adolf Frederik af Holsten-Gottorp.

² Vistnok Vilh. Aug. v. d. Osten, der 14. Juni 1743 blev udnævnt til Deputeret for Finanserne. (Vort Selskabs Forstander, Prof. E. Holm, har henledet Opmærksomheden paa, at det er denne, der menes.)

³ Osten beholdt dog sin Stilling, saa længe Christian VI levede, ja blev endog Direktør for Finanserne og Geheimeraad, men afskedigedes strax efter Kongens Død,

Ugen at læse mine fattige Breve, kand ieg gjerne overkomme at skrive dem, men altid at have noget betydeligt Nyt at meddele, tør ieg ikke love, dog skal ieg ikke efterlade at spørre og bekymre mig derom. Des imidlertid skal det være mig en stor Ære, hver gang D. V. vil tillade, at skrive mig

Høigunstige Herre
Deres Velbaarenheds
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 25. *Iunii* 1743.

Nr. 35.

30. Juni 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Hvad de opreiste Dale Karle og andre Svenske angaaer, da skal en Kongl. *Laquay*, som *Courier*, nyligen have bragt samme tidende herved, og at deres *General* skal være en *Vrangel*: Men hvad de vil fange an og udrette, er man begierlig efter at vide. Her har i disse tider været endeel Svenske *Studentere* i byen, de kand aldrig nok udsige den ubeskrivelige Længsel, som Almuen ei alene og fornemeligen i Skaane, men og oppe i Sverig drager til at komme under den Danske Regiering, og at de anseer det som en besønderlig Guds Straf over Landet, saafremt nogen anden end vores Allernaadigste Kron Prinds skulle blive deres Konge, og for kort siden, da det skød her saa sterk paa Floden, var der ret bleven en stor og almindelig Glæde over hele Skaane, da de hildte sig ind, at Vallet skulle have været aarsag til saadan Skyden. I gaar Nat har vi haft den ulykkelige Hændelse, at Skibet *Justitia*¹ er kantret over Ende og kommen til stor Skade og henved 30 Matroser skal være omkomne. Ligeledes skal et andet

¹ Rettet (af Rostgaard) til: *Sudermanland*, Jvfr. S. 73.

Skib, uden tvil *Sophia Hedevig*, være gaaen paa Grund, og nogle vil sige, at *Sextus* skal og have lidt nogen Skade. Nogle vil sige, at Hans Kongl. Høihed i gaar skal have taget imod *Gratulation* til den bevidste høie *mariage*; om det er sandt, faaer man vel nærmere at høre. Hr. *Harbo* paa Island skal nu gandske vist være beskikket til Biskop i *Trundhiem*, men skal dog blive 2 aar paa Island endnu, og Stiftet imidlertid af Stifts Provsten forsynes. *Cancelli-Raad Hoffman* er allerede nu gammel i Jylland, han reiste herfra sidste Tiisdag Morgen Kl. 4.

Ieg forbliver med megen Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 30. *Iunii* 1743.

Nr. 36.

5. Juli 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Hvad Skibet angaaer, som sidst i afvigte Uge væltede og sank i Havnen, da var det ikke *Justitia*, men *Sydermanland*, som forgangne Somer løb af Stabelen. Det var, Gud ske lov, løgn med de mange Folk, som skulle derved være onkomne; thi der vare kun tre Mand om bord, som alle bleve reddede. Det er ellers en stor Skade nok, thi Skibet var ganske udrustet og færdig til at ligge ud, men er nu ganske ubrugelig og maae bygges om igien, vil ikke heller blive saa let at faae op af Grunden, det ligger lige med den ene Side paa Grunden og den anden over Vandet. Alle Mennesker kand ikke noksom forundre sig over saadan Hændelse, som uden tvil vil give Aarsag til nogen ny Forandring ved Holmen. Ieg vil ikke tale om onde Menneskers mangfoldige Snak og Spaadom af denne ulykkelige Hændelse. Her siges for vist, at vores Hof først i denne Uge skulle haft en *Courier* med bekræftelse om den

tidende, at Vallet i Sverig skulle skee som i Mandags, og at *declarationen* skulle skee som i Onsdags, saaledes at den gamle Konge skulle regiere *souverain* sin øvrige tid, og vores allernaad. Kron Prinds skulle blive *souverain successor*. Den *project* med Dale Karlene, siger man, at den Svenske Dukker-*Capitain*¹, som forgangen aar slap kun maadelig fra sit Dukkeri, har giort; han er nu *Major* i Dansk tjeneste, og har gaaet engang eller to imellem *Stockholm* og dette som *Courier*. Borgerskabet i *Stockholm* skal have afslaget Soldater-Vagten fra Geh. R. *Berckentins* Huus og givet ham en Borger-vagt af 200 Mand, og vil have fri Ind- og Udgang hos ham, og han maae vise dem allesammen Kron Prindsens *portrait*, som han har i fuld *corpus*, hvilket de i høieste Maader *admirere*².

Floden skal nu i disse dage for alvor til at gaae under Segl, men man staaer endnu i beraad, om de Norske Soldater eller de af Cron Printzens, som ligge i Helsingør, skal tiene paa Floden; de Norske holde sig færdige paa første Vink. Biskoppen har faaet en hastig Ordre at skaffe Skibs Prester; han har opsnappet alle her liggende *Capellaner*, Resten har han taget af *Studentere*, som han hvert Øieblik venter *Ordre* om at skal *ordinere*. Jeg sender en Fortegnelse paa endeel Tyvekoster, som en kvinde af det store *complot* har bekiendt at have stolet³; det er ikke ret *accurat* skrevet. I det øvrige forbliver med megen Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 5. *Iulii* 1743.

¹ Andreas Cederlöf (s. Aarsber. for Geh. Arch. V, 311. 332. 337).

² Geheimeraad Christian August Berckentin var, som det ovf. S. 20 er berørt, overordentlig dansk Ambassadør i Stockholm.

³ En saadan Liste findes; den viser en overordentlig stor Mængde værdifulde Sager, stjaalne hos fornemme Folk.

Nr. 37.

13. Juli 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Hr. *Iust. R. Gram* lader skyldigst hilse og sige, at det ikke haster med det belovede *exemplar* af Konge Loven¹. I Onsdags bleve 7 Skibs Præster ordinerede, dog begynder man nu at tvile om Flodens Udløb, siden det siges forvist, at Freden i Sverig er sluttet og Vallet falder efter Raadets Ønske, saa at vi saa godt som intet mere har der at bestille, men i stedet for at haabe, snarere maae frygte, helst siden den tidende *debiteres*, at Grosførsten skal have overladt sine *prætensioner* til Kongen af *Preussen*. Er det saa, synes det vel en farlig Sag, men vi har dog den trøst, at Gud er sterkere end Menneskene, og vi har i disse Aaringer haft store *exemplar* af Guds Hielp i en retfærdig Sag. Den unge Greve *Daneskiold*² skal med første holde Bryllup. I det øvrige forbliver med stor Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 13. *Iulii* 1743.

Nr. 38.

22. Juli 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Jeg har rigtigen i dag bekommet D. V.^s gunstige Skrivelse, tillige med 10 Rdlr. til Udgifter, samt en Lotteri-Seddell, og et *summarisk* Register over det røde *Exemplar*

¹ Rostgaard havde 1709 besørget Kongeloven udgiven (Bruun, Fr. Rostgaard og hans Samtid I, 137 ff.).

² Ulrik Adolf Daneskiold-Samsøe (s. foran S. 43).

af det Danske *Lexicon*, for hvilket sidste ieg hierteligen takker, og ønsker ey alene med D. V., at den omskrevne Grav¹ maa faae Tid at tørres, men endogsaa at den maae blive saa gammel, at den skal behøve ny *reparation*, inden den skal gjøre sin første tjeneste, og det fornemmeligen for *publici* skyld, som spaaer sig meget godt af den sammies sildige brug. Men vilde derhos ønske, at saa stort et Verk, som det Danske *Lexicon* er, kunde komme under flere, end eens, Hænder; thi visseligen det er et Arbeid, som er større end for eet Menneske, helst for den, der samler paa Aarene, og seer de fleste sine Ievnlige og langt yngre Bekiendte til gode Æmbeder befordrede, og selv dagligen maae tænke paa at tiene sit Fæderneland i andre ting, hvorved man kand have det til Livets Ophold nødtørftige Levebrød. Ieg gruer, naar ieg seer det tilsendte *Register*, at det er neppe den fjerde Deel af *Lexicon*, som endnu er færdig. Gud give saasandt, der maatte findes tre, som vilde hver gjøre saa meget derved, som ieg efter min ringe Evne og Skyldighed har gjort, som ieg af Hiertet gjerne vilde unde dennem Belønningen, og den Tak og Ære, som *publicum* vilde blive alle dem skyldig, der har hiulpet til at berige sit Fæderneland med saa anseeligt et Liggendefæ; Thi ieg mistviler nu gandske om mig selv, at ieg bliver een af dem, som sidst skal legge Haand paa denne Plov, med mindre Gud vil gjøre min Skiebne saa god, at ieg maae blive fastsat her i Staden, da den hidindtil udviste Flid og Villie ingenlunde skulle aflade, men meget mere forøges, opmuntres og bestyrkes. Det maae derom være nok skrevet. —

Ieg har endnu ikke hørt, hvorledes Parterne ere tilfreds med Dommen i den store Sag²; Formodeligen er Fruentimmeret nok ikke vel fornøiet dermed: Men paa den anden Side har man baade i Byen og uden for holdt store Glæd-

¹ Det fremgaar af Sammenhængen, at derved menes et muret Gravsted, Rostgaard havde ladet indrette for sig.

² Formodentlig den S. 74 omtalte store Tyverisag.

skaber og uddrucket *triumph*-Skaaler, snart med samme *Appetit*, som i Engelland over Slaget ved *Aschaffenburg*. Greve *Tessin*¹ kom her til Byen i Aftes Kl. 8 og logerer hos *Toujon*², havende to Skildvagter for Porten, Gud give hans Ærende var oprigtig godt for os Danske. I Fredags havde den unge *Daneskiold* Brøllup paa *Sillerød*³, som gik af i al Stilhed, og vare slet ingen fremmede dertil budne.

Forbliver med Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. Mandags Aften d. 22. *Iulii* 1743.

Nr. 39.

1. August 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Deres Velb.^o sidste Skrivelse af 25. *Iulii* har ieg haft den Ære rigtig at erholde, og finder derudi største Aarsag til at takke for de adskillige D. V.^s gunstige og til min Fordeel og Lindring sigtende Tilbud. Ønsker intet hellere, end at ieg maatte gjøre mig til saadan og anden D. V.^s Godhed ret værdig, og endnu udrette noget fremdeles til det store Arbeids alvorlige Fuldkommelse. Men, skal det samme have sin rette Fremgang, da maae der visseligen flere Hænder til, og i det Fald har ieg hørt mig allevegne om, men endnu ikke været saa lykkelig at finde nogen, som sligt Arbeid vil paatage sig, hvorfor, om D. V. efter

¹ Carl Gustav Tessin var overordentlig svensk Ambassadør.

² Mathieu Toyon (Tujon), fransk Kok (s. O. Nielsen, Kbhvn. paa Holbergs Tid, S. 213).

³ Søllerødgaard ejedes af Grev Frederik Danneskiold-Samsøe (Dansk Atlas II, 229), hvis Datter d. 19. Juli 1743 ægtede den tyveaarige Grev Ulrik Adolf Danneskiold-Samsøe.

sit gode Tilbud i noget mig angaaende ville skrive eller tale til Hr. *Iustitz* Raad *Gram*, det da maatte blive derom, at han vilde skaffe nogen, der kunde tage Haanden i med; thi ellers kommer Verket aldrig til Ende, og mig kommer det i mange Henseender plat umuligt for at fuldføre det. Var det saa, at ieg saae noget vist at fæste Haabet til, naar Verket kom til Ende, da vilde ieg ei alene aldrig tænke paa at forlade det paa Halvveien, men endogsaa sette alle andre Forretninger til side, som ieg maae spille tiden paa (deels for at fortiene noget til Opreisning for det ieg mistede i fior, deels for at indsamle de ting, hvorved ieg i Fremtiden, naar alting glipper, kand forhverve Føden), og derimod da anvende dobbelt Tid paa *Lexicon* og skaffe dobbelt Arbeid færdigt, saaledes at der skulde gøres saa meget i een Uge, som hidtil er gjort i to, tvilende og ikke paa, at D. V. io ligesaa gierne saae at betale ud i eet Aar, som i to, hvad D. V. til Verkets Fortsettelse har *destineret*, naar der kunde vindes saa megen Tid, og Arbeidet have saa ønskelig en Fremgang. Men nu er det ikke venteligt, at slige Stød kand komme af Veien, og altsaa ikke heller, at ieg kand fare saa gierne fort, som ieg ellers vilde. — —

Man mener, at der er en stor *Alliance* paa Tapetet imellem os med *Preussen* og *Polen*, som skulle være god for os i nærværende Omstændigheder. Kongen af Preussen menes at have Øie paa de Svenske Lande i Tydskland, og Polen paa *Curland*. I dag bliver det attende Orlogs Skib færdig at lægge ud. Man siger, at Greve *Daneskiold* har faaet Ordre at *commandere* hele Floden. Bispen har faaet Ordre at skaffe endnu 6. Skibs Prester. Her ere ankommen en hoben flere Skibsfolk fra Jylland og Norge. Her er og allerede kommen endeel af den Lollandske og Sællandske *Land-milice*, ventes og endeel fra Jylland og Fyen. Greve *Tessin* havde *audience* i Torsdags i forige Uge. Han taledes til Cron Printzen paa Fransk, men H. Kongl. Høihed skal have svaret ham paa Dansk. Man venter 2 à 3 Brandere fra Engelland, som en Hukkert forleden er gaaen bort at

afhente. Nogle vil sige, at Grevinde *Ørtz*¹ skal være reist til *Colding*. Fra *Secret. Kleve*, som endnu er i Paris, har ieg nyligen haft brev, han beder mig formelde D. V. sin ærbødigste *Compliment*. Ieg forbliver

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 1. *Augusti* 1743.

Nr. 40.

4. August 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Paa førstkommende Onsdag agter ieg, om Gud vil, at giøre en Lyst Reise paa en 14 dags tid her ud i Landet igiennem *Roeskilde*, *Ringsted*, *Soer etc.*² paa det, om D. V. enten forinden eller paa de Veie har noget at befale, ieg da maatte være til behagelig-tieneste. Skulde der imidlertid i min Fraværelse forefalde noget at kiøbe eller forrette her i byen, ville D. V. have den Gunst at befale over *Lars Post*, som ieg derom haver givet fornøden *instrux*, og tviler ikke paa, at alting io ved hannem skal blive til nogenledes Fornøielse forrettet³. Frue *Etatz* Raadinde *Wolfen*⁴ har bedet mig lade sig vide, naar der faldt

¹ Marie Svane, gift med den ovfr. S. 61 nævnte Grev Frederik v. *Ørtz*; men der var et slet Forhold mellem Ægtefolkene. Jfr. Koch, Kong Christian den Sjettes Historie, S. 218.

² Langebeks Maal har sikkert været Gjerdrup, hvor hans Ven Assessor Oluf Bruun, der var gift med Rostgaards Datter, boede. Men han har ikke udtrykkelig villet nævne Stedet for ikke at støde Rostgaard, der havde forstødt sin Datter paa Grund af hendes formentlige Mesalliance.

³ Vidnesbyrd herom haves i en Række Breve fra L. Post til Rostgaard fra August 1743.

⁴ Enke efter den kgl. Livlæge og Bibliothekar Joh. Conr. Wolfen. Hun var nøje knyttet til det rostgaardske Hus.

nogen Leilighed til *Kraagerup*, thi hun uden tvil har noget at sende derud. Skal og ved første Leilighed nedkomme nogle bøger, som længe har ligget færdige hos mig, nemlig *Brodersens* Psalmebog og 4de *Tome* (tillige med den 3^{die}) af Dänische Bibliothec.

Det nyeste Nyt, man har her i Byen, er at det Kongl. Herskab vil med første antræde Reisen til *Oldenborg*, og Hans Kongl. Høihed derfra gaae til *Hannover*, for der, som siges, at tage imod sin Brud¹, og føre hende her hiem til Danmark. Man taler endnu sterk om den ny store *Alliance*, som allerede skal have begyndt at sagte noget paa Visse Folks store Ord og Overmod. Vel skal de have adskillige ny Forslag for at dysse os i Søvn med, men ieg troer man har lært at ikke længere lade sig *fixere*. Inden Foraaret menes at vi kand have en Flode i Søen af 28. Rangs-Skibe, hvormed vore Sø-helte træste sig til at vil tage baade den Russiske og Svenske Sømagt paa deres Samvittighed. De som have kiendt noget af Danmarks forige Søvæsen, forsikre, at vi aldrig tilforn har haft saa kiek en Flode, lige stor, i Søen, baade i henseende til Folk og Skibe. Af Landfolkene trekker her efterhaanden flere og flere ind, og siges forvist, at alle *Regimenter* i Danmark og Norge har faaet *Ordre* at holde sig *marsch-færdige*, og fra *Altona* skal være skikket en stor deel Telter til Norge, alle *Regimenter* forsterkes baade med *Officerer* og Gemene, og i gaar er en stor Deel Land-*Cadetter* blevne *Officerer*, hvoriblandt *Lars Posts* Broder og hans *Cammerat Lützou* er blevne Fændriker og skal gaae til Norge. Gud styrke alle Kongens retfærdige Hensigter, og give Undersotterne villige Hierter til at understytte de samme, og give hans Krigsmagt Mod i Hiertet og Kraft i Hænderne, saa er ieg vis paa, at inden et Aar gaar om, vil noget af den store Frygt og Fare, som al verden i disse tider har udkreget at hænge os over, ved Guds Magt og Bistand forsvinde og mueligen falde tilbage paa dem, der

¹ Prinsesse Lovise af England.

har villet foraarsage os den. Den Svenske *Ambassadeur*¹ skal og have talt paa Fransk til Kongen, men H. M. skal have svaret ham paa Dansk og henviist ham med sit Andragende til Geheime *Conseil*: Cron-Prindsen skal have beegnet ham med et ret *majestetisk* Væsen (hvorover han skal være bleven meget altereret) og gaaet ham ret ind under Øinene, saa at han har maattet retirere sig tilbage, indtil han har naaet Døren. Med *Mr. Palmstjerne*² skal det ikke hænge rigtig sammen, Nogle sige, han holdes som i et Slags *civil arrest*, andre at han er syg, andre at han ikke tør kome ud &c. Jeg forbliver

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 4. *August* 1743.

P. S. Vi har i denne Morgenstund den glædelige Tidende, at een af vore *Chinafarere* lykkeligen er hiemkommen. Her begyndte alt at blive Mangel paa *Chinesiske* Varer, og Prisen var stegen.

Nr. 41.

17. September 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Siden ieg venter, med Guds Hielp, den Ære paa tilkommende Torsdag at see D. V. her i Staden, var det vel ikke fornødent at giøre D. V. Uleilighed med denne min Skrivelse: Men i henseende til den Pligt og Ærbødighed, som forbinder mig, maae ieg ikke efterlade strax ved min Hiemkomst at opvarde, og berette, at ieg i denne dags Eftermiddag lykkeligen og vel igien til Staden er ankommen, efter at ieg paa Landet har forefundet allehaande ønskelige

¹ Den foran (S. 77) nævnte Grev Tessin.

² Svensk Gesandt, havde gjort sig meget ilde lidt i Kjøbenhavn.
J. Langebeks Breve.

Fornøielse, som har forfrisket baade Sind og Legem. Det er mig kiært, om *Lars Post* i min Fraværelse har opført sig saaledes i D. V.^s anbefalede *Commissioner*, at min Nærværelse ikke har været savnet.

Det glædede mig meget paa Landet at høre *Monsieur von der Maases*¹ Forfremmelse til Fændrik: Men efter de Beretninger, man der havde, skal Oberste *Numsens*² Regiment blive liggende stille i Jylland, dog, siden ieg hører *Mr. v. d. Maase* anderledes fortælle, og at han agter sig til *Rensborg*, maae nok hans Efterretninger være vissere. Han agter at reise i Morgen, som er Onsdag, og kommer bort med en sikker Leilighed, nemlig en god *retour*-Vogn. Det gode *Lexicon* har vel hvilet, medens ieg har været borte, men ieg skal ikke lade det hvile, naar ieg nu har faaet det paa gang igien. Nyt kand ieg ikke melde, saasom ieg endnu saa godt som er fremmed. Vil alleneste have den Ære at befale mig i D. V.^s sædvanlige Gunst, forblivende stedse

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn, d. 17. *Septemb.* 1743
tiisdags aften.

Nr. 42.

28. September 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Man siger nu igien, at vores Kron-Prinds i næstkommende Uge begynder sin Reise til *Altona*, men af *Aviserne* kand man endnu ikke slutte, at *Princessen* er rykket op fra *Engelland*. I gaar bleve 17 Feldt Prester

¹ Frederik v. d. Maase, Rostgaards Dattersøu.

² Christian Vilhelm Numsen, senere (1755) General-Lieutenant (s. Bruun, Fr. Rostgaard I, 421).

ordinerede for de 17 her i Danmark til Feldten beordrede *Regimenter*. Jeg har set et Brev fra *Halle* med sidste Post, hvori berettes, at i *Preussen* er udkommen ligesaadan en Skatteforordning som her, og at endeel Tropper staae færdige at gaae ind i Svensk *Pomern*. Ellers sees af *Aviserne*, at Kongen af Preussen er paa Veien til den allierede *armée*: men om Prinds *Carls* Overgang over *Rhinen* meldes slet intet i de sidste *Alltonaer-Aviser*. Kammer-Herre *Grüner*¹ skal nu igien være kommen til *Friderichsborg* fra Skaane. Her er kommet et Russisk Orlogs Skib fra *Archangel*, hvis *Capitaine* man siger skal være anholden, fordi han ikke har gjort sin Skyldighed for vores Flode. Et andet Russisk Skib, som var i Følgeskab med samme, er stødt an paa Anholt. Jeg spurde *Iustitz R. Gram*, om han havde noget hos D. V. at befale. Han svarede: Intet andet, end skyldigst at hilse og *gratulere*, at D. V. har faaet saa mange flere *Ædere* paa *Anholt* end tilforn. Man siger, at vore Tropper skal nu i indkommende Uge rykke i Leiren, som bliver afstukken her uden for Staden. *Princen* af *Brunsvig Bevern*² er kommen her til Staden og *logerer* hos Skræder *Becher*. Jeg har talet med *Mr. Wadskiær* om det Danske *Lexicon*, men troer neppe, at han indlader sig i et Arbeid, som han ikke har Taalmodighed og Helbred til at sidde længe stille ved. Han er meest for flydende Arbeid, som han kand gaae ud og ind ved, som han kand tage en Pibe Tobak ved, med en Bog eller Pen i den ene Haand. Imidlertid bad ieg ham tage det i Betænkning, til D. V. kommer tilbage. Ellers har en anden gammel *Student*, ved Navn *Schwartzkopf*³, meldet sig hos mig i den Materie, som maaskee nok torde tage sig en Bovstav for: Men han kand ikke begynde med noget,

¹ Gustav Grüner, hidtil dansk Gesandt i Stockholm.

² Ernst Ferdinand,

³ Edvard O. Schwartzkopf, tidligere Informator og Korrektor ved Waisenhuset (s. Danske Saml. IV, 73 ff. Kirkehist. Saml. 4. R. III, 29, 41).

før han nu efter Michelsdag faaer flyttet, og før han med D. V. faaer gjort Aftale. I det øvrige forbliver ieg med sædvanlig Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khavn d. 28. Sept. 1743.

Paategnet med Rostgaards Haand: Bekommet paa Seyerøe, Torsdag formiddag d. 3. Octob. 1743.

Nr. 43.

15. Oktober 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Ieg kommer nu med Bekræftigelse paa det store Nyt, som ieg forgangen meldede med et Ord om, nemlig at vores Krig lykkeligen er endt, før den blev begyndt. De beslagne Skibe har faaet fri Fart. Leiren er i dag oprykket, og de fleste *Regimenter* komne her ind i Staden, og ingen her skaanet for indqvartering. Hr. *Iustitz R. Gram* har faaet 2 Soldater paa sin Part. Prindsens af *Beverns* og et andet *Regiment* er her kommen mere end tilforn. De Norske skal gaae til *Lolland*. Landfolkene ere *marcherede* til deres Hiem igien. Det Fynske Rytterie gaaer og tilbage: Men et Jydsk *Regiment* skal forlegges i *Roeskilde* og *Friderichsborg*. Man siger, at Korn-Skatten bliver formildet. Nogle sige, at det er kun en Stilstand indtil Foraaet, andre, at det er et fuldkommen Forlig, saaledes at Danmark skal roligen beholde *Slesvig* og den deel, vi har af Holsten, og siden, naar Grosførsten i *Rusland* dør, skulle vi have resten af Holsten, item skulle vi og have *Bahuus* Len og 16 tønder Guld af Sverig. Vi skulle derimod med *Rusland* hielpe Hertugen til *Souverainitetet* i *Sverig*, og laane 16000 Mand og 6 Orlogs Skibe til Engellands tjeneste. Al denne Forandring skal 3de i Fredags

til Friderichsborg ankomne *Couriers* fra *Hannover*, *Berlin* og *Sverig* have bragt til Veie. Men endeel af *Conditionerne* behøve *Confirmatiou*. I dag er vor Allernaadigste Cron Prinds ankommen her til Staden, og ved Guds bistand reiser paa Onsdag, saa man mener, at Indtoget vil skee ongefær ved det Kongl. Herskabs Geburtsdage. — — Ieg forbliver

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 15. *Octob.* 1743.

P. S. Hr. *Iust. R. Bing* lader aflegge sin skyldigste Hilsen til N. Fruen og takker for Humlen, og vil, naar beqvem Leilighed falder, sende nogle *Bouteller*.

Nr. 44.

31. Oktober 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Ieg glæder mig, at D. V. ikke har taget min sidste dristige Begiering ilde op, og kand ikke andet end med største Taksigelse erkiende, at D. V. saa hastig gav et gunstigt Svar og i gaar, d. 30. *Octobris*, tilsendte mig de forlangede 10 Rdlr. Hvad *Lexicon* angaaer, da stræber ieg vel det bedste ieg kand, men er dog endnu ikke kommen længere end til det ord Hiort. Ieg har siden ikke seet den Person, som forleden bød sit Arbeid til ved bem^{te} *Lexicon*, ikke heller kand ieg faae Spor paa andre, som vil driste sig dertil. *Mr. Wadskiær* er i fuld arbeid med *inscriptioner* til Raadstuens *Illumination*. Biskopens Huus bliver betrokken med grønt Damask og Hermelin med Flitter Guld om Porten¹. Det siges endnu, at Geh. R. *Carl*

¹ Denne Stads skete i Anledning af Kronprinsesse Lovises forestaaende Indtog i Kjøbenhavn.

v. *Holstein* skal med første gaae til *Rusland*, samt at *Wind*¹ skulle gaae til *Sverig*, og *Bernstorff*² igien til *Paris*. Nogle vil sige, at Kongen af *Preussen* skal offentlig have erklæret sig for Keiserens og Frankriges *Partie*, og at han har ladet giøre 30000 Rustvogne, hvorpaa han vil føre sit *Infanterie*. frem, og spænde *Cavalleriet* for. Er det sandt, da vil det give en stor Forandring i Spillet: Men vor Herre kand giøre alting godt. Og skulle bemeldte Konge hielpe Keiseren at udføre sine *prætensioner* imod Dronningen af Ungern, og Keiseren og Frankrig igien hiemle ham *Slesien*. Men man tviler paa, at Kongen af Polen og endeel andre Rigsførster sidde stille derved. Ieg lever med største Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Kh. d. 31. Oct. 1743.

P. S. Følger et tydsk Vers, og et par Vers fra *Wadskiær*.

Nr. 45.

7. November 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

— — Af *Monsr. Høffner*³ fik ieg ingen fuld beskeden i gaar, formedelst hans Fuldmægtig ikke var tilstæde: Men han lovede at give mig Underretning i dag, naar han fik overlagt og eftertænkt *avisernes* Betaling og Fordringskab. Det Brev af *Palmstierna* har ingen Bogtrykker eller Boghandler her seet eller hørt af, og hvad *Arndts Postill* an-

¹ Niels Krabbe Wind.

² Johan Hartvig Ernst Bernstorff.

³ Johan Jørgen Høpfner, Bogtrykker og Udgiver af „Extraordinaire Relationer“.

gaaer, som koster 3 Rd., ønskede sig gjerne at vide, om den skal i Engelsk eller Fransk Bind. *Mr. Wadskiær* var her i gaar Eftermiddag, og berettede mig, at *Secr. Henrichsen* i Geh. R. *Holsteins* Navn havde saa godt som *imponeret* ham at tage fat paa en Bogstav af D. V.^s Danske *Lexicon*, under Paaskud, at han skulde giøre noget for de 100 Rdlr., han nyder af Mynt *Commissionen*, siden han kun saa sielden har noget at giøre ved Mynthistorien. Han bad mig derfor at maatte faae fat paa en liden bogstav saasom X. eller Z. Men ieg kunde ingen mindre love ham end I. den ieg og vil levere til ham, saasnart ieg faaer D. V.^s *Ordre* dertil. Ieg ønsker af Hiertet, at han vil giøre Alvor deraf, men ieg *refererer* mig til mit forige i denne Materie.

H. K. H.¹ menes nu at være i *Altona*, hvor han hver dag med Længsel venter paa sin dyrebare brud. Paa *Kolding* indfandt Hr. Geh. R. *Rosencrantz*² sig, som af H. K. M. blev foræret med en kostbar Daase med *brillanter* besat. *Secret. Henrichsen* er udnævnet at *gratulere* Hendes K. H. den ny Prinsesse i *Societetets* Navn. Man siger, at *Korf* skal gaae herfra, og at her kommer en Russisk *Ambassadeur*. Det er dog vist, at *v. Holstein* skal gaae til *Rusland*, *Wind* til Sverig og *Bernstorph* til *Paris*. Indtogs-dagen er endnu ikke bekiendt, dog laver alle sig til paa at være hver dag bered dertil. Den ny Prinsesse fører slet ingen Fremmede herind med sig, (undtagen maaskee sin Ober-Hofmesterinde) thi hendes hele Hof-Stat er her antagen fra den høieste til den ringeste og det uden tvil alle af lutter indfødde Danske. Jeg forbliver med største *Ærbødighed*

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Kh. d. 7. Nov. 1743.

¹ Kronprins Frederik.

² Den tidligere Statsminister Iver Rosenkrantz.

Nr. 46.

13. November 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

D. V.^s Høigunstige Skrivelse af 10. Nov. har ieg bekommet og siden endeligen faaet den Underretning fra *Mr. Høffner*, at han ingen Aviser skikker nogensteds med Posten paa Landet. Men hvo der her i Byen holder hans *Aviser*, betaler for de bare *Aviser* 3 Rdlr. aarlig, for *Aviser* og Forordninger 4 Rdlr. Men for *Aviser* og alt andet, som trykkes, 5 Rdlr. Han har vel tilforn brugt de *Regensburgske* og nogle *Franske Aviser* til at tage sine af, men fordi han haver fundet alt det samme i de *Hamburgske* og *Altonaiske* aviser, holder han nu aleneste de samme og tillige en skreven *Hamborgeravis*, hvilken han dog de fleste gange ikke kand betiene sig af. — — *Mr. Wadskiær* har endnu ikke haft Leilighed til at tage fat paa den hannem beskikkede Bogstav I. af det Danske *Lexicon*, og faar vel ikke heller saa hastig, formedelst forestaaende Indtog, hvortil han har i Sinde at yttre sin Poetiske Geist. Han er temmelig vred paa *Secr. H.* og ellers ikke i ret godt *humour*, endskiønt han forgangen fik sex *Specie ducater* for det Vers til *Cancelli R. Hoffmans* Bryllup: Han vil og paa-staae, om han skal i fær med *Lexico*, at have alle de Bøger, som ieg bruger: Men ieg har svaret, at det kand give lige meget, hvad Bøger han bruger, naar han kun vil gjøre Alvor deraf.

I Løverdags gik *Sviten* bort, at tage imod H. K. H. og hans *Princesse*, som menes at skulle være i *Roeskilde* paa Løverdags otte Dage¹. Men hvad dag Indtoget bliver. veed man endnu ikke; Endeel skal have alle deres Kunster fornøden at blive færdige, om det kommer for hastig paa. Fire *Ære-Porte* blive opreiste, det man veed af at sige, nemlig een ved den gamle Greve *Daneskiolds*, een ved den unge Gr. *Daneskiolds* paa Kongens Nytorv, een for *Fabri-*

¹ D. 23. Nov. (Rostgaards Tilføjelse).

*tius*¹ bag børsen, een bag ved *Communitetet*. Raadstuens *Illumination* skal koste 2000 Rdlr. og iblandt de andre menes, at *General Numsens* bliver den fornemmeste. Forgangen var H. K. Majst. inde paa Holmen, og besaae alle Værelser og alle Haandverkers Arbeide. — — Jeg forbliver
 Høigunstige Herres
 underdanige tiener
 I. Langebek.

Kh. d. 13. Nov. 1743.

Nr. 47.

22. November 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

En *Student* ved Navn *Ped. Raun*, som tilforn har været Tiener hos *Casserer Paulli*¹, og har den Lykke, at D. V. kiender ham, har leveret mig hosfølgende *disputats* og Brev og bedet mig skrive for sig til det beste. Personen er, saavidt ieg veed, skikkelig og har Lyst til at legge sin tid vel an, men er derhos fattig og derfor gode Folks Hielp og Befordring værd. Han attraaer *Borchens Collegium*, hvilket er en høi Ting for et fattigt Menneske. Hr. *Justitz R. Gram* er selv hans *privat præceptor* og kiender ham. Jeg har og talet et godt Ord for ham hos *Justitz Raaden*, som ikke har svaret ilde paa hans Ansøgning, men hellere givet godt end slet Haab, dog intet vist. Nu ville han, og ieg med ham, bede, at D. V., baade for sin gamle Veninde *Mad. Wolfens* Skyld og for sin egen medfødde Fromheds Skyld i at befordre værdige og ferdige Hoveder, ville have den Gunst og Bevaagenhed for ham, ved en liden Skrivelse til Hr. *Justitz Raad Gram* at *recommendere* ham, at han iblandt andre maatte aleneste

¹ Den store Handelsmand Michael Fabritius (s. Dsk. biogr. Lex. V. 37).

² Gift med en Datter af Etatsraadinde Wolfen (s. foran S. 79).

proponeres til bemeldte *Collegium*, saasnart nogen *proposition* skee skal. *Justitz Raadens votum* tør han ikke engang forlange, men lader sig for det første nøie med endeel af de andre *Professorers*. Han tviler ikke paa, at D. V. ikke skal fortryde saadan Forbøn¹.

Mr. Wadskiær har afbedet sig det Arbeid ved det Danske *Lexicon*, indtil al den forestaaende Stats er forbi. Men om han da vil gjøre godt, det vil tiden lære. Imidlertid vil det nok skurre noget i *Secrtaire Henrichsens* Øren, at *Mr. Wadskiær* vil paastaae, at han skal skaffe ham de samme Bøger, som ieg bruger, hvilke ere mange og dyre, og vil maaskee ikke synes værd at bekoste for een, ia den mindste Bogstav i *Alphabetet*.

Man venter paa Tiisdag H. K. H. Kron-Prindsen til *Friderichsborg*, og nogle Dage efter H. K. H. Kron-Prindsessen geleidet fra Slesvig af Marggrevinden og det øvrige Fruentimer til bemeldte Slot, hvor det Kongelige Herskab vil tage ud at gratulere Ankomsten. Indtogsdagen veed man endnu ikke. Nogle meene, at det skeer paa een af de Kongelige Fødselsdage, andre paa Tiisdagen næst efter, men andre paa Prindsessens Fødselsdag, som iust er samme Dag, da vores nu regierende Dronnings Indtog skede. Ellers kand Ridder-Salen og alle Anstalter gierne inden otte Dage blive færdige. *Publicum* venter til denne høitidelige Fest at glædes med en *Strophe* af D. V.^s berømmelige Pen. Alting bliver fuld af Pragt og Fryd. Den Svenske *Ambassadeur* lader sig gjøre en meget prægtig *equipage*, og vil kiøre med 8 Heste. *Sviten* vil naae lige fra *Friderichsberg* til Stads-Porten. Jøderne *inclusive* reise en Ære-Port paa Skiden-torv, som bliver den første, der skal *passeres*. Forbliver

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khav. d. 22. Nov. 1743.

¹ Peder Raun opnaaede sit Ønske; i Aarene 1744–9 laa han paa Borchs Kollegium.

P. S. Den unge Greve *Rantzou*¹ kom forgangen her til Byen, og blev strax uformodeligen bæret af H. K. M. med Kamerherre-Nøglen.

Nr. 48.

4. December 1743.

TIL FREDERIK ROSTGAARD.

Høigunstige Herre!

Jeg havde den Ære i Aftes at erholde D. V.^s Skrivelse og kand ikke efterlade at tilmelde, at man nu har det Rygte, at Indtoget gandske vist skal gaae for sig paa førstkommende Tiisdag eller Onsdag. Deres Kongelige Høiheder gik over Beltet i Mandags i den sterke Storm, og var kun to timer paa vandet. Og i gaar er Hans Kongelige Høihed lykkeligen hjemkommen, efterladende sin Gemahl paa *Antvorskov*, som paa Fredag ventes til Friderichsberg. I *Odense*, *Colding* og andre Steder, hvor igiennem Deres Kongl. Høiheder ere komne, har man taget imod Dennem med stor Stats og Glæde. Sidst i forige Uge angik H. Ex. Hr. Geh. R. v. *Holstein* sin *Ambassade* til *Rusland*, og i Fredags blev *von Hauen* (som har gjort den Russiske Reise) *ordineret* til Præst ved same *legation*, og er med Tøiget til Skibs gaaen bort til *Riga*². Ellers skal her i Løverdags være kommen en *Courier* fra *Rusland* med gode Tidender, hvorefter siges, at *Transport* Skibene i Mandags skal være gandske fri givne, og tales her alt om gode Vilkor for os fra det Russiske og Svenske Hof. Men det er Skade, at man intet tilforladeligt derom kand faae at vide. Af de fremmede *Ministris* er endnu ikke besluttet, at nogen kommer med i Indtoget uden Hr. *Titley*³. Greve *Tessin* har lagt sig 8 hvide Heste til, som han i det Færd

¹ Otto Mandrup Rantzau (f. 1719, † 1768), siden (1759) Geheime- raad, Æresmedlem af Videnskabernes Selskah.

² Peder von Haven (s. D. biogr. Lex. VII, 170).

³ Engelsk Minister ved det danske Hof.

vilde have for sin Vogn, og derforuden har ladet sig gjøre en meget kostbar *Eqvipage*; men siden han neppe kommer med i *Suiten*, vil han i samme *Eqvipage en ceremonie* tage op paa Slottet at *gratulere*. Ellers holder denne Herre et meget prægtigt og kostbart Taffel, og gjør alting for at vinde alles Hierter. Det Kongelige Taffel er indrettet til 180 Personer, og siges, at hele *Suiten* skal spise paa Slottet. Jeg forbliver med Ærbødighed

Høigunstige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 4. Dec. 1743.

*Nr. 49.

15. Januar 1744.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN¹.

Høi og Velbaarne Hr. Geheime Raad,
Naadige Herre!

Den Prøve, ieg nyligen har havt af Deres *Excellences* hastige og ufortiente Naade, giver mig en fuldkommen Aarsag til at aflegge min underdanige Taksigelse; men Deres *Excellence* maa tillade mig at melde, at det aldrig var kommet i mine Tanker igien at anholde om de Kostpenge af *Communitetet*, som ieg nu for saa lang Tid siden uden Vederlag har mistet, og med Glæde savnet, siden ieg veed, at andre fattige Studenter, som uden al Hielp maa gaae deres Studeringers Løb igiennem, finde derved en langt større Lettelse, end ieg, som dog ganske lidet vinder derved, i det ieg, medens bemeldte Kostpenge har været mig betagne, har af mine private Velynderes Godhed og ved andre fri Forretninger haft langt mere end dette, og endda ofte været i Betyrk for nødtørfdig Udkomst. Hvad det danske *Lexicon* angaaer, da bliver det mig og enhver

¹ Brevet er tidligere trykt i Langebekiana ved Nyerup, S. 34 ff. Langebeks egen Konzept er ikke funden.

umueligt i en Tid af 2 eller 3 Aar at fuldføre saa stort og anseeligt et Verk og saa kiedsomt et Arbeid, som samme er, med mindre ieg blev saa aflagt, at ieg kunde lægge alle andre Ting af Hænderne, og ikke havde fornødent at bekymre mig om videre, helst da det er et Verk, som til Magelighed behøver en heel Mands Alder, og, om det skulde i en kort Tid drives, ti Menneskers Hænder. Ieg er imidlertid Deres *Excellence* med allerstørste Taknemmelighed forbunden, og haaber, at Deres *Excellence* selv anseer denne mig beviiste Naade som et For spil til en større, og som den mindste Godhed, der kunde yttres imod et Menneske, der har anvendt saa mange Aars møisomme Dage og vaagne Nætter paa de Ting, hvorved man i Fremtiden kunde blive et nyttigt Redskab til at tiene *Publicum* og at ære sit kiære Fæderneland. Vil ikkun Deres *Excellence* herefter være min høie Patron, og ved Leilighed see min Tarv befordret og min utrættede Lyst med noget virkelig Godt opmuntret, skal ieg, som hidindtil, af alle Kræfter stræbe at gjøre mig, saavidt mueligt, mere og mere værdig til Hans Majestæts Naade, duelig til Landets Tieneste, og ingenlunde uværdig til at have Deel i Deres *Excellences* naadige *Patrocinium*, og bære det fordeelagtige Navn af

Deres *Excellences*
ringeste *Client* og underdanige Tiener
I. L.

*Nr. 50.

26. Juni 1744.

TIL HENRIK HENRICHSEN.

Høiædle og Velbyrdige Hr. *Assessor!*

Siden Han gjør mig den Ære, at vil høre min ringe Betænkning i den Materie om *Leire*¹, kand ieg ikke efterlade korteligen at meddele den samme. Jeg holder for, at

¹ Henrichsens Brev af 25. Juni 1744 er endnu bevaret.

H. *Excellence*¹ meget vel og zirligen kand kalde sit Grevskab og dets Hovedsæde *Ledre-borg*, hvilket Ord dog uden tvil altid vil blive af Almuen nævnet *Leire-borg*, og ligemeget; thi det synes ligesaa lidet at kunne fornærme den grevelige *Residence*, at hosliggende By ogsaa haver Navn af *Leire*, som det kand fornerme det Kongl. Slot Friderichsborg, at Byen *Hillerød* kaldes med samme Navn. Dersom *Leir* og *Borg* havde een bemærkelse, vilde ieg tilstaae, at det var *idem per idem* og i Sammensættelse klinge ilde. Men ligesaa stor Forskiel, som der er imellem *castra* og *castrum*, er der ogsaa imellem *Leir* (∴ Et Sted hvor en Hob Folk eller en Krigshær har lagt og leiret sig) og *Borg*, som egentligen betyder et Slot, en Fæstning, et fast Sted, hvor man kand berge sig og andre. At ieg ikke skal melde om, at *Leire*, efter min Mening, neppe har sit Navn af *Leir* (*Castra*), thi dette Ord er forðum skrevet *Legr*, Leger (*hinc* at legre sig, Legersted &c. *German*: Lager) af det *verbo* ligger. *Leire* tvertimod er forðum skrevet *Ledre*, *Hledre*, *Lethra*, hvilket ieg holder for at være af en anden Oprindelse, som vidtløftigen skal blive udført i min Beskrivelse om det gamle *Leire*. Men i hvad for en Oprindelse end det Ord *Leire* har, saa er det et gammelt *nomen propriuum loci* og kand derfor gjerne tage enten et andet eller især det ord *borg* til sig. Og saa langt fra at det sammensatte Ord *Ledreborg* kand støde nogens Øren, at io hellere en hver *Patriot* vil finde ligesaa stor Fornøielse deri, som Stedets Herre Ære deraf, at ved saadant et Navn bevares et herligt Minde til Efterkommerne af saa udødelig en *Antiquitet*, som *Leire* er frem for alle andre *Antiquiteter* i Danmark. Vilde man ellers see paa et Navn af *Antiquiteten*, da vilde ieg snart raade til at beholde det forige Navn *Leiregaard* eller *Ledre-gaard*, deels efterdi det Ord *Gaard* i gamle dage har haft nok saa høi en Bemærkelse som *Borg* (*hinc* at tiene i Gaarden ∴ til Hove, være i Kongens Gaard, Gaards Ret &c.), deels fordi de ældste

¹ Geheimeraad Joh. Ludv. Holstein.

Iislandske *Monumenta* kalde det gamle Kongelige Danske Hof *Hleidargard* eller *Hledregard*. Men da det er brugeligt ved Grevskabers Oprettelse enten at antage et nyt eller fornye det gamle Navn, og derforuden det Ord Gaard er saa vanslegtet fra sin første Høihed (da det brugtes om Kongers og store Herres Hoffer), at det nu bruges om et hvert Borger- og Bondehuus, saa bliver det best at tage imod det Ord Borg, som indtil denne dag bedre har vidst at holde sin *respect* i agt end Gaard, og i sig selv er nok saa beqvemt som Vold, Dal, Holm, Lund, eller andre i slige tilfælde brugelige Ord. Men hvad for et Ord man end udvæller, maae endeligen Ledre eller Leire være Begyndelse eller Ende. Angaaende et *Motto*, som kunde passe sig paa Grevskabet, da har ieg efterset *Saxonem* og andre gamle Skribentere, men finder intet Sprog, som her kand have Sted. Maatte ieg af mit eget fremføre noget, da vilde ieg til en *inscription* paa behørige Steder *recommendere* denne enfoldige *devise*: *Lethra Rediviva*. Under det første af disse Ord forstaaes den Høihed og Anseelse, som Stedet fordem har været i, og under det sidste den Herlighed og *Lustre*, som det nu paa ny ved Hans *Excellences* priselige Flid kommer udi, efter at Stedet igiennem saa mange *Secula* har ligget i Forglemmelses Mørke, og nu igien vil ligesom reise sig af sin Aske under de tilkommende Grever af *Ledre*. Skulde disse mine ringe Tanker ikke finde behag, vilde Hr. *Assessor* have den Godhed at lade mig det vide, da ieg strax skal tale med *Justitz Raaden*¹, som i al Fald veed at meddele bedre Raad end de fleste andre af vore *Antiquitets*-Elskere. Forlad mig, at ieg opholder ham med vidtløftighed, og tillad, at ieg med en bestandig Høiagtelse maae henleve

Høiædle og Velbyrdige Hr. *Assessor*,
Hans tjenstærbødige og skyldigste tiener
I. L.

Khvn. d. 26. *Iunii* 1744.

Til *Assessor Henrichsen*.

¹ Hans Gram.

•Nr. 51.

6. Januar 1745.

TIL HANS GRAM¹.Høiædle og Velbyrdige Hr. *Iustitz* Raad!

Den høie Indsigt, Hr. *Iustitz* Raad fremfor andre haver i de Ting, som vi herved give os den Frihed at levere en liden Prøve af, byder os at holde an om Deres Yndest og Befordring for dette vort Foretagende². Finder D. V., at saa ringe en Begyndelse kand føde noget vigtigere og fuldkomnere af sig, og agter det værdt at tale et Ord for hos Deres høie Venner, da holde vi os i vort Haab ingenlunde bedragne, men skatter det for en Lykke, at have forhvervet os saa stor en Velynder. Og vil D. V. tillade os at sette sit høitberømte Navn iblandt vort Selskabs første Velgiørere, forunde os fri Adgang til det uskatteerlige Lærdoms Forraad, De besidder saavel inden som uden om Deres værdige Person, og være os med Raad og Daad behielpelig, da skal vi lade see, at saadan Godhed falder paa det rette Sted, og giøre os en Ære af at formere Deres herlige Bibliotek med et Exemplar paa stort Papir af alt hvad vort Selskab til Trykken beforder, og for Resten i alle Tilfælde stræbe med en uafsladelig Høiagtelse at vise os

Høiædle og Velbyrdige Hr. *Iustitz* Raads

allerydmygste og hørsomme Tienere,

Samtlige Lemmer udi

det Lille Selskab

til det Danske Sprogs og Histories Forbedring.

Kiøbenhavn den 6. *Januarii*

1745.

Til Hr. *Iustitz* Raad *Gram*.

¹ Dette med Langebeks Haand skrevne Udkast er forhen trykt hos Werlauff, Det Kongelige Danske Selskab, S. 22.

² Nemlig Udgivelsen af Danske Magazin.

Nr. 52.

12. Maj 1745.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høi og Velbaarne Hr. Geheime Raad
Naadige Herre!

Det glæder mig overmaade af Deres *Excellences* naadige *proposition* til mig ved *Iustitz Raad Gram* at erfare, at der i Anledning af *Conferentz Raad Rostgaards Død*¹ tænktes paa det Danske *Lexicon*, et Arbeid, der kand blive til saa stor Ære som Nyttle for Fædernelandet, og at min ringe Person ved denne Leilighed, uden nogen min Ansøgning, staaer i Deres *Excellences* naadige Erindring. Men, med Deres *Excellences* Høigunstige Tilladelse, maae ieg bruge den Dristighed reent ud at skrive, at ieg ikke kand vente, at saa naadig og gavmild en Konge og saa omhyggelig for Nationens Ære og det Danske Sprogs Opkomst, som Landets fromme Fader er, skulle forlange enten min eller nogens sure Sved og Trældom for saa ringe en Belønning, som den foreslagne er, der ikke engang kunde nær betale Skriver-Lønner, end sige være en Opmuntring eller tiene til en honnet og nødtørftig Underholdning. Den salige *Conferentz Raad Rostgaard*, hvis Arbeid er Grundvolden til dette Danske *Lexicon*, en Mand, som skiønnede paa, hvad det Slags Arbeid havde at sige, han som en *privat* Mand af sin egen Pung har i nogle Aar givet mig 100. Rixdaler aarligen for bemeldte *Lexicon* at omskrive, *supplere*, og bringe i Orden og til en mere end dobbelt Fuldkommenhed, og derforuden i andre Maader stedse beviist mig saa meget Godt, som ieg næsten ligesaa høit tør skattere, Saa ieg aleneste af hans Haand (uden at tale om andres Godhed imod mig) har nydet det, hvorved ieg nogenledes har kundet leve og arbeide uden Suk, og dog ikke været høiere opbunden, end at ieg har kunnet arbeide med Magelighed, og anvende noget af Tiden paa andre mig

¹ Den 26. April 1745.

nyttige Ting. Dog har ieg saaledes arbeidet derpaa, at han aldrig har været misfornøiet med mig, omendskiønt ieg i 4. Aars tid ikke er kommen længere end i den Bogstav K., som ikke engang er den halve Deel af det hele Verk. Det er ikke et *Dictionaire*, som det af *Pomais*¹, *Rondeau*², *Chamereau*³ eller saadanne Haandbøger: Men det vil blive et Verk i nogle *folianter*. Det er et *Lexicon*, som Danmark skulle have Ære af, som skulle trekke endog de største Nationer i Verden til Forundring over det Danske Sprogs Rigdom og Behagelighed. Det er et *Lexicon*, som, om det end blev færdigt fra min ringe Pen efter den begynte Maade, vil, uden høi Understøttelse eller Hielp af *prænumeration*, finde Vanskeligheder at komme til Lyset, da det ikke under nogle tusinde Rixdaler skal kunde bekostes. Det som ieg haver gjort færdigt deraf, udgjør allerede 19. skrevne *Volumina in folio*, hvoraf ieg ved Deres *Excellences* Hiemkomst skal have den Ære at sende en *Tomum* til Eftersyn, og det resterende vil i det ringeste blive over 25. deslige, som, ieg indstiller til Deres *Excellences* egen naadige Eftertanke, om det ikke var mig umueligt at fuldføre i eet Aar, eller for eet, to eller tre hundrede Rixdaler, som en Slags offentlig Belønning, helst naar ieg ved mit *private* Arbeid kand fortjene langt mere, med mindre Møie og Kedsomhed, og større Sinds Fornøielse, Var ieg yngre, end ieg er, var Helbreden bedre og Omstændighederne taaleligere, vilde ieg, for den Kiærlighed, ieg nærer til min Konge og mit Fæderneland, og for den Taknæmmelighed, ieg er den salige *Conferentz* Raad skyldig i hans Grav, gjøre mig den største Ære af at *continuere* det for slet intet. Men nu, da Alderen træder til, Vilcorene ere slette, Opmuntringen er ingen, Sinds og Legems-Kræfter ere svækkede, og et kort Liv synes at være

¹ François Pomai, Le grand Dictionaire Royale. Éd. 5. Cologne & Francfort 1715. (2 Bind i 4°.)

² Pierre Rondeau, Nouveau Dictionnaire. Nouv. Éd. à Bâle 1739–40. (2 Bind i lille Folio.)

³ Nyt Dansk-Fransk og Latinsk Lexicon. Kbh. 1744. I–II. 4°.

mig tilbage, ønsker ieg ikkun, enten at blive dette Arbeid aldeles entlediget, eller saaledes aflagt, at ieg baade kand arbeide med Lyst, og ikke staae alt for langt tilbage for andre, som med mig og længe efter mig have begyndt. Jeg kand ikke beraabe mig paa *meriter*, men ieg vil aleneste *appellere* til brave Mænd, som vide, hvad ieg i de 10. Aars Tid, ieg allerunderdanigst har opvartet ved Hans Kongl. Majestets Bibliothek, uden al Egennytte til mit Fædernelands *honneur* haver foretaget mig, og ved Guds Bistand agter at fuldføre. Det er Hans Majestets Naade, ieg alle-tider har stræbt gjøre mig *meriteret* til, og det er den, ieg aldrig har tvil om at naae, naar ieg blev i stand til at tage derimod. Derhos kand ieg ikke fortie, at ieg iblandt mine Venner allerede haver fundet saadanne Tilbud, som nogen-ledes oprette det Tab ieg har gjort ved den salige *Rost-gaards* Død, og ligesom opliver den Godhed og Kiærlighed, han stedse bar for mig, i fald anden Hielp skulle glippe. Skulde ieg endeligen nødes til igien at legge Haanden paa saa strengt, vidtløftigt og uangenemt et Arbeid, da maae det io ikke unaadigen optages, om ieg gjør følgende aller- underdanigste Forslag; (1) at ieg ikke bliver saa sterkt op-bunden, ieg io kand forfølge det Danske Magazin og ved-ligeholde det lidet Selskab, som ieg til den Danske Histories og det Danske Sprogs Forbedring med endeel mine gode Venner haver begyndt, (2) At Hans Majestet, for at fuldføre det hele resterende Arbeide ved det Danske *Lexicon*, aller-naadigst tillegger mig 800. Rixdaler, (3) Hvorimod ieg for-binder mig at gjøre det færdigt fra min Haand paa 3. til 4. Aar og selv at skaffe de dertil imidlertid paagaende Mate-rialier og Bekostninger, (4) ikke at oppebære nogen af de *stipulerede* Penge uden i *proportion* af Arbeidets Forfær-digelse, (5) at ieg maae blive forsikret, efter Arbeidets Fuld-førelse at beholde en skikkelig *Gage* til mit Livs Ophold, indtil der kunde falde en *convenable* Befordring. Deres *Excellence* forlader mig, at ieg saaledes efter nøie Over-leggelse hellere skriver min allerunderdanigste Mening rundt ud, end at ieg løseligen skulde indgaae det, som ieg hverken

agtede og umueligen kunde holde. Formodende, at Deres *Excellence* som en *Patron* for smukke Videnskaber og for alle Danske Studerende, lader sig saavel det Danske *Lexici* som min Velfærts Befordring være sig til det bedste anbefalet, og med den allerdybeste *respect* forblivende

Høi og Velbaarne, Hr. Geheime Raad,

Naadige Herre

Deres *Excellences*

underdanige og allerringeste tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 12. *Maji*

1745.

Nr. 53.

30. December 1745.

TIL KONG CHRISTIAN VI¹.

Stormægtigste Monark,

Allernaadigste Arve-Herre og Konge!

Af den ringe Prøve, som nogle *Deres Kongelige Majestets* ringeste Undersaater understaae sig ved dette Aars Slutning allerunderdanigst at nedlegge for *Deres Majestet*, erfares allernaadigst, hvad vi i Selskab have foretaget os til den Danske Histories og Sprogets Fremme,

Den Kongelige Bevaagenhed, som *Deres Majestet* fra sin Velsignede Regierings Tiltrædelse allernaadigst haver yttret mod alle Videnskabers Elskere, haver opmuntret os til at skønne paa *Deres Majestets* høist priselige Hensigt, og forvoldet, at vi, som før samlede enhver for sig, nu have oprettet et felles *Magazin*, for der, som een Mand, at arbeide til Felles og Fleres Nytte.

Publicum haver forlængst viist sig fornøiet med vores Foretagende, og det synes, som man fra alle Kanter samler sig for at tage Deel i den Oprigtighed, som vi allerunder-

¹ Tidligere trykt i Danske Mag. 5. R. I, 196 f.

danigst betee. Men vores Verk vilde endnu komme i bedre Priis og Anseelse, om det blev bekiendt i Landet, at selv *Landets Fader* finder derudi allernaadigst Velbehag.

Allernaadigste Konge! Vort nys-begyndte Arbeid er at ansee som et nyfødt uselt Foster, der behøver Forsorg fra høiere Haand. Maatte det allernaadigst behage *Deres Kongelige Majestet* at give Barnet Navn, saa kunde det derved noksom beskiermes og finde Fremvext.

Det er i saadan Henseende vi fordriste os til, allerunderdanigst at indstille, om vort Foretagende maatte fortiene saa megen allernaadigst Bifald og Høi-Kongelig Naade, at *Deres Majestet* kunde beveges til at tage Selskabet under sin allernaadigste Beskyttelse, at det efterdags maatte bære Navn af Et med Kongelig Allernaadigst Tilladelse indrettet Selskab, eller det *Kongelige Samlende Selskab til den Danske Histories og det Danske Sprogs Forbedring*.

Derved forfremmedes det Verk, som vi uden al anden Hensigt, end til Fædernelandets Ære, paa egen Bekostning have begyndt og til denne Dag fortsat: Derved opmuntredes vi i Arbeidet til at gjøre os mere beqvemme til vigtigere Ting at i verk sette: De, som hidindtil have villet understytte vort Foretagende, blive desto mere ivrige i at tiene os, og Misunderne selv skulde mueligen falde paa vor Side: Vi kunde da med saa megen større Føie vente vort Tal formeret med anseelige Mænd, som baade kunde gjøre Selskabet Ære og befordre dets Foretagende: Vi kunde da vente i Tiden fra *Deres Kongelige Majestet* saadanne allernaadigste Benaadinger efter Omstændighedernes Beskaffenhed, at vort Selskab af en liden Ympe vil blive til en fuldkommen Vext, der skal udbrede frugtbringende Grene over det gandske Land, derved at vise al Verden, hvorledes Lærdom og Videnskaber opbringes og blomstrer under *Deres Kongelige Majestets* livsaligste Skygge; Ja *Deres Majestet* kunde med ingen ønskeligere og mere opmuntrende Nyt Aars-Gave allernaadigst belønne os, som med det nu indtrædende Ny-Aar allerunderdanigst tilbede *Deres Konge-*

lige Majestet alle høie og himmelske Velsignelser, og aldeles opofrende henleve

Stormægtigste Monark,
 Allernaadigste Konge
Deres Kongelige Majestets
 Allerunderdanigste Tienere og
 tro Arve-Undersaatte,
 Lemmerne i Selskabet til det Danske Sprog
 og Historiens Forbedring og paa Samtliges
 Vegne
Iacob Langebek.

Kiøbenhavn d. 30. *Decemb.* 1745.

Den kgl. Bevilling (7. Jan. 1746) af Selskabets Andragende er trykt i (Langebeks) Det kgl. Danske Selskabs Begyndelse og Tilvext, S. 41 ff.

Nr. 54.

7. Februar 1746.

TIL KONG CHRISTIAN VI¹.

Stormægtigste Monark,
 Allernaadigste Arve-Herre og Konge.

Det er nu et Aar og noget derover, siden ieg, den ringeste af Deres *Majestets* tro Undersaatte oprettede, med endeel af mine Venner det Selskab til det Danske Sprog og vor Histories Forbedring, som Deres *Majestet* med Begyndelsen af dette Aar har af sin særdeles store og høi-Kongelige Naade taget under sin allerhøieste *protection* og bæret med saa høianseeligt et Navn. Deres Kongelige *Majestet* har, til vores store Opmuntring, viist sig allernaadigst fornøiet med det ringe Arbeid, som fra Selskabet maanedlig udkommer, nemlig *Det Danske Magazin*, hvis Øiemerke er Sprogets Ziir, Nationens Ære og Efterkom-

¹ Tidligere trykt i Orion, historisk Qvartalskrift, udg. af T. A. Becker, II, 172 ff.

mernes Nytte, Udi hvilket Skrift ieg, i Henseende til Arbeidet, saa vel som i alle andre Selskabets Indretninger, hid indtil haver haft den største Deel, og, om Gud under Livet, fremdeles skal have, Men det er vel ikke Deres *Majestet* ubekjendt, hvad for uangeneme Omstændigheder, saa vel hele Selskabet, som ieg dets uværdige Stifter og Forstander er geraaden udi, formedelst det saa ilde optagne Forsvars-Skrift, som Selskabet, der endnu staaer i sin første Opkomst, har seet sig nødt til at udgive¹ for at redde sin Ære hos *Publicum* imod saa utaalelig en Angribelse, der strider lige imod al den *respect* og Lydighed, som det Os allernaadigst givne *Protectorium* allerunderdanigst burde tilkomme. Jeg for min ringe Person seer mig i al denne Adfærd, som det bekjendte Brevs *Auctor* alene har forvoldt, saa aldeles nedslagen, beskæmmet, og i den Stand, at ieg ikke understaaer mig igien at legge Haanden paa det begyndte Arbeid eller røre Pennen i andre Materier til mit Fædernelands Tieneste, med mindre *Deres Kongl. Majestet* allernaadigst, efter sin milde og faderlige Omhu for Landets Børn og Videnskabers Opkomst, beviser mig nogen særdeles kongelig Naade, hvorved Selskabet igien kand æres og ieg opreises, Allernaadigste Konge, maae det tillades mig at gjøre Forslag, da bønfaller ieg allerunderdanigst, at Deres *Majestet* vil værdes allernaadigst at beskikke mig til at være *Professor* paa det Kongl. *Universitet* i Fædernelandets Sprog og Historie, Men ieg fordrister mig derhos i allerdybeste Underdanighed at bede, at *Deres Majestet* vil af Kongl. Naade ei alene unde mig Bestallingen *gratis*, men og allernaadigst fritage mig fra alle Slags Academiske *Lectioner* og *Disputationer*, imod at ieg aarligen, foruden det *Danske Magazin* at fortsette, udgiver et eller andet Dansk Skrift til Ære for Landets Sprog eller Historie. Allernaadigste Konge, ieg søger derved ikke at gjøre noget Menneske i Verden Forfang, men aleneste at gjøre Selskabet

¹ Selskabets Anmerkninger over et Brev, som nyligen er udgivet imod det Danske Magazin. Kbh. 1746.

mere anseeligt, hvis øvrige Lemmer alle staae i *Deres Kongl. Majestets* virkelige Tieneste. Foruden dette har ieg og disse Grunde at bygge min allerunderdanigste Ansøgning paa, nemlig (1) At ieg i 18. Aar har været paa *Academiet*, og 36. Aar i Verden, og det er bekiendt hvad *Credit* en gammel *Students* Navn har hos *Publicum*, (2) At ieg i Elleve Aar har allerunderdanigst opvartet ved *Deres Kongl. Majestets Bibliothek*, og imidlertid beflittet mig paa det, hvormed ieg ved Guds Bistand kand udrette noget til det Danske Sprogs og vor Histories Opkomst, (3) At de fleste mine Venner, som enten med mig eller længe efter mig ere blevne Studentere, sidde længe siden i forneme Embeder eller ere benaadede med anseelige Ære-titler, (4) At een og anden forneme Mand tog mindre i Betænkning at træde ind med i dette nyttige Selskab, naar ieg saa vel som de andre Medlemmer stod i *Deres Majestets* allernaadigste Bestalling, og endeligen (5) at min ringe Pen endogsaa tilforn er brugt til Fædernelandets Ære, thi foruden at ieg i nogle Aar har arbeidet paa det store *Danske Lexicon*, som ieg endnu i Haab om *Deres Majestets* høie Naade er i Verk med, saa har ieg og for nogle Aar siden tillige med Biskop *Harbo* været Begynder til det Skrift kaldet *Dänische Bibliothek*, som er blevet vel optaget af *Publico* og *continueres* af *Professor Møller*. Den allerhøieste Gud spare *Deres Majestets* hellige Person i mange Aar til alle tro Undersaaters udsigelige Glæde, til Nordens Lyksalighed, til alle smukke Videnskabers Befordring, og til en inderlig Husvalelse for mig, som med uafsladelige Forbønner anraaber Himmels Velsignelse for *Deres Majestets* dyrebare Liv og Velstand, og indtil den yderste Blodsdraabe skal forblive

Stormægtigste *Monarch*,
 Allernaadigste Konge
Deres Kongelige Majestets
 allernaadigste tiener og
 tro Arve-Undersaat
Jacob Langebek.

Kiøbenhavn d. 7. Februar 1746.

Udenpaa:

Dieses *memorial* finden wir sehr *impertinent*, und kan der *Supplicant* von glücken sagen, wen wirs so hingehen lassen ohne unser *resentiment* weiter zu zeigen,

Christian R.

Nr. 55.

19. Februar 1746.

TIL MEDLEMMERNE AF DANSKE SELSKAB.

Høitærede Herrer!

Formedelst de bekjendte Omstændigheder¹ havde ieg fast besluttet at træde ud af Selskabet, og herefter at udgive, hvad ieg agtede at skrive, under mit eget Navn, Hvortil ieg, foruden andre gyldige Aarsager, havde saa meget større Føie, som ieg dog alene skal lide, endog for det, som kommer ud under fælles Navn. Deres Venskab og Godhed for mig, saa vel som de af Dennem anførte bevægende Aarsager, have siden i gaar saa vidt overtalet mig at *profitere* fremdeles af den Ære, De haver beviset mig i at indtræde med mig i Selskab, saa at ieg er villig til igien at legge Haanden paa Ploven, og fortsætte den Plan, som er begyndt, dog, efter nøie Overleggelse, paa ingen anden Vilkor, end at de gode Herrer ville, til mit eget fri Raademaal, tilstaae mig 400. Exemplarer (hvoraf 50. paa Skrivpapir) af alt hvad Selskabet enten allerede har ladet eller her efter lader trykke, saalænge ieg har den Ære at være dets Forstander. Naar De behageligen vil indgaae mig denne Post, bliver ieg ei alene ved at holde Selskabet i sin Ligevegt, men skal endog, om Gud giver Liv og Lykke, stræbe for min Part at bringe det til den Anseelse, at Misundere skal græmme sig og forgieves bemøie sig for

¹ Langebek var, som bekjendt, bleven tvunget til at gjøre Hofpræst E. Pontoppidan en ydmygende Afbigt for Konsistorium (trykt hos Engelstoft, Univ.- og Skole-Ann. 1806, II, 287 f. Becker, Orion, Hist. Quartalskr., II, 178).

dets Undertrykkelse. Dette vilde De have den Godhed at tage i Betænkning til næstkommende Samlingsdag, da ieg efter Løfte skal have noget færdigt til det Trettende Hefte, og imidlertid har den Ære at forblive

Høitærede Herrer,
Deres tjenstforbundne og
ærbødigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 19. *Februarii*
1746.

P. S. Enhver af gode Herrer ville behage ved Leilighed at befordre dette til sin Nabo.

Udskrift:

Til Hr. *Assessor Henrichsen*,
Hr. *Assessor Kleve*,
Hr. *Assessor Ramus*,
Hr. *Secrtaire Thestrup*,
Hr. *Secrtaire von Asperen*.
Hr. *Secrtaire von Bergen*.

Samtlige Lemmer i det med Kongelig allernaadigst Tilladelse indrettede Selskab &c.¹

Paaskrifter:

Jeg finder, at det er den mindste Erkiendtlighed, som Selskabet kand viise *Monsr. Langebek*, i at tilstaa Ham de forlangte 400 *Exemplarer* af alt hvad der trykkes, Og som den Fordeel, der kand haves af de 400 *Exemplarer* er saa liiden, at den paa ingen maade kand ansees som *proemium laboris*, saa har ieg den Ehre hermed at skrive mig for 30 Rdl. som ieg aarlig vil betale til *Monsieur Langebek*, indtil Hand af Hs. *Majestet* eller paa anden Maade bliver forsynet med *emploi*.

Den 19. *Feb.*

H. Henrichsen.

¹ Om disse Selskabets ældste Medlemmer findes Efterretninger hos Werlauff, Det Kongelige Danske Selskab, S. 15 ff.

Jeg ey allene icke har noget at erindre imod *Monsr. Langebeks* Forlangende, men skulde meget mere ynske mig af de Kræfter at kunde vise nogen kiendelig Prøfve til *Mr. Langebeks* beste. Naar hand da fremdeles hafver den Godhed at vedblifve, som forhen, det begyndte Selskabets Værch, vil ieg efter mine Omstændigheder aarligen erlægge 20 rd., hvormed han vilde tage til tacke, som et Kiende-tegn af min Velmenenhed, i haab at Hs. *Mayestets* Naade engang fuldkommen belønner hans Fortieniste.

T. P. Kleve.

Jeg anseer *Monsr. Langebeks* Forlangende herudi saa billig, at ieg derimod aldeeles intet har at erindre, ville alleene ønske, at mine Omstændigheder vare saaleedes, at ieg paa nogen anden Maade kunde udviise min skyldige Erkiendtlighed imod ham.

Den 19de Febr. 1746.

I. Ramus.

Ieg kand ei andet end billige *Monsieur Langebeks* forlangende, og ønsker at kunde have dend Leylighed at viise min erkiendtlighed i noget større, det hand altid kand *meritere*, som en flittig Arbeidere til *Publici* Tieneste og Nytte, hvilket ønskes at maatte vorde af Hans Majestætt med nogen *Distinction* og Naade anseet og efter Fortieneste belønnet.

F. Thestrup.

Jeg har aldellis intet at indvende imod *Monsr. Langebeks* Forlangende angaaende de 400 *Exemplarer*, mens vilde aleniste ønske, at ieg var i den Stand, at ieg kunne vise større Prøver paa mit gode Hiertelav imod ham.

J. W. von Asperen.

Liigesaa billig, som de andre gode Herrer have anseet *Monsr. Langebeks* Forlangende, saa villig tilstaaes og samme af mig.

D. v. Bergen.

Nr. 56.

22. Februar 1748.

TIL KONG FREDERIK V¹.

Stormægtigste Monark,

Allernaadigste Arve-Herre og Konge!

Ved den Salige *Etats* Raad *Grams* dødelige Afgang er Deres Kongelige Majestets Geheime-*Archivarii*, *Bibliothecarii* og *Historiographi* Tienester blevne ledige. Vel er det saa, at ieg ikke finder mig værdig at sette i Ligning med saadan en Mand, som Deres *Majestet* og hele Landet i hannem haver mistet, eller at indtræde i det Sted, som af hannem er forladt; ikke des mindre, siden ieg haver lige saa god Føie, som nogen anden Medsøgende, at gjøre allerunderdanigst Ansøgning om bemeldte Tienester, anseet at ieg i tretten Aar haver været hos den Sal. Mand, og i disse *Æmbeders* Forretninger ievnligen gaæet ham til Haande, fornemeligen ved at opvarte Deres *Majestets* kongelige Bibliothek, og imidlertid anvendt al min Tid og Flid paa de Ting og Videnskaber, hvorved ieg udi de samme kunde i Fremtiden opofre Deres *Majestet* og mit Fæderneland min allerpligtskyldigste tro Tieneste, og haver desuden ikke mindste Haab i nogen anden Ting at blive befordret: Fordrister ieg mig i allerdybeste Underdanighed at anholde hos Deres *Kongelige Majestet*, at ovenmeldte ledigværende Tienester maatte mig allernaadigst forundes, i Fald Deres Maist. allernaadigst beslutter at lade dennem blive samlede: Men skulde Deres *Majestet* allernaadigst finde for got, at skille dem ad, da er mit allerunderdanigste Ønske, at Deres Kongl. Majst. allernaadigst ville anbetroe mig, som Geheime-*Archivarius*, sit Kongl. Geheime *Archiv*, allernaadigst be-
 tragtende, at ieg ved den lange Øvelse haver giort mig alle Slags gamle Documenters Læsning, Afskrivning, Registering, og agtsome Omgang, frem for alt andet, paa det allernoieste bekiendt. Ieg haaber saa meget mere deri at finde Naade

¹ Forhen udgivet af Chr. Bruun i Danske Saml. IV, 38 ff.

for Deres *Majestet*, som D. Majst. haver baaret saa uaf-ladelig Naade for den Sal. *Etats Raad Gram*, som i Live har været mig en Fader, og end ved sin Død efterladet mig saadanne Fodspor, som vidne om hans Kiærlighed og besønderlige Tillid til mig frem for alle andre Fremmede, allermest derudi, at, da han som en eftertænsksom Patriot haver allerunderdanigst *legeret* Deres Kongl. Majst. sine *Manuscripter* og den kostbare Samling af *Diplomatis*, som han med stor Møie og Bekostning har samlet, paa det de med Tiden ved Deres *Majestets* allerhøieste Forsorg kunde som et *Corpus Diplomaticum Daniæ* til Landets *Ære* og *Publici* Nytte komme for Lyset, han da til samme at igiennemsee, bringe i Orden, og i det kongl. *Geheime Archiv* til Forvaring at hengive, især navngiver mig, saafremt Deres Kongl. Majst. mig dertil allernaadigst vilde betroe, da ieg og tør forsikre, at ingen derom veed bedre Rede og Beskeed end ieg.

Allernaadigste Konge, Deres Majst. vilde ogsaa i Naade ansee, at ieg allerede i mange Aar haver gjort, hvad ieg har kundet, og langt over mine Kræfter til Videnskabers Opkomst og Studeringers Høiagtelse i mit Fæderneland, ikke alene ved det kongl. Danske Selskab til den Nordiske Historie og Sprogs Forbedring, som D. K. Majst. selv har beviist saa stor Naade imod, hvilket ieg uværdig for mere end tre Aar siden har været Begynder til, men endog ved det store Danske *Lexicon*, som ieg efter Sl. *Conferentz Raad Rostgaards* Død ved Deres Kongl. *Majestets* og D. Ms. Høistsl. Hr. Faders Naade endnu haver under Hænder, og ved det saakaldede *Dänische Bibliothek*, som ieg for elleve Aar siden tillige med en anden Ven ogsaa til Nationens *Ære* haver begyndt, foruden mange andre Ting, som ieg med megen Besværing og Nattevaagen haver samlet paa til Oplysning i den ældere og nyere Danske Historie, og som efterhaanden kand ventes at see Lyset, dersom Gud mig Liv og Vilkor dertil maatte forlene. Ieg er aldeles overbeviist, at D. Majst. Retfærdige Skiønsomhed og kongelige Naade lader ingen gammel og tro Arbeiders

utrettede Flid blive alt for længe ubelønnet, allerhelst naar D. Majst. allernaadigst vil ansee mig som en oplært Discipel hos tvende Deres *Majestets* og Høilovligste Fædres berømlige *Archivarios*, nemlig Sal. *Conferentz* Raad *Rostgaard* og Sl. *Etats* Raad *Gram*, som begge indtil deres yderste har for mig baaret en særdeles Godhed, den ieg (om D. Majst. mig ikke sig allernaadigst antager) alt for beklageligen maae savne. Lever derfor i allerunderdanigst Fortrøstning om en naadig Bønhørelse, ligesom ieg ogsaa med uophørlige Forbønner for D. Majsts. dyrebare Liv og Velgaaende og med den alleryderste Nidkiærhed og Troskab indtil min Død skal forblive

Stormægtigste Monark
Allernaadigste Arve-Herre og Konge
Deres kongelige Majestets
allerunderdanigste tiener og tro Arve-Undersaat
Jacob Langebek.

Kiøbenhavn d. 22. *Februarii* 1748.

Nr. 57.

14. Marts 1748.

TIL KONG FREDERIK V.

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Arve-Herre og Konge!

Da ieg ikke, Allernaadigste Konge, paa anden Maade veed at tilkiendegive min allerunderdanigste Taknemelighed for den særdeles store Naade, som Deres Kongl. Majest. har behaget at betee sin ringeste Undersaat, ved allernaadigst at beskikke mig til *Archivarius* i det Kongl. Geheime-*Archiv*¹, end allerunderdanigst at forsikre og i Gierningen at udvise en uafsladelig Nidkiærhed og Troskab i Deres Majestets Tieneste og samme vigtige Æmbed, Saa skal intet i Verden være mig høiere angelegen, end stedse og af alle Kræfter at lade see, at D. K. M. ikke haver ladet saadan

¹ Udnævnelsen er af 1. Marts 1748 (Danske Saml. IV, 37).

Høikongelig Naade falde paa en uværdig og uskiønsom Undersaat.

Men, førend ieg indtræder i denne af D. M. mig allernaadigst anbetroede Bestilling, understaaer ieg mig at bede om D. Majests. allernaadigste Tilladelse, at maae indkomme med min allerunderdanigste Forestilling, naar noget til Fordeel for D. Ms. Tieneste ved *Geheime-Archivet* maatte forefalde, som behøvede at underkastes D. Ms. egen allerhøieste Villie og Velbehag. I saadan allerunderdanigste Tillid haaber ieg, at D. M. ingenglunde i Unaade optager, at ieg bruger den allerunderdanigste Frihed for denne Gang at gjøre følgende Erindring.

Det er uden Tvil D. M. allerunderdanigst berettet, at den Sal. *Etats Raad Gram* af en Patriotisk Omhu haver seet derhen, at det rareste og betydeligste, han eiede af Manuscripter, *Diplomata*, og andre Papirer, som han med stor Møie og Bekostning i mange Aar haver samlet paa, ikke skulde efter hans Død adspredes, forkomme eller geraade i urette Hænder, og derfor ingen bedre Maade vidste at see dem bevarede paa, end allerunderdanigst at opofre dem til D. K. M. Selv, 'til at forvares i D. Ms. *Geheime-Archiv*, indtil de, saa meget deraf maatte tienlig eragtes, kunde paa D. K. Ms. allernaadigste Godtfindende med Tiden blive befordrede til Trykken. Til disse Skrifter og Documenter at omgaaes og skaffe i Rigtighed haver den Sl. Mand udi i sin *Disposition* i sær nævnet og giort Forslag paa mig, saafremt det allernaadigst maatte behage D. M. at betroe mig dertil.

Siden nu D. K. M. allernaadigst haver anbetroet mig Sit *Geheime-Archiv*, tviler ieg ikke paa, at det io bliver D. Majests. allernaadigste Villie, ogsaa at betroe mig til dette Arbeid, allerhelst da der vel ingen er, som haver bedre Kundskab, end ieg, om den Sl. Mands Manuscripter, og han derforuden haver haft saadan Fortrolighed til mig frem for alle andre. For da at kunde vide, hvorvidt ieg tør gaae, og derhos at vise mig *legitimeret* paa D. Ms. vegne for Skifte-Retten, fordrister ieg mig i allerdybeste

Underdanighed at udbede mig D. K. Ms. allernaadigste Villie og skriftlige Befaling angaaende disse Poster:

1. At ieg, saasart den Sl. *Etats* Raad Grams Stervbo bliver aabnet, som skeer førstkommende Tiisdag den 19. *Martii*, indfinder mig ved Skifte-Retten, for at overvære alle Papireernes Eftersyn, og paa det nøieste at opagte D. K. Ms. *Interesse*, og straxen foretager det Arbeid med ovenmeldte Manuscripter og Documenter at udtage, indpakke og henlegge i det Kongelige Geheime-*Archiv*, hvorom ieg siden skal give D. M. allerunderdanigst Beretning og levere en Fortegnelse paa hvad som i *Archivet* bliver indlagt, og tillige, om saa allernaadigst befales, yttre mine allerunderdanigste Tanker om Brugen af enhver Ting i sær.

2. Om der ellers i Stervboet noget maatte forefindes, D. K. Ms. *Archiv* tilhørende, ieg da samme ufortøvet i *Archivet* paa sine Steder skulde henlegge: Ligeledes om noget af *Archivet* maatte befindes til andre at være udlaant, at ieg det da uden Ophold tilbage fordrer og seer i sikkert Behold.

3. Siden der i *Testamentet* gjøres Forskiel imellem gamle og nye Manuscripter, hvoraf formodentlig kunde reise sig nogen Giensigelse, uanseet den Sl. Mand selv overlader alting til fornuftige Folks Skjønsomhed, maatte det allernaadigst behage D. K. M. Selv at nævne, hvad der maae regnes for gammelt, og hvad for Nyt. Maatte mit allerunderdanigste Forslag gielde, da holder ieg uforgribeligen for, at intet bør ansees for Nyt, uden hvad som er til dette *Seculum* henhørende, og det øvrige altsammen (med mindre det var noget almindeligt og af ingen Rarhed) at tilhøre Deres Majestet, allerhelst da ieg veed, at det meste enten er udcopieret af *publique Bibliothekers* og *Archivers Cimeliis* eller og saadane Documenter, som ikke vel burde tillades at falde i *particulaires* Hænder.

4. Om der ogsaa iblandt de nye Ting af dette *Seculo* maatte findes nogle *publique* Documenter, Stats-Skrifter, og deslige Papirer, som ikke burde sælges paa offentlig *Auction* eller være hver Mand bekiendte, holder ieg aller-

underdanigst for, at de bør udtages med de andre til D. Ms. Geheime-Archiv: Ligeledes hvad Kongelige Ordres eller andre Papirer, der maatte være den Sl. Mands hafte *Archivarii*, *Bibliothecarii* og *Historiographi* Æmbede eller andre ham allernaadigst anbefalede Forretninger vedkommende, samt hvad Betænkninger eller Forslag han efter allernaadigst Befaling om en eller anden Ting kand have opsat.

5. Der findes endnu andre nye Ting, som ieg (uden at gaae imod den Sl. *Etats*-Raads Tanker) allerunderdanigst formener, bør høre D. K. M. og *Publicum* til, nemlig hvad *Manuscripter*, Udkastninger til Skrifter, *Excerpta* og deslige, heelt eller i Stykkeverk, som af den Sl. Mand selv er forfattet, samlet og bragt paa Papir, og som henhører til at oplyse vort Danske Sprog og Historie, grundende min Mening paa disse *Fundamenter*, først, at, om det end er nye Skrifter, saa handle de dog om gamle Sager, dernæst at det er saadane Ting, den Sl. Mand haver arbeidet paa som Kongelig *Historiographus*, og endelig, at han til samme haver betienet sig af D. K. Ms. egne *Archiv*-Documenter, og de derfor ikke burde komme i fremmede Hænder, hvor de enten kunde blive misbrugte, eller ikke ventes at komme *publico* til Nytte, som de dog uden Modsigelse af den Sl. Mand have været tiltænkte¹.

6. Hvad der ellers maatte være af andre den Sl. Mands udarbejdede utrykte Skrifter, hans lærde *Correspondence &c.*, var at ønske, der kunde findes Udveie at stille Arvingerne tilfreds derfor, og at saadane Skrifter med Tiden ved brave Folks Hielp kunde komme *publico* til Nytte og den Sl. Mand saavel som Fædernelandet til Ære².

7. Fornemmeligen maatte og vel paaagtes, at alt hvad der findes skrevet af de lærde Islændere, *Arnas Magnæus*,

¹ Ved ovenst. fem Poster har J. L. Holstein skrevet: *Aproberis*.

² Ved denne Post er med J. L. Holsteins Haand tilføjet i Randen: Herom kand giøres en *specification*, og kand Hr. Langebek tillige-med de 3 tilfornedne *taxere* dem.

*Jonas Olsen*¹, *Erland Olsen*², og andre vore *Antiquariis* maatte udtages og bevares, eftersom det altsammen henhører til de gamle Nordiske Sprog og *Antiquiteter* at oplyse.

8. Ønskede ieg allerunderdanigst, at D. M. allernaadigst ville tilforordne *Iustitz Raad Hielmstjerne*³ og *Professor Møllmann*⁴ at være paa Raad med mig og tillige at eftersee den Sl. *Etats Raad Grams Papirer*⁵, deels til Sikkerhed for mig, og deels for des nøiere at kunde i agt tage den *Interesse*, som D. K. M. og hele *Publicum* haver ved saadane Papirers *Conservation*, da de ogsaa kunde have et Øie med, om der formodentlig i Stervboet findes noget, som enten er D. Majests. *Bibliotek* eller Videnskabernes *Societet* tilhørende.

D. Kongl. Majest. ville i Naade overbære med denne min herudinden brugte Vidtløftighed, som den første Pligt af det mig allernaadigst betroede Æmbed, og allernaadigst være forsikret, at ieg med den allerstørste Troskab og Nidkiærhed for D. Ms. Tieneste skal, saalænge der er Liv i mig, findes

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Arve Herre og Konge
Deres Kongelige *Majestets*
allerunderdanigste tro Tiener
og Arve-Undersaat
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 14. *Martii* 1748.

¹ Den tidligere nævnte Jon Olafson af Grunnavik.

² Arnemagnæansk Stipendiar, siden Sysselmand paa Island.

³ Henrik Henriksen var 1747 bleven adlet med Navnet *Hielmstjerne*.

⁴ Bernhard Møllmann var bleven kgl. Bibliothekar samme Dag, som Langebek blev Geheimearkivar.

⁵ Tilføjelse med J. L. Holsteins Haand: *Aproberis* og tilføies Hr. I. R. *Scheid. Cons. paa Chr.b.* den 15. *Mart.* 1748.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Deres *Excellence*,
 Høi og Velbaarne Hr. Geheime Raad,
 Naadige Herre!

Ieg tager min Tilflugt til D. *Excellences* sædvanlige Bevaagenhed, brugende den Frihed at tilsende min allerunderdanigste Forestilling, hvorledes ieg formener bedst at kunde omgaaes med de af H. *Etats* Raad *Gram* til Hans Kongl. Maj. allerunderdanigst *legerede* Manuscripter, formodende underdanigst, at D. *Exc.* paa beste Maade søger samme Hans Majest. at foredrage. Der er mange flere Ting, som ieg behøver D. *Excellences* naadige Hiælp og Raad udi, saasom iblandt andet angaaende *Christ. 4^{ti} Historie*, som *Cancelli* Raad *Graa*¹ haver anmodet mig om at fuldfærdige hvad der endnu fattes: Men, da der ere saa mange *Interressenter* i dette Verk, saasom 1. Hans Majest. Kongen, 2. *Slanges* Arvinger, 3. *Grams* Arvinger, 4. *Graaes* Moder, som trykker den², 5. *Historiographus Regius*, som det synes at skulde tilkomme samme at fuldføre: Saa understaaer ieg mig ikke at tage fat derpaa, med mindre Hans Majest. selv eller D. *Excellence* mig det naadigst befaler³. Ieg lever i dybeste *respect*

Deres *Excellences*
 gandske underdanige tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 14. *Martii* 1748.

¹ Andreas Graah, Kancelliforvalter (s. Dsk. biogr. Lex. VI, 156).

² Inger Windekilde, da Enke efter sin tredie Ægtefælle, Kancelliraad Jochum Wielandt, Direktør for det kgl. privilegerede Bogtrykkeri (Stolpe, Dagspressen i Danmark III, 6).

³ I samtidige Breve fra *Etatsraad* Peter Fogh paa *Ryomgaard* til *Langebek* findes Oplysninger om de Vanskeligheder, der var ved at faa Chr. IV's *Historie* frem for *Lyset*. P. Fogh har skrevet *Fortalen* til *Værket*.

TIL KONG FREDERIK V.

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Konge!

Medens ieg i disse Dage efter Deres Kongelige *Majestets* Befaling haver været tilstæde ved Skifte-Retten i Sl. *Etats* Raad *Grams* Stervbo, ere Nøglerne til det Kongelige Geheime-*Archiv* mig under Forseigling udleverede. Men, paa det ieg udi det mig allernaadigst anbetroede Æmbed med desto større Sikkerhed kan gaae frem, har ieg ikke dristet mig til at aabne Deres *Majestets* Geheime-*Archiv*, førend ieg allerunderdanigst faaer udbedet mig den Kongelige Naade, at Deres *Majestet* vilde allernaadigst lade mig *Archivet* overlevere ved nogle Deres *Majestets* troe og dertil beqveme Mænd, som kunde med mig eftersee *Archivets* Tilstand og *conferere* Documenterne med de der befindtlige Registraturer. Maa det allernaadigst tillades mig at giøre Forslag, da understaaer ieg mig i dybeste Underdanighed at henstille til Deres Kongelige *Majestet*, om ikke *Iustitz* Raad *Hielmstjerne*, *Iustitz* Raad *Klevenfeld* og *Assessor Ramus* kunde allernaadigst dertil forordnes¹. Skulde dette mit allerunderdanigste Forslag finde allernaadigst Bifald, udbad ieg allerunderdanigst, at Deres Kongelige *Majestet* allernaadigst ville befale disse tre, at de enten alle, eller de tvende, naar een af dem havde Forfald, maatte med det allerførste foretage med mig denne Forretning, paa det Deres Kongelige *Majestets* Geheime-*Archiv* ikke alt for længe skal staae hen uden Tilsyn, og Deres *Majestets* Tieneste ikke lide nogen Forsømmelse, allerhelst da det dog vil tage nogen Tid bort, inden ieg faaer giort mig *Archivet* ret bekiendt.

¹ I Randen er med J. L. Holsteins Haand tilføjet: *Aproberis*. Endvidere er til de nævnte Mænd føjet: *Scharffenberg*. (Af Danske Saml. IV, 38 ses, at Kancelliraad Carl Rudolph Scharffenberg er traadt istedenfor den af Langebek foreslaaede Ass. Jonas Ramus).

Allernaadigste Konge, Der er nok en anden Ting, som i Begyndelsen kunde hindre mig fra at være saa flittig i Deres Majestets Geheime-*Archiv*, som ieg efter min allerunderdanigste Pligt burde og ønskede, bestaaende deri, at den Sl. *Etats Raad Gram* haver haft den Fortrolighed til mig i sit *Testament* at forlange, at ieg vilde forfatte *Catalogum* over hans efterladte *Bibliothec*, og derfor, i fald ieg vil og kand paatage mig det, tillagt mig en skikkelig Belønning¹. Men da ieg nu har været saa lykkelig allernaadigst at blive befordret i Deres Majestets Tieneste, som bør opagtes for andre Ting, understaaer ieg mig ingenlunde at paatage mig bemeldte Arbeid, som vil vare nogle Maaneder, uden dertil at have Deres Kongl. Majestets allernaadigste Tilladelse, men opofrer langt hellere, hvad Fordele mig saaledes kunde tilflyde, end Deres Majestets Tieneste i allermindste Maade derved skulde staae tilbage².

Deres Kongl. Majest. vilde endnu ikke i Unaade optage, at ieg allerunderdanigst anholder hos Deres Majestet om den samme allernaadigste Frihed, som den Sl. *Etats-Raad Gram* af Deres Majestets Høisalige Hr. Fader haver haft, at ieg maatte betiene mig af Deres Majestets *Archiv-Documenter* og *Sigiller*, saavel til det Danske Magazin som andre til *Publici* Nytte forehavende Skrifter, nemlig saadane Documenter, som ingen Slags Hemmelighed kan være udi, men som aleneste tiene til Oplysning enten i det Danske Sprog eller i den Nordiske Historie³.

Endeligen tør ieg ikke efterlade allerunderdanigst at forespørge mig, om det ogsaa, ligesom det haver været Sl. *Etatz Raad Gram* tilladt, maatte mig allernaadigst tilstædes, efterhaanden at udlaane af *Archivet* til *Iustitz Raad Klevenfeld*, hvad tilladelige Documenter han maatte forlange at

¹ Grams Testament af 17. Decb. 1746 er af Chr. Bruun meddelt i Danske Saml. 2. R. I, 311 ff.

² Med J. L. Holsteins Haand er tilføjet: Dette tillades, men behøver ingen skriftlig *resolution*.

³ Med J. L. Holsteins Haand tilføjet: *Acorderis*.

lade aftegne *Sigillerne* af til de smukke *Genealogiske og Heraldiske Verker*, som han til Fædernelandets Ære haver under Hænder, naar han derfor giver vedbørlig *Revers*, og ei alene varligen omgaaes baade Documenter og *Sigiller* men endog, saasnart mueligt, leverer alting tilbage igien¹.

Ieg vil ligesaa i allerdybeste Underdanighed vente Deres Kongl. Majestets allernaadigste Villie, den ieg stedse skal holde hellig og mig aldeles efterrettelig, som det desuden skal være min største Glæde i allerunderdanigste Lydighed uophørligen at henleve

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Konge,
Deres Kongelige Majestets
allerunderdanigste tiener og tro
Arve-Undersaat
I. Langebek.

Kiøbenhavn den 23. *Martii* 1748.

Nr. 60.

5. April 1749.

TIL KONG FREDERIK V.

Stormægtigste Monark.

Allernaadigste Arve Herre og Konge!

Deres *Majestet* haver ved sit Kongelige *Rescript* af 29. *Novemb.* 1748 allernaadigst *resolveret*, at legge den Hvælvning, som er ved det Danske *Cancellies Archiv*, til det Kongl. Geheime *Archiv*, for des bedre at kunne rumme og bevare sidst bemeldte *Archivs* Skrifter, og derhos allernaadigst befalet mig at bringe samtlige *Archiv*-documenterne i en bedre og rigtigere Orden efter Materierne.

Da nu Sommeren stunder til, udi hvilken ieg kand begynde at legge Haanden paa Arbeidet, og bemeldte Hvæl-

¹ Med Holsteins Haand paategnet: Ligeleedis. *Cons.* paa *Chr.b.* d. 29. *Mart.* 1748.

vings *Reparation* og Indretning desforinden maatte foretages, understaaer ieg mig allerunderdanigst at forespørge mig, om ikke Deres Kongelige *Majestet* i steden for *Reoler*, som efter Deres *Majestets* forhen givne allernaadigste Ordre der skulde opsettes, hellere ville allernaadigst befale at lade indrette Skabe med Døre for; thi Erfarenhed lærer, at hvad Papirer, som henlægges paa aabne Hylder, blive efterhaanden fulde af Støv, Spindeløv og deslige, som i Tidens Længde aldeles fortærer og forderver gamle Skrifter, allerhelst om nogen Fugt eller Muggenhed skulde tilslaaes, Hvilke Skabe, for at spare paa Bekostninger, kunde, om D. K. *Maj.* saa allernaadigst finder for got, gøres gandske slette uden Fyldinger og andre Zirater og med en slet Olie-Farve anstryges, naar de for det øvrige bleve tette og af godt tørt Træ forfærdigede.

Ieg indstiller dette i Deres Kongl. *Majestets* allerhøieste Villie, og forventer allernaadigst *resolution*, med allerunderdanigst Lydighed uafadeligen forblivende

Deres Kongelige *Majestets*
 allerunderdanigste tro Tiener
 og Arve-Undersaat
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 5. *Aprilis* 1749.

Ansøgningen er af J. L. Holstein paategnet: Dette *acorderis*.
Cons. paa *Chr.b.* d. 5. *Apr.* 1749.

Nr. 61.

13. September 1749.

TIL PETER FREDERIK SUHM¹.

Min Høistærede Herre!

Ieg sender med Tak det sidst laante tilbage, og maae sige derom, at Forfatteren² er sig selv lig, det er, skriver

¹ Brevet er tidligere udgivet af Nyerup i *Langebekiana*, S. 47.

² Vistnok Suhm selv.

ikke andet, end det som baade i Henseende til *Inventionens* Artighed, Stilens Nethed og Sprogets Reenhed altid fortjener høiligen at berømmes af

Hans ærbødigste tjener og
oprigtige Ven
I. Langebek.

Kh. d. 13. Septb. 1749.

Udskrift:

Til Hr. Hof Junker *Suhm*.

Nr. 62.

21. November 1749.

TIL ADOLPH GOTTHARD CARSTENS¹.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancellie* Raad!

Ieg har i lang Tid ikke læst noget Skrift med saa stor Fornøielse, som de tvende Stykker, Min Hr. *Cancellie* Raad sidst havde den Godhed at laane mig, af sit smukke *Genealogiske* Skrift, hvilke ieg herhos med Taksigelse sender tilbage. Den megen Flid, Grundighed og *Accuratesse*, som samme er skrevet med, har gjort mig sær begierlig efter at læse baade det foregaaende og efterfølgende, om ieg det ved Leilighed tør udbede. Ieg vil formode, at Hr. *Cancellie* Raadens Hensigt er, at tiene *Publicum* dermed; thi det var stor Skade, om saa artige *Decouverter* i *Genealogien* skulde utrykte blive henliggende².

¹ Om denne fremragende Mand, der al sin Tid var ansat i det tyske Kancelli, kan henvises til Dsk. biogr. Lex. III, 396. Han havde været Langebeks Konkurrent om Posten som Geheimearkivar.

² I Kbhvnske (Vidensk.) Selsk. Skr. VI—VIII findes indført 5 Afhandlinger af A. G. Carstens vedrørende de danske Kongers, de slesvigske Hertugers og holstenske Grevers Ægteskabsforbindelser og Genealogi i Middelalderen. Det er vistnok noget heraf, Langebek har haft til Gjennemsyn. Disse 5 Afhandlinger ere oversatte paa Tydsk og med Forfatterens Forbedringer indførte i Heinzes Hist. Abh. der Kopenh. Ges. der Wissensch. I—V Th.

Ieg vilde holde det for en Lykke, om Hans *Excellence* Hr. Geheime Raad *Schulin* kunde formaaes til at lade alt, hvad der enten findes i det Glückstadske eller andre Holstenske *Archiver* af gamle *Documenter*, komme herover, som der ere til ingen Nytte, og med Tiden vist nok forkommes¹. Her kunde de være et ypperligt *Supplementum* til de andre gamle Holstenske Skrifter, som giemmes i det Kongelige Geheime *Archiv*, og med Tiden gjøre usigelig Nytte til Historiens og *Genealogiens* Oplysning, naar de med behørig Flid og *accuratesse* bleve afskrevne, hvilket, ieg frygter, ikke skeer, om de fremdeles derude skal ligge begravne i *Archiverne*. Men kommer de herind, skal der ikke blive et Stykke til overs, enten deraf, eller af de andre i *Archivet* værende gamle *Documenter*, som ieg io, om Gud under mig Livet, med egen Haand skal afskrive, og bringe i den Stand, at de kan komme *Publico* til Nytte, førend Mul og Møl aldeles fortærer dem.

Med største Taknemlighed sender ieg tilbage de forlængst meddelte Udskrifter af de tvende gamle Flensborgske *Documenter*, som ieg holder for meget artige Monumenter i det Danske Sprog. Men Hr. *Cancellie* Raaden kunde bevise mig en overmaade stor Tieneste, om Han engang ved sikker Leilighed paa en kort Tid kunde faae *Originalerne* herover saavel af disse som flere saadane; thi ieg maae sige reent ud, at ieg ikke, hvad *Diplomata* angaaer, lettelig troer andres Øien. Er der noget i mit ringe Forraad, som kan være til Hr. *Cancellie*-Raadens Tieneste, skal det meget fornøie mig, som vil holde det for en Ære stedse at være

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raad
Hans tjenstskyldigste og ydmygste
tiener

I. Langebek.

Kiøbenh. d. 21. *Novemb.* 1749.

¹ Se ndf. S. 123, Not. 1.

Nr. 63.

10. Februar 1750.

TIL ADOLPH GOTTHARD CARSTENS.

Høiædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancellie* Raad.

Ieg har den Ære herved at tilbagesende den mig i gaar tilskikkede *piece*, som ieg med lige saa stor Fornøielse har giennemlæst og finder ligesaa grundigen udført, som de forige. Det fattes nu alene, at Min Hr. *Cancellie* Raad tager den faste Slutning, at give disse sine saavel udarbejdede Stykker for Lyset. Han kan slet ikke tvile om Bistand af *Publico*, i sær af dem, som ere Elskere af *Genealogien* og *Historien*, og tillige Kiendere af den *Accuratesse*, der behøves i disse Videnskaber, hvortil disse Prøver kan ansees som Modeller.

I dette Stykke har ieg vel ikke noget af Vigtighed at erindre. Ieg seer, at i et Document hos *Spangenberg*¹ staaer et urigtigt Aarstal MCCCVII i Stedet for MCCXCVII. Ieg troer snarere, at det er en Trykfeil, at X. er glemt, end at *Auctor* skulde have læst uret, som hænder sig ofte ved de skiødesløse Settere i Trykkerierne, og ieg selv veed af Erfarenhed².

Ellers maae Min Hr. *Cancellie* Raad forlade mig, at ieg endnu gjør en liden *diplomatisk* Erindring, eller rettere nogle *dubia*, angaaende Dag og *Datum* af visse anførte *Diplomata*³. — —

Hr. *Cancellie* Raaden gjør mig en behagelig Besværing, naar Han anmoder mig at opsøge noget enten i mit *Archiv*

¹ Cyriacus Spangenberg, en bekjendt historisk Forfatter fra det 16. Aarh. († 1604).

² I Randen har Modtageren skrevet: „Dieses könnnte freylich seyn. Weil also an der Sache selbst nicht viel gelegen ist: So gedencke ich den gantzen Passum . . . wegzulassen.“

³ Til de følgende „*dubia*“, som dog nu ere uden Interesse og derfor udelades, har Modtageren i Randen tilføjet en lang Række Bemærkninger (i det tyske Sprog).

eller i mit eget Gjemme, som kan være til Tieneste i hans berømmelige Forehavende. Intet kan mere glæde mig, end at kunne gaae enhver til haande, som skriver, ikke for at skrive, men for at oplyse Historiens Sandhed. Ieg sender herhos en rigtig Afskrift af det forlangede Document, som ieg endeligen fandt i Archivet. Ieg mener, det kan lige saa snart være *Bugislav VII.* som *Bugislav VIII.* og det bliver intet *argument*, at det ikke kan være *Bugislav VII.*, fordi *Genealogisterne* legge ham ingen Børn til; thi lige saa vel, som de har kunnet glemme *Sophia* selv ude, har de og kunnet udelade hendes og *Bugislav* Børn; dog tænker ieg, at man vel af andre *Diplomatis* skal faae den Knude opløst¹.

Min Hr. *Cancellie Raad* forlader min brugte Vidtløftighed, og at ieg svarer Ham paa Dansk. For det øvrige lever ieg med allerstørste Hengivenhed

Høistærede Hr. *Cancellie Raads*
 tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 10. *Febr.* 1750.

Nr. 64.

16. Maj 1750.

TIL CARL DEICHMAN².

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancellie Raad!*

Ieg har forlængst af *Mr. Ries* bekommet Hr. *Cancellie Raadens* meget artige og angene Skrivelse af 27.

¹ I Randen har Modtageren optegnet nogle andre „*Quæstiones*“, som han formodentlig agtede at forelægge Langebek. Tillige findes noteret: „Übersendung der Originalien aus Glückstadt ist resolvirt“. (Se foran, S. 121.)

² Denne til videnskabelig Syssel fortrinlig oplagte og udrustede Mand boede i Porsgrund. Han var en udmærket Samler (s. Dsk. biogr. Lex. IV, 237). Der er bevaret 19 Breve fra ham til Langebek.

*Martii*¹ og har paa samtlige det Kongelige Danske Selskabs Vegne allerskyldigst at takke for de tilsendte smukke *piecer*, hvoraf eet Stykke nu strax bliver indført i det 49. Hefte af det Danske Magazin, de øvrige blive i god forvaring til at bruges efterhaanden og ved Leilighed. Det er Skade, at af *Axel Juels* Beretning om *C3^{ti}* Endeligt er kun Begyndelsen og Enden; der har gandske vist været to om ikke fire Blade endnu, som haver hørt inden i de to tilsendte; Skulde disse ved Leilighed findes i Hr. *Cancellie* Raadens Papirer, beder ieg, at Kroppen maa følge Hoved og Hale. Det kand ikke andet end glæde mig, at ieg og mit ringe Arbeid endog i Norge finder mange Velyndere, iblandt hvilke Hr. *Cancellie* Raaden maae tillade mig at ansee ham selv som en af de fornemste; men ieg maae tilstaae, at hans gode Udladelse om mig i sit Brev er over min Fortieneste. Ieg gjør, hvad ieg kand og saa vidt min liden Indsigt tilstrekker, til *Publici* Tieneste, og dersom ieg ikke arbeidede noget i deslige Ting, efter den Adgang ieg nu har ved Kongens Naade og tilforn har haft ved Sl. *Grams* og *Rostgaards* Bekjendtskab, maatte ieg holdes for et unyttigt Lem af mit Fæderneland og aldrig værdig at settes i Patriots Tal.

Det skeer ikke uden Bevægelse og Taknemelighed, at ieg tager imod den Erindring om Sl. *Gram*, at oprette et Æreminde efter hans Død. Dersom nogen skønner paa Mandens store Fortienester, da vil ieg paastaae at være iblandt dem, og kand ikke have Aarsag til andet, enten ieg saa seer til, hvad han har fortient af *Publico* i Almindelighed eller af mig og utallige flere i Særdeleshed. I Videnskabers *Societet* er det for længe siden afgjort, at der skal gøres en *Eloge* over han; snart har een paataget sig det og snart en anden, men endnu er der ikke blevet noget af, dog har han allerede der nødt den Ære, som faa *particuliere*

¹ Findes trykt i Nyerups Langebekiana, S. 67 ff. Deraf ses, at den nævnte Ries i Langebeks Navn havde opfordret Deichmann til at overlade Danske Selskab noget af sine samlede „Antiquiteter“.

nyder, ved den *Medaille*, som *Societetet* efter hans Majestets Villie har ladet slaae paa hans Død. *Universitetet*, som han har været saa stort et *Lumen* paa, og som han har forskyldt saa meget godt af, gjør en uforsvarlig Gierning, om den slaauer ham rent i Forglemmelse. Ieg har haft mine Aarsager, hvorfor ieg ikke har villet være den første, der gav noget ud om den sl. Mand. Merker ieg, han bliver glemt af dem, som strax efter hans Død offentlig erklærede at vilde skrive hans *Vitam*, hans *Eloge &c.* og saaledes forekom mig, eller og det staaer alt for længe hen, skal ieg dog ingenlunde glemme ham, paa hvad Maade det og skeer. Imidlertid har ieg for længe siden begyndt at samle Materialier dertil, og beder alle gode Venner, som have kiendt og *corresponderet* med den sl. Mand, at være mig derudi behielpelige. Han var dog en Mand, som Danmark og den hele Verden har Ære af, og som vi ikke saa let faaer lige til.

Hvad ieg tilforn ved *Mr. Ries* har foreslaaet, igien-tager ieg endnu, at vores Danske Selskab vil holde det for en Ære og Fornøielse, om saa god en Patriot, som min Hr. *Cancellie Raad*, vil som Medlem indtræde derudi, og ieg fornemmer af hans behagelige Svar til *Mr. Ries*, at han ikke bliver utilbøielig dertil. Men da Selskabet ikke vil forbinde nogen til de Pligter, som de ikke forud veed hvori bestaaer, har ieg til *Mr. Rieses* Befordring leveret et *Exemplar* af vort Selskabs Historie, hvorudi Hr. *Cancellie Raaden* finder vore *Leges* og *Vedtægter* anførte. Naar han de samme haver læst og behager nærmere at meddele mig sine Tanker, vil ieg holde mig det for en Lykke, om ieg maa have gjort noget dertil at forhverve Selskabet saa værdigt et Medlem. I det øvrige har ieg den Ære med megen Høiagtelse at være

Velædle og Velhyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie Raads*
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 16. *Maji* 1750.

Nr. 65.

20. Maj 1750.

TIL PETER FREDERIK SUHM¹.

Min Høistærede Herre!

Hans tilsendte *Dedication* har ieg med Flid gienemlæst, og efter Befaling paa det skarpeste censureret, end til ufor nødne Ord og Bogstaver at udslette. Hvad ieg her og der har skrevet oven over, staaer til Min Herre selv at antage eller forkaste. Ieg for min Part kan ikke lide, at eet og det samme Ord igientages for tidt i en kort Stiil, saasom her tre gange de Ord slig og eneste. Det mellemste slig kan gaae rent ud, det sidste forandres til saadan. Ligesaa kunde det første og sidste eneste forandres.

Ieg indstiller til min Herre, om der ikke skulde staae endeel gamle *Philosophi* deres Skrifter, eller og endeel gamle Grækere *philosophiske* Skrifter.

Det Ønske, min Herre i Slutningen gjør, er gandske godt, men ieg frygter det af nogle vil blive *criticeret*; Var derfor maaskee bedre ongefær saaledes at sette: Vilde ønske mig i Stand til at levere noget, som maatte være Deres Majestet til større Fornøielse, eller noget andet saadant, som Han selv best paafinder. Har ieg maaskee herudi været noget for skarp, da ligger min kiære Herres egen strænge Befaling derfor, saa Han ingen Aarsag kan have derover at blive vred paa

Sin ærbødigste og oprigtigste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 20. Maji 1750.

Udskrift:

Høiædle og Velbaarne

Hr. Kamer Junker *Suhm*.

¹ Forhen trykt i Hist. Tidsskrift IV, 315 f.

Nr. 66.

13. Juni 1750.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancellie* Raad.

Med megen fornøielse har ieg modtaget Deres seneste kiære Skrivelse af 25. Maji, hvis Indhold ieg nu i Torsdags berettede i det Kongl. Danske Selskabs forsamling paa *Charlottenborg*, da det af samtlige Lemmer blev samtykket at indtage deres Velbyrdighed til Medlem derudi. Ieg tviler ikke paa, at io vor *Secreterer*, Hr. *Assessor Ramus*, i Dag tilmelder Dem det samme i Selskabets Navn. Ieg vil da ikke saa meget gratulere D. V. som os selv, naar vort Tal saaledes bliver forøget med verdige Medlemmer. De Undskyldninger, som D. V. i Anledning af en og anden Artikel iblandt vore *Leges* behager at bruge, anseer ieg for Prøver af Deres *Modestie*, og er paa Selskabets vegne meget vel fornøiet med, at De er Elsker af Fædernelandets Sprog og Historie, og at De har Villie og Attraa til at tiene Selskabet efter Deres Kræfter og Formue. Vore vedtagne Love forbinder ingen over sin Ævne, men alene tilholder enhver, ikke at forsømme nogen god Leilighed, naar noget maatte forefalde, der kunde være Selskabet til Ære eller Nytte.

I Anledning af D. V.^s Brev til *Monsr. Riis*, maa ieg endnu have den Ære at besvare følgende Poster:

(1) Angaaende *Douceuren* ved Indtrædelsen, da, naar man har med Studerede og *raisonnable* Mænd at gjøre, stilles til deres egen Godhed, hvad de give vil, dog at det ikke er under 20 Rxdlr. Den i Artikelen tilføiede *Clausul*, efter Omstændighederne og Selskabets Godtfindende, sigter alene derhen, i fald nogen skikkelig Mand, som iust ikke havde Forraad af Studeringer og *curieuse* Sager, beviiste nogen sønderlig Lyst og Attraa at gaae ind med i Selskabet, aleneste for at befordre det med sit Penge-

Tilskud (hvilket ogsaa sandelig er en *Merite*), da kunde man forud bruge nogen Betingning.

(2) Siden vor *Secreterer* i Selskabets Navn skriver D. V. til, saa behøves ikke at tilskrives det hele Selskab, men ikkun *simpliciter* at svare ham, at De imodtager Selskabets Tilbud *etc.* Hans Navn og Titel er *Jonas Ramus, Assessor* i den Kongl. Hof Ret paa *Christiansborg* Slot og *Secreterer* i det Kongelige Danske Selskab.

(3) De Bøger, som *Mr. Riis* viiste mig Liste paa, kand D. V. med al *honneur* indskikke til Selskabet, vi faaer dem ikke af alle saa gode, og det er en Sag, som alene *dependerer* af enhvers egen Godhed og Leilighed.

I det øvrige skal det være mig en *Ære*, stedse og med en særdeles Høiagtelse at forblive

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Kiøbenh. d. 13. *Iunii*
1750.

Nr. 67.

1. August 1750.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raad!

Ved min nyelige Hiemkomst fra Landet, hvor ieg paa nogle Uger har søgt en liden Forfriskning, forefinder ieg min Hr. *Cancellie* Raads meget kiærkomne Skrivelse af 22. *Iunii*¹, og glæder mig, at den Sag med hans Indtrædelse er nu kommen i Rigtighed. De 50 Rixdaler, som Deres Velb. har den Godhed at erlægge til Selskabets *Casse*, har ieg i *Assessor Rami* Fraværelse hos Hr. *Iustitz* Raad *Soelberg*² i dag imodtaget og for *quitteret*, og aflegger paa

¹ Trykt i Nyerups Langebekiana, S. 76 ff.

² Hans Jørgen Soelberg, Bankokommisær.

samtliges Vegne den allerskyldigste Taksigelse. Selskabet er nu gandske adspredt, og bliver vel ikke igien samlet for *Michaelis* Tider, men ieg tviler ikke paa, at jo enhver vil være fornøiet over saa anseeligt et Indskud, som vidner om D. Velb.^s *genereuse* Gemyt og Patriotiske Kiærlighed for Fædernelandets Sprogs og Histories Opkomst. De 2. Rixdlr. som gives til hver *Quartal*, skal, naar Tid er, efter givne Anviisning hos Hr. *Iustitz R. Soelberg* bliver indfordret. Det skal være mig kiært, om Deres Raadstues gamle *Documenter* blive hans *Excellence* Hr. Geheime Raad Greve af *Holstein*¹ tilsendte, thi ved den Leilighed er ieg vis paa at faae dem til Eftersyn og Brug. Skulde D. V. have Bekiendtskab i andre Kiøbsteder i Norge og kunde forskaffe os noget til Laans af deres gamle Brevskaber, skede Selskabet en stor Fornøielse, thi som man har størst Mangel paa Norges Riges *Antiquiteter*, saa vilde *Publicum* finde sær Behag udi at see noget til Oplysning i de samme opdaget. I det øvrige har ieg den Ære med bestandig Høiagtelse at forblive

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 1. *Augusti* 1750.

Af Nyt maa ieg melde, at den yngste Greve *Laurvigens* Gemahl er i Morges bleven forløst med en ung Greve², hvad andet Nyt her i disse tider er forfaldet, kand have af *Berlings Aviser*³.

¹ Geheimeraad J. L. Holstein var samme Aar (1750) bleven op-højet i Grevestanden.

² Den ovf. S. 27 og 34 nævnte Christian Conrad Danneskiold-Laurvigen var gift med Dorothea Sophia f. v. Holstein. Den omtalte Søn, Ferdinand Anton, døde allerede 1753.

³ Udgivelsen af disse „Aviser“, begyndte fra Nytaar 1749 (Stolpe, Dagspressen i Danmark III, 119).

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancellie* Raad.

Det traf ret lykkelig i Torsdags, at ieg bekom begge D. V.^a seneste Skrivelser af 19. *Augusti* og 14. *Septembr.* og fik, just som vi om Eftermiddagen vare forsamlede paa *Charlottenborg*, de tilsendte skønne Sager, som strax bleve udpakkede og henlagte hver til sit Slags og paa sit Sted. Det samtlige Selskab, hvoraf enhver i sær formelder sin venlige Hilsen og allerskyldigste Taksigelse, vil fremdeles søge at vise sig erkjendtlig for saa megen Godhed, D. V. har begyndt at bevise det, saavel med disse nu og tilforn nedsendte *piecer*, som fornemmelig med D. V.^a meget *raisonnable Introduction*, som ieg allerede for 14. Dage siden, da vi paa ny aabnede vore ugentlige Forsamlinger, haver frembragt, og ladet *protocollere*. Saavel de trykte som skrevne Sager har ikke andet kunnet end blive meget vel antagne, men i sær *æstimere* vi det lidet Guldstykke høit, i fald det og virkelig er Norsk Guld. Bise- (eller maaskee rettere Abbed-) Staven er og en gandske stor Raritet, endskiønt der var een af Selskabet, som faldt paa, om det ikke maatte være en nyere *chinesisk* Stok, som man havde sat den gamle Knap paa; Dersom derfor D. V. veed nogen Adkomst til Stavens Alder, samt hvor eller af hvem den for dum kand være brugt, og hvorledes den til vore Tider er bleven *conserveret*, beviser han os en stor Tieneste ved at give os derom sine Tanker.

D. V. forøger sin Godhed og Omhu for Selskabet derved, at De fra andre Hænder søger at bringe os noget til Veie enten til Laan eller Gave. For de af Hr. Borgemester *Bentzen*¹ tilsendte rare og herlige *Documenter* sender ieg en Qvittering, og har i Selskabets Navn at forsikre, at han

¹ Mogens Bendsen, Borgmester i Skien.

ved given Leilighed skal skee al tilbørlig Tak og Ære derfor. Naar disse engang igien blive opsendte, som skal skee saa snart som mueligt, har Hr. Borgemesteren vel og den Godhed at meddele os, hvad som der findes af nyere Ting, hvilke vi lige saa vel bruge som de ældere. Dersom D. V. kand endnu bringe os flere deslige til veie enten fra Tønsberg eller andensteds fra, vil det blive meget kiært; Det er vel at tvile paa, at, om der findes noget gammelt i Tønsberg, det da er bleven brugt med den *accuratesse*, som vedbør, hvorfor vi gierne tager mod alt, hvad derfra kand bekommes. For mit *Exemplar* af Deres Sl. Hr. Faders Koberstykke er ieg sær forbunden, men, da ieg neppe fik Roe at beholde det for en og anden af Selskabet, som og samler for sig selv, maae ieg, i fald D. V. har flere Aftryk, endnu venligst bede om nogle Stykker. De medfulgte Romerske Mynter skal blive hos mig i god Behold til videre Ordre, men D. V. maae forlade mig, om De ikke saa meget hastigt faaer Oplysning derom, thi, da ieg selv er ikke den største Kiender af det Slags, maae ieg tage Hr. *Prof. Anchersen* til Raads. Baade Hr. Geh. R. *Holstein* og Geh. R. *Tott* samle begge paa deslige Mynter, og uden tvil ogsaa Biskop *Hersleb*. Men skulde det ikke være mueligt udi Norge for vort Selskab at skulle kunne opdage nogen af de gamle Norske Kongers Mynter, hvoraf dog mange fordum har været til? Det første ieg kastede Øie paa den *Tome* af *Hannibal Sehesteds Negotiationer* i Spanien, sagde ieg strax, hvad det var; thi just de 2. manglende *Tomer* findes i det Kongl. Geheime *Archiv*, som er under min *Direction*, hvor ind de ere komne i Sl. *Grams* Tid, forærede dertil af Sl. *Rostgaard*, som havde fundet dem blandt *particuliere*; ieg holder det derfor for en Lykke, at D. Velb. har sendt sin herved, og ieg skal ikke glemme ved Leilighed at berømme det hos H. *Exc.* vores store *Patron*¹. Den *piece* om *Ulfeld* er hverken mig

¹ Grev Johan Ludvig Holstein.

eller de andre bekiendt, og derfor saa meget mere kiærkommen. Ieg lever i det øvrige med allerstørste Høiagtelse

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 10. *Octobr.* 1750.

Nr. 69.

31. Oktober 1750.

TIL ADOLPH GOTTHARD CARSTENS.

Høiædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad.

Ieg beder meget om Forladelse, at ieg saa længe har beholdet Min Hr. *Cancelli* Raads smukke og overmaade vel skrevne *piece* hos mig. Jeg har ikke uden sær Fornøielse læst den to gange igiennem, og fundet den med saa stor *accuratesse* og med saa faste Grunde saavel af gode Slutninger som uryggelige Beviisligheder afhandlet, at ieg, efter nuin ringe Indsigt, ikke veed det ringeste enten at legge til eller tage fra, og ieg tviler høit om, at endog selv de, som Sagen angaaer, skal kunne kuldkaste disse Grundvolde og overbevise *Publicum* om det, som er tvert imod. Hvad ieg derhos har glædet mig over, er, at her findes Folk i Landet hos os, som ere i Stand til at skrive *Deductioner*, saa vi ikke behøvede at forskrive nogen nogen dertil udenlands fra. Af det gamle Document i *Archivet* seer man nok, at Greve *Albert* (som vist nok er ham af *Orlamunde*) har været død *An.* 1245., da den Skifte og Deling af det Gods paa *Alse* er foretagen imellem Kong *Eric* og hans brødre, men om han er død samme Aar, kan man deraf ikke med Vished see, dog er det slutteligt, siden Skiftet ikke er holdet før end sildig paa Aaret, og Skiftetrevet skrevet *undecimo Kal. Novembris.* Af de *Breitenauske* Papirer, som findes i *Archivet*, har ieg endnu ikke kunnet finde noget, som

afhandler denne Materie. For det øvrige skal ieg altid findes i deres Tal, som vil tilønske Hr. *Cancelli* Raaden et langt Liv og god Helbred, til at kunne endnu udarbejde os mange saadanne Stykker til Fædernelandets store Ære og Nytte. Forblivende med bestandig Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancelli* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 31. Oct. 1750.

Nr. 70.

26. November 1750.

TIL ADOLPH GOTTHARD CARSTENS.

Høiædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancelli* Raad.

For at fornøie Min Hr. *Cancelli* Raads *Curiositet*, sender ieg tre Stykker af de sidst omskrevne og omtalte Documenter *in originali*, at Han selv kan *examinere* de derunder hængende *Sigilla*. Det første er af Hert. *Abel* og *Christopher*, hvorudi Greve *Albert* nævnes: det andet er af *Erico Duce Jucie* 1264., hvorudi dog *Jaromarus* nævnes *felicis recordationis*, men hverken *Gener* eller *Socer* eller noget saadant &c. Det tredie er Greve *Jacobs* af Halland, hvis *Sigill* er temmelig forsledt, dog kan nogenledes sees, at derudi er en Løve, under hvilken en Hoben Hierter. I det *fragmento* af *Abels Sigill* seer man noget af en Løve og deromkring Hierter, hvoraf er at slutte, at i det hele Seigl har vist nok ikke andet været end to Løver med mange Hierter imellem. Jeg har ogsaa efterseet det *Docum.* af *Henrico Slesvicensi de Anno* 1372., men der er ikke det ringeste af Seiglet tilbage.

Jeg er meget forbunden, at Min Hr. *Cancelli* Raad vil have den Godhed at *communicere* nogle af de Slesvigske Hertugers Sigiller til Magazinet; Men ieg vil ansee det for

end et større Venskab, om Han vilde forskaffe mig Originalerne selv til Laans af de gamle Slesvigske *privilegier*. Ieg lever igien stedse til tjeneste, og skal holde mig det for den største Fornøielse, at kunne i Gierningen vise, med hvor stor Redebonhed ieg har den Ære at være

Min Høistærede Herres
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 20. Nov. 1750.

Nr. 71.

17. April 1751.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancelli* Raad.

I hvor ofte ieg har sat mig det for, veed ieg dog ikke, hvor Vinteren er løbet bort for mig, uden at besvare min Hr. *Cancellie* Raads meget kiære Skrivelse af 26. *Octob.* 1750¹. Nogen Tid er forgaaen ved en Sygdom, efter hvilken ieg dog nu, Gud ske Lov, befinder mig temmeligen vel, den øvrige ved mangfoldige paa hinanden følgende Forretninger, som har hindret mig fra en og anden Pligt, som ieg maatte være fraværende Venner skyldig. De gamle Mynter, som D. Velb. i forige Aar nedsendte, har ieg forlængst i Deres Navn overgivet til H. *Exc.* Geh. R. Gr. *H.* som takkede meget derfor, og mente dog at finde noget deriblandt, som han tilforn ikke havde. Dersom Hr. *Cancelli* Raaden har noget til overs af Norske *Metaller* og *Mineralier*, vilde det blive en Prydelse for vor liden Samling, endskiønt ieg tilstaaer Dem gierne, at det vil koste Møje, Tid og Penge, inden man skulde gjøre en ret Samling deraf, og af det sidste har vi intet til saadan Slags. De gamle *Scheens* Pergaments *Documenter* ligge nu gandske

¹ Dette Brev findes trykt i Nyerups Langebekiana, S. 78 ff.

færdige at kunne med første Leilighed, som *Mr. Riis* anviser mig, bliver tilbagesendte. Selskabet lader Hr. Borge-mesteren paa det skyldigste takke derfor, og beder at maatte faae til Laans alt, hvad der endnu kand findes enten gammelt eller Nyt. Jeg erindrer ikke rettere, end ieg jo gav en Forskrivning derfor, hvilken Hr. *Cancelli* Raaden vel er saa god at see *casseret*, naar *Documenterne* komme igien i deres behold. Hr. *Cancellie* Raaden vilde ikke glemme, hvad der maatte findes i Tønsberg eller andensteds der i Egnen af deslige ting, være sig brugt eller ubrugt, ældere eller nyere. Kunde den Efterretning om *Claus Berg* og hans Familie ved Leilighed blive at bekomme, vilde den blive behagelig. Jeg vilde gierne vide, om *Assessor Nicolai Berg* er en *descendent*. Det er gandske vist en Forseelse af Hukommelsen, at *Niels Juuls* Aarfeide to gange er sluppen ind i Magazinet, og ieg frygter, det i Fremtiden vil saa gaae med mere, dersom man ikke en gang foretager sig at forfatte et Register efter Aarene over alle de indførte *Documenter*, som vel faaer at beroe, til man engang faaer 10. *Tomer* ud. Var nin Tid ikke saa meget kostbar, vilde ieg gierne gøre det ved hver *Tome*. *Assessor Hoffman* har nu ikkun meget faa *Exemplarer* tilbage af sine *Portraits Historiques &c.*, saa at om Hr. *Cancelli* Raaden har Lyst til eet, maae det ikke settes for længe ud: Bogen er gaaen vel af, saasom den er paa Fransk, men den har og haft sterke *criticos*. *Hannibal Sehested* døde i Paris, men at han skal være død *in coitu venereo*, som Verset (man tillegger *Griffenfeld*) beretter, holder man nu for en Fabel og af hans Uvenner i de tider opdigtet; Men ieg veed ikke, om Hr. *Cancelli* Raaden har fattet den rette Mening af Verset, efterdi han tviler, om *Sehested* døde paa *Alpes* eller i *Paris*.

Til sidst maae ieg melde et par Ord om vort Selskab. Vi har nylig til Medlem indtaget *Mag. Schøning Rector* i *Trundhiem*, en velstuderet og i den Nordiske, særdeles Norges, gamle Historie grundig indseende Mand; Vi lader nu trykke en Prøve af hans Arbeid, som er en Forsøg til

Norges gamle *Geographie* angaaende Finmarken og dens gamle Grændser &c. Hans Majestet har nyligen beviist en særdeles Naade imod vort Selskab, som vil blive til stor Fordeel for vore Efterkommere, i det H. Maj. har (naar *Høpfner* og hans Søn ved Døden afgaaer) paa visse Vilkor tillagt Selskabet det store *Privilegium* paa alle Slags *Almanakker*¹. Jeg skal nu i Arbeid med at udgive den anden *Tome* af vort Selskabs Historie for de 3. sidste Aar. I øvrigt, næst min underdanige *Compliment* og *Gratulation* til Deres Hr. Broder², som ieg engang her i Staden havde den Ære at opvarte, har ieg alene at bevidne den Høiagtelse, med hvilken ieg befletter mig paa stedse at forblive

Høiædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raads
tjenstskyldigste og ærbødigste tiener
I. Langebek.

Khavn den 17. *April.* 1751.

Nr. 72.

22. April 1751.

TIL KONG FREDERIK V³.

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Arveherre og Konge.

Der er vel ingen, som jo veed, af hvor stor Vigtighed i Historiske Videnskaber og *Actis Publicis* en Samling af *Diplomata* og *authentique Archiv*-Documenter er. De Engelske, Tydske, og flere Nationer, som har udgivet slige Samlinger, have længe siden baade selv erfaret Nytten deraf, saa og fortient Tak af deres Naboer og andre derfor.

¹ Det kgl. Reskript af 17. Marts. 1751 findes trykt hos Werlauff, Det Kgl. Dsk. Selskab, S. 41. Bevillingen blev dog uden Betydning for Selskabet.

² Oberstlieutenant Peter Deichman fik 1751 Obersts Karakter (Dsk. biogr. Lex. IV, 239).

³ Tidligere udgivet af Chr. Bruun i Danske Saml. IV. 40 ff.

Deres Kongl. *Majestets* Høisalige Hr. Faders allerhøilovligst i Hukommelse, som i sin glørværdige Regerings Tid saa høit elskede Videnskaberne og befordrede deres Opkomst i sine Riger og Lande, indsaae ogsaa sær vel og viseligen, hvad Nytte for *Publico* og hvad Ære for Nationen det vilde være, om vor Danske Norden engang kunde berige den lærde Verden med saadan en Skat, og derfor ei alene fandt allernaadigst Behag i at høre det Forslag, som da værende Geheime *Archivarius* Sl. *Etats* Raad *Gram* i Aaret 1731 allerunderdanigst gjorde om at sammensanke af Archiverne og siden paa Tryk udgive et *Corpus Diplomaticum Daniæ et Norvegiæ Ecclesiasticum et Politicum*, men allernaadigst anbefalede og opmuntrede ham til, jo før jo hellere, at lægge Haanden paa og fortfare med dette store og betydelige Verk.

Fra den Tid af haver bemeldte Sl. *Gram*, saavidt hans Æmbedes og andre vigtige Forretninger tillode, ikke sparet nogen Tid eller Flid paa dette Arbeid, deels med egen Haand at *copiere*, deels ved andre med stor Bekostning at lade afskrive en Mængde af alle Slags gamle Documenter, som enten findes i de Kongelige *Archiver* eller andensteds fra har været at bekomme. Men, da det er et Verk, som udkræver mere end een Mands Alder og Møje, naar det skal komme ud, som det bør at være, og Døden desuden alt for tilig tog den Sl. Mand fra os, har han maatte efterlade det aldeles ufuldkommen, baade i Henseende til at der vel vil findes lige saa mange Documenter, som endnu ikke ere afskrevne, saa og at de fleste af de allerede *copierede* ikke med Originalerne ere *confererede* eller bragt i behørig Orden. Dog har han ved sit Testament gjort saadan Anstalt, at alt, hvad som hørde til denne *Diplomatiske* Samling, skulle efter hans Død henlægges i det Kongelige Geheime *Archiv*, indtil det allernaadigst maatte behage Deres *Majestet* at befale Verkets videre Fuldbringelse. Deres Kongl. *Majest.* ville allernaadigst høre den Sl. *Grams* egne Ord herom af det efter hans Død forefundne Testament:

„Og saasom ieg vel neppe skal dermed kunde komme „til Ende i mit Livs Tid, saa finder ieg saa fornødent som „billigt, at hverken saadan min Umage og store Omkostning „skal være spildt og forgieves, ei heller at disse Ting bør „komme i *particuliere* Hænder og splittes ad, men høre „Deres Kongl. *Majest.* til, og henlægges i *Archivet*, paa det „om D. K. *Majest.* skulde engang vilde *resolvare*, et saadant *Corpus Diplomaticum*, som af mig *projecteret* var, „at lade udkomme, da denne min Samling dertil, saa vidt „som den strekker og tienlig eragtes, at kunne bruges; „hvortil ieg haaber, at lige saa bequeme Folk som ieg „kunde i sin Tid findes, i sær om *Jacob Langebek* dertil „blev antagen.“

Da nu Deres Kong. *Majest.* efter ofthemeldte Sl. *Grams* Død allernaadigst har betroet mig det Kongl. Geheime *Archiv*, hvor hans paaarbejdede *Diplomatisk* Samling efter Deres *Majestets* allernaadigste Befaling er henlagt, har ieg (saa meget mere som den Sl. Mand har haft saadan Fortrolighed til min ringe Kundskab i vor Nordiske *Diplomatique*) holdet det for min allerunderdanigste Pligt, i dybeste Underdanighed at forestille Deres *Majestet*, som bærer en saa prisverdig og ret Kongelig Omhu for Videnskabers og alle gode Tings Befordring i Deres Riger og Lande, om der ikke i Tide skulde tænkes paa et saa vigtigt og vidtløftigt Verks Fortsettelse, som dette *Opus Diplomaticum* vil blive.

Hvad Verkets Indretning angaaer, da har Sl. *Gram* ikke været eenig med sig selv, enten Documenterne skulde settes efter *Secula* i en *Chronologisk* Orden fra Begyndelsen til Enden, eller og de skulde indeles i visse *Classer* efter Materierne, saasom for Exempel, hvad der kunde angaae Kongerne og de Kongelige Familier, Kongernes Handlinger med fremmede Magter, Danmark i almindelighed, Norge ligesaa, hver Provintz i Særdeleshed, Adelen, Geistligheden, Kirker, Klostere, og mangfoldige flere *divisioner* og *sub-divisioner*. Skulde nu denne sidste Orden i agt tages, da

(foruden den Vanskelighed der vil møde ved Inddelingen, i det mange Documenter kan henhøre til mere end een *Classe*) vilde ogsaa adskillige *Classer* blive alt for magre, mangelfulde og *uinteresserede*, naar andre derimod bleve alene fuldkomne og vigtige. Paa det derfor vore *Archivers* Fattigdom eller Rigdom ikke alt for meget skal røbes eller stikke i Øinene, holdte ieg, om det allernaadigst maa tillades at sige min allerunderdanigste Tanker, den *Chronologiske* Orden for den sikreste, efter den berømte *Rymers* Maade, som i hans store og kostbare Verk indfører alle Slags Documenter iblandt hverandre, alt efter *Secula*, og som de under hver Konges Regering ere udstædte. Ligesaa *Du Mont* i hans *Corps Diplomatique* og andre. Hvad Materierne belanger, da kunde man altid siden med gode Registere *separere*, og vise, hvilke Documenter der skulde høre enten til den ene eller den anden *Classe*. Dog dette altsammen efter Deres Kongl. *Majestets* egen allernaadigste Villie og Velbehag.

Angaaende dette *Diplomatiske* Verks Begreb, da, som det Kongl. Geheime *Archiv* haver et skjønt Forraad af gamle Holstenske Documenter, indstiller ieg allerunderdanigst, om ikke, for at gjøre denne Samling mere almindelig og *interessant*, skulde ogsaa indbefattes deri alt, hvad som (foruden Kongerigerne) angaaer Hertugdømerne og andre Provincer, som enten endnu lyde under Deres *Majestets* Scepter, eller fordem have været Deres *Majestets* Forfædre Kongerne i Danmark og Norge underdanige. Skulde endogsaa eet eller andet fremmed Document findes i vore *Archiver*, da kunde det under sit Aarstal vel og løbe med, om ikke af anden Aarsag, saa dog for at gjøre Verket saa meget mere antageligt hos Fremmede.

Ligeledes bliver og, paa Deres Kongl. *Majest.* allerunderdanigste Behag, min allerunderdanigste Mening, at alle de *Diplomata*, som findes indførte i trykte saa vel uden- som indenlandske Skrifter, og som har nogen *Connexion* med vore Kongers og disse Rigers og Landes

Historie, burde inddrages med i dette Verk, for at gjøre det saa meget mueligen fuldstændigt, omendskiønt Originalerne enten ikke haves i vore *Archiver* eller og ikke mere ere til.

Til at gjøre Verket end mere *authentique* og tilforladeligt, vilde det være heel tienligt, som og til besønderlig Prydelse, at lade de fornemste *Sigiller* af Konger, Førster, Geistlige og verdslige Herrer, Rigernes Raad, Provincer, Stæder &c. *accurat* aftegne, at de med Tiden, naar Verket skulde komme ud, kunde stikkes i Kobber, og føjes enten til hvert *Seculum*, eller hvor det best kunde passe sig. Og da jeg desuden tænker paa en egen Afhandling *de Re Diplomatica Daniæ et Norvegiæ*, som skulde tiene til Oplysning i denne *Diplomatiske* Samling, og forklare Documenternes Brug, samt Tid-Regningen, de underskrevne *Data*, *abbreviaturerne*, de gamle Forandringer af Skrifterne, Omstændigheder, som ved Documenternes Udstædelse, Forseigling, *Transsumption* &c. ere forefaldne, med videre: Saa bliver det uforbigængelig fornødent at lade endeel af hvert *Seculi* Latinske, Danske og Norske *Diplomata* rigtig efter *Originalerne* aftegne, og siden stikke i Kobber, som baade vilde blive et Skrift af Anseelse og nyttigt for dem, der legge sig paa *Diplomatiquen*, og har Leilighed at læse og afskrive gamle *Codices* og alle Slags forud Tidens Skrifter.

Men, Allernaadigste Konge, dersom det behager Deres *Majestet* allernaadigst at anbefale mig dette besværlige Arbeid at bringe til Fuldkommenhed, som, foruden nogle Aars Tid, behøver ei alene allerstørste Flid, Forsigtighed og *accuratezza*, hvilken ieg efter mange Aars Øvelse og Indsigt vel haaber at skulle *præstere*, men endog anseelig Bekostning, i Henseende til at ieg nødvendigigen maae have nogen til Hielp, deels til at *copiere* og *conferere*, deels til eet og andet at oversette, deels til at tegne, og i andre Maader at gaae til Haande, deels endelig at blive vante til dette Arbeid, i fald ieg, som ikkun har maadelig Helbred, skulde døe bort over det; Saa maae ieg allerunderdanigst anholde om Deres Kongelige *Majestets* kraftige og Konge-

lige Understyttelse, uden hvilken det bliver mig umueligt derved at komme fort, eftersom ieg ikke har noget af mig selv, ei heller kan have noget til overs af den Løn, Deres Kongelige *Majestet* mig allernaadigst har tillagt, at kunne anvende til *publique* Brug. Desuden behøver ieg og en Hoben Papir, saavel til dette Verk, om det skal fortsettes, som ellers til Deres *Majestets* Geheime *Archivs* Tieneste, da Papirerne om de fleste *Paqueter* ere saa gamle og forrevne, at næsten alle Documenterne, om de og deres *Sigiller* i Fremtiden skal *conserveres*, nødvendigen maae forsynes med nye *Convoluter*.

Indstiller derfor allerunderdanigst til Deres Kongelige *Majestets* eget allerhøieste Godtfindende, enten Deres *Majestet* allernaadigst vil aarligen tillegge mig 300. Rigsdaler til dette *Diplomatiske* Verks Befordring og Archivets Fornødenhed, eller og Deres *Majestet* allernaadigst behager at lade udfinde nogen anden Maade og Middel, som kunde sette mig i Stand til at drive og udføre saa priseligt et Verk med nogen Eftertryk, at det jo før jo heller kunde komme for Lyset, til Deres *Majestets* Fornøielse, *Publici* Nytte og Nationens Ære og Anseelse.

Ieg vil i allerdybeste Underdanighed vente paa Deres Kongl. *Majestets* allernaadigste *resolution*, forblivende indtil mit yderste

Stormægtigste Monark,
 Allernaadigste Konge
 Deres Kongelige *Majestets*
 allerunderdanigste, tropligtskyldigste
 tiener og Arve-Undersaat
 I. Langebek.

Kiøbenh. d. 22. *April* 1751.

Ansøgningen har følgende Paategning med J. L. Holsteins Haand: Dette *aproberis* i alt; givis Rente C. tilkiende anl. tillægget af de 300 rdr. indtil Værkets tilendebringelse. *Cons.* paa *Fredericsb.* d. 28. *May.* 1751. — Den i Henhold hertil udfærdigede kgl. *Resolution* af 4. Juni 1751 findes meddelt i Danske Saml. IV, 44.

Nr. 73.

Juni 1751.

[TIL KONGEN.]

Pro memoria.

Hvor slet det i forige Tider, og førend ordentlige *Archiver* ere bleve indrettede, har været bestilt hos os med *publique* Documenters Forvaring, kiendes end i denne Dag af den Mangel, som haves i vores *Archiver* paa visse gamle og magtpaaliggende Brevskaber, hvilke man til Deels veed, og til Deels kan formode at have været til.

Hvor mange *publique* Skrifter ere ikke i de Tider forkomne, da *Archiverne* stode adspredte her og der i Landet, nogle paa eet Slot, andre paa et andet, og som oftest bleve i Æsker og Skrine flyttede fra eet til andet Sted. Nogle ere da af Fugtighed og af Mangel paa Opsigt blevne forraadnede, andre af paakommende Ildsvaade fortærede, andre enten ved Fiende-Haand eller af uvedkommende bortrøvede, og efterhaanden enten af ufornuftige brugte til Upligt og Fordærvelse, eller af *curieuse* Folk henlagte og giemte som noget rart.

Af de Documenter, som saaledes ere faldne i *particulieres* Hænder, og som fordum har hørt og med rette burde endnu høre til *publique* Steder, er det bekiendt, at en Deel i Sal. *Etats* Raad *Fosses* Stervboe maa findes, efter den Tilstaaelse, han selv ofte har giort, saa vel i offentlige Forsamlinger, som til en og anden af sine Bekiendtere, hvilke han endog i sit *Bibliotheque* haver foreviset snart eet snart et andet Stykke af deslige enten paa Pergament eller paa Papir skrevne *originale piecer*, saasom endeel Breve til Kong *Hanses* og *Christiani II^{di}* Historie, den *originale* Fuldmagt *Knud Gyldenstierne* medgiven til Norge 1532, endeel til *Christiani IV^{ti}* Tidens Historie, i sær Frue *Kirsten Munk* og de Kongelige Børn angaaende, en og anden af *originale Instruxer*, og mere saadant, som Skifte *Commissarierne* selv best maatte paa-skionne.

Som nu Hans Kongl. Majestet gjerne saa sine *Archiver* efterhaanden bragte i bedre og fuldkomnere Stand, saa er Hans Majestets allernaadigste Villie, at Skifte-*Commissarierne* lader udtage, hvad af *originale* Brevskaber, der i ovenmeldte Stervboe maatte findes af nogen Betydning, enten i Henseende til *antiquiteten* eller til Indholdens Vigtighed, og som maatte eragtes tienlige til de Kongelige *Archivers* Formeerelse.

Men paa det Arvingerne ikke i nogen Maade skulle holde sig derved fornærmede, vil Hans *Majestet* allernaadigst, efter en taalelig sat *taxation*, lade give Betaling for de saaledes udtagne *Archiv-Documenter*.

Denne med Langebeks Haand skrevne Forestilling har Paategning: *Aproberis. Cons. paa Fredb. d. 18. Jun. 1751.*

Nr. 74.

16. Oktober 1751.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige
Høitærede Hr. *Cancellie* Raad.

Med største Taksigelse og skyldigst Hilsen til Hr. Borgemester *Bentzen* sendes nu de sidst laante ni Stykker gamle Pergaments Breve tilbage, haabende, at om mere der maatte findes, enten af dette Slags, eller paa Papir skrevet, som er noget til Aars, eller har noget Slags *curiositet* og Merkverdighed hos sig, om det end og var af meget nyere tider, det da med samme Godhed som forige maatte ved Leilighed meddeles. Hvad Hr. *Cancellie* Raaden paa andre Steder kan opdage, er ieg overbevist om Hans Aarvaagenhed i at bringe til veie. Ved det *Mr. Riis* har været paa Landet, har ieg den hele Sommer ikke vidst nogen Leilighed, hvormed ieg kunde sende saavel bemeldte *Documenter*, der længe siden har været færdige, som *Mag. Schönings* Prøve af Norges gamle *Geographie*. Af denne har nu *Mr. Riis* et *Exemplar* for *Cancellie* Raaden, hvortil

ieg endnu har føiet et par *Exemplarer*, som Hr. *Cancellie* Raaden efter gode behag kunde anvende enten hos Hr. *Etats R. Stuckenbrok*¹, Borgemester *Bentzen*, eller hos hvem han selv anseer for Liebhaber og Kiender af dette Kram. Ieg er vis paa, at *piecen* vil staae dem alle an, og sætte *auctoris* Flid og Duelighed i tilbørlig Agtning hos dem. Til et Beviis paa, hvad Bifald dette Skrift her har fundet, vil ieg ikkun anføre, at Kongen ved *rescript*² til vort Selskab har befalet det at oversettes paa Fransk og dertil at føie et Kart, hvortil Hans Majestet har skenket for det første 100 Rigsdalere. Oversættelsen er allerede giort, har været i Trondhiem til *auctoris* Eftersyn, og nu snart skal gives i Trykken. Kartet, som *Auctor* nyligen har giort og nedsendt, er og hos Koberstikkeren.

Fra Hr. *Müller* i Tonsberg³ har ieg et par gange faaet adskillige gamle Brevskaber og har hans Løfte om hvad der endnu maatte findes. Til *Iustitz* Raad *Klevenfelt*⁴ leverede ieg strax det nedsendte *von Wowerens Testament* og *genealogie*; Skulde han endnu ikke have takket derfor, da skeer det vel, saasnart han nu hiemkommer fra Iylland.

Til Hr. Provst *Spidberg*⁵ beder ieg igenem Hr. *Cancellie* Raadens Haand at bevidne Selskabets megen Taknemlighed for tilsendte lidet *Sølv-portrait* og tvende Pergamenter, af hvilke det ældste, som vel er af nogen Alder, dog intet andet er end tvende Blade af en gammel *Physisk* Bog paa *latin, de elementis, de igne, de caloribus &c. Portraitet*, saasnart ieg kastede Øie derpaa, saae ieg, at det ingenlunde er *Christ. IV^{tus}* men *Gustavus Adolphus*, hvilket og sees af de tvende Bogstaver paa Ryggen. — —

¹ Jochum Andreas Stuchenbruch, Berghauptmand søndenfjelds siden 1733, virkelig Etatsraad 1749.

² Reskr. af 2. Juli 1751. Jvfr. L. Daae, Gerhard Schøning, S. 17 f.

³ Jens Müller, Præst i Tønsberg og Forfatter af en Beskrivelse af denne By.

⁴ Terkel Kleve var 1747 bleven adlet Klevenfeldt.

⁵ Jens Christian Spidberg, Stiftsprovst (siden Biskop) i Christianssand (Nyerup, Lit. Lex. S. 569).

Men des uagtet er det en smuk *piece*, som fortjener at gjemmes paa et godt Sted, og et fuldkommen Beviis paa den gode Mands Tienstberedvillighed.

Museum Wormianum er ikke mueligt at faae, *Pontoppidan* har gjort sig megen Umag at faae den til sin Norske *Naturalhistorie*, som nu kommer ud. Den kommer ellers for paa *Etats R. Fosses Auction*, som bliver hen paa Vinteren, men ieg frygter, den der vil blive kostbar, saavel som andet mere, siden det er i stort Udraab og alting baade udvendig og indvendig særdeles vel *conditioneret*. Jeg har leveret *Mr. Riis* til Befordring saa meget af *Catalogo*, som til *dato* er færdig, kanskee der ikke saa let falder Leilighed siden. Den liden *piece* af *Theoph. Pistorio* skal ieg gjøre mig Umag for at skaffe; kan det ikke skee paa anden Maade, vil ieg see at faa een til Laans at lade udskrive, men kan forud sige, at der bliver ikke stor Trøst derudi at hente, og er af det Slags, man alene for Titelens Skyld gjemmer paa. Alle saadanne Ting stige nu hos os jo høiere og høiere i Prisen, saa ieg ynker dem, der først nu vil begynde at samle. Een af de ypperste vort Selskabs Medlemmer har i Aar gjort en anseelig Lykke i Norge, han er en ægte Kiender og Liebhaber af Bøger, og er nu nogenledes i Stand til at styre sin Lyst¹ De fleste af vi andre maae være glade ved det lidet, vi i forige Tider har samlet, og maae nu paa smaa *Auctioner* see at liste os til et og andet Stykke. *Etats Raad Bing* har efterladt sig et *curieux Testament*, alle hans Midler, som skal være over 50000. Rdlr., skal være under *Universitetets* Opsigt, og, naar visse Aars Renter ere anvendte til hans Familie, falde de alle igien til *Universitetet*, naar nogle 1000. tages fra, som gaar til Vartov, til vor Frue Fattiges Skole, til Trondhiems Veisenhus *etc.* Det siges nu for vist, at Greve *Ørs* og hans Frue ere gandskø skilt fra hverandre,

¹ Det er P. F. Suhm og hans forestaaende rige Giftermaal i Trondhjem, der hentydes til. (Jvfr. L. Daae i *Museum*, Tidsskr. f. Hist. og Geogr. 1894, I, 1 ff.)

at hver maae gifte sig, at hun herefter skal hede Grevinde *Svane*, og at han skal give hende aarlig 800 Rdl.¹ Det siges og, at han strax vil gifte sig med en *Comtesse Brockdorf*. Det ny Franske *Academie des belles lettres* hviler nu, siden *Mr. [de] la Beaumelle* har faaet Afskeed og maae forlade Landet², dog siges, at der kommer en anden igien i hans Sted. Her kommer en Tydsk Liv-*Medicus* ind, der heder *D. Berger*³. Jeg havde nær glemt at takke for Hr. *Cancellie* Raadens tvende sidste kiærkomne Breve af 30. *Iunii* og 4. *Augusti*, men af ovenanførte seer han nok, at ieg dem rigtig har faaet. Næst min *respect* til Hans Hrr. Brødre har ieg den Ære med særdeles Høiagtelse at være

Velædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Cancellie* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 16. *Octob.* 1751.

Nr. 75.

6. Maj 1752.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne
Høistærede Hr. *Etats* Raad!

Om ieg end ikke ved Skrivelse *gratulerede* til overstandne Bryllop, saa haaber ieg dog, at Hr. *Etats* Raaden har den Tanke om mig, at ingen af et mere oprigtigt Hierte end ieg kan og vil ønske Ham og Hans kiære Frue Bestandighed af Fornøielser i Deres saa lykkeligen begyndte Ægteskab, og alle de Velsignelser, som Himmelen har at glæde og belønne saa dydigt, saa yndigt, saa elskværdigt

¹ Se foran S. 79.

² Se Dsk. biogr. Lex. II, 615 f.

³ Johan Just v. Berger (s. Dsk. biogr. Lex. II, 106).

et Par med, hvilket ieg alene for *Ceremonies* Skyld med disse faa Ord ikke har villet efterlade skriftligen at bekræfte.

Hr. *Etats* Raadens sidste Brev af 15. *April* var mig meget kiærkommen, men endnu mere kiært, da ieg i overgaars af Hans *Excellence* Hr. *Admiralen*¹ fik at vide, at Brylluppet paa den bestemte Dag lykkeligen var gaaet for sig. Kan det hielpe noget at tømme Glas paa nygifte Folkes Sundhed, saa kan *Etats* Raaden forsikre sig, at Han i mange Dage paa den Maade vil blive erindret snart hos den ene, snart hos den anden af sine Venner her i Kiøbenhavn.

Etats Raaden, i sit kiære Brev, raader mig at følge sit *Exempel* i at tage en Hustru, men Han gjør mig tillige bange derfor, naar Han mener, at Læsning og Lyst til Bøger derved skulde falde bort. Gaaer det saaledes med Ham, da veed ieg ikke, om Han derved har gjort vel i at gifte sig. Ieg mener, at man kan sætte sig paa den Fod, at man baade kan gifte sig og derhos vedligeholde den Kiærlighed, man har for Studeringer. Den Lyst at blade i de omskrevne store *folianter* er kun en Overgang, siden tager man vel til takke igien med de andre *formater*.

Rector Schönings Brev² har ieg denne gang ikke Leilighed at besvare, men beder *Etats* Raaden have den Godhed at melde ham min Hilsen, og at ieg i den omskrevne Materie har talet med *Iustitz* Raad *Hielmstjerne*, som lovede at have et vaagent Øie med, i fald noget saadant skulde indkomme. *Iustitz* Raad *Hielmstjerne* takker meget for *Etats* Raadens oprigtige Omhu for ham; det tegner nu til Bedring med ham. Men den unge Greve *Holstein* er endnu meget svag, og vilde blive en stor Hiertesorg for hans gamle Forældre, om han skulde falde af. *Professor Hübner* reiser nu udenlands, han har *Lassens Stipendium*, som er 300 Rdlr. om Aaret, derforuden har Hans Majestet tillagt

¹ P. F. Suhms Fader, Admiral Ulrik Frederik Suhm.

² Mag. Gerhard Schønning var 1751 bleven Rektor i Trondhjem. Af hans Breve til Langebek er kun et enkelt bevaret.

ham i fire Aar 300. Rxdlr. aarligen¹. I gaar holdt *Assessor Ramus* Ja ord med Frue *Lemvig*. Landsdomer *Thestrup* forlader nu Kiøbenhavn for at opholde sig ved sit Æmbed i Jylland². *Luxdorf* og *Leegaard* ere antagne til *Commissarier* i *Seidelins* Stervboe; det var en lykkelig Død for mange³. Mere Nyt vil ieg ikke skrive om, thi ieg veed, at De i Trundhiem læser *aviserne*, og at *Admiralen* tilmelder de fleste *particulariteter*, her forefalder. Vil aleneste slutte, som ieg begyndte, med at ønske al bestandig Velstand, Sundhed, Fornøielse, og alt det Gode, som en Ven en anden ønske kan, bedende min underdanige *respect* og Lykønskning til Hans dydige Frue at anmelde, Forblivende med uafsladelig Hengivenhed

Høiædle og Velbaarne
Høistærede Hr. *Etats* Raad
Hans tjenstskyldigste og
ærbødigste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 6. *Maji* 1752.

Nr. 76.

24. Juni 1752.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne
Høistærede Hr. *Etats* Raad.

Hans seneste Brev af 3. *huius* maae ieg kalde af det *interessente* Slags, siden Han derudi *regalerer* mit lidet

¹ Martin Hübner, der vandt et stort Navn som folkeretlig Forfatter (s. Dsk. biogr. Lex. VIII, 208 ff.), havde været Lærer for Grev Christian Fr. Holstein (Søn af J. L. Holstein), vistnok „den unge Greve *Holstein*“, som ovf. nævnes.

² Jonas Ramus og Frants Thestrup vare begge Medlemmer af det kgl. danske Selskab (s. ovf. S. 106 f.)

³ Konferensraad Hans Seidelin, Assessor i Kancellikollegiet og *Maitre des Requêtes*, døde i en høj Alder 18. April 1752. De „mange“ ere vel dem, der avancerede ved hans Død eller bleve hans Arvinger. Baade Bolle Willum Luxdorph og Andreas Leegaard kom til at nyde godt af Avancementet i Kancelliet.

Bibliotek med saa anseelig en Tilvekt, som *Acta Eruditorum* er. Skjønt det ikke skeer uden Undseelse, saa vil ieg dog med Taknemlighed tage derimod, som et Pant og en Erindring af Hans høit agtede og hos mig aldrig nok skatterede Venskab.

De Engelske Bøger har vi nu alt længe siden faaet, og *Luædorf* saavel som hver af vi andre faaet sit deraf. Ieg har og allerede betalt alle vores Regninger til *Admiralen*. *Luædorf* beholdt det første *Exemplar* af *Torfæo*, altsaa staaer den Engelske nu iblandt *Etats Raadens* egne bøger og paa Hans Regning. *Micrælius* har *Klevenfeld* længe siden faaet, men han forlanger endnu en af de Engelske Bøger, som *Etats Raaden* skal have lovet ham. *Luædorf* er med alle paa Landet. Om *Klevenfeld* kommer nogensteds i Sommer, er uvist. *Hielmstjerne*, som har bedet mig formelde sin venlige Hilsen, er nu frisk igien af sin Feber, og kommer sig efterhaanden i Fingeren, men langsomt. Han er i disse hellige Dage¹ paa *Sandholm*, men kan ikke ret *profitere* af Landet, fordi Fruen i næstkommende Maaned skal i Barselseng. *Landsdomer von Bergens*² og *Inspecteur Kraftes*³ Fruer ere og efter lang Biende nu frugtsomelige.

Det er mig kiært, at *Etats Raaden* er saa nær færdig med Lære-Fædrene, at Han snart kan begynde paa den midlere Tids Skribenter, som falde mere i min Smag, og som ieg just ikke holder for kiedsommelige, uden for saa vidt den ene efter den anden alt for vidtløftigen igientager den gamle Historie fra Verdens Skabelse. Hvad som er nær ved og i deres egne Tider, er det beste, Resten kan man med tørre Fødder sokke igiennem. Intet Tilbud kan være mig angennemere og mere antageligt end det, at *Etats Raaden* i sine Breve vil meddele mig, hvad *vestigia* til

¹ S. Hans Dag holdtes den Gang som Helligdag.

² Daniel v. Bergen, Medlem af det danske Selskab.

³ Peder Kraft, Inspektør ved Sorø Akademi (*Nyerups Lit. Lex.* S. 318).

den Danske Historie, Han ved fremede Bøgers Læsning finder. Uagtet ieg selv kunde have *excerperet* samme Bog, tager ieg dog hellere imod saadant et *locum* to gange, end reent at savne det; thi hvor let kan man ikke see over noget, naar man *excerperer*, og hvor mange Bøger gaaer ikke min Læsning forbi. Ieg vil gjerne ved de faa Bøger, ieg giennemblader, gjøre *Etats* Raaden lige Skel, naar ieg maae vide, hvad Hans fornemligste Materier ere; nogle af dem veed ieg. Ieg takker for de tilbudne Breve af *Biblioth. max. Patrum*, men ieg har dem allerede, og *Fulberti* Brev til *Canutum M.* har ieg funden i flere trykte Bøger.

Anchersens Rectorat er længe siden til Ende. Han og hans Familie er i disse Dage paa Landet hos Hr. *Treskov*¹. At han ikke har forglemt *Etats* Raaden, er vel allerede erfaret af hans prægtige *gratulations* Vers, som han har fortalt mig noget af. Han bliver i disse Dage virkelig *Iustitz* Raad, uden at vide et eneste Ord deraf, og faaer sin Bestalling *gratis*. *Holberg* kan ieg ikke hilse fra, siden han er paa Landet, hvor han har opholdt sig, siden han tabte sin *process* for Høieste Ret². *Ramus* reiser om en 8 Dage til Fyen med sin Kiæreste og vil der hos sin Fader³ holde Bryllop. *Assessor Bruun*⁴, som for gangen var her i Byen, bad mig formelde sin *respect*, han har nu kiøbt og beboer en liden Lystgaard i *Alleslev*, som ligger mellem *Wordingborg* og *Prestøe*. I Morgen skeer Formælingen til *Wolfenbütel* med vores ventende Dronning *Iuliana Maria*, paa Mandag 14. Dage spiser hun og hendes hele *Svite* paa *Lethraborg*. Ieg beder hilse *Dass*⁵ og glæde

¹ Gerhard Treschow, Præst i Birkerød.

² Den Sag, *Holberg* havde med sin Ridefoged, paadømtes 10. Maj 1752 af Højesteret (Hist. Tidsskrift 6. R. IV, 380).

³ Biskop Christian Ramus i Odense.

⁴ Langebeks Ven, Oluf Bruun, fra hvem der haves en Mængde Breve til Langebek (s. foran S. 79, Not.).

⁵ Benjamin Dass, fhv. Rector i Trondhjem, hvor han da endnu opholdt sig; senere flyttede han til Kjøbenhavn (s. A. E. Erichsen i „Vor Ungdom“ for 1894).

ham med den Tidende, at *Jon Olsen*¹ nu arbejder paa Fortale og Register til *Knjllinga Saga*. Vores Bogtrykker *Glasing* er i overgaars Aften ved Døden afgangen. Han gjorde Vagt med Borgersekabet ved Dronningens Ligbegængelse, og fik da i det vaade Veir en Forkølelse, som har befordret ham til Graven. Papirets Rum befaler mig at bryde af, med sædvanling Forsikring om den Høiagtelse, med hvilken ieg har den Ære at forblive

Høiædle og Velb. Hr. *Etats Raads*
stedse forbundne og oprigtigste tiener
Kh. d. 24. *Iunii* 1752. *I. Langebek.*

Nok en Stumpe til *M. Schönings* Nordlys, af *Chron. Hierosol. ed. a Reinuccio Helmst.* 1584. 4° T. 2. p. 6. *Anno a Christo genito MCCCIX. ad d. VI. Idus Maji, coelum ardere visum, discurrente flammæ vertice e plaga boreali in meridiem. Quo typo adventum Henrici portendi, Itatorum multi crediderunt*².

Nr. 77.

26. Juli 1752.

TIL BOLLE WILLUM LUXDORPH³.

— — Det skal gaae Ham med sin *Qvæstioner* som mig, naar ieg fraværende giver *Commission* paa Bøger: ieg giver altid en lang Liste, faaer ieg dem ikke alle, saa faaer ieg dog vel endeel deraf. Kan ieg ikke besvare alle Hans *Qvæstioner*, skal ieg opløse saa mange deraf, som Tiden og Evnen ville tillade mig. Resten maaskee en anden gang. I Almindelighed maa erindres, at den gode *Hvitfeld* eller hans *Amanuenses* har omgaaet meget skiødesløst med *Documenters* Afskrivning i Henseende saavel til Navne og

¹ Islænderen Jon Olafson af Grunnavig.

² Ogsaa i andre Breve til Suhm meddeler Langebek Bidrag til Schönings Afhandling om Nordlyset.

³ Brevet findes trykt i Luxdorphiana ved Nyerup, S. 123 ff.

Ord, som Aarstal og *Data*. Noget kanskee er Bogtrykkerens og *Correcteurs* Skyld. Det gaar nok an med det, vi endnu har *Originalerne* af; men hvor mange *originale Documenter* ere ikke rent borte? — —¹

Har ieg nu ved denne Prøve giort mig værdig til at bæres med flere deslige *Qvæstioner*, skal det være en Fornøielse for mig, som med al Høiagtelse lever

Min høistærede Hr. *Iustitz Raads*
ærbødigste tiener

Khvn. den 26. *Iulii* 1752.

I. Langebek.

Nr. 78.

2. September 1752.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne

Høistærede Hr. *Etats Raad*.

Hans angenehme Skrivelse af 12. *Augusti* var mig, som sædvanligt, særdeles kiærkommen, men saa meget mere, som ieg deraf seer, hvad Slags lærdt Arbeid Hr. *Etats Raaden* og *M. Schøning* i disse Tider har haft for Hænderne. De nævnede Bøger har ieg selv alle giennemgaaet, undtagen den falske *Iosephum*, som er af det Slags Bøger, ieg hidindtil ikke haver læst, og derfor er meget forbunden for givne Anviisning paa de Steder i samme, hvor Danmark nævnes. Ved saadan Slags Bøgers Gienemlæsning, som ieg ikke venter at finde noget i, og som Hr. *Etats Raaden* dog til sin Nytte læser, er det, ieg udbeder mig hans Paaagtelse, naar noget deri til disse Nordiske Landes Historie maatte forekomme; thi alle andre store Samlinger og Historiske Bøger, saa mange som ere her i Bibliotekerne, og ieg kan formode at treffe noget i, enten allerede ere eller blive af mig selv giennembladede. Ieg er nu i færd

¹ En Række oplysende Bemærkninger til Hvitfeldts Danmarks Riges Krønike følger.

med *Tots* Bibliotek, og har nyligen igienemgaaet *Acherii* og *Canisii* Samlinger, er nu i Arbeid med *Martene* og *Durandi Monumenter*, hvori ieg finder mange gode Sager. Har *Etats* Raaden endnu ikke læst disse sidste, da vil han derudi finde adskilligt, som slaar ind i Hans Kram, til den gamle Tyrkiske, Polske-Ungerske &c. Historie, ja og til Fruentimer-Historien¹. Men det er meget rart, i fremmede Skrifter at finde noget til den Svenske Historie, saa at vi Danske og Norske dog derudi have et godt Fortrin. — — Ieg tilstaaer ellers gierne, at der er en Hoben kiedsomeligt Tøig i de fleste *Medii ævi* Skribentere, og at den ene ofte skriver den anden ud; Men der er vel neppe een, som nogenledes kand fortiene Navn af en Skribent, at der findes jo noget Nyt udi, saa at man endog for lidet godt skyld maa holde dem meget Skarn til gode. Ieg for min Part ønsker, at der maatte komme ti gange saa mange af det Slags Bøger for Dagen, som dem vi allerede har; Ieg troer, at hvert Lands Historie vilde vinde noget anseeligt derved. Naar ieg kommer til Mirakler, Fabler og hvad ieg ved første Øiekast seer at ikke tiene til mit Øiemed, springer ieg det forbi, thi ieg gaaer ikke mere i Skole og behøver ikke Ord for Ord at læse min *Lectie*, og paa den Maade slaar man endeel af Kiedsomligheden bort. Under *Mummes*² Befordring har ieg i disse Dage skikket *Dass* en Pakke, hvori ere endnu 20 Stykker af *M. Schönings piece*³ og et splinder nyt Koberstykke. I samme Pakke faaer *Etats* Raaden de forlangede Hefter⁴ til Raadmand *Hammer*, nemlig fra det 48. til det 70de begge *inclusive*, tilsamen 23. Stykker à 8 β, er 1 rdl. 5 # 6 β. Der fattes kun nu to Hefter til det 6te Bind; det gaaer noget langsomt i Trykkeriet, siden *Glasing* døde⁵, dog maae ieg derhos

¹ Jvfr. Suhms Samlede Skrifter XV, 246.

² Fr. Chr. Mumme, Boghandler i Kjøbenhavn.

³ Se foran S. 143.

⁴ Af Danske Magazin.

⁵ De første 5 Bind af Danske Magazin ere trykte hos Christoph Georg Glasing; det 6te Bind hos hans „Efterleverske“.

skyde Skylden paa mig selv, som spænderer den meste Tid paa mit *Diplomatiske* Verk, og kommer dog kun lidet afsted dermed. Dette er Aarsagen, hvorfor *Continuationen* af Selskabets Historie endnu ikke er fremkommen. Ved den Leilighed erindrer ieg, at ieg endnu ikke har faaet enten Hr. *Etats* Raadens *contingent* for det forige Aar, ei heller den Gave, Han til Selskabet har *distineret*; Ieg har og ikke nænnet at gjøre Anmodning derom, da ieg jo har vidst *Admiralens* mangfoldige Udgifter nu paa et Aars Tid: Dette skriver ieg, ikke at det haster dermed, ikke heller at *Etats* Raaden uden ved god Leilighed maae gjøre derom Erindring til sin Hr. Fader; Men aleneste at Hr. *Etats* Raaden kan vide Sammenhænget, og at ieg ikke i fremtiden skulde ansees som den, der to gange vilde kræve noget paa Selskabets Vegne; men hvad som eengang bliver det lovet, vil ieg og gjerne eengang see at faae ind.

Iustitz Raad *Anchersen* og alle gode Venner hilse paa det flittigste. *Luxdorf* er endnu paa Landet og arbeider sig ihjel i sin *Hvitfeld*. *Hielmstjerne* og hans Frue ere i dag reiste til *Sandholm*, hun holdt Kirkegang i gaar otte Dage. *Klevenfeld* er paa Veien til *Trundhiem*¹, thi han reiste i Tisdags til Skaane for at samle *Monumenter*; Kongen har til den Reise forstrakt ham 1000. Rxdlr. I disse Dage er en *Professor* fra *Petersborg, von Crassenstein*², her i Byen, han har været ude i Nordsøen med et Orlogs Skib for at gjøre *Observationer* og *Decouverter*. *Assessor Horrebows*³ Skrift om Island, hvortil Kongen har skienket ham 300. Rdlr., er nu udkommet. *Professor Koefoed*⁴ er syg, *Iustitz* Raad *Buchwalds* Frue er død⁵, *Bispinde Harboe* og *Professorinde Kall* skal i Barselseng; her siges

¹ Selvfølgelig en spøgefuld Ytring.

² Chr. Gottl. Kratzenstein blev 1753 ansat som Professor *Physicæ experimentalis et Medicinæ* ved Kjøbenhavns Universitet.

³ Dr. juris Niels Horrebow (s. Dsk. biogr. Lex. VIII, 107).

⁴ Juristen Peder Kofod Ancher.

⁵ Professor, Dr. med. Johannes Balthazar Buchwalds første Hustru, Gundel Marie f. Rodriguez,

at Greve *Rantzow* gjør et Partie i Skaane¹; *Ludvig Plessens Testament* er i alles Munde². Alting laver sig nu til det Kongl. Indtog. Min *respect* til Fruen og flittige Hilsen til *Dass* og *Schønning*, og til *Cancellie Raad Hammond*³, om han endnu er i *Trundhiem*. Hvornæst ieg med allerstørste Hengivenhed har den Ære at forblive

Høiædle og Velbaarne
Høistærede Hr. *Etats Raad*
Hans tienstskyldigste og ærbødigste Tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 2. *Sept.* 1752.

Nr. 79.

5. September 1752.

TIL BOLLE WILLUM LUXDORPH⁴.

Ligesom ieg sidst glemte at spørge, om Han rigtig har faaet de *Manuscripter*, som ieg for nogen Tiid siden har sendt Ham under Davids Befordring, saa glemte ieg og at takke for de mig i Hans kiære Brev af 5. *August* meddelte Anmerkninger til *Hvitfeld*, som ieg finder saa gode og vel grundede, at ieg med al Fornøielse vil fremdeles gjøre mig Umag at fortiene saadan Giengield. Paa Afregning sender ieg herhos nogle faa Besvarelser paa hans Spørgsmaal, og skal, saasnart Leilighed vil mig det tillade, besvare saa mange af de øvrige, som det staaer i min Magt. Kunde

¹ Hvis denne Notits, som man maa antage, gjelder Grev Otto Mandrup Rantzau, bekræftedes Rygtet dog ikke. Han blev 4. Decbr. 1754 gift med Fru Eibe Margrethe Lewetzou, Enke efter eutinsk Kammerjunker Kai von Thienen.

² Geheimeraad Chr. Ludvig Plessen døde 30. August 1752. Om hans Testament se Hofman, *Fundationer I*, 347 ff. Brasch, *Vemmetoftes Hist. III*, 74.

³ Frederik Hammond, Medlem af Danske Selskab (s. Dsk. biogr. Lex. VI, 552).

⁴ Findes trykt i *Luxdorphiana* ved Nyerup, S. 128 ff.

ieg til Behag oplyse dem alle, vilde ieg moxen ansee mig for en lærd Mand. — —¹.

Dermed maa min Herre for dennesinde lade sig nøie. Vil Han til Vederlag laane mig sin *Westphal*², saa længe Han endnu er paa Landet, skal Han have Tak dertil. Ieg forbliver

Høiædle og Velbyrdige
Høistærede Hr. *Iustitz Raads*]
tienstskyldigste og ærbødigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn
den 5. *Septbr.* 1752.

Nr. 80.

21. Oktober 1752.

TIL PETER FREDERIK SUHM³.

Høiædle og Velbaarne
Høistærede Hr. *Etats Raad.*

Ieg var nyligen hjemkommen, da ieg havde den Glæde at imodtage Hans behagelige Skrivelse af 16. *Septembris*, efter hvilken Tid en Hoben Forhindringer deels formedelst det Kongelige Indtog og adskillige Fremmedes Nærværelse her i Staden, deels formedelst andre Forretninger, have forvoldet, at ieg ikke, før nu, har kunnet have den Ære at give Svar.

Som ieg selv er en Elsker af alt Slags Arbeid, som hører til Studeringer og i sær til Historien, saa kan det ikke andet end være mig en Fornøielse, at *Etats Raaden* og *M. Schøning* holde ved i Deres sædvanlige Arbeidsom-

¹ En Række oplysende Anmærkninger til Hvitfeldts Krønike følger.

² *Monumenta inedita Rerum Germanicarum, præcique Cimbricarum et Megapolensium*, ed. E. J. ab Westphalen. I—IV. Lips. 1739—45, Fol.

³ Brevet er tidligere udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 47 ff.

hed, som ieg vist troer at give vort *Publico* Haab om meget godt i Fremtiden. Ieg seer nok, at vor forige *Accord*, om at hielpe hverandre med vore *excerptis*, bliver af liden Nytte, siden begges *Curiositet* gaaer saa vidt, at den ene gjerne læser eller giennemblader de selv samme Bøger, som den anden. Dog er det at formode, at i det Kongelige og *Tottes* Biblioteker, som ieg for nærværende Tid betiener mig af, findes Bøger af vor fælles Smag, som ikke haves ei heller blive saa let at bekomme i Trondhiem. I saadane kunde maaske forefalde en og anden artig Underretning at meddele, naar ieg ikkun vidste, hvad besønderlige Materier de gode Herrer helst samle til. Hvad *Baronius* og hans *Continuatores* angaaer, da, saavidt vore Nordiske Sager angaaer, agter ieg dem langt høiere end *Bullarium Romanum*, som ieg havde ventet at finde gyldne Bierge i, men maae fortryde at have spildt Tiden næsten forgieves paa dens Giennembladning. De Feil, som ieg har merket hos *Baronium* og de andre, ere af den Beskaffenhed, at en betænksom og erfaren Læser let kan rette dem, og bør ikke komme i Betragtning imod det meget gode, de indeholde. Sandt er det, at de ere nyere Skribenter, og have udskrevet af de gamle Lærefædre, *Concilia* og deslige, som man ellers haver trykt; Men man maae dog give dem den Ret, at de har indført mange skønne *Diplomata*, *excerpta* af Registranter i de Pavelige Archiver og af andre *codicibus ineditis* i lærde Mænds Biblioteker, hvoraf endeel maaskee nu ikke mere er til. Det som ieg for min Deel mest beklager hos dem, er, at de af mangfoldige Documenter, som kunde oplyse vor Historie, har ofte ikkun anført ganske smaa Stumper og alt for korte Udtog. Dette vil ieg ellers tilstaae, at, naar vi havde alle Pavernes *Decreta* og *Epistolas* saa fuldkomne som *Innocentii III.*, saa tabte formodenligen *Baronius* og hans Fortsettere noget af deres Værd hos mig. *Etats Raadens Pistorius* er neppe *complet* i to *Tomer*, mit Exemplar er i tre Bind, af hvilke det tredie indeholder *Magnum Chronicon Belgicum* og endeel andre Krøniker. Min Herre har ret deri, at de

ældste trykte Samlinger af *Scriptoribus Germanicis medii ævi* ere de beste, og, naar man af de nyere undtager *Leibnitzii*¹ Sager og maaskee et par andre, bliver Resten hos mig kun i maadelig Agtelse. Hvad *Westphals Monumenter* angaaer, da er ieg næsten færdig at fælde samme umilde Dom derover som *Etats Raaden*, nemlig, at naar ieg undtager de faa indførte Meklenborgske *Diplomataria*, som have været mig nyttige, fortiene de neppe Sted iblandt de gode Samlinger. For det øvrige seer ieg allerede, at der ikke lettelig bliver nogen Krig af imellem os, i Henseende til vore Meninger om de forige Tidens Skribenter; allerhelst *Etats Raaden* har tilstaaet mig saa meget, at man i Henseende til vor Nordiske Historie og de nu værende Regeringers Opkomst bør agte *medii ævi scriptores* høiere end de gamle, hvorimod ieg gierne og med al Ærbødighed vil tilstaae de gamle deres indvortes Værdie, og at der ingen Ligning er imellem hine og disse, naar det kommer an paa Grundighed og Lærdom. Angaaende Hr. *Etats Raadens Contingent* og udlovede Gave til vort Selskab, da er det noget, som ikke har mindste Hast, ei heller bæres ringeste tvil om. *Iustitz Raad Klevenfeld* er for kort siden fra Skaane hiemkommen, hvor han har gjort en god Reise, men efter Hiemkomsten er han ikke ret vel fornøiet over de andre vore gode Venners *avancement*². Alle de samme lade meget flittig hilse, og ieg, næst min *respect* til Fruen, forbliver med al Høiagtelse

Høiædle og Velb. Hr. *Etats Raads*
 tjenstskyldigste og ærbødigste
 tiener

I. Langebek.

Kh. d. 21. Octob. 1752.

¹ Om Gottfried Wilhelm Leibnitz's Fortjenester af det historiske Kilstudium, se L. Daae, Gerhard Schøning, S. 10 ff.

² Denne mindre heldige Side af den ellers fortjente Klevenfeldts Karakter udvikledes siden end mere og skilte ham fra flere af hans tidligere Venner.

Nr. 81.

2. December 1752.

TIL PETER FREDERIK SUHM¹.

Høiædle og Velbaarne

Høistærede Hr. *Etats* Raad!

Omendskiønt ieg ikke havde bekommet Hans seneste af 18. *Novemb.*, hvorfor ieg skyldigst takker, saa havde ieg dog med denne Leilighed skrevet, for at bevidne den Taknemlighed, ieg er Hr. *Etats* Raaden skyldig for den sidste Gave, Han har prydet min Samling med, nemlig *Mabillonii Iter Italicum*, hvilken var mig saa meget angenemere, som ieg tilforn har de 2. *Benedictiners Voyage* og *Montfaucons Diarium Italicum*. Ligeledes har ieg og paa vort Selskabs vegne at takke for den dertil forærede Bog. Men siden min Kiære Herre har begyndt at formere og gjøre vel imod mit lidet Bibliotek, saa gjør det mig dristig at begiere, som ellers ikke er min Hoved-character; Iblandt de *dubleter*, *Etats* Raaden har her nede, ligger hos mig et *Exemplar* af *Marca Hispanica*, som kom ifior enten fra Engelland eller Holland. Vil Han forære mig den, giver ieg mangfoldig Tak derfor, Men hvis ikke, vil ieg gjerne betale, hvad den har kostet, som er uden Tvil imellem 3. a 4. Rxlldr. Hr. *Etats* Raaden forlader min Dristighed, og har at befale over mig i alle andre Tilfælde. Hvor kiært det er mig, at Han holder saa flittig ved sin Læsning, kan ieg neppe skrive, og er vis paa, at *publicum* i fremtiden vil vinde noget anseeligt derved. Ieg havde tænkt, Han for mange Aar siden havde læset *Adamum Bremensem*. Den Dom, Han fælder om ham, er gandske rigtig, og veed ieg neppe, hvad man skal dømme om hans Foregivende med at have hørt sine Fortællinger af K. *Svens* Mund. *Heineccii* og *Leuckfelds* Samlinger har ieg selv, og kan ikke heller andet sige, end at de jo ere af det slette Slags, som skryder

¹ Dette Brev er tidligere udgivet af R. Nyerup i Langebekiana S. 51 ff.

meget, men fylder ikkun lidet i Sækken hos dem, der til noget bedre ere vante. Det, Hr. *Etats* Raaden og *M. Schøning* samle paa, befattes vel i faa Linier, men vil gjøre store *Volumina* og hele Biblioteker ud, i fald man fik noget fuldstændigt samlet i alle de Materier. Endskiønt ieg vel frygter, ikke at kunne være Dem til nogen sønderlig Hielp i saa mange og vidt begrebne Ting, saa skal ieg dog holde mig det for en Pligt og Fornøielse, naar noget saadant i de hos Dem manglende Bøger maatte forekomme, samme at antegne og meddele. Hvad *Etats* Raaden forlanger udskrevet af *Const. Porphyrogenetæ Opera*, skal ieg, om mueligt, efterkomme, skal og see til at give Efterretning om *Schardii Scriptores*; thi selv har ieg dem ikke.

Mit *Diplomatisk* Verk voxer mig nu brav under Hænderne, og mener ieg i denne Vinter at blive færdig med alt, hvad her i Stadens Biblioteker og *Archiver* findes indtil *Annum* 1300. Mueligt ieg saa i tilkommende Sommer og Vinter kommer til at gjøre en Reise giennem vore og Naboernes Provindser, for at tage alting med, at man ikke siden skal have fornøden at give alt for mange *Supplementa*. Dog kan ieg derom endnu intet vist melde. Hans *Excellence* Geheime Raad *Tott* har selv sat mig den *idée* i Hovedet; han var i Søndags i halvtredie Time hos mig, og igiennemsaae min hele Samling saavel af udskrevne *Diplomata* som aftegnede *Sigiller*, og visede sig meget mere fornøiet dermed, end ieg kunde forestille mig. Var der noget saadant i Norge og i Trondhiems Egn at hente, kunde ieg paa den Maade faae Leilighed at see adskillige mine gode Venner; men ieg frygter meget, at en *Diplomatisk* Reise i Norge vilde mest være til forgieves. I Torsdags mistede vi den gode *Etats* Raad *Eggers*¹ efter et par Dages Sygdom, hvis Død meget beklages. Ieg troer nok, at *Luxdorf* bliver *Maitre des Requêtes*, og *Stampe* maaske *General*

¹ Povl Eggers (s. Meddel. fra det kgl. Geh.-Arkiv og Kongerigets Arkiv, 1886—88, S. 121, 239, 241).

Procureur. *Hielmstjerne* vil ikke tage mod nogen af Parterne. Nu har endelig *Cancellie Raad Thomsen* givet sit Samtykke til, at hans Dotter faaer Kammer Junker *Rheder*¹; Ægte-Pagten, som er forskrekkeligen opskruet, har alt været i *Cancelliet* til *Confirmation*. Næst min *respect* til Hans dydige Frue, har ieg den Ære med uafsladelig Hengivenhed at forblive

Min Høistærede Hr. *Etats Raads*
ærbødigste og høistforbundne tiener

Kh. d. 2. Decemb. 1752. *I. Langebek.*

P. S. Assessor Bruun, som i disse Dage er her i Byen, formelder sin *respect*, han venter hver dag med Smerte paa sin Søn fra den lange *Maroccanske Reise*². *Klevenfeld*, *Anchersen* og mange flere hilse flittigst.

Nr. 82.

23. December 1752.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige

Høistærede Hr. *Cancellie Raad*!

Ieg kan ikke andet end høiligen beskylde min egen Uhøflighed, som har imodtaget mere end eet Brev fra min Hr. *Cancellie Raads* kiære Haand, uden derpaa hidindtil at have svaret. Mange Forretninger falde her i Kiøbenhavn for den, som i adskillige Sysler er indviklet, og end flere andre Slags *avocamenta*, som oftest giøre Hinder baade i den ene og den anden Pligt. Adskillige gode Venner har ieg, som ære mig med deres Skrivelser, saavel i vore egne Provincer som uden for. Nogle af disse have den Beskaffenhed, at ieg maa besvare dem strax, andre nødes ieg der-

¹ Chr. Fred. Rheder havde 16. Maj 1753 Bryllup med Inger Marie Thomsen, vistnok Datter af Regimentskvartermester Jørgen Thomsen.

² Faderen fik aldrig mere sin Søn, Frederik Conrad Bruun, at se, da han omkom paa Rejsen (Bruun, Fr. Rostgaard, I, 424).

imod til at lade noget ligge. Men hvor vil ieg hen med al denne Snak til Hr. *Cancellie* Raad *Deichman*, som ieg holder alt for ædelsindet til at kunne i mindste Maade fortryde paa min lange Udeblivelse, og alt for eftertæksom til at ikke skulle overveie de Omstændigheder, ieg, der har gjort mig selv saa godt som til et frivilligt Slæb for Verden, kan være udi.

At komme til hans sidste angenehme af 13. *Novembris*, da seer ieg, at Hr. *Cancellie* Raaden ogsaa i afvigte Sommer har haft Prøver af den Urolighed, der flyder af mange Bekiendters Nærværelse. Hvad maae da vi ikke her sige, som næsten hver Dag leve i Sværmen, i sær om Vinteren, naar alting er i Staden. I det mindste kan ieg for min Deel bevidne, at ieg neppe nogen Uge kan have en eneste heel Dag til mine Forretninger og mit eget Arbeid. Nogen Tid sover man bort, mere end Halvparten af den øvrige spildes paa Bekiendtskab og paa dem, man ellers har at handle og tale med, den mindste Deel bliver da til overs til Forretninger, saa det er intet Under, at, naar man haver arbeidet i mange Aar, man dog saa godt som intet haver gjort.

Tak og tusind Tak for den gode Efterretning om de i Stavanger befindlige gamle *Documenter*, som ieg ikke skal forsømme at gjøre Anstalt om. Ieg har største Aarsag herudi at prise Hr. *Cancellie* Raadens Omhu og fremdeles at haabe fra Hans Aarvaagenhed flere deslige Opdagelser. Af Hammer Kiøbstedts Krønike¹ har ieg selv et Par Afskrifter, des uagtet ønskede ieg gierne, naar Leilighed engang faldt, at see den *Original*, som *Cancellie* Raaden har, for at conferere mine dermed og derefter at indføre den i Magazinet. Ieg har seet adskillige Copier deraf, men altid her og der nogle Forandringer, saa det er værdt at sammenholde de ældste og beste *Exemplarer* deraf, som man kan faae. Provsten *Spidberg* har ieg paa Hr. *Cancellie* Raadens Erindring tiltænkt et *exemplar* af *Wormii Epistler*², som

¹ Jfr. (Norsk) Hist. Tidsskr. 3. R. I, 113 ff. 244 ff. 277 ff.

² Langebek havde været Medudgiver af Olai Wormii et ad eum doctorum virorum epistolæ, Havn. 1751. (Jfr. Danske Saml. V, 96).

ved første Leilighed skal blive opsendt. Ligeledes er ogsaa et *Exemplar* gierne til Hr. *Cancellie* Raadens egen Tieneste; thi ieg troer ikke, han har uden det gamle Oplag, hvor baade *portrait*, Titel, Fortale, Register &c. fattes.

Dersom Hr. *Cancellie* Raaden engang taler med eller tilskriver Hr. *Etats* Raad *Stuchenbroch*, bad ieg gierne, han paa en god Maade vilde hos hannem søge at fornemme, om vi ikke snart i Videnskabernes *Societet* fra hans Pen maatte vente noget godt. Greven, vores høie *Præses*, har adskillige gange talt derom og undret paa, at vi endnu intet har seet fra een og anden af de bedste *Membris*, i sær fra Hr. *Et. R. Stuchenbroch*, en Mand, som man havde noget mere end almindeligt at formode fra¹.

Det er mig kiært at fornemme, at Hr. *Cancellie* Raaden samler paa historiske Efterretninger om Bergverkerne i Norge. Det er en Materie, som ieg selv længe har tænkt paa til en Afhandling at oplæse i *Societetet*, har og allerede forlængst begyndt paa en Udkastning til en Historie om de Norske Bergverkernes Oprindelse af adskillige Papirer, som ieg i Archivet har forefundet. Ønskede derfor gierne, om Hr. *Cancellie* Raaden uden Fortrydelse vil gjøre det, at vide, hvad han allerede har derom. Finder ieg da, at hans Forraad er større end mit, skal mit være til Hans Tieneste: Men skulde min Samling være størst, formoder ieg samme Føielighed af ham, som med tilbørlig Taknemlighed offentlig skal blive erindret.

Det Siette Bind af Magazinet er nu heelt færdigt. Gud veed, om der i tilkommende Aar bliver noget videre af dets *continuation* eller af Selskabets Historie. Alting ligger paa mine Skuldre, og Kongens Arbeid, som tillige *interesserer Publicum*, maae gaae for. Ieg mener det store *Corpus Diplomaticum Daniæ et Norvegiæ*, hvis første *Tome*, som vil gaae til Enden af det 13de *Seculo*, ieg i denne Vinter bliver færdig med, saa vidt her i Stadens

¹ Jfr. Molbech, Det Kgl. Danske Videnskabers Selskabs Hist. S. 521 f.

Biblioteker og Archiver er at opfiske: Saa ieg nok kommer til at anvende Sommeren paa en Reise igiennem vore Danske og Holstenske Provincer og maaskee noget videre, for at opsøge, hvad endnu kan fattes, ligeledes i samme Henseende at passere den følgende Vinter i Stokholm og Upsal. Dog er endnu intet vist derom besluttet. Var der noget tilstrekkeligt af deslige Ting at vente i Norge, kunde ieg maaskee ved saadan Leilighed ogsaa faae de¹ der at see en og anden god Ven. Ieg frygter allerede at have overgaaet Grændserne af et ordentligt Brev, hvorfor ieg, næst at ønske et lyksaligt tilstundende Nyt Aar, maa slutte, forblivende med uafladelig Høiagtelse

Min høistærede *Cancellie* Raads
ærbødigste Tienere

I. Langebek.

Khavn d. 23. *Decembris* 1752.

P. S. Hr. *Cancellie* Raadens aarlige *Contingent* til Selskabet tager ieg hver 11. *Iunii* og 11. *Dec.* hos Hr. *Iust. R. Soelberg*, hvilket ieg paa Selskabets Vegne taknemligen erindrer. Veed ikke, om ieg tilforn har skrevet, at Hans Maist. i afvigte Sommer har som begyndelse til en Fond foræret Selskabet 1000 Rxdlr., som er udsat paa Rente. *Mag. Schøning* har nyligen nedsendt til *Societetet* en smuk Afhandling, som er en Historie af Nordlyset i de ældre Tider. *Iust. R. Klevenfeld* formelder sin *respect*.

Nr. 83.

15. Januar 1753.

TIL KONG FREDERIK V².

Stormægtigste Monark,

Allernaadigste Arve Herre og Konge.

Med Begyndelsen af dette Ny Aar understaaer ieg mig for Deres *Kongelige Majestet* at nedlegge min allerunder-

¹ Hul i Papiret.

² Tidligere udgivet af Chr. Bruun i Danske Saml. IV, 45 ff.

danigste Beretning, hvorvidt ieg med det forehavende *Diplomatiske* Verk er kommen, siden Deres *Majestet* allernaadigst befalede mig at legge Haand derpaa, og tillige i allerdybeste Underdanighed at forestille, hvad endnu til Verkets fuldkommenhed maatte være fornødent.

Som ieg ikke veed at have ladet nogen Dag forbi, siden ieg Deres *Majestets* allernaadigste Ønske bekom, uden at have arbeidet paa dette Verk, som visseligen udfordrer mere Tid, Betænkksomhed og Arbeid, end nogen forestiller sig, saa har ieg, i den Tid og til nærværende, faaet afskrevet, *confereret*, og bragt i Orden største Parten af de ældste Documenter, som findes her i Archiverne, samt i *publique* og *particulariere* Biblioteker, enten *in Originalibus* eller gamle *Codicibus* og Manuscripter, eller i trykte Bøger, fornemlig udenlandske, hvori noget findes, Danmark, Norge, og de øvrige Kongelige Provincer angaaende, alt af det 9de, 10de, 11te, 12te og 13de *Seculis*, indtil *Annum 1300. inclusive*. Dette, som indbefatter imod et Par tusinde *Diplomata* og andre didhørende *piecer*, mener ieg skulde blive mere end nok til at udgiøre et fuldkommen *Volumen in folio*, eller den første *Tome* af bemeldte *Corpus Diplomaticum Daniæ et Norvegiæ*, hvilken, om det endeligen skulde være, kunde til forestaaende Foraar leveres under Pressen.

Paa nogen Tid har ieg haft for, at giøre et kort Udtog af ethvert af de hidtil samlede Documenter, for deraf at forfatte et *chronologisk* Register over hver *Tomes* Indhold. Af samme Register eller Optegnelse paa Documenterne bruger ieg den allerunderdanigste Frihed herhos at føje en Prøve under Nr. 1. og Nr. 2., for saa vidt ieg dermed er færdig, nemlig af det 12te og 13de *Seculis*, om det maatte behage Deres *Kongl. Majestet* at værdige det et Øiekast for deraf allernaadigst at erfare, hvad Forraad af Documenter ieg allerede haver, og fra hvor mange Steder samt med hvad Møisomhed de ere sammensankede.

Vel ere der nogle iblandt, som ikke synes af den yderste Vigtighed. Dog tør ieg allerunderdanigst forsikre,

at der neppe er et eneste Stykke, som jo vil bringe nogen Nytte til veie, enten i den ene eller den anden Part af Historien. Man maae, endog for Alderdommens skyld, som altid er Høiagtelse værd, tage alting med af de første *Seculis*, ventende, at i de følgende ville komme baade langt betydeligere og mere sammenhængende Ting.

Hvad *original* Documenterne angaaer, som ieg hidindtil af de ældste *Seculis* haver haft i Hænder, da er det ikke liden Skade, at *Sigillerne* under de fleste enten ere borte, eller saa beskadede, at de ikke mere ere kiendelige. Det uagtet har ieg dog faaet over 200. Stykker *Sigiller*, saa vel Kongelige og Førstelige, som Biskopers, Capitellers, Klosters, Stæders, Adelige og andre, samlede og temligen vel aftegnede, som alle ere ældere end *Ann.* 1300. og alle høre til formeldte første *Tome* af det *Diplomatiske* Verk. At ieg har medtaget, hvad her findes af fremmede, skeer fornemligen, at Verket i Fremtiden kan have bedre Aftrek udenlands, naar der kommer noget udi, som endog *interesserer* Fremmede.

Disse vore allerældste *Sigiller*, hvoriblandt ere mange særdeles *curieuse* og betydelige, og som ieg endnu haaber med et godt Antal at skulle faae formerede, medfølger ogsaa herhos under Nr. 3. og Nr. 4. til allernaadigst Eftersyn.

Foruden disse har ieg og allerede i Tegning færdige endnu vel fire gange saa mange *Sigiller*, henhørende til de følgende *Secula*, hvoraf et Par smaa Pakker under Nr. 5. og Nr. 6. allerunderdanigst ere hosføiede. Ligesom ieg og haver en anseelig Deel færdig og lagt i Orden af Documenterne til de følgende *Tomos*, som siden, medens der endog trykkes paa den første, kan udarbeides og føres til Fuldkommenhed.

Men, Allernaadigste Konge, uanseet Samlingen er sterkt tilvoxen af de Ting, som her i Staden findes, og som ieg fra et og andet Sted her i Riget haver haft, Saa fordrer dog min allerunderdanigste Pligt, at ieg ikke bør fortie, at der fattes endnu meget, sær af ældere Tidens *Diplomata*, som nødvendiggen behøves til at giøre Verket ret anseeligt

og nogenledes fuldstændigt, saafremt ieg siden ikke vil beskylde for, ei at have brugt den rette Umag og Eftertanke, og paa det man ikke i Fremtiden skal have Behov at udgive alt for mange *Supplementa* og lige saa store som Verket selv.

Ei alene af mange Omstændigheder maae ieg vist slutte, men endog ved *Correspondance* og af Læsning har sikker Underretning om, at saavel i Stokholm, Upsal, Lund og andensteds i Sverige, som i Hertugdømmene Slesvig, Holsten, samt Hamborg, Lybek, og de Meklenborgske, Pomerske og Preussiske Stæder, uden at gaae videre, skal i Biblioteker og Archiver ligge mange skønne Ting gjemte, som uforbigængeligen maatte blive til Prydelse for dette Verk, til Nationens Ære, til usigelig Fordeel for disse Rigers og Landes Historie, og følgerigen til største Fornøielse for Deres Kongl. Majst. og hele vort *Publico*, om man kunde være saa lykkelig at faae dem i Hænderne.

At lade deslige Ting *copiere* fraværende, om man endog fik Lov dertil, vilde ikke have mindste Art; Thi hverken fik man noget afskrevet med den Flid og *accuratesse*, som tilhører, ei heller nogen tilforladelig Kundskab enten om Documenternes eller Sigillernes Beskaffenhed, da paa de fleste Steder ingen findes, som forstaaer ret at læse, mindre at afskrive et *Diploma*, eller rigtigen at beskrive eller tegne et gammelt Sigill. Og at man vilde vente, at faae slige originale Sager til Laans her til Staden, i sær fra Sverige og fra de udenrigske Stæder, og endog fra de Holstenske Stæders, Klosterses og Amters Archiver, er næsten til forgieves: thi om saadanne Ting ere vedkommende alt for ømme og paaseende. Og hvor meget vilde paa den Maade enten af *jalousie* blive fordult, eller af Ukyndighed, Frygt for Undergang, og andre Aarsager lagt tilside.

Skulde man derfor have nogen retskaffen Nytte af disse paa andre Steder befindlige Documenter, maatte nødvendig En, som havde Indsigt i *Diplomatic* og vor Historie, forsynet med Kongelig *Ordre* og god *recommendation*, personligen komme til hvert Sted, selv eftersee alting, og

paa Stedet aftage, hvad der fandtes at være af nogen Betydenhed.

Siden det da vil være til Deres Kongl. *Majestets* og Landets udødelige *Ære*, at et saadant Verk, som ieg allerunderdanigst vil formode, at ikke mange af det Slags i *accuratesse* og Vigtighed skal overgaae, kommer for Lyset under Deres *Majestets* Høivise og *Ærefulde* Regiering og ved Deres *Majestets* egen kraftige og allerprisværdigste Understyttelse, frygter ieg ikke for, i nogen Maade at fortørne Deres *Majestet*, om ieg understaaer mig at gjøre det allerunderdanigste Forslag, om ikke Deres Kongelige *Majestet* allernaadigst vilde tillade og befale mig, scm veed best Beskeed om Verket, hvad det har og hvad det mangler, at gjøre en Reise paa et Aars Tid, deels til Sverige, deels til Hertugdømmene og de ved Østersøen liggende Stæder, for at opsøge og faae afskrevet, hvad som endnu til Verkets Ziir og Fuldkommelse kunde bekommes, allerunderdanigst formodende, at Deres *Kongelige Majestet* allernaadigst vilde anvende de til saadan Reise udforderlige Omkostninger.

Ieg vidner for Deres *Majestet*, at ieg herudi ikke haver, eller har Aarsag at have, nogen anden Hensigt end til den Pligt, ieg er min allernaadigste Konge og mit Fæderne-land skyldig, og tviler saa meget mindre, at min allerunderdanigste Forestilling vil finde Deres *Majestets* allernaadigste Behag, som saa utallige andre med mig ere levende Vidnesbyrd om den forunderlige Gavmildhed og ret Kongelige *Ædelmodighed*, som Deres Kongl. Maist. paa alle de Veie lader see og spore, hvor noget enten til Undersaatternes Nytte eller Nationens Hæder og Anseelse kan være at vinde.

Hvad Bekostningen angaaer, vil der formodeligen gaae en deel med, om Reisen skal gjøre den Virkning, som sigtes til, da der, foruden Befordring og Fortæring, paa de fleste Steder vil behøves Hielp af Skrivere og Tegnere; og vel mueligt ieg bliver nødt til, i sær til Holsten og de Vendiske Stæder, at tage en Ridser med her fra Staden.

Kan maaskee og forefalde de Leiligheder, hvor Guld-Nøgel vil være fornøden at aabne Døren med.

Skulde nu Deres Kongl. Majst. allernaadigst finde for godt at samtykke og bekoste saadan Reise, da fordrister ieg mig tillige allerunderdanigst at foreslaae trende Maader til Bekostningen: Enten Deres *Majestet* allernaadigst vil befale mig at føre alle forekommende Udgifter til Regning: Eller unde mig, som andre reisende Kongelige Betientere, *Diæt* Penge og fri Befordring, saa vidt Deres *Majestets* Herredom gaaer, og det øvrige paa Regning: Eller og allernaadigst *determinere* en vis *Summa*, som kunde blive nogenledes tilstrekkelig.

Ieg indstiller saa vel det ene som det andet til Deres *Majestets* egen allerhøistskønnende og allernaadigste Overveielse, og vil være allerunderdanigst fornøiet med, hvad Deres *Majestet* behager herudi allernaadigst at gjøre og beslutte, allerunderdanigst forsikrende, ved Hiemkomsten at aflegge saadant Regnskab for Reisen, at ieg ei skal blive anseet for at have gjort nogen unyttig Udgift, og at Deres Kongl. Majst. ikke skal have mindste Aarsag at fortryde de allernaadigst anvendte Bekostninger.

I allerunderdanigst Ønske for Deres *Majestet* om et langvarigt Liv, et lykkeligt Regiment, og al Kongelig Velgaaende, forbliver med uafsladelig Nidkiærhed og i dybeste Underdanighed

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Arve Herre og Konge,
Deres *Kongelige Majestets*
allerunderdandigste tiener og
tro Arve-Underdan

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 15. *Januarii* 1753.

Ved kgl. Resolution af 25. Febr. 1753 bevilgedes Langebeks Ansøgning, og det blev paalagt Finansdeputationen at betale, hvad Rejsen kostede (s. Danske Saml. IV, 52 ff., hvor der ogsaa findes en Opgjørelse af det betydelige Beløb, som medgik til Rejsen, til Afskrivning af Diplomer m. v.).

Nr. 84.

15. Januar 1753.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN¹.

Høibaarne Hr. Geheimeraad og Greve,
Naadige Herre!

Af hoslagte min allerunderdanigste *Pro Memoria*, hvis Indhold ieg underdanigst indstiller til Deres Høigrevelige *Excellences* høie og naadige Befordring, seer D. *Exc.* mit allerunderdanigste Forslag til Beste for det *Diplomatiske* Verk, som Hans Kongl. Maist. allernaadigst har befalet mig at arbeide paa. Maatte det behage D. H. *Exc.* at kaste et naadigt Øie i de medfølgende *paqueter*, finder D. *Exc.* derudi en Prøve af mit Arbeid, og vil gjøre sig et nogenledes Begreb om Verkets Indretning og Beskaffenhed.

Hvad det Danske *Lexicon* angaaer, som ieg for nogle Aar siden har haft under Hænder, da veed ieg, at det blev Hans Kongl. Maist. og Deres *Excellence* behageligt, om samme engang kunde komme til Fuldkommenhed. Ieg veed ogsaa, at det vilde være *Publico* til Nytte og Fornøielse, og Nationen til Ære, Ligesom det og i sig selv er et Verk, som ieg med Glæde, og uden i mindste Maade at kiedes derved, gjerne havde seet at bringe frem, dersom ikke det andet var kommet imellem, som ieg i adskillige Henseender holder baade vigtigere og for mig mere magtpaaliggende at arbeide paa.

Havde det behaget Gud at unde Sl. *Etats* Raad Gram et længere Liv, da havde han selv været i Stand til at fuldføre det *Diplomatiske* Verk, og ieg havde da vel ikke tænkt paa andet end det Danske *Lexicon*. Men da han uformodeligen blev kaldet fra os, og Hans Kongl. Maist. allernaadigst betroede mig sit Geheime *Archiv*, fandt ieg mig, efterat ieg havde anvendt det første par Aars Tid paa at gjøre mig *Archivet* bekiendt og havde faaet den Samling

¹ Tidligere udgivet af Chr. Bruun i Danske Saml. IV, 49 ff.

af copierede *Diplomata* derind, som Sl. *Gram* havde be-
gyndt, efter mit Æmbeds Pligt og efter mit beste Vidende
forbunden til, at legge Haanden paa et Arbeid, som var
den Sl. Mand saa meget mere angelegent, som den Høist-
salige Konge, der indsaae Vigtigheden deraf, selv nogle
gange mundligen og med megen Eftertryk havde aller-
naadigst anbefalet ham det.

Ieg er kun eet Menneske, og kan ikke paa eengang
med nogen *succes* arbeide paa mere end eet vidtløftigt Verk
tillige. Naar ieg nu holder begge disse Verker imod hin-
anden, maae ieg vel tilstaae, at det Danske *Lexicon* er et
svært og vigtigt Arbeid, men dog saadant, at der altid vil
findes Folk, naar man kun treffer for dem, der gider ar-
beidet, som kan gjøre noget derved og bringe det til End-
skab. Men hvad det *Diplomatiske* Verk belanger, da, ikke
at tale om dets store og umistelige Nytte i Historien og
Iure Publico, tør ieg dristigen forsikre, at der vel ofte falder
et halvt *Seculum* ind, i sær hos os, i hvilket neppe een
opstaaer, der har den Lyst, den Øvelse, den Smag, og alle
de Egenskaber, som høre til et Arbeid af det Slags.

Min egen Udygtighed og endnu ganske ufuldkomne
Indsigt kiender ieg selv alt for vel: Men, af lang Erfaren-
hed og mange Aars idelige Øvelse under Sl. *Rostgaards*
og *Grams Manuduction* har ieg dog udi de Slags Viden-
skaber samlet saa megen Kundskab, at ieg holdt det for
en Synd, nu efter saa god en Begyndelse at forlade et Ar-
beid, som mit Æmbed egentligen paaligger, som Hans
Maiestet engang allernaadigst har befaleet mig, og som ieg
ikke veed nogen anden være i Stand til at forfærdige, for
at tage fat paa et andet, som vel neppe er af den Betyden-
hed, og som af andre, ifald ieg ikke levede den Dag at see
det fuldført, kunde dog fuldføres.

Endnu understaaer ieg mig, i Henseende til Fornøden-
heden og Vigtigheden af det *Diplomatiske* Verk, at gjøre
denne betydelige Erindring: Hvad vilde det ikke være for
et ubodeligt Tab og som aldrig kunde oprettes, om en
ulykkelig Ildebrand, som Gud forbyde, tog *Archiv*, Docu-

menter og hele Samlingen bort, uden at den var kommen for Lyset. Vi har haft alt for mange og bedrøvelige Virkninger af deslige Ulykker, som nok maa lære os at være omhyggelige for det lidet, vi har tilbage. Naar man derfor engang haver saadant et Verk trykt, har man derudi et uforgængeligt *Archiv*. Hvorimod, hvad det Danske *Lexicon* er angaaende, da, om endog alle dertil sankede Materialier undergik, kunde dog saadant Tab staae til at oprettes, saa længe der ere Studerende til, som paa den ene Side maatte have Lyst til Arbeidet, og paa den anden Side Indsigt i Sprogene, samt gode *Subsidia* og Haab om Belønning.

Her seer D. H. *Exc.* mine Aarsager, hvorfor ieg holder det uforgribeligen mere fornødent, at haste med det *Diplomatiske* Verk, end med det Danske *Lexicon*, Kommer D. H. *Exc.* engang af Hændelse i Tale derom med Hans *Exc.* Hr. Geheime Raad *Tott*, som har gjort mig den Ære at giennemsee hos mig en stor Deel af min *Diplomatiske* Samling og selv opmuntret mig i det Forsæt om Reisen, er ieg vis paa, D. H. *Exc.* vil end mere finde min underdanige Mening grundet.

Naadige Herre, hvad ieg nu har at udbede mig af Deres Høigrevelige *Excellence*, som altid haver viset sig at være en fuldkommen *Mæcen* af mig og mine Studeringer, er dette, at, om der videre skulde enten af Hans Majestet eller andre blive erindret om det Danske *Lexicon*, D. *Exc.* da naadigst vilde see derhen, at ikke nogen vrang og ufordelagtige Tanker skulde i saa fald om mig og mit Arbeid blive fattede. Saa meget kan ieg med god Samvittighed forsikre, at ieg ikke spilder mange Timer nogen Uge enten paa Selskaber eller andre unyttige Foretagender, men bruger Tiden til mit Arbeid, det beste ieg veed og Gud giver mig Kræfter til.

Skulde det være, at Hans Majst. fandt allernaadigst Behag i, at det Danske *Lexicon* tillige blev fortsat, da, i fald Hans Maist. allernaadigst samtykker min foreslagne Reise, skal ieg, saa snart Gud sender mig vel hiem igjen, gjøre mig al Umag for at faae nogle iblandt vor Studerende

Ungdom opsøgte, som under min Opsigt kunde sættes i Arbeid med det Danske *Lexicon*, at det derved kunde vinde des hastigere Fremgang. Den halve Deel deraf er forlængst færdig, og kunde ved ny *revision* og liden Møie snart komme i den Stand, at en *Tome* deraf *in folio* kunde udkomme.

Den Høieste Gud, som har gjort det saa vel, at Deres *Excellence* efter sin Sygdom er kommen sig igien, legge endnu mange Aar til D. *Excellences* Alder, og forlæne D. *Exc.* Helbred og Kræfter til at fare fort i Hans Majestets Tieneste med den Viisdom og utrettede Flid, som D. *Exc.* altid haver ladet see, hvorpaa en stor Deel af Landets og vort lærde Nordens Velfært beroer, og hvorudi ingen kan tage større Part, end ieg, som med de inderligste Ønsker og i allerdybeste *respect* har den ære at være

Høibaarne Hr. Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre,
Deres Høigrevelige *Excellences*
underdanige og ringeste Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 15. *Januarii* 1753.

Nr. 85.

24. Februar 1753.

TIL PETER FREDERIK SUHM¹.

Høiædle og Velbaarne

Høistærede Hr. *Etats* Raad!

Det er ingen Under, at Hr. *Etats* Raaden undertiden glemmer gode Venner i Kiøbenhavn, og lader dem vente saa længe paa Skrivelse, at de imidlertid endog kunde blive syge, ja døe af Længsel, da Han holder ved i sin overmaade store Flittighed og forfærdelige Læsning, som ieg

¹ Dette Brev har tidligere været udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 55 ff.

seer af Hans sidste meget kiærkomne af 10. *huius*. Hvad Han behager at dømme om de lærde Skrifter, Han sidst haver læst, er aldeles efter min Smag, og kan ieg ikke see, for saa vidt ieg deraf har overfaret, at Han gjør enten de gode eller de slettere mindste Uret, men har fældet det retteste og billigste Omdømme, som nogen af dem fortienner. *Tollii Epistolæ* med *Henninii Noter* har ieg altid holdt for en Bog, der mest skryder af sin udvortes Prydelse, og i de to *Benedictiners* Reisebeskrivelse har ieg, ligesom min Herre, fundet meget, som kunde undværes. Imidlertid er ieg altid villig at træde med i *Etats* Raadens Ønske, at der nemlig maatte komme mange flere for Lyset af saadane lærde Reiser; Om der endog kommer noget iblandt, som er slet og maadeligt, saa oprettes det dog altid ved andre gode Ting, som kunne være til Nytte og Oplysning.

Uanseet ieg vel allerede har paaaget de Steder hos en og anden Skribent, som Hr. *Etats* Raaden erindrer mig om, bliver ieg Ham dog lige fuldt Tak skyldig derfor. I mit *Exemplar* af *Voïage de deux Benedictins*, som har været *Grams*, har den Sl. Mand hos Biskop *Waldemars* Gravskrift antegnet dette: *attamen Hvitfeldius alios secutus refert, eum obiisse An. 1235. Leodii*. Den Fabel om *Clodoaldo* hos *Heineccius* og *Leuckfeld* mindes ieg og at have læst, og er den ikke det eneste slette Tøig, ieg udi deres udgivne Samling har fundet. Nei, de Engelske Samlinger ere af en anden Art, og glæder mig over, at Hr. *Etats* Raaden forskaffer sig flere af dem. *Ælfredi Vita* er en Hovedbog i sin Tids *Historie*, og Gud give vi havde haft nogen i de Tider paa den Danske Side, der havde skrevet vor Nations Bedrifter, ligesom de Engelske og andre have skrevet til deres egen Fordeel.

Etats Raaden gjør ikke ilde i at sette de tvende store Mænd *Gram* og *Bayer*¹ ved Siden af hverandre. De have

¹ Vistnok Gottlieb Siegfried Bayer (f. 1694 † 1738), en Mand af overordentlig Indsigt, særlig i de asiatiske Sprog. Fra 1726 var han Medlem af Akademiet i Petersborg, hvor han døde (Allgem. Deutsche Biographie II).

endog derudi begge haft den lige beklagelige Skiebne, at, som de bedst vare i Stand til at tiene Verden med deres ypperlige Pund, og havde viset de største Prøver derpaa, ere de uformodeligen borttrykkede. Det vil nok vare længe, til deres lige opstaaer igien, i det mindste tegner det sig ikke dertil hos os; Folk vil i vore Tider komme alt for let til Lærdom, og mange nu, som neppe er tredive Aar, indbilde sig, at de allerede have opnaaet, om ikke langt overgaaet, baade *Gram* og *Bayer*. Dersom alle havde den Indsigt, som *Etats Raaden*, og vilde vide, hvad der hører til at besidde gode og sunde Videnskaber, og hvormeget der hører til at skrive en retskaffen god Bog, da skulde vi ikke see vore *Aviser* hvergang opfyldte med nye *Auctorum* Navne, som desverre nu alt for gemenligen skeer. I visse Maader er det at glæde sig over, at der paa den ene Side ere unge Mennesker, som har Lyst, og paa den anden Side synes at blive Liebhaveere blandt den menige Mand: Aleneste var det at ønske, at de første vilde give sig Tid og legge nogen god Grundvold, og at de sidste maatte forbedre deres Smag, og ikke agte det gode og det slette lige høit. Foruden dem af lærde Reiser, som *Etats Raaden* opregner, veed ieg i en Hast ikke mange at tillegge, uden det skulde være *Keislers*; ieg troer og, der er noget saadant af *Scheuchzer*, uden at tale om *Linnæi* og *Hörlemanns* Svenske Reiser. Om *Linnæi* kan ieg ikke negte, at ieg jo havde ventet dem bedre.

Ieg siger tusind Tak for den sidste Gave af *Marca Hispanica* og ligesaa for Hans store Godhed i at tilbyde, hvad ieg af Hans *dubletter* maatte mangle, men ieg vil ingenlunde være saa uforskammet at bruge denne sidste Godhed, helst Han nu med saa megen Artighed har forekommet mig, uden at ieg har været i Stand til at vise nogen Erkiendtlighed. I denne Vinter har det hos os været meget magert med Bogkrammen, og har ikke været nogen *auction* af mindste Betydenhed. Skulde ellers de omskrevne Bøger forekomme mig, skal ieg ikke glemme at købe dem.

Nu er det endeligen *resolveret*, at ieg skal gjøre en

Reise til Sverige og siden i vore egne Provincer samt Holsten, Lybek, Hamborg, Meklenborg, Pommern, Preussen &c. for at søge *Supplementa* til mit *Diplomatisk* Verk. Ieg laver hver Dag paa Reisen, og mener, om Gud vil, at antræde den i Begyndelsen af *April* Maaned. Dersom nu enten Hr. *Etats* Raaden eller *Dass* og *Schøning* vil have noget i Sverige udrettet, da maae ieg med næste Post derom underrettes. Ieg beder flittig at hilse *Dass*, med næste Post skal ieg see at faae Leilighed til at besvare hans seneste, som ieg var sær fornøiet med¹. Ligesaa beder at hilse *M. Schøning*. Ieg haaber, Bispen² begynder vel engang at sagte sig. Ieg havde meget mere at skrive, men hverken Papiret eller Postens Afgang taaler, at ieg gaaer videre. Hvorudover ieg maa slutte med mange Hilsener fra Hans gode Venner her i Byen, selv forblivende med al optænkelig Høiagtelse

Min Høistærede Hr. *Etats* Raads
ærbødigste tiener

I. Langebek.

Kh. d. 24. *Febr.* 1753.

Nr. 86.

· 10. *Marts* 1753.

[TIL KONGEN.]

Allerunderdanigste *Pro Memoria*³.

Det var Skade, om et Verk, som Sl. Geheime Raad *Moths* Danske *Lexicon*, der endnu iblandt hans Arvinger henhviler i *Manuscript*, og med megen Møie og mange

¹ Langebeks Brevvexling med Benjamin Dass er ikke mere bevaret.

² Dr. Frederik Nannestad, Biskop i Trondhjems Stift.

³ Afgiven i Anledning af, at Etatsraad Povl Eggers's Enke, Sofie Amalie f. Guldencrone, havde ansøgt Kongen om for 2000 Rdl. at afkjøbe hende de store haandskrevne Samlinger til en dansk Ordbog som hendes Morfader, Geheimeraad Matthias Moth, i sin Tid havde efterladt. Hendes Andragende bevilgedes ved kgl. Reskript til Finansdeputationen af 26. *Marts* 1753.

Aars Arbeid er samlet, skulde i Fremtiden enten blive brugt til *Maculatur*, eller paa anden Maade forkomme, og blive til ingen Nytte for *Publico*.

Vel er det saa, at det, enten formedelst *Autors* Død eller andre Aarsager, ikke er bragt i behørig Stand eller til den Fuldkommenhed, at det kunde trykkes, som det er. Des uagtet kan ikke negtes eller paatviles, at et Verk, som bestaaer af 59. større og mindre *Volumina in Folio*, jo maae indeholde mange skøne Ting til Oplysning og Forbedring i vort Danske Sprog, og uden Modsigelse maatte kunne være en stor Hielp til at fuldkomme det Danske *Lexicon*, som Sl. *Conferentz* Raad *Rostgaard* havde giort Udkastning til, og ieg paa Hans Kongl. Majestets allernaadigste Behag i nogle Aar haver arbeidet paa at bringe til Modenhed.

Af det, som ieg deraf har giennembladet, seer ieg nok, at *Autors* Plan har været meget mere almindelig, end at skrive et *Dictionaire aléné* over det Danske Sprog, i det han tillige tager *Geographien* med, og det ei alene over disse Nordiske Lande, men og over hele Verden, givende saavidt mueligt Danske Navne til fremmede Lande og Stæder, hvilket mere er en *curiositet* end til Nytte, helst i disse Tider, man har saa mange gode Bøger af saadan Art, og tiener kun til at gjøre et *Lexicon* umaadelig stort, som ellers kan blive vidtløftigt nok, naar det ikkun er *verbale*, uden at det tillige behøver at være *reale*. Men det er dog altid bedre, at saadant et Manuscript er for vidtløftigt end for kort; thi man kan lettere forkaste det, som er overflødig, end faa samlet hvad som mangler.

Det, som dette store Arbeid i sær bør skatteres for, er, at *Autor* ret har beflittet sig paa, derudi at indføre og forklare en stor Deel *Terminos Artium* i det Danske Sprog, fornemligen af *Botaniquen* og *Medicinen*, hvorudi han, foruden andre Videnskaber, besad en grundig Indsigt: Saa at, om aldrig var andet nyttigt derved, var det alene derfor værdt at høit agte og bevare. Ikke at tale om den Værdi og Navnkundighed, et saa anseeligt Verk har forhvervet

sig af saa *illustre* og tillige lærd en Forfatter, som Geheime Raad *Moth* i sin Tid har været¹.

Som det er et Arbeid, en *particuliere* ikke let kan tilforhandle sig, men fortiente at giemmes paa et *publique* Sted, var det at ønske, at Hans Kongl. *Majest.*, som med saa høipriselig Omhu søger at ophøie og anseeliggiøre Fædernelandets Sprog og Historie, ville finde det allernaadigst behageligt at afkiøbe Arvingerne dette Verk, for at hensette det enten i sit Kongelige Archiv eller Bibliotek som et Monument i det Danske Sprog og som et af de største og vidtløftigste Manuscripter, nogen Dansk *Autor* haver efterladt. Hvorved Verket ei alene var befriet fra Undergang, men kunde endog tilbringe mig eller andre, som skal arbejde paa det store Danske *Lexicon*, en usigelig Nytte og Lettelse.

I. Langebek.

Kiøbenhavn den 10. *Martii* 1753.

Nr. 87.

29. Marts 1753.

TIL KONG FREDERIK V.

Stormægtigste Monark,

Allernaadigste Arve-Herre og Konge!

Siden Deres Kongl. *Majest.* mig allernaadigst haver tilladt at foretage en Reise, som formodentlig vil vare nogen Tid: Da, paa det Deres *Majestets* mig allernaadigst anbetroede Geheime *Archiv* i min Fraværelse ikke skal staae værgeløs og uden Opsigt, haver ieg gjort Aftale med *Cancellie* Raad *Carstens* af Deres *Majestets* Tydske *Cancellie*, at han imidlertid vil paatage sig Tilsyn med *Archivet*, og i fornøden Fald udlevere, hvad som til Deres *Majestets* Tieneste maatte vorde *requireret*, Hvilket ieg herved aller-

¹ Jvfr. C. Molbech, Hist. Udsigt over Ordbogs-Arbeider i det 17de og 18de Aarhundrede, af Geheimeraad Matthias Moth, Fr. Rostgaard og J. Langebek (Nye D. Mag. V, 241 ff.).

underdanigst indstiller til Deres Kongelige *Majestets* egen allernaadigste *approbation*, Forblivende i allerdybeste Underdanighed

Stormægtigste Herre,
Allernaadigste Arve Herre og Konge,
Deres Kongelige *Majestets*
allerunderdanigste tro tiener
og Arve-Undersaat

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 29. *Martii* 1753.

Indstillingen har følgende Paategning med J. L. Holsteins Haand:
Aproberis. Cons. paa Chr.b. d. 30. Mart. 1753.

Nr. 88.

1. Maj 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT¹.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad.

Det Begreb, som Hr. *Iustitz* Raaden har givet mig om de gode Herrer her i Lund, maae ieg fuldkommen sande² og tilstaae, at de ei alene imellem sig indbyrdes leve sær artigen, men endog beegner Fremmede med saa megen Hæder og Høflighed, at, om man aleneste vilde reise for at æde, drikke og *divertere* sig, burde man drage til Lund. Biskopens³ Huus, saavelsom næsten alle de øvrige, har bedet mig paa det venligste hilse, de formode sig vist den Ære, efter *Iustitz* Raadens Løfte, snart at see Ham igjen. *Revisions-Secretairen* har i disse Dage holdet *auktion* paa sine *Meubler*, og med allerførste forlader Lund⁴. Hans

¹ Dette Brev er udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 248 ff.

² *Langebek* havde 17. April 1753 tiltraadt sin Sverigsrejse, ledsaget af Tegneren Søren Abildgaard og en Tjener. Hans Dagbog under Rejsen er udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 123 ff.

³ Dr. Johan Engeström.

⁴ Juristen David Nehrman, adlet Ehrenstråle, opgav paa denne Tid sin akademiske Stilling for at trække sig tilbage til Privatlivet paa sin Sædegaard Sæby i Smaaland.

Huus har *Prof. Benzelius*¹ kiøbt. *Secreterer Colling* er paa Forslag til den *Juridiske Profession*². Ieg logerer i *Doctor Corylanders*³ Huus, og er der gandske vel. Han saa velsom Fruen og *Mag. Brocman*⁴ lader i sær formelde deres *respect*. Endnu har ieg ikke ret betragtet Domkirken Rariteter for bare *Visiter* og Gæstebude, og for ikke at spilde den liden Tid, ieg har til overs for mit Arbeid. Hr. *Iustitz* Raaden har ved sin Nærværelse her saa reent afpillet alting, saa her er kun lidet for mig at gjøre, dog tænker ieg endnu at opholde mig her imod 14. Dage. Naar man ret skulde *profitere* af Lund og Skaane, burde man have et halvt Aars Tid dertil. Ieg har vel den Ære, medens ieg er her, engang at see Brev fra *Iustitz* Raaden, for at fornemme, hvorledes Han lever, og om noget godt Nyt siden min Bortreise er *passeret*. Vil *Iustitz* Raaden unde mig et par Ord, kan det beqvemlig skee med nærværende Hr. *Nordblom*, som paa en otte Dags Tid vil opholde sig i Kiøbenhavn og tænker være her igjen, før ieg reiser bort. I øvrigt skal det være mig usigelig kiært, om *Iustitz* Raaden maaer brav, hvortil ieg ønsker god Varighed, forblivende med usigelig Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener

Lund d. 1. *Maji* 1753.

I. Langebek.

Udenpaa dette Brev har Klevenfeldt senere (efter 1770) skrevet: Hr. Langebek, Etatsraad og Geheime Archivarius, *qvondam meus, nunc suus et Magnatum.*

¹ Theologen Carl Jesper Benzelius, siden Biskop i Strengnæs.

² Lars Johan Colling, hidtil Adjunkt i det juridiske Fakultet, blev imod Slutningen af Aaret 1753 Professor i samme.

³ Johan Corylander var Universitets-Bibliothekar og var derhos nys beskikket til at holde Forelæsninger over „Lærdomshistorie“. Om denne og de øvrige her nævnte lundske Personligheder findes nærmere Efterretninger hos Tegnér og Weibull, Lunds Univ. Hist. II.

⁴ Det er første Gang, denne Mand nævnes, der siden blev Langebek den mest sympathetiske og hengivne Ven, hans Ledsager paa Rejsen og siden hans trofaste Korrespondent. (Se nedf.)

Nr. 89.

7. Juni 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad!

Min kiære Herres angeneme Breve bekom ieg, just som ieg vilde reise fra Lund, saa ieg ikke fik Tid der at besvare det, ei heller kan have den Ære nu at svare paa de indholdne *Momenta*, siden det ligger iblandt mine Papirer hos alt mit Reisetøig, som staaer udi *Calmar*, imedens ieg med mine Medfølgere har gjort en Smut Reise over Øland her til Gotland, hvor vi i denne Dags Morgen, efterat vi i Tisdags Morgen forlode *Calmar*, ere lykkeligen ankomne. De adskillige smaa Vanskeligheder, som denne *tour* fører med sig, ere os meget lettede ved *Mag. Brocmans* Omgang, som baade er meget munter under veis, og veed paa en ret artig Maade at omgaaes sine Landsmænd. Førend ieg forlod Lund, eftersaae ieg ret nøie de tvende Stene i Kirken, som Hr. *Iustitz* Raaden skrev om, men det var mig umueligt at læse mere derpaa, end hvad Han selv haver kunnet læse. I de andre Stæder, hvor ieg siden har været, nemlig *Christianstad*, *Carlshavn*, *Carlscrona* og *Calmar*, har ieg ikke fundet noget besønderligt af det Slags ieg søger, uden aleneste seet endeel smukke Byer og artige Indretninger. Efter det Begreb, som Biskopen her i Wisby idag haver gjort mig, vil her paa Landet kun blive lidet af *Documenter* at *profitere*; Men af det Øieblik ieg i Formiddag saae Kirken, har ieg endnu ikke paa eet Sted seet saa mange gamle Stene; men hvad de har at sige, skal nu nøiere *examineres*, og vel mueligt, at de samme tør her opholde mig imod Tanke 8. eller 14. Dage. Kanskee ieg vel og imidlertid gjør en liden *tour* omkring paa Landet. Af Skilderier har ieg paa min hele Reise endnu ikke seet et Stykke af nogen Betydenhed, uden hvad *Iustitz* Raaden selv har seet paa *Næs*. Tiden blev mig alt for knap denne gang at oversee den øvrige Deel af

Skaane. Ieg erindrer, at Hr. *Iustitz* Raaden meldede i sit Brev, om ieg havde været noget upasselig paa Reisen, men ieg kan have den Ære at berette, at naar ieg undtager nogle smaa Besværligheder, som Land- og Sø-Reiser føre med sig, veed ieg Gud skee Lov ikke af noget Hovedverk at sige, siden ieg drog fra Kiøbenhavn. Naar ieg kommer til *Norkøping*, skal Hr. *Iustitz* Raaden faae et længere Brev fra mig, hvor ieg og vil vente fra Hans Haand at glædes med noget godt Nyt; *adressen*. er til Kiøbmanden Hr. *Tobias Stechau*¹. Næst min venligste Hilsen til forekommende Venner lever ieg med uafsladelig Hengivenhed

Min Høistærede Herres
allerskyldigste tiener
I. Langebek.

Wisby d. 7. *Iunii* 1753.

Udskrift:

A Monsieur,
Monsieur de Klevenfeld
Conseiller de Iustice &c. &c.
à Copenhague.

Nr. 90.

10. Jull 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT².

Høi-Edle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad!

Endnu ligger ieg paa Gulland, og har i 8. Dage ikke ventet paa andet end god Vind til at føre mig over igien til Sverige. Og ligesom *passerendes* Overfart til og fra dette Land alene hænger af Vinden, saa er og Postens Gang af samme Aarsag heel uvis, hvorfor ieg med en Skipper til Khavn lader disse Linier indløbe, for at give

¹ Magister N. R. Brocmans Stiffader.

² Dette Brev er udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 550 ff.

Min kiære Herre og mine Venner Kundskab om min Tilstand. Aldrig havde ieg tænkt saa længe her at opholde mig. Men et uformodenligt Tilfald har holdet mig næsten 14. Dage her tilbage over mit Forsæt. Ieg var i Kirken kløvet op paa en Stige for at betragte nogle gamle Vaaben, som tilforn skal have siddet paa Visborg Slot, ved Nedstigningen gik et Trin i tu, og ieg faldt ned, stødte Panden mod Væggen og tørnede med Næsen paa Brynet af en Ligsten. Ved første Anseende syntes Næsen og hele Ansigtet at være aldeles skamferet, men Gud været lovet, som gjorde, at intet Been var kommet til Skade, og at alting nu er godt igien, uden et lidet Hul i Panden, som dog er næsten lægt, og et andet større paa Næsen, som vel endnu ikke saa hastig vil groe til, dog er ikke værre beskaffen, end ieg jo kan reise, hvor ieg vil. See saaledes kan man komme til ny Næse lige saa vel ved *Antiquiteter* som ved *Noviteter*. I mit forige Brev, som Hr. *Iustitz* R. vel har faaet, skrev ieg, at ieg ikke paa eet Sted havde seet saa mange gamle Ligstene som her i Kirken og paa Kirkegaarden; det er og sandt, thi her er en uendelig Mængde af 14de og 15de *seculis* og nogle Stykker af det 13de, men ved nøiere Eftersyn har ieg befundet, at de fleste ere over Stadens fordums anseelige Borgere, mest af de Tydske, som her have boet. Af dette Slags har ieg kun taget Tegning af et Par for Alderens skyld nemlig af 1289 og 1293. De fornemste, ieg ellers har faaet, er (1) Hr. *Oluf Axelsens* og Hr. *Philippus Axelsens* af 1464. (2) Hr. *Henrich Rosenkrandses* 1537. (3) Fr. *Karine Rosenkrands* og Jfr. *Mette Hardenberg* 1549. (4) *Christoffer Hvitfelds* 1559. (5) En liden *Bilde* 1571. (6) Fr. *Ingeborg Tideman Emmicke Kaases* hendes *Epitaphium* 1582. (7) *Herman Juel* og hans Frue 1607. (8) *Henrich Høeg* 1628. Ieg vil ikke tale om adskillige gl. Vaaben og andre smaa ting, som ieg har maat sysselsette *Mr. Abildgaard* med i den Tid, ieg har ligget inden Kirke. Dog bør ieg ikke glemme det rare Stenkors, som K. *Walde-mar* 1361. har ladet sette til Amindelse af sin Seirvinding

over Gotlænderne. Ieg har og ladet i *mignature* tage *Copie* af et vakert Skilderie paa Træ malet her i Kirken, hvorpaa ovenmeldte Fr. *Karine Rosenkrandses* og Jomfr. *Mette Hardenbergs portraits* i deres gammeldags *habit* staaer. *Documenter* af nogen sønderlig Vigtighed kan ieg ikke rose mig af her at have faaet, dog har ieg for den korte Tid faaet Mængde nok *copieret*, men man maae i Mangel af bedre tage hvad man kan faae. Et Par Landreiser har ieg med *Mag. Brocman* gjort her paa Gulland, og beseet imod en 30. Kirker¹. Der findes ældgamle og vakre Stene nok over Prester og forneme Bønder, men ei over Adelige, hvor af ingen her paa Landet har boet. Den ældste Steen, ieg saae her paa Landet, er af *Anno* 1200. net op. Ligstene med Runeskrift er her utallige af, men de ere *curieuse* alene for deres Nyheds skyld, thi ieg troer ikke, een af dem at være ældere end af 1300. og 1400. Paa et par af de mest *curieuse* staaer Aarstallet 1449. Af Bøger, som høre til vore Danske Sager, har ieg her ikke faaet noget, som værdt er at nævne, ikke heller af Mynter, uden en *Cnut*, samt nogle Gotlandske, Araber, Græker, og gamle Tydske, som her paa Landet ere opgravne. Om det ikke allerede er skeet, haaber ieg, at Hr. *Iustitz* Raaden gjør mig den Fornøielse at skrive mig til paa Norkøping, hvor vi nødvendig maae opholde os en 8. Dages tid for at faae flyet vore Klæder og Lintøig. Glem ikke, om noget Nyt er forefaldet der hieme; Ieg lever her som en Udlænding og fremmed fra Fædernelandet, læser aldrig *Aviser*, seer ingen breve, og veed ikke det mindste af Tilstanden, uden det lidet Skipperen har berettet om *Chinafarerens* Hiemkomst. Ieg beder hilse alle forekommende Velyndere, og længes at fornemme alles og i sær Min kiære Hr. *Iustitz* Raads Velgaaende. Hvorledes gaaer det nu med Hans *Monumenter* at stikke i Kober. Reiser *Iustitz* Raaden paa Landet i Sommer og hvorhen? Forlad, at ieg skriver paa

¹ Om Langebeks Landrejse paa Gulland indeholder et Anhang til hans Dagbog udførlig Efterretning (Langebekiana, S. 140 ff.).

saa lidet Papir, Materialierne ere her rare og dyre. Ieg forbliver med uafsladelig Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raads
ærbødigste tiener
I. Langebek.

Wisby d. 10. *Iulii* 1753.

Nr. 91.

28. Juli 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT¹.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad!

Faa af mine Venner tænker ieg oftere paa, end paa Min kiære Herre, og faa af dem tænke mere paa mig end Han, som endog her i Norkøping har glædet mig med sit ret angeneme Brev af 28. *Iunii*. Tænk engang, hvor Tiden løber bort, endnu er ieg ikke kommen længere end her til Staden, og kommer vel ikke til Stockholm før end om nogle Uger. Her agter ieg i et godt *quarter* at hvile ud og lade tvette og lave om vore sledte og urene Klæder, gjør imidlertid en og anden *excursion* til *Linkøping*, *Wadstena* etc. Den Gotlandske Reise tóg mig alt for lang tid bort og maaskee mere Bekostning, end den var værd. Med en Kiøbenhavnsk Skipper skrev ieg d. 10. *Iulii* fra *Wisby* til nogle mine Venner og deriblandt til Hr. *Iustitz* Raaden, formodeligen har Han nu faaet samme mit Brev. Den 12. *Iulii* gik ieg om bord fra *Wisby*, gik d. 15. i Land paa Øland, og d. 19. over *Calmar* Sund til *Calmar*. Kom d. 24. til *Westernvik*, d. 27. til *Surkøping* og samme Aften her til *Norkøping*. I mit sidste Brev skrev ieg om mit Fald i *Wisby* Kirke, som saae farligt ud, men Gud skee Lov nu næsten forvundet, undtagen at ieg maae have et

¹ Dette Brev er udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 255 ff.

lidet Plaster paa Næsen, som bliver anseet for *Galanterie*. Som Reiser ofte bringe *fataliteter* med sig, saa har ieg siden haft en anden og ret ubehagelig, nemlig at min *Chaise* i de fule Bakker mellem *Calmar* og *Westernik* brast midt i Stykker, at vi med stor Møde fik den slæbt fire Miil frem til *Westernik*, for at lade den til Skibs *transportere* til Stockholm, Med hvad Besværing vi siden over Berge og Dale har en 17. Mile Veis hiulpet os frem paa Bonde-Vogne, kan ingen bedre vidne om, end mine Kiøbenhavnske Medfølgeres Utaalmodighed, som ikke ere vante til god Morgen eller de Umageligheder, som lange Reiser føde af sig. Ieg selv saavel som *Mag. Brocman* har fundet os gandske vel derved, og kand ikke andet merke, end at *fatiguer* og sterk *motion* styrker og forbedrer Helbreden.

For meddeelte Nyt er overmaaade forbunden, og beder ved Leilighed om *continuation*. Ieg lever som i en Ørken, og har ikke i 9. à 10. Uger enten seet *aviser* eller hørt noget fra mit Fæderneland, uden af Skipperrelation i *Wisby*. Af Hr. *Iustitz* Raadens Brev slutter ieg, at de fleste gode Venner ere vel, som er mig hiertelig kiært, men at Min Herre ikke den hele Sommer agter at reise paa Landet for at forfriske baade Sindet og Legemet, staaer mig ikke ret an. I det mindste kunde Han vel enten hos *Luædorf* eller *Hielmstjerne* drage nogen Sommerluft. Det gjør mig ret ondt baade for *Hofman* og *Carstens*, at de har været syge, men haaber, at de nu begge ere komne sig¹.

Hr. *Iustitz* Raaden beder mig skikke sig nogle *quisquillas* eller Sanke Ax, Sandeligen ieg maatte da skikke hele Frugten af min Reise, som ikke engang fortienet Navn af Ax, uden snarere af Axeskiægene. *Inscriptionerne*, som Herren begierer, skal med første gierne blive til Tieneste, Om Resten komme vi vel efter Hiemkomsten til rette.

Paa Reisen fra Gotland har ieg kun lidet vundet, uden

¹ For T. Hofman blev Sygdommen til Døden († 14. Febr. 1754), medens A. G. Carstens levede mange Aar efter.

en *Inscription* paa en Runesten paa Øland, sat fordum over en Dansk Høvding. Af rare Bøger har ieg siden ikke faaet noget uden den liden Krønike, skiemtig imod de Danske, som man mener at K. *Gustav I.* selv skal være *auctor* til. Af Mønter har ieg atter faaet en *Canutum* og en *Olavum* med et kronet O. paa den ene og Hellebarden paa den anden Side, nok en *Erici Pomerani Monetam Stockholmensem* med 3 Kroner. Meget lidet finder man her paa Landet, og næsten ikke mere i Stæderne. Dog har ieg her og der træffet nogle *curieuse* Prester. Biskoperne og de Geistlige har over alt viset sig sær gunstige imod mig, men hos Borgemestrene i Stæderne har ieg ikke været saa lykkelig. De fleste af dem paastaae, at deres Documenter findes hos os i Danmark. Ieg har haft stor Møje med at overbevise dem om Urigtigheden af denne Mening. I Stockholm og Upsala staaer den rige Høst først for, der tør maaskee blive nogle *quisquilæ* at *regalere* gode Venner med.

Seer *Iustitz* Raaden *Etats* Raad *Hielmstjerne*, beder ieg ydmygst hilse. Ieg havde vist ventet her at finde Brev fra ham, men forgieves, dog bliver ieg vel ikke slaaet i Glemmebogen; *Etats* Raad *Luædorf*, *Iustitz* Raad *Suhm*¹, *von Asperen*, *Hofman* og alle forekommende Velyndere hilses paa det venligste. *Mag. Brocman*, min *fidus Achates*, formelder sin ydmygste *respect*, og formoder, at Herren har faaet hans Brev med mit seneste fra *Wisby*. Næst *Iustitz* Raadens bestandige Venskab at udbede mig, forbliver med den inderligste Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raads
ærbødigste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Norkøping d. 28. *Iulii* 1753.

¹ Ancher Andreas Suhm, Sekretær i Kancelliet og Assessor i Højesteret, blev senere (1768) Byfoged i Kiøbenhavn og endelig (1781) Justitiarius i Hof- og Stadsretten. I Titulatur steg han til Konferensraad. Han var beslægtet med P. F. Suhm.

P. S. Vil Hr. *Iustitz* Raaden noget snart igien beære mig med Skrivelse, kan den endnu engang *adresseres* paa Hr. *Stechau* i Norkøping, Ieg *gratulerer* med *piecens* Forfærdigelse, endskiønt det ikke er mig mueligt at mindes dens Indhold; ønskede derom at underrettes.

Nr. 92.

12. September 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad!

Saa kiære som *Iustitz* Raadens Breve ellers ere mig, saa ubehageligt til en stor deel det seneste af 2. *Augusti* for det ulykkelige Nyts skyld fra *Africa*¹. Ieg har saavel for det almindelige som eget *interesse* fundet saa stor Part deraf som nogen anden Patriot, og af Hiertet tilønsket enhver den Trøst, som i sligt Tilfælde er nødvendig. Ved saa øm en Byld vil ieg ikke videre røre. Men, om Hr. *Iustitz* Raaden tænkte, at ieg af Bekymring derover havde enten forglemmt eller forladt Verden, da kunde Han have noget Skiel dertil, siden Han saa lang Tid intet har seet eller hørt fra mig. Skal ieg forklare Aarsagen, da var det kun faa dage, efter mig var blevet indhændet ovenmeldte Brev, da ieg foretog en Reise til Linkøping, Vadstena og andre Steder heromkring, hvilken opholdt mig længere, end ieg havde ventet, og næsten en Maanedes tid. I Linkøpings Domkirke fand ieg mindre, end ieg havde formodet; næsten det bedste Monument var Hr. *Thure Bielkes*, som med de andre Rigs-Raad mistede Hovedet under Kong *Carl IX*. Ieg tog ikkun Ahnerne deraf, siden de løbe ind med vore Danske Slægter. Ellers havde ieg der af *Gymnasii* Bibliotek en gammel *Codex* til laans, som ieg *copierede* en-deel Documenter af. I Skeninge laa paa Kirkegaarden Hr.

¹ Efterretningen om Undergangen af et af de danske Orlogsskibe, der vare afsendte til Marokko.

Fikke von Vitzens Sten og et fragment over *Hans Krøpelin*, begge under *Erics Pom.* Regering bekiendte Mænd. Paa den sidste Sten kunde intet videre læses end Aarstalet 1440. Men den første havde saadan *inscription*: *Lapis Dñi Fikkonis de Fitzen Militis paratus Anno Dñi Millesimo C. D. sexto, sub quo quiescere intendit. Cuius anima requiesc.* Paa begge staaer Ridderen i Harnisk holdende for sig sit Skioldemerke. I Kirken sammesteds lod ieg og aftage et par gamle Stene af 1400. og 1406. over fornemme Svenske. I Vadstena var ieg noget over 14. Dage og tog Copie af alt gammelt, som findes i Kloster Kirken, det meste er af *Unionens* Tid og følgerig har stor *connexion* med vore Danske Familier. Dronning *Philippæ* Sten er ingen *Original*, men eftergiort i Kong *Iohannis III.* Tid. Af Hertug *Magni Gustavi I.* Søns Monument har ieg taget Ahnerne, og vil med første sende Hans *Excellence* Greve *Moltke* dem, saasom det *Moltkiske* Vaaben deriblandt findes. Af en 40. Stykker Stene, som ieg ellers har ladet ategne, vil ieg ikkun anføre disse faa: (1) En Sten med et Vaaben paa — —¹ *Noruegie nata: Petro quondam sociata: hac pausat cripta: de . . . sberg: Helena dicta.* Der som *defecten* er, skal maaskee læses *Tonsberg.* (2) Trolde-Hovedet i Skiolden og paa Hielmen: *Hic jacet Ericus Trulle et Haquinus Karlson.* Ingen videre *inscription* har været paa Stenen. (3) Iens eller Iøsse Erikson, en af *K. Erics Pomerani* bekendte Danske Befalingsmænd her i Landet, som af Almuen blev henrettet; Paa Stenen 2de Vaaben, i det ene en Bielke med et Løvverk paa og paa Hielmen 2de Bøffelhorn, i det andet en Rose, paa Hielmen 2de Arme holdende et Hierte: *Hic jacet nobilis vir Iohannes Erics cum conjuge sua Birgitta Ulfsdottir, quorum anime in perpetua pace requiescant, Qui obiit Anno Dñi MCDXXXVI. die beate Anne*². (4) *Steno Thuronis* Bielke med 2de Fruer, den ene en *Krumdige*, i den andens Vaaben en Sparre.

¹ Vaabenet findes afbildet i Brevet.

² Jvfr. Thiset i Personalhist. Tidsskrift 2. R. V, 106 f.

(5) Hr. *Benedict Pogwisches* og Frues Vaabener: *Anno Dñi MCDXXXII. obiit nobilis vir Dñs Benedictus Pogwisk miles feria VI. post Epiphaniam Dñi, et jacet hic cum uxore sua Dña Yda filia Dñi Heñingi Køningsmark militis, que obiit Anno Dñi MCD.* Videre af Aars-tallet har ikke været tilsat. (6) tre Beggere i Skioldet. . . . *Dñs Stephanus et Iacobus Bicare quondam officiales monasterii Wastenensis . . .* Halve Stenen gaaer ind under Alteret. (7) *Krumdiges* Vaaben med et Vederhoved paa Hielmen: *Hic jacet humatus Echardt Krumdyk nominatus, virtutum plena quoque uxor eius Elena, cernere placatum confisi se prece fratrum Auctorem vite, cum dicit ite, venite, Anno Dñi 1414.* (8) *Thuro Stenson Bielke* med sine tvende Fruer, den ene var *Abraham Brodersens* Dotter, den anden en *Krumdige*: *Militie zonis distinctus Thuro Stenonis, cum consorte, datus terre jacet hic tumulatus, qui obiit Anno Dñi MCDXXV. tempore quadragesime, pro quibus orate.* Blandt de øvrige er en Hoben af *Bielke- og Baads-* eller *Bonde-Vaabener &c.* Almindeligen kan ieg sige om alle Stenene i Vadstena, at ingen af dem har noget andet Billede end simple Vaabenerne. I Vreta Kloster saa ieg de Kongelige *Monumenter*, som der findes, hvoriblandt *Magni Kong Nicolai* Søn af Danmark, men, uanseet visse Lærde har af disse villet hente store Beviser i Historien, saa er det desværre, at baade *Inscriptioner*, Vaabener og Stenenes Beskaffenhed røber, at ikke eet af dem ere *original*, men alle eftergiorte i K. *Iohannis III.* tid¹, og det temmeligen vel, hvad den gamle Skrift angaaer. Ieg har ellers gjort adskillige smaa *decowrter*, som i tiden vil tiene til at oplyse og rette en og anden i visse Historier indført urigtighed. Hr. *Oluf* og *Philip Axelsøner* ligge begge under een Sten i Visby, begge Ridderne staae harniskede med deres Horn paa Hovederne, holdende Familie Vaabenet

¹ Disse Fornyetelser af gamle Mindesmærker vidne om Kong Johans bekjendte Iver for Restaurationer af Kirker og Slotte, der langt over-skred Rigets Midler.

mellem sig, men intet Spor er der til deres Fruer. Om de andre Visbyske Monumenter skal ieg skrive en anden gang. Min underdanige *respect* ved Leilighed til Hans *Excellence* Geheimeraad *Korff*¹, Ieg gratulerer os begge med en saa verdig Patron. Min venlige Hilsen og *condolence compliment* til Hr. *Iustitz Raad Suhm*², og ved Tilfælde min *respect* til *Admiralen*³. *Mag. Brocman* hilser paa det ydmygste, vi begge indeslutter os i sædvanlig Yndest og Venskab, og ieg med uendelig Høiagtelse har den Ære at forblive

Min Høistærede Herres
ærbødigste tiener
I. Langebek.

Norkøping d. 12. *Sept.* 1753.

P. S. Bærer Hr. *Iustitz Raaden* mig noget snart igien med Skrivelse, kan det vel endnu gaae paa Norkøping: Skulde ieg alt være herfra bortdragen, da veed min Vert, hvor ieg bliver at finde. Ieg har endnu en liden *curiositets* Reise at gjøre her i Egnen, før ieg forlader Orten. Ieg havde den Ære i Overgaards og i Gaar at besøge *Øfverhof-Intendenten de Geer*⁴ paa Finspong, en rig og *curieux* Mand, og Rigs Raad *Palmstierna*⁵ paa Sonstorp, og blev paa begge Steder med utrolig *politesse* begænet⁶. Ieg har temmelig *reusseret* i at vinde den Svenske *Nation*, og haaber deraf i mit Forehavende vel at *profiterre*. Hvor gaaer det nu med Spanien? og hvad mere Nyt *ex Africa et Europa*? Ieg giver mig neppe tid at læse *gazetter*.

¹ Den russiske Minister i Kjøbenhavn.

² Hans Broder, Burchard Suhm, Premierlieutenant i Søetaten, var omkommen 3. Juni ved Fregatten Falsters Undergang (jfr. S. 188).

³ P. F. Suhms Fader (s. foran S. 147).

⁴ Louis de Geer (f. 1705 † 1758). Anrep, Sv. Ad. Ättartaflor, I, 550.

⁵ Nils Palmstierna, der 1739–44 havde været svensk Gesandt i Danmark (s. foran S. 81), blev 1746 Rigsraad og var 1752–61 Kansler for Universitetet i Lund. Døde 1766. (Tegnér og Weibull, Lunds Univ. Hist. II, 11.)

⁶ Jvfr. Langebeks Dagbog i Langebekiana, S. 174 f.

Nr. 93.

23. November 1753.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høi og Velbaarne Hr. Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre!

Deres Høigrevelige *Excellence* har ved min seneste Nærværelse i Kiøbenhavn¹ viset mig saadanne Prøver af sit høie *Patrocinium*, som fuldkommeligen svarer til alle de forhen beviiste og til den underdanige Tillid, som ieg, frem for til alle andre haver haft og endnu har til Deres *Excellences* besønderlige *protection* og Bevaagenhed for mig. Ieg holder mig lykkelig, om Deres Høigrevelige *Excellence* naadigst vil aname min igientagne underdanige Taksigelse, og troe om mig, at ingen skal kunne lade sig være mere angelegent, med et taksomt Hierte at erkiende og fremdeles at fortiene Deres *Excellences* Yndest og naadige *protection*. Hoslagte min allerunderdanigste Taksigelse, beder ieg allerydmygst, at D. *Exc.* efter naadige Løfte vil overgive i Hans Kongl. *Majestets* Hænder.

I Forgaars ankom ieg først her til *Stockholm*, og kan altsaa endnu ikke skrive stort derom, uden at alting lader her være meget dyrere end i Kiøbenhavn. Vederet er her endnu gandske mildt, og er i nogle Dage faldet smaat Regn, saaat Gaderne ere meget urene, og vil man have Vogn, saa koster hver liden *tour* imod 2¹/₂ R Dansk, som vi hos os kan have for 12. Skilling. Slottet her, som hos os og udenlands er giort saa stort Væsen af, gjør for Øinene ikke nær den *parade* som vores, ieg troer heller ikke, det er saa stort, i det mindste ikke saa høit. Med et Par af de

¹ Langebek var den 14. Oktober 1753 kommen tilbage til Kiøbenhavn, i Anledning af at nogle af hans Venner havde ordnet et Ægteskabsparti for ham. To Dage efter Hjemkomsten blev han forlovet med Jomfru Helene Marie Pauli (født 3. Febr. 1731). Den 3. Novbr. udnævntes han til Justitsraad, tiltraadte derpaa atter Rejsen til Sverig for at fortsætte sine antikvariske og diplomatiske Undersøgelser.

lærde Mænd her har ieg alt talet, og haaber ved deres Hielp at skulle *profitere* noget retskaffent til min Samling. Vores *Minister Grev Wedel-Fris*¹, som har tilbudet mig al Høflighed og Tieneste, har allerede talt om mig og mit Ærende til adskillige af Rigs-Raadene, som noget formaaer, og vil i Morgen *presentere* mig for de samme. Naar ieg faaer været her lidet længere, skal ieg have den Ære nærmere at tilmelde D. *Exc.*, hvorledes ieg *reüsserer*. Forbliver imidlertid med allerdybeste *respect*

Deres Høigrevelige *Excellences*,
Min Naadige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Stockholm d. 23. Novemb. 1753.

Nr. 94.

3. December 1753.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad!

Det er allerede længe siden ieg havde den Fornøielse at aabne og læse min Hr. *Cancelli* Raads angeneme Brev af 2. *Septembris*. Baade før og efter den Tid, siden ieg i *April* Maaned forlod Kiøbenhavn, har ieg flakket nogle hundrede Mile om Land og beseet den største Part af hele østre Delen af Sverige, faaet over 100. *Monumenter* aftegnede og en stor Deel *Sigiller* samt *Copier* af 6 à 700 gamle *Documenter*, foruden andre *excerpta* og Anmerkninger. I Lund var ieg en 5. Ugers tid og betiente mig af endeel vakre *Codices*, som der findes. Ieg reiste siden igiennem *Christianstad*, *Carlshavn* og *Carlsrone* til *Calmar*, hvor ieg *resolverede* at gaae over til Øland og Got-

¹ Grev Erhardt Wedel-Friis var 1753–54 dansk overordentlig Ambassadør i Stockholm.

land. Paa Øland besaae det forfaldne Borkholms Slot. Paa Gotland reiste nogle og tyve Mile omkring paa Landet, men fandt mindre, end ieg ventede, undtagen i Visby Stad, som endnu i sit Forfald bærer Merke af sin Ælde og fordums Velstand. Der fik ieg *Copier* af endeel gode *Documenter* og Tegninger af nogle Danske *Monumenter*, hvoriblandt den Marmor-Stytte, som K. *Waldemar* 1361. har ladet sætte over sin Seirvinding, og en gammel Steen over Hr. *Oluf Axelson Tott*, Danmarks Riges *Admiral* og *Gouverneur* paa *Gulland*. I Visby Kirke havde ieg den Ulykke at falde ned af en Stige, og havde paa en Ligsten, som ieg tørnede imod, nær knuset Næsen og skamferet hele Ansigtet. Dette forvoldte, at ieg der maatte blive en 6. à 7. Uger, som var langt længere, end ieg mig havde foresat. Nu er det Gud skee Lov saa vidt forvundet, at ieg kun bærer et lidet Merke deraf paa Næsen og i Panden, som efterhaanden forvoxer. Ieg tog samme Vei tilbage over Øland til *Calmar*, hvor for Stadens Nyhed intet gamelt er at finde; Derfra til Vestervik, hvorimellem falder de fæleste Bakker i Sverige, paa hvilken Vei ieg ogsaa brekkede min *Chaise*, og kom siden med stor Besværlighed afsted. Siden besaae ieg *Suderköping*, *Norköping*, *Lindköping*, *Scheninge*, *Wadstena*, samt nogle gamle Klostre, og hvad andet merkværdigt i de Egne er at see. I *Norköping* havde ieg mit Hoved-*quartér*, der var det ieg kom i en uventet *Correspondence* med nogle af mine Venner i Khavn, som bragte mig et fordelagtigt Partie i Forslag, hvorefter ieg i *Octobri* maatte skyndigst reise hiem, og fik den Sag lykkelige bragt i Rigtighed. Men foruden denne Lykke kom endnu denne til, at Hans Majst., førend ieg reiste fra Kiøbenhavn, til et Beviis paa sin Fornøielse over min Reises Frugt, allernaadigst behagede at giøre mig til *Iustitz Raad*. Den 5. *Novemb.* forlod ieg Kiøbenh., kom d. 11. igien til *Norköping*, hvor ieg tog mine Folk og mit Tøig, og ankom d. 21. dito her til *Stockholm*, hvor ieg efter den Adgang, ieg har, allerede seer mere Arbeid for mig, end ieg i denne Vinter vel kan overkomme. Hos

*Directeuren Salvius*¹ har ieg imodtaget tvende Breve, som uden tvil ere skrevne af Hr. *Cancelli* Raaden til *Mr. Bowman*; men som ieg ikke med Vished kan faae vide, hvor han er, giemer ieg dem til videre. Hvad Hr. *Cancelli* Raaden enten først eller sidst har behaget at *committere* mig, skal, saa vidt mueligt, med al Flid blive efterkommet, døg ønskede ieg gierne at underrettes, om og hvad *Mr. Bowman* allerede af disse Bøger har forskaffet. Ieg formoder, at Hr. *Cancelli* Raaden undertider glæder mig med Skrivelse, og om noget Nyt maatte forefalde, tilbydende igien min ringe tjeneste, ifald noget videre her kunde udrettes til Behag. Næst at ønske bestandig Velgaaende, har den Ære med en fuldkommen Hengivenhed at være

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raads,
ydmygste og tjenstskyldigste
tiener
I. Langebek.

Stokholm d. 3. Dec. 1753.

Nr. 95.

11. December 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad!

Det var mig aldeles fortrydeligt, nu sidst ieg reiste fra Kiøbenhavn, at ieg skulde være saa uheldig, ikke at finde *Iustitz* Raaden hiemme, da ieg to gange søgte den Ære at see Ham til Afsked. Hr. *Iustitz* Raadens Venskab har altid været og endnu er saa kjær hos mig, at ieg ikke kan

¹ Lars Salvius, Kgl. Antikvitets-Arkivets Bogtrykker og Ud giver af „Lærde Tidningar“. Titelen som Direktør fik han først 1757 (Sv. biogr. Lex. XIII, 299 f.), men har vel allerede tidligere ladet sig kalde saaledes som Leder af Bogtrykkeriet.

troe, Han i mindste Maader regner mig dette, mere af Vanheld end en Forseelse, til onde. Ieg burde vel længe siden tilmeldet min Ankomst til Stokholm, som i morgen bliver tre Uger; Men hvad har ieg hidtil kunnet skrive, uden at de første 8. til 14. Dage ere gaaene bort med at gjøre intel, det er at sige, med at aflegge *Visiter*, gjøre Opvartninger og søge Bekantskaber. Hvad ieg derved har vundet, er at have faaet Adgang til det Kongelige Bibliotek og til *Antiquitets- og Cancellie-Archiverne*, hvor der findes saa mange *Documenter*, *Codices* af vore gamle Lovbøger, og Mængde af andre Ting, vore Danske Sager anrørende, som giver mere Arbeid, end ieg denne Vinter kan overkomme. Ieg har endnu intet haft andet end nogle Jydske og Siælandske Lovbøger, som ieg haver taget Skrift-Prøver af og deraf udskrevet nogle gamle Documenter: Skaanske *originale* Breve faaer ieg hernæst en heel Hoben, samt Kong *Waldemari II.* Jordebog, som er en *excellent piece*, og maae saa meget mere fortryde en Dansk at see den her, som man tillige faaer høre, at *Sparvenfeldt* har kiøbt den i Kiøbenhavn for 12 Skilling. *Bibliothequet* og *Archiverne* staae under *Presidenten* af *Cancelliet*, hvorfor ieg og maatte give en *Pro memoria* til Rigs Raad *Høpken*, før ieg ret kunde faae Indgang. Denne Herre har allerede beviset mig megen Høflighed¹, og Greve *Tessin* saavel som nogle af de andre Rigs-Raader have ogsaa lovet mig al Haandrekning. Næst Hof-Cantzleren er Kongl. *Secretereren Berch*² den fornemste Betient i *Antiquitets-Archivo*, som har kiendt *Iustitz* Raaden paa sine Reiser, og har bedet flittig hilse. *Cancellie-Archivum*, hvorudi giemmes alle Handlinger fra *Gustavi I.* tid, hører under *Cancellie* Raad og Ridderen *Stiernman*, som selv har vakre Sæmlinger af Bøger og Manuscripter, og er overmaade skrivsom i Historien

¹ Jvfr. Langebekiana, S. 187. Anders Johan v. Høpken, Præsident i Kancellikollegiet, var en bekjendt Videnskabselsker og det første Medlem af Gustav III's „Svenske Academi“ (Sv. biogr. Lex. VI, 318 ff.).

² Carl Reinhold Berch (s. Sv. biogr. Lex. II, 118 ff.).

og Svenske *Genealogier*¹. Han er nu i Færd med at udgive Forklaring og Anmerkninger til Adels-Matrikelen, og har uendelige *Volumina* liggende færdige til at trykke. Af Mynt-Cabineter har ieg seet adskillige, saasom hos Hof Raad Warmholtz paa *Christineholm*², *Directeuren Grills* Frue her i Stokholm³ og Stadskæmneren *Strøm*⁴, og flere; men efter mit Tykke er de Svenske *Cabinetter* hverken saa store eller saa anseelige som vore. Hvad de deri have forud for os, er den store Samling af *Medailler*, slagne paa *particuliere*; men disse miste hos *criticos* en Hoben af deres *credit*, ved det de ikke ere slagne paa *publici*, men paa egen bekostning, og til største delen af enhver selv i levende Live. Det gaaer endog saa vidt, at temmelig smaa Folk, som ere *curieuse* og har Raad dertil, lade slaae *Medaille* paa sig. Af smaa Mynt har ieg faaet adskillige af K. *Albrets*, *Erici Pomerani*, *Carl Knudsens*, *Sturernes &c.*, en *Bracteat Kanut Rex Sveciæ* og en anden af K. *Sverker*, en Dansk *Bracteat Rex Sven*, en *Christ. III. Mynt 1535.*, *Moneta regni Daniæ*, og adskillige andre. Ieg haaber endnu at faae mange flere, og vil see at kunne gjøre mig et lidet *Cabinet* af de gamle Svenske Mynter. Naar *Iustitz* Raaden seer Hans *Excellence* Geh. R. *Korf*, beder ieg min underdanige *respect* at formelde og takke for den gode adresse til Hof Raad *Warmholtz*. Ieg maatte blive hos ham en Dags tid, og *amusserede* mig med hans smukke Samlinger af Bøger, Manuscripter og Mynter. Han boer ret angenemt, og baade han og Fruen er fuldkommen

¹ Anders Anton v. Stiernman (f. 1695 † 1765), Assessor i Antiquitets-Collegium, kgl. Bibliothekar m. m., er Forfatter af en Mængde Skrifter, blandt hvilke „Swea och Götha Höfdinga-Minne“ I–II især er bekjendt. (Svensk biogr. Lex. XVI, 30 ff.)

² Se *Langebekiana*, S. 185. Jvfr. ndf. Nr. 98.

³ Claes Grill, Direktør i det ostindiske Kompagni, Ejer af de store Brug Söderfors, Österby og Iggesund. Hans Hustru var Anna Maria f. Grill. (Sv. biogr. Lex. V, 200 ff.)

⁴ Fra Eric Strøm Hindrichson findes et Brev af 4. Nov. 1760 til *Langebek*.

artige Folk. Iblandt Skilderier havde ieg der den Fornøielse at see Hans *Excellences Korfs*. Ved Leilighed beder ieg flittig hilse Hr. *Iustitz Raad Suhm*, med Beretning, at ieg og paa *Christineholm* har fundet hans Farbroder, som var *Minister* i Stokholm¹. Ellers ere Skilderie-*Cabineter*, i sær af *portraits*, ret rare og næsten usynlige her i Sverige. Nu tør ieg vel *gratulere* med opløst *piece*², ønskede gjerne vide *Societetets* Omdømme. Alt hvad Nyt *Iustitz Raaden* kan skrabe samen og meddele mig, vil ieg tage imod med al Taksomhed. Jo oftere Brev, jo angemere. Vil *Iustitz Raaden* her paa Stedet igien bruge min Tieneste, skal være mig kiært at kunne udrette noget til Hans Behag. *Mag. Brocman* formelder sin *respect*, og ieg med en fuldkommen Hengivenhed har den Ære at forblive

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz Raads*
ydmygste og tienstskyldigste tiener
I. Langebek.

Stokholm d. 11. Dec. 1753.

Nr. 96.

18. December 1753.

TIL TERKEL KLEVENFELDT.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz Raad*!

Vil haabe, Hr. *Iustitz Raaden* allerede for 8. Dage siden har et Brev i Hænde fra mig. At ieg saa hastig igien gjør Uleilighed, skeer for en brav Mands Skyld her paa Stedet, *Capitaine Giedde*, som, uagtet han selv i nogle Led er en Preste-Yngling, formener sig dog at drage sin Herkomst fra vor gamle Danske og Norske *Giedde-Slægt*, hvortil ogsaa *Oedman* i hans *Bahus Læns Beskrivelse*

¹ Nicolaus v. Suhm (f. 1697 † 1760), polsk-sachsisk Geheime-Krigsraad og Gesandt i Sverig.

² Betænkning over en *Antique*, som til Videnskabernes Selskab er vorden indsendt (tr. i Kbhvnske Selsk. Skr. VI, 9 ff.).

giver ham god Anledning, og derfor, som han formodentlig har i Sinde at faae sit adelige Blod fornyet, har bedet mig meget at skaffe hannem nogen tilforladelig Underretning om Familien, og hvor vidt hans Tanker ere grundede om sine Forfædres Adelskab, fra Danmark. Som nu Hr. *Iustitz* Raaden hos os er allene den, som har den fuldkomneste Indsigt i vor Danske og Norske Adels-Historie, og kan give den rette og bedste Oplysning, som nogen er i Stand til, og ieg desuden er forsikret om *Iustitz* Raadens Venskab og gode Villie herudi at ville tiene mig, Saa bruger ieg den Frihed herhos at legge *Capitainens* egenhændige *Momenta*, og vil ydmygst bede, at, om Hr. *Iustitz* Raaden skulde finde noget enten i sine egne Samlinger, som kunde give Lys i denne Sag, eller og noget Document fra *Reformationstiden* i vore gamle Danske eller Norske *Cancellie Registranter*, som knnde gotgiøre, at den Præst i *Bahus* Læn Hr. *Gaute Axelsøn*¹ var virkelig en adelig *Giedde* paa Fæderne, Han da ville have den besønderlige Godhed med forderligste derom at underrette mig.

Nyt veed ieg intet her for Nærværende tid, som kan interessere Hr. *Iustitz* Raaden, uden at vor gode Ven i Lund *Secretaire Colling* er endelig bleven *Professor Iuris* i *Nehrmans* Sted². Ieg har nu endeligen faaet endeel Pergament breve her af *Archivet* at copiere, og tillige den forhen omskrevne K. *Waldemari* Jordebog, som begynder saaledes: *Anno Dñi M^oCC^oXXXI^o factum est hoc scriptum &c.* Ieg ønsker Hr. *Iustitz* Raaden en glædelig Slutning af dette og lyksalig Indtræden i det ny Aar, og, næst at formelde *Mag. Brocmans compliment*, har den Ære med uendelig Høiagtelse at være

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Långebek.

Stokholm d. 18. Dec. 1753.

¹ Jvfr. Skarstedt, Göteborgs Stifts Herdaminne, S. 650.

² Se foran S. 180.

Nr. 97.

1. Januar 1754.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Hr. Geheimeraad og Greve,
Naadige Herre!

Om ieg end ikke havde været saa lykkelig, at komme Deres Høigrevelige *Excellences* allerhøiestærede Skrivelse af seneste 24. *Decembris*, saa fordrede dog min underdanige Skyldighed, ved Begyndelsen af det ny Aar at lade Pennen møde for mig, da ieg ikke kan have den Lykke, som de tilstædeværende, at gjøre Munden til Hiertets Tolk. Ieg har nu mere end dobbelt Anledning, siden Deres *Excellence* har bæret mig med høiestmeldte sit naadige Brev, der er saa fuldt af de angenemeste Udladelser, at ieg ikke nok kan glæde mig derover, eller med fuldkommen Erkiendtlighed nedlegge min underdanige Tak derfor.

Det feiler ikke, at denne Dag og Aarets Tid jo ligesom overvelder Deres *Exc.* med Lykønskninger af dem, der skønne paa Deres *Excellences* høie Fortienester og har Deres *Excellences* Aarvaagenhed at takke for deres Lykke. Om nogen har Aarsag i dette Forsæt for D. *Exc.* at fremkomme, da er ieg visseligen en af dem, hvis Skiønsomhed og Taknemlighed bør være af de største, og hvis Forbønner for Deres *Excellences* høie Velgaaende af de oprigtigste.

Men, Naadige Herre, alle de Ønsker, ieg paa denne og hver Nyt aars Dag frembærer for Deres Høigrevl. *Excellence*, ere intet andet end en blot Fornyelse eller offentlig Tilstaaelse af hvad ieg hver dag udi hele Aaret udbeder af Himlen over Deres *Exc.* i henseende til Deres *Excellences* enten almindelige Fortieneste til Fædernelandet eller besønderlige Velgierninger imod mig.

Deres *Excellence* har i alle de forbigangne Aaringer holdet mig under sin høie Beskyttelse, og altid været hos Landets Fader mit ringe Arbeids fornemste og allerbeste Fortolker, men intet Aar givet mig saa mange Prøver ved

Haanden af sin uskateerlige Bevaagenhed som i det nu sidst tilbage lagde. Ingen Nyt aars dag har ieg derfor kunnet finde mig mere skyldig til, end paa denne, at takke Deres *Excellence*, ja at ønske mig selv saa lykkelig, Deres *Excellences* Naade og høie *protection* fremdeles at maatte adnyde og fortjene.

Men at ieg, da D. *Exc.* derudi finder naadigst Behag, skal blive ved at underrette om mit Foretagende her i Stockholm, da kostede det nogen Tid og Møde, inden ieg fik de Herrer, der tiene her udi Bibliotek og Archiver, bragte til den Føielighed, at de vilde laane mig noget hiem af deres gamle Papirer. Foruden de Maader, ieg selv har brugt at *persvadere* dem, har H. *Exc.* Rigs Raad *Høpken*, *Præsident* af *Cancelliet*, som desuden har beviset mig megen Høflighed, lagt sin *autoritet* imellem, og formaaget dem til at gaae mig til haande. Rigs Raad *Scheffer* ligeledes, og ieg kan ikke andet end takke Hr. *Baron Fleming*, som havde medgivet mig adskillige meget gode *adresser*¹. *Cancellie-Archivet*, hvorudi alle nyere Handlinger fra den *Gustavianske* Families Begyndelse forvares, staaer under *Cancellie* Raad og Ridderen *Stiernmans* Opsigt, som er bekjendt af adskillige Skrifter og selv har et artigt Bibliotek, hvoraf han mig adskilligt har meddelet. Det Kongl. Bibliotek og *Antiquitets-Archivum*, der skal bevares i eet Værelse paa det nye Slot, naar det bliver færdigt, er ikke mindre end 6. à 7., som har under Hænder, dog saa, at hver har ligesom sit *departement*; *Dalin* og *Celsius* har de trykte Bøger, som neppe gjøre 15000. *volumina* i alt, *Secretereren Berch* har *Manuscripterne* til Nordisk Historien, samt *antiquiteterne* og Kongl. Mynt-Cabinetet, *Assessor Wessman* har *Codices Islandicos*, *Assessor Richardson*, som nylig har udgivet en Beskrivelse om Halland, har de fremmede *Codices manuscriptos*, og *Assessor Hagelberg*, som

¹ Om de nævnte og mange andre fornemme Herrer, til hvilke Langebek kom i Forhold under sit Ophold i Stockholm, og fra hvis de der vistest ham ikke ringe Opmærksomhed, findes noget nærmere i hans Dagbog.

arbejder paa et Islandsk *Lexicon*, som de her kalde gammel Gøtska, har *diplomata* eller Pergamentsbrevene. *Dalin*, som ellers er Prinds *Gustavs Informator*, er i disse Dage bleven *Cancellie Raad*, som er Oberstes Rang. *Berch* har og faaet samme Rang, han arbejder paa en Historie af *Medailler* over *particuliere* Folk her i Sverige, og har dertil ladet Tavlerne stikke i Kober udi Paris. *Stiernman* lader i disse Tider trykke en *genealogisk* og historisk Forklaring over Svenske Adels-Matrikelen og Vaabenbogen. Men at komme igien til mit eget Arbeid, da har ieg allerede, siden ieg fik vundet alle bemeldte Herrer, haft adskilligt til Laans fra dem, saa som en halv Snes skønne *Codices membr.* af vore gamle Jydske og Siælandske Lovbøger. Kong *Waldemar* den Andens Jordebog eller rettere en Optegnelse paa alle de Godser, som Kongen har eiet i alle under Dansk Scepter da liggende Provinser, en ypperlig *piece* af 14. Ark, som vil give stor Oplysning i vor gamle *Geographie* og Historie, har ieg Ord fra Ord udskrevet, og tænker, saa snart Gud sender mig hjem, at lade den trykke. Helsingørs *privilegier* givne af K. *Christophoro Bavaro* og K. *Hans*, et gammelt *exemplar* paa Pergament, der kan passere for en *original Codex*, har ieg nu fat paa; Ieg tviler paa, de findes hos os, i det mindste ikke saa gode. Men det, som er mig det kjereste, er den store Mængde, her findes af *Diplomata* og Pergaments-*Documenter*, hvoraf en stor Deel angaaer de forhen værende Danske Provincer, og hvis Mangel hos os gjør en stor *defect* i vor Danske saavel Kirke- som verdslige Historie. Naar man kun betragter, at Ærkebispem af Danmark var *Primas regni*, og Lund *metropolis Ecclesiae Danicae*, er let at slutte, at udi Skaane, hvor ogsaa en stor Deel af den fornemste Adel boede, maae fordm været forvaret betydelige *Documenter*, som nu alle, saa meget som til overs er, her findes udi *Antiquitets Archivo*. Af disse har ieg nu allerede haft en god Deel til Laans, og seer endnu saa mange for mig, at Vinteren neppe vil strekke til at faae dem *copierede* og *Sigillerne* aftegnede, uanseen ieg til begge Dele har Medhielp.

Deres *Excellence* befaler at skaffe sig en, som kunde for betaling skikke de daglige *Acta Academica*. Saa længe ieg bliver her paa Orten, skal ieg sørge for at see Deres *Excellences* Naadige Villie deri efterlevet, og inden ieg tager bort, skal ieg ophøre en anden god *Commissionaire*, som siden kan gjøre det samme. Aleneste ønskede ieg, at D. *Exc.* ved Leilighed nærmere vilde forklare sig, om det skal være alle Slags *academiske Acta*, saasom *Disputationes, Orationes etc.* eller ikkun Videnskabs *Academiernes* Handlinger med derhen hørende Taler og smaa *piecer*. Er det alene disse sidste, som D. *Exc.* forlanger, maatte ieg udbede mig faae vide, hvad de sidste Stykker er, som D. *Exc.* deraf haver, at man ikke skal kiøbe det samme to gange. Er ellers nogen anden Ting, hvorudi ieg her i Landet noget til D. *Excellences* Velbehag kan udrette, vil det altid glæde mig, med D. *Excellences* naadige *ordres* at blive beæret.

IBlandt adskillige Ting, som ieg her har faaet til Eie, har ieg paa en *auction* kiøbt, til at forvares i H. Majests. *Archiv*, et *Manuscript*, som heder *Acta quædam inter Gustavum I. regem Sveciæ et Fridericum I. Regem Daniæ*, skreven ved samme Tider, og er deels *original*, deels saa got som *original*. Laae man her nogle Aar og passede paa, kunde man gjøre en artig Samling, og paa ærlige Maader berøve dem, ligesom de forud paa adskillig viis have rapset fra os.

Deres *Excellence* forlader min Vidtløftighed, og naadigst tilsteder mig at slutte med dette Ønske, at den gode [Gud] i dette og mange paafølgende Aar vil spare og opholde D. *Exc.* til Fædernelandets Gavn og Videnskabers Fremme, hvoraf ikke en liden Fordel vil flyde til den, som med Ydmyghed forbliver

Deres Høigrevelige *Excellences*
 underdanige tiener
 I. Langebek.

Stokholm d. 1. *Ianuarii* 1754.

Nr. 98.

22. Januar 1754.

TIL CARL GUSTAV WARMHOLTZ¹.Velbaarne Hr. Hof Raad²!

Dersom ieg ikke forud havde fattet de Tanker, ieg har, om Hr. Hof Raadets ædle Sind, vilde ieg tilstaae, mig ikke skede mindste Uret, om Min gunstige Herre ansaae mig for aldeles uhøflig og mere end uforskamet, som med saa megen Heder og Høflighed paa Christineholm blev imodtagen, uden efter den Tid at have givet Merker af en Skyldighed, som forlængst og straxen burde været iagt tagen. Det ny Aar, som minder os om en og anden Pligt i henseende til vore endog fraværende Venner, har længe siden ført mig til Erindring, hvad Hr. Hof Raadets Bevaagenhed af mig har fortient; Men som i en stor Stad, i sær for en Reisende, der har nogen *curiositet*, falder meget for, som afdrager, haaber ieg saa meget lettere Forladelse for begangen Efterladenhed, og at ieg ikke haft den Æren før nu at tilønske et lyksaligt Nyt aar, men fornemligen at aflegge min allerydmygste Taksigelse til Hr. Hof Raadet og Velb. Fruen for den mig og Medfølgere senest beviste sønderlige Godhed og gunstige Medfart³. Kan ieg enten her eller efter min Hiemkomst til Kiøbenhavn være i ringeste Maader til nogen Tieneste, vil det altid blive mig et særdeles Nøje at værdiges med Hr. Hof Raadets angene Befalinger. For de mig til Stokholm medlaante skrevne *piecer* finder ieg mig endnu høiligen forbunden, og skal ved første sikke Leilighed see dennem vel og uskadde tilbage sendte.

¹ Tidligere udgivet af Provst P. W. Becker i *Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie* 1856, S. 365 f.

² Carl Gustav Warmholtz til Christineholm (f. 1713 † 1785) er Samler af det store Værk, *Bibliotheca Historica Sveo-Gothica I—XV*, hvoraf det allermeste dog først efter Samlerens Død er udgivet (s. *Svensk biogr. Lex.* XXII, 87 ff.).

³ Se *Langebekiana*, S. 185.

Næst min *respect* til Velb. Fru Hof Raadinden og den liden vakre Frøken Dotter, har den Æren med en ugemeen stor Høiagtelse at være

Velbaarne Hr. Hof Raadets
ærbødigste og hørsomste Tiener
I. Langebek.

Stokholm d. 22. *Ianuarii* 1754.

Nr. 99.

Januar 1754.

TIL TERKEL KLEVENFELDT¹.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Iustitz* Raad!

Med hvad Nøje ieg imodtog Hr. *Iustitz* Raadens meget angeneme af 6. *Ian.*, og hvor stor Tak ieg for Hans kierlige Ønsker er skyldig, bliver den første og fornemste Artikel, som dette Brev for mig skal bære Vidne om; Tak for meddeelt Nyt, end større tak for den behagelige Tidende om Plasteret paa Saaret; Gud give, det var af det Slags, som kunde drage det onde rent ud, og aldeles hele Saaret. Min underdanige Erkiendtlighed beder ieg ved Leilighed igienem *Iustitz* Raadens Fortolkning at bevidne for Hr. Geheime Raad B. *Korff*; Hans *Excellences* gode Adresser har tilveiebragt mig megen Heder og Høflighed baade hos *Envoïé Panin* og hos Hr. Hof Raad *Warmholtz*, og ieg vilde endnu mere *profiterere* deraf, om der skulde blive noget af min *Liflandske* Reise, som ieg næsten begynder at tvile om, i sær paa dette Tog. Hos Hr. *Warmholtz* saae ieg et artigt Hus, et vakert Bibliotek, et skønt *Cabinet* af Svensk Mynt, en temmelig Samling af Koberstykker og *moderne* Skilderier, som altsammen saaledes forlyster, at ieg ikke veed noget *extra-rart* i sær at nævne. Omendskiønt Hr. *Iustitz* Raaden giver mig langt større Ære, end ieg for-

¹ Dette Brev er udgivet af R. Nyerup i *Langebekiana*, S. 259 ff.

tiener, og gjør mig, imod mit Væsen, ret storagtig, naar Han udlader sig i de alt for *flatteuse terminis*, om at stole paa mig *tanquam vindex nominis et famæ*, Saa vil ieg dog altid som den, der fuldkommen kiender og paaskønner *Iustitz Raadens meriter* og Indsigt i de Ting, som ingen anden veed, paastaae i det mindste at være *Iudex*, om ikke *Vindex*, ligesom ieg og stedse finder det en Pligt hos mig, baade offentligen og hemmeligen at give Fortienesterne den Ret og Roos, dem tilkommer. Venskabet vil ieg her sette for sig selv, om hvilket ieg dog haaber, at det bliver lige saa bestandigt, som det allerede er gammelt og indrodet til.

Iustitz Raaden begierer herfra Underretning om *Abraham Brodersens Genealogie*: Men det er faafængt. Veed vi noget selv, er det godt; her skal vi ikke lære meget uden det, som enten er for gamelt eller alt for nyt. *Genealogister* ere her nok af, men alle af gamle Smagen hos os. *Colling* i Lund og *Stiernman* her ere vel de beste, den sidste en utrolig arbeidsom Mand, men af det Slags, som i en Hast vil rappe store Verker fra Haanden. Ieg vil sige, som Studenten om Prædikenerne: Vort eget bliver det beste. Naar kun Herrerne her vil blive ved at meddele mig alle deres gamle Lunter eller Permebreve, maae de gjerne beholde deres egne prægtige Samlinger for sig selv. Skeer det, som ieg haaber, vil *Iustitz Raaden* uden tvil iblandt mine Afskrifter og Sigiller finde noget, som kan tiene i Hans Kram.

Omskiønt *Capit. Giedde* ingen sønderlig Oplysning kan have af det behageligst meddelte, saa er han dog høistforbunden for Møden og en god Villie, og bruger atter den Frihed at sende en ny *Pro Memoria*, om samme maaskee ved Leilighed kunde give Anledning til nogen nærmere Undersøgning. *Hoffman*, seer han, har feilet, men *Rosengiedde* vil han intet kiendes ved.

Hr. *Iustitz Raad Suhm*¹ og andre gode Venner hilser paa det flittigste. Ieg havde forgangen Brev fra *Etats R.*

¹ Se foran S. 187.

Suhm, og ønskede gjerne vide, naar man venter ham til Kiøbenhavn, og hvortlænge han tænker der forblive.

Iustitz Raaden begierer en *Idée* om *K. Waldemari II.* Jordebog. Man har en Prøve deraf i *Brings Monum. Scanens.* Den bestaaer kun af 54. Blade i gandske liden *quart* eller rettere *octav*-format. Et rart Monument, i henseende til Landenes gamle Inddeling, Syselers og Herreders rette Tal og Navn, Kongens Opbyrd af sine egne Godser. Kan vel og være noget til Oplysning om Mynten, om Maal og Vegt, om Hafnelag *etc.* Herregaarde nævnes vel ikke, men mange Personer, som uden tvil har været bekiendte Adelsmænd i de dage, og haft Gods i Forlæning af Kongen¹. — — Alle Danske Øer opregnes, med hvad Slags Dyr der fandtes paa enhver, til Slutning en Fortegnelse paa de Godser i *Estland, Wirland, Øsel*, som Kongen da har eiet, som vil blive Hr. B. *Korff* angenemt. Ved Begyndelsen staaer, at Bogen er skreven 1231., men siden forekomer 1254., som vidner, at den enten da først er bleven færdig, eller er Udskrift af en ældere, dog synes alt at være af een Haand. Ieg lever med fuldkommen Tilgivenhed

Min Høistærede Hr. *Iustitz* Raads
 tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Nr. 100.

7. Februar 1754.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
 Høistærede Hr. *Cancelli* Raad!

Neppe kan Hr. *Cancelli* Raaden forestille sig, hvor angenemt det er i et fremmed Land at faae Tidender fra sine Venner, og hvor kiært det altsaa har været mig at læse Hr. *Cancelli* Raadens seneste af 31. *Decemb.* afvigte

¹ En Del Navne af „Jordebogen“ opregnes.

aar. For den dobbelte eller tredobbelte oprigtige Lykønsning takker allerskyldigst, og vil igien af Hiertet ønske Lykke, saa vel til Hr. Broderens *avancement*¹, som til Købet af *Eidefos* Iernverk, og over alt til bestandig Velgang i dette forlængst begyndte og mange paafølgende Aar.

Monsr. Bowman reiste d. 11. *Januarii* for at gaae til Kiøbenhavn, hvor han formodeligen allerede er ankommen. Han har været ret lykkelig i at faa saa mange af de forlangede Bøger, og det for meget bedre Kiøb, end ieg har gjort, for saa vidt ieg hidindtil har kiøbt. Ellers seer ieg nok, at, hvo der havde Leilighed en 2. à 3. Aars Tid at ligge her og passe paa, var her vel Tilfælde at kunne for billig Priis giøre sig en artig Samling af Bøger. Ieg har allerede faaet en heel Hoben for mig og mine Venner, og vil stræbe at skaffe saa meget mueligt, af hvad Hr. *Cancelli* Raaden endnu fattes. *Svabes* Beretning om de norske Bergverker, og flere deslige, troer ieg nok findes her, men de ville blive heel svare at faae fat paa. Ieg har mit Garn paa de bedste Steder ude, men begynder allerede at tvile om lykkelig Fangst. Gud forlade dem, der tilforn har haft saadant i Hænder og ikke taget Copie deraf. Ligesaa vil det vel og blive vanskeligt og, som ieg merker, næsten ugiørligt at faae nogen gode Arbeidere her fra Sverige til *Staalfabriquen*². De bebreide os, at vi antage alt for mange af deres Fuskere og dem, som for tilig løber fra Mesteren. Kammerherre *Tillas*, som er *Assessor* i *Bergs-Collegio* og en af dem, man her gjør mest af for sin Indsigt i Bergverks Sager³, har ofte været i Norge og besidder god Kundskab om vore Bergverker, har ogsaa skrevet en Hoben derom, og derforuden gjort en Samling til en Historie

¹ Den ovenfor (S. 136) nævnte Peter Deichman var 1753 bleven Regimentschef.

² En saadan vilde C. Deichman vistnok anlægge ved Ejdfofs Værk, som han i Forening med sin Broder, Vilhelm Deichman, nylig havde erhvervet.

³ Daniel Tilas (f. 1712 † 1772) blev senere Bjergraad og Lands-høvding (Sv. biogr. Lex. XVII, 140 ff.).

af de svenske Bergverker; Man beklager alt for meget, at disse Papirer, med hans Bøger, *Curiositeter*, Hus og al hans Eiendom, gik op i Luen for faa Aar siden udi Stokholms store Ildebrand. *Assessor Svabe* har ieg endnu ikke faaet see, tænker maaske at finde hannem til Vaaren enten i Upsal eller nogensteds i Bergslagen¹. Han har ingen vis Bopæl, men farer om i Landet fra et Sted til et andet. *Psilanderhielm*, som Hr. *Cancelli* Raaden har kiendt, og som har staaet i Rusland med en anseelig Løn af nogle tusinde Rubler, kom hiem i sidste Finske Krigs Tiden, er nu Bergs-Raad udi Bergs-*Collegio*, dog *extraordinaire* og endnu uden Løn, men han skal være en sygelig Mand og sees sielden².

At ieg ogsaa skal i Korthed berette noget om min Reises Fremgang og Frugt, siden min Ankomst her til Stokholm, da er en af de fornemste *piecer*, som ieg her i *Antiquitets Archivo* har fundet og afskrevet, Kong *Waldemari II.* Jordebog af 1231. over alle de *provincer*, som da hørde under det Danske Scepter, skreven *nitidissime* paa Pergament. Det er alt for vidtløftigt at opregne alle de *originale Documenter*, som her er og ieg haaber at faae *communication* af, angaaénde Skaane og andre Landskaber, henhørende til Danske Historien *etc.* Ieg vil kun alene til Slutning melde som noget Nyt, at Kongl. *Wetenskaps Academien*, mig aldeles uvidende og uventet, har gjort mig den Ære at udnævne mig til et *Ledamot* i deres *Collegio*, tillige med tvende andre, en *Professor* i *Geneve* og en Kongl. *Secreterer* her i *Cancelliet*. Næst min *Compliment*

¹ Andreas v. Swab havde rejst i Norge med ndf. nævnte *Psilanderhielm* for at studere Bjergvæsenet. Hans ovf. af Langebek omtalte Beretning om de norske Bjergværker har neppe været trykt.

² Nils *Psilanderhielm* (f. 1706 † 1768), der med stor Iver havde studeret Bjergvæsenet ved Rejser hjemme og i Udlandet, fik 1736 en høj Stilling i Styrelsen af det russiske Bjergvæsen. 1742 vendte han tilbage til Sverig, blev Kammerherre, Medlem af Videnskabsakademiet og Bjergraad. (Sv. biogr. Lex. XI, 376 f.)

til Hr. *Cancelli* Raadens Herrer Brødre, har den ære med bestandig Høiagtning at henleve

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raads
tjenstskyldigste og ydmygste tiener
I. Langebek.

Stokholm d. 4. *Febr.* 1754.

Nr. 101.

8. Marts 1754.

TIL CAFL GUSTAV WARMHOLTZ¹.

Velbaarne Herr Hof Raad!

Med en besønderlig Fornøielse havde ieg den Ære forlængst at modtage og læse Hr. Hof Raadets angeneme Brev af 24. *Ianuarii*, og beder allerydmygst om Forladelse, at mit Svar saa aldeles længe er udeblevet. Ikke veed ieg med nok fuldkommen Taksomhed at erkiende den af Hr. Hof Raadet paa saa mange Sæt imod mig ytrende Høflighed, men allermindst har ieg Ord til at takke for en saa uventet og uforskyldt Godhed som den, hvorved min liden Mynt-Samling med de tvende tilsendte og i mange Henseender kiærkomne *Medailler* blev beriget. Erkiendtligheden bliver saa meget større hos mig, som ieg ikke vidste, naar ieg selv havde haft Lov at vælle, nogen anden af Svenske *particuliere Medailler* disse at ville foredrage. Alt hvad ieg paa denne Tid har at betale med, er at tilbyde min ringe Tieneste, i fald nogen Ting hos os maatte være, hvorudi Hr. Hof Raadet fandt Behag, da ieg forsikrer, at ingen med større Nøje, end ieg, skal imodtage, eller med yderligere Flid s[øge] at udrette Hr. Hof Raadets gunstige Befalinger. Skulde ieg ikke, inden ieg forlader Stokholm, som vel endnu tør drøie et Par Maaneder hen, blive saa

¹ Tidligere trykt i Ann. for nord. Oldk. og Hist. 1856, S. 366 f. I dette som i andre Breve til svenske Venner bruger Langebek af og til svenske Ord, vistnok for at lette dem Forstaaelsen.

lykkelig her paa Stedet at see Min Hr. Hof Raad, hvilket dog deß benegne Skrivelse giver mig Anledning til at haabe, skal ieg hos Hr. *Secretereren Berch*¹ taknemligen levne alle Hr. Hof Raadets mig gunstigen medlaante Handlinger.

Næst min *respect* til Naadige Fruen og lille vakre Frøken, vil stedse holde mig det for en Ære med en fuldkommen Tilgivenhed at henleve

Velbaarne Hrr. Hof Raadets
allerskyldigste tiener
I. Langebek.

Stokholm d. 8. *Martii* 1754.

Nr. 102.

29. Marts 1754.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Hr. Geheimeraad og Greve,
Naadige Herre!

Deres *Excellences* naadige Skrivelse af 26. Febr. har ieg forlængst rigtig bekommet, og takker underdanigst for de angene Udladelser og naadige *Gratulation* til mit Indtræd her i *Societetet*, som D. H. *Exc.* udi samme behager at glæde og ære mig med. Hvad Deres *Excellence* nu atter naadigst paalegger mig om Svenske *Acta Academica* at forskaffe, skal ieg, saa vidt mueligt, hørsomeligst efterkomme, har og allerede tilforhandlet mig adskillige Ting, som ieg haaber, ved Hiemkomsten ikke vilde blive D. *Exc.* ubehagelige, ligesom ieg ogsaa har gjort Bekiendtskab med en god *Commissionaire*, som i de Sager siden kan blive D. *Exc.* og os alle til Nytte. Han heder *Ekholm*, er *Notarius* her ved *Bog-auctioner*, og saa vidt ieg har handlet med ham, tykkes ikke være ubillig. Endskiønt det ikke skeer uden en Hoben Møde og Bekostning, saa har ieg dog siden sidst ikkê heller været uheldig i at faae *communi-*

¹ Se ovenf. S. 196. I Thottske Saml. 1311, Fol. findes et Manuskript af C. R. Berch: Svenske gångbare Mynt, aldre och nyare.

cation af en heel deel artige Sager, hvoriblant nogle Liflandske *Documenter* af *XIII.* og *XIV. seculis*, da de Danske Konger eiede *Estland*, hvilke vi ikke finde hos os selv. Her er Mængde af *excellente* Ting, som kunde blive *publico* til stor Tieneste, om de vilde ud dermed: det er med største Lempe, ieg maa søge at lokke det ene ud efter det andet, og troer, at her endnu kunde *profiteres* ret meget, hvem der havde tid at ligge her et Aars tid endnu. Imidlertid har ieg hid indtil taget med alt, hvad ieg har kunnet overkomme, men kan nu ikke længere opholde mig her i Stockholm end til en 14. dage efter Paaske, da ieg paa en Maanedes tid begiver mig til Upsal, hvor og bliver noget for mig at gjøre. Om ieg siden skal tage Veien igiennem Vestergötland tilbage til Kiøbenhavn, eller fortsætte Reisen over Lifland, Pomern og Meklenborg, er ieg endnu uvis om, da det til dels vil komme an paa de Omstændigheder der hiemme, som ieg efter min første bortreise er bleven sat udi. Dog ønskede ieg helst, om det kan skee, at fuldføre sidst bemeldte Reise, medens Sommeren nu er forhaanden. En forneme Mand her af Landet har tilskrevet mig, at han iblandt sine Familie-Papirer har fundet en *Original* af *Frid. 3^u* Haandfæstning, som uden tvil er det *Exemplar*, den Skaanske Adel har haft i Forvaring. *Piecen* er saa meget *curieuse*, som man veed, hvor det gik til under *Souverainiteten*, at de rette *Originaler* ikke kom for dagen, og haaber ieg at skulle af denne faa en *emplet* til det Kongl. *Archiv*. Samme Mand har ellers tilskikket mig en Hoben gamle Danske Kongebreve af *C. 3^u* og *Frid. 2^{di}* tider, som vel ikke ere af de mest vigtige, dog altid have noget godt udi sig. Deres *Excellence* forlader min Vidtløftighed, og naadigst optager mine Ønsker om et bestandigt Velbefindende, under hvilke ieg har den Ære uafledeligen at forblive

Deres Høigrevelige *Excellences*
underdanige tiener

I. Langebek.

Stokholm d. 29. *Martii* 1754.

Nr. 103.

14. Maj 1754.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Hr. Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre!

At ieg bruger den underdanige Frihed, hoslagte *Monsr. Abildgaards* allerunderdanigste *Memorial* at tilsende, vilde Deres *Excellence* ikke til nogen Unaade optage. Saa meget dristigere tør ieg *recommendere* hans Ansøgning til Deres Høigrevelige *Excellences* naadigste Befordring, som det, i henseende til de mig allernaadigst anbefalede og til *Publici* Nytte paaarbeidende Verker, er mig meget om at gjøre, at han i Kiøbenhavn maatte blive befordret til nogen liden Tieneste, hvormed han sig med Hustru og Børn kunde forsørge, at ieg saaledes, til gamle Tings Aftegning, altid kunde have ham ved Haanden som den, der ved lang Øvelse har forhvervet sig derudi et Slags Færdighed frem for mange andre. Om det legger nogen Vegt til Sagen, kan ieg berømme hannem, ei alene af en meget skikkelig Opførsel og besønderlig Flittighed paa Reisen, men endog af hans Indsigt i adskillige artige Videnskaber, hvorved hans Fæderneland hos Fremmede ingen Vanheder haver haft. Ieg vil aleneste her anføre, at han har paafundet en *composition* af Leer til *Porcelain*, hvoraf han nogle smaa Stykker her i Stokholm har ladet brænde, som temmelig vel er *reusseret*, og har fundet den *approbation*, at man her ved *Porcelains Fabriquen* har budet ham et Par tusinde Plåter, i fald han vilde aabne dem denne Videnskab, hvilket han dog ikke har villet gjøre.

Ieg havde nu allerede været fra Stokholm, om ikke *Mr. Abildgaard* var falden i en Feber, som nu endeligen saa vidt er forbi, at han efter nogle Dage maae begynde at gaae ud. Saasart han derpaa kan taale at reise, be-giver ieg mig paa en kort Tid til Upsala, hvorefter ieg i Guds Navn har *resolveret* at tage *touren* over Finland,

Lifland, Preusen, Pomerer og Meklenborg, saa ieg vel ikke faaer Kiøbenhavn at see før ud paa Høsten. Kan ieg have den Fordeel af den øvrige Reise, som her udi Sverige, vil ieg holde mig lykkelig. Her i Stokholm har ieg *profiteret* meget mindre af Selskaber og *divertissements* end af stændigt Arbeid, hvorved ieg haaber at bringe mit Fæderne-land en ret god Fangst til, for saa vidt Mueligheden og herværende Omstændigheder det tillade. En heel Hoben *academiske* og andre sinnaa Skrifter har ieg alt faaet til D. *Exc.*^s tjeneste, og tænker i Upsala flere at skulle bekomme. Videnskabs *Academiets* Handlinger har ieg nogle gange været efter paa *auction*, men de har altid kostet lige saa meget som paa bogladen, hvor man altid kan faae dem for noget over 20. Rxdlr. For øvrigt befaler mig fremdeles i D. *Exc.*^s høie *protection* og Bevaagenhed, forblivende med dybeste Ærbødighed

Deres Høigrevelige *Excellences*
underdanige tiener

I. Langebek.

Stokholm d. 14. *Maji* 1754.

Nr. 104.

25. Januar 1755.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige,

Høistærede Hr. *Cancelli* Raad!

Ieg burde længe siden have tilmeldt Hr. *Cancelli* Raaden, at ieg, allerede et par dage for Julen, af min lange og besværlige Reise lykkeligen til Kiøbenhavn er hjemkomen. Ieg var borte 8. Maaneder over et Aar, og har gjort en *tour* af noget nær 700. Mile omkring hele Øster-Søen. Af Sverige har ieg beset hele Østre Kanten med *Øland* og *Gulland*. I Stokholm opholdte mig til afvigte Midsommers tid, da ieg gik til Upsala, men *profiterede* der saa godt som intet, formedelst at de fleste vare paa Landet. Ieg tog derfor strax Veien over *Alands* Havet til *Abo*, og,

efter 14. dages Ophold der paa Stedet, igienem Finland til Helsingfors, over Russisk Grændsen, *Friderichshamn, Wilmanstrand, Wiborg* til *Petersborg*, hvor ieg vel ikke har fundet noget til min Samling, men kunde dog ikke forbigaae at see en saa navnkundig Stad. Drog derfra igiennem *Ingermanland, Narwa, Estland*, og blev 14. dage i *Revel*. Derefter igiennem endeel Stæder udi *Lifland* til *Riga*, hvor ieg var 17. dage. Siden igienem *Curland* og *Preussen* til *Königsberg*, derfra over *Brunsborg, Elbingen* og en Hoben andre Stæder til *Dantzic*. Besaae *Oliva* Kloster og en Hoben Pomerske Stæder paa Veien til *Stetin*, hvor ieg laae en 8. Dages tid, og siden i det Svenske Pomern besaae *Gripwald* og *Stralsund*. Udi Meklenborg opholdte ieg mig aleneste til *Rostok* over 14. dage, hvorefter ieg passerede *Wisnar, Lybek, Hamborg*, *Holsten* og den *ordinaire* Landevei giennem *Fyen* til *Kiøbenhavn*. Her har Hr. *Cancelli* Raaden i Korthed min hele Reise¹. Vil nu Hr. *Cancelli* Raaden spørre, om denne saa vidtløftige og heel kostbare Vandring har bragt noget ind, som er Umagen værdt, da svarer ieg, at den ikke gandske har været uden Frugt, omendskiønt ieg tilstaaer, at, om ieg endnu havde haft et par Aars tid at spille derpaa, kunde den have gjort ulige større Nytte. Imidlertid er ieg fornøiet, at ieg, foruden en anseelig Mængde af Bøger og *Manuscripter*, hvoriblandt nogle rare og *curieuse*, har faaet en 3. à 4000. Stykker *Diplomata* og gamle *Documenter* i den Danske, Svenske og andre vore Naboers Historie, næsten alle af *Originaler* eller *authentique Codices* afskrevne. Af alle Slags *Monumenter*, Mynter, Vaabener, *Sigiller &c.* har ieg ladet en stor Deel aftegne, foruden at nævne endeel Mynter og andre smaa *Curiositeter*, som ieg *in natura* har bekommet. Reisen har ieg ikke gjort alene, men, foruden min tiener, stedse haft med mig en Svensk *Magister*, navnlig *Brocman*, som har været mig en tro og flittig Medhielper

¹ Langebeks egenhændig under Rejsen holdte Dagbog findes i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 386 d., 4°.

i at skrive, fra Kiøbenhavn *Monsr. Klarup*¹, et ungt Menneske af min Kiærestes Familie, og *Monsr. Abildgaard*, *Mignaturarbejder*, som har gjort mine Tegninger. — — Hverken Kammerherre *Tillas* eller *Assessor Swabe* selv kunde ieg formaae til at skaffe mig den forlangede *relation* om de Norske Bergværker. Hos Biskop *Browallius* i Abo, som er en stor *Mineralogist* og har i sine unge Aar reiset flittig i Norge, saae ieg et stort *Opus* med hans Norske Reise, som han lovede at ville give ud, men ieg tviler paa, der bliver noget af. Alle Kammerherre *Tillases* Papirer, som og havde en stor Samling om de Norske Verker, brændte i den sidste *Stokholms* Brand. Det er en stor Skam for os, at de Svenske bedre skal kiende vore Verker end vi selv, og at ieg af vore egne skal være saa *curieux* at sette mindste Efterretning paa Papir derom til *Publici* Fornøielse. Endnu er intet kommet fra den gode *Etats* Raad *Stukkenbrok*, som er den, der kunde for andre meddele noget. I sær ønskede ieg gjerne noget fra ham for de Svenskes skyld, iblandt hvilke han har et meget stort Navn. For øvrigt har ieg den Ære med en besønderlig Hengivenhed at fremleve

Min Høistærede Hr. *Cancelli* Raads
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 25. *Ian.* 1755.

Nr. 105.

· 24. Februar 1755.

TIL KONG FREDERIK V².

Stormægtigste Monark,

Allernaadigste Arve Herre og Konge!

Deres Kongelige Maiestet er allernaadigst vidende, at afgangne *Conferentz* Raad *Rostgaard*, ved mange Aars Arbeid og brave Mænds Tilhielp, har lagt Grundvolden til

¹ Christen Findt Klarup, s. Nyerups Lit. Lex., S. 310.

² Tidligere trykt i Danske Saml. IV, 54 ff.

en nogenledes fuldkommen Dansk Ordbog, der skulde gjøre samme Tienest i vort Sprog, som deslige Bøger i andre Folks Tungemaal. Men, som han blev sat i mange Æmbeds-Forretninger, og Alderdommen siden tilfaldt, som forbød hannem sit paabegyndte Verk at fuldføre, anbefalede han mig, under Salig *Etats Raad Grams* Opsyn, det samme at bringe i Orden, Skrivningen at rette, det unyttige at udelade, det manglende, saa vel af Danske Ord og Talemaader som af fremmede Sprog, at tilsette, og, med et Ord, saa vidt mueligt at fuldstændigt gjøre.

Dette skete paa Deres Maiestets Høisalige Herr Faders af glorverdige Ihukommelse allernaadigst givne Bifald, ligesom det vel ogsaa har været Deres Kongl. Maiestet allerunderdanigst berettet. Ieg arbeidede derpaa med al flid, saa længe *Rostgaard* og *Gram* levede, saa meget andre mellemkommende Forretninger det vilde tilstæde, og kom derved saa vidt, at omtrent den halve Deel blev færdig, som udgjør ved 20. vidt skrevne *Volumina*, og fattes intet andet end den sidste *revision*.

Siden, da Deres Maiestet allernaadigst satte mig over det Kongelige Geheimearchiv, og derefter allernaadigst befalede mig det store *Corpus Diplomaticum Daniæ et Norvegiæ* at fuldkomme, som Sl. *Gram* efter allerhøistsbemeldte den Høistsalige Konges Ordre havde begyndt, har ieg derpaa, foruden hvad ieg i det Kongl. Danske Selskab paa det Danske Magazin og andre smaa Skrifter har arbeidet, anvendt al min Tid og Flid, saa vel her hieme, som nu i de halvandet Aar, ieg paa Deres Maiestets høistpriselige Naade har giennemreiset endeel af Naboernes Lande, og gjort gode Samlinger, hvorpaa ieg med første giver mig den allerunderdanigste Frihed for Deres Maiestet at nedlægge en *Designation*. Imidlertid har det Danske *Lexicon* aldeles hvilet.

Ved min Hiemkomst fornemmes, at *Iustitz R. Hoppe*¹

¹ Peder Hoppe, Kancellijunker, senere Assessor i Højesteret og Konferensraad, adlet 1777, døde 1778 (s. Nyerups Lit. Lex. S. 269). Jvfr. Nr. 111.

haver allerunderdanigst indleveret en Prøve af en Dansk Ordbog, som han begierer at maatte udkomme paa det Kongl. Videnskabers *Societets autoritet* til almindelig Brug og til en bestandig Regel at skrive efter. Dette hans Arbeide kan saa meget mindre være i Veien for mit under Hænder havende, som det ikkun kan regnes for et lidet Haand-*Dictionnaire* eller en stor Glosebog, og kunde være heel artigt og nyttigt, naar det havde alle de *requisita*, som et saadant Verk fordrer. Men ved Giennemlæsning befindes, at derudi mangler endeel Hoved-Ord og Ords adskillige Bemærkelser, nogle Ord ere overflødige og ufor-nødne, som enten ere fremmede eller slet Dansk, Latinen og Fransken her og der ikke saa ganske tilforladelig, og *Orthographien* ikke over alt saa rigtig eller paa *Etymologie*, Brug og Sprog-Regler grundet, som den burde være, ei heller allevegne bestaaer med sig selv. Siden han dog haver anvendt en Hoben Tid og Arbeid derpaa, kunde han vel ikke fraraades at forfærdige det, og, om han behagede, som et privat Verk at udgive det¹.

Men at dette eller andet sligt Arbeid om det Danske Sprog, som er alt for megen *critique* underkastet, skulde *publica autoritate* udkomme, og som en Rettesnor i *Collegier* og Skoler indføres, holder det Kongl. Videnskabers *Societet* heel betænkeligt, i sær da det større Verk, som saa længe og med saa megen Møde er arbeidet paa, saa vidt er bragt, at det første deraf, medens der arbeides paa det sidste, kunde gives i Trykken, saasomt det endnu engang var giennemseet, og af det store Sl. Geheime Raad *Moths* Verk, saa vidt behøvedes, forbedret.

Eftersom nu det Danske *Lexicon* er et ikke mindre fornødent, end *Corpus Diplomaticum* et nyttigt og for denne samt Eftertiden umisteligt Verk, ligesom begge ville blive Deres Kongelige Maiestet til udødelig Ros, saa ind-

¹ Med J. L. Holsteins Haand er i Randen tilføjet: H. K. Mt. er fornøyet med hans fliid udi denne Sag, og kand continuere med arbeidet, saasom den ogsaa kand have sin nøtte, omendskiønt det store *Dictionarium* kommer for liuset.

stilles allerunderdanigst, om Deres Kongl. Maiestet, som saa gierne seer det Danske *Lexici* Forfærdelse, allernaadigst vil befale, at ieg paa nogen Tid skal lade det *Diplomatiske* Verk henligge, og atter tage *Lexicon* under Hænder, for, saa snart mueligt, at bringe det samme til Fuldkommenhed¹. Deres Maiestets Kongelige Velgierninger have altid opmuntret mig i mit Arbeid, og ville fremdeles hos mig have samme Virkning. Ieg har desuden fordømt min Tid og mine ringe Kræfter til at arbeide i Fædernelandets Sprog og Historie, saa det aleneste beror paa Deres Kongelige Maiestets allernaadigste Villie og Velbebag, med hvilken af Delene ieg nu først skal fortfare.

Det vil derefter, naar Verket nærmere til Trykning er færdigt, komme an paa god og nøie Overlegning, hvad Slags Tryk, større eller mindre, hvad Slags Skrifter, Latinske eller Danske, og hvad Slags Papir dertil skal bruges, samt hvor mange Exemplarer deraf skulle trykkes². Har for Resten det allerunderdanigste Haab, at Deres Kongelige Maiestet, hvis Ære og Fornøielse er vort Arbeids Belønning, og hvis Hensigt er *Publici* Nytte, allernaadigst gjør Forskud til Verkets Fremgang; Ieg seer ellers ikke, hvorfra de anseelige Bekostninger skulle tages, som et saa vidtløftigt Arbeid, der trykt vil udgiøre nogle *Tomer in folio*, udkræver. Ieg lever i allerdybeste Underdanighed

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste Arve Herre og Konge,
Deres Kongelige Maiestets
allerunderdanigste tro Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 24. *Februarii* 1755.

Under 7. Marts udgik kgl. Reskript til Videnskabernes Selskab i Henhold til den i Randen tilføjede Resolution. Jvfr. Molbech, Vidsk. Selsk. Hist., S. 91.

¹ Med J. L. Holsteins Haand er i Randen tilføjet: *Aproberis*, dog om mueligt, at til Aarets Udgang med trykken kunde begyndis.

² Tilføjet i Randen med J. L. Holsteins Haand: Herom ventis det Lærde *societets* allerund. forslag for i veyen, og saa snart mueligt er. *Cons.* paa *Chr.b.* den 28. *Febr.* 1755.

*Nr. 106.

4. Marts 1755.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

[Langebek var af Kancelliet anmodet om at eftersøge nogle hamburgske Akter fra det 17. Aarhundrede. Da han ikke havde kunnet finde dem i Geheimearkivet, formodede han, at de i sin Tid vare laante af Kancelliet, men ikke tilbageleverede. Noget lignende var vistnok ogsaa Tilfældet med andre historiske Aktstykker, som nu savnedes i Geheimearkivet; han foreslaar derfor, at man ved Lejlighed skulde gennemgaa Kancelliets Arkiv for at udsondre de Stykker, der rettelig hørte hjemme i Geheimearkivet.]

Nr. 107.

10. Maj 1755.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad!

Det er nu saa længe, siden ieg havde den Fornøielse at læse Hr. *Cancelli* Raadens kiære Brev af 10. *Februarii*, at ieg nær har forglemmt at svare derpaa. Mit Bryllop, som for en tre Ugers Tid er holdet¹, samt foregaaende Flytning af mine Bøger og Sager, og andre paaliggende Forretninger har forvoldet denne Glemsomhed eller rettere Efterladenhed, hvilket saa meget lettere af Hr. *Cancelli* Raaden tilgives, som den har nogen grundet Undskyldning at bære frem for sig. Ieg leverede strax de forhen omskrevne Bøger til *Monsieur Riis*, som ogsaa betalede mig Pengene derfor. Endnu har ieg vel noget til overs, som kunde være Hr. *Cancelli* Raaden takkeligt, hvorom ieg en anden gang skal skrive; thi ved min Flytning er dette og mere kommet lidt i Forvirring for mig. Den første *Tome* af *Dalins* Historie,

¹ Den 16. April 1755. Jvfr. Suhms Saml. Skr. XV, 203.

saavel som den første *Tome* af *Celsii Hist. Gustavi I.* vare ikke mere paa Bogladen at faae, da ieg var udi *Stokholm*, men alle de *academicke* Taler ere endnu at bekomme, og kan ieg gjerne ved Leilighed forskrive dem. Fra *Notarien Ekholm* har ieg for kort siden haft brev, hvorudi hof-følgende var indsluttet, og tillige en Fortegnelse paa adskillige Bøger i Svenske Historien, som ieg ved Skibsleilighed vil lade hidkomme, hvoriblandt tør vel blive andere, som Hr. *Cancelli* Raaden maatte have Lyst til. Det gjør mig ondt for den gode *Etats Raad Stukkenbrok*¹, om hans Viden-skaber skal døe med ham, og at *Publicum* intet Haab skal have at see noget fra hans *habile* Pen. Andre, som kan kun gjøre lidet ved Tingen, sidder Pennen løs nok i Haanden paa, saa det er ikke at undre, om vore Naboer tænke allehaande om os. Herr *Cancelli* Raaden har vel læst den *Invitation*, som nu seneste Kongens Geburtsdag blev ud-given af *Oberhofmarscalcken*². Hvad Virkning samme vil have enten fra Norge eller her fra Landet, faaer vi vel snart at vide. Vores ny *Pro-Cantzler* har nu i disse Dage først faaet sin *Instruction*, hvilken skal indeholde endeel besønderlige Puncter; den gaaer nu om iblandt *Professorerne*, og haaber ieg, at der ved den Leilighed kommer *Copier* deraf ud iblandt Folk³. Den Samling af *Fundationer*, som Sl. *Hoffman* havde begyndt, ventes nu snart fra hans Broder *Cancelli* Raad *Hoffmans* Haand, hvoraf det første Stykke indeholder *Universitetets* Stiftelser⁴. Med det første

¹ Se ovf. S. 144. Molbech, Vidsk. Selsk. Hist., S. 522.

² Under 31. Marts 1755 udgik en kongelig Indbydelse, hvorved samtlige Undersaatter opmuntredes til at indsende almenyttige, økonomiske Afhandlinger til Overhofmarskal, Grev A. G. Moltke, der uden Bekostning for Forfatterne vilde lade dem offentliggjøre (s. Nyerup, Hist. statist. Skildring I, 476).

³ Dr. Erik Pontoppidan var 2. Maj 1755 bleven udnævnt til Prokansler ved Universitetet. Instruxen for ham findes trykt i Suhms Nye Saml. IV, 2, 20 ff. Jvfr. L. Koch i Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 721 ff.

⁴ Thyco de Hofman døde, som tidligere er omtalt, 14. Febr. 1754. De af ham paabegyndte „Samlinger af Publique og Private Stiftelser, Fundationer og Gavebreve“ bleve efter Broderen Hans de Hofmans

kommer og for Lyset en Samling af *Holbergs* smaa *piecer*, som enten ikke tilforn ere trykte, eller og næsten lige saa rare som *Manuscripter*¹. *General Major Thurah* har forandret sit Forsæt med sin forlængst lovede *Atlas Danicæ*, og vil ikke give den ud i store *Tomer*, men i smaa *partier* efter *provincerne*². Flere *nova literaria* erindrer ieg denne gang ikke at melde. Vil aleneste have den Ære at formelde *Iustitz Raad Klevenfelds Compliment*, og for det øvrige forsikrer om den oprigtige Tilgivenhed, med hvilken ieg skal gjøre mig en Fornøielse af at forblive

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancellie Raads*
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 10. *Maji* 1755.

Nr. 108.

21. August 1755.

[TIL KONGEN.]³

Det kan ikke negtes, at jo *Monsieur Abildgard*⁴ ved den idelige Øvelse, han i nogle Aar og fornemlig paa den

Foranstaltning „befordrede til Trykken af Niels Lihme, Casserer ved Brand-Cassen“. Tom. I. udkom 1755.

¹ Wille Høybergs Kiøbenhavnske Samling af rare trykte og utrykte *Piecer*. I. *Holbergiana*. Kbh. 1755.

² Fra *General-Bygmester Laurids de Thurah* findes 5 Breve til *Langebek*. Om det af ham paatænkte store topografiske Værk se *Mercure Danois* 1754. Juin, p. 92 ff. Senere udkom hans historiske Beskrivelser af Bornholm, Amager og Samsø, hver for sig, i smukke Kvartudgaver 1756–58. *Thurah* døde 1759.

³ Tidligere udgivet af G. L. Wad i *Personalhist. Tidsskrift* 2. R. I, 149.

⁴ Søren Abildgaard havde under 10. Juni 1755 ansøgt Kongen om at blive „*Archiv Tegne Mester*“, idet han henviste til sin næsten toaarige Rejse med *Langebek*, hvorved han var kommen ud af sit „forrige Leve-Brød“. I den Anledning var det, at *Langebek* efter given Anledning afgav ovenstaaende Erklæring.

med mig efter naadigst Befaling aflagte Reise haver haft, har gjort sig færdig i at tegne *Diplomata, Sigilla, Monumenta*, og deslige, som oplyser og pryder Fædernelandets Historie, Saa at han, i fald det allernaadigst maatte behage Hans Kongl. Maiestet en *Archiv-Tegnemester* at beskikke, kunde dertil være vel skikket.

I sig selv var det ogsaa ikke mindre nyttigt end fornødent, at man fik efterhaanden afridset den Mængde af gamle Sigiller og andre Alderdoms Stykker, som endnu baade her og i *provincerne* findes, før de aldeles enten i Støv bortfalde, eller paa anden Maade forkomme. En saadan Tegnemester holdes ved det Kongelige *Antiquitets Archiv* udi Stokholm, som for sligt Arbeid, ikke uden Nytte, bliver lønet af *publico*.

Det er saa, at omendskiønt *Monsieur Abildgaard* tilbyder sin Tienest uden Løn for nærværende Tid, kan man dog ikke forlange meget Arbeid af ham for intet, siden han haver Hustru og Børn, som han med sine Hænder maae fortjene Føden og Underholdning til¹: Men saa blev der, Tid efter anden, dog noget udrettet, og man havde altid en vis Tegnemester, som kunde, naar behøvedes, forfærdige, hvad hannem blev forelagt, og hvad ikke enhver anden var i Stand til.

Og som *Monsieur Abildgaard* byder til, at ville i Fremtiden, naar han til noget Levebrød her i Staden blev forhiulpen, stedse gaae til haande med at tegne, hvad som enten ved det *Diplomatiske Verk* eller i *Archivet* maatte forefalde, understaaer ieg mig saa meget mere denne hans Ansøgning allerunderdanigst at *recommendere*.

I. Langebek.

Kiøbenhavn den 21. *Augusti* 1755.

Under 12. Sept. 1755 fik Abildgaard kgl. Bestalling som „Tegnemester ved Vores Geheime Archiv“.

¹ Om S. Abildgaards Familieforhold findes Oplysninger i Dr. Henry Petersens indgaaende Levnedsskildring af ham i Dsk. biogr. Lex. I, 57 ff.

Nr. 109.

23. August 1755.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad!

Stundom har ieg i Sommer været paa Landet, og stundom af andre Ting forhindret, at ieg ikke har besvaret Hr. *Etats* Raadens meget kiærkomne af 21. *Iunii*. Samme er det længe nok siden ieg fik, men nu først, tillige med en stor Undskylding for den lange Udeblivelse, fremlegger min skyldigste Taksigelse derfor. Hr. *Etats* Raadens angeneme Lykønskning er ieg særdeles forbunden for, og har antaget den for et Merke af Hans Venskab og Godhed for mig, som vel nu allerede er gammel, dog ikke saa gammel, at man nu skulde frygte for, den saa hastig skulde bortdøe. Alt hvad Hr. *Etats* Raaden fortæller mig om sin og *Schønings* lærde Ørkesløshed, kan ikke andet end meget fornøje mig. Og ønsker ieg Dennem begge Lyst og Tid, frendeles at fare fort i en saa berømelig Flittighed, og at Deres Arbeid i Fremtiden maatte blive *publicum* til Fordeel. *Etats* Raaden skriver om *Messenii Scandia illustrata*; At faae det deraf, som fattes, er ikke let at vente; Men om Han har Lyst til hele Bogen, da har ieg nyligen faaet den fra Stokholm, tillige med flere Bøger, som ieg paa sidste Side af dette brev vil anføre, i fald noget deraf for hos satte Priis kunde være til Tieneste. — — Hvad mit Arbeid angaaer, da kan ieg vel ikke rose min Flittighed, saalænge denne Sommer varer. Imidlertid (saavidt en nygift Mand kan afsted komme, der maae søge at *divertere* en Kone, som har kun slet Helbred) arbeider ieg efter Ordre nu og da paa det Danske *Lexicon*, men glemmer ikke heller undertiden at tænke paa mit kiære *Opus Diplomaticum*. For nærværende Tid er *Mag. Brocman* fra Sverige, min Medarbejder paa Reisen, kommen til mig og bliver nogle Uger hos mig. Vi har en Hoben Sager at *conferere* sammen, og det bedste er, at han har tilbragt mig over 300.

Afskrifter af ældere og nyere Danske Documenter, foruden endeel Tegninger af Lunds Domkirkes *Monumenter*, som ieg ikke fik selv tid at tage med. *Cancellie Raad von Asperen* fra *Altona* er paa denne tid ogsaa her i Kiøbenhavn med sin Poetiske Frue¹. I tilkommende Maaned reiser *Etats Raad Hielmstjerne* til Stokholm med den unge Greve *Holstein. Luxdorph philosopherer* paa Landet og *Klevenfeld* i Kiøbenhavn. Ellers er alting her nu meget stille. Min Hilsen til *Schønning* og Tak for hans sidste brev. Min Kone formelder sin *compliment*, og vi begge vor *respect* til Frue *Etats Raadinden*, hvornæst ieg med den fuldkomneste Tilgivenhed har den Ære at fremleve

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats Raads*
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khavnd. 23. Aug. 1755.

Vedføjet er en lang Bogliste med Priser. Den første Bog blandt Folianterne er „*Messenii Scondia, 2 Tomi*, Skrivpapir, 5 Rdlr.“

Nr. 110.

11. Oktober 1755.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Herr *Cancelli Raad.*

— — *Dalins* Historie og de forhen omskrevne endnu manglende Bøger har ieg længe siden tilskrevet Hr. *Ekholm* om. Kanskee noget deraf kunde komme ned med *Etats Raad Hielmstjerne*, som i følge med den unge Greve *Hol-*

¹ J. W. v. Aspern, Medlem af Danske Selskab, var 9. Febr. 1754 bleven udnævnt til Stads-kæmner i Altona og 31. Marts 1755 til virkelig Kancelliraad. (Personalhist. Tidsskr. 2. R. IV, 28, Stamtavle). I et Brev af 2. Aug. 1755 skriver B. Dass til Suhm: „Cancellieraad von Aspern er kommet her i Besøg (til Kbh.) med sin Fru Hoppen, som seer forbandet fornem ud“ (Suhms saml. Skr. XV, 220).

stein paa en to à 3. Maaneders tid nu er opreiset til Rigsdagen for at see *Stokholm*¹.

Hvad Hr. *Cancelli* Raadens *proposition* angaaer, om de *Documenter* ieg har samlet til de Norske Bergverkers Historie², da, uanseet ieg har mere Arbeid end nok i de andre forehavende Verker, er det dog endnu saa langt fra, ieg har slaaet af Hovedet at bringe nogen liden Afhandling paa Papir om Bergverkernes Oprindelse, at ieg hellere stedse samler dertil alt hvad mig forekommer, for engang i denne Vinter at kunne *regalere* Videnskabernes *societet* dermed. Ieg tilstaaer gierne, at det, ieg endnu har, er kun lidet og ganske usamenhængende: Men det er dog bedre at have noget end intet at begynde med. Det skulde vel ikke saa meget hindre mig i at *communicere* disse Sager til Hr. *Cancelli* Raaden, at ieg har fundet det meste deraf i det Kongelige *Archiv*, som meget mere, at ieg allerede til adskillige i *Societetet* har ladet mig merke med dette Forsæt, hvorudi de har styrket mig og ønsket dets Fuldbyrdelse. Ieg maae tilstaae, at Hr. *Cancelli* Raaden eller nogen anden lærd Mand i Norge, som har Indsigt i Bergvidenskab, var meget bedre skikket end ieg til nogen

¹ Jfr. Suhms Saml. Skr. XV, 221.

² Deichman havde skrevet: „Siden ieg fornemmer, at nu atter et nyt og fortrædeligt Arbeide er Dennem paalagt, nemlig et Dansk *Lexicon* at forfærdige, som upaatvivlelig vil medtage megen tiid, og siden det forehavende *Corpus Diplomaticum*, saa skulde ieg frygte, at Forsættet med at afhandle noged om de Norske Bergverkers Oprindelse skall forhindres; i den tanke fremkomer ieg nu atter med Begjæring, om icke enten til Laans eller ved Afskrift mig maatte communiceres, hvad høystærede Hr. *Justiceraad* deraf har samlet, hvad enten det er før eller i *Christiani 3^{ti}* tider, eller og derefter, lige indtil *Kongsberg* Sølv-Verk blev funden. — Skulde ieg være saa lykkelig at blive tient herudi, og ieg ved Hielp deraf kunde udrette noged til *Publici* Fornøyelse, saa maatte ieg i det minste derfor offentlig tacke Dem, som dertil hafde anskaffet de fornemste Hielpe-midler. Men ieg dristede mig dog icke at fremkome med noged, med mindre ieg forud maatte være forvissed om Deres Revision og Betænkning.“ (Dat. Porsgrund 21. Sept. 1755.)

saadan Materie at forhandle. Hvilket og skulde anlede mig til at tage nærmere i Betænkning, om ieg skal forandre mit Forsæt eller ej. Imidlertid maae Hr. *Cancelli* Raaden, som en Ven, ikke fortryde paa, at ieg end paa nogen Tid ikke kan sige enten Ja eller Nej. Men han kan forlade sig til, at det altid bliver mig en Fornøielse at tiene hannem, hvorudi ieg kan, og at ieg med en uforanderlig Høiagtning skal have den Ære at forblive

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad
Hans ydmygste og skyldigste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 11. *Octob.* 1755.

Nr. 111.

8. November 1755.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Det er længe nok, siden ieg havde den Fornøielse at at læse Herrens sidste Brev af 20. *Septembris*; Men at ikke Aaret skal reent løbe til Ende, før Han igien har mit Svar, haver ieg i dag brekket mit Arbeid over tvært for samme med Posten at udfærdige. Ieg seer, at Hr. *Etats* Raaden og *Rector Schøning continuere* i Deres sædvanlige Flitighed, ligesom ieg ogsaa paa min Side er bestandig i Arbeid, og faaer altid noget nyt til, saa det synes, som hverken det ene eller det andet fra min Haand skal blive færdigt. Ieg troer og, at *Lieutenant Scherevien* vil flye I andre gode Herrer noget at gjøre. Det er berømmeligt baade at kunne og at ville udrette noget til almindelig Nytte¹. *Mag.*

¹ Carl Leopold Scherewien endte som Konferensraad og Landsdommer i Fyn († 1779). Nyerup, Lit. Lex. S. 529 f. Om hans literære Planer findes nogle Efterretninger i Suhms Saml. Skr. XV, 35 og 225 ff. Jvfr. ogsaa nedf. S. 233.

Brocman har nu først for otte Dage siden forladt mig og begivet sig igien til sin Lundiske Koje; hans Flid er ubeskrivelig, og ieg kan ikke andet end misunde hans Fæderne-land et saa rart *subjectum*. Mig har han baade her og hiemme været overmaade nyttig, men for sig selv arbeider han fornemlig paa en Historie af de Nordiske i sær Svenske Love, hvorudi han allerede har bragt det vidt, foruden anden Slags historiske Verker. Hvad Bøgerne angaaer, som *Etats Raaden* og *Rector Schøning* af min Fortegning have udmerket, da kan ieg nu ikke tiene med dem alle, siden *von Asperen*, som, imedens ieg noget længe ventede paa *Etats Raadens Svar*, var her i byen, overhængde mig meget for endeel af mine Svenske *dupleter*, hvoriblandt han udtog nogle Stykker af de udmerkede, hvilke ieg dog endeligen ved Leilighed kan skaffe igien med flere, om forlanges. — — *Etats Raad Hielmstjerne* har nu alt været i Upsal, og er formodentlig i Stokholm igien, men ikke troer ieg, det varer meget længe, før vi seer dem igien, kanskee først *in Decembri*.

Hvad *nova literaria* her falder, tviler ieg ikke paa, at *Pater Dass* jo meddeler, hvoriblandt merkværdigt om den *impotente Professor* og den uherlige *Doctor*¹. *Procancellarius* er nu flyttet i sin skøne *residenz* paa *Studiigaarden*² og holder flittig sine *Collegia homiletica*³; han var i Sommer temmelig ilde udsat ved den Bergenske *Professors* her værende⁴. Det lærde *Societet* har nu igien

¹ At der ved den første menes J. E. Gunnerus, og ved den anden den gamle Dr. med. J. G. Bötticher, fremgaar af B. Dass's Brev af 15. Novb. 1755 til Suhm (Saml. Skr. XV, 228 ff.).

² Herom skrev Klevenfeldt til Suhm: „Procancelleren skal logere paa Studiigaarden og jager Nissen ud. *An Deus hodie facit miracula?* naar en Matador, som den gode Nissen, maa krybe i et Musehul.“ (Suhms Saml. Skr. XV, 394.) Den nævnte Nissen var Justitsraad og Økonom ved Kommunitetet (s. smst. S. 199).

³ Jvfr. Suhms Saml. Skr. XV, 228 f.

⁴ Pontoppidan havde som Biskop i Bergen rejst stærke Klager mod Præsten ved Nykirken sammesteds, Matthias Albert Haberdorph; men ikke desto mindre havde denne under et Besøg i Khvn. i Septb.

begyndt med sine sædvanlige *sessioner* om Mandags Aftener; Men vort Danske Selskab hviler endnu lidet, vogner dog vel op igien. Gud give, vi havde *Etats* Raaden her nede hos os. Hvad Fornøjelse bliver der tilbage i Trondhiem, naar den ene efter den anden flytter derfra¹. Her i Kiøbenhavn er jo Hoved-sædet for al Slags Sinds og Legems Forlystelse. *Klevenfeld* *philosopherer*, efter Sædvane, i sin Enlighed². *Luxdorf* har *Hielmstiernes partes* baade i *Cancelliet* og *Societetet*. *General Major Thurah* vil nu lade trykke en Beskrivning om Bornholm. *Anchersen* giver nu en *continuation* til sin *Horatium*. Ieg ønskede heller, han vilde giøre sine *Origines Daniæ* færdige. *Wadskiær* er i disse tider udi *Stege* paa Møen at holde Bryllup med Provst *Fridenreichs* Dotter³. Den lille *Hoppe* har *qvitteret Cancelliet* og rider stedse paa sit *Lexicon*⁴. Med vore andre Skribenter gaar det nu ikke mere saa hurtigt, siden *Rothe*⁵ en tid lang har opholdt sig i Jylland, og *Schönau* er bleven Prest udi Aarhus⁶. Ieg beder hilse *Schønning*, og at han vil undskylde min Efterladenhed i at skrive, hvilken og Herr *Etats* Raaden paa sin Side er saa god at forlade.

1755 faaet Titel af Professor theol. extraord., og der var ikke taget noget Hensyn til Pontoppidans Klager over ham (Kirkelig Kalender for Norge 1876, S. 220. Dsk. biogr. Lex. VI, 440. Lampe, Bergens Stifts Biskoper og Præster, S. 111 f.).

¹ Nærmest tænkes der vel paa, at Mag. B. Dass sidst paa Aaret 1753 havde forladt Trondhjem og var flyttet til Kiøbenhavn. Først 1765 forlod Suhm dog Trondhjem.

² Ved denne Tid skrev Klevenfeld selv til Suhm: „Jeg sidder nu udi min Enlighed, som Job, da Stormveir etc. havde bortreven hans bedste Venner; nogle er dragen til Rendsborg, andre til Fyen, andre til Jylland, og ieg er allene overbleven at give Dig det tilkiende“. (Suhms Saml. Skr. XV, 393).

³ B. Dass's komiske Bemærkninger om denne Bryllupsfærd kunne læses i Suhms Saml. Skr. XV, 228.

⁴ Se foran, S. 217.

⁵ Caspar Peter Rothe (s. Nyerups Lit. Lex. S. 507).

⁶ Frederik Christian Schönau, om hvem B. Dass siger, at „han er endnu slettere Prædikant end Skribent, eller maaskee lige god i begge Dele“ (Suhms Saml. Skr. XV, 225).

Næst min *respect* til Frue *Etats* Raadinden lever ieg under den gamle Oprigtighed

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Hr. *Etats* Raads
ydmygste og skyldigste tiener
I. Langebek.

Khvn. d. 8. *Novemb.* 1755.

Fra *Gripswald* har ieg brev, at den berømte Sl. *Prof. Schwartzes* Werk vom Ursprung der Pomerschen und Rugischen Städte, hvorpaa mange har subscriberet, er nu fær-digt. Der skal være en Hoben udi til den gamle Danske Historie.

Nr. 112.

20. December 1755.

TIL CARL DEICHMAN.

Velædle og Velbyrdige,
Høitærede Hr. *Cancelli* Raad.

Med forige Post havde ieg den Fornøielse at bekomme Hr. *Cancelli* Raadens seneste Brev af 3. *huius*, og fandt det samme af den *curiositet*, at ieg i Mandags tog det med i Videnskabernes *Societet*, og forelæste det Hans *Excellence* og de andre Herrer, som alle anhørde Indholden med besønderlig Paaagtning, og holdte de meddelte Tildragelser værde at blive videre bekendte¹. Hvorefter ieg har giort en *Extract* af Brevet, og sendt i Bogtrykkeriet til at settes i den lærde *avis*, dog uden at anføre Hr. *Cancelli* Raadens *raisonnement*. *Iustitz* Raad *Carstens* begierede og *Copie* af mig, som ieg gav ham til *Iustitz* Raad *Cronhielm* at indføre i de Holsteiniske *Anzeigen*². Ligeledes har ieg i et

¹ Deichman havde meddelt Efterretninger om mærkværdige Bevægelser i Vandet, der 1. Nov. 1755 vare iagttagne paa flere Steder i Norge, uden at Luften samtidig havde været i Uro.

² F. D. C. von Cronhelm, Regeringsraad i Glückstadt († 1757), havde 1750 begyndt Udgivelsen af „Schleswig-Holsteinische Anzeigen“, der siden fortsattes gjennem en lang Aarrække.

Brev til *Secreterer Wargentin*¹ indberettet disse Hændelser til Videnskabs *Academiet* i Stokholm. Ieg behøver nu ikke at melde noget til Hr. *Cancelli* Raaden om Aarsagen til disse rare *phænomena*, i sær hvad de ferske Søer angaaer, siden alle *Gazetter* desværre har berettet os det forfærdelige Jordskælv, som den 1. *Nov.* i saa mange Lande, fornemlig i det ulyksalige *Portugal*, har efterladt de jammerligste Virkninger. Vi fattes endnu alt for mange og sikre Efterretninger, at kunne gjøre os noget ret Begreb, hvorledes det er tilgaaet og nu staaer til enten paa det ene eller andet Sted. Men at store Ulykker ere skete, og at Naturforskere har faaet nok for et Aar eller to at tænke paa, det er vist. Det, som meget undrer mig, er, om ingen Bevægelse skal være merket i Belt og Øresund. En god Ven fra Sverige reiste samme Dag d. 1. *Nov.* fra mig til Søes over til Landskrone, og formedelst det gandske stille Veir laae hele Dagen paa det Farvand, men har ikke skrevet om andet end det stille blik, som holdt dem saa længe, inden de kunde naae Skaane. Ieg erindrer ellers en Tanke, som Biskop *Pontoppidan*, da han engang strax efter de første Tidender fra Holsten og Holland besøgte mig, yttrede sig med, nemlig at man med det første vilde faae at høre, at nogensteds noget Stykke Land maatte være gaaet til Grunde². Det var ikke godt, alle *prophetier* skulde blive saa sande. Ellers *roulerer* her Spaadomme nok, som ikke ere værdt at agte paa. Imidlertid ere der dog de af dem, som iblandt Almuen, i sær udi Marsklandene, drage onde Følger nok efter sig. Skulde Hr. *Cancelli* Raaden fra andre Steder i Norge have faaet flere slige Beretninger, eller og fremdeles faaer høre nogen anden merkværdig Tildragelse, beder ieg, Han er saa god at optegne dem enten til mig eller nogen

¹ Peter Vilhelm Wargentin (f. 1717 † 1783), Adjunkt i det filosofiske Fakultet i Upsala og Sekretær i det kgl. Vetenskaps-Akademi. Hans Hovedfag var Astronomi.

² E. Pontoppidan udgav nogen Tid efter anonymt „Uforgribelige Betænkninger over den naturlige Aarsag til de mange og store Jordskælv“ osv. Kbh. 1756.

anden, som ville gjøre dem bekiendte for *publico*. Og det var at ønske, at mange heri vilde følge *Cancelli* Raadens *exempel*; thi det er just af *Observationers* Mængde allevegne fra, *Physici* skal *reglere* deres Betragtninger. Fra Island frygter man ad Aare at høre slette Tidender, siden allerede, før vore sidste Skibe gik derfra, Jordskælv her og der *grasserede*, og da et af Skibene var kommet en hundrede Mile bort, blev det en Aftenstid med en sterk nedfaldende sort Aske bedækket, som tilforn er skeet, naar Jord-ilden har brudt løs¹.

Af Nyt veed ieg intet at melde, uden det som vel alt er bekiendt, at *Iustitz* Raad *Thomsen*² er til denne *Termin* bortreist, og skal, som siges, have efterladt sine Sager i stor Uorden, og til største Tab for mange godt Folk. Greve *Holstein* og *Etats* Raad *Hielmstjerne* ere i forgaars Aften fra Sverige hiemkommne; hvad Nyt de medbringe, kan ieg endnu ikke sige meget af. Saa meget hørte ieg i Korthed, at *Etats* R. *Hielmstjerne* takkede Gud, han var sluppen lykkelig derfra, og at der passerer en Hoben *curieuse* Sager paa denne Rigsdag. Med Posten udenlands fra faae vi alt slettere og slettere Tidender, at Jordskælvet endog skal have strakt sig til *Africa*, og at et senere Jordskælv d. 8. *Nov.* skal have yttret sig, borttaget hvad første gang blev tilbage af *Lissabon*, og paa andre Steder giort utrolig Skade. Ieg har den Ære med sædvanlig Tilgivenhed at være

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raads
tienstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 20. *Dec.* 1755.

¹ I Kbhvnske Vidensk. Selsk. Skr. VII, 185 ff. findes Efterretninger om de vulkanske Udbrud paa Island i Efteraaret 1755, efter Meddelelser fra islandske Studenter.

² Regimentskvartermester ved Garden til Hest (den samme, der nævnes ovf. S. 161).

Nr. 118.

7. Februar 1756.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Hr. *Etats* Raad.

Vi gaae nu i den anden Maaned paa det Ny Aar, alt-saa er det den høieste Tid at aflegge min Lykønskning og Taksigelse for seneste angeneme Brev af 20. *Decemb.* forige Aars, med mindre ieg vilde lade hele Aaret løbe til Ende, at ieg paa en Tid kunde *gratulere* til tvende nye Aar. Noget lad er ieg vel bleven til at skrive breve, dog ikke saa meget, at ieg skulde *passere* for at have bidt Hovedet af Skam. *Etats* Raaden kan ikke troe, hvor meget det i min Ladhed glæder mig, at de gode Herrer i Trundhiem holde ved i Deres utrettede Flittighed, Min Herre selv ved at læse og *excerpere* et *Opus* efter det andet, og *Schønning* ved at gjøre et artigt Skrift færdigt efter det andet. Hos os gaaer alting meget seent afsted, og vi som Krabben *avancere* snart lige saa meget tilbage som frem ad. Mit *Lexicon* og mit *Corpus Diplomaticum* er altid det samme, og synes ikke at komme videre. Bliver der noget af *Scherewins Biographie*, er det mig kiært, at Herrerne deroppe tage saa god Part derudi; thi saa er ieg vis paa, vi faa noget godt i det mindste fra Deres Hænder¹. Naar *Etats* Raadens og *Schönings* Stykker komme herved, skal ieg samle mine *excerpta* og gierne deraf meddele, om noget maatte tiene enten til at *supplere* eller rette. Men ieg troer sikkert, at det er meget faa Bøger, ieg har *excerperet*, som

¹ Det var en Samling fædrelandske Biografier, som Scherewien, skjønt Udlænding af Fødsel, havde tænkt paa at udgive. Værket kom dog ikke i Stand, saa Suhm og Schønning paa egen Haand maatte udgive de Levnedbeskrivelser, som de havde udarbejdet for det paatænkte Værk (se nedf. S. 251 ff.). Det er for øvrigt bekjendt, at Scherewien ogsaa senere, efter at Planen var opgiven, ivrig samlede paa Ligprogrammer og lignende biografiske Hjælpemidler. (Werlauff, Det st. kgl. Bibl. 2. Udg. S. 214.)

jo Herr *Etats* Raaden selv og har gaaet igiennem. Alt hvad ieg finder om Trundhiem, laaner ieg til *Rector Dass*, som vel efterhaanden igien lader *Schønning* faae, hvad deraf kan tiene i hans Kram. Ved den Mængde af Bøger, som *Etats* Raaden har læst, vilde ieg gjerne vide, om Han har optegnet noget om Bergverker og deres Oprindelse, i sær de Norske. Kanskee *Rector Schønning* kunde have nogen *excerpta* i den Materie. Det skulde meget undre mig, om man ikke før i det *XVI. seculo* skulde finde *vestigia* til Bergverker i Norge, da dog Naboerne, de Svenske, saa længe har vidst i deres eget Land at bryde Metaller. Fra Upsala har her nyeligen været tvende *Magistri*, udsendte af *Professor Ihre*¹ for at hente nogle Oplysninger og *supplementa* til *Edda*, som han af en gammel *Codex* der i Biblioteket agter at udgive. *General Major Thurah* vil nu give sin *Bornholms* Beskrivning i Trykken. De smaa Disputer om det Danske Sprogs Indførsel i Frankrige har vel *Rector Dass* skrevet om². Den anden *Tome* af *Fundationer* er alt i Trykken, som indeholder *Aarhus* og *Wiborg* Stifter i Jylland. *Prof. Mallet* vil med det første give os en Fransk Oversættelse af *Edda*, og *Ambassadricen*, som er meget *curieux* om de gamle Nordiske Folks Idretter, vil lade *Bartholini Antiquitates* oversettes paa Frantzøsk³. *Pro-Cancelleren*, som var bleven en stor Forfægter af *Dalins* Mening om Vandmindskningen, har ganske sadlet om igien,

¹ Den berømte Sproggransker Johan Ihre, Professor i Upsala (f. 1707 † 1780).

² Se *Dass's* Brev af 31. Jan. 1756 til *Suhm* (Saml. Skr. XV, 231 f.). Jvfr. N. M. Petersen, *Bidrag t. d. danske Lit. Hist.* V, 2, 145 ff.

³ Den franske Gesandt *Jean François Ogier's* Hustru nærde megen Interesse for nordiske Oldsager (s. *Joh. Steenstrup* i *Hist. Arkiv* 2. R. I, 321 f.). Den 10. Febr. 1756 skrev bemeldte Dame fra *Kjøbenhavn* til sin Ven *Mr. de Cideville* i Frankrig: „Jeg har afsendt to Bøger af *Mallet*, og har dertil føjet tre Bind af den berømte *Edda* i Original og et Bind om danske Antikviteter af *Bartholin*. Jeg læser for Øjeblikket *Mallets Bog*“ (o: *Paul Henri de Mallet: Introduction à l'histoire de Danemark. 1755*).

siden han har læst Biskop *Brovallii*¹ *piece* i den Materie. Mere har ieg denne gang ikke at skrive, uden at bede min *respect* formelde til Fru *Etats* Raadinden og min Hilsen til *Mag. Schønning*, hvornæst ieg med den sædvanlige Høigtning har den Ære at forblive

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raads
ydmygste og skyldigste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 7. Febr. 1756.

Nr. 114.

12. Februar 1756.

[TIL KONGEN².]

Allerunderdanigste Erklæring.

At paa Deres Kongl. *Majestets* allernaadigste Befaling ieg allerunderdanigst skal gjøre min Forklaring om det Forslag, som *Monsieur Abildgaard* har indgivet³ om de endnu overblevne *Monumenta Patriæ* at aftegne; Da kan ieg ikke andet end samme bifalde, og finder, at, om det allernaadigst maatte behage Deres *Majestet* at lade det i Verk sette, vilde dermed mange rare Alderdoms Levninger til Historiens Oplysning og til Deres *Majestets* og Landets uødelige Ære blive reddede fra en Undergang, som ei alene Tidens Ælde og ulykkelige Hændelser, men endog en alt for utilladelig Skødesløshed truer dem med. Og, siden vi overalt i Deres *Majestets* Riger og Lande, saa vel i Kiøbstederne som paa Landet, endnu har en heel Hoben smukke *Monumenter* i Behold, burde vi billigen søge i tide

¹ I Åbo i Finland. Med denne meget naturkyndige Mand havde Langebek stiftet Bekjendtskab paa sin Rejse i Sommeren 1754 (s. Langebekiana, S. 221).

² Forhen udgivet af G. L. Wad i Personalhist. Tidsskr. 2. R. I, 151 f.

³ Søren Abildgaards Andragende til Kongen, dat. 16. Januar 1756, er trykt i Personalhist. Tidsskr. 2. R. I, 150 f.

at see dem bevarede, og derudi ingenlunde give vore Naboer Fortrinet, hvilke med en berømelig Omhu og anseelig Bekostning har ladet sig være høist anliggende at faae alle deres *provincers* gamle *Monumenter* optagne, hvoraf allerede nogle ere udgivne og mange flere i deres *Antiquitets Archiv* til Efterkommernes Underretning henlagte.

At *Monsieur Abildgaard*, som vel forfaren i Tegnekunsten og derhos en studeret Mand, og som Deres *Majestet* til *Archiv* Tegnemester allernaadigst har antaget, til dette Arbeide for mange andre er beqvem, har han længe siden givet tilstrekkelig Prøver paa. Det beroer aleneste derpaa, om Deres *Majestet*, hvis Kongelige Forsorg og Gavnildhed til at fremme alle nyttige og nødvendige Foretagender er kendeligen at prise, her ogsaa vil rekke Haanden, og allernaadigst *accordere* hannem, foruden fri Reisebefordring, den begierede aarlige Belønning, hvilken, naar han *præsterer præstanda* og tillige anmerker alle *in Historia naturali* og *oeconomicis* forekommende *curiosa*, ikke synes ubillig, i sær om han bliver forbunden til, naar han ikke er paa Reiser, for samme Belønning at aftegne, hvad her findes af *Sigiller*, visse *diplomata*, og alle andre Slags ældre og nyere Ting, som med henhøre under Landets *Monumenter*, og som kunde behøves Tegning af enten til at bruges strax eller at forvare i det Kongl. Geheime *Archiv* til Eftertiden. Skulde det allernaadigst tækkes Deres Kongl. *Majestet* at lade dette Arbeid under min Opsigt gaae for sig, forsikrer ieg allerunderdanigst med en fuldkommen Flid og Nidkiærhed at see derhen, at Deres *Majestets* allerhøieste Velbehag, Nationens Heder og *Publici* Fornøielse derunder erholdes.

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 12. *Februarii* 1756.

Under 27. Febr. 1756 meddeltes det Langebek, at Søren Abildgaard, der er antagen til Tegnemester ved Arkivet, maa, for at rejse omkring og aftegne alle gamle Monumenter, endvidere aarligen nyde 300 Rdl. af Kongens Kasse, saa længe Rejsen varer, samt fri Befordring til Lands og Vands.

*Nr. 115.

21. Marts 1756.

TIL SVEN BRING¹.

— — Hvad *Krembres Saga* angaar², da kan ieg ikke negte, at ieg holder den i Henseende til baade Indhold og Omstændigheder saa fordægtig, at ieg strax vilde forklare den for en nydigtet Fabel og et Slags offentlig Bedrageri, hvorpaa denne hos visse *Antiquitetsmagere* ikke er den første Prøve. Af *raisonnable* lærde Mænd baade i Sverige og her har ieg hørt alt for meget om den Sag. Iblandt den Mængde af gamle Sager, som vi endnu, fornemlig ved vor berøminelige *Arnæ Magnæi* Forsorg, har tilovers, findes intet Spor af nogen *Krembres Saga*. Ei heller har vore her nuværende Islændere hørt noget om saadan Historie. men troe det samme som ieg, at den er ny og opspunden i nogen deres Hierne, som tilforn har været saa forgabet i deres Fæderneland, at de fleste gamle Nationers Oprindelse derfra skulde udledes. Og hvo veed, om ikke *piecen* med Flid er digtet for at drille de gammelmodige *Antiquarier*, og kan staae i Classe med den bekjendte Berserks Tanker &c. Men derom tør ieg intet dømme, saa længe ieg ikke selv har læset dens Indhold. At *Niels Dahl* har været i Kiøbenhavn, vil ieg saa meget mindre tvivle om, siden han paa sidste Siden af sit Skrift *de meritis Islandorum*³ melder om sin Samtale med *Arnas Magnusson*. Men ieg maa gjøre disse Spørgsmaal: Naar skulde *Dahl* have Tilfælde at

¹ Tidligere trykt i *Langebekiana*, S. 327 ff. — Sven Bring (siden adlet Lagerbring), den bekjendte svenske Historieskriver, Professor i Lund (f. 1707 † 1787). „Genom sina förbindelser med Suhm, Schöning, Langebek och andra danska historiska samlare är Sven Lagerbring att betrakta såsom den första literära skandinavien på svensk sida“ (*Weibull, Lunds Univ. Hist. II, 240*).

² *Langebeks Brev* er Svar paa et fra Sv. Bring, dat. Lund 15. Febr. 1756 (trykt i *Langebekiana*, S. 323 ff.).

³ Et Skrift af denne Titel synes ikke mere bevaret.

giøre sin Oversættelse? Hvor skulde en saa *curieux* Mand være saa uforsigtig at lade en saa rar og *unique Original* gaae til Søes, og selv føre en *Copie* eller Oversættelse med sig til Lands¹? Og hvad skulde vel bevæget ham til at ikke i egne eller andre Skrifter giøre en saa behagelig *decouvert* bekiendt for *publicum*, dersom Sagen havde hængt rigtig tilsammen? Aldrig kan ieg indbilde mig, at Hs. *Excellence* Grev *Bonde*², meget mindre Hr. Professoren eller nogen anden lærd og uvildig Mand, har kunnet holde denne for en sand og gammel Historie. Ieg vil end sætte, at *piecen* kunde være skreven paa Islandsk, ja ogsaa noget gammel, den kunde dog ikke let blive andet end enten en *Roman* eller *Compilation* af romerske Skribenter, af hvilke begge Slags der endnu findes mangfoldige, som Islænderne fordem under deres lange Vintere har roet sig med at sammenskrive, og som vi intet stort agte uden for det gamle Sprogs Skyld. Islænderne ere alt for nyt et Folk til at skrive noget paalideligt om saa gamle Tiders Bedrifter, og, at de skulde havt nogen *coævum* Skribent at følge, som nu ikke mere er bekiendt, er svart at troe. Det skulde være helt underligt, om denne *Saga* har været til paa islandsk Sprog, at da ingen af de lærde Islændere, som baade i forige og dette *Seculo* har *corresponderet* med vore kiøbenhavnske Lærde, skulde have vidst eller meldt noget om et saa interessant Stykke i den nordiske Historie.

¹ Bring havde skrevet til Langebek: „Medan jag war i Stockholm. hade jag tilfalle at see hos Riksrådet Gref Bonde, som är en stor älskare af antiquiteter, en så kallad gammal Konung Chrembres Saga. — Denna Sagan skal en swänsk man, Niels Huffwudson Dahl, hafwe tilhandlet sig i Köpenhamn af några Isländare tillika med några andra gamla skrifter, och som han fan, at denna Sagan var i sit slag mycket märkwärdig, har han öfwersat den paa Svenska, men sielfwa Sagan tillika med sina andra saker har han afskickat til Stockholm på et fartyg, som strandade på Gotland, hwarföre endast versionen nu finnas hos bemeldte Hr. Riksråd.“

² Grev Gustav Bonde (f. 1682 † 1764) blev 1721 Præses i Bergs-Collegium, 1727 Rigsraad, Præses illustris for Vetenskaps-Societeten i Upsala, 1737 Kansler for Upsala Universitet (s. Sv. biogr. Lex. II, 384 ff.).

Havde *Torfæus*, som besad saa stor Kundskab om sit Fædernelands Skrifter, vidst noget af denne *Saga*, da havde han sikkert meldet det i sin *Histor. Norweg.*, hvor han taler om *Cimbrerne* og de gamle nordiske Folk. For *Rudbek* havde det været en stor Lykke, om denne *piece* i hans Tid var kommen frem for Dagen; hans *Kim* havde derved faaet en god Stytte under sig¹. Ieg kan heller aldrig troe, at nogen Islænder her i Kiøbenhavn kan have overladt slig en *piece* til nogen Fremmed i den Tid, da *Arnas* levede, kiendte og *examinerede* alle sine hidkommende Landsmænd, var deres store *Patron*, gjorde sig saa megen Møde for at samle hvert gammelt Blad, og betalede det dyrere end nogen anden. Af saadanne lærde Skibbrud, som ved Gotland har opsluget *Originalen* af *Krembre Saga*, har der vel været flere i Verden. Man holder adskillige lærde *incendia* mistænelige. Med alt det ønskede ieg dog ved Hr. Professorens Hielp at faae en Gienpart af denne *Saga*, paa det man nærmere kunde prøve den, fastsætte dens Værdie, og saaledes forekomme en eller anden Slumpe-skytte, som i Fremtiden maatte falde paa at udgive den, bedrage Verden dermed, og beskæmme sig selv. Dette er for det første mit Omdømme om oftnævnte *Krebres Saga*, hvorudi ieg har været noget vidtløftig. Men ieg forbeholder mig baade ved Efterforskning og *Correspondence* at giøre mig videre underrettet om Sagens Sammenhæng. Det skulde ingen være mere kiært end mig, naar noget ubekendt og *authentique Monument* bliver opdaget til Lys i vor Nordens Historie. Men fra saa gamle Tider tør vi nu vel neppe vente noget Nyt. — —

I Langebekiana, S. 331 ff. er tilføjet en Betænkning af Islænderen Jon Mortensen „om Navnet Krembre Saga“.

¹ Hermed hentydes til Dr. Olof Rudbeck den ældres navnkundige Værk „*Atlantica*“ (s. ndf. Nr. 142). Nylig er der fremkommet vigtige Bidrag til denne Forfatters Historie: „Bref af Olof Rudbeck d. æ. rörande Upsala Universitet, utg. med inledn. af Cl. Annerstedt“. I. Ups. 1893.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Ieg havde næsten forglemt, at ieg fik Brev fra *Etats* Raaden af 3. April. Naar *Etats* Raaden dette veed, kan Han ikke undre paa, at mit Svar kommer saa sildig. Ieg takker tusinde gange for den angenehme *gratulation* til min Kones nærværende Tilstand, og vilde af Hiertet ønske, at ieg kunde betale med lige Mønt. *Schwartzes* Bog om de Pomerske Stæder har ieg længe siden leveret til *Admiralen*, og faaet Penge derfor. Af *Müllers* Russiske Samlinger¹ har ieg det første Bind, som bestaaer af 6. Stykker, og 3. Stykker af det andet Bind. Mere er ikke udkommen og kommer vel heller ikke. Det vil nok blive vanskeligt at faae de Stykker alene, som fattes. Skriver ieg engang i Sommer, skal ieg giøre mit beste: Men min gamle *Commissionnaire* i *Petersborg* har lagt sig til at døe, saa ieg ikke veed, hvem ieg herefter der paa Stedet skal bruge. Ellers har ieg paa de fleste Steder, hvor ieg har været, *correspondence*: Men det koster Tid og Penge at holde den ved lige. Den meste Brevvexel, ieg har med fremmede, er paa Sverige, Riga og Rostok.

Etats Raaden skal have tak paa *publici* vegne, at Han har udarbeidet *Canuti Magni* Levnets Historie, ligesaa, at han vil tænke paa *Canuti Ducis* Levnet; thi *Luxdorf* faaer vel neppe tid dertil. Men sig mig, kiære Herre, hvem denne *Canuti* Moder *Botildis* var, og hvad der kan have givet Anledning til den Snak, som *Knyttlinga Saga* har om hendes Forvantskab med Keiseren. Dernæst maae ieg spørge, om hendes Farfader *Ulf Galitianus* og K. *Sven Estridsens* Fader var een Mand eller adskillige Personer? *Sveno*, som blev i de hellige Krige *circa* 1097., var han *Sven Estridsens* Søn? Hvor kan det da bestaae, hvad

¹ Sammlung Russischer Geschichte, St. Petersburg 1732 ff.

Saxo har om *Sveno*, som døde paa Reisen til Viborg? Hvis Søn var *Henric Skataler*, og hvor mange Børn havde han? *Erich Lams Fader Haqvinus*, af hvad Slegt var han? *Knud* og *Karl* vare de Erkebisp *Eskilds* Dotterbørn eller Søsterbørn? Var *Absalon* slegtet med *Eskild*? og hvori bestod *Absalons* Forvandtskab med Kong *Walde-mar*? Hvo var egentlig *Burisius*?

Om ieg havde Leilighed, vilde ieg gjerne skrive *Christiani I.* Levnet¹, men endnu kan ieg ikke love det. Ieg vilde gjerne først see, om der blev noget af Verket². Ieg takker usigelig meget for de mange smukke *loca* om Bergverker og vil bede, om flere forekommer, *Etats* Raaden da vilde unde mig dem. Det ældste, ieg har om vore Norske Verker, ere fra *Christiani II.* tider, men ieg kan neppe troe andet, end der jo har været Folk, som tilforn har tænkt derpaa. — — Gode Venner leve her ved det sædvanlige. *Luxdorf* og *Hielmstjerne* reise til Holsten i Kongens *Svite*. Kongen kommer ind til Staden i dag. Nyt veed ieg ellers intet at melde. Naar ieg skriver igjen, haaber ieg at kunne berette om en nyfødt Arving i mit eget Huus. Min Kone anmelder med mig sin *respect* til Frue *Etats* Raadinden, og ieg med en uafsladelig Tilgivenhed har den Ære at forblive

Høiædle og Velbaarne

Herr *Etats* Raads

ydmygste og skyldigste tiener

Khavn d. 15. Maji 1756.

I. Langebek.

Kamer Raad *Alsing*³ har i disse Dage haft en *process* for Høieste Ret, og er af *Lowson*⁴ bleven ilde skamfutet, men har den *satisfaction*, at han har vundet Sagen.

¹ Langebek havde i Anledning af det oldenborgske Kongehuses Jubelfest allerede givet en udførlig Udsigt over Christian I's Historie i sin i det kgl. danske Selskab 15. Novbr. 1749 holdte og s. A. udgivne „Jubel-Tale“. Her sigtes til en ny Bearbejdelse af Emnet.

² Den foran S. 233 omtalte Samling af fædrelandske Biografier.

³ Foged over Sundmør i Norge.

⁴ Den bekjendte Højesteretsadvokat († 1758).

Nr. 117.

12. Juni 1756.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Det er ikke saa meget Forretninger, der har holdet mig fra at besvare Herr *Cancelli* Raadens kiære Skrivelse af 13. *Martii*, hvilken ieg til sin Tid rigtigen bekom, som mere det Haab, ieg dagligen og længe har haft at kunne tilbringe Herr *Cancelli* Raaden nogen Tidende fra vor *Commissionaire* i Stockholm. Men, som fra hannem intet endnu er indløbet, og ieg imidlertid paa ny med Herr *Cancelli* Raadens angeneme Brev af 23. *Maji* er bæret, maae ieg i det mindste berette, hvorledes det med *Ekholm* staaer til. Ieg *remitterede* hannem forgangen Somer en anseelig Pengesumma, og gav ham paa ny endeel *commissioner*, men har efter den tid ei hørt et Ord fra hannem, som ieg meget har forundret mig over, indtil ieg efter Iuletider fik høre af nogle gode Venner, som her vare fra *Upsala*, at han var falden i en lang og farlig Sygdom og gaaet fra Forstanden. Siden hørde ieg, at han var kommen til sig selv igien, men faaet *recidiv*. I Foraaret var her atter en af mine Bekiendtere fra Stockholm som *exulant*, en af *Pagernes* Hofmestere, Herr *Ichsell*¹, hvilken da han reiste op igien, ieg medgav Herr *Cancelli* Raadens Brev til *Ekholm*, med Vilkor at sende mig det tilbage, i fald han ikke var i Stand til at tage derimod. Herr *Ichsell* lod mig strax vide, at *Ekholm* var nogenledes *restitueret*, tog imod Brevet, og

¹ Jacob Ichsel holdt i Anledning af den svenske Dronnings Fødselsdag 1755 en Tale, hvori man mente at finde Angreb paa Sverigs da-værende stænderiske Forfatning. Han blev derfor forvist. 1765–69 var han politisk Agent i Hamborg; kom senere tilbage til Sverig og døde 1788. (Svensk biogr. Lex., Ny Føljd. V, 306 f.) Under sit Ophold i Stockholm havde Langebek haft nogen Omgang med denne Mand.

lovede med allerførste at skrive mig til. Men endnu har ieg ikke seet det mindste. — Vi har ellers her i Vinter og Foraaret havt adskillige af de *Stokholmske Rigsdags Sager* at læse, som har været ret *curieuse*. Forleden havde ieg Brev fra *Gripswald*, at første *Tomen af Dalins Historie* paa Tydsk er nu endeligen udkommen, og med første bliver endeel *exemplarer* deraf her oversendt. En Hoben Forandringer og Forbedringer skal være gjort derved, saa ieg frygter, at man kommer til at have baade *Original* og *Oversættelse*.

Hvad Provsten *Spidberg* angaaer, da har Herr *Cancelli* Raaden givet ham det beste Raad, at han skulde holde sig til *Etats* Raad *Hielmstjerne*, som *Secrétaire* i *Societetet*¹. Ieg ønsker den gode Mand Liv og Styrke til at udføre det Verk, som Kirke *Inspectionen* har paalagt ham²; bliver det ikke saa fuldkommen, saa kommer dog vel noget ud deraf. Og det var at ønske, vi havde nogle i hver *district*, som gandske *simpliciter* vilde optegne alting til sin Omkreds *geographiske, oeconomiske* og naturlige Historie. Det kunde samles og *rafineres* af andre. Vi har i Trondhiem en overmaade flitig og skønsom Mand i *Rector Schøning*, om hvilken ieg haaber, at Norges Historie vil i Fremtiden ved hannem usigelig meget *profitere*.

Videnskabernes *Societet* har endnu ingen Love foreskrevet, det mener ikke at være *brillant* nok dertil. Det *Stokholmske* har i Anseelse vundet meget derved, at det ikke forsmaaer endog ganske maadelige Afhandlinger, og giver derudi stor Opmuntring, at det antager endog de ringeste Personer til *membra*, naar de alene *contribuerer*

¹ Provst Jens Chr. Spidberg i Christianssand var i Anledning af en indsendt Afhandling bleven optaget som Medlem af Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn og havde raadspurgt sig hos Deichman, hvorledes han i den Anledning havde at forholde sig. (Se Deichmans Brev af 23. Maj 1756 til Langebek, trykt i Langebekiana, S. 88 ff.)

² Vistnok vedrørende E. J. Jessens Beskrivelse af Norge (s. foran S. 60). Jessen var 1745 bleven Medlem af Kirkeinspektions-Kollegiet, i hvilket han fremdeles tillige var Sekretær.

noget til Videnskabernes Fremme. Ieg har altid anseet det for Feil og Tab i vort *Societet*, at man mest seer paa fornemme Mænd, og ikke saa meget kierer sig efter ringe Afhandlinger, som dog i Landets *Oeconomie* og deslige kunde være heel artige. Den *invitation*, som gik ud fra Greve *Moltke*¹, har ieg ei endnu hørt ringeste Frugt af, veed ei heller, hvad den vilde sige; thi om nogen veed noget rart at frembringe, troer ieg, det retteste Sted for dem at *adressere* sig til var *Societetet*, med mindre de har andre verdslige Afsigter. Dersom Hr. *Cancelli* Raaden har noget godt Forslag til Fordel for Videnskaberne, holder ieg for, han gjør best i at sende det til vor *Præsæs* H. *Exc.* Greve *Holstein* og, bede at det maa læses i *Societetet*, eller og til Greve *Moltke*, med begiering at det maae forestilles Hans Majestet og *examineres* i Videnskabernes *Societet*. Den 7de *Tome* af *Societets-Acterne* vil vel ikke før sidst paa Someren udkomme. Ieg forbliver med den sædvanlige Tilgivenhed

Høiædle og Velb. Herr *Cancelli* Raads
ydmygste og skyldigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 12. *Iunii* 1756.

P. S. *Mr. Riis*² er endnu i forige Stand, han var hos mig for et par dage siden, men talte intet om noget Brev at have faaet fra *Cancelli* Raaden. De omskrevne Sager skal blive besørgede enten fra hannem eller mig. Her er og bliver i disse tider en Hob nye Sager trykte: den anden *Tome* af *Fundationerne*. *Thurahs* beskrivelse om *Bornholm*. En artig *Dansk Journal*, som frit *recenserer* nye Skrifter³. En fransk *piece* af Kamer Junker *Fineck*

¹ Jvfr. foran S. 221.

² Den i Brevene til Deichman ofte nævnte Ries ell. Riis antages at være Thomas Riese, siden Præst i Kvindherred i Bergens Stift (s. Nyerups Lit. Lex. S. 498).

³ Efterretninger om Nye Bøger og Lærde Sager i Danmark og Norge. Kbh. 1756–57. Skriftet udkom hos Bogtrykker L. H. Lillie. Jon Erichsen satte dette litterære Foretagende i Værk.

om Sprogenes Oprindelse¹. Et vidtløftigt Latinsk Skrift af *Kofod Ancher* imod *Montesquieu*². *M. Schyttes piece* om Biskødsel³. *Norcrosses* Levnet af *Rothe*. *Edda* paa Fransk af *Mallet &c.*

Nr. 118.

27. November 1756.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad.

— — Det betydeligste, som her hos os⁴ paa nogen tid er udkommet, er en *oeconomisk piece*, hvori en Hob Sandheder legges for Dagen. *Auctor* har ikke givet sig tilkiende, men Skriftet bliver af nogle overmaade meget berømt, som tildeels kommer deraf, at man hidindtil her til lands er ikke van til saadant Slags Skrifter⁵. Af Nytt veed ieg intet andet at melde, end at her i Mandags, til *fabriqvernes* fremtarv, blev gandske uformodeligen anstillet en *general inquisition* hos alle Stadens Kræmere, hvorved en stor Mængde forbudne Varer hos endeel bleve befundne og borttagne. I denne Vinter synes Kiøbenhavn at ville blive ret levende ved de Hessiske *Princers*⁶ Nærværelse, hvilke allerede med deres artige Opførsel har paadraget sig *publici* berømmelse. Sl. *Etats* Raad *Stuchenbrock* døde dog bort uden at give enten *societetet* eller *publico* noget i pennen for-

¹ Theodosius Ernst Friderich v. Finecke til Dallund (s. Dsk. biogr. Lex. V, 157): Sur l'origine, les progres et les abus du langage. Cph. 1756.

² De indole juris privati pro habitu Imperii Dano-Norwegici (etc.). Hafn. 1756.

³ Mag. David Schiøtte, Underrettn. om Bie-Avling. Kbh. 1756.

⁴ Den første Del af Brevet handler om Indkjøb af svenske Bøger.

⁵ Formodentlig sigtes der til „Oeconomiske Tanker til høiere Eftertanke“. Kbh. 1756. Forfatteren var den bekjendte Frederik Lütken. Skriftet indeholder fortrinlige Bemærkninger (f. Ex. om Hedeplantning).

⁶ Vilhelm, Carl og Frederik (s. Dsk. biogr. Lex. III, 360).

fattet *Monument* af sin Kundskab. Ieg gød vidst, om han intet skriftligt skulde have efterladt sig. De Svenske ville absolut ikke tilstaae ham den Roos, som han her og i Norge hos mange har forhvervet sig. I Sverig skal en besønderlig Forordning være udkommen, hvorom her meget *raisonneres*, saasom derudi skal forbydes Vin, *Coffé*, *Thé*, *Citroner* og alle Slags fremmede *Specerier* med mere.

Næst min *Compliment* til Herrer Brødrene, har ieg den Ære med megen stor Høiagtning stedse at forblive

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Herr *Cancelli* Raads
tienstskyldigste tiener

I. *Langebek*.

Khavn d. 27. Nov. 1756.

Nr. 119.

31. Januar 1757.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN¹.

Høibaarne Herr Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre.

Deres Høigrevelige *Excellence* har under Forgaars *dato* naadigst befalet mig at tilkiendegive Aarsagen, hvorfor det Danske Magazin, som sidst sluttedes med det 6te Bind, har siden 1752. ophørt at udgives².

Uden tvil er det Deres Høigrevelige *Excell.* bekjendt, at min ringe Pen er bleven brugt til det, som hidindtil af forbemeldte Verk er udkommet, hvorudover, da ieg i Aaret 1753. paa Hans Kongl. *Majests.* allernaadigste Befaling reiste ud for at opsøge *Diplomata* og *Monumenta* i Fæderne-landets Historie, Arbeidet blev nedlagt til min Hiemkomst, som skede ved Aarets Slutning 1754., da ieg sikkert havde

¹ Tidligere trykt i Nye Danske Mag. IV, Forerindr. S. III—IV.

² Holsteins Brev af 29. Jan. 1757 findes trykt hos Werlauff, Det Kgl. Danske Selskab, S. 76.

tænkt at begynde igjen, dersom ikke en Omstændighed var indfalden, som ieg strax skal have Æren at berette.

Omendskiønt ellers Afsetningen paa vore Skrifter, ligesom paa de fleste andre her trykkes, har været maadelig nok, og kunde kandskee standset Verket, dersom ikke vort aarlige Sammenskud var kommet til Hielp, har det dog aldrig fattest paa Villien at fortsætte det, allerhelst da man saavel uden som inden Landet har formerket, at det hos mange Historiens Elskere har været heel vel optaget og allerede gjort god Nytte. I alt dette kan derfor ingen Aarsag til Hindring søges, lige saa lidet som Mangel paa Materialier har kunnet forvolde noget Ophold.

Men at ieg underdanigst skal aabne den rette Aarsag, da veed Deres *Excellence* sig naadigst at erindre, at Hans Kongl. Majestet, foruden mange andre store Velgierninger, ogsaa havde beviset Selskabet den Kongelige Naade, at give os frie Værelser paa *Charlottenborg*, førend de fleste af der nu værende *Virtuoser* kom der at boe, Hvor vi flyttede ind først i den underste *Etage*, men efter et par Aars tid, da *Professor Pilo*¹ kom derind, maatte flytte op paa anden *Etage*, hvor vi i stedet for to fik tre Værelser, af hvilke vi dog siden maatte overlade det ene til *Professor Mallet*², og fik derfor et andet, hvormed vi fandt os gandske vel fornøiede, aleneste vore smaa *curiositeter*, Naturalier og Skilderier af den idelige Omflytning ingen sønderlig Fordeel have haft, og vore Papirer og Bøger alt for ofte og til stor Tidspilde ere komne i Uorden. Men, imod al Forhaabning og til merkelig Hinder for vort Selskab, treffer det ind just ved min Hiemkomst, at os bliver befalet at udtømme de allernaadigst os anviste Værelser for de Frantzøske *Architecter*³, som i samme Dage ventedes her til Staden. Mit

¹ Portraitmaleren Carl Gustav Pilo, Professor ved Kunstakademiet.

² Sikkert da P. H. de Mallet (s. foran S. 234) blev Lærer i Fransk for Kronprinsen (Chr. VII).

³ Nicolas Henri Jardin og hans Broder (s. Dsk. biogr. Lex. VIII, 389 ff.).

allerførste Arbeide maatte da være, over Hals og Hoved at flytte Selskabets Sager neden under i et Kammer ved Trappen, hvor intet tilrekkeligt Rum er enten til vore Sager ordentligen at opsette eller vore Samlinger at holde, ei heller er der Kakelovn, men Breddeloft, hvorigiennem falder Mængde af Sand og Støv. Der har vore Bøger, Papirer og øvrige Sager siden staaet sammenpakkede i Skabe, og vore raa Materier ligget omkring paa Gulvet, saa der hører stor Møje til at finde noget, naar man nødvendighen behøver det til Eftersyn.

Omenskiønt samme tid blev lovet, at vi intet skulde tabe derved, men at os igien skulde blive anviset lige saa god Leilighed, som vi havde mistet, saasnart skee kunde, saa har vi dog endnu ikke været saa lykkelige at erholde nogen anden Plads. Og førend vi igien faaer beqveme Værelser, hvor vi som tilforn kunde samles, og til bestandig Brug beholde vore Sager i vedbørlig Orden, er det ikke muelig at begynde saaledes, at Arbeidet kan have nogen Bestandighed.

Her seer Deres Høigrevelige *Excellence* Aarsagen til Ophold i det Danske Magazins Udgivelse. Dersom nu Deres *Excellence*, som i alle andre Maader *interessere* sig for *publici* nyttige Ønsker, naadigst ville lade sig være anliggende, at see disse Hindringer ryddede af Veien¹, og os igien til vore Sagers ordentlige Bevaring og Selskabets Holdelse *procureret* beqveme og rummelige Værelser, Da, som ieg ikke tviler paa mine Herrer Medlemmers gode Tilhielp, forsikrer ieg, paa alle voris vegne, og for min egen Deel, saa vidt min Helbred og andre Forretninger ville tillade, at det er vort fulde Alvor, ei alene at begynde igien, men endog at sørge for Verkets varige Fortsettelse, paa det baade *publicum*, som hidindtil har klaget over Ophold, kunde igien fornøyes, og vi samtlige *profitere* af de Kongelige Velgierninger, som os enten allerede ere beviiste, eller her-efter allernaadigst bevises maatte, og tillige finde ny Leilig-

¹ Dette opnaaedes dog, som bekjendt, ikke.

hed at takke Deres Høigrevelige *Excellence*, som saa ofte og altid har viset sin Bevaagenhed til vort Selskabs Befordring. Ieg forbliver i allerdybeste Ydmyghed

Deres Høigrevelige *Excellences*,
Min Naadige Herres
underdanige tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 31. *Ianuarii* 1757.

Nr. 120.

9. Maj 1757.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Hr. *Etats* Raad.

Ieg tilstaaer gjerne, at ieg gjør mine Venner Uret, ved det ieg saa sielden skriver dem til, men ingen lider derved større Uret end ieg selv, som saaledes betager mig Fornøielsen af en angennem Brevvexel, i sær deres, som ieg til mine Forehavender kunde lære usigelig meget af. Ieg er dog glad, at ieg ved min Forsømelse har ikke gandske tabt Herr *Etats* Raadens Paatanke, men tvert imod for kort siden haft Prøve deraf i Hans Kiære Brev af 26. *Febr.*, for hvilket ieg skyldigst takker, men forsikrer, at det Brev, som Herr *Etats* Raaden d. 12. *Iunii* i forige Aar skal have skrevet mig til, dersom ieg ikke nogen tid efter har besvaret det, er gaaet mig rent i Glemme og blevet for mig saa forlagt, at ieg nu ikke er i stand at finde det. Dog vil ieg vel troe, ieg har faaet det i den tid, ieg havde Barselfær i Huset, og havde en Hob usædvanligt i Hovedet. Men at igien komme til det sidste bekomne Brev, da, hvad *Lhuyds Archæologia* angaaer, har ieg ei selv Bogen, men erindrer ikke, at der i de *exemplarer*, ieg har seet, har været nogen Irisk *Grammat.* og *Dictionn.*, kan ei heller altsaa give nogen Kundskab derom, før ieg faaer Leilighed at komme paa noget Bibliotek, eller tale med nogen, som veed Besked. *Lyscander* har ieg ingen tid selv *examineret*,

ei heller, paa andres Ord, holdt det Møden værdt, men det er at gjøre alt for meget af andres *auctoritet*; thi paa saadan Maade kan man og gjøre en slet Mand Uret, som dog i adskillige ting kan have et Slags Ret. Den Beretning, om Herrernes af *Barkley* Herkomst af en Dansk Prinds, har han ingenlunde selv digtet, men har den uden tvil af *Camdeni Britannia* i den titel *Somersetshire* mod Slutningen. Om ellers den gode *Lyscander* ved sine dristige Gietninger selv har forbedret Historien, især hvad Navnene angaaer, det tør ieg ikke borge for. Til videre Oplysning vil ieg af *Alfordi Annal. Eccl. Angl. T. IV. P. II. p. 50 ad An. 1148* anføre følgende:

Huic juvenis Robertus Fitzhardinge, qui monasterium nobile ad Bristoliam condidit, in Somersetensis et Glocestris agri confinio, de qua fundatione hæc habet Godwinus: Robertus Fitzharding cognominatus, quod patrem habuerit Hardingum Danorum regis filium, cum civis esset Bristolienis, et eiusdem civitatis nonnunquam, ut ferunt, Prætor, monasterium condidit divo Augustino sacrum prope dictam civitatem, et in eo canonicos regulares collocavit, anno millesimo centesimo quadragesimo octavo. Hanc fundationem confirmavit et prædiis auxit Henricus secundus Rex, apud quem tam gratosus fuit conditor eiusdem, ut matrimonio jungendum curaverit cum unica filia Baronis de Barkley, a quibus Barones Barkley moderni perpetua serie stemma deducunt. Hæc ille. Et revera cum Stephani regis successore tam arcta junctus est Robertus ista amicitia, ut dicti monasterii Henricus Secundus et Robertus ille confundatores esse et haberi voluerint. Sic enim in Vestibulo ecclesiæ inscriptio legitur apud Camdenum, ubi Bristoliam urbem illustrat: Rex Henricus II. et Dominus Robertus filius Hardingi filii Regis Daciæ huius Monasterii primi fundatores.

Sig mig nu, min kiære Herre, hvo denne *Harding* er, om det er nogen *Hading, Hasting, Harald, Hardecnut*? Nogensteds tykkes mig at have fundet en Holstensk Grevesøn af det Navn *Hardung*, men neppe har denne hermed nogen Sammenhæng. Ellers er ieg vis paa, man i disse tider veed den mindste Part af de gamle Danske Kongers Børns Afkom, troer ogsaa, at de fleste af disse vilde Junkere, i hvert Land og til hver Havn de ere komne, har taget sig

Maitresser og avlet Børn, som aldrig i nogen Historie ere blevne antegnede og kanskee sielden nok ellers blevne bekiendte for deres Herkomst.

Jeg har med stor Fornøjelse læset Herr *Etats* Raadens og *Mag. Schönings* nedsendte *piecer*¹, som *M. Dass* har betroet mig, og kan ikke fuldkomligen nok rose Deres anvendte Flid og de vel grundede *Critiquer*, hvormed De udrydde en Hoben af den gamle Surdeig i vor Historie. Ieg glæder mig ved, at *publicum* dog undertiden faaer noget sundt at forlyste sig med; thi vor lærde Verden vrimler nu ellers af alt for meget Utøig. Ieg for min Part har baadet gandske meget af disse Stykkers Læsning, og vilde, at De gode Herrer vilde fortfare i dette nyttige Arbeid og skrive os jo flere saadane Levninger jo kiærere. Men ieg kan ikke negte, at jo i disse endnu er noget lidet, saavel *in Chronologicis* som *Genealogicis*, hvormed ieg ikke er aldeles overbeviset. Men ikke heller har ieg nu tid at indlade mig i dets Undersøgning. Dog vil ieg bruge den Frihed at anføre nogle smaa Anmærkninger, som ved Gienemlæsningen ere mig indfaldne. Ved K. *Knuds* Ære-Navn af den Store paamindede ieg mig, at *Saxo* p. 205. kalder ham *Major*, men det skal vel uden tvil betyde den Ældre eller den Gamle. Om der har været noget Trefoldigheds Kloster i Roskilde, hvor K. *Svens* Lig 1014. blev nedsat, er vel uvist, men vist nok var der en Kirke, *ædes sanctæ Trinitatis*, fra *Harald Blaåtands* tid. Ieg veed ikke, paa hvad Grund *Etats* Raaden holder K. *Knuds* Broder *Harald* for at været yngre end han. Ieg vil hellere med *Ditmaro* sette *Harald* først, og mene, at *Sven* har kaldet sin første Søn op efter sin Fader; men om han var ægte født, er ieg uvis paa, og har Skel til at tvile om. Var han den yngste, veed ieg ikke, hvorledes han kunde komme til at *prætendere* Danmark, og hvorledes Faderen skulde falde paa at give

¹ Forsøg til Forbedringer i den gamle danske og norske Historie ved P. F. Suhm og G. Schøning, der udkom senere samme Aar (Kbh. 1757, 4°).

ham Arve-Riget, som var sikkert nok, og *distinere* den ældre og kiære Søn Knud til et gandske uvist Rige. Men mig forekommer det rimeligt, at *Harald* har grundet sin Ret paa sin Alder og Faderen ligesaa, i fald det har været hans Villie. *Knud* derimod har grundet sin Paastand paa sin lovlige Fødsel. At *Saxo* p. 192. efter *Grams* Mening har forstaaet denne *Harald*, kan man tvile om, naar man *confererer* p. 194. 196., hvor Harald vistnok er *Olai Sancti* Broder. Om *Ulf* Jarl, K. *Svens* Fader, har haft det Navn *Sprakaleg*, er uvist, men hans Fader *Trugils* havde det gandske vist, og er det vel rart, at en Mands Tilnavn i de Tider, som han af nogen sær Omstændighed har faaet, er bleven hos Børnene. Dog troer ieg, at enten *Sveno Aggonis* eller nogen anden ogsaa tillegger *Ulf* det. Om denne *Ulf*s Herkomst har ieg en Gietning, som ieg mener ikke være ugrundet, og ved anden Leilighed skal udføre. Det *Saxo* beretter, at K. *Knud* gav sin Syster *Estrid duas provincias*, som siden kom til Roskilde, bør ikke hede paa Dansk *Landskaber*, men *Herreder*, saaledes nævner han et andet sted *provincia Stefnensis*, Stevns¹ Herred &c. Ei heller erindrer ieg, om Kirken i Roskilde allerede paa den tid havde Navn af *Lucii* Kirke. Mon ikke den Historie, at *Ulf Jarl* blev ihjelslagen i Kirken, er en *confusion* med en anden i Kong Sven Estridsens tid? Hvad Kong *Knuds* Dronnings Navne angaaer, da mener ieg, de gamle Skribenter bør saaledes forstaaes, at *Emma* har været hendes Normanniske Døbe-Navn, og *Alfifa* hendes Angelsaxiske Heders-Navn², hvilke sidste ieg er faldet paa at *derivere* af *æthel*, *adel*, *æl*, *al* (som de gamle Engelske meget har brugt baade i Mænds og Qvinders Navne) og Vif, *qs.* en ædel Qvinde, og kand have været saadant Ære-Navn hos dem for forneme *Damer*, som hos os *Frue* &c. Og kan det være af den Aarsag, at nogle sette dette Navn for hendes rette Navn, ligesom man vilde sige Fru *Emma* eller

¹ At dette er en urigtig Forklaring, er nu bekjendt.

² Heller ikke denne Formening er rigtig.

Dronning *Emma*. Ieg vilde gjerne vide, hvo af de gamle beretter, at *Toko* Jarl var *Othincari Junioris* Fader, og at han var Jarl i Vendle eller Vendsysel (ikke Vendelbo; thi dette Ord bemerker En som er fød i denne Provintz, ligesom Fynbo, Tybo, Molbo &c.). Om *Albus* har været den yngre *Othincari* tilnavn, tviler ieg paa. *Saxo* p. 191. 196. tillægger den ældere og ikke den yngre det. Hvad *Eric Ejegods* Hist. angaaer, da støder mig strax de titeler af Hertug i Estland og Herre over Nordalbingien. Ieg er bange, *Etats Raaden* har heri og siden grundet sig paa *Chron. Archiep. Lund.* og det derudi p. 3 anførte *Pascalis* Brev. I mange Henseender er det en stor Fortred, at vi nu ikke har denne *bullam*; men om Estland og *Nordalbingia*. er ieg vis paa, der aldrig har staaet et Ord derudi, ikke heller kan man slutte det af bemeldte *Chronico*, naar man ret *distingverer* Meningene, thi til den Pavelige *Bullam* selv er der intet mere fremført end alene disse 5 Ord: *Paschalis Episcopus, servus servorum dei &c.* alt det øvrige hører til *Auctoris* Fortælling, som af Uvidenhed har tilegnet denne K. *Eric* nogle af de langt efterfølgende Kongers titler, og ligesaa kaldet *Ascer Primatem Sveciæ &c.* Om Dronning *Bothildis* er nogen tid regnet for Helgen, er uvist, men det er vist, at ingen Kirke i *Aalborg* er kaldet efter hende; thi den heder *Botulphi* Kirke; den anden Kirke i Roskilde kan ieg ikke dømme om, men tænker, at den vel og har hedet *Botulphi* og ikke *Botildis* Kirke. Her har Herr *Etats Raaden* mine smaa Erindringer, som alle ere af gandske liden Vegt. Men desto større er den Høiagtelse og Tilgivenhed, med hvilken ieg uafladeligen skal henleve

Min Høistærede Herr *Etats Raads*
ydmygste og skyldigste tiener
I. Langebek.

Kh. d. 9. April 1757.

I Randen har Suhm med Blyant tilføjet nogle Noter.

Nr. 121.

19. Juni 1757.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Længe siden skulde ieg haft den Ære at besvare og takke for Herr *Etats* Raadens kiærkomne Brev af 14. *Maji*, dersom ikke et eller andet Forfald paa de *ordinaire* Postdage havde gjort Hinder i mit Forsæt. *Proviantsforvalter Gudmansens* Afsked gav mig Paamindelse om gode Venner i Trundhiem, og satte mig strax ned, med hannem at skrive dette Brev, som ieg mener skal komme lige saa hastigt, som om ieg igaar havde skrevet med Posten.

I Henseende til mine smaa *dubia*, som Herr *Etats* Raaden i bemeldte sit Brev har behaget at forklare, kunde ieg let blive indviklet i en vidtløftig Penne-Krig, men ieg forsikrer, at der skal intet Blodbad blive af, eftersom ieg strax legger Gevær og *accorderer* Herr *Etats* Raaden sin Forklaring over de fleste og mest *indifferente* mine opgivne Anmerkninger. Ieg holder det for fuldkommen *satisfaction*, at Han har tilstaaet mig de betydeligste, som lettest kunde falde en *critico* i Øinene. Imidlertid vil ieg dog, med *Etats* Raadens tilladelse, endnu gjøre i Anledning af samme nogle smaa Erindringer. Da ieg sidst skrev om *Harding*, var det ikke min Mening, at *Lyscander* havde taget sin Efterretning af *Alfordo*, men at ieg selv havde læst det i *Alfordo*, og at *Lyscander* kunde have brugt samme Kilder som *Alfordus*. Hvad Hellig Trefoldigheds Kloster i Roskilde angaaer, da vil ieg næsten troe, at de fleste Domkirker med *Collegiis Canoniorum* har i de ældste tider passeret for Klostere; Et andet Exempel har ieg for haanden i S. Laurentii Kloster i Lund, som siden intet andet har været end Domkirken og Capitelet. Om *Sveno Aggonis* ikke kan have hugset feil, naar han giver *Sven Estridsens* Fader det Tilnavn, som hans Farfader tilkom? Og ieg

veed ikke, om hans Vidnesbyrd kan veie op mod *Saxonis*, naar denne faaer Medhold af de gamle Islandske Skribentere. At *Saxo* ikke allevegne kan tage det Ord *provincia* for Herred, det er vist: Men at han har forstaaet Herreder, hvor han taler om det Gods, som blev givet til Roskilde Kirke, har ieg læst nogen andensteds, som ieg nu i en Hast ikke kan erindre, ja endog læst Navnene paa samme Herreder i Siælland. Overalt kan det vel ikke bevises, at noget Landskab uden for Siælland nogen tid har ligget til Roskilde Domkirke, undtagen hvad *Rygen* angaaer, som i 12te *seculo* blev lagt under Roskilde Stift. Angaaende den formeente S. *Bodilds* Kirke i *Aalborg* eller *Aalborg* Stift, da er og bliver den ingen anden end den store S. *Botulphi* Kirke i Aalborg Stad, som endnu gemenligen kaldes *Sanct Boels* Kirke. Feilen reiser sig af den gemene Mands Udtale, og hverken *Resens* eller *Pontoppidans* Vidnesbyrd kan overveie de Beviser, som kan tages af gamle Documenter. Ieg er og vis paa, at ingen anden Kirke der i Stiftet er meent af de gode Mænd end denne. Tilmed er det uvist, om man har kaldet Kirken op efter dem, som alene af Almuen har været antagne for Helgene, og ikke *publice* erkjendte derfor ved *Canonisation*, *Skrinlegning* etc. Ieg maae ogsaa sige dette, at *Resenius* med al sin Flittighed og Velmening har været fuldkommen saa skiødesløs som mange andre nyere Skribenter, og manglet meget af den Indsigt og Eftertæksomhed, som udfordres til en paalidelig Historieskriver, saa at man vel, efter Herr *Etats* Raadens Ord, behøver et Øie paa hver Finger, om man ikke af ham og andre nyere skal blive forført.

Ieg takker Herr *Etats* Raaden for den Tillid, Han har til mig, at ieg oprigtig skal skrive Ham til, om Han uden Skam kan lade disse sine *piecer* komme for Lyset. Der-som min Dom maae gielde, da kan Han med al Ære gjøre det, og ieg troer, det vilde være en Glæde for *publico* at imodtage nye Skrifter, naar de vare saa værdige til trykken og med saa stor Smag og Skønsomhed udarbeidede som disse. De havde vel allerede været begyndt at trykkes,

dersom ikke *Mag. Dasses* langvarige Sygdom havde hindret. Saasnart han bliver saa frisk, som ieg haaber skee med første, har vi begge sat os for samlede at læse *piecen* igienem, for at rette lidt i *Orthographien* saavelsom de Feil, Herr *Etats* Raaden i sit Brev har tilstaaet, og ellers om noget endnu maatte være at erindre, hvilket ieg ikke paa egen Haand har villet foretage mig, eftersom tvendes Øien altid seer bedre end eens. Dog skal vi ikke foretage nogen vigtig Forandring, uden det skeer med Herr *Etats* Raadens egen *approbation*. En liden Part vil ieg strax indstille, om *Etats* Raaden vil tillade os at skrive *Oluf* (som de gamle har skrevet *Olaf*) i stedet for *Ole*, hvilket sidste ieg, maaske af nogen slags *caprice*, ikke kan lide i Skrift, men holder for en fordervet Udtale af Ordet i nyere tider. For at undgaae *academisk censur*, har *Mag. Dass* og ieg aftalt at ville bede Herrerne om Tilladelse at sette under Deres Navne paa Titelen: Medlemmer af det Kongl. Danske Selskab. Det kommer nu an paa Dennem selv at *accordere* dette vort *petitum*.

Førend ieg slutter, maae ieg spørre Herr *Etats* Raaden, om Han intet har fundet om *Svantepolks* Familie og Forfædre, og hvem hans Fader Hertug *Knud* af *Revel* har været. Ieg har selv om dennem en Hob rimelige Gietninger, men ieg gad og gierne fornemme andres Tanker. Ieg vilde ønske, *Etats* Raaden var saa nær, ieg mundtlig kunde *consulere* Ham: Ieg er vis paa, at Hans store Læsning og mange *Excerpta* kunde gjøre mig usigelig Nytte ved mit forehavende Arbeid paa den saa kaldede *K. Waldemari II.* Jordebog, som ieg tænker saasnart mueligt at give for Lyset. Næst min *respect* til Fru *Etats* Raadinden og min Hilsen til *Rector Schøning*, forbliver ieg med al optænkelig Høiagtning

Min Høistærede Herr *Etats* Raads
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 19. *Iunii* 1757.

Nr. 122.

2. Juli 1757.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Det er allerede saa længe siden ieg havde den Fornøielse at læse Herr *Cancelli* Raadens sidste Skrivelse af 16. *Aprilis*, at ieg undseer mig ved at frembringe Undskyldninger til at gotgiøre min Forsømmelse med. Ieg vil lade det blive derved, at ieg troer, Hr. *Cancelli* Raaden er saa *genereux* og tilgiver mig den, og vil strax vende mig til Indholdet af bemeldte hans kiære Brev. Hvad *Stuckenbrok* angaaer, da var ieg næsten forud af samme Tanker, som Herr *Cancelli* Raaden nu har bestyrket mig i, at han ikke har efterladt sig nogen skriftlig Underretning til *publici* Nytte, Altsaa faaer den gode Mands Minde alene forøviges ved de *mechaniske* Indretninger, han der oppe har gjort, dog havde det vel været at ønske, at en Mand af hans Indsigt og Erfarenhed havde betroet Pennen noget af hans fremmelige og nu medbegravne Kundskab.

Den *piece* om Iordskiælvet, som Hr. *Cancelli* Raaden havde den Godhed at sende mig, har ieg strax med stor Begierlighed giennemlæst og fundet megen Fornøielse i de mange smukke *Observationer* og *reflexioner*, som Hr. *Cancelli* Raaden derudi med stor Flid og Skiønsomhed har samendragt: Men, som ieg maae bekiende om min alt for liden Indsigt i *physiske* Videnskaber, og derfor ikke kan være *Iudex competens*, har ieg ei fordristet mig til at dømme noget om Hoved-Satzen selv, andet end at den tykkes mig være heel artig og vel værdt at forelægge et lærdt *Societet* til videre Eftertanke. Men, for at være vissere i Sagen, har ieg ladet en god Ven, som har god Kundskab i *physiquen*, læse *piecen* igienem, og udbedet mig hans Betænkning derover, som faldt ud derpaa, at han frygtede, at Hovedsatzen vilde blive en Hob *critiquer* under-

kastet, eftersom den var bygget paa Grunde, som efter hans Tanker stridede mod *physiqvens* Grund Regler; dog, siden den er fremsat mere som en *curieux* end fast antagen Mening, og derforuden er saa mange andre artige Ting i *piecen*, holdt han for, ligesom ieg, at den vel kunde fortjene at komme for fleres Øjen. Nu kommer det an paa Herr *Cancelli* Raaden selv, om Han vil tillade, at ieg ved Leilighed maa give den ind i *Societetet*¹.

— — Om flere af *Brovallii*² Skrifter end den om Vandmindsningen, som nu er trykt, kommer for Lyset, er uvist: Men ieg erindrer mig gandske vel, da ieg 1754 var i *Abo*, at han visede mig adskilligt af sit Arbeid, som han vilde have trykt, hvoriblandt var (1) Nogle *Volumina* med hans Norske Reise, som fornemligen indeholdt *Observationer* om Bergverkerne. (2) En *Mineralogie*, som skulde være langt mere fuldstændig end *Valerii*³, hvilken han paastod være sin *plagiarius*. (3) En Afhandling om det Finske Sprog. Det skulde være mig kiært, om han har bragt nogen af disse Materier saa vidt, at det kan trykkes, thi Manden havde artig *genie* og god Indsigt i mange ting, omendskiønt adskillige i hans Fæderneland har meget paa ham at sige.

Ieg forbliver med sædvanlig Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige
Høistærede Herr *Cancelli* Raads
ydmygste og tienstskyldigste
tiener

I. Langebek.

Khavn d. 2. *Iulii* 1757.

¹ I sit Svar, dat. Porsgrund 11. Juli 1757, henstiller Deichman det til Langebek, om Afhandlingen, uden at han fik Skam til Tak, kunde forelægges Videnskabernes Selskab.

² Johan Brovallius, f. 1707, blev, efter at have været Prof. Hist. natur. og siden Prof. Theol. og Domprovst i Åbo, 1749 Biskop smst., † 1755 (s: Sv. biogr. Lex. III, 99. L. Daae, Gerhard Schøning, S. 49 f.).

³ Johan Gottskalk Wallerius, Kemiker og Mineralog, † 1785.

Nr. 123.

3. September 1757.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,

Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Aarsagen hvorfor ieg endnu ikke har besvaret Herr *Cancelli* Raadens forlængst bekomne Skrivelse af 11. *Julii*, er ingen anden, end ieg har ventet at skulle kunne give Efterretning om Udfaldet med Herr *Cancelli* Raadens *piece* i *Societetet*: Men, formedelst Hans *Excellence* vor *Præses* har i Sommer brugt Brynden paa Landet, og derforuden været *occuperet* med sine Børns Brylloper, har alene een-gang i nogle Maaneder *Societetet* været samlet, og det som snarest, da intet andet blev foretaget, end at Geheime-Raaden forestillede en fremmed fra *Göttingen* her ankommen lærd Mand, Berg-Hof-Raad *Justi*, for at blive bekiendt af vore Lærde¹. Men ieg haaber, vi nu snart igien blive samlede, da ieg skal søge Leilighed at fuldføre mit Forsæt. Herr *Spidbergs Tractat* om Dyrenes naturlige Udødelighed har ieg ikke fornummet noget til, i det mindste er den endnu ikke oplæst i *Societetet*: Men i den *Tome*, som nu trykkes, af *Societetets Actis*, kommer noget ind af ham om Jordskielv, som formodelig er det samme, som han har meddelet Herr *Cancelli* Raaden. Ellers skal han og have indgivet Beskrivelse om et gammelt Slot, hvoraf *rudera* skal findes paa en Holm i Norge.

Ieg takker for de i sidste kiære Brev meddelte Efterretninger om det sidste forefaldne Jordskælv, som ieg paa intet bedre Sted veed at forebringe end i *Societetet*, saa-

¹ Johan Heinrich Gottlob v. Justi, bekjendt tydsk Kameralist (f. 1720 † 1771) kom i Følge Bernstorffs Ønske 1757 her til Landet for at afgive Betænkning angaaende Opdyrkning af de jyske Høder (hans Betænkning er trykt i Mengels Kopenhagener Magazin og i v. Justi's *Oeconom. Schriften* II). Pladsen som Berghauptmand i Norge, der skal være tilbudt ham mod en aarlig Løn af 6000 Rdl., afslog han af Hensyn til Klimæet (*Allg. Deutsche Biographie* XIV, 747 ff.).

snart vi samles. Her saavel som i Sverige har man haft samme sterke og langvarige Hede som i Norge og derefter adskillige besønderlige Forandringer af Vederligt, som her i Landet har ført megen Sygdom med sig saavel i *provincerne* som i Staden.

Ordet gaaer, at ovenmeldte Hr. *von Justi* skal reise til Norge, og han gjør selv Ord af, at han der skal have en anseelig Tieneste. Ellers *raisonneres* her meget om ham, som ikke alt er til hans Fordeel. En Hob Skrifter har han udgivet og haft en Hob *Controverser*. Mange nye ting har han i Hovedet, saavidt vi i *Societetet* sidst kunde merke¹.

Greve *Laurvigen* har nyligen opskikket til sine Verker en Svensk ved Navn *Burman*, som her et Aars tid har opholdt sig, og, saavidt man kan skionne, har god Indsigt i Bergverks Kundskab, *Chymie, Optique etc.* Iblandt andre har han til mig været *recommenderet*, hvorfor, om han af Hændelse skulde komme i Herr *Cancelli* Raadens Egn, ieg vil bede, han paa det beste maa være *recommenderet*. Han gjør ogsaa gode *Thermometra* efter *Celsii* Indretning, og synes have et slugt Hoved til adskillige ting.

Man *amuserer* sig her i disse tider med *roulerende* skrevne *Oder* efter *Klopstoks* Maade, som dog alle ere *satirer* paa visse Skribentere; af de samme har ieg seet, *Ode* til Fruen, *Ode* til Borgemesteren, *Ode* til *Journalisterne*, *Ode* til *Auctor*².

Tilstundende Vinter vil her nok blive endeel *Bog-auctioner*, en af de beste vil blive efter Biskop *Hersleb*³. Ieg veed ikke, om *Iustitz* Raad *Stavangers*⁴ Samling bliver soldt paa en *auction*.

Herr *Cancelli* Raaden veed vel, at *Agent Solberg* er død. Indtegningen til det nye Liv-Rentesocietet gaaer i

¹ Jvfr. Dass's satiriske Bemærkninger i Suhms Saml. Skr. XV, 269.

² Herom mere i Suhms Saml. Skr. XV, 269 f.

³ Denne døde 4. April 1757. Katalogen over hans betydelige Bogsamling findes trykt.

⁴ Peter Stavanger, Embedsmand i Landetatens Generalkommisariat, døde 20. Aug. 1757.

begyndelsen gandske fort, vil det saa blive ved, skal det snart blive *complet*. Ieg forbliver med bestandig Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raads
tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 3. *Sept.* 1757.

Nr. 124.

3. December 1757.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Som ieg længe havde ventet, saa blev ieg des mere glad ved Herr *Etats* Raadens meget kiærkomne af 15. *Octobris*. *Magister Dass* har end siden bragt mig min kiære Herres Hilsen og Lykønskning til min lille Qvindelige Families Formerelse, for hvilket alt ieg paa det ærbødige takker. Ieg er ikke mindre forbunden for hans meddelte *Conjecturer* om *Svantepolk*, som næsten i alt stemme ind med mine, aleneste ieg har en heel deel flere, hvorved ieg mener at have gjort nogen besønderlig Opdagelse i vore gamle *Genealogier*, naar ieg ikkun var i Stand til at bevise [det] altsamen; dog kan det meste deraf godtgjøres og det tildels *per bonam consequentiam*. Hvo har vel tilforn hørt, at Kong. *Wald. II.* har avlet sin Søn Hertug *Knud* med saa fornem en Frue som *Helena* Hr. *Esbern Snares* Enke, som var Hertug *Guttorms* Dotter af Sverige, og naar man veed dette, saavel som at K. *Walde-mar* forærede Hertug *Knud* sin Moders, Dronning *Sophiæ*, Arvegods i Sverige, saa er det intet Under, at Hertugens ældste Søn *Svantepolk* er bleven bosiddende og kanskee cpfødt i Sverige. Og hvo har vel vidst, at den navnkundige Fru *Ingeborg* af Kalundborg var Hertug *Knuds* Halvsyster og ikke hans Frue eller af Holsteensk Stamme, som

Hvitfeld foregiver, ei heller hans Moder, som *Dalin* haver. Ieg vil anføre mit *Schema Geneal*:

Guttorm Hertug i Sverige

c. 1170, formodentlig af Norsk og Svensk Konge-Æt, hvis Moder (eller kanskee Syster, som andre vil) ieg mener, *S. Helena de Schedvi* har været, som blev helgenet 1164.

Helena, som har funderet *Capellam b. virg.* i Linkøping,
 ~ 1. Hr. *Esbern Snare* (hvis tredie Frue hun var), som bygde
 Kalundborg og døde 1204.
 2. Uden Ægteskab avlet en Søn med K. *Waldemar II.*

1.

Fru *Ingeborg* af
 Kalundborg, som
 døde 1267 i Hede-
 by, ~ Hr. *Peder*
Strangesøn, som
 døde 1241 *in itin.*

Hieros.

Ingeborg
 ~ Greve *Ernst*
 af *Glichen*.

Gr. *Albert*
Herwinus etc.

2.

Knud, Hertug i Reval *circa* 1222—1230, i Ble-
 kingen 1232. Hvis Frue ieg gietter at have været
Hedevig, Dotter af den Dantzigske *Svantopolk*, hvis
 Broder *Sambirii* Dotter var *Christofori I.* Dronning.

Svantopolk Ridder, Rigs Raad
 og Lagmand i Sverige, hvor
 han ejede meget Gods.
 ~ *Benedicta*, Hert. *Sune Folke-*
søns Dotter.

Catharina, *Ingridis*, *Ingegerdis*.

Erik, Hertug i
 Synder Halland
 ~ *Elisabethl.*

Alt dette mener ieg tydeligen at kunne bevise, undtagen hvad Hertug *Knuds* Gemal angaaer. *Hvitfeld* giver hende Navnet *Hedevig*, men siger tillige, at hun var af Brandenburg, hvilket vel ikke er rigtigt. *Etats* Raaden beviser mig en Tieneste, om han kan hielpe mig til reent

at bevise, at hun har været *Svantopolki Ducis* (eller, som en gammel Krønike hos *Sveno Aggonis* vil, *Regis Pomeranorum*) Dotter, hvortil er gode Formodninger nok. Dernæst vilde ieg og gierne vide *Etats* Raadens Tanker, hvem Dronning *Sophiæ Waldemari I.* Gemals Fader har været, og hvem forbemeldte Hertug *Guttorms* Forældre og Frue har været.

Herr *Etats* Raaden har derudi Ret, at man ikke kan gjøre noget retskaffet i Historien, uden man har for sig en sikker *Chronologie*, *Genealogie* og *Geographie*, men hvor finde vi disse, og hvor faa vi Levetid fra til at udarbeide dem udi? Vil vi bide efter at faae og igienemlæse de 1800. *Volumina*, som os fattes, bliver der aldrig noget af, og meget mindre, om vi vil vente efter, at alle de gamle Historier, som endnu ligge skjulte i *Biblioteker*; og alle de *Diplomata*, som endnu findes i vores og alle vore Naboers *Archiver*, skal først komme for Lyset. Og førend alt dette foregaaer, kan ingen fuldstændig Historie skrives, og den kan endda med alt dette blive ufuldkommen nok. Ieg blev heel bekymret, da ieg læste *Etats* Raadens Forsæt i dette Henseende, og sluttede, at det var det samme paa anden Dansk, som Han aldrig vilde lade trykke noget mere. Dette Christelige Forsæt har *Arnas Magnæus* og flere af vore brave Mænd haft, som kunde gjøre noget, at de ikke vilde lade noget udkomme, før det var fuldstændigt, og derfor har vi nu saa got som intet for de store Ting, vi har lovet os fra dem. Naar man gjør sig al den Umag, som muelig er, holder ieg for, man gjør best at tiene *publico* med det, man veed og har *observeret* (ieg mener her ikke, hvad uselt og almindeligt er); bliver det da ikke saa fuldkomment, saa har man dog gjort noget, og, om ikke andet, saa givet dennem Lettelse og Veiledning, som komme efter os, og finde flere Hielpe Midler for sig, end vi har fundet.

De 3. Stykker, som Herr *Etats* Raaden nu har taget sig for at udarbeide, før han gaaer videre, har ieg ved alle mine *Excerpta* fra mange Aar haft for Øien, og^d endnu

dagligen arbeider paa dem og mange flere saadane almindelige Stykker. Og om der var ti, som toge sig det samme for, finder den ene altid noget, som den anden ikke [har]; bør derfor den ene ikke nedlegge sit Arbeid for den andens Skyld. Gud give, *Etats* Raaden var her i Staden; haaber ieg, vi vel skulde kunne være hverandre til Tieneste. Men nu er det mig umueligt at kunne undvære noget saa langt bort af mine *Excerptis*, og lige saa savneligt vilde det være for Ham at sende mig noget af sit. Vil *Etats* Raaden efterhaanden i Breve forelegge mig nogle af sine *dubia*, som ieg spaaer Ham, ikke vil komme i Snese, men i Hundrede Tal, vil ieg gjerne opløse deraf, hvad min ringe Indsigt formaaer. Gud give, ieg havde Tid og Raad, som Herr *Etats* Raaden har, da vilde ieg vel udrette noget, men her er hundrede andre Ting, som stiale Tiden bort, og hundrede Hindringer af det, man har lidet eller intet at gjøre med. En Bekostning skulde *Etats* Raaden gjøre, som ieg troer skulde komme Ham mægtig til Hiælp, nemlig at lade ved nogen skikkelig og *accurat Student* udskrive sig *Copie* af *Bartholins Danske Chronologiske* verk paa *Univ. Biblioth.*, som gaaer fra *Sec. IX.* til 1550. Men det vil tage en Hob Penge, Tid og Papir bort. Min *respect* til Fruen, og flittig Hilsen til *Mag. Schøning*, som ieg, om mueligt, med næste Post skal tilskrive. I det øvrige beder ieg, *Etats* Raaden ikke, for de 1800. *Voll.* skyld, lader sit begyndte Arbeid falde, med at gjøre os flere saadane *piecer* færdige, som de nedsendte, saafremt Han vil, at ieg med en bestandig Høiagtning skal være og forblive

Hans ydmygste og oprigtigste
tiener

I. Langebek.

Kh. d. 3. *Decemb.* 1757.

Den Preussiske Samling trykt til Dantzig 1747. 48. har ieg ikke, og maatte gjerne have nøiere Kundskab, om Preussiske Lieferung er et nyt Skrift og ikke *continuation* til noget andet. Ieg har ellers Erleuchtetes Preussen i

5. bind, *Acta Borussica* i tre bind, Preussiske Zehenden i 3. bind; men disse ere alle trykte i Königsberg.

Paa en vedlagt Seddel:

Helena, Hertug *Guttorms* Dotter af Sverige, om hun har været *Esbern Snares* tredie Frue, har hun uden tvil været gandske ung, da hun fik hannem, og han da allerede en gammel Mand; altsaa er hun bleven ung Enke, og har formentlig levet længe efter hannem, som døde 1204.

At hun ikke nævnes at være begravet i Sorø hos de andre hans Hustruer, dertil kan være Aarsag, at hun maaskee har flyttet til Sverig til sine Slægtninge og der endt sine Dage¹.

Esbern Snare havde med sine Hustruer adskillige Børn; hvormange han har haft med den sidste, nemlig *Helena*, er uvist: I det ringeste synes han have haft en Dotter med hende, opkaldt efter sin anden Frue *Ingeborg*, hvilken siden fik Herr *Peder Strangesøn*. Denne *Ingeborg* kan være født omtrent 1200., lidet før eller efter.

Nr. 125.

22. April 1758.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,

Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Ieg erindrer ikke, om det er et eller to Breve, ieg har fra Herr *Cancelli* Raaden, som ieg ikke har besvaret. Men aldrig kan Herr *Cancelli* Raaden være saa vred paa mig derfor, at ieg jo er meget mere vred paa mig selv, at ieg ikke har kunnet besvare dem, som ieg havde villet. Dog er der ingen Fare og slet intet ubehageligt paa Færde. Sagen er denne: Ieg har bestandig ventet paa Leilighed at skulle faa den bevidste *piece*² oplæst i *Societetet*. Hele

¹ Senere tilføjet: NB. begravet i Wreta.

² Se foran S. 257—58.

forgangen Sommer var *Societetet* alene en eller to gange forsamlet, formedelst at Hans *Excellences* vor *Præsidis Palais* stod under Bygning, og af samme Aarsag blev ingen Samling holdt før ved Iuletider, da ieg paamindte om denne *pieces* Oplæsning, men fik til Svar, ieg skulde gjemme den, indtil der intet var at læse af tilstædeværende *Membris*. Nu har Vinteren saaledes bortgaaet med adskillige Stykker at læse, som trykkes i den nu snart færdige 7de *Tome* af *Societetets Actis*, hvortil ieg dog, siden endeel *Materie* fattedes til at fylde *Tomen*, over Hals og Hoved har maattet sammenskrive noget om de Norske Bergverkers Oprindelse, som er blevet stort nok og gjør ved 30. Ark trykt, omendskiønt det er ikkun Begyndelsen og alene før *Christiani III.* Tider. Men ieg maa sige, at det er mest *præliminaria*, og deriblandt en heel vidtløftig *discurs* om de Norske Bergverkers Ælde, som ieg gjør meget yngre, end de Svenske give dem ud for¹. Omendskiønt Hr. *Cancelli* Raaden kanskee vil finde denne min *piece*, for Hastens skyld, ikke saa ordentlig forfattet, som den burde, saa troer ieg dog, den vil fornøie Ham; i det mindste vil den kanskee overbevise Ham, at ieg kan have haft Aarsag i denne Vinter at forsømme andre Ting. Men at komme igien til Herr *Cancelli* Raadens *piece*, da blev nu endelig sidst afvigte Mandag, som var vor sidste *Vintersession*, Leilighed at læse den op. Omendskiønt vore *Physici* og *Mathematici*, hvad Hovedsagen angik, sagde, uden at *raisonnere* vidtløftigt derover, at det var en pur Umuelighed, saa blev dog *piecen* i henseende til Flid, Læsning, *Jugement*, artige Skrivemaade &c. almindeligen roset, og Hans *Excellence* befalede mig, ieg skulde skrive *Cancelli* Raaden til, at Hans *piece* havde fundet megen *approbation*, og at

¹ Langebeks Afhandling, der vidner om et fast utroligt Kjendskab til trykte eller utrykte Kilder til Bjergvæsenets Historie i Norden og Landene om Østersøen fra de ældste Tider af, blev den eneste, han leverede til Videnskabernes Selskabs Skrifter. Den angiver sig som „første Stykke“; men Fortsættelsen fulgte ikke.

ieg skulde paaminde om *Cancelli* Raadens Navn, naar der engang skede *proposition* til nye *Membra* i *Societetet*¹. Siden der ikke blev omtalt, om *piecen* skulde trykkes eller ikke, gjorde ieg heller ingen Paastand derom, men stak den hos mig indtil videre. Kanskee Herr *Cancelli* Raaden ei heller tillod det², efterdi saa vel *Pro-Canceller Pontoppidan* som de Herrer *Physici* holdte Hovedsatzen ikke muelig. Ieg havde gierne, efter *Cancelli* Raadens Forlangende, formaet nogen lærd Mand til at give sin Betænkning derover, men dertil ere de gode Herrer alt for magelige, eller, rettere sagt, har alt for meget at bestille.

Med mine *Commissioner* i *Stokholm* har ieg paa et Aars tid været intet mindre end lykkelig. Ieg skrev forige Sommer to gange til min forige *Commissionaire Ekholm*, men har ikke faaet mindste Svar, og har ei engang kunnet faae at vide, om han er død, eller kanskee falden i sin forige Svaghed igien. En af mine beste Venner, ieg havde deroppe, som nu mest *corresponderede* med mig, *Assessor Hagelberg*³, er død i begyndelsen af dette Aar, som [er] mig et stort Tab. De fleste andre kan ieg ikke meget lide paa. Og er ieg altsaa ret forlegen for en ærlig *Commissionaire* der paa Stedet.

Mr. Burman er i denne Vinter antagen i Greve *Laurvigens* Tieneste for 400. Rd. aarlig, og skal med det første reise op til Norge, Greven selv agter og derop i Sommer⁴. Vore Trondhiemske Lærde have nylig givet os et smukt historisk Verk for Lyset⁵, hvilket *Mr. Riis* formodelig op-

¹ C. Deichman blev 27. Nov. 1758 valgt til Medlem af Videnskabernes Selskab, samme Dag som Suhm og Schøning.

² Afhandlingen findes ikke trykt i Selskabets Skrifter.

³ Se foran S. 201.f. I Langebeks Dagbog over Opholdet i Stockholm 1754 omtales han ofte (Langebekiana, S. 188, 202, 204 ff.). Derimod er neppe noget af deres Brevvexling bevaret.

⁴ Grev Christian Conrad Danneskiold-Laurvigen havde betydelige Godser i Norge.

⁵ Suhms og Schønings tidligere omtalte Forbedringer i den gamle danske og norske Historie.

sender et *Exemplar* af. Den unge Greve *Ludvig Moltke* har nylig udgivet en *piece* om Overdaadighed, som her tales meget om, selv har ieg endnu ikke kunnet faae et *exemplar* deraf¹. Skrive-Sygen tager endnu mere til end af, og kommer her end noget slet ud, saa kommer her og meget got for Dagen. I mange Aar har vi ei haft saa mange *Auctioner* paa saa mange Samlinger og skønne Sager som i denne Vinter, og man maae undre, hvor det meste dog er blevet solgt, uanseet de slette Tider, vi have. Ieg forbliver med største Høiagtelse

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli Raads*
tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 22. *April* 1758.

Nr. 126.

(23. Juni) 1758.

TIL ERIK JOHAN JESSEN².

Ieg har med Fornøielse læst dette Stykke³ igienneni, og, som ieg finder baade Stilen og *Orthographien* overalt ret god og *passable*, har ieg ikke kunnet forbedre meget derudi. Ieg seer, at Stæd, *locus*, skrives overalt med æ; men ieg skriver det med e, Sted, for at skille *in plurali* Steder, *loci*, fra Stæder, *civitates*. Dernæst seer ieg, a her bruges *promiscue* en og et Sted, Steden og Stedet. Men een af Deelene maatte vedtages overalt. Ieg skriver et Sted, Stedet. Sl. *Gram* skrev en Sted, Steden.

¹ „Breve om Overdaadighed og dens skadelige Følger i en Stat“ udkom anonymt 1758 (ikke i Bogladen) og sagdes at være forfattet (med paaholden Pen?) af Frederik Ludvig Moltke (Søn af Overhofmarskal Ad. Gottl. Moltke), der da var 13 Aar gammel. Jvfr. Suhms Saml. Skr. XV, 275.

² Se foran S. 60 og 243.

³ Hvad det er for et Stykke, kan nu ikke oplyses. Men af Jessen selv har det neppe været.

Hvad Materien angaaer, da synes mig, den efter Hr. *Iustitz* Raadens Plan er meget artig udført, og ieg kan ikke troe andet, end den jo vil blive det Danske *Publico* behagelig. Saasnart *Iustitz* Raaden behager at sende mig mere, skal ieg strax gienemlæse det. Ieg seer ikke, at meget kunde udelades, saafremt Sammenhænget skal bestaae.

Udskrift:

Høiædle og Velbyrdige Herr *Iustitz* Raad *Iessen*.

Paategning med E. J. Jessens Haand:

Stilen er noget vidtløftig. Kunde den gøres meere *concis*, ønskede ieg det gierne. Men bogtrykkeren haster.

Hr. *Iustitz* Raad *Langebech* d. 23. *Iunii* 1758.

Nr. 127.

12. Juli 1758.

TIL CARL GUSTAV WARMHOLTZ¹.

Velbaarne Herr Hofraad.

Den korte men ret store Fornøielse, ieg sidst paa Aaret 1753. havde paa *Christineholm*, rinder mig helt ofte udi Sinde, og ieg tænker ingen Tid paa mine Velynderes Godhed i Sverige, at jo Herr Hofraadets meget artige Omgang staaer mig for Øjen, og paaminder mig om den Fordel, ieg skulde have af at fornye det saa længe siden og saa lykkeligen begyndte bekjendtskab. Ieg har saa meget mindre Aarsag at tvile om Herr Hofraadets vedvarende Bevaagenhed og Venskab for mig, som ieg derom adskillige gange igienem *Correspondencen* med Herr *Etats* Raad *Hielmstjerne*² og andre er bleven forsikret.

¹ Forhen trykt i Ann. for nord. Oldkynd. og Hist. 1856. S. 367 ff.

² I Universitetsbibliotheket i Upsala findes 3 Breve fra Hielmstjerne til Warmholtz; af et af disse, dat. Stockholm 27. Okt. 1755, synes at fremgaa, at Hielmstjerne under sit Ophold i Sverig i de sidste Maaneder af 1755 har indledet Underhandling med Warmholtz om at kjøbe hans Møntsamling. (Ifølge P. W. Becker.)

Det er udi saadan tillid, ieg ydmygelig beder, at den unge Herr *Dreyer*, som dette fører med sig, i fald han giver sig den frihed at opvarte paa *Christinæholm*, maa være Herr Hofraadet *recommenderet*, fornemlig til at nyde nogen god og for en ung reisende nyttig *adresse* udi Stokholm og Upsala. Han er af en smuk Familie hos os, Fætter til Sal. *Hofman*, som har udgivet *portraits Historiques* og flere skrifter, har lagt sig paa det Iuridiske *Studium*, og agter nu i Upsala paa et Aars tid at forbedre sine Studeringer *in Politicis et Oeconomicis*¹. Herr Cancelli Raad *Berch*² er vel neppe paa denne tid i Stokholm, ellers hafde ieg kanskee formaaet hannem til at give *Monsr. Dreyer recommendation* til sin Herr Broder i Upsala.

Men at dette brev ikke ganske tomt skal fremkomme, har ieg ladet medfølge et exemplar af en liden Afhandling, som ieg i forledne Vinter har forelæset her i Videnskabernes *Societet* og derefter udgivet³. Ieg haaber, der vil findes noget udi, som tør behage de Herrer Lærde i Sverige, men ieg frygter ogsaa for, at nogle ville blive vrede paa mig; dog underkaster ieg mig gierne alle fornuftige og *raisonnable* Mænds rettelser. Skulde Herr *Dreyer* ikke personligen indfinde sig, har ieg bedet hannem afgive dette paa noget sikkert sted udi Nyköping.

Hvor lever den gode Herr *Doctor Serenius*⁴? Kan

¹ Christian Dreyer, siden Byskriver, Raadmand og Postmester i Slagelse (s. Erslews Forfatterlex. I, 357).

² Den ovenfor (S. 196 og 211) nævnte Carl Reinhold Berch, der 1755 havde faaet Titel af Kancelliraad. Hans Broder, Anders Berch, var Professor i Rets- og Kameralvidenskabene i Upsala.

³ Særtryk af den tidligere omtalte Afhandling: „Anledning til en Historie om de norske Bergverkers Oprindelse og Fremvæxt“.

⁴ Jacob Serenius, Præst ved den svenske Kirke i London i en Del Aar, siden Sognepræst i Nyköping, hvor Langebek 1753 lærte ham at kjende (s. Langebekiana, S. 185), endelig Biskop i Strengnæs, agtet som gejstlig Embedsmand, Prædikant og Rigsdagsmand. Af hans litterære Arbejder er det især hans engelske Ordbog, der har gjort ham bekjendt (Sv. biogr. Lex. XIV, 199). Han skrev til Langebek paa Engelsk.

min hilsen være hannem behagelig, beder ieg, den ved tilfælde maa hannem anmeldes: Ieg haaber, han har faaet et lidet brev fra mig og *Voiage d'Egypte*¹, som ieg for nogen tid siden leverede Herr *Hofman* hos Hans *Exc.* Herr Baron *Korf* til befordring.

Næst min respect for naadige Fruen og Frøken Dotter forbliver ieg med den fuldkomneste Høiagtning

Velbaarne Herr Hofraadets
ydmygste og sær forbundne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 12. *Iulii* 1758.

Nr. 128.

5. September 1758.

TIL CARL GUSTAV WARMHOLTZ².

Velbaarne Herr Hof Raad.

Med megen fornøielse har ieg læst Herr Hof Raadets angeneme brev af 10. *Augusti*, og finder mig af dets behagelige Indhold i mange henseender *flatteret*. I sær er det mig usigelig kiært, at mit lidet Skrift om Bergverkerne har fundet Bifald hos en Mand af Herr Hof Raadets *merite* og Indsigt, og langt større Bifald, end ieg mig nogen tid kunde formode. Til *continuation* har ieg en hob *Materialier* samlet, men om noget deraf før næstkommende Sommer kan udkomme, tør ieg ikke love. Imidlertid arbeider ieg uden afladelse, om ikke derpaa, saa dog paa mange andre ting, som kanskee heller ikke skulle blive uinteressante. Herr Hof Raadets gunstige tilbud, at ville være mig til tjenest med behøvende Sager i Svenske litteraturen, er mig saa fordelagtigt, at ieg ikke skal forsømme ved tilfælde at betiene mig deraf. Torde hænde, Herr Hof

¹ Fred. Ludv. Nordens Rejse (s. Molbech, Vidensk. Selsk. Hist., S. 48 ff.).

² Tidligere trykt i Ann. for nord. Oldkynd. og Hist. 1858, S. 369 ff.

Raadet maatte have en eller anden *doublet* i Svenske *Antiquiteterne*, som mig kunde fattes, omendskiønt ieg ellers allerede har en temmelig god Samling. Særdeles paa-minder ieg mig, at Herr Hof Raadet i sin vakre Bog-samling havde nogle rare smaa *piecer* i *Erici XIV. Historie*, men der er vel neppe nogen *doublet* for haanden. For den af Herr Hof Raadet imod *Monsieur Dreyer* beviste mang-foldige Godhed takker ieg allerskyldigst, ligesom Herr *Dreyer* selv i Skrivelse til mig samme ikke noksom kan berømme. Den Helsning fra Herr *D. Serenius* var mig ganske kiærkommen, som ieg beder igien maa betales i samme Mynt. Endnu har ieg intet fornommet til Herr *Hofman*, som skulde komme fra Petersborg, men ieg vil dog haabe, han kommer inden Vinteren. Ieg har talet med Herr *Etats Raad Hielmstjerne* om den anden *Tome* af *Voyage d'Egypte*; han lader formelde sin compliment, og sige, at han længe har haft et *Exemplar* for Herr Hof Raadet liggende indpakket, men har ikke vidst nogen leilig-hed at faa det opsendt. Det er noget stort at føre over land, og ieg frygter, at ingen Skibe mere gaaer nu herfra til Stokholm i dette aar. Imidlertid skal ieg høre mig om over alt. Pengene derfor, som er 4. *Ducater*, behager Herr Hof Raadet ved tilfælde at betale til vor *Minister* i Stok-holm Herr Kamerherre *Asseburg*¹.

For naadige Fruen og Frøken Dotter udbeder ieg min *respects* formelding, hvornæst ieg har den Ære med en bestandig høiagtning at fremleve

Velbaarne Herr Hof Raadets
ydmygste og tienstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 5. *Sept.* 1758.

¹ Om Achatz Ferdinand von der Asseburg s. Dsk. biogr. Lex. I, 364 ff. Han var 1755–60 dansk Gesandt i Stockholm.

Nr. 129.

4. November 1758.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad!

Ieg holder ved i den gamle Artighed, at ieg lader mine Venner skrive mig et, to og flere Breve til, inden ieg giengielder med et eneste. Blive de vrede paa mig, da kan de have Aarsag dertil; Men om de igien lade Vreden hastigt gaae over, da er det den gamle og indgroede Godhed, de har for mig, og den Tro, de har om mig, at ieg ikke forsømmer mine Pligter af Forsæt. Herr *Etats* Raaden kan aldrig troe, hvor kiære og nyttige Hans Breve ere for mig, og hvor gierne ieg, i stedet for to, vilde have 52. om Aaret. Men hvor skulde ieg giøre mig Haab om saa mange, naar ieg ved min egen Forsømmelse ikke engang fortjener de tvende ieg faaer. At love Forbedring og Flittighed, tør ieg ikke; thi ieg kunde kanskee ikke holde det, og gjorde mig altsaa værdig til slet ingen. Det skal derfor være Min kiære Herres blotte Gunst, at skrive mig saa ofte til, som Hannem tækkeligt falder, og at tage imod saa mange eller saa faa Skrivelser, som min Vidtløftighed kan afstedkomme, uden at enten kiedes eller vredes ved mig eller skrive mig paa Liste med de modvillige. Tak min gode Hr. *Etats* Raad for Hans tvende angene Breve af 14. *Jan.* og 10. *Juni* i dette Aar. Tak for de gode Underretninger om Bergverkerne, om *Svantepolk* og især om Dronning *Sophia*, som kommer mine Meninger meget nær og til stor Styrke. Det vil usigelig fornøie mig, om Hr. *Etats* Raaden siden har fundet mere at meddele mig til samme Artiklers Forbedring. Omendskiønt det og kan være af Bøger, som ieg selv har læst, saa er det mig dog kiært derom at blive erindret; thi en Læser gjør sig ofte en *reflexion*, som ikke en anden, og ofte hopper man over noget, naar man ikke *expresse* har sat sig for at søge det. Min Afhandling om

de Norske Bergverker er vel længe siden kommen tilstæde, det skal være mig kiært, om der er noget udi, som kan fornøie. I Sverige er den, næsten imod min Forhaabning, overmaade vel optagen, hvorom ieg har vidtløftige Breve fra Bergs Raad *Tilas*¹, *Cancelli Raad Ihre* og mange flere berømte Mænd. De samme og mange flere stemme og deri overeens, at Hr. *Suhms* og *Schönings* sidste Skrift er et Verk, som gjør sine *Auctorer* Hæder og *Publico* megen Nytte. Hans *Exc.* Grev *Holstein* tog det ei alene ved Overgivelsen særdeles vel op, men endog har siden ved mere end een Leilighed berømt baade dette Arbeide og *Auctorernes* Flittighed, og saavidt ieg under haanden kan merke, vil Han have Dem begge til *Membra* i Videnskabernes *Societet*. Det gjør mig ondt, at ieg endnu ikke kan give Haab om *Continuation* af det Danske Magazin; efter mange Løfter staaer alting endnu paa samme Fod. Ieg længes efter at fornemme, hvorledes det gaaer med *Etats Raadens* store Forehavende. Nogle af de manglende Bøger vil vel i denne Vinter blive Leilighed at faae af *Berkentins* og *Reventlovs Auctioner*. Ieg er nu i Arbeid med K. *Wald. II.* Jordebog og med at indrette Landkarter dertil over *Imperium Danicum Medii Ævi*, hvortil ieg tager med, ei alene alt hvad Jordebogen og andre Documenter af *Waldemari II. Seculo* give Anledning til, men endog alt hvad ældere ieg kan finde, og kanskee hvad som er et 100. Aar yngre. Dersom Hr. *Etats Raaden* til dette Arbeid vil meddele mig nogle rare *Observationer*, og ellers paaminde mig om et og andet, som til den gamle Geographies Udarbeidelse burde i agt tages, vil ieg paa *publici* og egne Vegne blive Hannem uendeligen forbunden. Om *Bertilo Canutio Aquilonio* og *Henrico Custero*², som Hr.

¹ Et langt og indholdsrigt Brev af 3. Okt. 1758 fra denne til Langebek vidner om den Opmærksomhed, Skriftet havde vakt (se Langebekiana, S. 102 ff.).

² Dr. med. Henrik Küster virkede som Læge i Odense og i Nykjøbing p. F. i Christian IV's Tid (s. Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen I, 308).

Etats Raaden i et af sine Breve melder om, veed ieg ingen sønderlig Underretning at give, uden hvad lidet der findes i *Molleri Bibliotheca Septentrionali* og *Bartholini Cista Medica*, samt hvad om den første kan udledes af hans egne *Epistolis & Poematibus*, nemlig at han var *Poeta Laureatus*, Prest i Skaane, [og var fød¹] i Faxe herred i Siælland, hvad hans Fader og Syskende hede &c.² Hvad Lacunerne i *Wormii Epistolis* angaae, da, som ieg ei har har seet *Originalerne*, kan ieg derom ei underrette, men troer, at der enten maa have været noget borte paa de Steder, eller staaet noget, som ikke kundet interessere *Publicum*³. Af disse mine slette Besvaringer paa Hr. *Etats Raadens* Spørsmåale seer Han selv, hvor lidet Hans Ligning imellem mig og Oraklet til *Delphis* vil holde Stik, uden hvad begge vores Uvidenhed kan angaae. I øvrigt næst min og min Kones *respect* til Fru *Etats Raadinden* har ieg den Ære med stedsevarig Høiagtning at være

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Hr. *Etats Raads*
oprigtige og forbundne tiener
I. Langebek.

Khavn d. 4. Nov. 1758.

Nr. 130.

9. December 1758.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Herr *Cancelli Raad.*

Baade har ieg villet og burdet længe siden tilskrive Herr *Cancelli Raaden*, dersom ikke mine sædvanlige For-

¹ Hul i Papiret.

² Jvfr. Kirkehist. Saml. 3. R. III, 241 ff.

³ Det turde dog være en Anke mod Udgaven af O. Worms Breve, dels at for mange ere forbigaaede, dels at af og til de meddelte ere vel meget beskaarne.

hindringer, dem ieg selv neppe veed at navngive, havde opholdt mig derfra. Men at ieg nogenledes skal holde Hæderen inde, da hverken kan eller tør ieg længere udsætte mit Forsæt og Skyldighed, siden ieg et saa behageligt Brev har bekommet, som det Herr *Cancelli* Raaden af 12. *Nov.* har bæret mig med. Det fornøier mig overmaade, deraf at fornemme, at min Afhandling om de Norske Bergverkers Begyndelse har fundet Herr *Cancelli* Raadens Bifald. Ieg havde vel forud skrevet om dette mit Forsæt, men havde ikke tænkt saa hastigen at gjøre Alvor deraf, dersom ieg ikke i fior Vinter saa got som hovedkulds var bleven nødt dertil, formedelst man havde begyndt at trykke en *Tome* af *Societetets* Skrifter, og ikke havde Materie at fylde den ud med. Og det er Aarsagen, hvorfor min *piece* kanskee ikke er over alt saa ordentlig opsat, som den burde være. Ikke des mindre har ieg dog befundet, at den baade over Fortieneste og over min Forhaabning er bleven vel optagen, ei alene hos os selv, men endog i Sverige, hvorfra ieg har haft, foruden adskillige andre brave Mænds Skrivelser, et heel artigt og vidtløftigt Brev fra den berømte Bergmand Herr *Tilas*, hvorudi han teer sig særdeles nøjet med mit Arbeid, men har dog tillige adskillige smaa Poster derved at indvende og *criticere*, hvilket ikke lidet har behaget mig, thi som ieg ved mine ringe Arbeider ikke saa meget søger nogen Ære for mig selv, som Oplysning og Nytte for *Publico*, saa bliver dog ingen ting mig kiærere, end naar fornuftige Folk vil tage sig paa at rette, forbedre og *supplere* dem, og til side sætte de alt for kiendelige *flatterier*, hvorved paa alle Sider mere tabes end vindes, og ingenlunde mit Endemaal opnaaes. I Betragtning heraf, vil Hr. *Cancelli* Raaden gjøre mig en stor Ære og Fornøielse, om Han vil meddele *Publico* sine *Supplementa* til min Afhandling, eller hvad andet Navn Han vil behage at give sine Anmerkninger om de Norske Jern- og andre Berg-Verker. Herr *Cancelli* Raaden vil herefter faae god Leilighed at *employere* saa vel denne som de andre under hænder havende Prøver af sin Flid

og Indsigt, naar Han, med flere af vor høie *Præsæs proponerede*, bliver Medlem af Videnskabernes *Societet*, hvortil ieg nu mener at torde *gratulere*, dog mere os end Hannem. *Propositionen* skede i Mandags otte Dage, paa Listen vare ogsaa *Suhm* og *Schøning* i *Trondhiem* og *Doct. Becker*¹ paa *Kongsberg*, samt den unge Greve *Ludvig Moltke*², som i afvigte Sommer har gjort en *oeconomisk* Reise i Jylland, og vil nu lade sin *Journal* trykke; han blev allerede nu i sidste Mandags *session introduceret*. Ieg takker meget for Underretningen om den ny Anviisning til Guld og Sølv i *Edsvolds Sogn*, hvorom her en tid lang adskiligt har været snakket; Gud give, at ikke Haabet igien i Fødselen skulde forsvinde, men at det maatte være en saa fordeelagtig Opdagning og af Bestandighed, at den kunde fortiene en vidtløftig Artikel i Fremtiden udi vore Norske Bergverkers Historie. De omskrevne *piecer* af *Kratzenstein* og *Einsporn* skal blive kiøbte og ved første Leilighed opsendte, men, som ieg hører af dem, der forstaae det, skal derudi være maadelig Trøst at hente. Med mine *Stokholmske Commissioner* er det nu et par Aars tid gaaget ganske skievt og fortrydeligt. Ieg har skrevet *Secr. Ekholm* nogle gange til, men aldrig faaet Svar, saa ieg maatte troe, han enten ikke fik mine Breve eller og var [død] eller borte; Men som ieg nu hører af Reisende og seer af *Journaler*, er han med eet bleven *Auctor* og har givet sig til at skrive i *Physiske* og *Antiqvariske Materier*. En sær god Ven og *correspondent* havde ieg deroppe, nemlig *Assessor Hagelberg*; som til min store Skade er død i dette Aar. En *Stokholmsk* Boghandler var i Sommer her i Byen, som ieg paa hans Ærlighed medgav en *Hob Commissioner*, endog betroede ham en liden *Summa*, men har endnu ikke hørt et Ord fra ham. Altsaa har ieg endnu bemødet en fjerde Mand, men er uvis paa, om ieg faaer noget derfra før til Foraaret. *Continuation* til ovenmeldte min Afhand-

¹ Johan Heinrich Becker, Bergraad og Medicus († 1761).

² Se foran S. 268.

ling kan neppe ventes i det tilkommende Aar. Imidlertid samler ieg dertil alt, hvad ieg kan, og vil have baade Hr. *Cancelli* Raaden og alle Norske *Patrioter* ombedne om Hielpe-Midler dertil. Ieg arbeider nu paa Kong *Waldemari II.* Jordebog at ville have ud og er i fær med at indrette Land-Karter dertil over *Imperium Danicum medii ævi.* Vil Hr. *Cancelli* Raaden endog til dette Arbeide give mig nogen rar *Observation* ved Haanden, skal Han have tusind tak af sin desuden

meget hengivne og forbundne
tiener

I. Langebek.

Kh. d. 9. *December* 1758.

I Torsdags Morges blev den ulykkelige *Hammond* og hans Medhielpere *Sundblad* begge rettede her paa ny Torg med Sværd og begravne i Hellig Geistes Fattig-Kirkegaard¹.

Nr. 131.

Udateret.

[TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.]

Pro Memoria.

Mine ringe Tanker, som efter naadig Befalning skulle tilkiendegives om det mig i dag Middags tilsendte Skrift, ere disse:

1. *Editor* (thi det synes at være til Trykken *destineret*) gjorde vel, om hand lod det ikke blive ved, at have pag. 4to *in fine* blot *allegeret Alberti Thuræ Ideam Historiæ Danorum Literariæ* paa saadan Maade, som skeet er, neml. saaledes at *citationen* ikke kand sees at sigte til meere end en liden deel eller maaskee til faa Linier; men at hand heller udtrykkeligen meldte, at det altsammen, intet undtagen, er tagen af bem^{te} *Thuræ Idea Hist. Lit.*

¹ De havde forfærdiget falske Pengesedler (s. Dsk. biogr. Lex. VI, 552).

Danorum med saare liden og sielden forekommende Forandring i Stiilen, Som *Editor* derved kunde *evitere* at beskyldes for et grovt *plagio*, som ieg ikke tænker ham at have villet begaae (endskiønt det ey er fatteligt, hvorfor en blot Udskrift af en saa bekjendt trykt Bog skulle Deres Høye Grævelige *Excellence insinueres*).

2. Saa var det og got og billigt ikke alene i henseende til *Editoris* egen, men og *nationens* velfortiente *honeur*, kortelig at melde, at *Editors* Omstændigheder ey tillader ham enten at *continuere* eller at *supplere Thura* bem^{te} berømmelige Skrift, men at ellers en Kiendere, som dertil havde Tid og Leylighed, kunde anføre mange af *Thura* paa det Sted udeladte end og høyst-vigtige Skrifter, f. ex. *Resenii* og fleere baade ældere og yngre Bibeloversættelser; *Noldii Concordantias Particularum Ebræarum*; *Brochmanni Lychnus Propheticus* og samme store *Theologi chef d'oeuvre*, *Confutatio Apologiæ Speculi Brandeburgici*; *Wilh. Langius de Annis Christi*, og hvad *Wandalinus* og fleere Danske imod ham have skrevet; *Noldii Historia Idumæa* og adskillige til deels vigtige til *Historiam et Chronologiam Sacram* henhørende Skrifter, f. ex. *Bircherodii*, *Petri Brinchii etc.*, og siden A^o 1723, da *Thura* skrev det meldte Skrift, B. *Holbergs* Jødiske Historie og *Ejud.* Kirke-Historie, *E. Pontoppidans Annales*, *Rejersens* Oversættelse af *Josepho etc.*, *Prof. Ewalds* Skrifter *etc.* En mængde polemiske Skrifter baade ældere og yngre, f. ex. *Resenii*, *Masii*, *Lintrupii*, *Trellundi etc. etc.*

3. *Editor abbrevierer Thuram* paa endeel Steder, men ieg tænker, det var bedre, enten over alt eller dog paa de fleeste Steder, at udskrive det eene med det andet, efterdi *abbreviationen* neppe foraarsager faae blader *Papirs menage*, men forvolder dog mangfoldige Steder, at Læserne faaer mindre rigtig *idée* om Skrifterne. Ikkun de steder synes at behøve synderlig Forandring, hvor *Thura* skriver om adskillige *Manuscriptis*, at de findes paa *Academiets Bibliothèque*, hvor de vel vare A^o 1723., men ere nu ikke mere der. — —

4. *Editor reviderer* vel sit Udskrift nøye, *confererende* det med *Thuræ* Bog, inden han giver det i Trykken, thi endeel *paroramata festinantis descriptoris* behøve høylig at rettes. — — —

5. *Editoris Intention* (hyvorum, samt hvo hand er, D. Høy-Gr. *Excellence* vel haver, *notice*, som ieg ikke haver) formodes at være, at giøre *Scripta Danorum* meere bekiendte Udenlands, hvilken *intention* er god og roosværdig, Ligesom og hans *Auctor*, *Albertus Thura*, har ved det nævnte og andre Skrifter gjort sig saa vel *meriteret* af *Historia Patriæ Literaria*, at end og i den henseende kunde *reflecteres* paa hans 2de Sønner, som skikke sig vel ved *Universitetet*, og af hvilke ieg i sær holder den ældste for en værdig *Candidatum ministerii sacri*¹, som hand og nu forehaver at udgive sin Faders *Opus Posthumum de Scola et Academia Sorana priori*, hvorum i *aviserne* er *avteret*².

6. Deres *Excellences* Befalning formodes egentlig at være meent om den deel af Skriftet, som handler *de studio Theologico Danorum*, og ikke om den anden mindre deel *de studio Iuridico et Medico Danorum*. Hvorfor ieg ikkun haver løseligen kastet et Øye hist og her i samme sidste deel, siden dog ogsaa dette synes ligeledes tagen af *Thura*. Men, som dog *editor lin. penult.* tillegger om Hr. *Iustitz Raad Buchwald: a quo hoc studium hodie feliciter excultum videmus*, og dette ey staaer i *Thura* (skjønt bem^{te} min kiære *Collega* ogsaa paa den Tid anførdes *honorifice jure suo*), hvorover Læsere kunde slutte, at *editor continuerede Historiam literariam* til denne Tid, saa behøves desmeere, at han *expresse* melder saadant ey, at være sit Forsæt (*de quo jam scripsi num. 2*), at ey frem-

¹ Laurids Thura blev 1754 res. Kapellan i Dronninglund. (Nærv. udat. Brev burde altsaa have staaet iblandt Brevene for Langebeks Udenlandsrejse). Siden blev han Sognepræst i Hvidbjerg og Lyngs i Thy. Den yngre Broder, Hans Thura, blev 1765 Præst i Helligsø og Gjettrup i Thy.

² Dette Skrift udkom desværre ikke (s. Soransk Tidsskr. I, 2, 121 ff.).

mede skulle tænke, at i Danmark intet var skrevet siden A^o 1723. *in studio Theologico, Iuridico og Medico.*

Udenpaa er med J. L. Holsteins Haand skrevet: *Langebeks judicium* over en Bog. — Betænkningen er dog ikke skreven med Langebeks egen Haand.

Nr. 132.

15. Januar 1759.

[TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.]

P. M.

Ieg har talt med *Haas*¹, som er den eneste, vi nu har, der kan stikke Landkarter. Han har længe øvet sig i den *Homannske Officin*², og *prætenderer* derfor at gjøre det Slags Arbeid got, naar han faaer det betalt. Til Bekostningen paa mine 5. Karter over *Dania Medii Ævi*³ har han gjort mig følgende ongefærlige og nøieste Overslag⁴. — —

Derforuden staaer endnu tilbage Skriftet selv at lade trykke, med stort og godt Papir dertil, som og vil koste meget, i fald det skal komme net frem og gjøre nogen Anseelse. Hvortil ieg vel haaber, i fald ieg ingen anden Hielp dertil faaer, at skulle kunne blive understøttet ved *subscription*, endskiønt disse Tidens Tilstand, og de *Curieuses* lidet Antal, er ikke at gjøre stor Regning paa.

Det skulle ellers gjøre mig meget ondt, om et *Monument* af det allervigtigste Slags, som vi har eller kan vente opdaget i vor Danske Historie og *Geographie*, som *Waldemari II^{di}* Jordebog med dertil indrettede Karter og mange oplysende Tillæg er, ikke skulde komme for Dagen i den tid, ieg selv kunde have Øie og Haand i med dets Udgivelse, i Betragtning af den megen Tidsspilde, Møie og Bekostning,

¹ Jonas Haas (f. 1720 † 1775) Universitetskobberstikker.

² Dette vist bekendte Officin var i Nürnberg.

³ Ved Tegningen af Kortene havde L. A. Gebhardi (senere Professor i Historie ved Lycæet i Lüneburg), der den Gang opholdt sig i Kjøbenhavn, været Langebek til Hjælp (Ser. Rer. Dan. VII, 509 f.).

⁴ Beløb sig omtrent til 800 Rdl.

det allerede har kostet, og af det Tab, som *Publicum* og Elskere af Fædernelandets Historie deraf vilde have, om det enten ikke udkom, eller aldeles skulde forkomme, eller og af andre i Fremtiden ved dets Udgivelse ikke blev behandlet med den behøvende Flid og Rigtighed¹.

I. Langebek.

Khavn d. 15. Jan. 1759.

Vedlagt findes en varmt anbefalende Erklæring om Sagen, skreven med H. Hielmstiernes Haand.

Nr. 133.

28. April 1759.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Herr *Cancelli* Raad!

Ieg har rigtig bekommet Herr *Cancelli* Raadens kiære Skrivelse af 9. *huius*, og saa vidt mueligt efterkommet den derudi givne *Commission*. Af det Slags Folk, som befatte sig med Bygninger, kiender ieg vel ikke mange, uden Professor *Stanley*² og *Fortlin*³, som begge egentligen ere Stenhuggere, og den sidste *Thurahs* anden Haand: Men som ieg frygtede⁴, hos disse at finde Raadforsel i alle

¹ Langebek opnaaede en Understøttelse af 1000 Rdlr. til Kort og Facsimiler, og nogle af Pladerne bleve da ogsaa stukne (Scr. Rer. Dan. VII, 509 f.); men saa gik Arbejdet istaa, og først 17 Aar efter Langebeks Død lykkedes det Suhm at faa „Jordebogen“ med de tilhørende Kort og Facsimiler frem for Lyset i 7de Bind af *Scriptores*. — Langebeks haandskrevne Samlinger til Oplysninger af „Jordebogen“ og i det hele til Danmarks Topografi i Middelalderen findes nu i Ny kgl. Saml. 427 b. Fol., hvor der ogsaa bevares adskillige Breve fra J. Haas og Hielmstierne til Langebek vedrørende Forfærdigelsen af de omtalte Kort og det kgl. Tilskud til samme.

² Simon Carl Stanley (f. 1703 † 1761). Jvfr. Büsching, *Nachrichten* III, 193 ff.

³ Jacob Fortling (f. 1711 † 1761), Stenhugger, Lervarefabrikant og Bygmester (s. *Dsk. biogr. Lex.* V, 259).

⁴ D. e. tvivlede paa.

de optegnede Poster, gik ieg, efter *Cancelli* Raadens eget Anslag, hellere til Hovedet selv, nemlig *General Majoren*¹, som er min Ven og Velynder, og bad, han vilde ved nogen af sine Underhavende besørge Sagen og selv legge sit gode Raad dertil. Han tog strax Papirerne til sig, og lovede paa beste Maade at overlegge alting, og saa snart mueligt at give Raad og *Dessein* saavel til det ene som til det andet. Men han syntes, Tiden var noget knap tagen til at fuldføre Bygningen², og at man længe siden burde haft *dessein* til alting. Forskiellen mellem *Pulpitur* og *Gallerie* syntes han ei ret at forstaae, ei heller forstaaer ieg det ret, med mindre det ene Slags skal være indelukte Stole. *Cornichen* syntes *Generalen* alt for *massiv*, og at den vilde tyngde alt for meget og svekke Bygningen mere end hele Hvælvingen. *Enfin*, Ieg holder for, at *Cancelli* Raaden faaer skrive Herr *Generalen* selv videre derom, enten han da selv eller ved nogen anden svarer, saa haaber ieg, at Sagen vel falder ud til Fornøjelse. Ieg veed nok, den gode Mand, som ellers er ganske føielig og artig, har meget at bestille og mange ting i Hovedet, saa han kanskee kunde lade dette noget henligge, han maae derfor undertiden mindes, men med al Lemfeldighed. — —

At Herr *Cancelli* Raaden er bleven Medlem i Videnskabernes *Societet*, dertil skulde ieg have Æren at *gratulere*, siden det dog er en liden *distinction*, omskiønt tillige en liden Byrde, naar man vil *acquitere* sig vel derfra. Hans *Excellence* vor høje *Præses* vilde vel have en liden Afhandling fra hver af Lemmerne om Aaret, men det har hidindtil ei skeet, og lader sig vel ei heller her efter gjøre. Best er det og, at saadant gaaer efter enhvers Leilighed; Den, der drives af Lyst og *honneur*, lader ikke gierne *touren* gaae sig forbi, og ieg for min Part er ikke af dem, der er for Hastverk og overilet Arbeid, hvormed *publicum*

¹ Ovennævnte Laurids de Thurah,

² Øster Porsgrunds Kirke, som Beboerne 16. Marts 1759 fik Tildelelse til at opføre (indviet 10. Juli 1760), og som Deichman betænkte i sit Testament (s. Nicolaysen, Norske Stiftelser, III, 444 f.).

ellers undertiden alt for meget besværes. At Herr *Cancelli* Raaden kan være meget *embarasseret* med denne Post, vil ieg ikke formode, da Norge er i Stand til at *fournere* uendelig Materie til Afhandlinger og *Observationer in Physicis, Oeconomicis*, Bergverks Sager *etc.* Her behøves ingen Vidtløftighed; jo kortere *piecer* jo bedre. Min Afhandling er intet mindre end *Modell* til en *Societetspiece*; Men hvad skal en *Historicus* gjøre, som har stort Forraad for sig, og ikke gjerne vil udelade enten det ene eller det andet.

Naar Herr *Cancelli* Raaden hører mere om vor nye Guldgrube, vil ieg udbede mig *communication* deraf. Af betydeligt Nyt veed ieg intet herfra at meddele. I mit eget Hus har ieg nylig haft den Hiertesorg at miste min eneste Dotter, som nu var nesten tre Aar gammel og voxede hver dag til vor store Fornøielse. Ieg forbliver (osv.)

I. Langebek.

Khavn d. 28. April 1759.

Nr. 134.

2. Juni 1759.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,

Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Omenskiønt det har varet noget længe med de forlangte Tegninger, saa er det dog skeet hastigere, end ieg i Førstningen havde formodet. Ieg havde allerede med forige Post kunnet sende dem, dersom ieg efter Hr. *General Majorens* brev havde faaet til rette tid, hvad ieg fra Hr. *Pfütznér* skulde have, som ieg dog ikke førend for et par dage siden bekom¹. At vente paa Skibs-Leilighed, torde kanskee drage alt for langt ud, hvorfor ieg lader dem nu gaae med Posten, uanseet det bliver noget kostbart. Hvad

¹ Af L. de Thurahs vedhæftede Brev til Langebek (dat. Holtegaard 24. Maj 1759) ses, at Pfütznér var „Hof-Tømmer-Mester“.

Tegningerne vil koste, veed ieg endnu ikke, men vedkommende sagde at ville give mig Regning, som ieg skal sende, saasnart ieg faaer den. Gud give nu alt dette maatte blive til Behag og Nytte. Herr *Pfützner* tilbød, ifald det behøvedes, at skikke nogen god og forstandig Tømmersvend op, som kunde forestaae Arbeidet. Han holdt ellers for, man havde gjort meget bedre i at bygge Kirken heelt af Steen, eller i det mindste af Bindingsverk uvendig beklædt, for at spare paa saa meget kostbart Tømmer. Men Tømmeret er vel allerede tilstæde og kanskee Arbeidet begyndt. Klokkerne kan altid blive bestilte, saasnart Taarnets Beskaffenhed bliver resolveret, og man veed, hvor store de behøves. Ieg forbliver (osv.)

I. Langebek.

Kh. d. 2. Junii 1759.

Nr. 135.

16. September 1759.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,

Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Ieg bebreider mig selv min alt for store Seenhed i at skrive, og vilde frygte for at paadrage mig Herr *Cancelli* Raadens Fortrydelse derover, dersom ieg ikke stolede paa Hans Godhed og var overbeviist om Hans oprigtige Tanke for mig. Det, som gjør mig ondt, er, at ieg saa slet skal skille mig fra den Stokholmske *Commission*; Siden min *Commissionaire Ekholm* først var falden i langvarig Sygdom og efter sin Opkomst var bleven *Auctor* og har indviklet sig i lærde *disputer*¹, har ieg ikke engang faaet Svar paa mine Breve, saa at ieg nu ikke mere vil vente noget fra ham, allerhelst Sommeren snart er forbi. Saa længe ieg endnu har haft Haab, har ieg ikke kunnet give nogen anden *Commission*, men nu ieg seer, der bliver intet af,

¹ Er. Ekholms Skrift, „Det rätta stafningssättet i svensken“ (1758) fremkaldte en betydelig litterær Fejde.

nødes ieg til at bede, Hr. *Cancelli* Raaden vil betiene sig af anden Leilighed, enten over Frederikshald eller ved *Monsr. Wesling*, som har *correspondence* paa Stokholm. Det skal være mig meget kiært, om Hr. *Cancelli* Raaden enten selv vil unde *Mr. Wesling* sine *commissioner*, eller *recommendere* ham til andre brave Mænd der oppe, som behøve *Commissionair* i Khavn, han er en vakker ung Mand, af smuk Familie, og efter Anseelse vil blive *activ* og *accurat* i sine Ting.

Hr. *Cancelli* Raaden har vel læst i *Aviserne*, at den gode *General Major de Thurah* er død; han var i Arbeid med at have villet udgive den 3^{die} *Tome* af *Vitruvius Daniæ*, som skulde indeholde en Beskrivelse over Sieland, hvoraf ieg nylig havde haft nogle Amter til Gienemlæsning. Efterat han havde faaet Hr. *Cancelli* Raadens Brev, skrev han mig til og begierede Hr. *Cancelli* Raadens *Adresse*, som ieg og gav ham, men ieg veed ikke, om han siden kom til at skrive noget Svar, eller han kanskee blev hindret af Sygdommen. Ieg takker hiertelig for de artige Efterretninger om vor Norske Guld-Mine, som ieg efterhaanden vil udbede mig *continuation* af. Ieg har vel hørt, at her skal være kommet Guld ned derfra, og at deraf skal være slagne *Ducater*, men endnu har ieg ingen af Delene seet; de beholde gjerne slige *curiositeter* hos sig ude ved Hoffet, kanskee man vel siden faaer nærmere Kundskab derom.

Men ikke mindre takker ieg, og min Kone føier sin skyldigste Taksigelse til min, for de skønne Multebær, som Hr. *Cancelli* Raadens Godhed har *regaleret* vor liden Hus-holdning med. Om de i Aar ere rare deroppe, saa blive de hos os saa meget rarere, og som de ere saa ganske friske, har de saa delicat en Smag, som ieg neppe før har haft af den *sort*. Kan ieg igjen i nogen ting være til tjeneste, skal det skee med den største Fornøielse. Noget af Betydenhed har ieg ikke at sende tilbage, med mindre Hr. *Cancelli* Raaden vil ansee hosfølgende lille *piece*, som min Tegnemester ved Archivet har udgivet¹.

¹ Søren Abildgaard, Beskrivelse over Stevens Klint, Kbh. 1759. 4°.

Ieg haaber, Herr *Cancelli* Raaden engang i tilstundende Vinter har *Societetet* i god Erindring med et eller andet Stykke, hvad han selv finder behageligt. Vor *Præses* vilde gjerne have det bragt dertil, at en *Tome* hvert Aar skulde udkomme, men ieg frygter, at det neppe kan skee hver andet Aar. Ingen er mere flittig hos os end *Pro-Canceler Pontoppidan*. Ieg mener, han bliver nu snart færdig med sine *Origines Hafniæ*. Vore *Soraner* ere og meget flittige og udgive adskillige Modens *piecer* af *Esprit* og den nye *Gout*, som nu og regierer her i Byen. Ieg bliver alene ved det gamle, hvoriblandt ieg regner dette, at ieg med største tilgivenhed altid vil forblive

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raads
tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenh. d. 16. *Septemb.* 1759.

Nr. 136.

1. December 1759.

TIL CARL GUSTAV WARMHOLTZ¹.

Welbaarne Herr Hof Raad.

I stedet for en vidtløftig *Epistel*, som welb. Herr Hof Raadet havde Aarsag at vente fra mig, fremkommer alene nogle faa Rader, som skal berette, at ieg til sine tider rigtigt har bekommet Herr Hof Raadets gunstige og meget kiærkomne Skrivelser. Hvad ieg har at godtgjøre min alt for utilladelige Forsømmelse med, har ieg kortelig foredraget i mit Brev til Herr *Doct. Serenius*. Noget seent fik ieg vide, at en vis *Cavalier* staaer færdig at reise til Stokholm, hvorfore ieg maae flye Vidtløftighed: Men at ieg dog ikke aldeles skal slaae min Forbindtlighed i Glemmebogen, lader ieg et par smaa *piecer* af vore *Novis* medfølge. Saasnart ieg kommer lidet til Roe efter visse Vidtløftigheder, ieg en tid lang haver haft, skal ieg sekert sende alt, hvad Hr. Hof

¹ Tidligere trykt i Ann. for nord. Oldkynd. og Hist. 1856, S. 371.

Raadet mig har *committeret*. Ieg beklager alene, at ieg sielden hører nogen Reisende, og naar ieg faaer vide nogen Leilighed, er det næsten for seent taget. Tilmed vil de fleste, som reise over Land, ikke gierne tage mod noget stort *pacquet*.

Næst at bede om min *respects* Anmelding hos Naadige Fruen og Frøken Dotter, har ieg Æren med den sædvanlige Høiagtning stedse at henleve

Velbaarne Herr Hof Raadets
ydmygste Tiener
I. Langebek.

Kiøbenh. d. 1. *Decbr.* 1759.

Herr Hof Raadet tækkes ved tilfælde ikke forglemme sit gunstige Løfte, om at meddele mig Fortegning paa sine Svenske *Dubletter*.

Nr. 137.

3. Februar 1760.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Herr Geheime Raad,
Greve og Ober *Secreterer*,
Naadige Herre.

I Henseende til at det Kongelige Geheime Archiv mig allernaadigst er fortroet, hvor de fornemste *originale* Acter, til den Kongl. *Souverainitet* henhørende, ligge forvarede, holder ieg det for min Pligt, hos Deres Høigrevelige *Excellence* underdanigst at forespørge mig, om det ikke skulde være mig allernaadigst tilladt, de samme ved Trykken at bekiendtgjøre¹, tillige med hvis andet, som ieg enten selv maatte eie eller hos andre kunde faae meddeelt, denne lykkelige Forandring her i Rigerne vedkommende, hvorved den Kongelige Enevolds og Arve-Rets Historie, som i mange Skrifter hidindtil har været adspredt og med adskillig

¹ I Randen med Holsteins Haand: *Aproberes*.

Urigtighed beblandet, kunde paa eet Sted have samlet og blive tilforladeligere oplyst. Skulde i Anledning af *Souverainiteten* i Aar blive holdet *Iubileum*, var et saadant Skrift fornødent til at gjøre Festen mere høitidelig, men skeer det ikke, er der dog ingen Tvil paa, at jo dette Skrift usigeligen vil forøge og bestyrke den tropligtskyldige Glæde, som enhver Undersaat finder hos sig, ved at erindre en saa ønskelig og merkværdig Begivenhed og de lyksalige Virkninger, som det Kongelige Huus saavelsom disse Riger og Lande nu i et heelt *Seculo* deraf have prøvet, og fremdeles ved Guds Bistand til Verdens Ende ville fornemme. Efter Hundrede Aars Forløb, da hverken Børn eller Børnebørn af de da levende nu ere i Live, kan man saa meget friere udgive, hvad man kanskee ellers tog i Betragtning udi Mands Minde at lade komme for Lyset; Tilmed er formodeligen det meste længe siden Stykkeviis bleven bekiendt.

Til at give dette Verk saa meget større Prydelse, holder ieg for, der burde stikkes i Kobber et smukt *Portrait* af Kong *Friderik III.* samt *Souverainitets Medaillen*, og endelig Arve-Hyldings *Acten*, hvoraf et Malerie findes paa Kunst Kameret. Ieg formoder, at Verket vil finde endeel Liebhavere, og tør vente ved *Subscription* at faae Omkostningen nogenledes gotgiort, saa at ieg ikke skulde behøve at blive Hans Majestets *Casse* dermed besværlig. Men om Dronningens *Portrait* skulde tages med, saavelsom de fire Hoved Mænds, nemlig *Hannibal Sehesteds*, *Christoffer Gabels*, Biskop *Svanes* og *Præsident Nansens*, vilde kanskee Bekostningen blive mig for voxen.

Ieg indstiller til Deres Høigrevelige *Excellence*, om det behager Dem, derom at gjøre nogen allerunderdanigst Forestilling til Hans Kongelige Majestet, eller alene meddele mig Deres *Excellences* egen naadige Betænkning, som ieg, saa snart mueligt, maatte underdanigst udbede mig, eftersom Tiden snart løber bort, og der saavel til Kobberstikningen som til Verkets Forfatning behøves endeel Tid og Arbeid. Det vilde være saa meget sikrere for mig, om ieg [maatte] vorde allernaadigst befalet, hvilket helst maatte finde

Bifald, at udgive enten en Historie om *Souverainiteten*, oplyst af Documenter, eller allene en Samling af *Acter* og Documenter, som oplyse *Souverainitets* Historien. I dessen Forventning ieg i dybeste Ydmyghed uafadeligen forbliver

Deres Høigrevelige *Excellences*
 Min naadige Herres
 underdanigst tilgivne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 3. *Februar* 1760.

Langebeks egenhændige Udkast til hans „*Souverainitets-Historie*“ findes i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 906, Fol. med en Del tilhørende Papirer. (Dokumentsamling smst. 907–8 Fol.) Efter senere Afskrifter er denne Historie i den nyeste Tid udgiven af J. H. Bang.

Nr. 138.

2. April 1760.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN¹.

Min Høistærede Hr. *Magister*.

Førend Herr *Magisteren* forlader Stokholm, og førend ieg forlader min gamle Boepæl, som ieg nu hver dag er i Begreb med at flytte ud af, bør ieg dog fornøie Hannem med nogle Rader fra min Haand, som ieg er vis paa, Han

¹ N. R. Brocman (født i Norrköping 1731) havde ledsaget Langebek paa hans Rejse 1753–54 og været ham til megen Nytt. Med en inderlig Hengivenhed havde han sluttet sig til ham. At Langebek skjønnede paa den flittige og beskedne Mands Venskab, fremgaar af den lange Række Breve, der vexledes mellem dem. C. Molbech var saa heldig, paa sin Rejse i Sverig 1812, i Norrköping at erhverve en Pakke Breve fra Langebek til Brocman fra Aarene 1760–70. Nærværende Brev er det første i Ordenen af denne Brevsamling, der er en righoldig Kilde til Kundskab om Langebeks personlige Forhold i det ovennævnte Tidsrum. Efter at Professor Jens Møller havde benyttet Brevene til sin Fremstilling af Langebeks Levned i Nye Danske Magazin IV, leverede C. Molbech selv i „Nordisk Tidsskrift for Historie. Literatur og Konst“ IV, 321 ff. en Række Uddrag af dem, uden dog derved at udtømme deres Indhold.

længe og med Længsel har ventet paa; Ieg kender min Ven saa vel, og dømmet om Hannem af mig selv. Ieg bekiender, at det er alt for meget syndet imod Venskabs Pligt, at imodtage tvende Breve og lade en heel Vinter *passere* uden at give Giensvar. De Forandringer, som foregik her i Huset ved Iustitz Raad *Klarups*¹ Endeligt, som indfaldt sidst afvigte 29. *Decembris*, nemlig med hans Midlers *Administration* for hans Død, og Stervboets Behandling samt *Auctioner* efter hans Død, har givet mig mere end nok at bestille. Naar ieg dertil legger, at ieg af *Catharr* og andre smaa Svagheder har tre Gange i denne Vinter maattet holde Sengen, foruden nogle nye paalagte Forretninger, og den Rørelse, ieg i henseende til mine egne Sager staaer i, at ieg har kiøbt mig en stor Gaard², som ieg nu til Paaske flytter ind udi og i Sommer skal bygge paa, da kunde ieg have Undskyldninger nok at besmykke den Forsømmelse med, som ieg imod mine Venner har begaaet: Men ieg er forsikret paa, at de ibland dem, som ere *raisonnables*, endog uden min Undskylding holde mig min Efterladenhet til gode. og ikke formindske deres Venskab eller den Godhed, de bære for mig.

Det er mig kiært, at Hr. *Magisteren* har faaet Indgang i *Antiqv. Archivum* og hos H. *Exc. Grev Bonde*, hvoraf ieg kunde spaae mig selv meget godt; Men siden Min Ven denne gang bliver saa kort tid i Stokholm, og tænker tilkommende Vinter sig længere der at opholde, vil ieg til samme tid spare at gjøre Hannem Besvær; Imidlertid tviler ieg ikke paa, at, om Han seer noget til Fordeel for mine Samlinger, Han jo, endog uden min Paamindelse, kommer mig ihu. I sær var der mange af de gamle Skaanske og Norske Love og andre *Codices*, som ieg under min egen Nærværelse ikke fik tid at *examinere*, ligeledes en stor Deel af de Skaanske Breve, som vi da ikke fik af-

¹ Postkasserer Christen Jensen Klarup, fra hvis Hus Langebek i sin Tid havde faaet sin Hustru. Jvf. Langebekiana, S. 181. Hofman, *Fundationer X*, 391 ff.

² I Raadhusstræde.

skrevne. *Assessor Wesman*¹ har for nylig skrevet mig til; han giver os snart Haab om hans Skaanske Handlinger. Naar Hr. *Magisteren* seer Hr. *Cancelli Raad Berch*, beder ieg venligst hilse, og tillige forhøre, om han har faaet noget *Exemplar* af *Thurahs* Beskrifning om *Bornholm*, ellers har ieg et *Exemplar* til hans tjeneste med flere Sager, som ieg ved først forekommende Leilighed skal sende Ham. Et *Exemplar* af *Wormii Epistler* skal gjerne følge til Hr. *Doctor Celsius*². Og dersom min Ven kan vide at *employere* flere *exemplarer* af samme *Epistolis* eller af det Danske Magazin til *Republiquens* Fordeel, skal de uden Betaling gjerne fremsendes.

Salig *Hagelberg*³ havde lovet, ieg troer med egen Haand, at give mig en *accurat* Afskrift af *Diario Fratrum Minor. Wisbyens*. Kanskee det torde findes blandt hans Papirer enten hos hans Hr. Broder eller andre hans Venner. Ieg tabte ret en god Ven ved den Mands Død. Herr *Botin* har ieg allerede, af hans Skrifter, fattet stor Agtning for, og holder ham for at være en ret god Skribent, naar han alene vilde *citere Autoritet* for sig⁴. Hr. *Lønbom* vilde ieg usigelig gjerne tiene, naar ieg alene kunde komme efter,

¹ Wessman havde hørt til Langebeks fortroligste Omgangsvener under hans Ophold i Stockholm 1753–54 (s. Langebekiana, S. 189 ff.); han var ansat i „Antiquitets-Archivum“.

² Olof Celsius d. y. (f. 1716 † 1794), tidligere Professor i Upsala, nu Sognepræst i Stockholm, endelig Biskop i Lund og Prokansler for Universitetet smst., bekjendt historisk Forfatter og Samler. Som Professor havde han 1749 besøgt Kjøbenhavn: „från vistandet i Köpenhamn härledde sig en sedan med Langebek oafbrudt fortsat historisk brevfxling“, hedder det i Sv. biogr. Lex. III, 241; men intet deraf synes nu bevaret.

³ Se foran S. 267. Hagelberg havde været Assessor i „Antiquitets-Archivum“ (Rigsarkivet) i Stockholm.

⁴ Anders Botin (f. 1724 † 1790), Historiker og Kameralist, især bekjendt ved sin „Beskrifning om Svenska hemman och jordagods“ og „Svenska folkets Historia“. Molbech bemærker (Nord. Tidssk. IV, 322), at Botin i den nyere Udgave af de to første Dele af Historien (1789) har tilføjet Henvisning til Kilderne.

hvor de Papirer have skiulet sig, som han søger efter¹: Men saadanne nye ting giemmes ofte som *Mysteria*. De trykte Norske Love, med flere Bøger, som Hr. *Magisteren* skriver om, skal ieg ved nogen Leilighed i Sommer opsende. Men ieg maae bede, at Min Ven vil paaminde mig derom, ellers glemmer ieg det let, siden ieg har mange ting i Hovedet. Ieg erindrer nu, at ieg i fior gjorde min kiære Hr. *Magister* et lille Tilbud i Penge Sager; Skulde Han behøve noget denne gang i Stokholm, skal ieg strax gjøre Anstalt, hvis ikke, skal Han have dette og mere til gode, naar Gud vil. Han kommer der igien, eller til hvad Tid Han selv finder for godt.

Det skulde meget fornøje mig, om Herr *Magisteren* maa *reussere* i sin Ansøgning om at faae Adgang til alle Rigets *Archiver*. Dersom Hr. *Magisteren* af Hændelse seer Herr *Faggot*², beder ieg melde min Hilsning og takke for den tjenstfærdighed, han lod see mod min Landsmand *Professor Kofod*³, men ieg vilde tillige begiere af ham, om han ikke kunde forskaffe mig et *special* Kart over *Estland*, som ligger mig Magt paa til Oplysning om de gamle Steders Navne bag i K. *Waldemars* Jordebog, eller kanskee nogen anden der oppe kunde have saadant et Kart, fra den tid de *provincer* vare Svenske. Min Hustru og min lille Søn leve Gud skee Lov vel og hilse flittigen, og ieg med sædvanlig Tilgivenhed stedse forbliver

Tuus totus

I. Langebek.

Khavn d. 2. *April* 1760.

¹ Samuel Loenbom (f. 1723 † 1776), Amanuensis i det Kgl. Bibliothek og Antiquitets-Archivum, fortjent, men af Samtiden ikke nok-som paaskjønnet Historiker samt Udgiver af historiske Kilder og Akt-stykker.

² Jacob Faggot (f. 1699 † 1777), Direktør for Landmaalingen i Sverig; han havde som saadan med Landets Kortlægning at gjøre (s. Sv. biogr. Lex. IV, 291 ff.).

³ Peder Kofod Ancher.

Nr. 139.

14. Maj 1760.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Magister*.

De tvende sidste Hr. *Magisterens* Breve har ieg rigtigt erholdet. Det første gjorde mig i adskillige Henseender noget opmærksom, men da ieg læste det sidste og fornam, at mit forige Brev var faldet i de rette Hænder, blev ieg vel tilfreds. Det skulde usigeligen glæde mig, om min Ven kunde *obtinere* det, Han nu søger; men ieg frygter meget, naar der er saa mange andre vigtige *Competenter*. Imidlertid har ieg efterkommet Min K. Vens Begiering og min egen Skyldighed, at ieg har skrevet de 2de Herrer til, og *recom-menderet* Sagen paa det beste, bedende, Min Ven selv leverer Brevene. Herr *Magisteren* kan ikke troe, hvor ondt det gjør mig, at det Venskab, som er imellem os, skal være Hannem en Anstøds Steen hos en og anden af Hans Landsmænd. Man skulde neppe troe, at fornuftige Folk og de, som har Erfarenhed i den *polerede* og lærde Verden, skulde eje saa nedrige *Sentimens*. Hos os gjør man sig ingen Betænkning at befordre dem, som har forskaffet sig Fremmedes Venskab og *particuliere* Bekantskab, naar de alene har derved *evertueret* sig og gjort sig værdige til det, de søge om.

De Øselske *Volumina*, som Hr. *Magisteren* skriver om, naar de indeholdte lutter gamle Sager af *Medio ævo*, skulde ieg vel blive Liebhaber til, men, siden Indholdet er formodelig nyere Ting og vel ikke meget ældere end af forige *Seculo*, derhos det meste kanskee Svenske Historien og lidet eller intet Danske Historien vedkommende, tør ieg ikke engang gjøre Bud derpaa, helst Prisen tykkes mig noget høi sat, og ieg desuden formedelst min Gaards Kiøb og *reparation* har i dette Aar saa mange Udgifter, at ieg ikke kan *spendere* meget paa min *curiositet*, med mindre det var af stor Ælde og Vigtighed og for mine Samlinger aldeles umisteligt. — —

*Major Scherwin*¹, som nu er her i Staden, hilser flittig: Ieg veed ei, om ieg forhen har skrevet, at han i forige Høst har gjort et godt Partie i Fyen og faaet en ung Frøken, som har en skion Herregaard, kaldet *Søbo*. *Elats Raad Hielmstjerne* har i denne tid været saa syg, at man ikke har troet ham til Livet, men nu kommer han sig igien. Just. R. *Klevenfeld* var hos mig i Aftes, han er heelt forlegen, fordi han til Mikkelsdag skal flytte af sit gamle *quarteer*. *Elats R. Luædorf, Mag. Dass* og andre Bekiendtere leve ved det gamle. Ieg selv, min Hustru og liden Søn befinde os for nærværende tid ganske vel, uden at vi en tid lang have haft en Hob Uro ved vores Flytning, og ikke mindre vil faae ved vores forehavende Bygning: Men alt dette er intet imod den Fornøjelse, vi nu have efter saa mange forhen udstandne Fortredeligheder, og at vi har et smukt og godt Sted at boe paa, hvor ieg kan vente med Guds Hielp at blive boende min Livstid, og min Kone efter mig, om hun saa behager.

Forekommer Hr. *Magisteren* nogen af mine forige Bekiendtere, beder ieg anmelde hos dennem min tjenstlige Hilsen, deribland Hr. *Cancelli Raad Stiernman*² ingenlunde maa forglemmes. Dersom Min Herre ved et Tilfælde meddeler mig nogle *Nova litteraria* fra sit Fæderneland, vil Han efter Sædvane ikke lidet fornøie mig. Ieg faaer vel at vide, naar Hr. *Magisteren* forlader *Stokholm*, naar Han til Norkøping ankommer, og hvad Udfald Hans Ansøgning har faaet. Næst min Hustrues Hilsning forbliver ieg med den gamle Tilgivenhed

Min høistærede Hr. *Magister*,
Hans tjenstskyldigste oprigtige tiener
I. Langebek.

Khavn d. 14. *Maji* 1760.

¹ Se foran S. 227.

² Se foran S. 197.

Nr. 140.

21. Juli 1760.

[TIL JOHAN SALOMON DU WAHL.]

Efter Hans Kongl. Maists. allernaadigste Befaling er mig i dag af Hr. Kunstammer Forvalter *Duval*¹ udleveret af det Kongl. Kunstammer det Stykke, som forestiller den Kongl. *Souverainitets* Hyldings-Act, hvilket ieg, saa snart det til Hans Kongl. Maists. Tieneste er brugt, gandske uskadt skal tilbagelevere.

Kiøbenhavn d. 21. *Julii* 1760.

I. Langebek.

Beviset er ved Stykkets Tilbagelevering kasseret (revet halvt over) og tilbageleveret Langebek.

Nr. 141.

31. Oktober 1760.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Magister*.

Tør ieg nu vel svare paa min Vens mange og kiære Breve? Hvormed skal ieg retfærdiggjøre min Forsømmelse? Medlidenhed og Taalemod maae Hr. *Magisteren* have med mig, der ligesom er kommen under en anden Himmel, siden ieg er kommen under eget Tag at boe. Men, uanset ieg nu er flyttet til min sidste Ro i denne Verden, saa har ieg dog derudi hidtil levet i idel Uro, og været landflygtig i mine egne Rum, uden Bøger, uden skriftlig og mundtlig Omgang med Venner, og uden Selskab af andre end Murmestere, Tømermænd, Glarmestere, Snedkere, Smede, Malere, Forgyldere, Gipsere, Tapetmagere, Blekenslagere, Kobersmede, Blytækkere, Stenhuggere, Vandkikere, Broleggere *etc. etc.* Bliv ikke bange, min kiære Ven, for dette vidtløftige Selskab, ieg er kommen udi; thi de ere ikke saa

¹ Se foran S. 19.

farlige som Husarer, Pandurer, Cosaker, Calmuker og deslige Utøi, som andre desværre i disse tider drages med, og al min Uro sigter aleneste til min store Ro og Fornøielse. Ieg er ogsaa nu med Pungens Opladelse bleven de fleste Handverkere qvit, men med Snedkerne er det først kommet saa vidt, at de har begyndt at opsette Reoler til mit Bibliotek, hvortil ieg har udvalgt den største Sal i min Gaard, som er paa 5 grundmurede Fag i anden Etage, og et Kamer ved Siden. Kunde ieg nu til Aarets Udgang see Enden paa denne Tummel, og igien komme i nogen Slags Orden, vilde ieg holde mig lykkelig. Men, omendskiønt ieg den ganske Sommer har haft min fuldkomne Del i disse mine egne Hus-Sager saavel som de i Sl. Klarups Stervboe forfaldne Forretninger, har ieg dog ikke kunnet undgaae at paatage mig et Arbeid, som skal for *Publici* Øien. Det er Hr. *Magisteren* bekiendt, at det nu er 100. Aar, siden vore Konger erholdte den lykkelige Arve- og Enevolds-Regering, og at Undersaaterne i alle Hans Majestets Riger og Lande derfor nyeligen har med største Glæde holdet *Jubileum* i tre Dage, nemlig d. 16. 17. 18. *Octobris*. For da, i Anledning deraf, at underrette og fornøie *Publicum* med en tilforladelig Historie om den Kongl. *Souverainitet*, bilagt med alle de *Actis*, som haves i *Archiverne*, er dette Arbeid faldet paa min Lod, som burde været færdigt til vor Jubelfest, men neppe bliver det før langt ud paa Vinteren. Naar ieg endnu legger dette til, at Helbredden i Sommer af Trekvind og andre smaa Tilfælde undertiden ikke haver været med det beste, finder min Ven Aarsager nok til at undskylde min Efterladenhed. Ja ieg er vis paa, om ieg end var mere forsømelig og frembragte lidet eller intet til Undskyldning, Han dog ikke aflader at være forsikret om min gode *Affection* for Ham; thi saadant er ieg imod Hannem sindet. Ingen Tidende af Sverige har kunnet være mig kjærere end den om Hr. *Magisterens* i Stokholm erholdte liden Tieneste¹, hvorom ogsaa Hr. *Cancelli R. Berch*

¹ Se ndf. S. 300.

har haft den Godhed at tilskrive mig. Ieg er nu i Begreb med at svare Hr. *Cancelli* Raadet og takke hannem for den manhaftige *reflexion*, han gjorde paa min ringe *recomendation*. De Bøger, som ieg har lovet denne gode Herre, ligge endnu alle hos mig og vente paa Leilighed. Folk, som reise over Land, vil ikke lade sig bebyrde med store Pakker, og ieg har den hele Sommer forsømt at være om Skibs Leilighed. De sidste Blade af Hr. *Magisterens* beskrivelse om Norkøping har ieg læst med samme Fornøielse som de foregaaende, og vilde ønske, at vi havde om alle Byer i Norden saa meget og saa godt. Ikke mindre har min Vens Tanker om Runerne mig fornøiet, om hvilke ieg maae sige, at de i mange Maader komme overeens med mine: Men at give Hannem de Underretninger, Han i den Materie har forlangt, da maae ieg rent ud bekiende, at mine *Concepter*, saa vel som mine Bøger og Papirer, har dertil i langsommelig tid været alt for vidt adspredte. Faaer ieg bedre Leilighed, naar Hr. *Magisteren* igien kommer til Stokholm, skal ieg nærmere derom søge at ytre mig. Imidlertid har ieg ikke villet forsøme at skrive disse Sider, nu ieg havde det gode Indfald, paa det min Ven kan være vis paa, at ieg endnu er i Live og af den gamle Beskaffenhed. Ieg takker meget for de artige Efterretninger af *Inscriptioner*, Vaabener og *Documenter*, som Hr. *Magisteren* paa sine Reiser der i Landet har *observeret* og i sine Breve behaget at meddele mig. Ieg beder venligen om *Continuation* af deslige *Nov.-antiquis*, men især, at min Ven ikke glemmer mig, naar nogen *Diplomata* til min Samlings Formerelse forekommer, ligeledes med et rigtigt Kart over Estland. Min Hustru lever vel og helser flittigen, min liden Søn begynder at gaae og tale, og voxer til vor store Fornøielse. Ieg erindrer ei, om ieg før har skrevet, at *Major Scherwin* *deserterede* af den *militaire* ind i den *civile* Stand, og er nu *Etats* Raad. Han boer paa sin Herregaard i Fyen, og maae nødvendig fordybe sig i Studeringer, siden han intet andet har at bestille. *Klevenfeld* er for nogen tid siden bleven *Etats* Raad. Han og

andre Bekiendte her paa Stedet have glædet sig over Hr. *Magisterens employ*. Ieg faaer vel vide, naar Hr. *Magisteren* til Stokholm ankommer. Næst min Helsen til kiære Forældre, Sydskende, Farbroder og andre Bekiendte i Norköping, forbliver ieg, under al Velstands Forønskning, med en oprigtig Tilgivenhed

Min Høistærede Hr. *Magisters*
stedse forbundne Ven og tiener
I. Langebek.

Khavn d. 31. Octobr. 1760.

Magister Dass har længe siden giennemlæst Hr. *Magisterens Piece* om Runerne, fundet sit fulde Nøje derudi, og beder helse og takke for Tilladelsen at maatte læse den. — Ieg sender et lidet Stykke af vore Jubel-Skrifter, hvis *Auctor* er *Pro-Canceller Pontoppidan*¹. Herrerne see heraf, at Danske Friheden er ikke mindre fuldkomen end den, de Svenske tro sig til at have.

Dersom Hr. *Mangaard*², som dette bringer, et vakert ungt Menneske her af Staden, melder sig, da gjør Hr. *Magisteren* mig en Tienest, om Han forskafter hannem Tilgang til at faae see Norköpings Merkværdigheder, i sær *in historia naturali*.

Nr. 142.

31. December 1760.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Hr. *Magister*.

Herr *Magisteren* maae forlade mig, at ieg giver Hannem den gamle Titel, indtil Han lader mig vide, hvad ieg herefter faaer kalde Hannem, *Secreterer*, *Cancellist*, eller

¹ E. Pontoppidan, Patriotiske Betragtninger over danske og norske Mænds borgerlige Frihed under et arveligt Enevoldsregimente. Kbh. 1760.

² Maaske den som Læge siden vel bekjendte Chr. E. Mangor († 1801).

hvorledes Han der paa Stedet bliver *tituleret*¹. Ieg glæder mig, at min Ven er kommen til Stokholm, som Hans kiære Brev af 2. *huius* lærer mig, og vil af det oprigtigste Hierte ønske, at en lykkelig Begyndelse saa vel i Æmbedet som i et nyt Aar maa drage megen Fornøielse, god Helbred og bestandig Velgang efter sig. Ieg skulde vel ikke tvile paa, at Herr *Magisteren* jo nu har bekommet et Brev, som ieg for et Par Maaneder siden skrev med *Monsieur Manggaard* her af Staden. Han havde tillige Brev til Hr. *Cancelli* Raad *Berch* samt nogle *Medailler* fra Hr. *Etats* Raad *Hielmstjerne*. Af samme Brev har Hr. *Magisteren* fornummet, at ingen anden Aarsag har været til min Skrivnings Forsømmelse, end bestandig Uro, Flytning og Byggerie, som har holdet mig varm fra Aarets Begyndelse lige til dets Ende. Og med alt dette er ieg endnu ikke kommen videre, end ieg nu først skal til at sette mine Bøger, *Manuscripter* og Papirerne i Orden. Men Gud skee Lov, at ieg og nu er vel og mageligt boende, og vilde vel ønske, at om min Ven til Sommer kom ned til Skaane for at hente sine Sager, Han da vilde see over til mig og være Vidne dertil — —².

Herr *Magisteren* har i alle sine sidste Breve giort mig Haab om adskillige vakre Stykker til mine Samlingers Formering, hvorfor ieg bliver stedse forbunden, og vil vente ved Leilighed at see noget deraf. Men af det altsamen har intet

¹ Brocman havde nemlig faaet en lille Ansættelse i Antiquitets-Archivum. I Sv. biogr. Lex. III, 89 ff. siger A. Cronholm, at han 1760 blev Kancellist; men Langebek titulerer ham dog „*Secreterer*“ i sine følgende Breve.

² Langebek skriver bl. a. om en Svensker, Gustav Gullin, der havde laant Penge af ham uden at betale. Herom ogsaa mere i senere Breve, hvilket dog her forbigaaes. da det tildels findes i Molbechs Udtog af Brevene til Brocman i Nord. Tidsskr. IV, 323 ff., og kun viser, at forulykkede eller trængende Svenskere, der kom til Kjøbenhavn, søgte at benytte sig af Langebeks „Enfoldighed“, et Udtryk, denne selv benytter for at betegne sig Godtroenhed overfor Personer, der klagede deres øjeblikkelige Forlegenhed og lovede mere, end de kunde eller vilde holde.

mere glædet mig, end det sidst omskrevne *fragmento membraneo*, som er af lige Art med *Wald. II.* Jordebog. Ieg længes meget efter at faae en *accurat* Copie af den hele *Codice*, om mueligt med min Vens egen Haand skrevet, og om nogen *abbreviatur* eller Navn skulde være utydelig, da at male Figuren efter. Hr. *Magisteren* kiender best derudi mit Sind, og kunde end saa meget mere fornøie mig, om Han med Posten vilde sende mig et Blad efter det andet, ligesom det blev færdigt til, da ieg med største *plaisir* betaler ei alene Postpengene, men skal endog rundelig legge Skrive-Løn dertil¹. Ieg paaminder mig, at ieg længe siden har giort min Ven noget lidet Tilbud efter min Evne: Men *Modestien* har forhindret Ham fra at betiene sig deraf. Beder derfor, om Herr *Magisteren*, til sin Istandsættelse i Stokholm eller til Bøger, behøver nogen liden *Summa*, Han da uden Undseelse vil fordre hos mig 500 Dlr. Koper eller noget mere. For Venskab og god *Assistance* er ieg Min kiære Herre meget mere skyldig, men det skal vel finde sig, om Gud vil, vi skal leve noget sammen.

Ved det ieg nu setter mine Bøger op, seer ieg, at mig i min Svenske Samling endnu fattes endeel betydelige Bøger, vil derfor give Hr. *Magisteren* i *Commission*, at Han enten paa *auction* eller ved andet Tilfælde vilde forskaffe mig, for taalelig Priis, (1) *Dalbergs Svecia antiqua &c. Exemplaret* maa være *complet*, thi ieg har merket, at alle *Exemplarer* deraf ere ikke lige fuldkomne. (2) *Carl XII. Hist. af Norberg.* (3) *Rudbeks Atlantica*, NB. med Karterne, og 3de *Tomer* trykte; Hr. *Magistrens* Formand ved *Archivum* havde et *complet Exemplar af Rudb. Atl.*, da ieg var i *Stokholm*, med den 4de *Tome* skreven, som

¹ Det omtalte „Fragment“ findes trykt i Scr. Rer. D. V, 616–21, og sammen med „Kong Valdemars Jordebog“ i O. Niensens Udgave, S. 80–88. Da den Afskrift, Langebek havde erhvervet, og som i saa høj Grad havde glædet ham (s. ndf. Nr. 143 og 144), ikke blev funden af Suhm, skaffede denne sig en ny Afskrift fra Stockholm til Brug ved Udgaven i *Scriptores*.

han tilbød mig for 350 Dlr. K. M. Ieg holdte den gang Prisen for høi, men kanskee ieg nu gav saa meget, om ieg kunde faa saa fuldkommen et *Exemplar*. (4) De latinske *Editioner* af *Leges Upland.* og *Leges Westrogothicæ*, som skal være rare. (5) *Olafs Saga* med *Reenhielms Noter*. —

Ieg har seet af en lærd Tidning, at Hr. *Eckholm*¹ giver Historiske Samlinger ud; disse maatte ieg og gierne have, ønskede ogsaa at vide, hvor meget af *Assessor Wessmans* Skaanske Handlinger er udkommet², ligesaaaf *Bergii* Samlinger³, hvoraf ieg har de fire første Stykker. Min Hustru og Søn hilser venligen, og ieg med den gamle Tilgivenhed fremlever

Herr Magisterens
oprigtige Ven og tiener
I. Langebek.

Khavn d. 31. *Decemb.* 1760.

Hr. *Magisteren* glemmer mig ikke hos *Mr. Faggot*, om noget godt Kart var at faae over *Estland*, ligesaa over *Rügen*, som begge meget kunde tiene mig til Oplysning i den gamle Historie og *Geographie*. Hvis ikke, ønskede ieg at faae nogen enten gammel eller ny Matrikel over disse Landskaber, som nødvendig maatte findes enten i *Cammer Collegio* eller andensteds i Stokholm. Men naar man forlanger saadant noget, tiltænker vedkommende, man har andre *intentioner* dermed, og derfor kommer man aldrig nogen Vei med hvad man arbejder paa. —

¹ Erik Eckholm (ofte omtalt i det foregaaende som Langebeks Kommissionær i Stockholm, f. 1716 † 1774) er bekjendt som Udgiver af „Svenske Fatburen“ og flere periodiske Skrifter. I Sv. biogr. Lex., Ny Följd. III, 272 omtales han som anset Publicist og Sproggransker.

² Nils Wessman (s. S. 292) udgav anonymt: *Äldre och nyare Skånska Handlingar för År 1755*. Kun to Kvartalshefter udkom (i 4°).

³ Bengt Bergius (f. 1723 † 1784), extraord. Assessor i Antiquv.-Coll., udgav 1753–54: „Nyt forråd af äldre och nyare Handlingar rör. Nordiska Historien. 1–4 St. (Sv. biogr. Lex. II, 173 ff.).

Nr. 143.

3. Januar 1761.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Ieg har nu paa et Aars Tid og mere været saa aldeles hentagen i verdslige Sysler, Flytning, Byggerie, Stervboes-Forretninger, at, hvad ieg ikke før har været efterladen, da har ieg i sidst afvigte Aar været ganske glemsom i Henseende til mine gamle og beste Venner. Ieg har stolet paa deres gode Tanker om mig, og ladet mig være nok, at ieg ved andre kunde spørre noget fra dem, og de fra mig. Men det var alt for vidt at misbruge deres Godhed, om ieg, efter saa lang Forsømmelse, blev endnu længere eller aldeles ude med min Skrivelse. Derfor ieg ved Begyndelsen af dette ny Aar, da ieg igien begynder at komme i Rolighed, indstiller mig allerførst hos Hr. *Etats* Raaden, som utvilagtigen er en af mine oprigtigste Venner og Velyndere, for at udbede mig, til en Fornyelse af den gamle Brevvexling, fra Hans egen Haand en fuldkommen Underretning om hans nu værende Tilstand og forehavende lærde Arbeid. Med største Glæde har ieg fornummet, at Hr. *Etats* Raaden er fuldkommen frisk igien efter en farlig Sygdom, og vil af Hiertet ønske, at den gode Gud vil opholde Hannem i dette og flere Aar indtil en høi Alder, som for mange Aarsager saa i sær til Ære og Nytte for Fædernelandet. Høsten er stor, Arbeiderne ere vel mange, men faa gode. Ingen saa flittige og tillige saa gode, som tvende Mænd i Trondhiem. Med hvad Fornøielse og Underviisning for mig selv ieg har læst Herrernes efterhaanden nedsendte *piecer*, og med hvad Længsel ieg venter paa de lovede, derom kan ingen bedre vidne end ieg selv, som vel kan skionne lidet om slige Sager, endskiønt ieg selv ikke gjør ret meget derved. Dersom ikke de mange Hus-Fornødenheder og undertiden en vaklende Helbred havde i

forige Aar hindret mig, da havde ieg vel udrettet noget mere ved Studeringer, end ieg har. Hvad der i dette Aar bliver af, vil Tiden lære. Imidlertid merker ieg alt, at Alderen, som dog er ikkun 51. Aar, begynder at føre flere Skrøbeligheder med sig. *Magister Dass* har vel berettet, at ieg længe har maattet arbeide paa en Historisk Efterretning om *Souverainiteten*. Samme er endnu ikke færdig, saa at, om *Etats Raaden* veed derom nogle *anecdotes* at meddele mig, komme de mig endnu vel tilpas. Formodeligen har Han i udenlandske Skrifter paaagtet lærde Mænds enten rigtige eller urigtige *reflexioner* over denne vigtige Omvexling. Ellers er ieg i fuld Drift med mine Landkarter over *Dania Medii ævi* at lade stikke, som skal føies til *Wald. II.* Jordebog, hvoraf det første er saa got som færdigt. Ieg ønskede, vi havde *Etats Raaden* her nede hos os, da her ere mange Ting, ieg kunde behøve Hans daglige Hielp og Raadførsel udi. I indlagte Brev, som ieg beder maae leveres, har ieg begiert af *Rector Schøning*, han vilde lade mig vide, hvad han forstaaer ved det Sted *Sciringesheal* i *Otheri Periplo*, det samme ieg ogsaa vil bede Hr. *Etats Raaden* om. Ieg er falden paa en Tanke derom, som ieg har betroet *Mag. Dass*, indtil ieg faaer høre Herrernes Betænkning, da det vilde fornøie mig, om Deres Mening vilde stemme ind med min. Ligeledes vilde ieg vide, hvad Sted man skulde forstaae ved *Otheri Truso*; thi ieg kan ei vel troe, at det er *Trosa* i Sverige. Endvidere de Stæder hos *Choros*, som nævnes i *Anscharii Vita*, om de skulde have ligget i nu værende *Curland*. Men Ulykken er, vi har saa faa gamle og *authentique* Skrifter om de Lande i *Austurveg*. Fra *Magister Brocman*, som reiste med mig, og som nu ved min *recommendation* er bleven *employeret* ved *Antiquitets-Archivum* i Stokholm, har ieg nylig haft Brev, hvori han glæder mig med en ny *decouvert*, han har giort, nemlig han har fundet et *Fragmentum membran.* af lige beskaffenhed med *K. Wald. II.* Jordebog, hvori opregnes, hvor mange Plove i hvert Herred, samt Høvdingerne i hvert Sysel, hvorefter følger en Krønike fra 1074. til

1219. og Kongernes Navne til *Eric Christopherson &c.* Ieg længes meget efter en god Udskrift deraf. I forige Sommer skikkede ieg Roskilde Stifts gamle Jordebog op igien, som ieg havde haft til Laans fra Biblioteket i Upsala. Min Kone og Ieg formelde vor *Respect* til Fru *États* Raadinden, hvornæst, med igientagen Velgangs Tilønskning, ieg har den Ære med uafsladelig Høiagtelse at fremleve

Høiædle og Velbaarne Hr. *États* Raads
 tjenstskyldigste tiener

I. Langebek.

Khavnd. 3. Ian. 1761.

Nr. 144.

14. Februar 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Hr. *Secreterer*.

— — Hr. *Secretereren* kan aldrig troe, hvor meget Han har fornøiet mig med det sidst tilsendte, og Gud give Han kunde opdage mig flere saadane Stumper. Ieg maatte gjerne spørge, om dette *fragment* i Skrift, Pergament og *Format* ligner *Waldemari II.* Jordebog, thi da har det maaskee hørt dertil, førend den i senere tider er bleven ombunden, dernæst om det findes *in archivo antiquit.* eller hos nogen *privatum.* Nogle smaa *dubia* har ieg derudi, som ieg en anden gang skal skrive om. Tegningen af den ene Side er ganske vel giort, og skulde ieg vel ønske mig en ligesaadan Afridsning af de andre *paginis*, dersom det kunde have for betaling og uden alt for stor *incommoditet*: Men ieg vil ingenlunde, at min Ven selv skal spille nogen tid derpaa.

Hr. *Secretereren* har efterhaanden i sine Breve giort mig saa mange og vigtige *Quæstioner*, som ieg aldrig til nøje kan besvare. Han erindrer vel fra fordom, hvor liden *credit* ieg har haft for Runernes høie Alder og deres Brug for Christendomen, og ieg frygter, at ieg selv er skyld udi,

at min Herre er bleven saa stor Kætter, som han nu er¹. — — Det er en stor Fortred for mig, at ieg efter min Flytning endnu ikke har faaet mine Bøger og Papirer i Orden, saa ieg med Møje skal opsøge, hvad ieg skal bruge. — — Om Runemesteren *Thordo* er mig intet videre bekiendt, end hvad Hr. *Secretereren* selv veed af *Torfæo* og *Wormio*. Ieg maa sige, at ieg aldrig har haft tid endnu, uden løseligen, at *tractere* den Kundskab om Runerne, saa der er alt for meget i den Materie, ieg kunde lære, om ieg vilde tage tid dertil fra en anden vigtigere og vissere ting. Dog var det mig helt fornødent, men ieg gider neppe været derover, saa længe man skal hielpe sig frem med Gætninger og bryde sig med de urigtige Læsninger, som de fleste hidtil udgivne Runestene *laborere* af. Kunde ieg *examinere* Originalerne selv paa den Maade, som vi gjorde ved den Steen paa Øland, var det en anden Sag. Beder derfor ogsaa, at min Ven ikke gaaer for langt med Gætning, med mindre Han selv har seet og læst Stenens Skrift. — — Hvad Rune-Mynter angaaer, da veed ieg ikke nogen hos os, som ieg kunde vente nogen Oplysning af i denne Artikel. De eneste, som med nogen Flid og Agtsomhed studere vore Oldsager, ere *Etats Raad Suhm* og *Rector Schøning* i Trundhiem, og i visse Stykker *Etats Raad Luxdorf*, de øvrige holde sig mest ved de nyere tider og Smagens Studeringer: Men det er mig noget hinderligt, at de tvende først nævnede Herrer ere saa langt borte, og ved *correspondance* har det ei den rette Art. — — Ieg beder om at være i Erindring med den gamle *Chronologie ab an. 1080. ad 1219*. Skulde Hr. *Secr.* faae god Leilighed at gjøre sig *Archivi* Sager nøie bekiendte, da glem ikke at finde os *Bosiø* Klosters gamle Breve, som ieg vist troer maa være der, endskiønt det, da ieg var i *Stokholm*, af *Wesman* blev negtet. Min Hustru og liden Søn hilse meget

¹ Langebeks Brev fortsættes med Besvarelsen af en Del Spørgsmaal fra Brocman vedrørende Runeindskrifter (s. Molbechs Nord. Tidsskr. IV, 325 ff.).

flittigen, ligesaa *Etats Raad Klevenfeld*, som glæder sig over min Herres *avancement*, og Ieg med en aldeles uforanderlig Tilgivenhed forbliver

Min Høistærede Hr. *Secreterers*
oprigtige tiener
I. Langebek.

Khavn d. 14. *Februar.* 1761.

Nr. 145.

(Februar 1761).

TIL PETER FREDERIK SUHM¹.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Hr. *Etats Raad.*

At ieg saa hastigen igien skriver, skeer fornemligen for at tilkiendegive min Fornøielse over Hr. *Etats Raadens* sidste kiære Brev af 31. *Januarii*. Ieg er meget forbunden for de anviste *loca* om *Souverainiteten*, hvoraf endeel let havde undsluppet mig, i det ieg ikke har læst mange af de nyere Tydske Stats-Skrifter. Ieg vil ikke umage min Herre med at udskrive mig noget af disse Skribenter, eftersom ieg vel her faaer dem alle til Laans. Hvad *Sciringesheal* angaaer, da har det været mig overmaade kiært, at Hr. *Etats Raaden* saavelsom *Rector Schøning*² aldeles har troffet min Mening, som *Mag. Dass* kan vidne, hos hvilken ieg imidlertid havde nedlagt den *in deposito*. Stedet kan umuligen andet være end Kongelle og ligger der ganske vist i Ordet en vrang Læsning eller Skrive-Feil i stedet for *Cyningesheale* eller, som det i vore gamle Skrifter heder, *Kuningahalla* ∴ *Aula Regum*. Saasart mig noget, enten Navn eller andet, i gamle Skrifter, enten trykte eller skrevne,

¹ Brevet har tidligere været trykt i Hist. Tidsskrift IV, 316 ff., dog ikke Efterskriften.

² Schønings Brev til Langebek, dat. Throndhjem d. 6. Febr. 1761, hvori Spørgsmaalet om Sciringesheal udførlig behandles, er endnu bevaret. Jvfr. Scr. Rer. Dan. II, 113—14, Not.

som ikke ere *originale* eller *autographa*, forekommer, som ieg ikke let kan forstaae, fatter ieg strax Mistanke, at der er nogen *falsa lectio* under, og derfor forsøger det paa alle Kanter, til ieg finder det rette. Saaledes gik det mig med *Sciringesheale*, efterat det *Scyrer* og *Scoringia* længe havde brudt mig. Da ieg tog *Otheri* Sø-Reise for mig og nøie overveiede hans Beretning, kunde det ikke andet end vise Vei til det rette Sted. Men man maae for alting studere i den Angel-Saxiske Text, og sette den latinske Oversættelse tilside, som i mange Maader er urigtig og mangelhaftig. *Otheri* første Beretning gav mig den første Anledning til at søge Stedet i Norge, nemlig at han selv boede nordest i Landet, og sydverd eller synden paa det samme Land var Havnen *Sciringesheale*. Nu veed man, at de gamle altid har regnet Norges Strekning mellem Syd og Nord fra *Gotelven* til Finmarken. Da ieg derefter examinerede touren selv, traf det særdeles lykkelig ind. Hans *Iraland*, som ieg ikke vilde antage for Iylland, meget mindre for Island, stod mig vel noget i Veien, men ieg overvandt den Vanskelighed, da ieg resolverede at tage Ordet efter Bogstaven og tog til Hielp det Begreb, som de gamle har gjort sig om visse Landes Lægde imod hinanden, hvilket og *Schønning* meget vel har observeret. Hans *Gotland* vilde ieg ikke vel have taget for Jylland, men ieg blev nødt dertil, og er nu glad ved, at ieg af begge mine kiære Herrer er videre overtalt til at troe det. Det er ingen Tvil paa, at jo det *punctum* i Texten skal staae efter *Northvæge*, og ieg undrer, at hverken *Spelman*¹ eller *Bussæus*² har kunnet see det: Men de har gjort sig *religion* af at forandre noget, ei betænkende, at *puncta* i gamle Skrifter ikke betyde meget; thi ofte ere de alt for mange. ofte alt for faa, og oftest staae de paa de urette Steder: *Otherus* har paa hele sin Reise ikke vovet sig paa Dybet,

¹ Sir Henry Spelman, en berømt engelsk Antikvar († 1641). Han stod i nøje litterær Forbindelse med Dr. Oluf Worm.

² Om Andreas Bussæus, der døde 1735 som Borgmester i Helsingør, se Dsk. biogr. Lex. IV, 267 f.

men overalt fulgt Landkanten paa det nærmeste. Ligesaa har han fra Kongelle til Hedeby først forfulgt Hallands Siden, dernæst igienem Sundet Skaanske Siden til Falsterbo Rif, derfra skudt over til Møen, kanskee ind igienem Grøn-sund, saa at han har faaet Falster, Laaland, Femern paa venstre Haand. Denne vor fælles Opdagelse er altsaa et stort Bevis for Kongelles Ælde, som vel fra ældgamle tider har været en Samlings-Plads for de Nordiske Konger, men tillige, som ieg troer, en Art af Kiøbsted, eftersom det nævnes som en bekiendt Havn synden paa Norge, hvor formodentlig i sær Kiøbmænd har søgt til og drevet Handel med de 3 Nordiske Nationer paa eet bredt. Efter *Others* Beskrivning, skulde man snart troe, at *Bleking* den tid har hørt til Sverige. — —

Ieg seer af een af Hr. *Etats* Raadens *piecer*, at Han holder for, at Runerne har været i brug i disse Lande før Christendommen; Ieg ønskede at vide, om Han har noget grundigt Skiel dertil. Af Bogstavernes Figurer, og af de *Monumenter*, vi have, kan ieg ikke vel troe det. *Klevenfeld* har i gaar tilsendt mig nogle nys bekomne ældgamle Mynter at *dechifrere*, deribland adskillige med Runeskrift. Neppe kan ieg troe, med *Kedero*¹, *Spelman*, *Gibson* og andre, at Engel- og Ir-lænderne har faaet Runer fra os, men snarere med *Gram*, at vi har faaet Runer fra dem eller andre Fremmede. Iblandt bemeldte *Klevenfelds* Mynter ere mange med *Knut Rex*. — — Ieg har i dag haft Brev fra *Helmstedt*, og deri faaet Løfte paa et original Dansk *Diploma* af 1232. som er et *Privil.*, for Staden *Soest* eller *Susatum*, hvilket Hof Rath *Hæberlin* ejer. Fra *Secreterer Brocman* i Stokholm, som var min *Reise-Compagnon*, har ieg nu faaet Afskrift af det sidst omskrevne *Fragment*, som er af samme Alder og Art som *Wald*. 2^{di} Jordebog. Derudi nævnes *Episcopus Omerus*² — — og mangfoldige flere *Proceres* i *Provincerne*, hvoraf ieg nogle af andre Skrifter

¹ Nils Keder, svensk Numismatiker († 1735).

² En Del flere Navne af den saakaldte Broderliste opregnes (s. Scr. Rer. Dan. V, 618 f. O. Nielsen, Kong Valdemars Jordebog, S. 86 ff.).

kan *documentere*, men de fleste endnu ingen andensteds fundet. Om Siælland opregnes, hvor mange *aratra* der vare i hvert Herred. Der nævnes iblandt Kiøbstederne *Hoghakiøping*, som er vel den Stad, som *Hvitfeld* nævner, hvis Indbyggere flyttede til Roskilde. Ieg vilde gierne vide samme Stads rigtige Lægde, som maa søges et Stykke vei fra Isefiorden. Ieg plager *Etats* Raaden med alt for meget gamelt Snak, og maa derfor afbryde. Min Hilsen beder jeg melde til *Rector Schøning*, med tak for hans brev, som ieg i gaar bekom og med første skal besvare. Hans *piece*¹ blev begyndt at læses i Mandags i *Societetet*, og fand megen *approbation*. Fra *Etats* Raad *Hielmstierne* har ieg faaet Hr. *Etats* Raadens sidst nedsendte *piece* om *XI. Seculi* Handel², og læser den med største Fornøielse og Nytte. Min Kone saavel som ieg formelde vores *respect* til Fru *Etats* Raadinden, og Ieg med sædvanlig Høiagtelse har Æren at forblive

Min Høistærede Hr. *Etats* Raads
 tjenstskyldigste tiener
 I. Langebek.

P. S. Mag. Dass beder ydmygst, Hr. *Etats* R. vilde lade forhøre hos Kiøbmand *Wentzell* eller Fogden *Bogardt* (om han er i Byen), om Hr. *Hersleb*³ paa *Fosness* ei ved dem har gjort Anstalt til Penge for hans Søn i Khavn, som nu er i stor Pengetrang, og hvis saa er, at da Pengene strax maa *remitteres*. Hvad tykkes min Herre om det Partie, som nyelig er *declareret* mellem Jomfru *Biørn*, som eier over 120 tusinde Rdlr., og Professor *Rothe*⁴, som *informerer* Prinds *Friderich* og er *author* til adskillige

¹ „Om de gamle Grækeres og Romeres Kundskab om de nordiske Lande.“ Oplæsningen i Videnskabernes Selskab begyndte 16. Febr. 1761 (Hist. Tidsskrift IV, 317, Not.).

² „Den danske og norske Handels Historie i det XI. Seculum“ (trykt i Kbhvnske Vidensk. Selsk. Skr. IX, 84 ff.).

³ Peder Christian Hersleb (s. Erlandsen, Geistlth. i Trondhjems St. S. 368).

⁴ Tyge Rothe og Karen Bjørn ere vel kjendte Navne.

bekjendte *Oder*? Ieg har ære for min *client*, som for en-deel Aar siden *dedicerede* mig sin bog de *gladiis veterum Danorum*. Det andet Partie, mellem vores *Vice Commendant General Major Hauch* og Kamer Herrinde *Staffeldt*, er vel alt bekjendt¹. En ung Kræmer ved Navn *Benzen*, som nylig har begyndt, har i disse dage gjort en anseelig *fallit* over 50000 Rdlr.

Nr. 146.

27. Marts 1761.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Herr Geheime Raad
og *Ober Secreterer*, Naadige Herre!

Paa Deres Høigrevelige *Excellences* naadige Befaling taledede ieg i gaar morges med *Prof. Preusler*² om det bevidste Stykke³ at *gravere*, om han kunde sig det paatage, hvad den nøjeste Priis skulde blive, og hvor lang Tid dertil behøves. Han beholdt Stykket hos sig for at betænke sig og gjøre Overslag, og skikkede mig det tilbage i Aftes med dette egenhændige Svar⁴: At han ikke kunde *gravere* det under 500. Rdlr., og maatte have 2. Aars tid dertil; Men som han haabede at faa en eller to velskikkede Folk; vilde han ved dem under sin Opsigt forfærdige det i ringere Tid og for 300. Rdlr. Men vilde man give ham *commission* at lade det *gravere* udenlands, troede han at kunne skaffe det gjort i et Aar og for 200. Rdlr.

I hvor gierne ieg havde ønsket, at dette Stykke, som *Prof. Preusler* meget *approberede*, af hans egen Haand

¹ Andreas Hauch ægtede 24. April 1761 Fru Anna Cathrine Staffeldt f. von der Maase (s. Dsk. biogr. Lex. VII, 139 ff.).

² Den bekjendte Kobberstikker Johan Martin Preisler (f. 1715 † 1794, s. Weilbach, Dansk Konsterlexikon).

³ Arvehyldingen (s. foran S. 296).

⁴ Dette Svar med andre Breve fra Preisler, J. Haas og W. A. Müller vedrørende Stikningen af det nævnte Billede gjemmes nu i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 906, Fol.

havde blevet forfærdiget, saa synes dog Prisen vel høi og tiden alt for lang, enten det skulde gøres af ham selv eller under hans Opsigt. Hans Forslag om at lade det *gravere* udenlands, tykkes mig ikke meget om; thi først er det uvist, om det da blev bedre giort end hos os selv af *Haas*, dernæst kunde det ved den Leilighed fra *Nürnberg* eller *Augsburg* komme til at *circulere* i Tydskland, førend man selv her *publicerede* det, og endelig er baade Prisen høi nok og Tiden endda vel lang for at lade det gøre hos Fremmede.

Altsaa skulde ieg underdanigst udbede mig nærmere *Ordre*, om ieg videre med Hr. *Preisler* skal *entrere*, eller ieg paa ny skal tiltale Koberstikker *Haas* derom, som i fior forlangede i det allerringeste 150. Rdlr. for at *gravere* det, endskiønt han længe og stivt paastoed 200. Rdlr. Ieg skulde haabe hos hannem at faa det færdigt i meget kortere Tid end et Aar.

I allerdybeste Ydmyghed har ieg den Ære at forblive

Deres Høigrevelige *Excellences*
underdanigste tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 27. *Martii* 1761.

Under 14. April 1761 skrev J. L. Holstein fra Kancelliet til Langebek, at Sagen var bleven refereret for Kongen, der havde resolveret, „at naar Professor *Preusler* med egen Haand vil gravere det forbemeldte Stykke for 400 Rdl., kan det af ham blive forfærdiget“. Langebek skulde derfor nærmere forhandle med ham derom (Gl. kgl. Saml. 906, Fol.).

Nr. 147.

4. April 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høistærede Herr *Secreterer*.

Tænk aldrig, Min kiære Herre, at ieg slaaer Hannem i Glembogen, fordi ieg efter Sædvane tøver noget, inden ieg giver Svar. Hans sidste Brev af 6. *Martii*, saa lidet

som det var, kunde ikke andet end være mig kiærkomet, siden det tilførde mig et saa rart Stykke i vor gamle Historie. Gud give, Han kunde være lykkelig at opspore mig mange saadanne Stumper, hvor vilde da ikke det gamle Venskab imellem os, som desuden vel ikke svækkes, utroligen befæste sig. Ieg takker for Umagen med de indkøbte Bøger, som Min Ven vel har den Godhed at besørge mig oversendte med første Skibs Leilighed. — — Dersoni det øvrige af *fragmento rationarii* endnu ikke er tegnet, ønskede ieg helst at faae hver Side paa et Blad for sig; *accuratessen*, haaber ieg, Min Ven søger for. — — Det skulde være mig kiært, at faae snart see *Ingvars Saga* trykt¹, og tykkes mig ganske vel om at lade Afhandlingen om *Runer* trykke derhos. Min Ven giver jo ikke sin Mening ud for afgjort og *infallible*, men stiller den under andres *correction*, og altid vil være bered til at forandre, i fald han bliver anderledes overtydet. Er *Profess. Klein* endnu i Stokholm, da vær saa god at hilse ham flittig, og fornem, om han har hugset paa den *Commission* om *Prof. Mejers* Kart over *Rügen*². Det er ei alene over *Rügen* og Estland ieg mangler gode Karter, men og fornemlig over Hal- land og Blekingen. Landmæterie-*Contoirets* Karter ere skønne, skulde der være flere udkomne end 1. *Stokholm*, 2. *Mælaren*, 3. *Upland*, 4. *Vestmanland*, 5. *Södermanland*, 6. *Nerike*, 7. *Skaane*, da ønskede ieg jo før jo hellere at faae dem. Hr. *Faggot* kunde gjerne tiene mig med de Karter, mig fattes, men de gode Herrer tænker altid, at man har Stats Hensigter med slige Begieringer, hvilket dog er langt fra mig. Ieg skal med første sende Min Ven et Aftryk af mit *generale* Kart over *Dania medii ævi*,

¹ Brocman arbejdede paa en Udgave af denne Saga (hvorum mere i det følgende).

² Den nævnte Professor Klein var fra Greifswald; da han nogle Aar tidligere havde passeret Kjøbenhavn, havde Langebek givet ham 10 Rdlr. for at skaffe Kortet over Rygen, men ikke siden hørt fra ham. Han havde oversat paa Tydsk det tidligere omtalte Skrift af Biskop Brovallius „om Vattenminskningen“.

hvoraf kan sees, at ieg til intet andet bruger de nye Karter, end til at oplyse den gamle *geographie*.

· Kommer Hr. *Secretereren* nu aldrig over nogle gamle Mynter, enten Svenske eller andre? Ieg beder og dermed have et vaaget Øje, om noget saadant skulde forefalde. Ieg har nylig haft den Lykke at see endeel gamle Danske hidtil ubekjendte Mynter, nogle af dem vare med latinsk Skrift af *Cnut Rex Dan.* myntede i Lund, Roskilde og Slangerop, nogle med Runisk Skrift *Sven Rex T. Ta. Tan. Tannim. Tannima* (formodentlig af *Sven Estridsen*). Andre Rune-Mynter, dog af selv samme Størrelse og Figur paa begge Sider, havde andre *Inscriptioner*. — ¹

Kan Min Ven forklare mig disse *Inscriptioner*, giør Han mig en stor Tienst. Til at vise, hvorledes de alle har seet ud, sender ieg herhos et Stykke af en af sidst anførte Slag, som Ejeren havde med flere overskaaret for at lade prøve Sølvets Finhed. Fra Tydskland venter ieg et *Orig. Diploma* af 123*, som en god Ven har bragt mig til veje fra en lærd Mand, hvorved K. *Erik, Wald. 2^{di} Søn* giver *Privil.* til Staden *Susat*. Samme Ven har forskaffet mig Afskrift af adskillige Documenter til mine Saanlinger hørende. En sørgelig Tidende havde ieg med Gaars-Posten fra Rostok, at nemlig Borgemester og *Doctor Nettelblatt* d. 26. *Martii* sidstleden er ved Døden afgangen i sin Alders 47de Aar. Denne gode Mand havde og hos mig sin *Merite*. Saaledes bukker en Ven af efter den anden. Naar ieg her næst skriver igien, skal ieg forelegge Min Herre en hel Hob *geographiske Quæstioner*. Denne Gang tillader mig tiden ikke at være vidtløftig, hvorfor ieg slutter med flittig Helsning fra mine, og forbliver med bestandig Tilgivenhed

Min Høistærede Herres
ydmyge og oprigtigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 4. *April* 1761.

¹ I Brevet følger derpaa en Del saadanne „*Inscriptioner*“, der dog for Fagmænd neppe ville indeholde noget ubekjendt.

Nr. 148.

15. April 1761.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Herr Geheime Raad
og Ober *Secreterer*, Naadige Herre.

I allerunderdanigste Følge af Hans Kongelige Majestets allernaadigste *Resolution*, som mig ved Deres Høigrevelige *Excellence* saavel mundtlig som skriftlig naadigst er tilkiendegiven, har ieg strax talet med *Professor Preusler*, som fandt sig fornøjet med de allernaadigst tilbudne 400. Rdlr., for det bevidste Stykke at *gravere*. Hvorpaa ieg leverede ham Tegningen, og han lovede, at legge al Flid derpaa, og med egne Hænder saa snart muligt skaffe det færdigt. *Original* Skilderiet begierede Hr. *Preusler* til sig paa nogen tid til Eftersyn, hvorfor ieg, i steden for at lade det bringe igien paa Kunstkammeret, har leveret ham det i sit *logement* paa *Charlottenborg*. Ellers beklagede Hr. *Preusler* meget, at her siden *Mirgelbergs*¹ Død ikke var nogen, som kunde gjøre et skikkeligt Aftryk af nogen god Koberplade, og det var umueligt, at nogen af dem, her var, kunde trykke dette store Stykke, naar det blev færdigt, tilbørligen af. Hvorfor han meget bad mig, at ieg hos Deres Høigrevelige *Excellence* indstændig og underdanigst vilde *recommendere* den Sag, at Deres Høigrevelige *Excellence* som *Patron* for Kunsten og Videnskaberne vilde ved god Leilighed foredrage paa høiere Steder, hvor fornødent det var for Koberstik-*Professionen*, at her igien kom en Mand ind, som *ex professo* havde lært og ret forstod at trykke Koberstykker. Vel tilstod Hr. *Preusler*, at om saadan en Kobertrykker skulde *publico nomine* herind forskrives, vilde den kanskee komme med for sterke Betingninger, hvorfor han foreslog, at, om det allernaadigst maatte gives hannem i *Commission* at forskrive saadan Mand som for sig selv, vilde han anvende sin beste Flid, at baade en

¹ Kobertrykker.

dygtig Mand og paa billige *conditioner* skulde formaaes til at komme herind.

Endnu har ieg underdanigst at udbede mig, at, efterdi ieg til Tegneren *Müller*¹ imod hans *qvittering* har udbetalt for Tegningen de *accorderede* 50. Rdlr., ieg da naadigst maatte underrettes, hvor ieg igien maatte annamme bemeldte udlagte Penge. I allerdybeste Ydmyghed forbliver ieg,

Naadige Herre,
Deres Høigrevelige *Excellences*
underdanige ringe tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 15. *Aprilis* 1761.

Langebek maa noget senere have indgivet en Forespørgsel, om Trykningen af Værket skulde vente efter Kobberstykket². Den er dog ikke funden, men derimod følgende Resolution (i Gl. kgl. Saml. 906, Fol.):

Auf die durch des Herrn Geheimbde Raths Graffen von *Holstein* Excellentz eingesandte Anfrage und Vorstellung des Herrn Iustitz Rath *Langerbeck* haben Ihro Maytt. in Gnaden resolviret:

Dass das von dem Herrn Iustitz Rath unternommene Werck nicht auf die Verfertigung des Kupffer-Stückes warten, sondern, so bald es fertig, gedrucket,

Das Kupffer-Stück jedoch aber auch verfertigt und, wenn es thunlich, gestochen werden solle,

Und dass allerhöchst dieselbe für die Bestreitung der zu letztern erforderlichen Unkosten, woferne es nöthig seyn solte, sorgen wolle.

Friedensburg d. 1. *Aug.* 1761. *J. H. E. Bernstorff.*

Nr. 149.

24. April 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Secreterer*.

Desse faa Linier skriver ieg med Herr *Consul Koustrup*, som i Morgen reiser herfra op til *Stokholm*, at ieg derved

¹ Wilhelm Andreas Müller (f. 1733 † 1816), Miniaturmaler (s. Weilbach, Dansk Kunstnerlexikon).

² Kobberstykket blev færdigt — Pladen gjemmes endnu i det Kgl. Bibl.; men Langebek fik aldrig sit Værk udgivet.

kan give Anledning til Bekantskab med denne Mand, som jeg har gjort saadan Aftale med, at han herefter sikkert og hurtigt befordrer, hvad som maatte behøve at tilsendes mig med Skibs Leilighed. Ieg sender nu de forlangte *Rune-Inscriptioner af Camdeno*, hvis nyeste *Edition* ieg fand hos Hr. *Etats Raad Hielmstjerne*; men ieg troer ikke, de ere meget gamle. — — Hr. *Etats Raad Luxdorf* piner mig meget, at ieg skal skaffe hannem gamle Svenske Mynt-Ordninger, især før og af det XVI^{de} *Seculo*; forekommer Min Ven noget af dette Slag, da tænk paa os. Ieg for min Part beder om flere *fragmenter ævi Waldemariani* og *Diplomata omnis ævi*, fornemlig de som løber ind udi nogen Part af Danske Historien. Ieg lader herhos følge et Aftryk af mit *generale* Kart over *Dania Medii ævi*, som tillige indbefatter Estland og alle de Lande om Østersøen, som vore Konger i XII. og XIII. *Seculis* *conqueterede*. For *proportionens* Skyld er Sverige og et Stykke af Norge med derpaa, og, siden disse Lande ere der, vilde ieg gjerne have med saa mange af de gamle *provincers* og Steders Navne, som derpaa kunde rummes, paa det Kartet kunde være brugbart for dem, som læse alle 3. Rigernes Historie. Dette er endnu ikke det sidste Aftryk, der findes adskillige Feil og Mangler derpaa, som ieg ved ny *correctur* lader ændre. Beder derfor indstændig, Min Ven meddeler mig oprigtigen sine Anmerkninger derover, og, er der nogen anden god Mand, som noget i den gamle *Geographie* kan *præstere*, da maae Hr. *Secretereren* gjerne forevise det til Eftersyn, thi ieg tager gjerne imod alle brave Folks Underviisning. Det er ellers næsten ikke mueligt at faae det saa *accurat*, som ieg gjerne vilde. Foruden dette har ieg fire *Speciele* Karter, nemlig: Et over Synder Jylland og *Nordalbingien*, nu Slesvig Holsten, hvilket snart og er færdigt, Et over Nørre Jylland, Et over Siælland, Fyn og Øerne, Et over Skaane, Halland og Blekingen. Disse 5. Karter koste over 500. Rdlr., for hvilke, og meget mere, ieg paa *Publici* vegne har at takke vor prisværdige Konge. Udi Ziraterne paa dette Kart er anført alle *Walde-*

mari II. Vasallers Vaabener ex sigillis. Nogle Steder herpaa har ikke faaet deres ganske rigtige *situation*, og det dels for Tegnerens dels Koberstikkerens Uagtsomhed, men paa et *general* Kart, hvor alting skal forestilles i smaat, faaer man lade sig nøje med en ongefærlig Bestemmelse af Stederne. Det skulde være mig overmaade kiært, om ieg endnu kunde overtale Min Ven til at besøge mig i denne Sommer, for at see min ny Bopæl, da der og kunde falde et og andet at *conferere* om; Det er dog ingen al Verdens Reise fra *Stokholm* til *Kiøbenhavn*. Men kan det *absolute* ikke lade sig giøre, da meld mig Aarsagen dertil, og mag det endelig saa, at det dog skeer ad Aare; Gud veed, hvorlænge vi leve, og om siden bliver Leilighed oftere at samles, hvorom ieg *despererer*, dersom Min kiære Herre faaer tilfælde at komme i Familie; thi da er man ikke længere sin egen. Ieg maa afbryde med flittig Helsning fra mine, forblivende med den gamle Tilgivenhed

Min Høistærede Herr *Secreterers*
forbundne tiener og Ven
I. Langebek.

Khavn d. 24. April. 1761.

Nr. 150.

6. Maj 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Secreterers*.

— — Det er mig kiært, at mine *Paqvetter* ere fremkomne, og at Bøgerne, som Min Ven rigtig har uddeelt, have været til Fornøjelse. *Richardsons Hallandiam* har ieg, men takker Hr. *Cancelli* Raad *Berch* ligefuldt, og kan altid ved tilfælde *profitere* af hans Godhed for mig, i sær om Han tillader mig at faae *Copie* af et eller andet Stykke, som *in Archivo* maatte findes, gamle Danske Historien anrørende og følgelig uskyldigt. Ieg samler allerede atter paa nogen liden Historisk *Paquet* til Hr. *Cancelli* Raadets

tjenest, som ieg gjør mig et stort Nøje af i henseende til den Bevaagenhed, Hr. *Cancelli* Raadet viser haade mod Hr. *Secretereren* og mig. Ieg er høiligen forbunden for tilsendte Tegning af de gamle Blade, og beder, at Bekostningen skrives paa min Regning. Med samme Tegning er ieg særdeles vel nøjet, og er det mig ikke ukiært, at Min Ven har ladet sine Herrer *Præsides* forud see den, hvoraf de gode Herrer kan fornemme, at vor *correspondance* er uskyldig, og indeholder ingen *Mysterer*. — — Er det mueligt at faae *Ehrenpreussii Catal.* nedsendt før *Auctionen*¹, skulde det være mig kiært, hvis ikke, vil ieg bede, at min Ven ikke glemmer mig med *Rudbeks Atlantica*, som ieg vil give 4 à 600 Dlr. K^m. for, i fald de 3. *Tomer* er trykte og den 4de skreven; men om den fjerde eller noget deraf er trykt, da en god deel mere, alt efter Min Vens eget Tykke. Paa *Dahlbergs Svecia* veed ieg ikke Prisen, men ieg tænker, at, naar *Exemplaret* er godt og i alle Maader *complet*, er det vel 200 Dlr. K^m. værdt og kanske noget mere. Men ieg er forsikret, at min Ven er sparsom over min Pung det meste mueligt. Det gjør mig ondt, at *Prof. Klein* er død, uden at tænke paa mig i sit *Testament*. Men det er ikke de første Penge, ieg paa saadan Maade har begravet; det er ikke længe siden ieg paa samme Maade mistede 30. Rdlr. ved *Mag. Søderberg*, som druknede paa Reisen til Lybek; Ieg vil ikke melde om flere *Summer* til en og anden hos os selv; Men ved alt dette har ieg den *satisfaction*, at ieg med et maadeligt Tab har gjort adskillige trængende Folk glade for en tid; dog lærer det mig herefter at blive mere haard, helst mine Indkomster ere ikke meget store. Min Kone og liden Søn helser flittigen og ieg forbliver med en bestandig Oprigtighed
 Hr. *Secretererens* Ven og tiener

Khavn d. 6. *Maji* 1761.

I. Langebek.

¹ Grev Carl Didrik Ehrenpreuss (f. 1692 † 1760), Præsæs i Vetenskaps-Akademien og Kansler for Upsala Universitet. Han havde efterladt sig et anseligt Bibliothek.

Den fortroede Sag skal blive hos mig selv. Ieg vil alene svare derpaa, at ieg ønsker og formoder, at den Mand, som Sagen anrører, og som ieg af Hiertet vil vel¹, vilde lade Fornuften komme *passionerne* til Hielp, og see vel til for den tilkommende Tid.

Nr. 151.

11. Juli 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Secreterer*.

Ieg veed ikke, hvor ieg var falden paa den Tanke, at Hr. *Secretereren* i denne vakre Somertid maatte være reist paa Landet. Men af et Brev under 3. *huius* fra Hr. *Cancelli* Raad *Berch*² slutter ieg, at Min Herre opholder sig i Staden. — — Ieg glemte sidst at melde, at ieg da allerede havde faaet de over Søen nedsendte Bøger, hvormed ieg er overmaade vel fornøiet og har aldeles intet at udsette paa Kiøbet. Naar Hr. *Ekholm* atter skulde have nogen saadan Samling til Afhænding, skulde ieg vel attraae at see For-tegnelsen derpaa, ja ogsaa tage et *Quantum* deraf, naar det ikke var de samme, ieg tilforn har. Var der og nogle fremmede gamle *Historica* ibland, det skadede intet, fornemlig om det var af Grandskabet rundt om os. I sær ønskede ieg mig flere saadanne *Volumina* af *Actis Publicis*, gamle Ligprædikener *etc.* — — Til mit Kart over *Dania medii ævi* vil ieg fra Min Ven vist vente nogle *addenda* og *corrigenda*, men de maae ikke være nyere end af 13de *Seculo*; thi Rumet tillader ikke at tage *recentiora* med. Med min Koberstikker og hans Aftryk er ieg ikke ganske fornøjet. Ieg har nu endelig og faaet det første af mine *speciale* Karter færdigt over *Ducatus Iutiæ* (Slesvig Hertugdøm) og *Dominium Nordalbingiæ* (Holsten). Nu skal det *speciale* Kart over Skaane, Halland og Bleking under Grav-

¹ D. e. Brocman selv (Ægteskabsplan).

² Dette Brev er endnu bevaret.

stikken. I hvilken Henseende ieg meget længes efter at faae det Kart over Halland, som Hr. *Cancelli R. Berch* har haft den Godhed at tiene mig med. Kunde ieg nu være saa lykkelig at faae noget over Blekingen, blev ieg ret hiulpen. Herr *Secretereren* maae endelig skaffe mig at vide, om flere Karter af Landmætere-*Contoirtet* ere udkomne end de, der allerede vare trykte, da ieg var i Stockholm, som ieg troer var en (!) Stykker, syv i Tallet. Den Tidende *de reperto Diplomatario Bergensi* gjorde mig helt glad. Jeg har efterseet min Samling af *Diplomatias*, og finder adskillige af de samme deribland; men siden ingen af dem ere af *originaler* tagne, frygter ieg, at ieg faaer uleilige Min Ven med at efterhaanden give mig rigtige Copier af dem alle. Var det ikke mueligt at faae nogen anden for Betaling til at udskrive sligt? Havde ieg først Copie af et Par, kunde ieg strax see, om de, her findes, ikke fordom maatte være tagne af samme *Codice*. Lad mig vide, kiære Herre, hvor denne *Codex* findes, og om den er paa Pergament, og i hvad *format*, om vel eller *negligenter* skreven &c. End mere længes ieg at blive underrettet om den bevidste G...¹ Handel; Hr. *Secretereren* skulde aldrig troe, hvor bekymret ieg er om en saadan Vens Velgang; det er mig ikke om Rigdom eller Fattigdom at gjøre, naar alene Personen er god og Vilcorene saadane, at Sorg for Livets Næring, som er udragelig nok for een, ikke skal qvæle tvende eller flere. Ieg havde fast troet, at Min Ven i denne Sommer havde besøgt mig: Men skeer det ikke nu, bliver der vel aldrig mere noget af. En Samtale havde dog været mig meget kiær, og ieg er vis paa, det ogsaa havde fornøiet Hannem at see min nu værende Bopæl, som er en Hob rumeligere og mageligere end forige. Min *Compliment* skal ieg bede anmelde til Hr. *Cancelli Raad Berch*, som ieg med første skriftlig skal opvarte.

¹ Saaledes i Originalen. At der skal læses „Gifte-Handel“, er neppe tvivlsomt (s. Efterskriften til forrige Brev).

Min Kone og liden Søn hilse flittigst, og ieg med den sædvanlige Høiagtning har Æren at forblive

Min Høistærede Hr. *Secretererens*
 tjenstforbundne oprigtige
 tiener

I. Langebek.

Khavn d. 11. *Iulii* 1761.

P. S. Ieg har faaet tilskikket *Catal.* over Sl. H. *Ex. Gr. Ehrenpreusses Bibliothec*, og faaer nu gjøre Hr. *Secretereren* nyt Besvær med min *Commission* paa adskillige *Numere* derudi, nemlig

(Bogliste paa 60 *Numere* følger).

Priserne rammer Herr *Secretereren* best selv¹. Vær ikke for sparsom især paa dem *in folio*. Saasnart ieg faaer Efterretning, skal ieg strax gjøre Anstalt om Penge.

Nr. 152.

22. Juli 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Ædle, Høistærede Herr *Secreterer*.

— — Mit forige Brev af 11. *Iulii* er vel rigtig tilstede kommet, hvorudi ieg gav mig Frihed at bemøde Hr. *Secretereren* med mine *Commissioner* paa *Ehrenpreusses Auction*. Tviler ikke paa, Han derudinden seer paa mit beste, baade at være sparsom og *resolut* til rette Tid, og jo ikke let lader *Rudbeks Atlantica* for et hundrede Dlr. K^m. eller to mere gaae bort fra mig, siden det er saa *complet* et *exemplar*. Skulde min Herre frygte for at faae *credit* paa *auktionen*, skal ieg forud *remittere* noget, saa snart ieg derom bliver paamindt. Er der nogen god Bog, som Hr. *Secretereren* for sig haver Lyst til, da vær saa god

¹ Ved nogle af *Numrene* har *Langebek* dog tilføjet *Priserne*. Den højeste Pris, han foreslog, var 7 à 800 D. K^m. (Daler Kobbermynt) for *Rudbeks Atlantica* i 4 Dele.

at kiøbe den for min Regning og behold den paa Afslag i *provisionen*.

Vidste ieg, der var noget godt Kart over *Estland* at faae, torde ieg vel anmode vor *Minister* eller Hr. *Koustrup* derom. Men nødigt vilde ieg gjøre det, om ieg enten skulde faae Ney, eller kanskee erholde noget *ordinairt* Kart over *Lifland*, hvorpaa *Estland* og findes; thi af saadane baade ældere og nyere har ieg nok. Men det, ieg vilde have, skulde være meget *speciel* over *Estland* og med Flid giort, af hvilket Slag man vel skulde troe, der maatte være nogen giort, medens Sverige havde dette Land.

Af Hr. *Faggot* kunde ieg forud ikke spaae mig andet Omdøme om mit Kart, al den stund den gode Mand vel ei har sønderlig Smag for den gamle Historie, og derfor ei kan holde saadant Arbeid Møden værdt. Ikke desmindre havde ieg gjerne ønsket at faae vide nogle af de betydeligste Feil, som kanskee endnu kunde rettes; det er just derfor, ieg underkaster det kyndige Mænds *Censur*. Ieg vil gjerne troe, at noget derpaa ikke vel kan læses; thi Kobertrykkeren har skilt sig alt for ilde ved de første Prøve-Ark. Kan Min Ven selv ved god tid og Leilighed give mig nogle Erindringer til Kartets Forbedring, skal det være mig kiært.

Saasart Herr *Strøm*¹ gjør Alvor af at lade trykke sin *Catal. Numism.*, vilde ieg gjerne *prænumerere* paa 3. à 4. *Exemplarer*, hvorm ig tilforn har skrevet. Ieg vidste ikke før nu, at den *Catal.* over *Ehrenpr.* Bibliotek var mig tilsendt fra Hr. *Strøm*, hvorfor den gode Mand paa det venligste bør hilses og takkes. Fra Hr. *Koustrup* har ieg ikke faaet nogen Ting tilsendt, uden alene en *Catal.* over alt, hvad som findes trykt i de Svenske Bogtrykkerier over hele Riget. Skulde han have tiltænkt mig noget andet, da har ieg ikke faaet det.

Ieg begynder nu at længes efter at faae see *Ingvars Saga* trykt, og *approberer* ganske meget endog de sidst

¹ Se foran S. 197.

meddelte Betænkninger om Runerne og Runstenene. Hvad den anden Sag angaaer, som Hr. *Secretereren proponerer*, da, omendskiønt det ikke skulde fattes paa min Villie at giøre dertil, hvad ieg kunde, ieg og meget vel kiender min Herres *Merita in rem literar. Septentrionis nostri*, seer ieg forud, at det paa nærværende tid neppe skulde lade sig giøre; Man *prætenderer* hos os, foruden andre bevægende Aarsager, et hos *publicum* mere bekiendt Navn og *Merita*, mere anseelig *Charge*, Formue til at udføre Standen &c. Alt dette kommer vel med tiden, da man tillige bør passe paa den beleilige Tid. Men Spørgsmaal, om ogsaa Sagen i Fremtiden blev giørlig, om den da kunde bringe nogen Nytte med sig, om den ikke snarere skulde have skadelige Følger? Min Ven kiender vel selv Verden, dens Ondskab og Mistanke, som ieg holder for, et klogt Menneske, saa vidt mueligt, maae flye, eller i det mindste ikke paadrage sig, før man er i Stand til at vise sine Gierningers gode Grund. Imidlertid kan Han forsekre sig, at ieg ikke forsømer, ved mindste gode Tilfælde, at foredrage Min Herres *merita* imod mig og begges Fæderneland, Gud give ieg saaledes kunde bane Veien til noget angenemt¹. Vi maae nu først see, hvorledes det andet og mere betydelige Forehavende falder ud, Gud give Lykke og beste Raad.

Det Raad, Hr. *Secretarien* giver mig, at søge et Kart over *Blekingen* hos *Barnekow*², er ganske got, men ieg er ræd, den gode Herre bliver alt for frygtsom at tiene mig i dette *petito*. Det, som ieg nu indstændigen vil have Hr. *Secretereren* ombedet, er, at Han med første Post vil sende mig det Kart over Halland, som Hr. *Cancelli* Raad *Berch* har *regaleret* mig med; de øvrige Sager kan giemmes, indtil der bliver noget mere at oversende. — —

Ieg *condolerer* over Hans kiære Farbroders Død. I

¹ Vi vide ikke med Vished, hvad det er for en Anerkjendelse fra dansk Side, Brocman har eftertragtet.

² Slægten Barnekow havde saa mange Repræsentanter, at det ikke er saa let at sige, hvilken der menes (se dog nedf. S. 361).

vor Familie er for kort siden bortdød *Secret. Klarups*¹ Fader Hr. *Fint*², og min Svoger *Bechmans*³ gamle Moder, som efterlader sine børn anseelige Midler.

Hr. *Etats R. Hielmstjerne* beder hilse, og ønskede, at Hr. *Secretairen* kunde forskaffe hannem en *Disput.*, som er holden i *Åbo* af *Pryss* og *Tengblad de Irruptione Suecorum in Holsatiam duce Torstensonio*. Er den at faae for Penge, vilde ieg og gierne have et *Exemplar*. Ieg skulde og ved Leilighed have 3^{die} *Tomen* af *Dalins Historie*, som Hr. *Berch* beretter mig være udkommen. Kan vi aldrig vente mere af *Wessmans* Skaanske Handlinger, eller *Bergii* Sager? *Wessmann* i sine Handl. p. 32. melder, at Fru *Elline Gøjes* Jordebog af 1552. findes i Kongl. Bibliot. i Stokholm. Skulde Min kiære Herre faae Leilighed at erkyn dige sig om dette Verk, da gjør Han mig en sædvanlig tjeneste, om Han lader mig vide, hvor stort det er, og om ieg kunde gjøre Haab om at faae engang en Afskrift deraf⁴. — — Med det første kommer en ung Adelsmand herfra til Stokholm for at see sig noget om, uden tvil bringer han Brev med sig til Hr. *Secretereren* fra *Etats R. Klevenfeld*; kan min Herre give hannem nogen gode adresser og *connoissancer*, skeer mig en Fornøielse, som med største Tilgivenhed forbliver

Ædle, Høistærede Hr. *Secretererens*
ydmyge og oprigtige tiener
I. Langebek.

Khavnd. d. 22. *Iulii* 1761.

¹ Langebeks Rejsefælle i Sverig (s. foran S. 216).

² Laurids Findt, Brygger i Kjøbenhavn (s. Hofman, *Fundationer*, X, 391).

³ Brygger og Raadmand Diderich Bechman (f. 1751 † 1790) var gift med Ellen Pauli, ældre Søster til Langebeks Hustru (s. foran S. 192), begge Døtre af Bager Poul Frederik Pauli († 1751).

⁴ Fru Eline Gøyes Jordebog er jo, som bekjendt, nu udgiven af det kgl. Danske Selskab ved A. Thiset (Kbh. 1892).

Nr. 153.

19. August 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Ædle, Høistærede Herr *Secreterer*.

Tvende Min Hr. *Secreterers* seneste Skrivelser af *ult. Iulii* og 11. *Aug.* har ieg med Fornøielse erholdet, og vil nu som kortest svare paa deres Indhold. — — *Knyttlinga Saga* og den længe forventede ny *Edition* af *Sturleson* er endnu ikke at tænke paa, og kanskee ikke, saalænge *Møllman* lever¹. Her kom vel for nogle Aar siden et Oplag ud paa Dansk af *Sturlesøn*², men derved er intet nyt *præsteret*, undtagen at den gamle Danske *Version* er forbedret af *Peringskiolds Edition*. *Pauses* Norske Love blive da alene at bekomme. De *Diplomata ex Chron. Pomer. Biblioth. Benzel.* med *formula: Regnantibus Regibus Danicæ*, ville være mig sær kiærkomne, om ieg ikke har dem før. Om den *Iter per mare Balticum ex eod. Codice* erindrer ieg ikke, at Hr. *Secretereren* før har skrevet. Ieg takker meget for de tilsendte Documenter af *Haqvino Rege* og for det Hallandske Karte, som kom vel tilpas, dog er der ikke saa mange Byers og Steders Navne paa, som ieg gierne havde ønsket. Om der nu bliver noget af med det Estlandske Kart, vil tiden lære. Kanskee der bør anbydes et *ordinairt* trykt Landkart; Ieg har selv eet over Lifland, som er gjort af nogen Svensk, da de havde dette Land. Saa vidt *Momenta* af det første Brev. Følger nu det andet.

Ieg takker for de meddelte *Excerpta* af Eders *Panegyrist* over os Danske³. Gud give, alt det gode deri var sandt. Hr. *Rothes* Bog, som *Autor* saa meget berømmer,

¹ At Bibliothekar B. Møllmann „som en Drage rugede over“, hvad der var kommet ham under Hænder, er noksom bekjendt.

² Snorre Sturlesens Norske Kongers Krønike, overs. p. Dansk af Peder Clausen, og nu paa ny oplagt og formeret (etc.). Kbh. 1757. 4°.

³ Det nedenfor S. 332 nævnte „Bref af Menalcas“.

har faaet langt større *Eloge* der end hos os, dog er der meget Godt udi¹. Personen er den samme, som for mange Aar siden *dedicerede* til mig uværdig sin liden *piece de gladiis veterum Danorum*. Kort derefter fik han *condition* i forneme Huse. Var siden saa lykkelig at reise udenlands i nogle Aar paa Hans Kongl. Majst. *Stipendio*. Ved hjemkomsten blev han *Informator* for Hans Kongl. Høihed Prinds *Frideric* og fik tillige titel af *Professor*. I Foraaet har han gjort det store *Partie*, hvorm ieg før har skrevet, og giftet sig i det mindste 120000. Rdlr. til og derover. Nu er han *Iustitz Raad* og *Committered* i *Kamer-Collegio*. Han er ellers en af dem, som hos os har oprettet det ny Smagens Selskab², hvorm her nu saa meget skrives og tvistes ibland de Lærde.

Ieg har talt til vor gamle Islænder³, som nu næsten er lige saa uduelig som han der oppe, ang. den Islandske *Grammatica*; han veed af ingen anden trykt at sige end den bekiendte *Runolphi Ionæ*, som kom ud i forige *Seculo*⁴. Dog har *Jon Magnusson*, vor berømte *Arnæ Magnæi* Broder, skrevet en *Grammaticam*, som skal være bedre end den forige, hvilken ikke er trykt, ei heller veed vore her værende Islændere, hvor nogen *Copie* er deraf⁵. Biskop *Jon Arnason* paa Skalholt skal og have arbeidet noget i og om sit Lands Sprog, men det er ei kommet til Fuldkommenhed,

¹ Den her omtalte Bog af Tyge Rothe kan ikke være nogen anden end hans Skrift „Om Kjærlighed til Fædrenelandet“, der udkom 1759. Jvfr. Kbh. lærde Tid. 1759, Nr. 19. (C. Molbechs Anm.)

² Selskabet for de skjøne og nyttige Videnskabers Forfremmelse (s. N. M. Petersen, Bidr. t. d. danske Lit. Hist. V, 2, 251 ff.).

³ Vistnok Jon Olafson († 1779).

⁴ Runolf Jonson (død som Rektor i Christiansstad 1654): *Grammaticæ Islandicæ Elementa*. Hafn. 1651.

⁵ Jon Magnusson († 1738) var først Præst paa Island, siden (efter at være bleven afsat) Sysselmand, og endelig (da han for sine Synders Skyld ogsaa havde mistet denne Stilling) Bonde. Før øvrigt var han en Mand af mangesidige Kundskaber. (Tidsskr. for nord. Oldkynd. III, 7 ff.). Hdskr. af hans islandske Grammatik findes i den arnemagn. Samling.

og er efter hans Død blevet adspredt¹. Der har og været andre Islændere, som har gjort Forsøg, men er ei kommet videre. Det gjør mig ondt, at min Ven spilder sin tid med *Diplomatario Bergensi*, naar det er ikke *melioris notæ*, og ieg har vist nok endeel af Documenterne tilforn. Men efter Min Vens korte *specification* kunde ieg ikke vel finde dem. Var det ikke mueligt, at faae nogen anden til at *copiere* dem? — —

Med Kiøbet paa de Bøger af *Catal. Ehrenpr.*, som Hr. *Secretereren* allerede har tilhandlet mig, er ieg ganske vel fornøiet, og fortryder ikke, at nogle af min *Commission* ere gaaene bort til andre, som har betalt dem vel. Af dem, som Min Ven har kiøbt for sig selv, bliver der nogle faa Stykker, som Han er saa god at overlade mig. Ieg haaber nu, *Auctionen* er saa vidt *avanceret*, at ieg allerede har faaet nogle af de store og kostbare Bøger, hvormom ieg vel med første bliver underrettet. Ieg vilde gierne have alle *Burei*² *piecer*, men de ere vel rare at faae. Om de Bøger, som Min kiære Herre kiøber for sig selv af denne *Auction*, skal ieg holde mit Løfte, at ieg skal betale dem tillige med mine egne. — — At *Mag. Søderberg*³ er død, tviler her ingen paa, thi der kom ikke en levende Siæl fra det Skib, som han skulde gaaet herfra til Lybek med. Det er Beviis nok paa, at han ikke lever, at han siden hverken har skrevet sine Forældre eller andre til. — —

Tuus totus

I. Langebek.

Khavn d. 19. Aug. 1761.

P. S. De Mynt-Ordninger, som Hr. *Etats R. Luædorf* vilde gierne have, skulde være gamle, og alt hvad i den Materie havdes før *Gustavi Adolfs* tid. — — Glem ikke

¹ Han døde 1743 (s. Dsk. biogr. Lex. I, 332 f.).

² Johan Bureus (f. 1568 † 1652), Rigsarkivar og kgl. Bibliothekar i Stockholm (s. Sv. biogr. Lex. III, 105 ff.).

³ Se foran S. 319.

min *respect* til Hr. *Cancelli* Raad *Berch* med ny Tak for Kartet. At ieg endog denne Gang skal bebyrde Hr. *Secretereren* med nogen *Commission*, da vil ieg bede, naar Han faaar Leilighed at blade i *Codices* af de gamle Danske, Skaanske, Norske og Svenske Love, Han da vilde eftersee, om i nogen af dem findes nogen fuldstændig Skrift af de bekiendte gamle Raamerker mellem de Nordiske Riger, som kunde være værd at afskrive og med de andre *conferere*.

Nr. 154.

10. September 1761.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Herr Geheime Raad
og Ober *Secreterer*, Naadige Herre.

Deres Høigreveelige *Excellence* behager sig naadigst at erindre, at mig for nogen tid siden blev allernaadigst befalet at tale med *Professor Preisler* angaaende en Kobbertrykker, som *ex professo* forstoed Sagen, at forskrive herind, ligesom for sig selv og paa de billigste *Conditioner* mueligt. Nu har *Professor Preisler* berettet mig, at, uagtet al den Umag, han har gjort sig, har han dog ikke kunnet ophøre nogen af den *profession*, som havde Lyst til at komme herind, undtagen en ung Mand i *Paris*, som der har lært hos en af de beste Kobbertrykkere. Af denne *Profession* lever ellers i *Paris* ikke mindre end 150. bosatte Mænd, som alle nære sig saa vel, at de ikke skiøtte om at forandre Bopæl. De Kobbertrykkere i Tydskland, som til gavns forstaaer deres Handtering, har heller ingen Lyst til at forandre Luft, Og at lade nogen Fusker komme ind, dermed er man ikke bedre tient end før. Hvad bemeldte unge Kobbertrykker i *Paris* angaaer, da, endskiønt han har staaet i et Slags *accord* om at gaae til *Dresden*, vilde han lige saa gierne komme her, naar man vilde give ham samme *conditioner*, som han mener at skulle faae i *Saxen*, nemlig en aarlig *pension* af 2000. *Livres* og fri

Reise. Men som baade *Professor Preisler* og ieg synes, at Buen er spændt alt for høit af en Mand i den *profession*, frygte vi, der neppe bliver noget af, som skulde være ret ilde, da her nødvendiggen behøves en god Kobbertrykker. *Professor Preisler* har derfor gjort det allerunderdanigste Forslag, at, siden neppe nogen dygtig Mand blev at formaae til at flytte herind med alle paa taalelige Vilkor, om man da ikke skulle indlade sig med denne *Parisiske* eller nogen anden at faae her ind paa 2. til 3. Aars tid, for at lære og afrette fra Grunden af nogen af vore egne, som derefter kunde fortsætte Professionen hos os, om man da ogsaa skulde *accordere* saadan en Mand, for uden Reisen, noget skikkeligen aarligen. *Professor Preislers Pro Memoria* herom, samt *Copie* af en *Contract*, som forige Kobbertrykker i *Dresden* har haft, og som denne beraaber sig paa nu at kunne erholde, lader ieg herhos følge¹.

Om nu dette Forslag maatte finde allernaadigst *approbation*, eller hvorledes man sig herudi videre skal forholde, derom venter ieg, igiennem Deres Hoigrevelige *Excellences* naadigste Fortolkning, med første at vorde underrettet.

Forblivende i dybeste Ydmyghed (osv.)

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 10. *Septemb.* 1761.

Udskrift:

A Son Excellence

Monseigneur le Comte de Holstein,

Comte de Ledreborg &c.

Chevalier de l'Ordre d'Elefant, Conseiller Privé

au Conseil du Roi, Premier Secretaire

de la Chancellerie Danoise &c. &c.

à

Copenhaguen.

¹ Preislers vedlagte „*Pro memoria*“ er dat. 7. Septb. 1761.

Nr. 155.

12. September 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Ædle Høistærede Herr *Secreterer*.

Ieg takker skyldigst for al den hafte Umag, og er meget vel fornøiet med de for mig indkiøbte Bøger¹, men med nogle deraf i sær. Aleneste havde ieg vel ogsaa ønsket mig *Rudbeks Atlantica*, eftersom det er en Bog, som ieg aldrig kan vente at faae saa *complet*. Men ieg maae og tilstaae, at den er bleven dyrt nok betalt. De tvende første *Tomer* deraf har ieg ofte her paa *Auctioner* kunnet faae for got Kiøb, og derfor skal Min Ven ikke kiøbe dem til mig, uden de kan haves for en *bagatelle*, i det højeste 50. Dlr. K. Mt. Ieg venter nu og, af en rar *Auction* i Slesvig, en anseelig deel Bøger, hvorfor ieg nu igien paa nogen tid maae indskrænke mig noget og ikke kiøbe mere, end ieg vel kan betale. — —².

Siden Hr. *Secretereren* byder mig til at tage af de Bøger, Han paa sit eget Navn har kiøbt, saa mange ieg vil, saa skulde det være følgende *Numere*³. Naar Min Ven vil afstaae mig disse *Numere*, eller saa mange deraf, som Han kan være foruden, skal alle de øvrige, hvor iblandt *Torfæi Hist. Norv.* og *Bartholini Antiqv. Dan.* være Hannem, *in signum veteris amicitiae*, aldeles skenede, og kan de alle med hinanden betales med mine Penge, men aldrig noget videre derfor af mig at skulle fordres. Det skulde være mig kiært, om noget Skib kunde bringe

¹ Paa Auctionen over Ehrenpreusses Bibliothek. Det er af Langebeks Katalog bekendt, at han samlede og efterlod en Skat af ældre og nyere svensk Litteratur, som ingen anden Privatmand i Danmark har haft Mage til, Suhm undtagen, i hvis Bibliothek dog fattedes adskillige Sjældenheder, som fandtes i Langebeks. (C. Molbechs Anm.)

² Langebek fortæller videre om Tab, han havde lidt ved slette Tjenestefolk (s. Molbech, Nord. Tidssk. IV, 333 f.).

³ 3 Folianter, 5 Kvarter og 13 Oktaver nævnes.

mig Bøgerne her til Staden; Hvis ikke kunde de, om nogen Leilighed falder til Helsingør, *addresseres* der til Hr. Raadmand og Postmester *Enghaven*. — — Hr. *Cancelli* Raadet *Berch* gjør mig et stort *Galanterie* i at overlade mig sit *Exemplar* af *Tessini*¹ Breve. Ieg vil stræbe med noget herfra at vederlægge saadan Høflighed. Ieg skulde ved samme Leilighed udbede mig et *Exemplar* af *Bref af Menalcas* og tillige endeligen at faa vide, hvem *Auctor* er², som saa høit berømmer os Danske og formodelig er vor første *Panegyrist* der til Lands. *Molleri* Liflandske Historie skulde ieg vel og have. — — Sl. *Hagelberg* skrev mig til, kort før han døde, at han med egen Haand udskrev til mig *Diarium Fratr. Min. Wisbycens*. Monne samme Udskrift ikke skulle findes i hans Stervboe eller i *Archivo*? Landnama og Christendoms *Saga* kommer hos os ikke meget for, men de følges gierne ad med *Olaf Tryggesons Saga*, og da koster de gierne imellem 2. à 3. Rdlr. og undertiden mere. Om det Estlandske Kart holder ieg det ikke Møden værdt at gjøre videre Bevægelse. De 6. sidste Hefter af Danske Magazin, som mangler der i *Archivo*, skal ieg holde færdige til at opsende, saasnart ieg faaer vide, hvad Slags Papir de forige ere paa. Ieg kan ikke tvile paa, at jo Hr. *Cancelli* R. *Berch* selv har dette Verk; thi ellers skal han blive *regaleret* med et heelt *Exemplar*. De *Bergensia* og *Lincopensia*, som Hr. *Secretereren* vil sende mig, vil Han fortiene sig stor Tak for af mig. *Jonæ Magnæi Gramm. Isl. Ms.* gjør ieg mig Umag for at opspore; faaer ieg den fat, skal Han faae Udskrift deraf. Den Preusiske *Minister* har ieg haft Brev fra ang. *Søderberg*, men som det ikke er samme *Minister*, som da var

¹ Den tidligere (S. 77) omtalte Grev Carl Gustav Tessin (f. 1695 † 1770), der var en Mand af Aand og fin Dannelse (s. Sv. biogr. Lex. XVIII, 81 ff.).

² Forfatteren til det nævnte anonyme Skrift (Stockh. 1759) var Rigshistoriograf Anders Schönberg d. y. (f. 1737 † 1811, s. Sv. biogr. Lex. XIV, 163 ff.).

her, vidste han ikke meget om *Søderberg* at berette, uden at han og efter Rygtet troede, at han var druknet imellem Kiøbenhavn og Lybek: Men han visede mit Bud hen til en de Hessiske Printzers *Domestique*, som før havde tient den forige Preusiske *Minister* i den tid, da *Søderberg* havde *protection* der i Huset, og kom hemmelig bort om Natten. Denne berettede, som aldeles tilforladeligt, at *Søderberg* var undergaaet paa Søen, og at hans da værende Herre havde haft Efterretning, at han aldrig var kommen til Halle, hvor han ellers i Kongen af Preusens Navn var ved *Ministeren declareret* til *Professor*. Er Faderen saa *raisonnable* at vil betale mig sin Søns Gield, vil ieg ikke have regnet med ham efter den høie Vexel *Cours*, men er fornøiet, naar han betaler mig 300. Dlr. K. Mt. for de 30. Rdlr. dansk *Courant*. Ieg frygter, det ikke hænger rigtig sammen med den Vexel paa de 200. Rdlr. thi endnu i de allersidste Dage var *Søderberg* meget bekymret for Penge, reiste og ganske blottet herfra, med mindre *Ministeren*, som vel troligt, har forstrakt ham med noget til Reisepenge. Den Kattuntrykker *Gustaf Werner le Brunc* har ieg gjort mig Umag for at opsøge, men endnu ikke fundet ham. Her er ellers en Svensk *Secreterare* i Staden ved Navn *Werner*¹, den samme har en anden hans Landsmænd, som giver sig ud for *Capitain*, i disse Dage ladet sætte i Slutteriet for Gield. I Anledning af Navnet *Werner* fik ieg Mistanke, om det ikke kunde være den samme Person, som har givet sig ud for Kattuntrykker, og da har ieg, ved at lade høre hans Rygte paa adskillige Steder, faaet høre, at denne, saasom han skal være Gud og hver Mand skyldig, snart kalder sig *Matthias Werner*, snart *Lucas* eller *Benjamin Werner*,

¹ *Matthias Werner*, der 1759 i Oktb. kom til Kjøbenhavn for at undgaa Kreditorers Forfølgelse i sit Fædreland (s. Nyerups Forfatterlex. jvf. Worms Lex. II, 569). Han udgav adskillige Skrifter, bl. a. et vidtløftigt, men lidet brugbart latinsk Lexikon i 5 Kvarthind 1767—78 (jvfr. J. Badens Dom i Maanedl. Tillæg til Adr. Cont. Eft. 1767 S. 15) og døde 1779. (C. Molbechs Anm.)

snart giver sig et andet Navn, snart giver han sig ud for *Secreterer*, snart for *Magister*, snart for *Fabriqueur*, alt for at *eludere* sine Verter og *Creditorer*. Alt dette bestyrkede saa meget mere min *Suspicion*, som hans sidste Vert fortalte, at han havde haft megen Omgang paa det sidste med *Professor Søderberg*. Da ieg derpaa skikkede bud til ham i Slutteriet, tilstod han, at *Søderberg* havde nogenstund *logeret* hos ham, og at han havde vis Formodning om hans Undergang paa Søen. Men hvad Vexelen paa de 200. rdlr. angik, derom vidste han ikke mindste Oplysning at give. — —

Ædle, Høistærede Hr. *Secretererens*
oprigtige Ven og tiener
I. Langebek.

Khavn d. 12. *Septbr.* 1761.

Nr. 156.

20. Oktober 1761.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Ved en Reisende, som gaaer til *Trondhiem*, følger tilige med disse faa Linier af de 2de først stukne Karter til min *Geographia Danica medii ævi*, som ieg vil underkaste baade Herr *Etats* Raaden og *Rector Schönings* skarpeste Eftersyn og Rettelse. Ieg tilstaaer, at der er endnu meget, fornemlig paa det *generale* Kart, at forbedre, som mange Øien og ofte foretagen Giennemlæsning allerbest vil udrette. Men det gjør mig ondt, at ieg ikke har ladet det *generale* Kart anlægge noget større; thi Skriften er bleven vel smaa og ukendelig, hvilket dog til dels deraf foraarsages, at vi ingen Kobertrykker have her i Byen, som kan gjøre et reent og skikkeligt tryk af nogen Koberplade. Saasnart da De gode Herrer finde noget at erindre i disse mine Karter, enten som bør tillegges eller fratages eller forandres, bevise De mig et stort Venskab at med-

deele mig det, at det kan blive iagttaget, førend ieg lader de rette Aftryk gjøre.

Ieg burde vel skrive Herr *Etats* Raaden et vidtløftigt Brev til, siden ieg har begaaet saa langvarig Forsømmelse, Men dette ene maae være nok for denne Gang, at ieg af et oprigtigt Hierte kan *gratulere* til en snart haabende Arving. Gud lad alting vel lykkes, og give Forældrene en fuldkommen Glæde, hvorudi ingen Ven skal tage større Deel, end ieg, som næst ydmygst *Compliment* til Fru *Etats* Raadinden, forbliver uafsladeligen

Høistærede Hr, *Etats* Raads
 tjenstskyldigste tiener

Kh. d. 20. Oct. 1761.

I. Langebek.

M. Schøning helses paa det venligste, Ieg fornøier mig over begge de kiære Herrers *restitution* paa Helbreds vegne.

Nr. 157.

25. Oktober 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Secreterer*.

— — Det er ganske rigtigt, at der nylig, før vor *Medailleur Arbien* døde¹, blev af ham giort en *Medaille* paa vor aflødne Geheime Raad *Reventlow*, men Enke Fruen lod meget faa *Exemplarer* slaae og vilde ikke, den skulde blive gemeen². Ieg havde tænkt, at Hr. *Etats* R. *Hielmstjerne* havde sendt Hr. *Cancelli* R. *Berch* den: Men siden det vel ikke er skeet, skal ieg gjøre mig Umag, om muligt, at skaffe den. Hr. *Etats* Raad *Klevenfeld* tog med Fornøielse imod Hr. *Secretererens* Brev, og, endskiønt ieg siden ikke har talt med hannem, har han dog bedet mig flittig hilse og takke.

¹ Magnus Gustav Arbien døde 1760 (s. Dsk. biog. Lex. I, 306 f.).

² Geh. Konferensraad Claus Reventlow til Skivehus, Osterrade og Kluvensieck, Præsident i Højesteret, døde 1758. Hans Enke var Charlotte Dorothea f. v. Plessen (s. Dsk. Ad. Aarb. 1893, S. 379 f.).

Matthias Werner, som kalder sig Hof-Secreterer, har, efter sin Udkomst af Slutteriet, besøgt mig, og villet *consulere* mig angaaende en Skolebog, han vilde udgive, hvorudi han hos mig ikke fandt megen Trøst. Han bød sig da til, han vilde skaffe mig Oplysning om *Gustaf Werner le Brunc* og om de 200. Rdlr., som *Mag. Søderbergs* Fader skulle have udbetalt. Efter nogle Dage kom han atter til mig og berettede, at han havde faaet *le Brunc* opspurt, hvilken nu efter mange Slags Omvexlinger var bleven forvandlet til *Capitaine* i Hanoveransk Tienest. Denne havde fortalt *Matth. Werner* en stor Deel af *Søderbergs* slette Skæbne, og forsikret, at han havde selv hørt af en Kiøbmandskarls Mund, som af Rederen til det forulykkede Skib havde været udsendt til Møen eller yderst i Siælland, hvor Vraget kom i Land, at Karlen selv havde seet og kiendt *Mag. Søderbergs* Liig, som med Hænderne havde opbundet sig ved Masten, i Tanke kanskee saaledes at villet redde sig, saa at ingen tvil mere kan være, at han jo er død og i Vandet omkommen. — —

Matth. Werner formeente sig med dette Ærende at have gjort mig en stor Tienest, hvilken ieg maatte vederligge med et Laan af 10. Rdlr., som ieg uden tvil kan kalde et reent Tab. Ieg bliver nu van til saadanne *accidentzer*, at de ikke mere ere mig fremmede. Ieg ved ei, om ieg ei før har skrevet, at *Etats Raad Hielmstjerne* har kiøbt sig en ny og stor Gaard, som han flytter ind i mod Foraaret, som er ikke meget langt fra mig. *Etats Raad Stampes*¹ Frue er nu først efter mange Aars Ægteskab kommen i Barselseng, men ulykkeligviis er baade Barnet og Moderen omkomne. Min Hustru og lille *Frideric* helse venligen, og ieg med den gamle Tilgivenhed henlever

Min Høistærede Herres
ydmygste tiener
I. Langebek.

Kiøbenh. d. 25. Octobr. 1761.

¹ Generalprokurør Henrik Stampe.

Nr. 158.

26. November 1761.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Herr Geheime Raad,

Greve og *Ober Secreterer*, Naadige Herre.

Som ieg alene haver holdt mig til Deres Høigrevelige *Excellence* i Henseende til det store Kobberstykke over *Souverainiteten*, som *Professor Preisler* arbeider paa, Saa veed ieg nu heller ingen anden at *addressere* mig til, end til Deres Høigrevelige *Excellence* i Anledning af et Brev, som bemeldte Hr. *Professor Preisler* har tilskrevet mig. Han beder mig derudi, at, siden han allerede har fortient over 300. Rdlr. paa dette store og møisomme Arbeid og bliver i Stand til ved *Ianuarii* Maanedes Udgang at levere deraf et Prøvetryk, Ieg da vilde *vigilere* for, allerunderdanigst at *procurere* hannem 200. Rdlr. eller noget mere paa Afslag af de hannem for samme Arbeid allernaadigst *acorderede* 400. Rdlr., eftersom han er meget i Betryk for Penge til endel *presserende* Udgifter. Siden Arbeidet allerede saa vidt er *avanceret*, og, saavidt ieg kan skiønne, vil blive til største Fornøielse, vil ieg underdanigst bede, Deres Høigrevel. *Excell.* ville naadigst søge Leilighed, hans *petitum* paa det beste at forestille, at den gode Mand jo før jo heller kunde blive hiulpen. Ieg forbliver i allerdybeste Ydmyghed (osv.)

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 26. Nov. 1761.

Nr. 159.

28. November 1761.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Secreterer*.

Ieg skulde længe siden have svaret paa Hr. *Secretererens* kiærkomne Skrivelse af 3. *Novembris*; Men, som ieg først ventede efter at kunne tillige give Efterretning om mine

Bøgers Ankomst, og ieg derefter blev angreben af en liden Sygdom, som Gud skee lov nu er gaaen over, har ieg maattet opsette mit Svar til i Dag. Bøgerne og alt, hvad Min Kiære Herre i sine sidste Breve har om meldet, bekom ieg i forige Uge uskadt i alle Maader, og er med alting aldeles vel fornøjet. Der fattedes intet andet til at fuldkomme min Fornøielse end *Rudbeks Atlantica*, hvilken nu ikke mere er at tænke paa. Men min Skyldighed og Taksigelse bliver derfor ikke mindre til Min Ven for al den Møde og Tidsspilde, Han for mig at tiene haver anvendt, saa vel paa *auktionen*, som i sær ved de mange vakre skrevne *Empletters* Udskrivning, hvormed Han mig usigeligen har glædet. Der er ikke et Stykke ibland, som jo kommer mig til Nytte, men fornemligen er mig kiært det Stykke om de gamles Seglads til Estland og det *Fragment* af *Diario Roskildensi*, som er mig noget ganske nyt og forhen uventet. Skulde Herr *Secretereren*, foruden *Svecica* og *Danica*, finde flere *Fragmenta medii ævi* om noget Land eller Sted paa hin Side Østersøen, da vilde de blive mig ikke mindre velkomne end de allerede tilsendte. Men ieg var alt for ubillig, om ieg vilde begiere, at Min Herre med egen Haand skulde afskrive alting; Ieg skulde vel troe, der i saa stor en Stad fandtes nogen, der for Betaling kunde *copiere*, hvad der ikke var alt for gammelt og vanskeligt at læse. Det var mere end nok, naar Herren selv vilde laane mig sin Haand til det ældste, og om noget forefaldt, som behøvede en *distingveret accuratesse*, hvilken ingen eller faa andre eier end den kiære *Brocman*. — — Min ydmygste Hilsen beder ieg anmelde hos min Velynder Hr. *Cancelli* Raad *Berch*, hvis sidste brev med *Abbé d'Arnaud*¹ ieg haver bekommet og leveret de vedsendte *Medailler* til Hr. *Etats* Raad *Hielmstierne*. Saasnart nogen Leilighed falder, skal ieg have Æren at skrive den gode

¹ Formodentlig François Arnaud (f. 1721 † 1784), bekjendt fransk Forfatter, særlig musikkkyndig, 1762 Medlem af Académie des Inscriptions og 1771 af Académie Française.

Herre til igien, og sende ham Geheime Raad *Reventlovs Medaille*, som Hr. *Hielmstjerne* har lovet at skaffe hannem et *Exemplar* af. — — Det fornøier mig, at Min Herre er saa vidt kommen med sit Skrift om Runerne og hvad dermed følger. Ieg vilde ønske, ieg var i Stand til at tiene Hannem med nogle *Data* dertil: Men naar man ikke har saadane *Specialia* just for Haanden og under en sammenhængende Overveining, da er det, som man vidste ingen ting derom. Som man seer af *Diikmans*¹ og de fleste lærdes Exempel, som om Runerne have skrevet, saa ere de af vrang *lectioner* ofte forførte til at gjøre falske og aldeles ugrundede Forklaringer baade over Navne og Ting i *Rune-Inscriptioner*. Ieg vilde derfor ønske, at Hr. *Secreteren* selv havde seet og *examineret* alle de Stene, som Han vil anføre, da ieg troer, Han vil komme nærmere og lettere til Maalet end nu. Den gode *Wormius* har vel selv ikke seet mange af sine Runestene, men stolet paa sine Presters og Studenters Læsning og Afskrift. Og hvordan de Svenske Lærde har læst og afskrevet deres Rune Skrifter, det kan man slutte af de mange og betydelige *Variantes* hos dem. — — Om Kong *Eric Ejegods* titel er det ganske rigtigt, at *Gram* har ladet sig forføre af *Chron. Episc. Lund.*, og *Etats Raad Suhm* nær ligesaa, dersom ieg ikke havde advaret ham derom². Den Sten hos *Wormium* p. 205 veed ieg ikke, hvor Min Herre kan komme til at læse dette paa *Filu o Vitahoum*, med mindre Han har nogen nyere og rettere Afskrift deraf. Ieg vilde ellers troe, at *Wormius* deri har ret, at Læsningen bør begynde neden fra Korset. *Hvitaholm* paa den Norske Sten tænker ieg maae være en liden Ø eller Holm etsteds i Norge. Man maae meget nøie tage sig i agt, at man ikke forseer sig af den Lighed, som er mellem et og andet Steds Navn. Ieg

¹ Peter Dijkman (f. o. 1650 † 1718), juridisk Embedsmand og ivrig Dyrker af Antikvitetstudiet. Efter hans Død udkom hans „Historiska Anmärkningar öfver och af en dehl Runstenar i Sverige“ (1723).

² Se foran S. 253.

vilde ønske, Min Herre var nærværende, at vi mundtlig kunde *conferere* om saadane ting, da det ene vilde give Anledning til det andet. Ieg vil nu afbryde mit Brev og ønske, at ieg snart maatte see trykt noget af dette Min Herres Arbeid, da ieg ikke tviler paa, Ieg jo vilde lære meget deraf. Ieg forbliver med al Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Secreterers*
ydmyge og oprigtigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 28. *Novb.* 1761.

•Nr. 160.

20. December 1761.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Hr. Geheime Raad,

Greve og Ober *Secreterer*, Naadige Herre!

H. K. Ms. Allernaadigste Villie, som D. G. *Exc.* ved naadigst Skrivelse af Gaars *dato* behager mig at tilkiendegive, angaaende *Carterne*, som findes i det Kongl. Geheime *Archiv*, skal med allerunderdanigste Hørsomhed blive efterkommet¹. Men ieg maae heraf tage Anledning at gjøre følgende underdanige Erindring. Udi den Høistsalige Konges tid ere endel af *Archivets Carter* med H. Ms. tilladelse, formodentlig til Hans Ms. tjeneste, udlaante til H. *Exc.* Hr. Greve *Daneskiold*, da *Chef* for *Marinen*, og Eet til H. *Exc.* Hr. *General Numsen*, da Ober Krigs *Secretaire*, for hvilke begges *Beviser* i *Archivet* forefindes. Kan være, at de første endnu findes ved Holmen, og det sidste i Krigs *Cancelliet* eller dets *Archiv*. Ieg har bestandig ventet, siden ieg kom til det Kongl. Geheime *Archiv*, at disse *Carter*, naar de vare brugte, skulde blive tilbage sendte, uden at gjøre Paamindelse derom; Men da det endnu ikke er skeet, og denne gode Leilighed, ved hvilken de til anden

¹ Nemlig Udlaan af Kortene til Videnskabernes Selskab.

H. Ms. tjeneste kræves tilbage, nu falder, skulde ieg underdanigst bede, at det maatte behage D. G. *Ecc.* enten i eget eller *Societetets* Navn derom at lade gjøre Anmodning paa vedkommende Steder, som uden tvil vilde have langt bedre Virkning, end om ieg paa egen Haand det gjorde. Til den Ende lader ieg herhos følge *Copier* af de Beviser, som ligger i *Archivet* for de udlaante *Carter*. Ieg forbliver udi dybeste Ydmyghed

D. H. *Ecc.s*
 underdanige ringe tiener
 I. L.

Kh. d. 20. Dec. 1761.

Nr. 161.

17. Februar 1762.

TIL JOHAN LUDVIG HOLSTEIN.

Høibaarne Herr Geheime Raad,
 og Ober *Secreterer*, Naadige Herre!

Paa det Spørgsmaal, som Deres Høigrevelige *Excellence* naadigst har behaget mig at forelegge, angaaende det ældste Papirs *Manuscript*, som hos os findes, bliver dette mit underdanige Svar.

Omendskiønt man af de Skrifter og *Documenter*, som endnu hos os ere til overs, skulde dømme, at man i gamle Dage haver mere betient sig af Pergament end Papir, Saa er det dog vist, at man til *Concepter*, *Copier* og mindre betydelige Sager, i det mindste udi det 14de og 15de *Seculis*, og kanske længe før, ogsaa her til Lands har brugt Papir. Men Aarsagen, hvorfor nu omstunder findes flere Pergaments- og færre Papirs-*Codices* og *Documenter* af de ældste Tider, er let at fatte, naar man betragter, hvor meget snarere det sidste end det første er underkastet Fordervelse. At der imidlertid fordum haver været skrevet meget paa Papir, og kanskee mere end man almindeligen troer, blev ikke vanskeligt at bevise, og kan til dels sluttes af de adskillige baade større og mindre Papirs *Manuscripter*, som

endnu findes saavel i offentlige som særdeles Samlinger. Men at kunne paa det nøieste bestemme, hvilket det ældste *Ms^t* skulde være, som nu findes hos os skrevet paa det nu brugelige Papir, derudi frygter ieg, at ieg ei fuldkommen skal fyldestgiøre Deres Høigrevelige *Excellences curiositet*, med mindre mig maatte gives nogen Tid til nærmere at undersøge *qvæstionen*. Saa meget tilsiger mig Hukommelsen, at i det Kongl. Geheime *Archiv* findes Mængde af Skrifter paa Papir skrevne af det 15de *Seculi* Begyndelse, som beviser, at man i *Erici Pomerani*, *Christofori Bavari* og *Christiani I.* Tider har i disse Lande haft Overflødighed af Papir. Der findes endog i samme *Archiv* af det foregaaende 14de *Seculo* adskillige Papirs *Documenter* under Dronning *Margaretæ* og hendes Faders *Waldemari* Regjering skrevne, og kanskee nogle ældere, men alt færre og færre, jo længere man gaaer tilbage i Tiden. Om der paa det Kongelige Bibliotek findes noget *Ms^t* paa Papir ældere end af 14de *Seculo*, erindrer ieg nu ikke. Ellers er den Danske Oversættelse af Bibelen, som Hans *Excellence* Hr. Geheime Raad *Tott* ejer, og som sl. *D. Wøldike* i den 2^{den} *Tome* af *Societetets* Skrifter har handlet om, formodentlig et af de ældste store Papirs *Mss^{ter}* som endnu hos os ere til overs, hvilket menes at være skrevet henved *an. 1400.* eller tilforn. Ligeledes har ieg selv en *Codex* paa Papir skreven, som er en Svensk Oversættelse af Bibelen eller rettere visse Bibelske Historier, hvilken ieg holder for ogsaa at være af det 14de *Seculo* og kanskee ældere end enten Dronning *Margaretæ* eller Kong *Alberti* Tider: Samme fik ieg paa min Reise i Sverige, og er den saa meget *curieuse*, som der her og der imellem ere indsatte nogle Pergamentsblade, da hele Resten er paa Papir. At der ellers i andre saavel *publique* Biblioteker og Archiver som *particulieres* Samlinger findes adskillige paa Papir skrevne ganske gamle *Codices* og *Documenter*, kan ikke paatviles. Men, hvor gamle og hvilke de ældste ere, kan ieg umueligt sige, saa længe ieg til deels ei har haft Adgang til alle deslige Skrifters Gjemme-steder, og til deels dem, ieg har

seet, ikke hidindtil med nok nøje Agtsomhed betragtet og *examineret*. Ieg forbliver i allerdybeste Ydmyghed

Naadige Herre,
Deres Høigrevelige *Excellences*
underdanige ringe tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 17. Febr. 1762.

Nr. 162.

24. Februar 1762.

TIL NILS REINHOLD BROGMAN.

Ædle, Høistærede Herr *Secreterer*.

Efterat ieg længe havde ventet at see noget fra Min Vens Haand, var det, som Han selv kan tænke, mig ingen liden Fornøielse, da ieg ei alene fik læse Hans kiære Brev af 11. Febr. men endog derhos fand et trykt Exemplar af den forlængst lovede *Ingvars Saga*¹. — Paa nærværende tid har ieg noget Paahæng af den forhen omskrevne *Secreterer Matthias Werner*, som snart vil laane Penge og snart Bøger af mig; Han udgiver her paa *Prænumeration* et Verk kaldet *Clavis Lingvæ Latinæ*, som skal tiene for et fuldstændigt Skole-*Lexicon* med Dansk og Svensk hos. Om han nogen tid kommer til Ende dermed, vil tiden lære. Men at komme igien til *Ingvars Saga*, da er det mig overmaade kiært, at dermed saa vidt er *avanceret*. Ieg kan oprigtigen sige, at ieg med største baade Nøie og Nytte har læst Herr *Secreterers* Fortale, som ieg holder for at være saa vel og grundig skreven, at ieg aldeles ikke veed noget betydeligt enten at tilsette eller at fratage. *Magister Dass* sad forgangen en heel Aften hos mig og læste Fortalen igiennem fra Begyndelse til Enden, og det med største Agtsomhed og Fornøielse, tilstaaende, at den var ganske

¹ Sagan om Ingvar Widtfarne och hans Son Swen, från gamla Islandskan öfversatt, och Undersökning om våre Runstenars Alder, samt Företal om Sagans Trowårdighet (etc.). Stockholm 1762. 4°.

fornuftig og *raisonable* skreven. Iblandt de smaa Anmerkninger, som ieg deraf gjorde, var denne, at min Herre erkriender *Hialmars Saga* for gammel og rigtig, da man ellers holder den for en nyere tiders *fiction* og Hiernespind. I almindelighed gjør ieg denne liden Erindring, at, ligesom Min Herre saa meget har bemødet sig at *verificere Ingvars Saga*, og derudi været lykkelig, saa vilde det og behage Læseren, om Han paa noget Sted vilde i et kort Uddrag vist Nyttten af denne *Saga*, og hvad den lærer til Oplysning i nogen Part af den Nordiske Historie, hvilket enhver Læser selv vel ikke strax indseer¹. Jeg vil nu ønske, at maa snart faae see det sidste Stykke af dette Skrift, og at Herr *Secretereren* maatte blive opmuntret til at give os flere nyttige Prøver af sin Flid og Kundskab. Skulde Hr. *Secretereren* finde for godt at hidsende ved Leilighed endeel *Exemplarer*, 20., 30. eller flere, da haaber ieg vel at faae Hannem dem her *debiteret*. Er nogen paa Skrivpapir at bekomme, da begierer ieg et til mig selv for Betaling. Ieg har ofte sat mig for at spørre Min Ven, om man intet videre skal vente af Hans Beskrivelse om Norkøping, eller om den er aldeles sluttet med det, som han forhen har haft den Godhed at sende mig. Min Kiære Herre, glem ikke Hr. *Etats Raad Luxdorf* med gamle Svenske Mynt-Forordninger, ei heller mig med alle Slags gamle *Fragments* i sær udi Danske og Norske Historien, og hvad dermed har noget Sammenhæng. *Wallins Catalogum* har ieg ikke seet, men tviler ei paa, der jo har været noget, som ieg maatte haft Lyst til. Vær saa god og underret mig, hvor denne lærde Mands *Manuscripter* ere afblevne, fornemlig *continuationen* til hans Gotlandske Samlinger². — —

¹ Man bør vel just ikke herefter antage, at Langebek selv skulde have været tilbøjelig til at tro paa den eftergjorte Hjalmar-Sagas Ægthed; men snarere, at han paa den lemfældigste Maade har villet ytre sin Kritik over Brocmans Mening (C. Molbechs Anm.).

² Jöran Wallin (f. 1686 † 1760) var 1711–44 Superintendent paa Gulland, siden Biskop i Göteborg Stift. Anden Del af „Gothländska samlingar“ blev efter Biskoppens Død udgivet af Sønnen, M. G. Wallenstråle.

Magister Dass helser flittigt, ligesaa min Kone og liden Søn. Vi leve her, Gud skee Lov, alle vel, og Ieg med en inderlig Hengivenhed stedse lever

Ædle, Høistærede Herr *Secretererens*
forbundne Tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 24. Februar 1762.

Nr. 163.

26. Juni 1762.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Ædle, Høitærede Herr *Secreterer.*

Det sidste Brev af 4. *huius*, som Herr *Secretereren* [har] behaget at ære mig med, var mig som sædvanligt ganske kjærkommet, og de medfølgende, saavel skrevne som trykte, Papirer fortiene min store Taksigelse. De skrevne har alt faaet Sted i mine *Diplomatiske* Samlinger og venter ved Leilighed paa flere Kamerater. De trykte Ark har ieg med stor Begierlighed strax igiennemlæst, og kan ikke andet, efter den Indsigt ieg nu har, end bifalde Min Herres Mening om Runstenenes Alder. Nu kommer det an paa, om Han lige saa vel kan stadfæste hos mig sin Mening om Runskriftens Ælde fra Odins tid, Ieg er meget vantro, og derfor maae Han forsyne sig med gode *Argumenter* og Beviser. Men hvordant det gaaer eller ikke, skal ieg dog give Hr. *Secretereren* det Lov, at Han ikke uden gode Grunde gaaer til verks, og at Han giver de skønneste Anledninger til andres nøiere Efterforskning. Jeg takker for det tilsendte *Exemplar* af *Jus Eccl. Vicens.* hvormed ieg meget har fornøjet *Monsr. Finsøn* som første *Editor*¹. Ieg vilde, at Min Ven deraf fra *Upsal* kunde forskaffe os flere *Exem-*

¹ Islænderen Hans Finsen havde som Student udgivet *Norvegix jus eccl., quod Vicensium seu priscum vulgo vocant*, Hafn. 1759–60. Om Udgiveren s. Dsk. biogr. Lex. V, 158 ff.

plarer. — — Ieg har her hiemme paa en tid lang haft svare Bekostninger, men stræber igien at faae mine *Financer* i Orden. Her har vel nylig været nogen Leilighed af Reisende til Lands, men de har ikke kunnet føre nogen *paquet* uden enkelte Breve, og derfor ligger endnu hos mig adskilligt, som ieg skulde have op til Hr. *Berch*, *Serenius* og andre. Mine *Gotlandske Rune-Inscriptioner* sender ieg herhos paa Forlangende. Følger ogsaa nogle *Observata* saavel til *Texten* som Oversættelsen af *Ingvars Saga*, som min Islænder, *Monsr. Thorhallson*¹, med sine Landsmænds Raadførsel haver opsat. Om de alle ere aldeles vel grundede, maae Min Herre selv dømme om; Imidlertid ere dog nogle af dem gode. — — Min Ven spør om det Oldenborgske Horn, men ieg veed ei rettere, end at jo klart er beviist, at det ikke er ældre end fra *Christ. 1^{mi}* tid. Men spørger han om det sidste gamle Guldhorn, som 1734. blev fundet ved *Møgeltønder* med *Characteres* paa, da har vel mange lærde brudt Hovedet dermed, men neppe troffet det rette. Sl. *Gram* var af den Mening, at Hornet ikke er Dansk, men snarere Engelsk Arbeid, og Skriften og Sproget af det Slags, som de gamle Engellændere har brugt længe før de Danskes Indfald der i Landet. — — Naar *Ingvars Saga* nu bliver færdig, skulde det være mig kiært, om Hr. *Secretæren* blev paalagt at henvende sin Flid til et *Opus Diplomati. Sveciæ*, som Han frem for andre der i Landet kan *præstere* noget udi. Ieg tilstaaer gierne, at den Samling, Han har til de Danske Loves Historie, var værd at legge videre Haand paa; Men om Han dermed gjorde sig saa fortient og elsket af sit Fæderneland, som det Trin, Han allerede har gjort, udfordrer, det overlader ieg til Hannem selv at dømme om. Giorde Min Herre begyndelse med de Svenske Love, var det en anden Sag. Her i *Danmark* ere mange *Subsidia* til vore Loves Historie, mange har samlet derpaa, og ieg har selv en ganske Hob *Excerpta*

¹ Egil Thorhallesen (f. 1734 † 1789) blev siden Missionær i Grønland og endelig Præst i Bogense (s. Nyerups Lit. Lex. S. 608).

dertil, saa at Min Kiære Herre kanskee gjorde bedre, efter sit gode Tilbud, at overdrage os sine Samlinger i denne Materie, imod at nyde tilbørlig Ære derfor samt *contant* Erstatning for derpaa anvendte Tid og Møde. Ieg kan ikke negte, at ieg jo meget glæder mig ved det Haab, Min Ven giver mig, om sit Besøg engang i dette Aar; Men at sige Sandhed, da ønskede ieg heller, det skede i nogen af de 3 Maaneder, som endnu staae tilbage af Sommeren, end til Vinter. Aarsagen er denne: Her boer Folk til Leie hos mig i mit Huus, som hele Sommeren ere paa Landet og lade Værelserne til min tjenst, men komme ind, saasnart Mikkelsdag er forbi, saa at ieg om Vinteren intet Værelse har til overs fra eget Brug, og ieg havde helst seet, naar Min Herre kom til Kiøbenhavn, at Han kunde *logeret* i mit Huus. Kan han derfor endnu forandre sit Forsæt, gjør han mig ret en Fornøielse. — — Det glæder mig, at Herr *Secretereren* lever ved god Helbred. Nu er alting her i Huset igien i god Stand, og ieg har selv paa en tid lang befundet mig temmelig vel. — — Ieg har at helse fra min Kone og gode Venner, og for de øvrige forbliver med uafsladelig Tilgivenhed

Min Høistærede Hr. *Secreterers*
gandske forbundne Tienere
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 26. *Iunii* 1762.

Herefter følger „*Observata ad Textum et ad Versionem*“ af Ingvars Saga.

Nr. 164.

21. Juli 1762.

TIL DANIEL TILAS¹.

Høivelborne Herr Landshøvding og Bergs Raad.

Ieg har meget længe været Herr Landshøvdingen et Svar skyldig paa det særdeles *obligeante* Brev, som Han

¹ Se foran S. 208, 274, 276.

bærede mig med, da ieg havde udgivet min liden Afhandling om de Nordiske Bergverkers Oprindelse. Ieg havde neppe troet, at samme skulde fortient saa megen *attention* hos en Mand af den grundigste Indsigt i de Sager. Des mere blev ieg glædet og opmuntret i dette mit foretagende. Ieg har alt siden tænkt paa fortsettelsen af dette Arbeid, og har en hob *materialier* samlede dertil, men snart er en, snart en anden hindring kommen i veien, dog mener ieg, at der næstkommende Vinter bliver alvor af, da ieg ikke skal forsømme, saa snart noget udkommer, at give Herr Landshøvdingen part deraf. Siden og Herr Landshøvdingen er *curieux* om det Danske Magazin, da kan ieg have den Ære at melde, at vi ere i begreb med, ligeledes i tilkommende Vinter, at gjøre begyndelse med dets videre *Continuation*¹.

Det er mig et stort Nøie at fornemme, at Herr Landshøvdingen ogsaa haver lærde Arbeider under Hænderne². Begge dele ere nyttige og fornødne. Ieg ville, at ieg var i stand til at *contribuere* noget til deres befordring. Til det første Verk, nemlig *Berg-Lagen*, kan ieg vel ikke meget gjøre. I det sidste, nemlig *Topographia Svecana*, eier ieg selv en anseelig Samling, men det er ikke at vente, at derudi noget kan være, som Herr Landshøvdingen selv [ikke] besidder. Ieg tviler ikke paa, at endeel fremmedes *Memoires*, som har reist i Sverige, ere Herr Landshøvdingen bekjendte, saasom *Ogerii Iter*, *Lomenii Itinerarium*, *Tertons* og *Chanuts Memoires*, *Ambassades de Carlisle*, og kanske flere saadane. Af dette Slag er den Bog, som Herr Landshøvdingen begierer at underrettes om. Dens Titel er: *Pet. Dan. Huetii Episc. Abrincens. Commentarius de Rebus ad eum pertinentibus. Amstel. 1718. 8vo*. Denne lærde Mand gjorde i Aaret 1652., som mange flere af samme *profession*, en Valfart til Lærdoms Gudinden i Sverige³.

¹ Der blev dog ikke noget hverken af det ene eller det andet.

² Intet af de ndf. nævnte lærde Værker, hvortil Tilas samlede Materiale, er kommet for Lyset.

³ Selvfølgelig Dronning Christine.

Bogen, som indeholder *Auctors* lærde forretninger, har 427. *pagg.* og er deelt i sex Bøger. *Libro II^{do}* fra *p.* 79. til 94. beskrives hans *tour* gienem Danmark, og fra *p.* 94 til *p.* 114. hans *Iter Svecicum*¹. Samme hans *Iter Svecicum* havde han først befattet i et smukt latinskt Vers, som er trykt ibland hans *Poëmata*, hvoraf ieg eier *Edit. 4ta Ultraj.* 1700. 12°, fra *pag.* 52. til 60. Men min Ven Herr *Doctor Celsius*² har hugset feil, naar han har berettet, at det besønderlige Borgemester-Val skulde været skeet i Sverige. Vel hørde han denne fortælling paa reisen til Sverige, men et got stykke før han kom der, nemlig i en liden Stad *Hardenberg* udi den Nederlandske Provinds *Over-Yssel*, saa at denne artige Historie i ingen maade rører Sverige paa. Skulde ikke des mindre Herr Landshøvdingen forlange nogen Udskrift af Bogen, behager han derom at give mig befaling.

De Kiøbenhavnske Lærde Tidender har ingenlunde hørt op³, men siden det er saadanne *piecer*, som de fleste kaste bort, saasnart de har læst dem, vil det blive vanskeligt at faa den hele Samling, som fattes. Man maae paa *Auctioner* kiøbe mange Bunter op, før man kan faae en *complet* Samling. Den 7de og 8de Deel af Selskabets Skrifter, saavel som de manglende kongelige Forordninger skal ieg levere Hr. Larrey til at opsende med Leilighed.

Det fornøier mig overmaade meget, at Herr Landshøvdingen endelig har faaet nogen længe og vel fortient *reparation*⁴, hvortil ieg oprigtig gratulerer. Hos mig er ingen Forandring af Rang eller Character, ei heller tragter ieg efter nogen, da ieg er aldeles vel nøiet i mine nærværende Vilkor, naar alene min helbred, som undertiden er

¹ Jvfr. L. Daae: Pierre Daniel Huets Reise i Norden (Norsk hist. Tidsskr. II, 323 ff.).

² Se foran S. 292.

³ Begyndte at udkomme 1720 som „Nye Tidender om lærde Sager“ og endte 1810 som „Kiøbenhavnske lærde Efterretninger“.

⁴ Tilas fik 1762 „Landshøfdings-fullmakt och ökad lön“ (Sv. biogr. Lex. XVII, 142).

noget vaklende, vil være mig gunstig. Ieg forbliver med en fuldkommen Høiagtelse

Høivelborne Herr Landshøvdingens
og Bergs Raadets
ydmygste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn den 21. *Iulii* 1762.

Udskrift:

Kongl. Majsts. Tro Man
Landshøfding og Bergs Raad,
Høivelborne
Herr *Daniel Tilas*
udi *Stokholm.*

Nr. 165.

24. Jul 1762.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Herr *Etats* Raad.

Dersom ieg var saa flittig til at skrive Breve, som de lærde i Trondhiem til at skrive Bøger, da skulde gode Venner ikke have Aarsag at klage over min Efterladenhed. Saa længe Vinteren og Foraaret varede, var ieg adskillige gange upasselig, hvorover ieg glemte en og anden Pligt, desuden har Kiøbenhavn altid og alt for mange Hindringer at kaste i Veien for dem, der mene det bedre, end de gjøre. Hr. *Etats* Raadens sidste og meget angenehme Brev er af 20. *Februarii*, fra hvilken Tid indtil nu ieg har haft et halvt Aar til at skrive dette Svar, som kanskee neppe endnu var blevet færdigt, dersom ikke den gode *testamenti Exsecutor Mag. Dass* havde sat mig i Bevægelse. Om mit Svar bliver des bedre, fordi det længe har blevet ude, tør ieg ikke love for. Det er saadanne Spørsmaal, min kiære Herre foreligger mig, som ieg selv til største Delen (og om mange flere af det Slags) behøver Underviisning om.

Om *Jomsborg* maae ieg bekiende, at det er paa *Schwartzes* Regning, ieg har lagt den i Bag-Pomeren, men ieg er ikke fuldkommen overbeviset, ei heller bliver, før ieg faaer see Hr. *Etats* Raadens udførlige Tanker, og selv nøiere faaer *examineret* Sagen. Ieg veed ikke, af hvad for en Overilelse ieg er kommen til at sette *Aldeiguborg* for *Narva*. Ieg havde den gamle Indbilding, at den maatte have ligget paa Grændserne af Estland og Ingermanland, hvortil kom, at ieg selv har seet et gammelt forfaldent Slot der paa Stedet, som nu uden tvil heder *Jamsborg*, og som ieg troede var Levning af det gamle *Aldeiguborg*, i hvilken Tanke ieg end videre var styrket af *Rector Schönings* Kart over det gamle Norge, som har samme Vildfarelse. Ieg har ellers før troet, at det maatte være *Alt Ladoga*, i hvilken Mening ieg nu atter er bleven videre styrket, siden ieg i det herlige *Document*, som *Dreyer*¹ blandt mange flere i sin *Specim. Iuris Publ. Lubecensis* p. 177. sq. har bragt os for dagen, finder, at *Ladoga* fordum har hedet *Aldagen*. Hvad kan da være sandere, end en der hos Søen anlagt Borg og By har været kaldet *Aldageborg*. Man behøver da ikke at hente Navnet fra *Olga* (*Dalin* T. 1. p. 541), langt mindre med *Richardson* p. 201. at tage Tilflugt til *Aalborg* i Jylland. Nærmere Sagen er Herr *Etats* Raaden, naar han holder *Nyenschantz* for *Aldeiguborgs* rette Legde, hvilken Mening ieg vel og havde bifaldet, dersom ikke Navnet *Aldagen* havde skinnet mig i Øinene. Ieg vilde ønske, at *Etats* Raaden vilde give mig mange flere *dubia* over mine *Medii ævi* Karter, hvorved ieg fik Leilighed til nøiere Ransagning. Men ieg gaaer videre. — — *Gyslamarchia* maa efter *Saxonis* Anvisning søges i Sverige, om noget Sted af dette Navn har været til; thi naar man herudi vil holde *Saxos* Beretning imod

¹ Johan Carl Heinrich Dreyer, først Professor Juris i Kiel, siden i mange Aar Syndicus og Domprovst i Lybek († 1802); var udenlandsk Medlem af Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn, i hvis Skrifter der findes en lille Afhandling af ham.

det Stykke af *Skioldunga Saga*, som er trykt under Navn af *Sögubrott*, da synes denne sidste, ligesom den i mange af Navnene vidt skiller fra *Saxo*, at gjøre disse tvende Navne *Falu* og *Gyslamarchia* til Folke Navne, naar den nævner *Fale Gautski* og *Glesmakr godi*, da den ellers i en Hoben af de øvrige Navne kommer vel overeens med *Saxo* og hjælper til at oplyse ham. Endeel enten unyttige eller forglemte *Commata* forvirder nogle *Saxonis* Fortællinger, og det kan ikke tviles paa, at der i alle de *Editioner*, vi har, jo findes mange urigtige *lectiones*, saa det var at ønske, at vi endnu havde noget *Ms.* af *Saxo*, som nærmede sig i Alder til hans Tider. — — *Ingenuitatis insignia* har ieg og meget studeret paa; *Vellejus* i sin Oversættelse gaaer dette, som meget andet, over med en Harefod. Ieg veed ikke, om det saa kan forklares, at de Store, nemlig Prindser, Biskoper og visse Fornemme, som da kaldtes *Nobiles* og formodentlig haft Magt at meddele Adelskab til andre, have nu i den dyre Tid, for at faa Korn og Fødevarer, *nobiliteret* efter de tiders Maade mange af den ringe Almue. Er det saa, da har vi her Oprindelse til endeel Familier af vor gamle Adel, som i de følgende *Seculis* alt mere og mere formerede sig. — — *Portus Hulyvimmensis*, mener ieg, har været en Havn imellem Slagelse og Korsør, kaldet i senere Tider Horlishavn, hvilken i *Christiani IV.* tid blev forbudet at søge for Korsørs og Skelskørs skyld. — — Kong *Waldemars* Forvantskab med *K. Bela III.* i Ungern var saa nær, at den sidste var den førstes Søstersøn, thi *Belæ* Faders, *K. Geysæ*, anden Gemahl skal have været *Catharina*, Hertug *Knud Lavards* Dotter, hvilket Giftermaal maae haft sin Oprindelse fra det Russiske Slægtskab. — — Dette er saa meget eller rettere saa lidet, ieg nu for tiden veed at svare paa Herr *Etats Raadens dubia*¹. Der er mange flere Ting hos *Saxo*, som ieg ønskede mig

¹ Som ovenfor er antydet, er en god Del af Langebeks Bemærkninger, der nu, efter Müllers Udgave af Saxos Text, ere af mindre Interesse, her udeladt.

Oplysning om, og ieg vil haabe at naae mit Ønske, naar ieg faaer læse Hr. *Etats* Raadens Anmerkninger til denne *Auctor*. Med største Lengsel vil ieg og vente paa Hr. *Etats* Raadens Forklaringer over mørke Steder i *Heimskringla*. — — Ieg synger endnu mit gamle Omqvæd: Naar vil *Etats* Raaden komme her ned til os? Efter min foranderlige Helbred er det uvist, at ieg oplever den ellers forønskte dag. Min *respect* til Fru *Etats* Raadinden, og min Kones til Dem begge. Min Søn giver og en *Compliment* til den lille *Suhm*, hvis Venskab han i tide vil betinge sig. Ieg lever altid med en oprigtig Høiagtelse

Min Høistærede Hr. *Etats* Raads
ydmyge og med gamelt Hævd forbundne tiener
I. Langebek.

Khavn 24. *Iulii* 1762.

Vi kan her ikke andet end rose og beundre den Trondhiemske Flittighed. Selskabets Skrifter har ieg kiøbt og læst med stor Fornøielse. Af Samlingerne har ieg alene hørt noget læse. Hvo *Auctor* er, gad ieg gjerne vidst, han er dristig, vel haard mod vore gamle Konger, synes dog at sige nogle Sandheder. Om han er ubillig imod andre, tør ieg ei dømme om, men mig gjør han uret, at han tillegger mig det, ieg ikke fortjener. Om *Etats* Raaden fortjener sit af ham, det kan De bedst selv afgjøre mellem sig, siden De formodelig ere i By samen¹. Vist er det, at denne Samling ikke fortjener Sted iblandt slette Bøger.

At ikke for meget Rum skal staae ledigt, vil ieg berette Hr. *Etats* Raaden, at vi ere i begreb med at faae det Danske Magazin engang i tilkommende Vinter igien udi gang. Indretningen deraf vil omtrent blive den samme som før, dog vil vel skee nogle Forandringer. Først bliver det nok ikke trykt med saa mange *Exemplarer* som forhen. Dernæst, som det bliver mig umueligt at skrive alting, faaer vel samtlige Lemmer at arbeide dertil, da enhver kan sette

¹ *Suhm* var selv Udgiver af Trondhjemske Samlinger.

sit Navn for sit, I Trundhiemske Herrer har saa meget Forraad af færdig liggende Materie, at ieg ikke kan tvile om Eders Evne eller Beredvillighed til at befordre Selskabets Oplivelse¹.

Indlagt 5 smaa Sedler med historiske Notitser af Langebek.

Nr. 166.

30. Oktober 1762.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Secreterer*.

Ieg bedrøvedes vel noget over den *Fatalitet*, som Min Ven udi Skrivelse af 19. *huius* tilmelder mig i sin Fraværelse at have haft²; Men Glæden fik overhaand, saasnart ieg fornam, at Manden selv og endeel af hans beste Ting var i Behold. Det var mig kiært, at *Ingvars Saga* er bleven færdig³. Ieg venter nu hver Dag paa de 50. *Exemplarer*, som Skipperen skal bringe mig, og ieg skal gjøre mit Beste, at faae dem *debiterede* eller saa mange deraf som mueligt⁴. Endskiønt vi, Gud skee Lov, ingen virkelig

¹ Suhm maa allerede gjennem B. Dass have faaet en Opfordring fra Langebek om at yde Bidrag til Danske Magazins Fortsættelse; thi inden han endnu havde modtaget ovenstaaende Brev, skrev han 28. Aug. 1762 fra Grilstad til Dass: „Jeg venter med Længsel Langebeks Antegnelser. — Jeg beder at hilse ham og sige, at det skal være Schøning og mig en Fornøielse at arbeide i Magazinet“ (Suhms Saml. Skr. XV, 310).

² Ved en Ildebrand vare nogle af Brocmans Papirer m. m. gaaede tabt.

³ Tidligere havde Brocman sendt Langebek rentrykte Ark af Skriftet, efterhaanden som de bleve færdige fra Pressen (s. foran S. 343).

⁴ Af senere Breve ses, at Langebek, saa snart han havde faaet Exemplarerne, sendte Brocman hele Beløbet for dem, skjønt han vistnok kun havde ringe Udsigt til at faa dem alle afsatte. Det var en fin Maade at vise Vennen sin Taknemlighed for de Tjenester, han havde ydet ham.

Krig have haft¹, saa ere dog Tiderne, for mange Omstændigheders Skyld, ogsaa vanskelige hos os, saavel som andensteds, saa at Liebhaberiet, der ligesom de Engelske *Actier* falder og stiger, nu synes at have noget aftaget, eller i det mindste for en Tid at være indskrænket. At sende mig et bedre *Exemplar* end de *ordinaire*, det skal Min Ven ikke, i fald Han har nogen anden besønderlig Ven eller Patron, som han dermed kunde *regalere*. Det skulde ikke være mig meget kiært, om Hr. *Secretereren* fik *Professionen* i Åbo; thi derved vilde vor *Correspondence* og Venskab, som ieg ønsker vare, saalænge ieg lever, lide temmeligt Afbrek. Langt kiærere skulde det være mig, om Han maatte *avancere* i Stokholm, i sær udi det *Collegio*, hvor Han engang har sat Foden ind; thi det, tykkes mig, passede sig best med Hans Lyst og Studeringer. Maaskee tager ieg feil, naar ieg dømmer Hans Smag efter min egen: Ieg har alene en af de smaa Poster her i Landet, men ieg byttede den ikke bort imod en anden af tre gange saa megen Indkomst. Saalænge Gud under mig Helbred og Velsignelse til det lidet, ieg har, da kunde intet Æmbed give mig den Frihed eller saa meget fornøie min *inclination* som det, ieg nu har. Ieg vilde af Hiertet, at Min Ven noget snart maatte kunne skrive mig det samme om sig og sine Vilkor. — — Det staaer mig usigeligt vel an, at Min Herre tænker paa en *Historiam Archivi vestri*. Ei mindre vilde det behage mig, om Hans *Historia Legum* maatte engang komme i Stand. Hos os har *Professor Ericson*² udgivet et Skrift om *Islands* gamle Love og Rettergangs Maade, som bliver meget roset. Det gjør mig meget ondt, at ieg ikke i dette Aar skulde have den Fornøielse at see og favne Min kiære Herre; Gud veed, naar det nu engang skal skee. — — Hvorledes vores Regning staaer samen,

¹ Den danske Hær havde, som bekjendt, staaet rustet, og kun den Omstændighed, at Kejser Peter III i Rusland blev styrtet fra Tronen, havde hindret Krigens Udbrud.

² Jon Erichsen, da Professor i Sorø (s. Dsk. biog. Lex. IV, 535 ff.).

er ieg ikke i Stand til at sige uden stor Møde. Ieg har derudi intet tvilet paa Min Vens *accuratesse*; Men hvo tager sig i agt for tilfældige Ulykker? Dog i dette Henseende skal Ulykken ikke være stor; thi imellem os skal Regnskabet snart være giort. Naar ieg alene kan være forsikret, at ieg intet bliver Hr. *Secretereren* skyldig, da, om Han og maatte være i Skyld til mig, skal den hermed være aldeles *qviteret* og afgiort. Hvorhos ieg vel ikke skal glemme den *aparte* Forbindelse, ieg staaer i til Hannem for den megen Møde og Omhu, Han stedse har haft og haver for mig og mine Sagers Besørgning. De Sager, som ieg har til Hr. *Cancellie Raad Berch* og flere Velyndere deroppe, ligge endnu hos mig. — — Undskyld mig hos Herr *Cancel. R. Berch* paa beste Maader. Formeld Hannem og *Etats R. Hielmstiernes* Hilsen, og beret Ham, at *Etats Raaden* rigtig har faaet, hvad han havde sendt med Russen, og at *Etats Raaden* gierne længe siden havde sendt ham *Geheime R. Reventlows Medaille*, men det er og blevet forsømt ved hans Sommer *sejour*, som nu er til ende. Ieg vil nu ikke med videre denne gang opholde, uden dette ene at tillegge, at ieg og min liden Familie befinde os for nærværende tid aldeles vel, og vil ønske at blive vederlagt med lige Tidinger fra min Kiære Herre, forblivende i øvrigt med en uendelig Tilgivenhed

Min Høistærede Herr *Secreterer*

Hans ydmyge og sær forbundne tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 30. *Octobr.* 1762.

Nr. 167.

18. Decem̄ber 1762.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Høiædle og Velbaarne,

Høistærede Hr. *Etats Raad.*

Med megen Fornøielse læste ieg og igienlæste Hans angene Brev af 13. *Novembris*, og med ikke mindre

Fornøielse vil ieg besvare det saa godt, som ieg kan. At mine sidste Efterretninger har gjort nogen Nytte, det glæder mig; men ieg er vred paa *Mag. Dass*, som har ført *Etats Raaden* i den Tro, at ieg havde noget betydeligt at erindre imod hans første Noter til *Saxo*. Tvert imod, i Hovedsagerne er ieg snart enig med Min Herre, og ønsker, at Han vilde udføre sin Mening videre om Odins Herkomst, om Runernes Ælde, om *Bysantii* Lægde, om Hunernes Bopæl i en Part af Rusland &c., som ieg altsamen ikke skal blive uvillig til at underskrive. — Herr *Etats Raaden* har sat mig i stor Længsel efter at see sit Arbeid i vor gamle *Genealogie* og *Chronologie*, som ieg venter mig megen Undervisning af, i henseende til de adskillige Knuder, der bliver at opløse. Han spør mig, hvem Kong *Svens* Moder har været? Ieg seer ikke, at vi kan forkaste den Fyenske *Saumæsa*, som de Islandske *Sagaer* har opdaget os. I den gamle Historie nævnes vel i det mindste 3. *Vinda-Konunger* af det Navn *Burislaf*, men den, som *Etats Raaden* mener, er vel den, som var *Harald Blaataand* og *Svenoni coævus*. *Boleslaus* Konge i *Polen*, som skal være født circa 967, var vel neppe gammel nok for *Harald Blaataands* tid, ellers skulde ieg ikke være meget derimod. Skade er det, at den gamle Meklenborgske, Pomerske, Polske, Slesiske og Bøniske Historie [ikke] er saa vel oplyste, som man skulde ønske. Disse Landes ældste Førster synes have haft een Herkomst, i det mindste meget nær Forvantskab. I de tider har vel været flere af det Navn *Boleslaus*, og det er vanskeligt at sige, hvilken vore Islændere har meent. Men det kan ikke tviles paa, at han jo har haft Regering i Pomern. Kan vel og være, han kan have haft et andet Navn hiemme, og bleven af Islændere kaldet med det dem bekiendte vendiske Navn *Burislaf*, hvorpaa man vel har flere *Exempler*. Hr. *Etats Raaden* har og selv observeret, at K. *Svens* Dronning var en Dotter af *Miseco*, hvilken dog Islænderne kalde *Burislaf*, saa at Dronning *Gunild* har været en Syster til *Boleslaum*, hvilken kanskee Faderen, saalænge han levede, har sat til Statholder i Pomerren. Med Keiser *Otto III*. har

K. *Harald* neppe kriget, men ganske vist med den første *Otto*, kan vel og skee med den anden. Men der hører Undersøgning til at *decidere* derudi; dog er det vel *Otto I.*, som har christnet ham. *Dalin* setter *Eric Sigersæls Død* til 994., som noget nær er rigtigt, dog vil andre have 993. Min Herre skriver, at han skælvende viger fra *Gram, Torfæus* og saadane Mænd: Men naar man har gode og gyldige Skiel for sig, kan man gierne sette al Frygt og hver Mands *autoritet* til side. — — Dersom I gode Herrer deroppe vil have gamle Mynter at forklare, da maae de forlanges af andre end mig, som ikke har noget sønderligt af det Slags. Af *Diplomata* er her ikke noget ret gammelt, som jo nu mest er afskrevet, og Sigillerne blive efterhaanden her aftegnede, altsammen til *Corpus Diplomaticum Daniæ*, som alt lider nærmere til Maalet, saa at ieg ei veed, hvad det skulde være af de *sorter*, som De gode Herrer mest skulde attraae. Værelser har vi nu igien faaet til det Danske Selskab, og en deel af Sagerne har ieg igien faaet i Orden; Men naar der skal skrides til begyndelse med Magazinet, det kan ieg ei endnu sige. Høsten er stor, Arbejderne ere faa, deres Tal endnu mindre, som skulde koste noget derpaa &c. &c. &c. Imidlertid er det got, at man paa alle Sider indsamler Forraad, som altid kan komme til Nytte. Min forige Reise-Camerat i Sverige, Hr. *Brocman*, som nu er *employeret* i *Antiqvitets Archivo* i Stokholm, har nylig der udgivet *Ingvar Widförles Saga* og derhos en vidtløftig Undersøgning om Runestenenes og Runernes Ælde, hvorudi han meget viger fra de andre Svenskes Mening, og kommer Sandhed langt nærmere. Han har af en gl. *Membrana* tilføjet de gamle Danskes route til Søes herfra til Estland, som er en *Diamant* i min *medii ævi Geographie*. Mr. *Finnæus*¹ har nu i en *Disputatz* forsvaret sig imod den Svenske *Beronius*², som

¹ Den foran S. 345 nævnte Hans Finsen.

² Magnus Olof Beronius (f. 1738 † 1785), Kancellist i Antiqv. Arch., siden adlet Bjørnstierna, døde som svensk Minister ved Rigsforsamlingen i Regensburg.

paa ny har udgivet hans *Jus Ecclesiae Vicensium* med *Noter*. Ieg forbliver

Herr *Etats* Raadens ganske tilgivne tiener
I. Langebek.

Kh. d. 18. Dec. 1762.

Nr. 168.

22. December 1762.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Secreterer*.

— — Ieg har med lige saa stor Fornøielse gienemlæset Slutningen af Hr. *Secretairens* Undersøgning om Runerne som alt det forige, og maae tilstaae, at Han slipper vel nok fra at bevise Runernes Brug før Christendomen her i Norden, men om de derfor har været her inde fra Odins tid, og før det 8de *Seculum* haft samme Figurer og Betydning som dem, vi nu kalde Runer, det er vel mere en Formodning end en Vished. Det Vidnesbyrd af Konunga Sagan var heelt artigt, naar det var af Forfatteren selv. Men min Herre har vel den største Ret, naar han tildømer Oversetteren det. *Odins* Herkomst og Fødeland er vel endnu ikke ret oplyst, og derfor kan man endnu ikke fælde nogen grundig Dom om de af ham indførte Kunster og Videnskaber. *Etats* Raad *Suhm* i nogen af sine sidste Afhandlinger henter *Odin* fra langt nærmere Lande end alle andre vore Lærde. Ieg er aldeles ikke misnøjet med denne Nyhed, men har opmuntret ham til at *deducere* sine Tanker videre derom. Denne Herre har og udi sine *piecer* ytret sin Mening om Runerne saaledes, at ieg vil troe, naar Han faaer læst Hr. *Secretairens* Undersøgning, vil de begge uden tvil snart blive *concilierede* baade i dette og flere Stykker. Det kommer meget an paa at være *raisonnable* og ikke hugse paa, hvad Landsmand man er, naar man skriver noget i vor gamle Historie. Min Herre bliver her allerede tillagt denne Ros frem for de fleste sine Landsmænd. Det vil vel neppe finde Bifald, at *Thorodder Runa-*

mestere skulde være den samme som *Thor Runsi*. Ieg er og ræd, at en urigtig Læsning paa Stenen har bragt os dette Navn frem, ligesom desværre alt for mange flere *falsæ lectiones* har givet Anledning til vrange, ja ofte urimelige Forklaringer.

Herr *Secretereren* har vel seet det *Fragmentum Ulfilanum*, som Hr. *Knittel*¹ i *Wolfenbüttel* har udgivet. Ieg gad vidst, hvorledes min gode *Patron* Hr. *Canc. R. Ihre* er tilfreds med det, som derudi legges paa hans Tallerken. Formodeligen skal *Mag. Sotberg*² være den, som Hr. *Knittel confunderer* med *Søderberg*. Islænderen *Joh. Finnæus* har nu i en *Disputation* udgivet *Curas posteriores* til *Jus Eccles. Vicensium*, hvori han forsvarer sig imod *Mag. Beronium*, som har villet *corrigerere Magnificat*. Min Herre maae ikke glemme at sende mig *Continuation* af *Beronii*

¹ Franz Anton Knittel (f. 1721 † 1792), Archidiaconus, siden General-superintendent i Wolfenbüttel, havde 1762 udgivet „Ulphilæ Versio Gothica nonnullorum capitum Epistolæ Pauli ad Romanos cum commentariis“ (s. Meusel, Lexicon der von 1750 bis 1800 verstorbenen deutschen Schriftsteller VII, 133 ff. Herzog u. Plitt, Encyclopædie III, 544).

² Erik Sotberg (f. 1724 † 1781) havde været Joh. Ihres Amanuensis og 1755 besøgt Kjøbenhavn for at studere islandsk Litteratur; 1761 var han bleven Lektor ved Militærskolen i Carlskrona. 1752–55 havde han udgivet „Ulphilas illustratus“, ligesom han ogsaa senere flittig havde syslet med Codex argenteus. I Sv. biogr. Lex. XV, 59 siges: „Önskligt hade varit, at Sotberg fått befattning med den af Apelblad i Wolfenbüttel funna codex rescriptus af Romerbrevet, som den i Gothiskan föga kunniga Knittel felaktigt utgaf“. Sotberg blev 1765, med Titel af Assessor, Informator for en af Prinsesserne og adlet 1772. Et Brev af 28. Juni 1759 fra ham til Langebek er bevaret. I hans Biografi i Sv. biogr. Lex. siges: „Ganska märklig är den uppgift, Gahm meddelar efter Sotbergs muntliga berättelse, at nemligen åtskilliga gamla svenska böcker oc handlingar, som S. förut sett i Antiqu. Archivet i Stockholm, sedermera vid hans resa genom Danmark befunnos i Köpenhamn. Langebeks vän, den förtjente N. R. Brocman, hade måhände öfversändt dem til L. Men huruvida numera L.s recipisse på dem kan uppletas, är väl högst problematiskt.“ Hertil kan dog bemærkes, at i Langebeks Breve til Brocman er der kun Tale om Afskrifter, han ønskede fra Arkivet, ikke om Laan.

Arbeid, og om ellers noget nyt *in Historia et Antiquitatibus Patriæ* udkommer. Det vil være mig en Fornøielse snart at fornemme, hvad min Ven nu har for Hænder, hvortil ieg ønsker en god og bestandig Helbred. Min liden Familie befinder sig, Gud skee Lov, vel og hilser flittigen. For min Del har ieg Æren uafsladeligen at fremleve

Velædle, Høistærede Herr *Secretererens*
ganske hengivne tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 22. Dec. 1762.

Min Kiære Herre maa have mig i god Erindring, om Hannem forekommer noget, som kan tiene til mit *Corpus Diplomaticum*, hvorpaa ieg uafsladeligen arbeider, og er altid lykkelig at faa noget, som ieg ei har haft. Ibland de Skaanske Breve der oppe vare uendelig mange, som ieg ei fik Copie af. Men ieg tør vel neppe mere tænke derpaa. Et lidet Document i sær paaminder ieg mig, at ieg saae der i *Archivo*, af en Pavelig *Legat Otto*, som var herinde *circa* 1220. eller 1230. Skulde det og flere af det *Seculo* falde i Øinene, da giv mig Gienpart deraf; thi saadane ere gierne korte, og kunne ikke betage min Ven for meget af sin Tid, som ieg ellers er særdeles øm over at forspilde. Ieg fik forgangen Brev fra Fru *Baronesse Barnekow*, hvorudi hun lod mig vide hendes [Mands] dødelige Afgang¹. Det har gjort mig saa meget mere ondt, som den sl. Herre har viset mig mange Prøver af Bevaagenhed. Hvor maaer den gode gamle Herre Greve *Bonde*²? Er han i Stokholm eller paa Landet? *Saluta salutandos, et ama tuum semper.*

Forekommer Herr *Secretereren* nu ingen gamle Mynter, være sig Svenske, Danske, Tydske? Ieg maatte gierne

¹ Baron Christian Barnekow til Vidskøfle osv., f. 1694 † 10. Dec. 1762, General-Lieutenant, Overkommandant i Christianstads Fæstning og Landshøvding i Christianstads Len, gift med Eva Charlotte Victoria f. Stenbock († 1785). Anrep, Sv. Adelsns Ättar-Taflor I.

² Se foran S. 238.

have nogen af de ældste med 3. Kroner. Nogle gamle Tydske og Hansiske *Bracteater* har ieg nyligen faaet fra en god Ven i Tydskland. De gamle Udenlandske Documenter og *Mss^{er} ex Codd. Lincop.*, som Min Herre for en tid lang sendte mig, har været mig saa behagelige, at ieg skulde ønske, Han maatte kunne forskaffe mig flere, [være sig *Estonica, Livonica, Curlandica, Polonica, Prussica, Germanica, Hanseatica &c.* Min *Curiositet* gaaer alt videre og videre.

Nr. 169.

18. Februar 1763.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle Herr *Assessor*.

Det var mig en kjær Tidende, Min Herre skrev mig til fra Norkøping under 8. *Ianuarii*, at Hans Majestet havde udnævnet Hannem til *Assessor* udi *Antiquitets Collegio*. Ieg har siden ventet *Confirmation* derpaa fra Stokholm, at ieg med større Sekerhed og Fornøjelse kunde komme med min Lykønskning. — Ieg behøver vel dertil ikke mange Ord, da ieg er vis paa, Herr *Assessoren* troer om mig, at ieg vil Ham vel af Hiertet, og at Han ikke kunde komme i en saa lykkelig Omstændighed, ieg jo undte Hannem den endnu langt bedre. Imidlertid kan ieg ikke negte, at ieg jo med Utaalmodighed længes at blive forvissat fra Min Herres egen Haand; thi ieg kiender temmelig vel Verdens Ustadighed¹. — Dersom Hr. *Doctor Corylander* endnu opholder sig i Stokholm, beder ieg venligst at hilse hannem; det vilde være mig usigeligen kiært at faae høre, det han i sin Ansøgning har *reusseret*². De

¹ Ifølge Sv. biogr. Lex. III, 89 f. var Udnævnelsen kun titulær.

² Langebek havde 1753 gjort denne Mands Bekjendtskab i Lund (s. foran S. 189), og de synes at være traadt i nøje Forbindelse med hinanden. Corylander var en flittig historisk Samler. Da Langebek 1755 havde Bryllup, udgav Corylander et Digt „In lectissimam virginem

Commissioner enten paa Bøger eller andet, som ieg i mine forige Breve har *incommoderet* med, haaber ieg ved Leilighed blive forrettede. Ieg erindrer ei, om ieg har skrevet om *Hadorfs* gamle Love; Skulde deraf nogen Samling forekomme, beder ieg for min Regning opkiøbe et *Exemplar*, som en Ven meget har ombedet sig. Ieg vilde gjerne have et godt *Exemplar* af *Beronii* nye *Edition* af *Jure Vicensium*, og tillige, om noget mere deraf er udkommet, samt ellers hvad nyt i *Svenske Historien* maatte være trykt. Ieg sender nu *Finnæi Curas posteriores in Jus Vicensium*, og til Hr. *Cancelli R. Berch* med min Hilsens Formelding et Brev fra Hr. *Etats R. Hielmstjerne*, hvorudi den længe lovede *Reventlowske Medaille* befindes. — — Min liden *Frideric* har været heel svag af en Skarlagens Feber, men er nu, Gud skee Lov, temmelig kommen sig igien. Ieg selv har i denne Vinter befundet mig heel vel. Her er ellers nogen mere end sædvanlig Sygdom i Staden, som deels kommer af den tykke og ustadige Luft, deels er *svite* af forige Sommers besønderlige Vederligt. Fæsygen desværre *grasserer* stærkt her i Riget og har taget [en] stor Mængde Qvæg bort baade i og om Staden, hvilket tillige med flere svare Tilfælde gjør dyr tid paa alt, hvad man skal leve af. Men, Gud skee Lov, vi beholdt Freden, som overveier alt andet, og lindrer alle andre tunge Vilkor. Det er vel allerede bekjendt, at vores fornemste Stats *Minister* den gamle Greve *Holstein* ved Døden er afgangent², og vor berømte Geheime Raad *Tott* er af Hans Maiest. igien indsat udi alle de *Charger*, som den Sal. Greve indehavde. Ved hvilket Ombytte, man formoder, at Studeringer og Videnskaber hos os ikke har tabt meget. Denne Herre haver kiøbt sig et *Palais* paa den store Plads, som kaldes Hallands Aas, og opfører en ny og anseelig Bygning til

Helenam Marianam Pauli, nobiliss. Jacobo Langebek nubentem“ (Weibull, Lunds Univ. Hist. II, 288; jvfr. Suhms Saml. Skr. XV, 203). Vi vide ikke, hvad det var for en Stilling, Corylander søgte 1763; men nogle Aar efter blev han Præst i Gernsø og Nessum i Skaane († 1775).

¹ Grev Joh. Ludv. Holstein døde 29. Jan. 1763.

sit Bibliotek. Vi har i denne Aften første gang været samlede hos ham som *Præsæs* for Videnskabernes *Societet*, og fundet megen Opmuntring af hans holdne Tale. Det blev vedtaget, at der skulde slaaes en *Medaille* paa Greve *Holstein*, som kan blive en *emplette* for Herr *Cancelli R. Berchs* Samling, men det skeer vel ikke saa hastigt, siden alle vore *Medailleurer* ere udenlands. Ieg vil nu til Slutning ønske Min Ven en bestandig god Helbred, et fornøied Sind, og, at ingen Ting maa fattes til disse tvende gode Kor at underholde, en vaker og velmaaende Brud *inclusive*, hvilken Sag nu ikke bør sættes alt for længe ud. Min Hustru og flere Herr *Assessorens* Venner her paa Stedet tage megen Deel i Hans Forfremmelse, men ingen større Deel i hvert Hans Velgangs Trin end

Herr *Assessorens*
gamle fortrolige Ven og tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 18. *Febr.* 1763.

Nr. 170.

29. Juni 1763.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Hvad tænker Herr *Assessoren* om mig, som har taget imod tvende Hans kiære Breve, og nu først giver Ham eet igien. Ikke er, Gud skee Lov, Sygdom skyld i denne Forsømmelse; thi ieg har i dette ganske Foraar befundet mig temmelig vel. Ikke heller kan ieg sige, at mine lærde Forretninger ere Aarsag derudi, thi de drives ei med større Flid end sædvanligt. Snarere kan ieg beskyldte en *simple* Glemsomhed eller rettere Opsettelse fra en Tid til en anden, som mest er kommen af adskillige indfaldne Hus-Syseler: først at ieg allerede før Paaske maatte uformodet flytte ind i andre Rum, dog i mit eget Hus, for at overlade til en Greve mine hidindtil beboede Værelser, dernæst haft en

anseelig *reparation* for paa de Rum, ieg nu iboer, som endnu ikke ere i fuldkommen stand, endelig er 11. *Junii* kommen til, som er vor Omslags *Termin* og varer hele Maaneden igiennem, hvilken og har givet mig en deel at bestille, ei alene i Henseende til mine egne smaa *Financer*, men endog med de *Klarupske* Arvinger, som nu ere blevne ganske skilte fra hinanden, saavel som med Sl. *Klarups* Stiftelse, for hvilke ieg har en anseelig Deel i *Directionen*¹. Men med alle disse Undskyldninger kan min Ven have Aarsag til at være misnøiet med mig, som betager Hannem den Fornøielse, ieg troer Han finder i at see Brev fra mig. Ieg dømmer Ham af mig selv, thi naar det varer noget længe, imellem ieg faaer Brev fra Ham, er ieg gierne misnøiet, ikke af Fortrydelse eller Vrede, men af Frygt for Hans Helbred og af Mangel paa den Fornøielse, ieg finder i Venskabets Fornyelse ved idelige Skrivelser, som maae oprette Tabet af mundlige Samtaler. I fior havde ieg gierne ønsket, Herr *Assessoren* havde besøgt mig, thi da havde ieg skøn Leilighed at *logere* Ham i mit eget Hus. I Aar er vel mit Ønske det samme, men formedelst Greve *Holcks*² Familie er her nu ikke et Rum til overs i Huset. Dog det kan være lige meget, Staden er stor, og min Kiære Herre skulde ikke frygte for, at enten *Logis* eller Reisen skulde falde Ham bekostelig, naar Han alene vil unde mig den Glæde at see og tale med en saa fortrolig og nyttig gammel *Reise-Compagnon*.

Men at komme til Min Herr *Assessors* Breve, da takker ieg skyldigst for del, som ethvert af dennem haver medfulgt. Ieg seer, at Han bestandig tænker paa min Smag, og ieg troer, Han fremdeles gjør det samme, naar noget forekommer, som kan tiene mig. — — Ieg vil med det første vente de Ting, som Hr. *Assessoren* har at sende

¹ I Fundatsen var Langebek udtrykkelig nævnet som en af Direk-
torerne (Hofn. Fund. X, 391 ff.).

² Muligvis Grev Gustav Frederik Holck (fra 1772 Holck-Winterfeldt, f. 1733 † 1776), der 13. Marts 1763 havde indgaaet nyt Ægteskab med Frederikke Louise Comtesse Ahlefeldt.

mig, ligesom ieg og igien ved første Leilighed skal sende, hvad ieg har lovet. — — Ieg skal tillige sende *Arnesons* Skrift om den Islandske Rettergang, som *Ericson* har udgivet¹. Det var ikke *Ericson*, som engang *copierede* noget for Min Herre, men, om ieg ret erindrer, var det *Jon Mortenson*². *Ericson* laae da paa *Borckens Collegio*, men er nu *Professor* i Sorøe. *Assessor Wessmans* Død og slette Tilstand har gjort mig meget ondt. Min Herre paaminder sig vel, at Sl. *Wessman* havde hiemme hos sig en hel Hob af de Skaanske *originale* Documenter. Mon de være komne tilbage igien i *Archivo*? Hvor er Samlingen af hans Reise for nogle Aar siden bleven af? Skulde han ikke have efterladt sig nogle gamle rare Bøger enten Svenske eller Danske, som han foregav at have faaet paa sin Reise i Skaane? Ieg længes at see *Brings Disp. de Fide Monum. Island.*, og ellers om noget andet Nyt *in Hist. et Antiq. Sveogoth.* er udkommet. Af *Suhms Piecer* skal ieg sende nogle, som ere trykte for sig selv, nogle ligge endnu i *Manuscript*, og skal komme i en ny *Tome* af *Societetets* Skrifter. *Rector Schøning* har udgivet en Beskrivelse over *Trondhiems* Domkirke, som koster 2. Rigsdaler. Lad mig vide, hvad vi har at haabe om *Ihres Lexico*. Vilde og gierne vide, om *Ichsell*³ aldrig kom tilbage til Sverige, eller om han endnu er udenrigs, og hvad Aarsag dertil kan være.

At ieg nu endelig og skal skrive et Ord om den vigtigste Artikel i Herr *Assessorens* trende sidste Breve, da har ieg længe siden gjort mig Umag for en Islænder, som I gode Herrer deroppe kunde være tient med. De fleste, som her ere, legge sig mest paa *Theologie* og *Iura*, og i det høieste tillige paa *Philosophie* og *Hist. Naturali*. Faa ere her,

¹ Jon Arnesen (Sysselmand paa Island † 1777): Historisk Indledning til den gamle og nye islandske Rettergang, igiennemseet og med Anmærkninger oplyst af J. Erichsen. Kbh. 1762. 4°.

² Denne flittige Islænder har afskrevet en stor Mængde Breve og Aktstykker for Langebek.

³ Se foran S. 242.

som har nogen Indsigt i *Antiquiteterne* og de gamle Skrifter og Sprog, og af de faa ere nogle saaledes *engagerede*, at de ikke vil forandre, de andres Levemaade er saadan, at ieg ikke kan *recommendere* dem, thi at bebyrdes med en Sølere efter en anden, var ikke nyttigt. At opsende et ungt Menneske, som var ganske *rude* i de gamle Skrifters Læsning og Fortolkning, naar han ellers var skikkelig og vel grundet i det Latinske Sprog, var kanskee det beste, thi han kunde ved Flid og Øvelse blive god: Men ieg kan ei vide, hvorvidt dette Forslag finder Hans *Excellences* Bifald¹. Saasnart ieg derom bliver underrettet, skal ieg videre erkyndige mig. Ellers tykkes mig, at, siden Herr *Assessoren* selv besidder saa meget Kundskab i de gamle nordiske Sprog, at en Islænder kunde undværes, de gode Herrer da gjorde best, at tillegge Herr *Assessoren* den liden Løn og lade Hannem derfor arbeide saa meget i de gamle Sager, som Hans Tid kunde tillade². Imidlertid vil ieg bede ved Tilfælde anmelde for Hans *Exc.* Hr. Grev *Bonde* min underdanige *respect* og Forsikring, at ieg med den allerstørste Fornøielse vil søge at udrette Hans *Excellences* naadige Befaling, saa meget mere som det er en Sag, der sigter til *Publici* Nytte. — Til den Helsinglandske Reise ønsker ieg megen Lykke og mange nye *decouverter*. Glem mig ikke, om i Stædernes *Archiver* noget Document af gamle Danske Konger skulde findes. Flittig Helsen fra min liden Familie, som endnu bestaaer alene af to, men ieg har nu Haab om, inden Aarets Udgang, at see ved Guds Bistand nok en Arving i mit Hus. Ieg forbliver med den sædvanlige Tilgivenhed

Min Høistærede Herr *Assessors*
stedse forbundne Tiener og Ven

Khafn d. 29. *Iunii* 1763.

I. Langebek.

¹ Grev Bonde havde gennem Assessor Brocman ladet Langebek anmode om at skaffe en islandsk Filolog til Stockholm (Molbechs Anm.).

² Langebeks Forslag synes at være bleven fulgt, da Brocman blev Translatør i det gamle nordiske Sprog (s. ndf. S. 373).

P. S. Dersom Hr. *Doct. Corylander* endnu er i Stockholm, da beder ieg venligst at helse hannem og forsekre, at ieg ikke rettere paaminder mig, end at ieg io allerede ifior ved nogen Reisende gav hannem Svar paa Herr *Silverskiolds*¹ *Promemoria*, nemlig, at af alt det, han forlanger, findes her aldeles intet, undtagen Bytesbrevet med Hr. *Mogens Krabbe* til Wegholm, eller rettere *Krabbes* Gienbrev til Kongen, hvoraf ieg veed, at ieg lod skrive Copie, som ieg vilde oversende². Skulde Hr. *Doctoren* samme ei have bekommet, skal ieg paa første Anfordring strax giøre ny Anstalt.

Dersom *Iohannis Magni Metropolis* skulde nogen tid forekomme, da maa Min Ven endelig kiøbe den, om den og meget dyrt skulde betales. *Rudbeks Atlantica* nogenledes *complet* bliver vel aldrig for mig at tænke paa. Skulde og ved sær Hændelse komme for nogle fordums *Missalia* eller *Breviaria*, Svenske eller Danske, vilde ieg gierne vove noget derpaa.

Nr. 171.

12. November 1763.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor*.

At lade trende Herr *Assessorens* angene Breve af 26. *Iul.*, 4. *Aug.* og 4. *Oct.* ligge saa længe ubesvarede, er noget, som ieg er ganske vred paa mig selv for, og som min Ven kan være bekymret, ja vel heel fortrydelig over. Naar ieg først sætter noget ud paa den lange Bænk, tilstaaer

¹ Formodentlig Julius Silfversköld, siden Vice-Præsident i Commerce-Kollegiet i Stockholm († 1784).

² Forespørgslen stod muligvis i Forbindelse med de Processer, der førtes angaaende Krabbernes Gods i Skaane (s. Dsk. biogr. Lex. III, 139). Carl Gustav Silfverskölds Enke, Christine de Bruin († 25. Dec. 1763), var nemlig en Datter af dansk Generalmajor Jacob de Bruin og Karen Krabbe.

ieg min Skrøbelighed, og ieg lader det der alt for længe henhvile. Ieg har endelig altid Mængde af Undskyldninger at bemantle min Forsømelse med, som ieg indtil *tædium* kunde opregne, dersom de noget *interesserede*. Men hvad Forhindring bør afholde fra at tale med en Ven i Breve, naar man ikke kan see ham i Person? Det er en Fornøielse, som hos mig overgaaer de fleste andre, og det gjør mig ondt nok, naar ieg selv imod min Villie forspilder den. Ieg veed ikke, om ieg tilforn har meldet om den Sorg, som vor Familie blev sat udi i afvigte *Iulii* Maaned ved min Svogers Post *Casserer Pauli*¹ dødelige Afgang. Han havde forlanget af mig, ieg vilde være hans Hustrues Laugværge, hvori ieg maatte samtykke, og haver ogsaa haft meget at bestille med hans Sager at bringe i Rigtighed, i sær med hans vidtløftige Regnskaber. Mine Archiv-Forretninger har og taget mig en deel tid bort. Og ieg har paa en tid lang haft mange gamle Ting meddeelte, som ieg med egen Haand har maattet *expedere* og ile dermed, saasom Ejerne ingen Ro og Rast har ladet mig. Ieg har endnu en gammel *Codex* af *Adamo Bremensi* at *conferere*, som vist er af Tolv Hundrede Talet; En anden lige gammel *Codex* af den Jydske Lov har ieg og haft fra *Flensborg*. En heel Hob gamle Documenter har ieg haft fra visse Archiver, som ieg over Hals og Hoved har maat *copiere*, i fald ieg ikke en anden gang vilde miste dem. Der ere mig endnu til-sagte mange flere, som ieg ikke tør eller er i Stand til endnu paa nogen tid at tage imod. Ieg har vel en og anden Hielpere til at skrive: Men de ældste, rareste og originale Sager maae ieg selv lade Hænder og Øien til, med mindre ieg siden vil have dobbelt og kiedsomelig Umag med at *conferere* og faae dem *accurate* nok efter mit Sind².

¹ Johan Frederik Pauli, Postkasserer og Brygger, døde i en Alder af 39 Aar.

² Alene de Dokument-Afskrifter med Langebeks egen Haand, der endnu haves dels i Rigsarkivet dels andensteds, ere saa talrige, at de synes at have kunnet give en flittig Mand nok at gjøre i en lang

Correcturer af visse Verker har ieg for en og anden fraværende Ven jævnlig maattet paatage mig, og naar ieg legger det til, at ieg alt for ofte bliver bebyrdet med at igienemlæse en og andens Skrifter, som de vil lade trykke, og skaffe dem *Subsidia* dertil¹, maae ieg tilstaae, at ieg gjør mig selv til Slave, og kunde kanskee bruge Tiden bedre, om ieg anvendte den til at forfærdige de adskillige Ting, som ieg selv har under Hænder. Nogle Erindringer har ieg faaet om *Souverainitets* Historien, som mig for nogle Aar siden blev paalagt, hvorfor ieg og undertiden maae arbeide derpaa. *Societetet* forlanger og Arbeid og Haandrekning i adskillige Stykker af mig. Vor store Mand Geheime R. *Tott* overhænger mig daglig for det *Diplomatiske* Verk, hvorudover, endskiønt mit meste Arbeid er stilet derhen, ieg har maattet tage de første *Seculers* Documenter paa ny for Haanden, for at *rafinere* og bringe dem i bedre Orden og til den mueligste *accuratesse*, paa det at dette betydelige Verk engang kunde begyndes at tænkes paa til at stilles til Lyset, hvortil ieg allerede er i Færd med at gjøre nogle Forslag og *præparatoria*, som skulde sigte til, næstkommende Sommer, om mueligt, at kunde gjøre en Begyndelse med Trykningen. Ieg har lært af Erfarenhed, at jo længer Verket henhviler, jo flere *Supplementer* komme dertil; Men ieg har ogsaa ladet mig overbevise, at det er best at udgive det saadant, som man har det, imedens ieg lever, og imedens der er Lyst og Leilighed paa høiere Steder til at drive Verket. Hvad *Supplementa* man siden erholder, kan altid siden udgives. Ieg har skrevet noget vidtløftigt om mine egne *occupationer*, men ieg veed, at

Levetid. Undertiden findes der to eller flere langebekske Afskrifter af det samme Aktstykke, selvfølgelig tagne til forskjellig Tid. Han har da ikke erindret, at han allerede i Forvejen havde Afskrift af vedkommende Brev eller Dokument.

¹ Som Exempel kan nævnes A. N. Ryges Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse (Kbh. 1765), til hvilket Værk Langebek har leveret en meget stor Del af Materialet. (Jvfr. Kallske Mnskr.-Saml. 142 h., Fol.)

det ikke kan være Hr. *Assessoren* efter saa lang Venten mishageligt at læse et langt Brev fra mig. Kan Min Ven nu finde noget til mig af de første *Seculis*, som angaaer Skaane eller nogen anden Part af det gamle Danmark, — — seer Han selv, hvor meget det kan være mig anliggende, siden det nærmer sig til mit Verks Fuldkommelse. Ieg er ret fortredelig, at ieg den hele Sommer ikke har kunnet faae befordret de adskillige Sager, som ieg vilde have opsendt. — — Ieg har tillige et og andet Nyt, som ieg vilde vederlegge Hr. *Cancellie Raad Berch* med for hans Lovbog og ellers for andre Høfligheder; Ieg beder Hr. *Assessoren* undskylde mig paa det beste og takker for det tilsendte paa det skyldigste. Den Pakke, som Hr. *Assessoren* i Sommer lovede at sende mig, er først for kort tid siden leveret her i Huset, da ieg ikke var hiemme; men ved hvem den er kommen, veed ieg ikke. Alting derudi var ganske uskadt, og ieg er tusindfold forbunden for hvert Stykke, som fandtes derudi. Af fremmede Ting var der ikke noget udi, uden Hr. *Berchs Numismata* i Koberstik, som ieg har leveret til *Etats Raad Hielmstjerne*, som vel selv aflegger sin Taksigelse derfor. Ligesaa takker ieg og for de smaa Stykker, som min Herre har haft den Godhed med sine Breve at sende mig, og end videre for de flere, som Han i sine Breve gjør mig Haab og Løfte om. Vidste ieg, hvorudi ieg best kunde udøse min Kiærlighed og Taknemlighed inod Ham, da vilde ieg gierne og snart gjøre Prøve derpaa. Ieg troer vel, at ieg nu staaer i nogen *debet* til min Ven for udlagte Penge, og derfor vil ieg bede, Han frit vil befale, om ieg snart tør gjøre nogen *remiss*. Der torde vel og noget i denne Vinter forekomme, hvortil Penge paa mine vegne kunde behøves. Herr *Assessoren* var saa god at give mig nogen Efterretning om sin Helsingske Reise, men ieg er begierlig at vide mere, hvad flere *Empletter* har han giort? hvad rare *Observationer*? Hvor gik det med Kæmpe-Gravene? Glem ikke, hvad Han af Reisens *Spoliis* har lovet mig, og giv mig nøiere Forklaring om det omskrevne *Psalterio Norvegico*. Endnu har Min Herre

vel ikke haft Leilighed at eftersee Sl. *Wessmans* Efterladenskaber; Ieg faaer vel at vide, om noget rart deribland findes: Skulde der være nogle gamle Danske Bøger af Reformations Tiden, som ieg formoder, da vilde ieg gjerne betale dem efter *Cølns* Vægt. *Stephaniana Mss. in Bibl. Ups.* haver vel *Donatio Delagardiana* og *Celsii Historia Bibl. Ups.* givet os Fortegning paa, men som ieg formoder, at Hr. *Assessoren* endnu nøiere har optegnet Titlerne deraf, længes ieg saa meget mere at see Fortegningen fra Hans Haand: I sær gad ieg vidst, om ingen *Diplomata* i nogen af dem skulde være forborgne. Ieg paaminder mig, at ieg i *Antiquitets Archivo* saae en heel Hob gamle *Codices* af Danske Lovbøger, men ieg fik ikke tid at betiene mig uden af de Jydske: Men kanskee der vel og bag udi de Skaanske, Siælandske og Norske kunde findes et og andet Document, som ikke er bekiendt. Ieg ønskede gjerne, at Min Kiære Herre, naar Tiden tillod det, vilde kaste et Øie udi de samme, og meddele mig derom en behagelig Underretning.

Ieg skulde haabe, det er til Min Vens Fordeel, Han har paataget sig det Opsyn med en *Fabrique*: Men ellers er ieg bange for, at det vil betage Ham alt for megen tid fra de Ting, som maatte være *publico* til langt større Nytte og Hannem selv til større Ære. Men man maae gjøre meget for det kiære Brøds skyld. Leve vi til Sommeren, da haaber ieg, efter Løfte, at omfavne en gammel Ven her i Staden. Imidlertid ønsker ieg Hannem megen Lykke, Sinds Fornøielse og Legems Kræfter til Hans Foretagende i denne Vinter, saavel som siden stedse. Ieg med mit lidet Hus befinder mig, Gud skee Lov, aldeles vel, og kan nu vente ikke hver Uge eller Dag, men næsten hvert Øieblik mit Hus med en ny Arving formeret, hvortil Gud give Lykke. Ieg vilde, at ieg kunde skrevet Udfaldet derom i dette Brev: Men ieg vil for den Aarsags skyld ikke opholde Brevet, da ieg længe nok har forsømt at skrive. Ieg mener, at ieg nu alt har skrevet saa meget som alle Min Herres tre sidste Breve, og ieg vil love, at det ei skal vare længe, førend Han igien skal see Skrivelse fra mig.

Imidlertid vil ieg bede og formode, at Han intet lader falde af sin gamle Godhed og Venskab for mig, ligesom Han igien kan forlade sig til, at ieg, uden at gjøre mange *protestationer* derom, uafsladeligen vil findes af

Velædle, Høistærede Herr *Assessoren*
 en tro Ven og stedse forbundne Tiener
I. Langebek.

Khavn d. 12. *Novemb.* 1763.

Nr. 172.

28. December 1763.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor.*

Saa angenehme som Herr *Assessorens* Breve altid ere mig, saa ubehagelig er den mig udi det sidste af 20. *huius* meddelte Tidende om Hans Fru Moders dødelige Afgang. — — Et andet Stykke i min Vens Brev, som ikke heller kan være mig meget behageligt, er dette, at Han rygger sit Løfte og betager mig Haabet om at see Ham næstkommende Sommer, en Fornøielse, som allerede havde smaget mig. Men hvad der ei er giørligt, veed ieg helt vel at finde mig udi, og glæder mig derved, at Han dog ikke betager mig Haabet om at see Breve fra Hans Haand. 1000. Plåter, mener ieg, ere verde at blive ved sine Forretninger for, og 100. Plåter for *Translat. Island.* ere ogsaa gode at tage med, hvilket altsammen saa hierteligen fornøier mig, at ieg ei andet kan end dertil ønske megen Lykke, Sinds Ro og Legems Sundhed, som den gode Gud haade kan og vil give, ei alene paa det nu indtrædende, men og mange paafølgende Aar.

Ieg er særdeles forbunden for det lovede *Psalterium* og *Diplomata*, med videre, men om de Ting, som Min Herre forlanger af mig, maae ieg udsætte mit Svar til en anden gang. — — Ieg *gratulerer* Herr *Cancellie Raad Berch* til hans Ophøielse i Adelstand, som ieg beder maatte

anmeldes hannem med den Høiagtning, ieg bær og altid har baaret for den brave Mand.

Ieg begyndte mit Brev om et Fruentimmer, som til sines Sorg havde forladt Verden, Ieg vil ende det om et andet, som til sines Fornøielse er kommen ind i den store Verden, nemlig en liden *Anna Elisa*, som Gud har velsignet mit Hus med. Hun blev født den 18. *Novembris*, og ieg kan fortælle det med Glæde, at Moderen, endskiønt hun selv har paataget sig at opamme sit Barn, har befundet sig saa vel, at hun allerede den 23. *Decembr.* har holdet sin Kirkegang. Min *Frideric* gaaer nu paa sit femte Aar og voxer daglig til sin Fordeel. Vil han saa vel tiltage i det gode, nu han paa det ny Aar skal begynde at gaae i Skole, da bliver det en Fornøielse, som vil gjøre mig ung igien paa min Alderdom.

Førend ieg slutter, skal ieg melde et Ord om en liden Raritet, som ieg herhos sender Gienpart af. Det er ætzet i Kober, men ikkun slet, saa at det bliver stukket bedre paa ny, og udkommer tilstundende Foraar med nogle Historiske Afhandlinger fra en lærd Mand i Lyneborg Hr. *Professor Gebhardi*. Hans Søn, som har været Hofmester hos en ung Herre her i Landet og er min gode Ven, har sendt mig det og mange flere artige Ting¹. Det er vist nok det ældste *Sigill* i den Nordiske Historie, og skal være af *Godskalko*, som var en af de første Biskoper i Skara. Original-Seiglet er fundet i et Altar udi Lyneborg, som denne Biskop *An.* 1047. selv haver indviet. Ieg slutter da med den sædvanlige Forsikring, at ieg er og bliver uforanderlig

Velædle, Høistærede Hr. *Assessorens*
ganske hengivne Tiener
I. Langebek.

Khavn d. 28. *Decembr.* 1763.

¹ Faderen Johan Ludvig Levin Gebhardi (f. 1699 † 1764) var Professor ved Gymnasiet i Lüneburg. Sønnen Ludvig Albrecht G. (f. 1735 † 1802) blev 1765 Lærer ved det samme Gymnasium, siden Bibliothekar, Arkivar og Hofhistoriograf (s. foran S. 281).

De forige *Editioner* af *Savary Dictionn. de Commerce* ere her ikke at bekomme. Men vor Franske Boghandler *Philibert*¹ oplegger en ny *Edition* i 5 Bind *in Folio*, som kommer hvert Bind omtrent paa 4. Rigsdaler Dansk. Deraf er allene de 4. Bind færdige. Dette Oplag, lige saa vel som en ny *Edition*, der gøres i Paris, bliver med store Tiløgninger forbedret af den Engelske *Edition*, som indeholder mangfoldige Artikler i sær den Engelske *Commerce* angaaende, hvilke ikke findes udi de forige *Editioner*.

Glem ikke, hvad ieg før har brugt den Frihed at bede om, om noget rart enten af trykte Bøger eller *Manuscripter* enten paa *auctioner* eller ved anden Leilighed maatte forekomme.

Nr. 173.

16. Juni 1764.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg er geraaden i alt for stor Uorden med min *correspondence*, at ieg neppe vidste at rede mig i Land, dersom ieg ikke havde med saadanne Venner at gøre, som tage alting i den beste Mening. Men bedre og kiærere, haaber ieg, det er, at Min Ven finder mig i Live og seer sildig Brev fra min Haand, end at ieg ikke mere skulde være til, som Han af min lange Forsømelse snart kunde have Aarsag at troe. Ieg har vel den hele Vinter til og fra befundet mig noget upasselig, men dog ikke sengeliggende. Foraars Luftens sterke Forandringer har ei heller været mig ganske fordragelige, dog er Helbreden nu temmelig god. Af Min Herres Breve, hvoraf i det mindste tvende ere ubesvarede, har ieg haft megen Fornøielse, er og største Tak skyldig haade for det, som er medfulgt, og for hvad som er lovet. Ieg venter dag fra dag paa nogen Skibs-Leilighed, hvormed ieg kunde opsende de længe fra mig

¹ Claude Philibert var først Bogtrykker, siden Boghandler i mange Aar i Kjøbenhavn.

ventede Sager. Den gode Hr. *Cancelli R. Berch* har Aarsag at være fortrydelig over saadan Langdragenhed. — — Ieg længes efter at see Hr. *Assessorens* Helsingske Reise, og tviler ikke paa, Han jo derudi giver os endeel gode *decouverter*. Det Beviis af *Saxo Gram.* for Helsinglands Navns Ælde maa meget varsomt antages, og Omstændighederne vel overveies. Men ieg seer ikke heller, at man blindt hen bør følge *Snorre Sturleson*. Landets *Situation* og andre Beskaffenheder vil kanskee gjøre det beste. Min Herre har vel sielden Leilighed nu at komme i *Archivum*, ellers vilde ieg endnu venligen paaminde om gamle *Diplomata*. — — Ieg har nu i lang tid været i Arbeid med at *revidere* mine ældste *Diplomata*, saa mange som omtrent skal udgiøre den 1ste *Tome*, hvilken formodeligen vil komme i trykken næstkommende Vinter, om Gud vil ieg lever, og man kan faae *regleret* den dertil behøvende Bekostning. Mit *Bibliotek* har ieg nu paa et Aars tid formeret med mange gode Bøger, men den fornemste *emplet*, ieg har gjort, er en *Codex membran. Helmoldi*, som ieg har faaet fra en *auktion* i *Wolfenbütel*, som ieg holder for at være af det 13de *Seculo*. Ieg arbeider paa, at ieg kunde blive Eier af den *Codex Adami Brem.*, som *Prof. Sewel* har, men der hører Lykke til. Hans *Exc.* Hr. Geh. R. *Tott* er denne Sommer *occuperet* med at flytte sit *Bibliotek* i sit nye *Palais*, hvortil han har opført en meget stor og kostbar Bygning. Ieg havde vist ventet den Fornøielse i Sommer at see Min gamle Ven og Reise-*Compagnon* her i Staden hos mig, men et af Hans sidste Breve har derom betaget mig alt Haab, hvilket dog endelig maae blive opfyldt næste Aar, om vi begge leve. I næste Aar venter ieg og Hr. *Etats Raad Suhm* her til Staden, som da med alle flytter fra *Trondhiem* for at boe i Kiøbenhavn, hvilket og ikke lidet fornøier mig. — —

Velædle, Høistærede Hr. *Assessorens*
Oprigtig forbundne Ven og Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 16. *Iunii* 1764.

Nr. 174.

25. Juli 1764.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg har læst Hr. *Assessorens* sidste Brev af 16. *Julii* med lige saa stor Forundring som Fornøielse over en saa uformodelig Forandring og hastigt tagen *resolution*. Min Herre legger mig selv Ord i Pennen til at spørre: Hvor er nu *Brocmans* gamle Bestandighed? Men ieg tør troe, at slikt ikke skeer uden gyldig Aarsag. Naar det alene ikke drager alt for onde Følger for Min Kiære Herre selv, er det en Tidende, som ganske meget *interesserer* mig, da ieg faaer fornyet et Haab, som ieg allerede havde givet op for en Boldkiep, nemlig at see en Ven, som ieg nu neppe ventede at see mere; thi de gamle Løfter om næste Aars Besøg slog ieg nu fast ingen mere Lid til. I Henseende til nogen Uordning i mit Hus, ved det ieg, til større *commoditet* for mig selv og for det Herskab, som boer hos mig, har en Hob ny Bygning og Forandring for, havde ieg nu vel seet, at Min Vens Hidreise ikke havde gaaet for sig før tilkommende Sommer. Men da Leiligheden sig nu anderledes begiver, er ieg paa min Side og dermed heelt vel fornøiet, og det saa meget mere, som ieg kiender Min Herre, og veed, at Han kan tage til takke med Husets Beskaffenhed. Ieg formoder da, og min Kone tillige beder, at Herr *Assessoren* giver os den Ære at tage ind i vort Hus, og holder til gode, om vi paa denne Tid ikke ere i Stand til at *logere* og bevorte Ham paa saadan Maade, eller gjøre Hannem de Fornøielser, som vi gjerne ønskede. Men at skaffe Herberg til videre Selskab end Herrens egen Person, dertil er mit Hus ikke nu stort nok, endskiønt det ei er af de mindste her i Staden. Det er ikkun faa Dage, siden Hr. *Segerdal* kom til mig, og berattede mig om Hr. *Assessorens* Philosophiske og artige Levemaade, hvorover ieg blev saa fornøiet, at ieg gjerne havde ønsket mig en Fugle-

Ham, at kunne derudi svinget mig op til Stokholm, for at see Min Herres Anstalter og tage Deel i Hans lykkelige Omstændigheder. Men hvor hastigt vender ikke Bladet sig? Neppe aabner ieg *Assessorens* Brev, førend denne *chimæriske* forandrer sig i en anden og virkelig Fornøielse. Ieg faldt i nogen Forundring over Kiæpen, som Min Ven behager sende mig, og tænkte vel, at den maatte være Forvarsel til nogen Vandring. Ieg har ikke faaet den endnu, da Hr. *Segerdal* har efterladt den i *Malmø*, hvorfra ieg hver dag venter den. Ikke des mindre aflegger ieg min store Taksigelse derfor, saavel som for *paquetten* med *Psalterio Norvegico* og de flere gode Ting, som ieg rigtigt har bekommet. — — Ieg negter ikke, at ieg jo havde stor Lyst at see den omskrevne gl. *Codicem Gallicum*, men ikke tør ieg give Løfte om at læse den, naar Hr. *Assessoren* selv bekiender sin egen Uformuenhed dertil. Har Min Kiære Herre endnu noget got, som Han vil unde mig, om det og var en heel Kiste fuld, da tag det altsammen med; Ieg betaler gierne en Bivogn, der kan føre det. Min Herre har engang gjort mig Haab om nogle *Jønkopingske* Documenter, og om nogle Privilegier af Danske Konger for visse Stæder i Sverige. Af *Aviserne* har ieg seet, at *Schønberg*¹ er bleven *Historiographus Regni Sv.* og at han har udgivet en Samling af Docum. i K. *Carl XI^{tes}* Historie, hvilken Samling ieg gierne vilde have for Spøgelsets skyld². Det skal være mig kiært, om Min Herre vil *examinere Rupem Haraldinam*³ paa det nøieste, men glem ikke tillige at skaffe mig et Kart over Blekingen. *Wessmans Monument* ved *Kiwik*, som ligger i *Alboherred* ved *Mælby*, bliver Umagen værdt paa det nøieste at undersøge, og er det mig meget kiært, at Min Herre har dette Forsæt; thi den Tegning, ieg har deraf, kommer mig alt for Romansk for, og

¹ Se foran S. 332.

² Den i sin Tid meget omtalte og i mange Skrifter gjengivne Fortælling om et Aandesyn, Carl XI. skal have haft.

³ Den siden saa meget omtalte Runamo-Indskrift.

synes ikke at ligne nogen af vore Nordiske *Antiquiteter*. Ieg ønskede gjerne, at Herr *Assessoren* ved sin Nær-værelse i Lund kunde paa en god Maade *disponere* Hr. *Prof. Bring* til at give mig min Afskrift af *Libro Datico Lundensi* tilbage. Skulde Min Herre i Lund finde nogle nye *Disputationes de rebus patriæ* holdne paa en to à 3. Aars tid, ville de være mig kiærkomne. Ieg slutter endelig mit Brev med flittigste Hilsen fra min Kone og liden Familie, forblivende med den gamle Tilgivenhed

Min Høistærede Hr. *Assessors*
ydmygste og skyldigste Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 25. *Iulii* 1764.

Nr. 175.

11. August 1764.

TIL GUSTAF SOMMELIUS¹.

Høiædle, Høistærede Herr *Professor!*

Herr *Professorens* meget angenehme Skrivelse af 16. *Iulii* er mig ved Hr. *Segerdal* rigtigt leveret, tillige med den Pakke, som Hr. *Professorens* Godhed havde bestemt mig. De 2de Adelsmænds *orationes* vare mig ganske kiærkomne, og ligeledes Fru *Margr. Langes* Oversættninger, hvoraf ieg dog før havde et *defect exemplar*. Skulde flere saadane Bøger ved Tilfælde forekomme, formoder ieg, Herr *Professoren* har mig i gunstig Paatanke, i sær de af *Seculo Reformationis*, saasom *M. Petri Laurentii*, *M. Christierni Petri* og *Franc. Wormordi* Skrifter, *M. Claus Tønde-*

¹ Gustaf Sommelius var født 1726 i Malmø, 1749 Docent ved Universitetet i Lund, 1751 tillige Lærer og 1756 Rektor ved Skolen sammesteds; fik 1763 Titel af Professor, 1767 Universitetsbibliothekar i Lund, entlediget 1799, døde 19. Juni 1800. Blandt hans Skrifter kan særlig mærkes hans *Disputatio historica de Templo Cathedrali Lundensi*, 1755. I Mnsk. efterlod han Samlinger til Skaanes Lærdomshistorie og til det skaanske Kleresis Historie (7 Voll.). Jvfr. Weibull, Lunds Universitets Historia II, 289 ff.

binders Psalmebøger etc. Missale Lundense, Breviarium Lundense og deslige ere vel ikke nogen tid at tænke paa. Herr *Professorens* Beskrivning om *Lunds Gymnasium etc.*¹ har særdeles meget behaget mig, og skal opmuntre mig til, i alle de Maader ieg kan, at understøtte dette Hans saa vel begyndte berømlige Arbeid. Gud give, ieg alene raadde om saa meget, som ieg gjerne dertil vilde *contribuere*. Hr. *Professor Brings* Oplysninger om endeel af de Orters Navne, som ieg i fior gav mig den Frihed at anmode om, har giort mig megen Tienest, og ieg vilde ønske, at den gode Herre vilde bevise mig den Godhed paa lige Maade at forklare mig de øvrige, ligesom ieg og ved Leilighed vil vente Hr. *Professorens* Tanker om nogle af samme gamle Navne. Ieg takker skyldigst for den sendte Fortegning over *Disputationer* i Svenske Historien, men, som ieg har disse alt tilforn, vil ieg i det sted udbede mig den Godhed, at, om nogen ny *Disp. in Historia et rebus patriæ* enten af Hr. *Pr. Brings* eller andres i de 2. à 3. sidste Aar ere udkomne, Hr. *Professoren* da maatte behage ved Leilighed at forskaffe mig dem.

Af vore gamle *Disp. ved Magister-Promot.* ere mig siden i fior ikkun ganske faa forekomne, af hvilke ieg herhos sender Udtog. Naar ieg efterhaanden kommer over flere, skal ieg ikke glemme at give Kundskab derom. Følger tillige herhos nogle Navne af Prester i Skaane for Reformationen, som ieg har fundet nævnte i gamle *Documenter*, uden videre Omstændigheder dennem angaaende. Et *Synodale Lundense* af 1586. lader ieg og nu medfølge, og veed ei rettere, end ieg jo har flere af det Slags, naar ieg faaar tid at opsøge dem. Ellers er mig forekommet et gl. *Manuscript* af Lundiske *Synodalier* bragte i en *systematisk* Orden af *Magno Matthiæ* 1594.², hvilket ieg, om Hr. *Professoren* det forlanger, skal lade afskrive og oversende. Dersom Hr. *Prof.* ikke allerede har *K. Christ. III.* Be-

¹ Handlingar rörande Lunds Gymnasii och Scholæ Lärare. 1763.

² Nu trykt i Hist. Kildeskrifter, udg. af Rørdam, 2. R. II, 285 ff.

naadingsbrev paa den aarlige Rente udlagt fattige Prester i Skaane, *Dat. Kh. 9. Maji 1555.*, skal deraf gjerne gives Copie¹.

Om Erkebiskop *Eskild* kan af de Materialier, som findes baade i Inden- og Uden-landske trykte bøger, naar de blive samlede, skrives en vaker Afhandling. Men at finde mange utrykte *anecdota* om denne navnkundige Mand, vil vel nu omstunder være forgieves at haabe. *Saxo og Hvitfeld*, de smaa adskillige *medii ævi* Krøniker, *Series Epp. Lund.*, *Magnus Matthiæ*, *Bringii Monum. Scan.*, *Pontoppidani* Skrifter, og *Mølmans piece* om *Eskils* Stamme i det Kiøbenhavnske *Societets Act.*, *Tom. II.* maae vel her gjøre den beste Nytte. Ieg ønskede ellers gjerne, at man ikke gjorde alt for stor *Heros* af denne Mand, som vel havde store Dyder, men og sine store Lyder.

Naar Hr. *Professoren* skriver Hr. Provsten *Lorich*² til, beder ieg forsekre hannem, at det skal være mig en sønderlig Fornøielse, om ieg ved god Leilighed kunde give ham nogen Efterretning om hans Familie og Forfædre. Men for denne Gang er ieg ikke i Stand dertil. Ieg er ellers tilforn derom anmodet af Hr. *Lector Sotberg*³. Saa meget kan ieg glæde Hr. Provsten med, at ieg nyligen i en stor Herres *Bibliotek* har fundet Keiser *Ferdinandi I. Nobilitations* brev for de 2de Brødre, *Melchior Caspar Baltasar* og *Andreas Lorichs*, dateret *Wien 22. Febr. 1564.* Samme er paa Pergament skrevet, og Vaabenet derudi malet, synes dog ei have været *Original*, siden der intet *Sigill* har været under, men er vist nok en samtidig og *authentique* Copie og er uden tvil selv samme *exemplar*, som Hr. *Revisions Secretereren* har seet i en *Dansk Catalog.* Hvilken *Catalogus* er den over Sl. Hr. *Etats Raad* og *Professor And. Højers Bibliotek*, som blev solgt her i

¹ Trykt i Danske Kirkelove, udg. af Rørdam, I, 427 ff.

² Hans Peter Lorich, Præst i Hjersaas og Knislinge i Gynges Herred i Skaane (s. Weibull, Lunds Univ. Hist. II, 366).

³ Se foran S. 360.

Kiøbenhavn 1740., hvor der blandt *Manuscripterne in folio* Nr. 31. findes dette *Nobilitations* brev, men udgives der uretteligen for *Original*.

Skulde Herr *Professoren* have et eller andet at ville oversende mig, da kunde det beleiligt komme med Hr. *Assessor Brocman* fra Stokholm, som ieg med første venten over Lund og her til Staden. Ieg forbliver med største Høiagtning

Min Høistærede Herr *Professors*
 tienstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 11. Aug. 1764.

Derefter følger Langebeks „Svar paa de Poster, som forlanges Underretning om af Det Danske Selskabs Begyndelse“.

Nr. 176.

1. September 1764.

TIL GUSTAF SOMMELIUS.

Høiædle, Høistærede Herr *Professor*.

Ieg formoder, at mit forrige Brev af 11. *Augusti*, med hosføjede *excerpta*, rigtigt er kommet Herr *Professoren* i Hænde; Det skal være mig kiært, om noget der ibland har været, som kan tiene til at fuldkomme Hans vakre Arbeid. Ieg har siden gjort et lidet *Spicilegium*, som her ved følger, og ieg skal fremdeles ikke glemme at anmerke alt, hvad mig forekommer, som kan befordre Hr. *Professorens* Øi-merke.

Men den rette Aarsag, hvorfor ieg skriver dette, er for at *recommendere* indlagte Brev til at leveres i Hr. *Assessor Brocmans* Haand, saasnat han til Lund ankommer, om han ikke allerede der er kommen, som ieg næsten slutter af hans sidste Skrivelse. Skulde nu Min Herr *Professor* ville fornøie mig med brev eller nogen anden Ting, eller give mig nogle nye *petita*, da beforders de sikkert til mig igiennem Hr. *Brocmans* Haand.

Ieg paaminder mig ikke, om ieg forrige gang svarede paa det Spørgsmaal om *Marmora Danica*, da indeholder denne Bog bare *Inscriptioner* af *Epitaphiis* og Ligstene &c. i alle de Danske Provinser, og kunde let formodes, at en og anden *Inscription* derudi maatte findes, som kunde tiene Hr. *Professoren* til Oplysning. Ei heller erindrer ieg, om ieg forhen har meldt om vore gamle *Poeter*, saasom *Nicolai Portæ Trygonii*, *Willichii Westhovi*, *Bertili Canutii Aqvilonii*, *Henrici Albertii*, *Claudii Jani Warbergii* og fleres Skrifter, hvorudi adskilligt kan findes til de Skaanske Geistliges Historie. Ieg forbliver med en fuldkommen Høiagtning

Min høistærede Hr. *Professors*
 tjenstforbundne tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 1. Septbr. 1764.

Herefter giver Langebek en Fortegnelse over „gamle trykte Vers. som ere giorte enten af eller til Skaaninger“.

Nr. 177.

1. September 1764.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Assessor*.

Vor Stad er i Dag udi stor Rørelse og *galla* over Hendes Kongl. Høiheds Princessens *Wilhelminæ Carolinæ* Bilager med Arve-Princen af Hessen¹, derfor bliver mit brev, hvormed ieg har den Ære at besvare Herr *Assessorens* meget angene af 18. *Augusti*, alene ganske kort. Glenmes nu noget i Pennen, kan det oprettes i nu forestaaende Samtale. Min Herre er da saa god at tage til takke med mit Hus i den Tid, Han sig her vil opholde, og for Herr *Eichhorn* bliver vel et Kammer her i Nærheden at faae. — — Imidlertid vil ieg hver dag vente paa Min Vens lykkelige Ankomst. Kunde Han fra Hr. *Prof. Bring* føre mig min *Librum Daticum Lundensem* tilbage, saae ieg

¹ Prins Carl (s. Dsk. biogr. Lex. III, 360 ff.).

det gierne¹. Men skulde Hr. *Professoren* end videre behøve den, da skal han en anden gang faae den igien.

Hr. *Assessoren* skriver om en Dreng, som kunde tegne og *accommodere* Haar, men da saadan en, som tillige er tro, vil være rar her at finde, gjorde Min Herre best, om Han kunde bringe en med sig, som havde disse *qualiteter*. Ieg boer her, men har aldrig været saa lykkelig at kunne finde en saadan Tiener, som ieg dog gierne ønskede mig. De, som har lært noget i Tegnekunsten, har for store Indbildninger til at *agere* Dreng, og det er kommet saa vidt, at man har svart ved at faae en ret skikkelig Betient. Hvad Vognen angaaer, da tykkes mig, at det alt for meget vil *incommodere* at føre den med, og ieg tænker, man i Tydskland kan komme vel nok af sted, uden selv at have Vogn med sig. Kunde Herr *Assessoren* derfor i Lund eller Malmø blive af med sin Vogn, og endelig vilde have sig en igien, da troer ieg, Han gjorde best i at bie, indtil Han kom til Berlin, hvor de beste Vogne og formodeligt best Kiøb er. Min Kone og mine to smaa hilse flittigen, og ieg, næst at ønske en lykkelig Overkomst, forbliver med al Hengivenhed

Min Høistærede Hr. *Assessors*

stedse forbundne og oprigtigste tiener

Kiøbenhavn d. 1. Sept. 1764. I. Langebek.

Min kiærlige *compliment* beder ieg anmelde for Hr. *Doct. Corylanders* Hus, og ellers for andre forekommende brave Folk, som ieg har den Hæder at være kiendt af.

Udskrift:

A Monsieur,

Monsieur N. R. Brocman,

Assesseur dans les Archives Royales
des Antiquités à Stokholm &c.

à

Lund.

¹ I et andet Brev skriver Langebek: „Originalen er her i saa seker Forvar, at ieg kanskee aldrig faaer den at see mere“ (3: i Universitetsbibliothekets Manuskriptsamling).

Nr. 178.

22. September 1764.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

— — Dette skriver ieg paa Sengen, dog er Sygdommen ikke af anden Beskaffenhed, end ieg for 3. Uger siden fik Anstød af en Feber, som vel gik over igien, men satte sig til en sterk Hoste, som siden har vedvaret og mattet mig meget ud, hvorover ieg har *resolvet* at legge mig nogle dage, og tænker ved Varmen tillige med andre Midler at fordrive denne slemme Gæst. Ieg befinder mig, Gud skee Lov, derved i dag temmelig vel, og haaber inden Min Vens Ankomst at være aldeles *restitueret*. Det setter mig noget i Forlegenhed, at Herr *Assessoren* kommer saa seent paa Aaret til os, eftersom det lidet Sove Kamer, som vi har bestemt for Hans Person, er uden Varme, og ieg frygter, Kulden vil komme noget tidlig; Men kanskee Min Herre behiælper sig dermed om Natten, og om Dagen tager til takke hos mig selv i mit lidet *Museo*. — — Er Min Herre endnu sindet, at gaa herfra til Søes til Stetin, da er det uvist, om noget Skib herfra gaaer saa sildig derhen: Men til Lübek er her hele Aaret igienem beqvem Skibsleilighed med vore *paquet* Baade. — — Alt, hvad Min Kiære Herre i sit seneste Brev skriver og giver mig Haab om, behager mig overmaade vel og ikke lidet forfrisker mig, men ieg troer, at Min Vens Ankomst vil endda gjøre det beste. Hr. *Assessoren* erindrer vel, at ieg i Stokholm fik af Hr. *Ichsell de Veiske*¹ *Documenter*, Men som samme *Copier* vel ikke ere saa aldeles rigtige, som ieg vilde have dem, er det mig saa meget kiærere, at Hr. *Assessoren* har faae[t] bruge *Originalerne* selv baade af de *Veiske*, *Aahusiske* og *Sylvisborgske* *Documenter*. Men skulde ingen saadane endnu være i behold udi de øvrige Stæder, Runneby, Ystad, Cimbreshavn, Skanør, Falsterbo, Malmø, Lund *etc.*? Ieg

¹ D. e. fra Væ i Skaane.

kan ikke noksom skrive, hvor meget Hr. *Assessoren* fornøier mig med at ville skaffe min Samling af *Monumenter completeret*. Men er der ogsaa nogen, som kan *exequere* denne *commission*? saa gjerne som ieg derpaa noget vilde *spendere*. Den *Scala*, som Hr. *Abildgaard* har brugt til *Monumenterne*, baade paa vor Reise og siden her i Landet, har han opskrevet paa indesluttede Papir, hvoraf Hr. *Assessoren* vel forstaaer Meningen. At sende Tegning over af nogen mine Monumenter, som ieg alene har enkelt, vover ieg ikke gjerne, og at begiere noget saadant af den gode *Etats Raad Klevenfeldt*, tør ieg langt mindre, siden han er utrolig *jaloux* om at høre noget af mig i den Artikel om *Monumenter*, da han paastaaer, at ieg ramte hans Hierteblod, den tid ieg faldt paa at lade optage *Monumenter*, som han mener var en Forretning, han selv havde *monopolium* paa¹. Imidlertid har ieg dog ved en Leilighed faaet et af hans Monumenter i Kobber stukket, som ieg herhos sender, endskiønt det ikke er gammelt. Ligeledes følger her ogsaa et af mine tegnede Stykker, som vel ikke er af *Abildgaards* Haand, men kan dog tiene til Eftersyn. Faar ieg disse 2. Stykker engang igien, er det godt, hvis ikke, da er Tabet ei stort. Imidlertid vil ieg udbede mig, at der maatte skrives paa hvert Stykke, hvor det findes, om i Kirken, ved Alteret, eller paa Kirkegaarden.

Skulde intet *Monument* endnu være til overs enten ved *Bosjø Kloster*, *Tommerup Kloster*, *Dalby* eller noget andet af de gamle Klostre? Er intet *Vestigium* øvrigt af Dronning *Gertruds* Monument i *Ve* eller af K. *Haralds* i *Dalby*? Er den Høig endnu til, som *Totternes* Forfædre

¹ Klevenfeldt havde begyndt paa, ligesom Langebek, at lade aftegne Ligstene og Monumenter over Adelige. Han efterlod en Samling af 154 saadanne Tegninger, under Titel af *Nobilitas Daniæ ex Monumentis* (s. Fort. til D. Adelslex. I, S. XXX), og havde før sin Død (1777) faaet 13 Plader stukne i Fol. ved Baurenfeind. Men de klevenfeldtske Tegninger ere i en forskjønnende Manér, uden antikvarisk Nøjagtighed, og af mindre Værd end de abildgaardske (C. Molbechs Ann.).

ligge udi, og er der nu intet merkverdigt at see? Ieg længes efter at see Hr. *Assessorens* Tegning af *Monumento Kivikensi*; thi *Vesmans* saae mig alt for Romansk ud, og ligner ikke noget andet her i Norden. — — Min Hustru og Børn formelde deres Hilsen til Hr. *Assessoren*. Ieg ønsker engang endnu en lykkelig Overkomst og forbliver med en fuldkommen Tilgivenhed

Min Høistærede Herr *Assessors*
ydmygste og oprigtigste Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 22. Sept. 1764.

Nr. 179.

28. September 1764.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg stod i tvil, om ieg skulde vente flere Breve fra Hr. *Assessoren*, førend Han forlod Skaane. Men i det samme faaer ieg, til min Fornøielse, Hans kiære Skrivelse under 20. *huius*. — — Ieg havde mindst troet at faae de Blekingske Kart, før Min Herre selv kom: Men siden det overrumplede mig, medens ieg endda laae til Seng, roede det mig saa meget mere. Ieg har det allerede ude at *copiere*, men uvist, naar ieg faaer det færdigt, thi min gamle Tegnemester *Mr. Berg* er død, og *Mr. Abildgaard* har alt for meget andet at bestille. — — Af de *Sigillis*, som Min Ven opregner, troer ieg vel, de fleste her findes, Men for en Visheds skyld, i fald Originalerne ere hele og gode, vilde ieg ved Leilighed udbede mig Tegning af disse: *Iens Brade, Werner Parsberg, Mons Torbensson, Elisabetha Regina, Car. Rønnow, Anders Berg. Ep., Ekil Stavangr. Ep., Ingemar Ep. Wex., Axel Vgerup, Civitas We, Hell. Gest i Aahus, et bina eiusdem villæ*. Det glæder mig overmaade meget, at Hr. *Assessoren* i saa mange og alle Henseender gjør sig Umag at tiene mig og

fornøie min *curiositet*. Gud give, ieg engang kunde være lykkelig igien at udrette noget til Hans Behag. Det er mig kiært, at Min Herre har faaet en Dreng igien; Men see til, I gode Herrer, siden han er Løber, at han ikke løber sin Vei fra Eder. Skulde det ikke have været bedre at indsette Vognen i Forvaring hos nogen god Ven, end at sælle den, at den paa *retouren* i Sverige kunde kommet til Nytte igien? En god Ven har bedet mig skaffe sig *Andr. Sunonis Leges Scanicas*. Mon ikke et *exemplar* skulde være at bekomme i Lund for Penge? ellers maatte det behage Hr. *Assessoren* at give nogen *commission* derpaa, saafremt den ved Tilfælde skulde forekomme.

Bringer Herr *Assessoren* ingen gamle smaa Mynter med sig til at forøge min liden Samling med, som længe har ligget *ucompleteret*? i sær var det mig om dem at giøre med 3. Kroner og et eller andet Bogstav paa: Men ieg burde have giort denne Erindring, førend Herren reiste fra Stokholm; thi i Lund og udi Skaane ere vel saadanne Ting ikke at tænke paa. Snarere skulde man der finde gamle Danske Bøger trykte udi *Seculo Reformationis*, af hvilke endel paa de tider ere trykte i Malmø af *Oluf Ulriksøn*, saasom *Petri Laurentii* Skrifter mod Capitels Herrerne i Lund, *Francisci Wormordi* Skrifter, *Claus Tøndebinders* Psalmebøger *etc.*

Dersom ieg ikke giør Min Herre Hovedet alt for kruset med saa mange Ting, vilde ieg endnu opgive et par *questioner*: Det *Legisterium Norvegicum*, som *Bring* har laant Ham, er det en *Codeæ membran.* eller paa Papir og hvor gammel? *Benzelii Volumen Conciliorum Sveciæ*, er der noget udi, som ei før er bekiendt?

Nu skal Herr *Assessoren* faae Lov at legge mit Brev bort, saasart Han er bleven underrettet, at min Helbred siden mit sidste Brev meget har forbedret sig, dog holder Hosten og nogle dens Følgesvenne endnu temmelig hart igien, inden de vil lade sig uddrive af sit *quarteer*. Ieg igientager mit ofte giorte og velmente Ønske om en lykkelig Hidkomst, og beder for alting, at Min Ven ikke

giver sig paa Vandet uden i got Veir, ei heller for sildig paa Dagen giver sig ud i Søen, paa det Han betids kan være her, og uden fortredeelige Tilfælde favnes med en angem Fornoieelse af

Sin oprigtige Ven og tiener
I. Langebek.

Khavn d. 26. *Septemb.* 1764.

Seer Hr. *Assessoren Professor Sommelius*, før Han reiser fra Lund, vær saa god at helse og berette hannem, at ieg nylig har faaet Brev fra Hr. Provsten *Lorich* i den bevidste Materie, og skal med det første have Æren at svare den gode Mand.

Nr. 180.

9. Marts 1765.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg takker skyldigst for de tvende fra Herr *Assessoren* bekomne meget kiære Breve. Herr *Assessoren* gjør alt for meget af sin Taknemlighed for den Tid, Han opholdt sig hos os, da vi ganske vel veed, at Han baade kunde og burde være langt bedre bevertet. Men paa det Han skulde see, at vi holde Ham for vor Ven, vilde vi ikke anderledes tractere Ham, end vi haver det selv dagligen, hvilket altsaa paa vor Side var til ingen *incommoditet*. *Enfin*, Herr *Assessoren* holdt til gode, og vi vare vel fornøjede med og under Hans Nærværelse, ja saa fornøjede, at om vi leve og Leiligheden sig saa igien skulde begive, vil det altid være os kiært paa samme Maade at see og tage imod Ham. Det har giort os ondt nok, at Min Ven just skulde have Kiernen af Vinteren at reise udi: Men siden det ei anderledes kunde være, glæder det os, at Helbreden intet har tabt, men snarere vundet derved. Efter Hr. *Assessorens* Bortreise har min Helsen dog noget forbedret sig, dog er det onde i Siden endnu ikke borte. Kanskee Foraaret og

Sommeren tør gjøre en god Forandring. Min Kone og mine smaa befinde sig, Gud skee Lov, ganske vel, og ingen Dag er hidindtil gaaget forbi, at den lille Fæstemø jo har talt om Sesserer.

Ieg er meget forbunden for de gode Underretninger om *observatis* paa Reisen, og vi vil formode, at Han frendeles i hvert sit Brev fornøjer mig med flere saadane. Tak for Løftet om de Halmstadske Privilegier; men dem og mere saadant vil ieg ikke vente, før Min Herre engang kommer i god Ro. Men om de gamle Mynter ønskede ieg vel nogen nøjere Underrettelse, i sær om den, som skal være Erkeb. *Absalons*, ligeledes om den *Codice Walkendorfiano Privilegiorum Bergensium*, hvilke og hvor gamle de ældste *Privilegia* derudi ere. Var det ikke mueligt for noget slags Vederlag at bekomme det *Breviarium Othiniense*? Forekommer ellers noget, som kan forbedre mine Samlinger, da tviler ieg ingenlunde om Min Vens oprigtige Aarvaagenhed for mig. Ieg skal igien lade see, at ieg har Villie til at tiene Hannem, om der bliver noget af Hans *Diplomatiske Opus*. Alle vore gode Venner helse paa det flittigste, men særdeles min Hustru og mine Børn. Ieg gjør mit Brev denne gang ikkun kort, men under et velmeent Ønske om allerbeste Velgaaende forbliver uafsladelig

Min Høistærede Hr. *Assessors*
Hørsome og ganske tilgivne tiener
I. Langebek.

Khavn d. 9. *Martii* 1765¹.

P. S. *Etats Raad Suhm* har i de sidste Stykker af sine Trundhiemske Samlinger givet os en ret artig Afhandling om det Danske Konge-Huses *genealogie* i det 10de *Seculo*. *Rector Schønning* har i denne tid faaet *Vocation* herved som *Professor* ved *Sorø Academie*.

¹ Langebeks Original har det urigtige Aarstal 1764.

Nr. 181.

30. Marts 1765.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg havde troet, at mit forige Brev af 9. *Martii* havde fundet Herr *Assessoren* endnu i Norkøping, men da det ei er skeet, formoder ieg dog, at det rigtig er tilstede kommet. Ieg *gratulerer* Ankomsten til Stokholm, og ønsker af Hiertet, at en besværlig, dog ei uden Frugt fuldendt Reise maae have nogen god Virkning til min Herres Fordeel. For Hr. *Assessorens* sidste kiærkomne Brev af 22. *huius* er ieg meget forbunden, og fornøier mig over den *Specification* af de Bergenske Documenter. Vel har ieg hørt, at en og anden i Norge skulde have deslige Bergenske Copiebøger, og ieg erindrer ei rettere, end jo og her udi Kongl. *Bibliotek* findes saadan een; Men da ieg er uvis paa at faae nogen af disse til Brug, og det *Exemplar*, som Hr. *Assessoren* nu har, lader være en *authentique* Afskrift, faaer ieg, i hvor nødig ieg vilde, besvære Min kiære Herre med at efterhaanden skaffe mig Copier af dem alle, især dem af 12. og 13. hundrede Talet, som ieg gierne først vilde have, siden ved god Leilighed de øvrige. Vilde Hr. *Assessoren* af egen Haand give mig de allerældste, var det mig kiært, men de øvrige kunde *copieres* af nogen anden, da ieg til al takke skal bestaae Omkostningen. Ieg glemte i mit forige Brev at melde om de Ydstadske *Monumenter*, som ieg formoder, Hr. *Assessoren* er saa god at sørge for, at den Sag kommer i Rigtighed. Efter Hr. *Assessorens* Reise herfra, er her kommet et Brev, som ieg og forglemte at sende, men lader det nu her udi følge. — — *Stiernmans*¹ Død er længe siden her bekiendt, men at nogen her fra Danmark skulde for hans *Bibliotek* budet 30000 Plåter, det er urimeligt. Baade ieg og flere Hr. *Assessorens* Venner her

¹ Se foran S. 197.

paa Stedet har vel ønsket, at dette Dødsfald maatte aabne Hannem en god Vei, men ieg frygter, at Tilgangen vel allerede er besat. Skulde *Biblioteket* uformodeligen komme til *auction*, maae ieg endelig i tide have en *Catalogum*. Skulde ellers andre betydelige Bogsamlinger blive solgte, og *Catal.* saa betids kunde bekommes, ønskede ieg gjerne at see dem; thi Min K. Herre har nu selv seet, hvorvidt min Samling er kommen, og at det var Synd at ikke *supplere* den saa meget mueligt. Det er mig kiært, at Hr. *Assessoren* har fundet Biskop *Serenius* i god Lune; Ieg skal med det allerførste skrive ham til, og Gud give ieg enten paa den eller paa anden Maade kunde udrette noget til Min Herres Behag og Formon. Den forbudne og i Hamborg trykte Svenske Bog har ieg allerede gjort mig Umag for at faae, men seer intet Haab dertil, siden alle Exemplarerne skal være borttagne indtil *Correctur*-Arkene. Det som derhos har gjort mig ondt, er, at den stakkels *Ichsell*¹ er i offentlige trykte *Aviser* udraabt som *Auctor* dertil, og nu fornemmer ieg, at en anden *Auctor* selv har angivet sig. Sig mig, hvad *Nordencrantz*² er for en Mand, og om han for sin Angivelse faaer det udlovede *præmium*? Lever I gode Herrer der oppe i lutter stille Nyheder, saa have vi her og nogle, som ere rolige nok. Ibland andet er en af vore unge og smukke *Actricer* fra *Theatret* bortsnappet og undført af en stor Herre. Faderen, som selv er en berømt *Acteur*, har drevet det saa vidt, at Herren maa holde *civil Arrest* til Sagens Uddrag³. Her siges, om det ellers er sandt, at *Professor Hübner*⁴, som Min Herre har seet, skulde gaae som *Minister* til den *Ottomanniske*

¹ Se foran S. 242.

² Vi vide ikke med Vished, om dermed menes den bekjendte Finansmand Anders Nordencrantz (s. Sv. biogr. Lex. X, 31 ff.).

³ Den famøse Sag angaaende Grev Chr. Conr. Danneskiold-Laurvigens Bortførelse af Skuespillerinden, Jomfru Mette Marie Rose (se Overskou, Den danske Skueplads II).

⁴ Se foran S. 148.

Port. *Prof. Schlegels*¹ unge Frue er paa en god Vei; Men og hans lærde Pen vil snart bringe et nyt Foster frem, som skal kaldes Bildnisse der Könige aus dem Oldenburgischen Stamme, hvilket skeer for at gjøre de skjøne *portraits* af Kongerne bekiendte, som *Prof. Preisler* paa Kongl. bekostning har *graveret*. Hans Majestet vil og bestaae *Schlegel* bekostningerne baade til Trykkerløn og det prægtige Papir, som skal bruges dertil. Ieg veed ikke, om ieg forige gang skrev, at *Rector Schønning* i Trondhiem er bleven kaldet herved at være *Professor* i *Sorøe*. Sammesteds er nu og en *Profession* i *Mathesi* ledig ved vor berømelige Iustitz Raad *Krafts* Død². I Morgen, Palme Søndag, er det vor Konges Geburtsdag, hvilken bliver saa meget mere helligholden, som vor Kron Prinds da og i Slots Kirken bliver *confirmeret* i sin Daabs Pagt. — — Om Min Vens Helsen er nu i bedre Stand, skal det overmaade glæde mig. Det onde, ieg har i Siden, er ei endnu reent borte, dog er ieg, Gud ske Lov, temmelig vel, ligesom og de mine, som alle paa det venligste hilse. Ieg lever med en oprigtig Tilgivenhed

Min Høistærede Hr. *Assessors*
stedse forbundne Tiener

I. *Langebek*.

Khavn d. 30. *Martii* 1765.

Hr. *Assessoren* maae for alting ikke glemme at lade mig vide, hvor det gaaer med *propositionen* om Hans *Op. Diplom*. Bliver der noget af, vil ieg med al Fornøielse bidrage dertil, alt hvad ieg kan. Ieg haaber og, naar Vedret bliver saa mildt, at ieg kan opholde mig noget i Archivet, ieg da og skal finde adskillige Ting til Samlingens Forbedring. *Mag. Dass* og flere Venner hilse paa det flittigste. — — Paa det ikke noget Rum skal staae ledigt, vil ieg udbede mig af Hr. *Assessoren*, naar dertil engang

¹ Johan Heinrich Schlegel († 1780).

² Jens Kraft, bekjendt Skribent († 1765).

gives god Leilighed, at Han da vil give mig en fuldstændig Underretning om Beskaffenheden af den gamle *Codex Legis Scanicæ*, som *Hadorf* har udgivet, og om den *Clausul de anno legis latae* findes i samme *codice* og er af samme Hand som bogen selv. Kunde ieg ved tilfælde ogsaa faae et *Specimen* af Skriften derudi, var det mig saa meget angenemere.

Ibland andre gamle ting, som mig efter Hr. *Assessorens* Reise har været *communicerede*, har ieg haft en Samling af gamle Privilegier, som de Hollandske Stæder fordem af vore Konger have haft. Ieg har derudi fundet eet af *Erico Duce Sveciæ*, som ieg herved sender *Copie* [af], og kanskee der endnu kan findes flere Svenske, inden ieg kommer til ende dermed. *Klevenfelds* gamle Breve har ieg ei endnu faaet, men haaber dog, uagtet manges Vantro, engang at faae Fingre paa dem.

Det er berettet her, at deroppe *prænumereres* paa *Ihres Etymol. Lexicon*. Ieg vilde gjerne vide Beskaffenheden dermed; — — thi ieg maae have deraf i det mindste 5. *Exemplarer*, nemlig for Geh. R. *Tott*, *Luxdorf*, *Hielmstjerne*, *Stampe* og mig selv. Og uden tvil bliver her endnu flere Liebhave.

Nr. 182.

11. Maj 1765.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessor*.

Ieg læste Herr *Assessorens* sidste Brev af 23. *April* med større end sædvanlig Fornøielse for det Haabs skyld, Han gjør sig, at komme paa Forslag til *Stiernmans* fradøde Sysle. Som ieg nu med Længsel paa Min Vens vegne lever imellem Frygt og Haab, saa vilde det være mig en fuldkommen glad og behagelig Tidende, om Han kunde tilmelde mig, at dette Æmbed var faldet i Hans Lod, ligesom det og skulde fornøie mig, om Han maatte *reussere* med sit *Diplomatiske Verk*. — — Med mit Helbred gaar

det langsomt: Ieg har paa en 14. dages tid begyndt at drikke nogen Saft af grønne Urter og derpaa at gjøre en god Spadsere-tour, som vel syntes i Førstningen, da Vederet var angenemt, at gjøre god Virkning, men har igien standset fornedelst en paa de sidste 8. Dage atter indfalden sterk Kulde, som har gjort Hinder i min Spadseregang. Imidlertid har ieg got Haab og befinder mig bedre end i Vinter: Men saa længe det onde ikke vil gaae reent bort af Siden, er dog immer nogen Frygt hos. Ieg takker for Løftet om Ritning af Rune-Mynterne og for alle de øvrige artige Efterretninger, som Hr. *Assessoren* meddeler mig. *Walkendorfske* Bogen og *Ystads Monumenterne* glemmes vel ikke, men i sær *Breviarium Ottoniense*, som ieg vel ikke troer være *unicum*, dog saa rart, at ieg aldrig har seet det. *Etats Raad Luxdorph* hilser flittig og anholder meget om gamle Mynt-Forordninger, han har længe siden leveret mig 2. *Exemplarer* af sin trykte *piece*¹ for min Herre og *Canc. R. Berch*, men at skaffe flere er ham umueligt, siden der aleneste bliver *aparte* aftrykte 24. stykker, som alle ere bortgivne. *Etats R. Klevenfeld* hilser og venligen, og ønsker Min Herre Riks *Archivum* alene for at faae *Sten Ericsons Familie documenteret*. Den gode Mand vilde forleden dutte mig paa, at Hr. *Assessoren* skulde have *communiceret* mig en *Hob Monumenter* om den *Moltkiske* Familie; Da ieg nu har sagt ham, at ieg ei har andre af det Slags, end hvad ieg selv bragte hiem med mig af min Reise, vil han paastaae, at det skal være *Ulfeldske Monumenter*, og beraaber sig paa Min Herres egen Beretning til ham i afvigte Vinter. Nu vilde ieg gjerne, at Hr. *Assessoren* kunde underrette mig, hvad det kan være for *Monumenter*, som *Klevenfeld* kan mene. Biskop *Harboe* har ieg i egen Haand leveret Min Herres Brev, hvorpaa han lovede med det allerførste at svare. — — Det skulde være mig kiært, om *Kivikske Monumentet* kunde blive Norsk,

¹ Vistnok Luxdorfs Indberetning om nogle gamle danske Mynters Prøvelse i Aaret 1764 (Vidensk. Selsk. Skr. IX, 713 ff.).

og givet sit rette *datum*, men det vil vel blive svart at gotgiøre, endskiønt det ikke kan negtes, at det jo har anseende til Norskt. Min Herre giver mig *Inscriptionerne* af 5. Danske og Norske Mynter, som ieg maae tilstaae at være meget rare, og vilde gierne ønske mig en *accurat* Tegning deraf, eftersom ieg vel aldrig kan vente at faae *originalerne*. Dersom ingen i Sverige har udgivet dem, saa veed ieg ikke, at de nogetsteds ere *publicerede*. Ingen Danske har gjort dem bekiendte, ei heller findes de ibland de gamle *Angl. Saxiske* Mynter, som enten *Spelman ad Ælfredi Vitam* eller *Fountainie in Thesauro Hickersii* har udgivet, hos hvilke ellers dog findes adskillige baade *Canutini* og *Haraldini Nummi* — —¹. *Etats R. Luxdorph* har paa en *auction* nylig faaet en Rune-Mynt af selv samme Slag som mine *Svenones Runici*, alene at i stedet for paa mine staaer *Sven Rex Ta. Tan. Tannim*, staaer paa hans *Sven Rex Tanorum*. — — Ieg havde nær glemt at skrive Biskop *Serenius* til, nu har ieg endelig efterkommet det, og formoder han herefter ikke formindsker den Godhed, han bærer for Min Kiære Herre. Naar Herr *Assessoren* ved tilfælde seer nogen af Herrerne *Berch, Celsius, Tilas, Archenholtz², Ihre, Wargentin*, eller andre, som kiende mig, beder ieg fornye hos dem min Ihukommelse og Høiagtning for enhver af dem i sær. Hvad Riteren angaaer, som Hr. *Assessoren* skriver om³, da, endskiønt han vel kunde være fornøden her, ja maaskee og faae noget at fortiene, tør ieg dog ingenlunde opmuntre hannem til at komme her, allermindst med Hustru og Barn, i denne kostbare tid; thi at give Haab og Løfter om det, som siden ikke kunde holdes, det er ikke min Maade. Var det saa, han selv tog *resolutionen* at fare her hid, og han fandtes øved i *Sigiller, Monumenter* og gamel Skrift at aftegne,

¹ Langebeks Bemærkninger om Legenderne paa en Række gamle Mynter maa her udelades.

² Den bekiendte Historieskriver Johan Archenholtz (f. 1695 † 1777. Sv. biogr. Lex. XIII, 340 ff.). De øvrige nævnte Mænd ere tidligere omtalte.

³ C. G. G. Hilffeling, om hvem mere i det følgende.

da kunde ieg vel for min Deel give ham noget at fortiene, saa og *recommendere* ham hos andre; Men ieg tør derfor ikke raade dertil, eftersom der hør meget til at leve af for mange munde. Papiret er sluppet for mig og siger, at ieg skal underskrive mig

Min Kiære Herres stedse tilgivne tiener
I. Langebek.

Khfn. d. 11. Maji 1765.

At Iust. R. *Anchersen* er død, det er vel bekiendt¹. Den gode *Wadskiær* er nu saa lykkelig at slippe lige ind baade i *Profession* og *Residentz*. Om der bliver noget af *Hübners* Ministerskab, er nu uvist, siden han nylig har imodtaget *Professor-Residentz* til Beboelse. Frue *Etats* Raadinde *Hielmstjerne* ligger i Kopperne, men er uden Fare, og haaber ei at blive meget *marqueret*, endskiønt hun har haft en Hoben af dem. Hendes mindste Frøken bliver just i denne tid *inoculeret* Kopperne.

Ieg sender nu atter et par smaa Documenter; ein ander mahl mehr, wills Gott. Ieg har nylig faaet fra Lüneborg Ritning af 2de *portraiter* der paa Raadhuset, som ere malede for 300. Aar siden. Den ene er en *Anna* af Holsten, som har haft en Hertug *Johan circa* 1270. Den anden skrives *Elena*, des Königs Dotter in Schweden, og skal have været Hertug *Wilhelms* 3^{die} Gemal *circa* 1370. *Qvæstio, cuius Regis filia, Magni an Erics?* thi *Alberti* kan hun neppe være.

Nr. 183.

10. Juli 1765.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Det var mig ikke meget angenemt af Hr. *Assessorens* sidste Brev at fornemme, det *apparencerne* for Hannem

¹ Professor, Dr. jur. Hans Peder Anchersen døde 22. April 1765 (s. Dsk. biogr. Lex. I, 210).

ikke syntes saa gode som tilforn. Men saa er det mig dog kiært, at Han ikke er ganske uden Haab. Inden Rigsdagen faaer Ende, kan endnu skee mange og uformodelige Forandringer, og Gud give mine Ønsker kunde formaae noget, da skulde min K. Herre for sig finde et got og ønskligt Udfald. I Henseende til det andet Forslag, som og kunde være got, om det vil lykkes, har ieg nu, for at efterkomme Min Vens Villie, tilskrevet Hr. *Canc. R. Berch* i de *beste-termer* og paa den lempeligste Maade, ieg har vidst. Ieg skulde aldrig formode, at vi dermed støde den gode gamle Mand for Hovedet, da han selv haver nydt samme Formon, og det i ingen Maade kan være hannem fornærmeligt. At dette noget seent fremkommer, dertil er ingen anden Aarsag, end at ieg har været en *tour* paa Landet, og først ved min Hiemkomst forefandt Hr. *Assessorens* Brev, som var af 21. *Iunii*. For de medfulgte 4. gamle Norske Breve er ieg særdeles forbunden, og tviler ikke paa, naar mere saadant forekommer, mig jo deraf bliver meddelet Gienpart. Til nogenlunde Vederlag sender ieg igien et par gamle Breve. Lader og tilbage følge Hr. *Assessorens* mig *communicerte piece: om Myntkonstens Början och äldre öden i Norden*: Han skulde aldrig troe, hvor fornøielig og *instructif* denne *pieces* Læsning og Atterlæsning har været mig, og ieg kan, uden at hykle, sige, at det er det beste, ordenligste og grundigste, ieg hidindtil i den Materie har læst. Vel er adskilligt derudi grundet paa Gietninger, men saa ere de samme saa rimelige og rigtigladende, at de prise Mesteren, og ikke let lade sig imodsige. Flere og lykkelige Opdagelser skal være det eneste, som skal omstøde eller stødfæste dem. Noget vred blev ieg, da ieg fornå, at Min Herre vil gjøre Myntvæsenet ældre i Sverige end i Danmark: Men er det Sandhed, som Tiden vil lære, saa lader ieg det gierne blive Sandhed, og ieg har desuden i *piecen* fundet saa meget andet got, som fuldkomligen har formildet min Vrede og stillet min Patriotiske Iver tilfreds. Herr *Assessoren* har selv læst og betient sig af alle de samme Skrifter, som ieg i den

Materie har læst, og gjort alle de *reflectioner* og Anmerkninger, som gjøres kunne, saa ieg skulde have svart ved at legge noget til eller tage noget fra, med mindre ieg engang fik Leilighed at sette andre ting tilside, for alene og med Flid at randsage og arbeide i vor Mynt Historie, som vel engang skeer, om ieg skal leve, i Anledning af de gamle Penninger, som ieg enten selv eier eller andre af mine Venner: Hvortil ieg vil finde en fortreffelig Understyttelse i dette Min Vens Arbeid, som ieg for alting udbeder mig *continuation* udaf, ønskende tillige, at det snart i Trykken maatte vorde udgivet¹. — — De tilsendte Tegninger af nogle gamle Mynter ere mig overmaade kjærkomne, og formoder, det er Hr. *Assessorens* Villie, at ieg faaer beholde dem, ligesom ieg og ønskede, Han vilde bevise mig det Venskab at skikke mig flere saadane Tegninger af gamle Danske og Norske Penninger, da ieg gierne skal erstatte alt, hvad Ritningen koster. — — Har Herr *Assessoren* siden hørt noget af Biskop *Serenius*? Gid han kunde og vilde udrette noget². Er endnu ikke noget afgjort om *Op. Dipl. Sveciæ*? Ieg frygter, der vil blive lige saa langvarigt arbeid der som her. — — Med min Helbred synes det nok at være endeel bedre end i Vinter; men det onde sidder dog endnu i Siden, og vil ikke til at gaae bort. *Doctoren*³ trøster immer got, og ieg taber ikke heller selv Modet derved, endskiønt det er mig til stor Hinder i mit Arbeid. Min Hustru og mine Børn befinde sig, Gudskeelov, aldeles vel og hilse paa det venligste. — —

Velædle, Høistærede Hr. *Assessorens*
stedse forbundne tiener

I. Langebek.

Khavn d. 10. *Iulii* 1765.

¹ Skriftet udkom dog ikke i Trykken.

² Nemlig til Brocmans Forfremmelse.

³ Langebeks Læge var Dr. Carl Jensenius (s. Dsk. biogr. Lex. VIII, 433 f.).

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige

Høistærede Herr *Cancelli* Raad.

Efter saa lang Tids Forløb har det været mig ingen ringe Glæde, igien at læse et Brev fra min Høistærede Herres Haand. Skylden ligger nok hos mig selv, som stedse sidder nedgraven i uendelige Arbeider, og derforuden nu paa et Aars Tid har været heel svagelig, at ieg ei engang har kunnet eller maattet arbeide noget sønderligt, mindre haft Lyst til at føre nogen Brevvexling. Nu er min Helbred igien ved Læge-Midler, idelig Rørelse og Land-tourer, Gud ske Lov, bleven meget forbedret, dog har der i min venstre Side sat sig et onde, som ei lettelig og ikke uden langsomt vil lade sig fordrive. Hvad kan nu være mig kiærere i min Bedrings-Stand end i Breve at see og tale med mine Venner. Ieg vilde aleneste, at ieg kunde være saa flittig og lykkelig at fornøie dem, som ieg gierne ønsker mig den store Fornøielse, ofte fra dennem at erholde Skrivelse. Ieg takker meget for den artige Efterretning om adskillige Verkens Tilstand deroppe, Gud give Fremgang og Velsignelse. Men endnu langt mere bliver ieg forbunden for de mig sendte gamle Mynter, hvoraf ieg i min liden Samling vel havde noget tilforn, men saa fattedes mig dog adskillige deraf, og nogle vare bedre *exemplarer* end mine. Skulde flere deslige ved tilfælde forekomme, i sær dem som i gamle Dage ere slagne i Norge, da beder ieg at være i kiærlig Erindring. Ieg har nylig fra Stokholm faaet Tegning af nogle gamle Norske Mynter, som her ere ubekjendte, nemlig, en af *Oloao Sancto*, en af *Magno* den gode, og en af *Harald Haardraade*; men *in natura* ere de ikke at bekomme. Ellers har Hr. *Etats R. Hielmstjerne* endeel kiøne Stykker af gamle Norske Mynter.

Etats Raad Suhm har nu slået sin Bopæl her, og *Professor Schøning* i *Soer*. At Norge i dem er berøvet sine Zirater, vil ikke meget sige, saalænge Verden endnu

har dem; thi ieg troer, at, imedens de beholde deres Lyst og Kræfter, vil Norge herefter finde samme Fornøielse af dem herfra, som den hidindtil ved dem har meddelt Danmark¹. Der ere endnu Zirater tilbage i Norge, og ikke faa, og der vil endnu opstaae flere, som vi Danske vil have samme deel i, som I udi vore. Den Tidende blev alt for sand, at Iustitz Raad *Rami*² Sygdom ei tegnede til Livet. Hvo der igien bliver *Iustitiarius*, er vel ikke afgjort, nogle giette paa *Etats Raad Suhm*³ af Høieste Ret, andre paa Iustitz R. *Falsen*⁴, andre paa andre. Med min *Correspondence* paa Stockholm gaaer det ei altid saa ordentligt, som ieg vilde, men *Magister Dasses* med *Secrétaire Buschman* er nok saa ordentlig. Enten nu Herr *Cancelli* Raaden vil betroe ham eller mig sine *Commissioner*, vil vi see at forrette dem det beste vi kan. *Cancelli Raad Ihres Etymologiske Lexicon* har Herr *Cancelli* Raaden formodelig subscriberet paa; man har Haab om, at det snart skal udkomme. Tilstanden i Sverige ser noget Politisk ud, dog veed man ikke meget deraf, uden hvad de offentlige Tidender sige os. Her er alting efter Anseelse vel, dog aldrig saa vel, at vi jo har Aarsag at ønske os bedre. Ieg skulde vel *regalere* med nogle af vore lærde Nyheder, men intet er ved Haanden, uden et Dansk og et Svenskt Skrift, som herhos sendes, i fald de maatte behage og ikke allerede forud haves. Ieg ønsker i øvrigt et bestandigt Velgaaende og forbliver med en fuldkommen Tilgivenhed

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad,
Deres tienstskyldigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 24. *Septemb.* 1765.

¹ Jvfr. L. Daae, Gerhard Schøning, S. 32.

² Jonas Ramus, Justitiarius i Overhofretten i Christiania (s. foran S. 106 f.).

³ Se foran S. 187.

⁴ Christian Magnus de Falsen blev 29. Nov. 1765 udnævnt til Justitiarius i Overhofretten i Christiania (s. Dsk. biogr. Lex. V, 59).

P. S. Ieg erindrer med Taknemlighed, at ieg for nogle Aar siden af Hr. *Cancelli* Raadens Godhed bekom nogle Multebær, som vare skønne. Dersom i Aar der paa Egnen er noget Forraad enten af denne Frugt eller Tyttebær, udbad ieg mig gierne ved Skibs Leilighed en liden *portion*, som ieg efter Skyldighed skal søge at vederlegge.

Nr. 185.

13. November 1765.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Dersom Herr *Assessoren* kunde blive vred paa mig, da havde Han lige saa stor Ret dertil, som til at gjøre sig adskillige Betænkninger om mig og min Opførsel imod sig. Ieg har rigtigt og til største Nøie faaet Hans forige Brev af 23. *Julii*; Men som ieg da var paa Landet, hvor ieg opholdt mig ved tre Maaneders tid for at forbedre min Helbred ved *motion* og alle Slags Forfriskninger, lod ieg alt Arbeid i den tid fare, indtil Brevskrivning *inclusive*. Og, Gud skee Lov, endskiønt mit gamle Onde endnu sidder i Siden, og vel ei saa let gaaer bort, saa har ieg dog af og efter mine Sommer-*tourer* fundet mig ulige bedre end i fior, og saa vel, at, om ieg nu havde min Ven hos mig, troer ieg at skulle give Hannem mere Fornøielse end sidst, da hverken Sind eller Krop, som mig nu tykkes, har befundet sig vel. Efter min Hiemkomst fra Landet ere forefaldne endel Forandringer i mit Hus, med *reparation*, at skifte Tienestefolk, og (hvortil ieg af gode Venner ere bleven overtalet) at tage i mit Hus til Kost og Kammer (for 250 rd. aarlig) et ungt Menneske af den *Bartholinske* Familie som er Herre til et Stamhus her i Landet¹, til hvem ieg har maattet i Stand sette 3de Værelser i 3^{die} Etage. Imedens Tiden saaledes forløb, blev ieg og i Uvished, om Herr *Assessorens* tilstand, og tænkte, Han ogsaa kunde være paa Landet,

¹ Johan Bartholin Eichel til Aastrup († 1799).

indtil ieg nu af Hans sidste angeneme Skrivelse under 5. *huius* med Glæde fornemmer, at ieg sekert kan skrive Hannem til paa Stokholm. I hvad Slags Tilfælde der ellers maatte paakomme til at gjøre Hinder eller Ophold i vor Brevvexling; saa kan ieg dog aldrig troe, at Min Ven lader sig bevege til at fatte mindste Misliid til mit Sinds Oprigtighed, ligesom ieg og aldrig troer andet end det allerbeste om Hannem. Een af de Ting, som ieg længe og meget har ønsket mig, og dog ingen tid desverre er bleven i Stand til at udføre, er at tiene en saa kiær og gammel Ven *cum effectu*. Det har gjort mig nok ondt, at mit seneste Forslag til Hr. *Canc. R. Berch* ikke har haft den forønskte Virkning. Men Gud kan gjøre, at Udfaldet kan komme til at overgaae alt det, vi ønske og nu indsee. Friskt Mod er halv Tæring. — — Ieg skatter det for en stor Prøve af Min Herres Velmening for mig, at Han af egen Drift haver tilkiøbt mig *Rudbecks Atlantica*, og en ikke mindre Lykke, at have faaet den for en saa taalelig Pris. Ieg kan ikke nok takke derfor og skal med det første opsende Pengene, saa at min Ven ikke skal have fornøden at afskrive paa en Gield, som ikke *existerer*; *Tabellerne* til *Atlantica* har ieg selv, saa at ieg dem ikke behøver. Ieg skammer mig, at ieg ikke har faaet opsendt, hvad Herr *Assessoren* haver her liggende hos mig, Men derudi er min Sommer-Reise aarsag. Hvad Min Kiære Herre har eller kan indsamle til mig i denne Vinter, kan alt blive kiærkommet til næstkommende Sommer. — — Vor Biskop¹ har ieg mere end een gang erindret, men troer neppe, at Min Herre kan vente sig noget Svar fra hannem. Meningene er, at han nok ikke veed noget om den bevidste Sag, og derfor vel ikke vil give Vidnesbyrd om intet, som kunde kanskee mere skade end gavne. Men om det maae være mig tilladt at ytre min Betænkning, da troer ieg, endskiønt ieg det endnu ikke klart kan bevise, at Broers og Veies Vedligehold har været ibland de Besværinger, som det Danske

¹ Ludvig Harboe.

Presteskab forud har været fri for, efter *Christ. 3^{ti} Kirke-Ordinantz* udgiven 1539. i den Afdeling om Kongl. Privilegier, item Riber Artiklerne af 1542. *Art. 5.* Hovedsagen er, at vi nu ikke har eller fuldkomligen veed de Privilegier, som Geistligheden haver haft i de Catholske Biskopers tid; thi det er de samme, som dennem efter Reformationen af Kongerne har været stadfæstede, som bemeldte *citata loca* udviser. Ellers synes klart, naar man nøie overveier Jydske Lovs (som for *Souveraineteten* var den almindelige Lov for alle Danske Provincer) *Lib. 1. Cap. 56. it. Christ. 3^{ti} Recess* af 1558. *Art. 58. it. Christ. 4^{ti} Recess* af 1643. *Lib. 2. cap. 23.*, at det alene har været Almuen og Bønderne, som det har tilkommet under Læns mændenes og Herskabernes Opsyn at holde Veie og Broer udi Stand: Men tør vel hænde, at man med tiden kan komme over noget til nærmere Oplysning i denne Sag. — — Ieg længes efter at læse *continuationen* af Herr *Assessorens* Mynthistorie. *Codex Walchendorffianus*, formoder ieg, er under god Forvaring til mig. — — Nogle Lærde hos os have for at udgive det gamle Norske *Speculum Regale*¹: Lad mig vide, Kiære Herre, om af samme Skrift findes noget *Exemplar in Archivo*, og af hvad Alder og Beskaffenhed det da er. Udi *Upsala* findes et eller flere *Exemplarer*; men det vil vel blive besværligt at faae vide, hvor gammelt og *complet* det er. *Stiernmans Auction* er vel ikke siden hørt noget af? Ieg har tilforn tilskrevet Min Herre om *Subscription* paa endeel *Exemplarer* af *Ihres Lexicon* for mig og gode Venner, og vil formode, at denne *Commission* er vel besørget. Ieg har endnu Ordre paa 3. à 4. *Exemplarer* af samme verk, som ieg vil bede Min Herre ogsaa lade mig tegne for hos *Auctor*. Saasnart det behøves, skal Pengene blive opskikkede; men ieg ønskede forinden vide, hvorvidt dermed er *avanceret*. *Professor Schøning* er nu bosat i

¹ Det skyldes Jon Erichsens Arbejde, at den af Halfdan Einars-son forberedte Udgave af „Kongespejlet“ udkom i en tilfredsstillende Skikkelse 1768 (Dsk. biogr. Lex. IV, 475. 536).

Sorø, og ieg har den store Fornøielse, at *Etats Raad Suhm* er nu med alle boende her i Staden, hvis Omgang er mig ganske kjær og nyttig. *Professor Sewel* er bleven (foruden sine forige *charger*) *General Auditeur* ved *Marinen* og *Assessor* i Høieste Ret, og skal nu giftes igien med en fornem Frøken af det Navn *Weyse*¹. *Cancelli Raad Harboe*², som var vor Postmester i Hamborg, har i dag besøgt mig; han har *qvitteret* denne sin Betiening og vil nu boe i Horsens udi Jylland. Han havde Hilsning til mig fra *Iwøll*³, og har fortalt mig meget om hans *Fata* og Tilstand. I disse Dage er Kiøbenhavn beskæftet med at see den høie Italiener *Gilli*, som her fra Stokholm er ankommen⁴. Meere Nyt hugser ieg ikke denne gang at skrive om, men mener, at dette kan *passere* for tvende Breve. Dog en ting maae ieg endnu melde om, nemlig at ieg har faaet et Aftryk i Bly af et lidet Afgudsbilled, som er fundet NB. i en *Urna* ved Ribe udi Jylland. Originalen er af noget haardere og bedre Metal end Bly, det er af 3. Tommers Høide, er i et noget Menneskes Gestalt, og synes af Brystene at fremstille et Fruentimmer, men har noget, der ligner *Membrum virile*; det underligste derved er, at det har Been og Fødder i stedet for Arme og Hænder, og forneden Hænder i Stedet for Fødder; Paa Hovedet er Haaret for til *coiferet* som paa et Mandfolk, men bag til opstrøget Nakke som et Qvindfolk. Dersom Min Ven nogetsteds har læst noget om saadant *Monstrum*, da vær saa god at meddele mig det; leg troer neppe, at det afbilder nogen af vore Nordiske Guddomer, men snarere, at det hører til nogen af fremmed *Nation*, som i de Hedenske tider kan have haft Handel paa

¹ Dr. jur. Frederik Christian Sevel († 1778) blev 1766 gift med Sofie Elisabeth Weise, Søster til Etatsraad Frederik W. (s. Giessing, Jubelhærere II, 1, 316 Tab. Nyerups Lit. Lex., S. 554).

² Frederik Carl Harboe († 1768).

³ Som det tidligere (S. 242) er berørt, tilbragte Ichsel en Del Aar i Hamborg.

⁴ Den 15. Nov. 1765 var Luxdorph m. fl. henne „at besee den høie Mand Gilli“ (L.s Skrivkalender).

Jylland og der være død og begravet. Min liden Familie befinder sig, Gud skee Lov, i ønskeligt Velgaaende, og hilser paa det kiærligste; Men min Hustru er noget vred over, at Dotter og Søn fik Hilsninger, men Moderen ikke. Vilde Min Ven engang i Vinter paa god Føre igien gjøre os den store Fornøielse at see til os, da skulde Han vel blive straffet for dette *crimen læsæ*. — —

Min Høistærede Herr *Assessors*
Høistforbundne tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 13. Nov. 1765.

Nr. 186.

30. November 1765.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Den Godhed, Herr *Assessoren* har haft at tilsende mig *Catalogum* over de gamle Bøger, som sælges af *Strengnes Bibliotek*, er et Nyt Beviis paa Hans Velmenenhed for mig. Men omendskiønt ieg vel troer, at ieg kommer *post festum*, og at *auctionen* er forbi, inden mit Brev fremkommer, saa har ieg dog af *Catalogo* villet udmerke nogle *Numere*, ifald det enten endnu var betids ved *auctionen*, eller de, som have kiøbt, vilde overlade dem. Nogle af dem kan vel være rare Bøger, men som de ikke saa ganske egenligen høre til mine Samlinger, vil ieg ikke betale dem dyrt, alene nogle Dalere K. Mt. for Stykket, ligesom de ere beskaffene, og min Kiære Herre efter beste Skiønnende finder selv for got. De faa, som ieg har understreget, vilde ieg helst have. Kunde ieg og for en ringe Penning erholde nogle af de Bøhmiske og Polske Bøger, som ieg ei haver udmerket, vilde ieg vel for *curiositets* skyld tage dem. — — *Professor Hübner*, som Min Herre her har seet, forlader *Academiet* og er nu *placeret* i *Cammer Collegio*. Ieg skrev adskilligt Nyt i mit forige Brev, men ieg glemte at melde, at Sl.

Iustitz R. *Stavangers*¹ Enke Frue er død, og har i sit *Testament*, til en liden Erindring af vort Bekantskab, givet min Dotter 400. Rigsdaler, en Seng og et Natbords-Spejl. Endnu kan ieg glæde min Ven med den Tidende, at, om Gud vil alting gaaer vel, tegner det til, at min Familie kan blive formeret i næstkommende Aar. Med min Helbred gaaer det langsomt, synes dog, Gud skee lov, alt meer og meer at forbedres. Forkynd mig snart nogen glad Tidende baade om Ansøgningen og om min Vens Helbreds gode tilstand. Ieg helser paa det kiærligste fra mig og mine, og forbliver med uendelig Tilgivenhed

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessors*
stedse forbundne Tiener

I. Langebek.

Khavn d. 30. *Novemb.* 1765.

Nr. 187.

15. Januar 1766.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor.*

Vi har her en tid lang, men sær udi denne Jul, over vor Konges heftige Sygdom, levet i megen Bekymring, hvilken endelig i gaar Morges d. 14. *Januar* ved 2. Slet naaede sit Maal, da det behagede Gud at bortkalde Ham fra denne Verden. Min Ven kan let forestille sig, hvor nær det gaaer alle Undersaatterne og enhver af os i sær til Hierte at miste en saa kiær og god Konge midt i sine beste Dage. Bedrøvelsen i det Kongelige Hus er utrolig stor, men havde været ulige større, dersom ikke Hans Majestets langvarige Sygdom havde forberedet Gemytterne til at gaae den i Møde. I Gaar mod Middag blev vor ny Konge, *Christian* den 7de, fra Slottet udraabt af den første *Minister* i det Kongl. *Conseil*, H. *Ex.* Geheime Raad

¹ Se foran S. 260.

Bernstorff, her for Raadhuset og paa alle Stadens offentlige Pladser. I Aftes forføjede Kongen, med Prinds *Frideric* og flere af den Kongl. Familie, sig ud til *Frideriksberg*, for der paa nogen tid i Stilhed at opholde sig, indtil den Høisal. Konges *Castrum Doloris* og Ligfærd bliver *regleret*. Hvad Forandringer dette store Dødsfald hos os vil drage efter sig, det vil efterhaanden vise sig. Men vi haabe, at den unge Herre, endskiønt Han noget uformodet tilig er kommen ind i Regeringen, ikke vil mangle at bruge den Viisdom og Kundskab, som Gud har givet i hans unge Hierte og ladet os erfare kiendelige Prøver af. Ieg for min Deel, som ikke attraaer store Ting, men lever mest fornøyet i min lille Cirkel, kan være temmelig ubekymret om mig selv, helst da ieg vel troer, at denne Konge bliver ikke mindre Elsker og Forfremmer af Videnskaber end Hans afdøde Herr Fader.

Nu at komme til Herr *Assessorens* kiære Breve, af hvilke i det mindste 2de ligge hos mig ubesvarede af 6. og 31. *Decemb.*, da takker ieg allerskyldigst for deres samtlige Indhold, men særdeles for det kiærlige og oprigtige Nyaars Ønske for mig og mine. Gud give mine Ønsker for Min Herre, baade ved dette Nyaar og ellers hver gang Han kommer mig i Tankerne, kunde noget formaae, da kan Han ikke tvile paa, Han jo skulde blive en lykkelig og fornøyet Mand. Den Føielighed, som Min Herre lod see paa den *Strengnesiske Auction*, er Han af Hr. *Secr. Buschman*¹ bleven meget roset for, og ieg har ei andet kunnet end finde stort Behag derudi, allerhelst da de indkiøbte Bøger ville gjøre langt større Figur i H. *Ex.* Geheime Raad *Totts* store end i min liden Samling. Imidlertid er ieg ganske vel fornøiet med dem af samme *Auction*, som Min Ven for min Regning har bekommet. Vil Gud ieg lever til Sommer, kan ieg vente en Ladning af hvad Min Kiære Herre i Vinter samler til mig. Min *Debet* bliver nu saa stor, at ieg frygter den gjør Hannem Uleilighed: Men

¹ Mag. Benj. Dass's Korrespondent i Stockholm.

ieg skal med allerførste gjøre Anstalt, at i det mindste største Delen deraf bliver afdragen. — — Det Document om *Svantopolks* Familie var mig overmaade kiært, siden ieg ikke tilforn havde det. *Stiernmans Catalogus* bliver vel og i Erindring at sende mig; kunde ieg deraf erholde *Missale Lundense*, som mig har været tiltænkt, og *Ioh. Magni Metropolis*, faaer ieg vel lade mig nøie. Det er ganske vel, at Min Herre arbejder paa Psalme Historien: Men for min Deel længes ieg mere efter Mynt-Historien og Helsinge-Reisen. Den *Marcus Wagner*¹, som har skrevet det Brev til *H. Rantzow* om *Alberto Stadensi*, har ieg ei siden fundet nogen Underretning om, ei heller erindrer ieg andetsteds at have læst om de *Codices*, han omtaler. Med min Helbred er det alt det samme og nogenledes vel, og ieg takker Gud, at ieg ikke merker, at det bliver verre. Om Min Ven vil ieg og haabe, at Helbredden er god. Gid ieg og snart maatte glædes med den Tidende, at Hans Tilstand havde forandret sig til det bedre. Min Hustru og mine smaa befinde sig, Gud skee Lov, meget vel, og hilse paa det venligste. — — Om *Speculo Regali* har ieg endnu ikke faaet Underretning fra de Lærde i *Sora*; Imidlertid er det mig helt kiært, at Min Herre er forsynet med Copie af *Codice Upsalensi*. Om *prænum*. paa *Ihres Lexicon* skal ieg hernæst skrive, saasnaert ieg igien faaer Tal paa Herrerne, som samme haver forlanget. Om *Ichsell* har ieg hørt, at han ikke er saa meget forpikket paa at komme hiem, med mindre det skeer med fuldkommen Heder og Formon. Iøvrigt forbliver ieg altid og med al Høiagtning

Høiædle, Høistærede Herr *Assessorens*
ganske tilgivne tiener og Ven
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 15. *Januar*. 1766.

¹ Tydsk Historiker fra 16. Aarhundrede, Medarbejder paa de magdeburgske Centurier (s. Wegele, *Gesch. der Deutschen Historiographie*, S. 332).

Nr. 188.

26. Marts 1766.

TIL OTTO THOTT¹.

Høibaarne Herr Geheimeraad og Obersecretaire,
Naadige Herre.

De gamle Documenter, som ved Deres *Excellences* be-
rømlige Forsorg og Hr. Professor *Mallets*² Mellemlhandling
af de Pavelige Registrarer i Rom ere udskrevne, ere nu
endeligen ankomne og mig fra Hr. Professor *Reverdil*³ til-
sendte.

Ieg har derover forfattet en *Designation* eller af ethvert
Document et kort Udtog, som ieg giver mig den under-
danige Frihed herved at legge Deres *Excellence* for Øjen,
ifald det Dem naadigst maatte behage samme Hans Kongl.
Majestet allerunderdanigst at forestille og forevise den de
øvrigte høje Herrer af *Conseilet* eller andre Kiendere af
gamle Skrifter, som tiene til at oplyse vor Nordens Midlere
Tids Historie.

Skulde de synes at være noget dyrt betalte, da drister
ieg mig derimod underdanigst at indvende, at slige Varer
ere altid og allesteds rare og kostbare, og sielden falder
saadan Leilighed ind, som paa eengang tilbringer os saa
meget, der kan opfylde *lacunas*, rette Feil og give Sam-
menhæng i betydelige Omstændigheder udi vor Historie.
I hvilket Henseende, naar det kommer an paa et Kongeligt
Foretagende og Fædernelandets Ære, der ikke bør saa nøie

¹ Tidligere udgivet af Dr. J. A. Fridericia i Danske Mag. 5. R. I, 195 f. efter Originalen i British Museum i London.

² Denne Mand (s. S. 234. 247), der af en fremmed at være havde
sat sig meget godt ind i danske Sager, havde 1762 af Helbredshensyn
forladt Landet († i Genf 1807), men gjorde sig dog ogsaa senere for-
tjent ved at skaffe de i nærværende Brev omhandlede Afskrifter fra
Vaticanet.

³ Elie Salomon François Reverdil var bleven *Mallets* Efterfølger
som Lærer i Fransk for Kronprinsen (Chr. VII); efter dennes Tron-
bestigelse blev han kgl. Kabinetssekretær.

sees paa, om saadan *Acquisition* betaales vel høiere end den *simple* Skriverløn, naar den ikke paa andre Vilkor kan være at erholde. Ellers gjør det ikke lidet til at forhøie Værdien paa disse Romerske *Diplomata*, at saa got som ingen deraf haves hos os tilforn, og meget faa af dem findes trykte, enten hos *Baronium*, *Raynaldum* eller i *Bullariis*, *Epistolis Romanorum Pontificum* eller i andre *Collectioner* og Bøger, saa mange som ieg til mit *Corpus Diplomaticum* haver igiennemgaaet.

Deres *Excellence* vil uden tvil selv indsee, hvad for en stor Skade det vilde være, om man nu strax skulde standse i Begyndelsen og lade en Leilighed og Adgang gaae sig af Haanden, som kanskee aldrig nogen Tid kommer igien. Og derfor, som Deres *Excellence* tilkommer en stor Part i Æren for denne *Emplette*, understaaer ieg mig saa meget vissere at formode, at Deres *Excellence* ved sin kraftige Understytning søger allerunderdanigst at udvirke Hans Majestets allernaadigste Bifald for dette Foretagende, og at dermed maae *continueris* paa Kongelig allernaadigst Bekostning. Det kan dog vel ikke blive saa overmaade stor en Mængde, man af deslige Ting fra Rom kan have at forvente. Men hvad vil det ikke glimre i *Publici* og Eftertidens Øine, at ingen Umag og ingen Omkostning er sparet paa at samle *Subsidia* endog fra de længst bortliggende Lande til at gjøre et Verk som dette i de ældre *Seculis* og saavidt mueligt i sit Slag fuldstændigt!

Skulde det falde saa lykkeligt ud, som ieg allerunderdanigst haaber, at der maatte under Deres *Excellences* priseelige Foranstaltning fortales med dette Slags Romerske Documenters Afskrift, da vilde af Deres *Excellence* ieg underdanigst have udbedet, at der fornemlig blev gjort Erindring, om noget maatte findes ældere end disse af det 13de *Seculo*, og dernæst hvad der mere maatte findes af det 13de og følgende *Seculis*, vore Nordiske Sager vedkommende. Endeligen vilde Deres *Excellence* naadigst tillade, at den hosfølgende *Designation* maatte mig igien ved Leilighed tilstilles.

Ieg forsikrer mig herudi til Deres *Excellences* bekiendte retskafne Tænkemaade og Patriotisk Sindelag, forblivende i allerdybeste Ydmyghed

Min Naadige Herre,
Deres *Excellences*
ganske underdanige tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 26. *Martii* 1766.

Nr. 189.

19. April 1766.

TIL CARL DEICHMAN.

Høiædle og Velbyrdige,
Høistærede Hr. *Cancelli* Raad.

Ieg har med al Fornøielse modtaget Hr. *Cancellie* Raadens samtlige angeneme Skrivelser, saavel den sidste af dette Aars 21. *Martii* som dem af afvigte Aar, og tillige rigtigt bekommet hvad som haver medfulgt enten i rare Penge eller gode Varer. For det deilige, velmagende og, som ieg troer, heelt sunde Syltetøig takker min Kone overmaade meget, og ieg saavelsom andre vore Bekiendtere kan ei andet end rose det og saa meget høiere agte det, som det uden tvil er det første i sit Slag, der har været i Kiøbenhavn. Men ieg for min deel har Aarsag at takke dobbelt og mange gange dobbelt, som af Herr *Cancellie* Raadens *generosité* har faaet min liden Mynt-Samling forbedret med saa mange smukke Stykker, hvor af ieg havde den mindste Deel tilforn. Det har aldrig været min Agt at gaae videre i denne Samling end til de gamle Danske og Norske smaa Mynter fra de ældste tider til omtrent Reformationen, saavidt nogen Oplysning og Prydelse deraf maatte flyde til vor gamle Historie; thi at samle paa nyere Tidens kostbare Mynter og Medailler, det taaler min Pung ikke, ei heller vil min Alder, som nu løber paa det 57de, strekke til at gjøre derudi nogen Fremgang. Imidlertid gjør det kiære Liebhaberie og gode Bekiendtskaber, at man efter-

haanden og uformerket faaer nogen Samling af det, man ikke har foresat sig. Men hvad Hr. *Cancellie* Raadens Godhed i denne Punct angaaer, da vilde ieg være heelt skamfuld at tage derimod, dersom ieg ikke havde det Forsæt at ville søge paa nogen Maade at gjøre Giengield, dersom Gud under mig Livet og ieg kan være lykkelig at finde paa noget, som maatte behage. Ieg skulde gjøre Undskyldning for min lange Forsømmelse i at skrive, i hvilket Henseende ieg maae tilstaae, at iblandt mine mange Ufuldkommenheder er den een af de store, at ieg er en efterladen og seendrægtig Brevskriver, og fortiente som oftest mine Venners Ugunst, dersom ikke deres oprigtige Hiertelag hentydede alting for mig til den beste Mening. Nogen Skyld har vel Forretninger, som ieg aldrig kan fattes for. Nogen Skyld har og Helbreden, som i nogle Aar har været ganske vaklende, dog, Gud ske Lov, meget bedre i Aar end i fior. De Bøger, som Hr. *Cancellie* Raaden forlanger fra Sverige, har ieg baade tilforn og nu nylig talt med *Mag. Dass* om. Han paastaaer, at de ligge indkiøbte hos *Secreterer Buschman* i Stokholm, og vente alene paa en beqvem Leilighed herved. Siden den bekjendte Bog-*Commissionaire Ekholm* først faldt i nogen Sinds Svaghed og siden gav sig til at være Skribent, og derforuden adskillige af mine Stokholmske Bekjendtere ere døde og borte, har mine *Commissioner* deroppe ikke gaaet saa ordentlig, som ieg ønskede. Imidlertid om noget fremdeles maatte falde, som Hr. *Cancellie* Raaden vilde have forrettet enten der eller her, skal ieg med usigelig stor Fornøielse udrette det, som ieg best kan. *Grams Meursius*¹ og *Knytlunga Saga*² bliver neppe at tenke paa, uden ved nogen Leilighed, hvilken ieg ganske vist skal have i god Agt. Vort langvarige *Corpus Diplomaticum*, som er et af mine store Arbeider, nærmer sig nu alt mere og mere til Trykken, saa at i dette Aar gierne

¹ Joannis Meursii Historia Danica a Jo. Grammio scholiis illustrata (ed. Lamius) Flor. 1746, Fol.

² D. e. Grams ufuldendte Udgave i Folio.

kan gøres Anstalter til den første *Tomes* udkomst, naar og saafremt vor nu regierende Konge vil og kan indlade sig i sin Hr. Faders Lyst til at befordre nyttige Ting, hvorom vi ingen Aarsag har at tvile, især om Tiderne og Omstændighederne noget vilde forandre sig til det bedre, hvilket alt Gud og god Husholdning kan gøre. Ellers har til dette Verks ydermere Fuldstændighed nyligen aabnet sig en ny og uventet liden Lykke, nemlig at ieg, paa Hans Majestets bekostning, ved Geh. R. *Bernstorfs* Forsorg, igienem en god *Connoissance*, som *Prof. Mallet* har lagt sig til i Rom, har bekommet en temmelig Deel gamle og rare Documenter i vor Nordiske Historie, udskrevne af de Pavelige Registranter af 13de *Seculo*, og har Haab om flere derfra baade af ældre og følgende *Seculis*. Næst at formelde min Kones Compliment, har den Ære med en fuldkommen Tilgivenhed at forblive

Min Høistærede Hr. *Cancellie* Raads
 tjenstskyldigst forbundne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 19. *April* 1766.

Skjønt ovenstaaende Brev vistnok er det sidste, Langebek har skrevet til Deichman (i alt Fald det sidste bevarede), vedblev denne dog at bevare sine venlige Følelser for ham, og efter hans Død har Deichman i en utrykt Afhandling udtalt sig saa anerkjendende om Langebeks Hovedværk „*Danske Magazin*“, at der er Anledning til her at anføre hans Ord. Han siger nemlig, efter at have opregnet forskjellige Arbejder i dansk Historie fra 1ste Halvdel af det 18. Aarhundrede: „Men uden at fornærme Nogen, anseer ieg visselig et Skrift. som ved samme Tider kom for Lyset, som et af de kostbareste og nødvendigste Hielpemidler til den danske, saavel geistlige, verdslige som lærde Historie, hvis tidlige Afsked Mange høilig beklager, ikke alene i Henseende til de rare Brevskaber og Efterretninger, men endog til den grundige Bedømmelse, Sammenligningen med hvad allerede havdes, som overalt bærer et Vidne om den Mands store Erfarenhed baade i Historien, Antiquiteterne og alle de Videnskaber, som er Historien nær beslægtede, som forestod Arbeidet; jeg mener det *Danske Magazin*. Ønskeligt, om Nogen, enten ene eller i Selskab med Andre, vilde betræde samme Bane. Man kan ansee det, om ikke det Eneste, saa dog det Fornemste, som kan antænde det rette Lys i vor Historie“ (Deichmanske Bibl., Mnskr. Nr. 125, Fol.).

Nr. 190.

3. Maj 1766.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg var ikke lidet bekymret i den lange Tid, ieg intet Brev saae fra Min Kiære Herre, indtil ieg nu igien blev glædet med Hans meget angeneme af 15. *Aprilis*. Ieg vidste aldrig, hvad ieg skulde troe om Helbredden; Om Livet tvilede ieg ikke, thi, om det havde været ude, havde vel noget christet Menneske tilmeldt mig en Tidende, som ieg ikke vel kan udtrykke, hvor høit skulde gaaet mig til Hierte. Men usigeligt kiært er det mig, at ieg har faaet behageligere Budskab, og det vil vel heller ikke være Min Ven ukiært at fornemme om mig og min liden Familie, at Tilstanden er taalelig god. Mit Side-Onde sidder endnu og er undertiden heftigt nok; Men Vanen gjør, at ieg som oftest glemmer det, og trøster mig ved forestaaende *Sommer-Motion*. Min Hustru er og undertiden noget skrøbelig, men hendes Omstændighed fører det med sig, og ieg haaber med Guds Hielp, at om et Par Maaneders tid bliver alting got med hende. Vore Børn ere ved god Helbred og tage sterk til i Vexten, Fæstemøen staver alt paa Fader vor, og Svogeren forbedrer hver Dag sin Skrivning. Men at komme fra *particuliere* Ting, da har vi denne Vinter i det *publique* haft saa mange Forandringer at more os med, at man næsten har maat glemme sig selv og sit eget, uden for saavidt enhver har følet det bekostelige. De sørgelige Forandringer er nu forbi, og dem vil vi lade være begravne med de døde. De glædelige ere endnu i rørelse, og deraf er den ikke den ringeste, som efter mange Aars Forventning og paa saa lykkelig en Maade henter os vor dydige *Sophia Magdalena* fra¹. Vor Glæde er derover saa meget større, at den Svenske *Nation* viser

¹ Prinsessens Forlovelse med Kronprins Gustav (III) var bleven deklareret 3. April 1766.

sig saa enstemmig i at forestille sig sin tilkommende Fornøielse. Er Kønet hos Dem, som ieg mærker, nyfiken for at kiende Bruden, da sig dem, at, om de ei faaer see den største Skjønhed (som ellers beroer paa forskiellig Smag), kan de ret vel være nøide, at de faae en velskabt, yndig, from, fornuftig og gudfrygtig Prinsesse, og som, nok sagt, har haft *Frideric* den 5te og *Lovise* til Forældre. Herr *Assessoren* skal neppe troe, hvor høit det skulde fornøie mig, om ieg snart maatte faae nogen god Tidende om Hans egne *Affairer*, at de inden Rigsdagens Slut maatte faae et ønskeligt og for Hannem fordelagtigt Udfald enten paa den ene eller anden Kant. Hvad mit *Diplomatiske* Verk angaaer, da er endnu ikke begyndt med Trykningen, og vil vel endnu nogen Tid dermed beroe. Her regierer Sparsomheds *Studium*, og Statens *Financer*, hvilke her som andensteds ere *derangerede*, maae først bringes i Orden. Der hører og Tid til at give den unge Herre en god *Idée* om et Arbeid, som han hidindtil ikke kiender, ei heller saa let kan indsee Nyttens af. Ellers, saavidt merkes kan, har Videnskaberne hos os aldeles intet Tab ved Forandringen at frygte for, aleneste at Hans Majestet, som saa ung og uformodeligen kom til Roret, vil først gjøre sig *informeret* om de fornødnere Regerings-Sager og hvad som kan tiene til at lette de besværlige Tider, som en Tid lang haver hersket saavel her i Landet som andensteds. Imidlertid ligger ikke derfor mit Arbeide stille, og ieg faaer jævnlig nye *Empletter* til at formere det med. Ibland andet er os nyligen aabnet en Tilgang i Rom til de gamle Pavelige Registranter, hvoraf ieg allerede til en Prøve haver faaet henved 170. Stykker Documenter afskrevne, vor Nordiske Historie vedkommende, af hvilke meget faa tilforn findes trykte; Men som disse alene gaae fra *An. 1200.* til *1227.*, saa mener ieg, endskiønt det falder kostbart, at have udvirket, at man ikke lader en saa god Leilighed gaae sig af Hænderne, men betiener sig deraf til *qvovis pretio* at erholde flere og alt hvad man kan faae af deslige Handlinger baade af ældre og nyere *Seculis*. Ved Anledning heraf

maae ieg spørre, om Herr *Assessoren* intet har hørt fra *Mag. Solberg*, hvad han i de Nordiske Sager kan have *profiteret* paa sin Italienske Reise. Til min egen Samling har ieg ellers nyligen faaet en *Codicem chartaceum Chronici Lubecensis* paa Plattydsk, som gaaer fra denne Stads Oprindelse til *An. 1430.*, ved hvilken Tid den er skreven. Flere saadane Rariteter har ieg ikke faaet, siden Min Ven var hos mig, men vel adskillige trykte Engelske og andre gode Bøger; Har og ladet udskrive adskillige Islandske Historier, saa at ieg og nu deraf begynder faae en liden Samling. Ved den Leilighed har ieg efterseet den Forteg- nelse, som ieg fik af *Wesman* over de Islandske *Codices in Archivo Antiqv. Holm.*, og er da faldet mig i Øie *inter membran. No. 15 in 4to: Membrana continens varias variorum Pontificum et Episcoporum Constitutiones etc.* Hvilken Herr *Assessoren* endeligen maae have den Godhed at *examinere*, om ikke derudi skulde findes nogle Danske, Norske eller Islandske *Constitutioner*. Ligeledes *Nr. 60 inter Chartaceos in Fol.* er i den 5te *piece* noget om Kong *Sven* i Danmark, hvorom ieg og fra Min Kiære Herre ud- beder mig nogen Underretning. Herr *Assessoren* vil giøre mig ret glad, om Han kan tilbringe mig *Breviarium Otto- niense*, saavel som og begge Liflandske Krøniker. Ieg takker usigelig for Møden med *Rudb. Atlant.* og kan meget vel for det første lade mig nøye med den Latinske *Text* af *T. IV^{to}*. Ieg har længe siden burdet og villet giort *remise* for ald den *debet*, ieg staaer udi hos Hr. *Assessoren*, men formedelst at vore Kiøbmænd klager over *Coursens* Urigtig- hed deroppe, har ieg maat opbide en leiligere Tid. Den gienneste Maade var vel ellers her at kiøbe Sedler og sende op, men alt frygter ieg for ulykkelige Hændelser underveis, som mange *exempler* fortælles om. Imidlertid har Min Herre formodeligen giort *credit* hos sine Venner til mine Udgifter, hvilket ikke kan gaae af uden at giøre *interesse*: Men Han maae forlade sig til, at ieg skal erstatte altsammen. Den Forandring med *D. Celsius* var mig noget Nyt, og er mig meget kiært, at nu saa god

Fangst bliver en saa god en Ven til Deel; Ieg gjør mig nu langt større Forhaabning, at engang med tiden bekomme *Missale Lund.* og *Io. Magni Metrop.*, end under forige Ejere¹. Min Hustru og mine Børn hilse venligen, og ieg lever uafsladeligen

Min Høistærede Herres
oprigtigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 3. *Maji* 1766.

Kan vi ikke engang i Sommeren, i fald Hr. Assessoren gjorde en *tour* ud i Landet, vente den Fornøjelse at see Ham hos os? Overmaade velkommen skal Han være, naar Han vil holde til gode med Leiligheden og en god Villie. Hr. *Assessoren* glemmer vel ikke de Ystadske Ritninger. Kanskee det er de samme, som ere komme til *Prof. Sommelius*. Kiære Herre, lad mig nu ikke vente alt for længe, før ieg seer Brev fra Hanneim igien. Lev altid vel!

Herr *Assessorens* Venner, som har helset mig, anseer ieg ogsaa som mine Venner, og beder at helse enhver af dem igien paa det allervenligste. Fra min Herres Venner her, *Luxdorf, Hielmstjerne, Klevenfeld, Dass, Rotbøl Friis*², har ieg flittigst at helse. Den sidste har den Fornøjelse, at hans Broder³, som var Provst i Aarhus, er nu bleven Sognepræst i *Trinitatis* Kirke her i Staden. — — De Bøger, som de Herrer Geh. Raader *Tott* og *Bernstorf* har bekommet af den *Strengneske Auction*, ere nu ankomne; *Mag. Dass* har seet dem og fortalt mig, at det er en stor Mængde.

Hvad Hr. *Assessoren* skriver om Svenske Psalmebøger, derom har ieg ei endnu faaet Underretning, men skal næste gang svare derom, saavelsom om Mynterne. *De juribus Primatus Lundensis* erindrer ieg ikke heller noget *præter*

¹ Dr. O. Celsius var ved Ægteskab med afd. A. A. v. Stiernmans Datter kommen i Besiddelse af Svigerfaderens Bibliothek.

² Professor, Dr. med. Christian Friis Rottbøll († 1797).

³ Christian Michael Rottbøll, siden Dr. theol., Biskop i Viborg Stift, † 1780.

Crucis gestationem, thi som *Legatus Sedis Apostolicæ* var det vel, at *Archiep. Lund.* havde *jus consecrandi Archiep. Upsalensem et pallium tradendi etc.* Om det og var af saadan Magt *Archiep. Lund.* har givet *Privileg.* til Nydal og kanskee flere Kloostere i Sverige, veed ieg i en Hast ikke at sige.

Nr. 191.

16. Juli 1766.

TIL HENRIK HJELMSTIERNE¹.

— — Ieg erindrer ganske vel, at ieg for en 16. Aar siden, har haft Faaborg Byes Breve ihænde, og har udskrevet de ældste deraf med egen Haand; men om det er skeet ved sal. *Iustitz Raad Ramus*, som ieg seer har givet sin Haand derfor², kan ieg umelig hugse. Saameget veed ieg, at ieg ganske vist har leveret dem fra mig, førend ieg reiste til Sverige; men hvorledes den gode *Ramus* har skildt sig derfra, kan ieg ikke begribe, da ieg med Forundring maae see, at de ikke ere komne tilbage igien til deres rette Sted. Imidlertid skal ieg, saasnart ieg bliver frisk, eftersee, om ieg kan finde noget, som videre kan oplyse den Sag.

I. L.

Kiøbenhavn den 16. *Julii* 1766.

Nr. 192.

23. Juli 1766.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Paa en Tid lang har ieg, Gud skee Lov, befundet mig temmelig vel, indtil nu for en 14. Dage siden, da en Feber

¹ Tidligere trykt i Østs Archiv VIII, 233 f.

² Under 24. Febr. 1747 udgik et kgl. Reskript til Stiftamtmand Grev Chr. Rantzau og Biskop Chr. Ramus i Odense om til Assessor Jonas Ramus at udlevere en Del gamle Dokumenter af Faaborg Raadstuearkiv. Jvfr. Schrøder, Meddel. om Faaborg Kjøbstad, S. 95 ff.

har indfundet sig hos mig, hvilken dog igien saa vidt er fordreven, at ieg i denne Uge faaer Lov at gaae ud. Sommer-Luften har ieg ei endnu ret meget *profiteret* af, uden i og nær omkring Staden, ikke heller faaer ieg Leilighed til at gjøre nogen ret Land-tour før om en 2. à 3. Ugers tid. Aarsagen seer min Ven let, naar ieg fortæller Hannem, at vi her i gaar den 22. *Iul.* med heftig Glæde, indtil Barnet i Vuggen, *celebrerede* vor Engelske Princesse¹ Fødselsdag, og, som ieg nu intet Barn mere havde i Vuggen, bestilte min Hustru det saavel, at en liden Dotter² i Gaar Morges ved 7 Slet fremstillede sig derudi, som gjorde Glæden saa meget mere fuldkommen inden vore Vegge. Men førend dette kom paa, var mit *humeur* allerede blevet vel opmuntret af Hr. *Assessorens* kiærkomne Brev, som faldt mig i 'Haanden Søndags Aften og gav mig behagelige Tidender baade om Hans egen Tilstand, som ieg havde begyndt at bekymres om, saa og om *Breviarie Ottoniensis* og flere Ting, som ieg fra Min Herres Godhed kan vente. — — Det glæder mig usigeligen, at den gode *Doctor Corylander* har naaet en Forflytning til sin Fornøielse³, Gud give den maae være til kiendelig Forbedring i hans Omstændigheder. Herr *Assessoren* staaer *in dubio*, om Han skal søge *Succession* enten paa *Bibliothecariatet* i Lund eller Borgmesterskab i Norkøping, eller og vente med Taalmodighed paa nogen *Emploi* i Stokholm. Den sidste, hvad Stedet angaaer, vilde formodeligen være det angennemste for min Ven og mig det kiæreste: Men det bliver vel best at tage noget vist for det uvisse, naar det alene er af den Beskaffenhed, at det anstændigt kan ernære sin

¹ Caroline Mathilde.

² Døbt Helene Jacobine 26. Juli 1766 i Helliggejstes Kirke. Blev 15. April 1785 gift med Kammerjunker, Secondlieutenant Jacob Carl v. Kaalund (f. i Helsingør 1758). Han avancerede senere til Major og indtraadte efter den nævnte Hustrus Død i nyt Ægteskab 1797. Helene Jacobine Langebek var i sit Ægteskab med J. C. v. Kaalund Farmoder til Digteren Hans Vilhelm Kaalund (s. Dsk. biogr. Lex. IX, 44).

³ Se foran S. 362. Brocmans Moder var en Corylander; Dr. C. har da formodentlig været B.s Morbroder.

Mand. Hr. *Assessoren* kan vel aldrig tvile om min beste Villie i Henseende til Hans Lykke; Gid den ikkun saa snart og fuldkommen vilde fremskinne, som ieg indstændigt og uafadeligen ønsker. — Ieg seer, at *Assessor Sotberg* er hjemkommen, og er meget nysgierrig at vide, hvad rart i Nordiske Historien han har medbragt af sin Italienske Reise. *Professor Mallet*, som har *procureret* os de Romerske *Diplomata* og end videre ved sin *connoissance* har gjort Anstalt til flere, er nu en føie Tid her hos os, og reiser saa til Paris, hvor han mener og har lovet at gjøre mig god Tieneste i samme Artikel. — En Svensk, som i nogle Aar har været her, navnlig *Mannerkrands*¹, er ieg nyligen bleven kiendt med; Han giver Hendes Kongl. Høihed Prinsesse *Sophia Magdalene information* i Svenske Sproget² og kan aldrig nok rose den *attention* og Indsigt, H. K. H. viser. Hos Hr. Assessorens Bekiendte her i Staden er alting i sædvanlig Stand, aleneste at *Prof. Rotbøls* Frue er meget svag af tærende Sygdom, og troes ei længe at kunne leve. Mange nye Forandringer forefalde ellers her hos os, men ingen af dem rører mig; men ieg haaber, ved Guds Hielp, i min ringe Roe at staae lige fast i dem alle, da ieg er for gammel til at *affectere* Nyheder. Den store Mand hos os, Grev *Moltke*, har nyligen faaet *dimission* fra alle sine *Charger* og har Tilladelse til at boe paa sine Godser³. En anden gammel Herre derimod, Greve *Daneskiold*, som i mangfoldige Aar har været entlediget fra Æmbeder, siges at skulle blive første *Minister* i *Conseilet* og nyde flere høie Betieninger⁴. Et Nyt faaer ieg endnu berette, nemlig at vores Konge, som Han efter-

¹ Hofjunker og Toldfiskal Carl Gustaf Mannercrantz (f. 1721 † 1794). Jvfr. Anrep, Sv. Adelsns Ättar-Taflor II, 858. Skarstedt, Göteborgs stifts herdaminne, S. 502.

² I Anledning af hendes forestaaende svenske Ægteskab.

³ Grev Adam Gottlob Moltke kom i Unaade, fordi han modsatte sig Prinsesse Louises Ægteskab med Prins Carl af Hessen (s. Hist. Tidsskr. 4. R. II, 270).

⁴ Grev Frederik Daneskiold-Samsøes Udnævnelse til Medlem af Conseilet er af 1. Aug. 1766.

haanden beseer alle sine *Collegier* og Indretninger, saa var Han forleden ogsaa i *Cancelliet*; Men det, som derhos *interesserer* mig, var, at Hans Majestet samme tid kom ind til mig i *Archivel*, opholdt sig i det mindste et *quarters* tid hos mig og med Agtsomhed besaae, hvad ieg af *curiosis* i en Hast kunde forelegge Hannem. — —

Høiædle, Høistærede Herr *Assessors*
ydmygste og oprigtigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 23. *Iulii* 1766.

Nr. 193.

20. September 1766.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN¹.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Min Ven maa ret inderlig ynkes over mig i den store Sorg, mig er tilslaaet, siden ieg sidst skrev, at ieg har mistet min dydige Hustru og min kiære Dotter, den ældste². Den gode Gud har behaget at prøve mig, men ieg har Ham og alene at takke, som har givet mig Trøst, Taalmodighed og Styrke til at gaae al den Modgang igiennem, som mit Hus paa nogle Ugers tid blev hiemsøgt med. En ulykkelig *Dysenterie* eller, som vi det kalde, Blodgang har en tid lang *grasseret* her i Staden og taget en Mængde baade bekiendte og ubekiendte Folk bort. Mit Hus var et med de første, som deraf blev befænget, førend vi havde hørt, at denne Sygdom var gængs, og ikke mindre end 8. à 9. Mennesker, det er næsten alle i mit Hus, faldt den ene strax efter den anden derudi, undtagen ieg og min Søn og det nyfødte Barn, som maatte være bedrøvede Tilskuere i en saa ynkværdig Tilstand og leve i daglig Frygt og Fare for

¹ Tidligere trykt i Nye Danske Magazin IV, 35 f.

² Anna Elisa f. 18. Nov. 1763 (s. foran S. 374). Langebek havde tidligere mistet to Døtre (Else, døbt 21. Juni 1756, begr. 19. Apr. 1759, og Anna, døbt 10. Aug. 1757, begr. 1. Febr. 1758).

samme Skæbne. Men de ere, Gud skee Lov, nu alle igien *restituerede*, og ingen døde, uden en Pige og forbemeldte tvende mine kiæreste Venner. Alting var saa got og glædeligt; Ieg selv var kommen mig af en Feber, Min Kones Barnefødsel var gaaen lykkelig af, og hun efter 8. Dage var i Stand til at besøge sit Hus, da hendes Piger faldt i den svare Sygdom og maatte ud i Hospitalet: Men i det samme bliver det lille kiære Barn syg og dør pludselig paa fjerde Dagen. Tænk dog, hvilken Sorg for en saa øm Moder, at se sig berøvet en saa kiærlig og vel tegnende Dotter. Hvad skeer, Moderen i denne inderlige Hiertesorg angribes strax af Sygdommen, som pinede hende med store Smerter indtil paa syttende Dag, da Gud gjorde alting got, efterat al anvendt Menneskelig Hielp var forgieves¹. Ieg kan ikke skrive videre herom, men takker Gud, som har givet mig Kraft og Naade til at efterhaanden forglemme min Elendighed. Mit Hus, som ved saa ulykkelige Tilfælde har været aldeles *derangeret*, begynder efterhaanden igien at komme i Orden; Min liden *Helena Iacobina* befinder sig vel ved en god Bonde-Ammes Bryst, Min *Friderik* gjør mig daglig Fornøielse, Mine Venner dele min Sorg imellem sig, og staae mig bi, som de best kan, Min Helbred er god, i det mindste langt bedre, end den efter saa svækkende Omstændigheder havde Aarsag til.

Den 24. *Augusti*, som var Dagen for min Sl. Hustrues Begravelse, bekom ieg Hr. *Assessorens* Brev af 19. *ditto*, Men i hvor kiært det skulde være mig, maatte ieg dog i nogle Dage legge det bort uden at kunde læse det. Siden har det meget fornøiet mig, og ieg takker nu hiertelig for al den Omsorg og Bekostning, Min Ven har haft for mig, som ieg snart skal stræbe til al takke at betale. Men hvor gaaer det til, at endnu ingen Skipper *Klopstok* er her ankommen; Her gaaer noget frygtsomt Rygte om Skib, som skulde haft endeel af *Ambassadeurens Equipage* inde: Men ieg trøster mig alt ved, at langvarig Modvind og

¹ Langebeks Hustru døde 21. August 1766.

Stormveder kan være Aarsag i hans Ophold. Imidlertid længes ieg meget efter hans Komme, og vilde ikke gjerne, at *Breviarium Ottoniense* skulde, efter saa megen Umag paa Min Vens Side og saa stor Attraae hos mig, undergaae.

Her foregaaer store Forandringer hos os, og flere tegner det til: Men, Gud skee Lov, mig røre[r] det ganske lidet enten paa deres Side, som glædes, eller paa deres, som græde derover, uden for saavidt ieg tager Deel i det, som sigter til *publique* Velgaaende. Maatte ieg engang være lykkelig at høre nogen god og *reël avancement* for min Kiære Herre, skulde det ubeskriveligen fornøie mig, og ikke mindre, om ieg endnu engang maatte see Ham hos mig i denne min eenlige Stand. Ieg ønsker Hannem imidlertid det allerbeste, og lever med uendelig Tilgivenhed

Hans oprigtigste Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 20. Sept. 1766.

Nr. 194.

4. Oktober 1766.

TIL MAGNUS OLOF BIÖRNSTIERNNA.

Min Høistærede Herr *Secrétaire*.

Ieg søgte i Forgaars at ville givet Herr *Secrétereren* min *contravisite*, men var ikke saa lykkelig at finde Hannem hiemme. Siden nu den daglige *Galla* gjør Herrerne Tiden saa overmaade knap¹, at ieg neppe kan vente, som ieg usigelig gjerne havde ønsket, at see Herr *Secrétereren* hos mig enten en Middags- eller Aften-Stund, faaer ieg dog udbede mig den Godhed, at Herr *Secrétereren* endelig *communicerer* mig det omtalte *Ms.* med *Køge Stads Privilegier*; Ieg skal paa Tro og Love, eller paa al den cau-

¹ M. O. Biörnstierna (s. foran S. 358 Not.) var i Kbhvn med Gesandtskabet i Anledning af Prinsesse Sophie Magdalenes Formæling. Brevet har følgende Paategning: *Till Commiss. Secr. Biörnstierna, då han var i Köpenhamn.*

tion, Herr *Secretereren* vil forlange, være ansvarlig dertil, og med første sekre Leilighed uskadt og taknemligen opsende det, eller om Herr *Secretereren* skulde finde for got at overlade mig det aldeles, enten imod *contant* eller andet tilrekkeligt Vederlag i Bøger eller andre Varer, da ieg deri ganske underkaster mig Herr *Secretererens* Villie. Skulde Herr *Secretereren* endnu see Tilfælde at kunde unde mig sin Nærværelse, da beder ieg at melde tilbage med mit Bud, hvad Tid ieg maatte have den Ære. Men hvis ikke, da beder ieg anmelde min ydmygste *respect* hos Herr Erkebiskopen og ellers til hvem af mine Velyndere i Sverige, som ved Aterkomsten maatte forekomme, og skal det blive mig usigelig kiært, om Herr *Secretereren* da en anden gang skulde ville see til os. Ieg har imidlertid Æren at være med al Høiagtning

Min Høistærede Herr *Secreterers*
 tjenstskyldigste tiener
 I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 4. Oct. 1766.

Nr. 195.

18. Oktober 1766.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Udi Herr *Assessorens* kiærkomne Skrivelse af 3. *huius* har ieg fundet megen Trøst for min sørgelige Tilstand, og takker saa meget mere derfor, som den ret udtrykker mig Hans oprigtige Medlidenhed med mig, saavel som Hans kiærlige Hiertelag og Medsorg for mine afdøde Venner. Min Skæbne er ikke at ændre, og ieg finder mig, Gud skee Lov, ogsaa ganske vel derudi. Men ieg vil ikke røre mere derved, for ikke at have nye Følelser af saa smertelige Saar.

Hvad Tak skal ieg vel give min Høistærede Ven for al sin Omhu og Møde med de tilsendte Bøger, Documenter og Tegninger, som ieg altsammen rigtigt af Skipper *Klopstok* har bekommet, og ikke andet kan end være usigelig

vel fornøiet med. Den liden *defect* udi *Breviario Ottoniensi* vil nok blive vanskelig at *supplere*, da det er uvist, om her i Landet findes flere *exemplarer* deraf end nu dette ene¹. Saa meget større Skat har ieg nu beriget mit *Bibliotek* med af Min Herres Godhed og *generositet*, i sær naar ieg dertil legger *Atlantica* og de andre skønne Sager. Men ieg skal stræbe at betale altsamens tillige med al den øvrige Gield, som ieg hos Hr. *Assessoren* stikker udi. Ieg vilde alene, at vi personlig kunde afgjøre den Sag imellem os. Herr *Assessorens* Brev giver mig et Slags Haab om en *Visite* af Hannem paa Nedreisen til Jønkøping. Ieg ønsker og indstændigt beder, at Herren vil forvandle mig det uvisse Haab til en Vished. Und mig dog den Fornøielse endnu engang at see Ham, at favne Ham, at beholde Ham en føie Tid hos mig. Spendeer alene Tiden, Ieg skal indestaae for, at Bekostningen skal blive taalelig. Ieg skal fornøie Ham det meste ieg kan, Ieg skal *logere* og *tractere* Ham det beste, min eenlige Stand formaaer. Men giv mig snart nogen seker Underretning, om og naar ieg maae vente Ham. — —

Man har her en Tid lang levet i lutter *Festiviteter*, og endeel forestaaer endnu saavel her som og i *Stokholm*. Vor ny Dronning er nu i *Altona* og altsaa paa vor egen Grund. Kron-Princessen er vel og nær ved *Stokholm*. Vi kan ikke tvile paa, Hun jo vil vinde Nationens Ynde og Kiærlighed, som Hun og virkeligen er værd. Ieg maae slutte med venlig Helsning til alle Bekiendtere, Forblivende med uendelig Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Assessors*
ydmyge og oprigtigste tiener

I. Langebek.

Khavn d. 18. *Octobr.* 1766.

¹ Breviarium Othinense, trykt i Lybek 1497, hører til de største litterære Sjeldenheder. Det Exemplar, Langebek kom i Besiddelse af, efter at det længe havde været Maalet for hans Ønsker, findes nu i Hielmstiernes Samling og er forsynet med en Tilskrift fra Brocman til Langebek (s. Bruun, Aarsberetn. for det st. Kgl. Bibliothek I, 73 ff.).

Seer Min Herre Hr. *Cancelli R. Berch*, beder ieg takke hannem skyldigst for det mig ved *Etats R. Hielmstjerne* tilstillede *Exemplar* af hans skjøne Tale om de gamle Nordiskes Siøvæsen, som ieg med særdeles stor Fornøielse har igienemlæst.

Nr. 196.

10. December 1766.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor*.

De begge Min Kiære Herres sidste Skrivelser af 25. og 28. Nov. har ieg med megen Fornøielse læst, dog ikke uden nogen Rørelse over de nye Modsigere, som Hr. *Assessoren* har fundet. Naar det endda maa blive derved, kan det være taaleligt; thi at tage Undervisning af en saa lærd og berømt Mand, som Hr. C. R. *Ihre* er, helst naar det skeer paa en beskeden og anstændig Maade, det er og bliver ingen Skam, og saa meget mindre, som Sagen selv lades i Uvished og ikke med tilrekkelig Skiel afgjort. Og hvad den Tydske Skribent angaaer, da gjør Hr. *Assessoren* best i, at gjøre ham Giengield, og affærdige ham med en liden Foragt; thi det synes ikke, at Manden ret nøie har læst Hr. *Assessorens* Skrift — —¹.

Det gjør mig ondt, at ieg med al denne Vidtløftighed ikke har kunnet givet Min Ven saa megen og saa god Oplysning, som ieg gerne havde ønsket. Imidlertid seer Han, at Villien er der, skjønt Ævnen mangler i saa gamle Omstændigheder. Det er mig ikke heller ret behageligt, at ieg ikke faaer Min Kiære Herre at see i denne Vinter; Men ieg maae og være tilfreds i denne Skæbne, og vil altid være færdig med Lyst at omfavne Hannem, om ieg og skal opleve den Tid. Endnu befinder ieg mig, Gud skee Lov, ret

¹ Langebek søger derpaa at yde Brocman Argumenter mod Kritikerne, hvor vanskeligt det end faldt at imødegaa Ihres vel grundede Bemærkninger mod adskilligt i B.s Afhandling om Runerne.

vel, og mine Børn ligesaa, som begge venligst helse, enhver efter sin Beskaffenhed. De af Min Herres Bekiendte, som her ere *avancerede* ved de forefaldne *Solenniteter*, ere *Luædorf* og *Hielmstjerne*, som begge ere blevne *Conferentz* Raader. Vort unge Hof roer sig med *Masqverader*, *Baller*, *Comedier &c.*, og ieg tviler ikke paa, de jo i Stokholm ere ligesaa muntre. At det seer saa langt ud med min Vens Befordring enten paa en eller anden Maade, er vel ikke efter mit Sind, men ieg maae tage Deel i Hans Taalmodighed, som ieg gjør i al Hans Skæbne. Imidlertid roser ieg Hr. *Assessorens* Foretægt, at Han nytter *Archivi* Samlinger, og igienemgaaer de gamle Lovbøger og saa meget af det øvrige som mueligt. Ieg tviler og ikke paa, at Hr. *Assessoren* jo under mig Gienpart af den gamle Krønike, som kaldes *Gesta Danorum* og findes i et *Exemplar* af Skaane Lagen. — Ved Leilighed *examinerer* Min Herre vel og de gamle Norske Love, og seer efter, om der og findes nogle Islandske *Codices*, og hvor gamle begge Deelee kan være. *Ottonis Cardinalis* Document, om ieg ret mindes, var en liden Perme Lap ibland de Skaanske Pergaments Breve, over hvilke ieg der i *Archivo* saae en stor Registratur, hvorudi vel og samme Document nævnes. Ieg paaminder mig, at *Ass. Wessman* pakkede en stor Deel af de Skaanske Pergamenter ned bag *reolerne*, hvorpaa de mange *Codices Legum* staae opsatte; kanskee de ligge der endnu. Ieg takker tusinde gange for de tilsendte Copier, i sær for det, hvorudi den *Moltike* nævnes. Hvad de *Coronati Lubecenses* vil sige, som ieg har fundet i flere Documenter, er ieg endnu ikke fuldkommen vis paa. — Hr. *Assessoren* har ret sat mig i *Lustre* med *Brev. Otton.*, dog hører ieg, at det er ikke ganske *unique* hos os, thi H. *Ex. Geh. R. Tott* skal og besidde et *Exemplar*, men det skal være meget *defect*. — Ieg lever med uendelig Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Assessors*
ganske hengivne Tienere

Khavn d. 10. Dec. 1766.

I. Langebek.

Nr. 197.

31. Januar 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Skal ieg inden *Ianuarii* Maanedes Udgang svare paa Min Vens sær velkomne af 23. *Decembris* sidstleden, da maae ieg skynde mig, eftersom vi i dag skriver den sidste. Ieg takker for Hr. *Assessorens* Brev, og glæder mig ved, at min *remiss* er bleven saa vel optagen¹. Men Han maae troe, at, som ieg er nærig, saa bliver det ingenlunde ved de Uleiligheder og Bekostninger, Han hidindtil har haft for min Skyld. Ieg har altid nye *desideria* (om de og altid ere *pia*, veed ieg ikke) og saadanne, som ingen anden kan eller vil tiene mig derudi end min gamle og *fidus Achates*. Ieg har nylig haft alle mine smaa Krøniker og *Annales Danicos*, skrevne og trykte, for Hænder, og vilde gierne engang have samlet alt, hvad af det Slags endnu nogensteds *existerer* — —².

Herr *Assessoren* nævner *Ihres Lexicon*. Ieg maatte gierne underrettes, hvorvidt dermed er *avanceret*, og om man kan faae *prænumeration*, da ieg næste gang skal melde, hvor mange *Exemplarer* her forlanges. For min Regning udbeder ieg mig tilkiøbt Hr. *Gørvels Svenske Magazin* samt *Kgl. Bibliot. Dagbok*, og ellers om noget *Nyt in Historia patriæ* er udkommet — —³.

¹ Langebek havde sendt 1500 Dlr. K. Mt.

² Langebek giver derpaa Brocman Kommission paa at lade afskrive en Række historiske Stykker, som fandtes dels i Stockholm dels i Upsala, særlig blandt de stephaniske Samlinger, hvilke senere alle eller saa godt som alle optoges i *Scriptores Rerum Danicarum*. Nærværende Brev indeholder saaledes den første bestemte Antydning af, at Langebek tænkte paa Udgivelsen af en omfattende Samling af historiske Kildeskrifter.

³ Langebeks Breve til Brocman indeholde mange Antydninger — flere, end der i dette Udvalg af Brevenes Indhold kan medtages — af, at han stiledede mod en komplet Samling af alt indenfor den svenske Litteratur, der kunde oplyse Landets Historie, Topografi og Sprog m. m.

Hvor meget det har glædet mig, at min Ven dog har haft nogen Formon ved sidste Rigsdag, skal Han neppe troe. Ieg seer, at Hr. *Assessoren* behøver en *Amanuens*: Ieg har en ung Person, som ieg vil *recommendere* Hannem, og til den Ende sende en Prøve af hans Skrift, som ieg just nu traf ham over paa egen Haand; den er ikke saa god, som den burde være, men tegner til at kunne blive bedre, Vil Min Herre ikke antage ham, da faaer ieg selv beholde den Skrivere ny, som nu ikke behøver at laane en andens Haand til at skrive med, som for to Aar siden ved disse tider¹; han og min lille *Helene* formelde deres ydmyge Hilsen. — — Ieg slutter med Hilsning fra og til gode Venner, og med den oprigtige Forsikring, at ieg uden Afladelse henlever

Min Høistærede Herr *Assessors*
ganske hengivne Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 31. *Ian.* 1767.

Nr. 198.

11. April 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

— — Ieg takker uendeligen for den Umag, Hr. *Assessoren* gjør sig for at tilveiebringe mig Copier af de forlangte Stykker ibland *Stephanii* Samlinger i Upsala, og er aldeles fornøiet, paa hvad Sæt det skeer, naar ieg kan alene være vis derpaa og at faae gode Afskrifter. — — Men det

¹ Vedlagt findes et Blad, beskrevet med en Barnehaand, hvorunder staaer: *Fridericus Langebek*. Denne L.s eneste Søn var døbt 9. Okt. 1759. I Giessings Jubel-Lærere III (1786), S. 273 Tab. I. omtales han som Sekretær Frederik Langebek til Østrupgaard, gift med Lene Klarup Thye (tidligere gift med Kancelliraad Frederik Gram til Østrupgaard, der var død 7. Marts 1784). Ægteparret havde (foruden to Børn af Fruens første Ægteskab) en Søn, Jacob Langebek, der var født 1785. Sekretær Frederik Langebek døde 1807.

vil ieg bede om, enten *Mag. Lidén*¹ eller nogen anden formaaes til at afskrive dem, at Min Herre paa mine vegne vil betale dem paa en Maade, som der nogenlunde kan passere for at være *raisonnable*. *Enfin*, alt hvad Min Kiære Herre gjør, er vel giort, og alt hvad Han kan skaffe mig enten af de forhen omskrevne Ting eller andet, som kan *supplere* mine Samlinger, vil være ganske velkommet, enten det kommer strax eller til anden beleilig Tid. Men ingen Fornøielse for mig skal overgaa den, med hvilken ieg vil favne min elskede Ven, i fald Han gjør mig den Ære at besøge mig. Om ieg dog havde *resolveret* at reise paa Landet, som ieg dog endnu ikke har, saa setter ieg dog gjerne denne og alle Forlystelser tilside, for at profitere af Hr. *Assessorens* Komme og Værende hos mig, som kanske bliver sidste gang i denne Verden. Men Min Herre maae gjøre sig haardfør og tage til takke med Husets Leilighed. Dog udbeder mig at forblive underretted, til hvad Tid ongefær Han kan vente sig hid, og om Hr. *Assessoren* fører en Ritare med, at ieg da kunde høre ham et Kammer op her i Nærheden, thi det meste af mit Hus er bortleiet, at ieg har kun lidet Rum selv; Men Mad kan han gjerne faae ved mit eget Bord, naar han er et skikkeligt Menneske. — — Det er et nyttigt Arbeid, Min Herre har foretaget sig, at gjøre en god *Catalog* over Eders *Islandica*, men endnu mere af Eders *Miscellaneis* at *supplere Dalin*, Biskop Krøniken, Høfdingaminne, Klosterbeskrivningen og *Monumenta Uplandica*. Ieg vilde ret ønske, at nogen vilde udgive en god *continuation* af Høfdingaminnet over de andre Provincer, som fattes; thi den Bog har giort mig adskillig Nytte. Dersom Min Herre paa Reisen kommer til Upsala, da maae Han der skrabe sammen alt hvad Nye *Dispp.* eller andet, som *de rebus patriæ* i en 2. à 3. Aars tid er udkommet. Siden min Svenske Samling er saa god, vilde ieg gjerne gjøre den større og bedre. Dersom een Finske Bibel er trykt *in 8vo*, da vilde Hr. *Conferents* Raad *Luxdorph*

¹ Se nedenfor. Brevet af 28. Juni 1771.

gjerne have et Exemplar og ligesaa et af den Lappiske Bibel paa Skrivpapir. Hvad *Ihres Lexicon* angaaer, da tænker ieg, det kan beroe, til Hr. *Assessoren* reiser op igien; de Herrer Liebhaveere her har ikke gjerne villet ud med Pengene, førend de ere visse om, at Verket kommer for Lyset, og det skulde ieg nu vel troe, siden dermed *avanceres*: Men skulde der være *periculum in mora*, da faaer ieg vel *cito* et Ord derom, paa det der kan gøres Anstalt til *remisser*. — — Ieg veed ei, om det er Hr. *Assessoren* bekiendt, at *Prof. Rotbøl Frises* svagelige Frue¹ er for nogen Tid siden ved Døden afgangen. Ellers veed ieg intet betydeligt Nyt at melde, og vi leve nu her, Gud skee Lov, i en stille Ro. Alting laver sig til den Kongelige Salving, som skal skee den 1. *Maji* her i Slotskirken. Ieg for min Part vilde ønske, at den Høitid var vel overstaaen; thi ieg har en Forretning derved, som *incommoderer* mig noget paa Pungens vegne og vil kanskee ei heller være god for min maadelige Helbred, da ieg paa mit Æmbeds vegne under *Acten* skal holde den *Souveraine* Konge-Lov i den tunge *Capsel*, indtil den skal *præsenteres* Hans Majestet. Min liden Familie befinder sig indtil dags ret vel, de helse venligst og takke for Herr *Assessorens* gode Velvillie til dem. — — Kommer Hr. *Assessoren* til Jønkøping, da paaminder Han sig med de gamle Documenter, som der findes, hvor om Han for endel Aar skrev mig til. Skulde Reisen blive noget udsat, faaer ieg det vel at vide, Men skeer den noget snart, vil ieg ønske mangfoldig Lykke dertil, og at Han underveis maae opspore mange Rariteter af Bøger, Documenter og gamle Mynter, men for alting bringe en fuldkommon god Helsen med sig. Ieg lever med uendelig Tilgivenhed

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessors*
ydmygste og tienstskyldigste tiener

I. Langebek.

Khavn d. 11. *April*. 1767.

¹ Ursula f. Schnabel, Datter af Mag. Bernt Schnabel, Rektor i Roskilde.

Nr. 190.

20. Maj 1767.

TIL NILS REINHOLD BROGMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Det sidste Herr *Assessorens* kiære Brev af 5. *huius* forsekkrer mig om den Fornøielse, ieg nu snart kan vente at see en saa velkommen Gæst hos mig, og saa meget mere velkommen, som ieg er vis paa, Han tager til takke med mit Huses Leilighed, som den kan falde i min enlige Stand. Dersom Tiden tilrekker, udbeder ieg mig endnu engang før Ankomsten et par Rader og derudi at underrettes, til hvad Tid omtrent Min Ven tænker at komme her, dernæst om ieg skal sette en Seng til een eller to Personer; thi ieg veed ikke, paa hvad Fod Ritaren følger med, om som *Compagnon*, eller *Domestique*, eller imellem begge, Og ieg vilde gjerne, at Reisen, saavidt den skeer for min Skyld, skulde være Hr. *Assessoren* til den mindste Bekostning som mueligt, men tvertimod til nogen Nytte og Nøie.

Min Forretning ved Hans Majestets Salving d. 1. *Maji* har ieg lykkelig og vel overstaaet, uden onde *Switer*, som ieg frygtede for, af at staae paa eet Sted og med udstrakte Arme i en Tid af 4. Timer. Ieg er forvissat om, det vilde være min Herre kiært, om ieg derved havde vundet nogen Formon. Men min Catechismus kommer mig heri, som i mange andre Tilfælde, vel tilpas, som har lært mig denne Regel: Naar I have giort alt det, som eder er befalet, da siger: Vi ere unyttige Tienere, thi vi gjorde det, som vi vare pligtige at gjøre. Ieg har med al Ievnsindighed, ja Fornøielse, seet paa de mange andres Forfremmelse ved denne *solennitet*, og kanskee glædet mig lige saa meget over, at ieg er bleven det samme ieg var, som de andre over deres formeente Lykke. Andet Æmbede forlanger ieg ikke, og ieg veed ei at kunne faae noget, der var mig saa kiært og *convenable* som det, ieg har, og kan derfor ei heller formode nogen Tiløgning paa Lønen. Alt det, ieg

da kunde aastunde, og som mine Venner vilde unde mig, var en høiere *Character*. Men ieg maae bekiende min Skrøbelighed, at ieg er ingen Kiender af den Ære, som søges ved Rang, i sær naar man skal betle sig den til. Ieg har og nu ingen Hustru at skyldte paa, Ieg sidder ikke i *Collegio* med nogen, Ieg har ikke fornøden at trettes med nogen om Rangen, Ieg tager i Samqvem heller den nederste end den øverste Plads. Jo høiere Rang, jo større Stat, og jo flere Skatter og Udgifter. For mine smaa Børns skyld maae ieg være Husholder over det lidet, ieg har, og deres Opdragelse er min eneste Bekymring. Faaer ieg noget tilovers, da har ieg Afgange nok dertil, og vel saa gode og lovlige som at øde det paa Rang og hvad deraf flyder. Ieg vil ikke længere opholde mig ved disse *philosophiske* Betragtninger, men begive mig til Sigillerne — —¹. Skulde Hr. *Assessoren* komme forbi nogen Kirker i Skaane, da maae Han endelig *visitere* dem, om der ingen *Monumenter* skulde findes. Hvor der i Nærværelsen er nogen gammel Herregaard, der pleier dog gjerne være noget. Ieg vil være meget glad over alt, hvad Min Ven bringer med sig, om det ogsaa var nogen gammel *Codex*, ligesom sidst, men det kan ieg nu ikke vente; det vil alt være Lykke nok, at faae see Nordens Hoved-Document, som setter vort Sprog i saa stort Lys. Det gjør mig ondt for den gode Hr. *Canc. R. Berch*, at han ikke er fornøiet efter sidste Rigsdag, vel troer ieg, han er min Ven, men det synes, som han er af noget ulige *sentimens* med mig. Den *anecdote* fra *D. Celsius* var mig ret kjær. Den gode *Biørnstjerne* tilsendte mig *Køge Privilegia*, uden at nævne andet, end at de hørte ham selv til. Han havde lovet at *passere* en Aften hos mig, før han reiste herfra; Men Reisens Hastighed tillod ham det ikke, hvorover ieg ei fik vide, enten det var til Laans eller Foræring, i hvilket sidste Fald ieg længe har været betænkt paa et Vederlag, saasnart ieg havde faaet udstudere Mandens *Gout*. Men nu seer ieg, det har en

¹ En Række Bispesegl nævnes, hvoraf Langebek ønskede Tegning.

anden Beskaffenhed, og kan ei nok forundre mig derover, at han ikke taledede et eneste Ord om *Celsius*, da han dog to gange var hos mig. Nu er ieg glad ved, at ieg kan beholde dem, og den gode *Doctor*, som derved fortjener stor Tak af mig, kan forsekre sig, at ieg ikke er eller tænker saa *uraisonnable*, at ieg vil have dem for intet. Nei, Ieg har allerede et *exemplar* liggende til ham af *Acta Societatis Hafniensis*, uagtet de koste henved 8. Rigsdaler, hvormed ieg mener, det *fragmentum* af *Privil. Køgens*. kan være betalt: Men kanskee ieg kunde derved opmuntre ham til at være *genereux* igien i Henseende til *Metropolis* og *Missale Lundense*, af hvilke ieg dog har et Slags *prætension* paa den sidste, men vil dermed ei lade mig merke, ei heller forlange denne uden Vederlag efter Cølns Vegt. Ieg takker for de *nova* fra *Sotberg*; Men har Herrerne intet Haab om, at deres *curiosa*, som ere bort-*caprede*, kan komme tilstæde igien? Vore Reisende, som for nogle Aar siden ginge til Arabien, hvoriblant var *Prof. Førskaal*¹, har Døden alle capret bort, undtagen en ved Navn *Nibuhr*², som kanskee kommer hiem i Sommer. Hvad rart han medbringer, det vil Tiden lære; men *Runica* eller *Gothica* bliver det vist ikke. Naar Hr. *Assessoren* kommer her, frygter ieg, Han ikke vil finde mange af vore gode Venner hiemme; thi nogle ere da formodeligen reiste paa Landet, andre med *Cancelliet* paa Hans Majestets Reise til Holsten, som begyndes d. 10. *Iunii* og ender d. 29. *Iulii*. Det, som gjør mig mest ondt, er, at *Etats Raad Suhm* da og skal

¹ Naturhistorikeren Per Forskål (f. c. 1736, vistnok i Helsingfors) blev 1761 med fire andre Videnskabsmænd udsendt af den danske Regering paa en videnskabelig Expedition til Orienten. Han døde 1763 i Arabien. Nedennævnte Niebuhr har udgivet hans paa Rejsen gjorte naturvidenskabelige lagttagelser (s. Dansk biogr. Lex. V, 258).

² Geografen Carsten Niebuhr (f. 1733 i Nordtyskland) var den eneste af ovennævnte Expedition, der kom tilbage 1767. Han vandt et berømt Navn ved Udgivelsen af sine geografiske og ethnografiske lagttagelser. Senere blev han Landskriver i Sydditmarsken og døde som Etatsraad 1815. (Nyerup, Lit. Lex. S. 426 f. Manthey, Biographier fra Ordenscapitlet, S. 126 f.).

være borte, thi han har den Maade, saalænge han ikke eier noget Landgods, at han om Sommeren gienemreiser snart en og snart en anden af Provincerne, saaledes gaaer han i Aar til Holsten og Hamborg. Han er en af de beste og lyksaligste Mænd hos os. Han har intet *publique* Æmbede, *dependerer* af ingen, har en dydig Frue, en velartet liden Søn, et prægtigt Huus, et skjønt *Bibliotek* tillige med Mynt- og Naturalie-Cabinet, er en god Husholder over stor Rigdom, en omgængelig Ven, bruger sit Hoved og sin Læsning til andres Nytte &c., saa at ieg gjerne havde undet Min Ven deel udi denne rare Mands Bekiendtskab; men nu faaer Han alene lade sig nøie med sin gamle Ven og oprigtige Tiener

I. Langebek.

Khavn d. 20. *Maji* 1767.

Nr. 200.

6. Juni 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Omenskiønt den Tid er saa nær forhanden, da ieg skal see og tale med min elskelige Ven, saa dog, for at takke for det sidste kiære Brev af 29. *Maji* og for at ønske Lykke til Overfarten, lader ieg dette møde Min Herre i Lund, hvorved ieg tillige kan udbede mig den Fornøielse, at min *respect* og venlige Helsning maatte tilmeldes mine gamle Venner og Velyndere i Lund, i sær Hr. *Doctor Corylanders*, Hr. Biskopens¹ og *Prof. Brings* Hus. Kunde Hr. *Assessoren* tillige faae med sig fra Hr. *Prof. Bring* mit *Ms.* af *Libro Datico Lundensi*, da saae ieg det meget gjerne, thi ieg vilde bruge det, og det er mig ikke mueligt her at faae *Originalen*. Behøver Hr. *P. Bring* det igien en anden Tid, da skal han usigelig gjerne og paa *parol* faae det.

¹ Dr. Johan Engeström (s. Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne I, 161 ff.).

Skulde Hr. *Prof. Bring* ellers have noget andet *Ms.* eller gamle Documenter, som kunde tiene i min Kram, da haaber ieg den Godhed af Ham, at han efter sin sædvanlige *raisonnabilité communicerer* mig det. Ieg har hørt, at Hr. *Prof. Bring* vil udgive en Svensk Historie, derom bliver ieg vel underrettet ved Min Herres Ankomst¹. Dersom Hr. *Prof. Sommelius* forekommer, beder ieg hilse og fornemme, hvor vidt han er kommen med Skaanske *Clericiets* Historie. Skulde ellers i Lund noget nyt *de rebus patriæ* være udkommet, beder ieg at tage det med. Ieg haaber og, Min Kiære Herre efterseer, om noget Rart i det Lundske Mynt-Cabinet er tilkommet, foruden de allerede bekjendte Stykker. Dersom Ritaren faaer Tid, kunde Hr. *Assessoren* vel formaae ham til at eftersee de *Monumenta Lundensia*, hvis *Inscriptioner* ere enten ulæselige eller *defecte*, om han maaskee kunde være lykkeligere i at udfinde Manglerne. — Men ieg vil ingenlunde, at Min Ven skal opholde sig for min skyld længere i Lund, end Han ellers har foresat sig; thi det maatte kanskee skorte paa mig. Gud give, ieg kunne finde paa noget at gjøre Hr. *Assessorens* Ophold hos mig fornøielig, skal det skee med en stor Glæde. Det gjør mig hiertelig ondt, at Hr. *Assessoren* har forloret sin Sag i Jönköping², og ieg maae tilstaae, at Han er giort til at lide, Men Han [har] derfor ikke forloret sin Ret, og det kan kanskee endnu blive godt. Bedre er det at tabe end at vinde ved *Corruption*. Den Fordring, som Hr. *Assessorens* Medfølger har paa en sin Landsmand her i Kiøbenhavn, vil vel blive besverlig at erholde; her er mange saadane Svenske Skyldnere hos os, men hos de fleste har *Creditorerne* ikke meget at vente. Det tilsendte Brev er imidlertid leveret paa sit rette Sted, om det vil frugte noget.

¹ Første Del af „Swea Rikes Historia ifrån de äldsta tider til de närvarande“ udkom 1769 i Stockholm. Fjerde og sidste Del, der fører Historien til 1457, udkom 1783. Da Forfatteren begyndte, hed han Bring, senere Lagerbring.

² En Arvesag mellem Broeman og hans Stiffader. Overretten for Sydsverig havde sit Sæde i Jönköping.

At *Conducteuren*¹ skulle naae nogen ønskelig *Station* her, tør ieg ikke spaae hannem, thi alle vore Ting ere noget *critiske*, tilmed følge de fleste Herrer og *Ministre* med paa Hans Majests. Holstenske Reise, som tager sin Begyndelse Dagen efter Pindse Helgen, og vil vare 7. à 8. Uger. Vore tre Dronninger² opholde sig imidlertid paa de 3. Landslotte, Frideriksborg, Fredensborg og Hirschholm. *Luxdorph* følger med *Cancelliet*. *Hielmstjerne* bliver tilbage, men opholder sig paa Lyst-Stedet *Caninholm*³. *Etats R. Suhm* reiser sidst i tilkommende Uge til Jylland. *Mag. Dass* vil lystere i Kiøbenhavn i Sommer, *Klevenfeld* troer ieg ligesaa. *Sewel* er til og fra paa Landet; det lader, som han ikke er saa *porteret* for sit *Bibliotek*, siden han blev anden Gang giftet. Nogle flere Hr. *Assessorens* Bekiendte vil Han dog vel finde her i Staden, saasom *Prof. Schlegel*, *Rotbøl Friis &c.* Men finder Han ei andre, faaer Han dog være nøiet med mig, som nu snart i daglig Forventning lever

Min Høistærede, Kiære Herres
Høistforbundne tiener og Ven
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 6. Jun. 1767.

Nr. 201.

8. August 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessor*.

De tvende Breve, som ieg i afvigte *Iunii* Maaned bekom fra Hr. *Assessoren*, forrykte aldeles mine *Concepter* og den Forventning, ieg havde om en kiær Vens nær forestaaende Ankomst. De vare mig saa meget mere uangeneme, som de skulde forkynde mig, at den ledsome Processes slette Udfald berøvede mig en Fornøielse, som ieg allerede

¹ Det er den siden bekjendte Antikvitetstegner Carl Gustav Gottfried Hillfeling (jvfr. Sv. biogr. Lex., Ny Føljd. V. 195 ff.).

² Sofie Magdalene, Juliane Marie og Caroline Mathilde.

³ Nu Kaningaarden (ved Furesø).

havde begyndt at smage og fornemme. Min Bekymring over denne min Skiebne forøgedes deraf, at Min Ven skal igienemgaae saa mange og store fortredeligheder, og at ieg ikke var i Stand til enten med Raad eller Gierning Hannem at trøste og understøtte. I de Tanker, og for at forfriske Sind og Legem, har ieg nogle gange reist paa Landet, men har ikke kunnet overtale mig til at sette Pen paa Papir til min Kiære Herre, førend ieg nu har erholdet Hans tredie Brev, som forvisser mig om Hans Nærværelse i Stokholm. Nu har ieg da sat alt mit Haab til side, for denne gang og i denne Sommer at see Hr. *Assessoren*, og bilder mig ind, at det er baade en kiær og ængstelig Drøm, ieg har haft. Saa meget kan ieg sige Min Herre, at Han altid bliver mig af Hiertet velkommen, om Han nogen Tid vil og kan besøge mig, og paa hvad Tid af Aaret det endog maatte være; Men i denne Sommer og til den bestemte Tid havde det faldet mig mere beleiligt, og ieg kunde give Min Ven større *Commoditet*, end ieg forud havde forestillet mig, og end ieg en anden gang kan gjøre; thi alt det Herskab, her *logerer* hos mig, er ude af Huset, indtil min *Secrtaire inclusive*, som siden Pindsedag har været med Kongen og *Cancelliet* i Holsten, Saa at vi havde haft alting saa venligt, saa roligt og saa got for os selv, som vi havde ønsket og kunnet paafinde. Min Helbred har og været ret god, og ingen Ting er mødt, som har kunnet giort Skaar i vor Fornøielse. Land-Reiser havde vi gierne kunnet undvære, efterdi Vederet her har været bestandigt ondt og uroligt, indtil for faa Dage siden vi først har faaet Sommer. Gud veed, naar og om nogensinde et saa nært og sekert Haab om at samles igien skal opvaagne, men denne gang slap min Fugl fra mig, ret som ieg syntes at have den i Haanden. — — At i Norkøping intet Forlig er udrettet, det gjør mig usigelig ondt, og ieg er ræd, Min Kiære Herre gjør sin Sag verre og skaffer sig Uvenner ved at lade Prosesen trykke, foruden at tale om de Bekostninger, dertil vil medgaae. Vindes der intet ved at gaa ind til Kongen, da vilde ieg for min Deel hellere lide, end oppbie den Vinst, der skal

komme ud af Trykningen. Ieg kan ingen Tid tænke paa Min Ven, uden at beklage Ham af Hiertet og ønske, at Han dog engang maatte slippe rent ud af denne fortrædelige Handel, endog med sin store Skade; thi, at det skulde skee med Fordel, er intet at tænke paa. Gud give, ieg havde haft Penge ved Haanden, saa sandt ieg med allerstørste Nøje og uden nogen Sekerhed skulde assisteret, i fald Nøden havde været der. Nu er det mig overmaade kiært, at Herr *Assessoren* for det første er hiulpen, imidlertid kan min Velvilie kanskee en anden gang komme tilpas. Ieg troer vel, at ieg før har skrevet, at ieg haver haft et par ret tunge Aar i Rad, som har paadraget mig en uventet stor Udgift efter den anden og sat mig saa meget tilbage, at der behøves nogen Tid til at komme i Orden igien og svare enhver, hvad ret er. Men vil Gud, ieg maae leve nogen føie Tid, og Tiderne vilde forandre sig lidt til det bedre, eller ieg kunde holde noget til raade med Bog-Ormen, saa kan alting blive got. Men i hvor det end gaaer, saa er ieg vis paa, at Venskabet ikke skal eller kan blive forkølet imellem os. Ieg er uendelig forbunden, at Hr. *Assessoren* midt i sine Viderverdigheder tænker paa mig og efter sit sidste Brevs Indhold sender mig med en Skipper alt, hvad Han havde tiltænkt at levere mig med egen Haand. Vil haabe, at Skibet snart skal komme, dog har Vinden til Anseende længe været *contraire* fra Stokholm hid. Endvidere takker ieg for det gunstige Tilbud, om at være mig til Tienst i Upsala med *Hamsfort, Not. marg. ad Professionem Danorum in Terram sanctam* og hvad mere der kunde behøves. Ibland andet ieg vil bede om, i fald Tilfælde og Tid gives, nøie at eftersee alle de gamle Love, der findes *in Donatione Delagardiana* og ellers ibland Bibliotekets *Manuscripter*, Norske og Danske, Skaanske, Sælandske, Jydske, af hvad Alder og Beskaffenhed de ere, og om ingen *Constitutiones* og Krøniker findes derhos, som kunde fattes os eller være bedre end dem, vi har — —¹.

¹ En hel Del andre Haandskrifter, der ønskedes eftersete, nævnes.

Mere vover ieg ikke denne gang at besvære med, men frygter, at ieg allerede er gaaet for vidt. Dog ieg stoler, som sædvanligen, paa Venskabets Ælde og den Hævd, ieg har paa Min Herres Tienstfærdighed. I næste Uge tænker ieg igien at reise en liden *tour* paa Landet, dog ikke længere bort, end at ieg engang om Ugen kan komme ind i Staden at see til mit Huus og min lille Dotter, som hiemme passer paa for mig; men Sønnen følger mig; de befinde sig, Gud skee Lov, begge meget vel, og formelde deres venlige Helsen. Ieg selv bander Processen, naar ieg tænker derpaa, og ønsker, efter en snar og lykkelig Ende derpaa, en ny og fast *resolntiou*, der kan oprette os begge den sidst mislykkede Reise. Imidlertid vil ieg igien begynde at haabe til det beste, ligesom ieg altid og med al Oprigtighed henlever

Min Høistærede Herr *Assessors*
ydmygste og høistforbundne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 8. *Augusti* 1767.

Nr. 202.

12. August 1767.

TIL PEDER KOFOD ANCHER¹.

Høiædle og Velbaarne,
Høistærede Hr. *Etats* Raad.

Førend ieg i Dag reiser paa Landet, vil ieg have den Ære at tilbagesende Afhandlingen om den Jydske Lov, og at takke for den Fornøielse, Hr. *Etats* Raaden har undt mig, samme at igienemlæse. Men det næsten gjør mig ondt, at den skal være saa fuldkommen, saa nøiagtig og vel skreven, at ieg ikke kan tiene med at give nogen forbedring dertil. Ikke des mindre, for at ikke have giort intet, har ieg paa 2. à 3. Papir-Lapper opsat nogle smaa

¹ Dette Brev er tidligere udgivet af Dr. Chr. Bruun i Danske Saml. I, 106.

Annotata, som vel ikke ere af megen Vigtighed, men kan dog løbe med til at nøiere eftertænkes. Ieg lever med en fuldkommen Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Etats* Raads
ærbødigste tiener
I. Langebek.

Kbhavn d. 12. Aug. 1767.

De i Brevet omtalte *Annotata* findes aftrykte i Danske Samlinger I, 107.

Nr. 203.

10. Oktober 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg skriver dette under et Anstød af en Kold-Feber, af hvilken og min Søn hveranden Dag i en 8te Dages Tid har ligget; men som den Svaghed ikke holdes farlig, haaber ieg snart god *restitution*. Ieg skulde længe siden besvaret Min Herres Skrivelse af 31. *Iulii*, men mine Land-Reiser varede til imod Mikkelsdag, og efter Hiemkomsten har mødt adskillige Hindringer. Men da ieg og nu har bekommet Hr. *Assessorens* seneste Brev af 29. *Septembris*, var det mig alt for stor Skam at længere udeblive med Svar, allerhelst Min Kiære Herre har viset mig saa stor Tieneste og Nøje med de tilsendte Skrifter og andre gode Sager. Det varede noget længe, inden Skipperen kom, men han ankom dog lykkelig i *Septembri*, og alt, hvad ieg skulde have, blev mig rigtig leveret. Hvad ieg nu for det første har at gjøre, er at takke allerskyldigst, siden skal ieg stræbe at afdrage noget paa Betalingen. — De *variantes* af *Speculo Regali* sendte ieg til *Prof. Erichson* i Sorøe, som besørger Udgaven af dette Skrift, hvormed alt vidt er *avanceret*. Det er mig overmaade kiært, at Hr. *Assessorens* Upsalske Reise ikke har været uden Frugt, og ieg takker ydmygst for de mig meddelte der passerede Nyheder. Saa-

snart *Processen* bliver trykt, venter ieg deraf et *Exemplar*, om den maaskee torde fornøie mig noget for den Deel, ieg oprigtig tager i min Vens Vidervedigheder. Kunde mit Ønske hielpe noget til et lykkeligt Udfald, da blev samme ingenlunde ude. Det er ret vel, at Min Herre har faaet *Frondin*¹ saa vidt i god Tone, at han vil *communicere* et og andet *Ms.* til Stokholm. Den *Epitomator Saxonis* kan ieg i Hast ei paaminde mig, om findes hos os, i det mindste har ieg den ikke, og den vil blive mig saa meget mere vigtig, som den er *continueret* saa langt efter *Saxonis* Tider. *Historia S. Canuti Ducis* har ieg Afskrift af, men her og der ikke meget *accurat*. Min Herre gjør mig en *decouvert*, som ieg ei har vidst før, at *Stephaniana in Donat. Delag.* ere skrevne med en *Copiists* Hand, da ieg havde troet, han selv havde skrevet dem, som ellers skrev en net Haand og ellers var temmelig *accurat*. Om *Canuti VI.* og *Erici V. Historia* af *Westhovia* kan ieg ikke gjøre mig store Tanker, siden de ere tagne af *Hvitfeld* og paa Latin oversatte: Men hvem der havde Leilighed, var det dog værdt at *conferere* dem og see, om han har haft andre *Fontes* til Hielp, som han i den Tid gierne kunde haft. Derimod setter ieg langt større Værde paa *Hamsforts* Samlinger, som har betient sig af sine Tidens skrevne Handlinger; men Skade, at han selv har skrevet ilde og haft slette Copiister. Vi har nu ikke mange hos os eller paa Island, som ret forstaaer sig paa de gamle Islænderes Poesie, imidlertid skal ieg gierne gjøre mig Umag for en Oversettelse af Versene i *Edda*, naar ieg faaer den. Kan vel være, at her er hos os en Afskrift af den Upsalske *Edda*, men den maae uden Tvil være hos *Prof. Erichson* i Soer. Siden Min Herre nævner *Solberg*, faaer ieg Lov at spørge, hvad han nu betiener, og om han bragte noget rart hiem af sin Italienske Reise. Den Engelsmand, som *Cancel. R. Ihre* betiener sig af til at forstaae gamle Island-

¹ Berge Frondin (f. 1718 † 1783) var Bibliothekar ved det akademiske Bibliothek i Upsala (s. Sv. biogr. Lex. V, 90).

sken, er formodentlig *Sheringham*. — — Dersom Hr. *Hilffeling* kommer her til Staden, skal ieg gjerne tiene, hvormed ieg kan, Han skal og gjerne faae *copiere* Svenske Adelige *Sigilla*, men ieg tænker, at de fleste findes hos Herrerne selv. Ieg tør vel ei vente, at Min kiære Herre i tilstundende Vinter paa Føret vilde unde mig et Besøg; Kommer *Processen* til Ende og faaer et godt Udfald, torde der maaskee blive noget af. Ieg orker nu ei mere denne gang at skrive, men forsekrer, at ieg stedse lever med den oprigtigste Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Assessors*
allerskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 10. *Octob.* 1767.

Nr. 204.

14. Oktober 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Min Høistærede Herr *Assessor*.

Dersom *Mag. Dass* havde kommet til mig i Løverdags, da kunde Hr. *Assessoren* bleven fri for at læse saa hastigt igien et Brev fra mig, og ieg fra at skrive dette paa Sengen, som ieg endnu for Feberens Skyld maae holde, og Gud veed hvortlænge. Dog er min Søn meget heftigere angreben deraf, da den hos ham har forandret sig til en Hver Dags Feber. Ærendet, som *Mag. Dass* havde, er fra *Prof. Erichson* i *Sorøe*, som takker meget for de *Variantes* af *Speculo Regali*; Men som de alene ere af den første Deel, saa ønskede han gjerne at vide, om ingen *complete* *Exemplarer* i Sverige fandtes, som indeholdt mere end første Deelen. At der før har været i Sverige langt *complete* *Exemplarer*, hvori fandtes ei alene den anden Part, men og kanskee mere, det har han Aarsag at troe — —¹.

¹ Derefter anføres nogle Citater af svenske Forfattere, hvortil Formodningen støttede sig.

Kan nu min Kiære Herre inden *Novemb.* Maanedes Udgang give os derom nogen udførlig Underretning, beviser Han vort *Publico* en Tienst, og *Prof. Erichson* en Fornøielse, under hvis Opsigt vi snart vente at see dette *antique* Skrift færdigt fra Trykken. Ret som ieg i Dag laae midt i min *Paroxysmo*, kom en Svensk Person til mig med et Brev fra *Hilffeling*, som nu er i *Landskrone*, hvori han begierede Penge til at reise her over for; Men som ieg var saa svag, at det var umueligt enten at skrive eller gjøre Anstalt til Penge, bad ieg Brevdrageren mundtlig sige *Hilffeling*, at, naar han kom her til Staden, skulde han blive *assisteret*. Det er underligt, at Folk tør vove sig i fremmede Lande uden at være forsynet endog med fornødne Reise-Penge. Ieg lever med uendelig Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Assessors*
ydmygste forbundne Tiener
I. Langebek.

Khavn d. 14. *Octob.* 1767.

Nr. 205.

31. Oktober 1767.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

At ieg skriver saa hastigt, efterat have bekommet Hr. *Assessorens* kiærkomné Brev af 24. dennes, det skeer fornemlig for at give *commission* paa nogle faa Bøger af den tilsendte *Catalogo*, for hvilken ieg takker, i fald ikke *auktionen* allerede er forbi. Der er vel ikke nogen Bog i sær, som ieg meget dyrt vil betale, men vil dog gierne, af de paa hosfølgende Blad optegnede have saa mange, som for nogenledes taalelig Priis kan erholdes¹. Siden ieg troer, at mit Velgaaende *interesserer* Min Kiære Herre, kan ieg have Æren

¹ Ved Enden af Brevet findes antegnet nogle Bøger „*Ex. Catal. Cels.*“ Maaske har Celsius, efter at have arvet Stiernmans Bibliothek (s. foran S. 418), ladet sine Dubletter bortsælge ved Auction.

at melde, at baade ieg og min Søn nu, Gud skee lov, har kommet os af vor Feber og har igien begyndt at gaae ud. De atter tilsendte *Variantes* af *Speculo Regali*, som har gjort Min Ven megen Møde, er ieg vis paa vil blive *Prof. Erikson* ganske behagelige. Det er et *raisonnabell* Tilbud, at Hr. *Assessoren* vilde paatage sig en *collation* med alle *Exemplarerne* der oppe, naar en Copie herfra kunde blive opsendt; Men som de nu i Sorøe ere vidt *avancerede* med Trykningen, lader det sig vel neppe gjøre, dog skal ieg raade *Erikson* at opsende de trykte Ark til *collation*, da, om nogen betydelig Forandring skulde findes, kunde samme ved Verkets Slutning tilsettes. For de tvende Documenter, som Herr *Assessoren* har sidst tilskikket mig, er ieg, som for alt øvrigt, særdeles forbunden, og har fornøiet mig over den tydelige *distinction* imellem Væbner og Knabe, hvorm ig jeg oftest har staaet i Tvil. Jeg vil snart troe, at unge Adels-Personer ere blevne kaldede Knaber, indtil de ere gjorde væragtige, derefter ved tiltrædende Alder Væbnere, indtil de ved Leilighed ere slagne til Riddere. *Epitomator Saxonis* haster det aldeles intet med, og ieg vil ingenlunde, at Min Ven skal bruge sin egen Hand til at copiere den, men naar det ved Tilfælde kunde skee af nogen anden *accurat* Skriver for Betaling, vilde ieg heller have den *in extenso* end *collation* deraf, tilmed er der vel og nogen *continuation* af *Annales* efter *Saxonis* Tider. Dog vil ieg snart troe, at deraf findes Afskrift hos os selv enten i det Kongelige eller *Universitets Biblioteket*. Men Tilgangen dertil er, som Jomfruerne i gamle Dage, af Drager og Lindorme forvaret¹. Hr. *Assessoren* maae endelig lade mig vide, hvad det er for *Statuta* af *Andrea Sunonis*, som Han har fundet hos Skaane-Lagen. Har ieg dem ikke før, da bliver det mig en Hovedsag, ved Min Vens Godhed at faae Copie af dem;

¹ Møllmann var Bibliothekar ved det kgl. Bibliothek, og han havde ogsaa Manuskriptsamlingen i Universitetsbibliotheket under sin Varetægt som Ephor for det arne-magnæanske Legat.

og hvad er det for en Oversættelse af Kirke-Lagen? *item* det *Statutum Roskildense* af 1241., men kanskee har ieg dette sidste tilforn, naar ieg faar Leilighed at eftersee det¹. Om Sko-Klosters Rariteter længes ieg meget at vorde underrettet. Tak for den Efterretning om *Wallins* Skrifter. De *collectanea*, som *Jon Olsen* skulde have giort af *Vigastyrers Saga*, er ganske gaaet mig i Forglemmelse², saavel som hans *Grammatica*, hvorfor Min Herre nærmere faaer undervise mig, om Han har seet noget saadant hos mig, eller om vi har talet samen derom. Dersom de *existere*, ere de formodentlig, som alle andre *Jon Olsens* Skrifter i Iustitz Raad *Mølmans* gode Forvaring. Den *Catalogus Sigillorum Svec.* skulde være mig ganske nyttigt at faae *Copie* af, da ieg strax deraf kunde see, hvad Eder fattes, og efterhaanden *supplere* Mangelen. *Hilffeling* har ieg intet fornummet til; Ieg maae tilstaae, at Hr. *Assessoren* har været overmaade *genereux* imod Hannem, men om mit Raad faaer gielde noget, da vilde ieg, at min Kiære Herre ikke vovede sig og sin Velfært alt for yderlig for *Publicum*; thi *Publicum* skionner lidet derpaa, og den Belønning, man kan vente af *Publico*, svarer neppe til Bekostningen, end sige til Møden; Men hvad som kan skee ved god Leilighed, og uden *ruin* enten for sin Pung eller Helbred, det kan man giøre efter den *patriotisme*, man besidder. — — Min Søn og Dotter hilse paa det venligste, og ieg med den gamle Tilgivenhed forbliver uendeligen

Min Høistærede Hr. *Assessors*
ydmygste Tiener
I. Langebek.

Khavn d. 31. *Octob.* 1767.

¹ Naar Langebek ved denne som ved saa mange andre Lejlig-heder udtaler sig ubestemt om, hvad han havde af Afskrifter o. l., da var det vist nok, fordi disse beroede i Geheimearkivet, medens han skrev Brevene i sit Hjem.

² Se nedenfor S. 453.

Nr. 206.

23. December 1767.

TIL NILS REINHOLD BROGMAN.

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessor*.

Ieg vil formode, dette endnu træffer Hr. *Assessoren* i Norkøping, troer vel og, at *Hilfting* nylig har skrevet og berettet, hvad han *avanceret* paa Min Herres vegne. Af Penge har han til denne Tid bekommet 23. Rigsdlr., saa ieg frygter, at Udgiften inden Paaske vil komme Hr. *Assessoren* meget over de 50. Plåter. Dog troer ieg ikke, at noget ødes til Unytte, men Kiøbenhavn er et meget kostbart Levested. Det var meget vel, at Hr. *Assessoren* sendte mig den Fortegning paa Svenske Sigiller, thi *Hilfting* fattes da paa en Tid lang ikke Arbeid, da ieg for det første har fundet over 50. *Sigiller*, som mangler, og kan formodentlig endnu finde endeel flere. Imidlertid har ogsaa forskaffet hannem noget Arbeid fra Conferentz Raad *Luædorf* med at *copiere* nogle Karter *etc.* Men hvad det vil bedrage sig til, kan ieg endnu ikke sige. Af Svenske Kongers og Kongelige Personers *Sigillis* skal vel neppe nogen her findes, som fattes der, men ieg skal nøie eftersøge det, og er her da nogen, som kan *supplere* Eders *defecter*, skal de blive aftagne. Af Biskopers og Geistlige tør her vel findes adskillige. Hr. *Assessoren* har ikke fuldkomligen eller tydeligen yttret sig, hvad det er for gamle Mynter, Han vilde have afritet; dersom det er dem med Runerne, da erindrer Min Herre vel, hvordant og paa hvad Løfte ieg har faaet dem; Af samme Aarsag og for ikke at have Uvenskab af de bevidste Mænd har ieg maattet negte *Luædorf* dem, og kan altsaa heller ikke for det første *communicere* dem til nogen anden. Men er det nogen af mine andre gamle Svenske, Danske eller fremmede Mynter, da skal de gjerne blive aftagne til Min Herres tjeneste. Men sig mig, Min Kiære Herre, hvad kan det være for rare Sager i Upsala Mynt-Cabinet, som kan give *decision* i Mynt-Historien, og

hvad det er for en *quæstion*, som kan *decideres*? Hr. *Cancellie R. Berchs* Fortegning over Svenske Koberstykker er mig ganske kiærkommen; dersom den er fra Hannem selv, da beder ieg melde, næst min *compliment*, min skyldigste Taksigelse. Vil Hr. *Cancellie* Raadet unde Liebhave i Kiøbenhavn *exemplar* deraf, da kunde, saavidt mit Bekantskab rækker, i det mindste *employeres* 10. à 12. Stykker. Ieg tilstaaer, at Samlingen er stor og vakker, men ieg troer dog, der i min liden Samling torde findes nogle faa, som der fattes. Ieg vilde, at *Conferentz* Raad *Hielmstjerne*, som formodentlig har den største Samling af Danske *Portraits*, vilde lade trykke en ligedan Fortegning derover. *Speculum Regale* skal nu næsten være færdig trykt udi Soer. Ieg har ladet spørge *Professor Erichson* om Copien af den Upsalske *Edda*, som han en Tid lang havde hos sig, men han har svaret mig, at *Mag. Sotberg*, da han sidste gang drog her igienem Landet, fik den med sig, og gav *Erichson* tillige den Betænkning derom, at det er alene en ufuldstændig Udtog af den rette *Edda*, skjønt temmelig gammel. *Magister Dass* formelder sin venlige Helsen og beder, Hr. *Assessoren* vilde have den Godhed ved Leilighed at tilkiøbe hannem de paa indlagte Seddel opskrevne *piecer*. Det *Missale*, som nævnes i *Bircherodii Arctos Alexandria*, saavel som *Caroli Danzæi Breve* ere mig ubekjendte, og ieg frygter ikkun, at begge Dele ere forlorne¹. Det *fragment* af *Viga-Styrs Saga*, som Hr. *Assessoren* har skrevet om, eier ieg ikke selv, men troer vel, det maae findes i *Universitets Biblioteket* i *Arnæ Magnæi* Samling; Om saa er, bliver det neppe mueligt i nærværende *conjuncturer* at faae det, men ieg skal dog gjøre mig al Umag derfor. *Ion Arnesons* (ikke *Ion Olsons*) *Grammatica Isl. avancerer* nu *Hilfing* med, dog tykkes mig, at det Arbeid ikke er hannem meget angenemt. Ieg

¹ Dette var dog ikke Tilfælde med *Danzæus's Breve*, af hvilke den ene Del findes i Rigsarkivet i Kbhvn, medens den anden gjemmes i Sverig (den sidste trykt i *Handl. rör. Skandin. Hist. XI*).

takker skyldigst for det tilsendte Exemplar af Hr. *Assessorens Proces-Handlinger*, men det skulde være mig usigelig mere kiært, om Min Herre kunde skrive mig til, at *Processen* var aldeles afgjort og kommen til en god Ende. Kanske den Norkøpingske Reise i det Henseende har fødet noget got af sig, dog paa den anden Side befrygter for Hr. *Assessoren* ny Ledsomhed og Tab af den der *existerende*, omskrevne *Concurs*. Da ieg efterseer Min Herres sidste Breve, frygter ieg, at ieg ei har besvaret det næst forige, som var af 20. Nov., og ikke takket for de paa *Celsii Auction* tilkiøbte Bøger. Det er mig kiært, at ieg har faaet de rare *von der Hardts piecer*. Hans *Epist. ad Peringskiold* har ieg selv, i fald det er den, som *Byrgeri* brev af 1303. er indført udi, men takker lige fuldt for Hr. *Assessorens* venlige Tilbud. — — Ieg takker for de Efterretninger om Sko-Kloster; Men skulde der ikke bland *Manuscripterne* findes nogle *Danica?* eller *Livonica* og andre *extera?* Pergamentsbreve, gl. Mynter, og deslige? Ieg faaer vel vide, naar *Brings* og *Celsii* Skrifter, som trykkes, blive færdige. Ieg længes meget at vide, om *Bring præsterer* noget nyt, og om han viger meget af fra *Dalin*. Mon *Celsius* tænker at udgive noget af *Stiernmans* store Samlinger? De *Variantes* eller *emendationes* til *Andreæ Sunonis Statutum* vil ieg vente, at Min Ven ved Tilfælde *communicerer* mig, saa maatte ieg og gierne vide, hvad Alder den *Codex* har, hvorudi samme findes, og om Kirkelagen noget *differerer* fra andre *exemplarer*; staaer der og noget *datum promulgationis* hos? Min Herre spør, om *Sewel* samler endnu, og dertil svarer ieg: Nei, hverken for *Tott* eller for sig selv. *Tott* kiøber dog for Fode op ved andre *Commissionarier*. *Etats Raad Suhm* arbejder af al Magt i Danske Historien, og *Schøning* ligesaa, saavidt hans Tid fra *Academiske Forretninger* tillader ham, men nylig er ikke noget fra disse Herrer udkommet. Fra *Professor Schlegels* Haand er et Verk i Trykken om Kongerne af den Oldenborgske Stamme, hvortil *employeres* de skønne *Portraits*, som *Lode* og *Preisler* har stukket. *Professor Gebhardi* i

Lüneborg, som ieg *corresponderer* med¹, har og udarbeidet den Danske og Norske Historie til den store Samling af *Universal Historien*, som kommer ud i Tydskland². Han har visse egne Meninger, og gjør *Odin* meget yngre end andre, idet han henfører hannem til *Seculum III.* efter Christi Fødsel. Af *Atlas Daniæ* er nu næsten færdig trykt den fjerde *Tome*, som er udarbeidet af *Etats Raad Hofman*, men af mig *revideret* og meget forbedret, samme indeholder den halve Deel af Jylland, nemlig Aarhus- og Viborg-Stifter. Den følgende *Tome* om det øvrige af Jylland er alt færdig fra *Hofman* og skal nu i Vinter undergaae min *emendation*. Saaledes tager andres Arbeid min Tid bort fra mit eget, og ieg har neppe saasnart et fra Haanden, før ieg bliver overtalt til et andet. Af Nyt hos os er ellers dette noget af det merkværdigste, at Hans Majestet nyligen har gjort de trende ældste *Ministres* i det Kongl. *Conseil* til Grever, nemlig *Bernstorff*, *Tott* og *Reventlov*³. I øvrigt har ieg Æren med den sædvanlige Tilgivenhed at henleve

Min Høistærede Herr *Assessors*
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 23. Dec. 1767.

P. S. *Etats Raad Klevenfeld* har paa en 8. Dages Tid været heel svag, men nu tykkes han være i Bedring. Ieg og min liden Familie befinde os paa nærværende Tid temmelig vel. Skulde ieg ikke skrive mere i dette Aar, vil ieg af Hiertet ønske en lykkelig Indgang og forønsket Fremgang i det nye. Hr. *Assessoren* lader mig vel vide, naar Han tænker igjen at være i Stokholm, og om Han der forbliver hele Vinteren over.

¹ En Del af L. A. Gebhardis Breve til Langebek er bevaret. Jvfr. Suhms Saml. Skr. VI, 19. XV, 151 f.

² Jvfr. Hist. Tidsskr. 5. R. IV, 131 ff.

³ Johan Hartvig Ernst Bernstorff, Otto Thott og Ditlev Reventlov.

Nr. 207.

20. April 1768.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Min Helbred har i denne Vinter ofte været svagelig, men saasomt den har været god, har ieg haft saa meget Arbeid paa Halsen, at ieg neppe har kunnet bestride det. Iblant andet blev ieg for mere end et Aar siden overtalt til at *revidere Continuationen af Atlas Danicæ*, som Hr. *Etats Raad Hofman* skriver, men at Verket skal blive nogenledes got, koster det mig utrolig Møde og Tid. En *Tome* deraf, som indeholder den halve Deel af Jylland, er nu udkommen, og den anden trykkes paa, hvorefter endda *resterer* den siette og sidste Deel af Verket, angaaende Hertugdømmet Slesvig¹, hvilken ieg selv saagotsom bliver nødt til at forfatte. Ieg takker ellers for alle Hr. *Assessorens* angene Breve og for alt, hvad som haver medfulgt. Men ieg blues ved, at ieg i saa lang Tid intet Giensvar haver givet, hvilken Efterladenhed ingen anden Grund haver end enten Upasselighed eller overordentlig Arbeid. For nærværende er min Hilsen, Gud skee Lov, nogenledes god, saa længe det varer. Ieg tviler ikke paa, at *Hilfting* jo selv beretter, hvad han *avancerer* med Sigiller og Mynter; *Grammatiken*² er endnu ikke færdig, det synes at gaa noget langsomt. Hiemreisen synes han ikke have Hug for, ei heller er her endnu falden nogen *emploi* for ham, endskiønt han siger sig have Haab om en vis og fordelagtig *condition* ved noget *botaniskt* Arbeid. Indtil denne Tid har han opbaaret hos mig omtrent 60. Rigsdaler, derforuden skaffede ieg ham i Vinter en liden Fortieneste af 12. Rdlr. for nogen *Cart-Copiering*. Ieg troer ikke andet, end han jo fører et ganske

¹ Værket blev dog større end her paaregnet, da 6te Del kom til at indeholde Supplementer til Efterretninger om Østifterne, medens først 7de Del kom til at angaa Slesvig.

² Se foran S. 449 og nedf. S. 456.

regulairt og sparsomt Levnet, men her behøves endeel i Kiøbenhavn; Ieg har raadet ham fra Begyndelsen, han skulde giøre sig bekiendt hos sine Landsmænd, *Professorerne Pilo* og *Mandelberg*¹, og andre Herrer i Maler-Academiet, men han tykkes ei at have været derfor. Her skal i Vinters være kommen en anden Svensk Kunst-Maler, som han har troet at faae nogen Nytte og Forfremmelse ved, men ieg merker dog ikke, der bliver Alvor af. Er han saa lykkelig at faae sine Sager her paa nogen vis Fod, kan han efterhaanden og ligefuldt være Hr. *Assessoren* til Tienst med hvad her af *desideratis* forefindes. Ieg lader ham aftegne alt, hvad ieg har af *Bracteater* og andre ældste Mynter, og er det mueligt, vil ieg gjerne have to *exemplarer* af deres Tegning, nemlig Dig et og Mig et. Det Forslag om at *informere* min Søn havde været meget got; Men ieg havde alt forhen dertil antaget *Abildgaard*, som ieg ikke kunde støde for Hovedet efter den *connexion*, som er imellem ham og mig. Om *Viga Styrs Saga*, som Min Herre nogle gange har skrevet om, er ieg ikke saa lykkelig at kunne give nogen Underretning, *Ion Olsens* Hukommelse slaaer ham aldeles feil, *Originalen* brændte 1728. hos *Arn. Magn.*, og det Uddrag, som *Ion Olson* deraf havde giort, er formodentlig hos *Mølman*, men han siger, at han veed intet deraf at sige². Iblandt *Ar. Magnæi Mss^{ter}* er ingen Copie deraf; Ieg har derfor skrevet derom til nogle Lærde i Island, om den ikke der kunde opdages, men har endnu intet Svar faaet derom. *Speculum Regale* er alt længe siden udkommet, og ieg har et *exemplar* liggende til Hr. *Assessorens* Tienst: det er ellers et stort *Corpus* og koster 3 Rdlr. 3 ø Danske. Min Herres *communicerte Variant*es har *Prof. Erichson* med Taksigelses

¹ Carl Gustav Pilo og Johan Edvard Mandelberg (s. Weilbach, Dsk. Konstnerlexikon).

² Det af Jon Olafsen (den ældre) efter Hukommelsen nedskrevne Indhold af den gamle Viga Styrs Saga (Originalen og Arne Magnussens Afskrift brændte 1728) er dog siden kommet for Dagen. Se Müllers Sagabibl. I, 43. (C. Molbechs Anm.)

Formelding sendt mig tilbage, og har ikke glemt i Fortalen selv at takke Hr. *Assessoren* derfor. De lærde *Sorøeske* Herrer, *Schønning* og *Ericson*, arbejder nu af al Magt paa en god Udgave af *Sæmundi Edda*, ieg troer og *Sturlesons Edda*, hvor om i Fortalen til *Spec. Reg.* er gjort *Publico* Forhaabning. Ieg har til dette Arbeid længe siden laant dem alle de *Subsidia*, ieg havde, og deriblant endel af *Ion Olsons* skrevne Sager, saa at ieg ikke har været i Stand at give Oplysning om den tilsendte *Hliðpsgrein*; men saavidt ieg erindrer, er det den samme, som *Ion Olsen* har *commenteret* over under Navn af *Clavis metrica Snorronis*. Om *Versenes* Oversætning har ieg talt med de Islændere, ieg kiender, men ingen af dem vover sig dertil. Det er nu slet bestilt med vore Islænderes Indsigt i de gamle Ting. Siden *Ion Olsen* er bleven ubrugbar, *Eggert Olson* bleven Laugmand paa Island, og *Ericson* kommen til *Soer*, er her ingen, som man kan hente nogen Raad og Kundskab hos. Det er et besønderligt Indfald af *Ihre* om *Eddæ* Navns *etymologie* af *ēþa*; men om Meningen er rigtig, det er en anden Sag. De tilsendte Stykker af *Edda* og *Sigmund Brestis Saga* har ieg længe siden givet en Islænder at igienemsee, men ei endnu faaet dem tilbage, ellers tykte mig, at den Svenske Oversættelse var temmelig god, og at det kan blive et vakkert *Specimen* nok for Hr. *Assessorens* Broder¹. Det gjør mig ondt, at der skal møde saa mange Vanskeligheder ved *Stechaus* Forfremmelse i *Archivo*, hvortil han er saa vel skikket; der ere ikkun faa i vore Tider, som har ret Lyst og *application* til vore *antiquiteter*, og naar Veien skal gøres dennem saa tung, bliver det ei at undre paa, om al saadan Kundskab i Fremtiden reent dør ud; Men ieg troer endnu det gamle Ordsprog: *Tandem bona causa triumphat*. Ieg tviler ikke paa, Hr. *Assessoren* jo har læst i Aviserne om den store Opdagelse, som er skeet i Meklenborg af de mange Vendiske Afguds Billeder, scm

¹ D. e. Halvbroder, den nedenfor nævnte Johan Adolph Stechau, om hvem mere i det følgende.

fordum har været i *Rhetra* og andre Stæder, og det som er det forunderligste, at derpaa findes Navne og Skrift med Rune-Bogstaver, som man ellers ikke veed har været brugelige hos *Slaverne*. Ieg kan ikke negte, at ieg jo har stor Attraa og Længsel at see nogen rigtig Tegning deraf, hvorom ieg af en god Ven har Løfte. Hvad *Gebhardi* Meening om *Odin* angaaer, da i Henseende til Tiden vil han, at *Odin* har floreret imellem *An. Chr.* 250. og 300., og at han har været i Flytning udi Keiser *Galieni* Tid. *Suhm* holder dog *Odin* noget ældre. Nu faaer Min Kiære Herre denne gang behielpe sig med dette. — — Imidlertid kan ieg glæde Hannem med den Tidende, at ieg af en Hændelse nyligen er kommen over 16. til 20. Stykker gamle Svenske Breve tildeels af *Erics Pomerani* Tid, som Min Herre skal ved Leilighed faa Copie af. Af vore Nyheder, som kan interessere Hr. *Assessoren*, er denne, at *Klevenfeld* nu ogsaa, tillige med mange flere, er bleven *Conferentz* Raad. Her regierer en utrolig Rang-Syge hos os, og her er paa en kort Tid bleven en utallig Skare af *Etats-* og *Iustitz-*Raader. Ieg har uværdig været paa Slæbetouget med, men ieg har feiet fra mig¹, og attraaer aleneste at være *semper idem*. Mine Børn befinde sig ved god Helbred og lade anmelde deres Hilsen, og ieg selv lever og forbliver

Hr. *Assessorens* gamle Ven og Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 20. April. 1768.

Nr. 208.

22. Oktober 1768.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessor*.

Mine Land-Reiser for afvigte Sommer endte ieg nu sidst til *Michaelis*, og har derefter, Gud skee Lov, befundet

¹ „Langebek vil ei være virkelig Justitz Raad“, skriver Luxdorph 19 Febr. 1768 i sin Skrivkalender.

nig ret vel. Ieg vil og haabe, at Min Kiære Herres Brynd-
cuur har været af god Virkning for Hans Helbred. Ieg
erindrer ei, naar ieg sidst skrev Hr. *Assessoren* til, men
det veed ieg, at det er meget længe siden, og at ieg har
fortient Utak for Mangel af Svar paa tvende kiære Breve.
Nu mener ieg at oprette alting, ved at lade vide, at ieg
har indskibet Hr. *Assessorens Coffert* og en Træ-Casse,
hvorudi findes: (1) De Bøger og Sager, som Min Herre
sidst efterlod sig her, (2) *Ionæ Magnæi Gramm. Isl. ms.*,
(3) Et *paquet* med 100. Stykker aftegnede Svenske *Sigiller*,
(4) Et *paquet*, hvorudi Tegning af det i Iylland fundne
Afguds-Billed, nie Hr. *Assessorens* egne Papirer med Mønter,
og tredive Blade med 100. adskillige Mønter aftegnede,
(5) *Speculum Regale* for Herren selv, (6) to *Exempl.* af
Iuxdorfs piece, det ene for Herren selv, det andet for Hr.
Cancelli Raad Berch, (7) *Thurahs* Bornholm, *Suhms* For-
bedringer, og 3. *Exempl.* af *Peder Oxæ*, af hvilke Hr.
Assessoren beholder selv hvad Han behager, og anvender
de øvrige til Liebhabere; kanskee *Celsius* og *Berch* kunde
tienes med *Peder Oxæ*, (8) Fire *paquetter* til *Celsius*,
Wargentin, *Serenius*, *Ihre*, som Min kiære Herre ved Til-
fælde vilde befordre, eller lade ligge hos sig, indtil enhver
lader sit afhente, hvorom ieg med Posten tilskriver hver i
sær. Udi *Celsii paquet* er den hele Samling af vort Viden-
skabs Societets Skrifter, som er et Vederlag for *Køge Pri-
vilegia*, og hvorved ieg setter ham i Fristelse om at over-
lade mig *Missale Lundense*. Til *Ihre* sender ieg *Speculum
Regale*, til B. *Serenius Slanges Christiani IV.* Historie,
og til *Wargentin* et *Exemplar* af Danske *Atlas* som en
present til Kongelig Wetenskaps *Academiens Bibliotek*. —
— Ieg veed ikke, hvorledes den Stakkels *Hilfting* her vil
begaae sig med Hustru til Vinters, og ieg er ræd, han
ikke har stort andet at fortiene end det lidet, han faaer af
min Haand. Det lider nu snart ad Aare, siden han kom
her, i hvilken Tid han hos mig har opbaaret 113. Rigsdlr.
Danske. Ieg siger ikke, at det er for meget for et Aar at
leve af; men om vi har *valuta* for Pengene, det er en

anden Sag; Det, han hidindtil har gjort for mig, er ikke meget, men herefter nødes ieg til at give ham Arbeid, indtil han kan faae nogen anden Fortieneste, at han ikke skal lide Nød. Hvordan nu Regningen bliver imellem Hr. *Assessoren* og mig, det maae ieg overlade til min Ven selv, men for alting mag det saa, at Han ikke skal lide noget Tab ved mig. Ieg har faaet saa ievnligen tilsendt fra Min Herre baade skrevne og trykte Sager, og nu tilsidst den Samling af *Disputationer* med videre, som kom med *Hilfings* Hustru, hvoriblant adskillige, som ieg før ikke havde. Om *Axel Oxenstiernes* Breve¹ har ieg efterseet mine Stokholmske Samlinger, og finder alene in *Normannianis* et eneste hans Brev til *Grubbe*², men adskillige til hannen; det første, endskiønt det er vanskeligt at læse, skal ieg lade afskrive, og er det Hr. *Assessoren* ogsaa om de sidste at gjøre, skal ieg gjerne give Gienpart deraf. Skulde ieg finde noget mere af *Oxenstierne*, skal ieg med Fornøielse meddele det. Ieg takker for den sidste tilsendte Lærde Tidning, som ieg har ladet *Etats* Raad *Suhm* læse, siden han ogsaa med mig faaer sin gode Deel derudi; Forfatteren er vist *Lidén*³; men der er en og anden bidende *Critik* deri, som ikke vil staae alle an. *Bring* har Ret deri, at *Slisa-Hroes* Historien findes hos *Torfæum Part. III. p. 157—161.*; men det er alene en Latinsk Oversættelse, ikke *ad verbum*, men i *Torfæi* egen Stil, altsaa kan en *collation* ikke nytte. — — Om det Meklenborgske Fynd har ieg siden intet

¹ Brocman har altsaa haft sin Opmærksomhed henvendt paa denne vigtige Kilde til Sverigs, ja til Europas Historie i det 17. Aarhundrede, der dog først i vore Dage er bleven gjort tilgængelig i den herlige Samling af „Rikskansleren Axel Oxenstiernas Skrifter och Brefvexling“, hvoraf der indtil nu foreligger syv store, trykte Bind.

² Christoffer Larsson Grubb (1645 adlet Grubbe), f. 1593 † 1681, Sekretær i det svenske Kancelli i Tydskland, siden Præsident i Kalmar (s. Sv. biogr. Lex., Ny Følj, IV, 274). Om de nævnte „Normanniana“ se ndf. Nr. 225.

³ Johan Henrik Lidén, en ung svensk Videnskabsmand af et ualmindelig tiltalende Væsen, havde i Juni 1768 opholdt sig i Kbhvn (s. ndf. Nr. 225).

hørt, endskiønt ieg havde gode Løfter. Vi har i Sommer mistet en af vore beste og lærdeste Islændere, ved Navn *Eggerd Olafson*, som nylig var bleven Lagmand i sit Fæderneland, havde giftet sig og skulde fare nogle Mile til Vands over en Fiord til det Sted, hvor han skulde boe, men havde den Ulykke, at han med Hustru, en god Deel Bøger, *Manuscripter* og et smukt *Naturalie-Cabinet* forgik paa Søen. — — Ieg sidder dagligen i den Danske *Atlas* og kan nu snart see til Enden af den 5te *Tome*. Af *Prof. Schlegels* Historie om Kongerne af den Oldenborgske Stamme med deres *portraits* kommer nu snart den første Deel ud. Mere lærdt Nyt erindrer ieg nu ikke, og ieg undres, at her engang kan være noget, thi vi leve her i bare Lystigheder, og der er ingen Dag i Ugen, her jo er Dansk *Comedie*, Fransk *ditto*, *Opera*, *Concert*, *Masquerade*, *Ball* og deslige, men midt i al denne lystige Verden lever ieg dog uden for den. Ved mine smaa Arbeider er det min Glæde, at mine Børn dagligen voxe og tiltage hver efter sin Alder og Maade. Saa længe ieg da selv derhos har nogenledes Helbred, kan ieg ikke andet end takke Gud og i min Lidenhed leve fornøiet. Gid ieg maatte spørre, at Min Ven engang var bleven sin *proces quit*, det andet kommer vel efterhaanden af sig selv. Ieg forbliver med stedsevarig Høiagtning

Høiædle Herr *Assessorens*
ydmyge og oprigtigste tiener
I. Langebek.

Khavn d. 22. *Octob.* 1768.

9

Nr. 207.

11. Januar 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Herr *Assessorens* Brev af 29. *Nov.* om Skibbrudet paa *Gotland* satte mig i saadan Bestyrning, at ieg ikke har kunnet *resolvare* mig til at give Svar, førend nu ieg har den Ære at erholde Min Herres senere Brev af 3. *Ian.*

h. a. Ieg har været i stor Forundring, hvoraf det kunde komme, at nogle af de opsendte Sager vare bergede, andre ikke. — — For de, saa vel forige som sidste Gang, oversendte Afskrifter af gamle Kiærligheds Breve er ieg overmaade forbunden, og vil alene ønske og stræbe at kunne gjøre Vederlag. — — Det er mig meget kiært, at Hr. *Ioh. Adolf Stechau* endelig faaer *Amanuensis* Syslen, hvortil ieg hiertelig *gratulerer*. Men det vilde end langt mere glæde mig, om Hr. *Assessoren* snart fik et lykkeligt Slut paa sin *Process* og var bleven vel forligt med sin Fader¹. — — *Etats Raad Kofod Ancher* har nu begyndt at lade sin Historie af de Danske Love trykke. Ieg veed ikke, om ieg før har skrevet om *Mag. Dasses* Sygdom, at han midt i afvigte Sommer uforodelig fik en Rørelse paa den ene Side, som holdt ham meget længe til Sengs, nu kan han endelig ved Hielp af en Kiep gaae lidt over sit Gulv, men det seer endnu meget langt ud for ham at naae sin forige Helbred; lever han til Foraaret, vil han flytte ud til Sorøe til *Professor Schøning*, hvor han paa sin Alderdom kan nyde bedre Pleie end her i Staden. Paa Løverdag vente vi vor Konge hiem her til Staden, hvortil giøres en hoben Anstalter. Her tales om mange og store Stats-Forandringer efter Hans Majestets Hiemkomst. I Sverige ventes vel og nogle Forandringer. Gud give os paa begge Sider Fred i Landet, naar det andensteds i Europa seer noget buntet ud. Ieg havde nær glemt at takke Min Ven for sine kiærlige Ønsker for mig og mine Børn; var det Guds Villie, kunde disse smaa vel behøve, at ieg levede noget med dem, men man maae ikke friste Guds Villie, alene overgive sig til hans Barmhiertighed, og altid troe, at han er den beste Fader. Ellers lever ieg, Gud skee Lov, paa denne Tid ved god Hilsen. — — Gud bevare Min Ven i dette og mange flere Aar, saa ønsker

Hans gamle og oprigtige tiener
I. Langebek.

Khavn d. 11. *Ian.* 1769.

¹ D. e. Stiffader.

Nr. 210.

15. April 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg er falden i stor Forundring, at ieg siden mit sidste og i en Tid af fire Maaneder ikke haver hørt det mindste fra Herr *Assessoren*, som er imod al gammel Sædvane. Ieg har af den Aarsag været heel bekymret for min Vens Helsen, men dog trøstet mig i den Tanke, at Han havde udsat at skrive mig til, indtil Han fik nye og fuldkommen Efterretning fra Gotland, hvordan det staaer til med de der strandede Bøger og Sager, hvorom ieg sidst skrev. Men siden det nu varer saa længe, bliver ieg utaalmodig, og kan ikke længer afholde Pennen fra at give Hr. *Assessoren* min Længsel tilkiende og at forskaffe mig seker Kundskab fra Hr. *Assessorens* egen Haand, i hvad Tilstand Han befinder sig, og hvad der kan være Aarsag til saa langt et Ophold. Hr. *Hilfeling* har ikke været mindre uroet derover end ieg; det falder ham her noget besværligt, og han har næsten intet at fortiene, uden det lidet, han faaer af min Haand, og desverre, Tiderne ere ikke saa beskafne, at ieg nu kan sette meget paa *Curiositet*, da ieg bliver gammel og ikke kan vente noget Vederlag enten for Arbeid eller Bekostning. Mig er berettet, at i *Iunii* Maaned skal holdes *Auction* udi *Stokholm* over *Cancelli* Raad *Ecklefs Bibliotek*, som skal indeholde endeel vakre Bøger: Er det mueligt, og om nogen Leilighed falder, beder ieg, Hr. *Assessoren* sørger for at skaffe mig en *Catalogum*. Saa formoder ieg og at vorde underrettet, hvad videre Tidende fra *Gotland* er indløben om forbemeldte vore strandede Sager, og om intet mere deraf er bleven reddet, end hvad mig forhen blev tilmeldet¹. Men for alting vil ieg vente gode Tidender om Min kiære

¹ Af senere Breve fremgaar, at det allermeste dog var reddet, om end i noget havareret Tilstand.

Herres egen Helbreds Tilstand og om *Processens* Udfald. Med min Helsen har det i denne Vinter og Vaar staaet temmelig vel, men ieg har ikke været uden Sorg for min Søn, som af en sterk Forkølelse i Iule-Hellige Dage har faaet en skiev Hals med megen Smerte baade i Hoved og Hals; Ieg haaber dog, at denne Sygdom, som ved tvende af vore beste *Doctores* endnu ikke har villet lade sig forsette, skal med Guds Hielp forandre sig, naar Varmen kommer i Luften; Imidlertid er der forsømt en Hob i hans Undervisning. Af lærde Nyheder kan ieg melde, at *Conferentz Raad Suhm* nyligen har udgivet en meget lærd Bog med denne Titel: Forsøg til en Historie over Folkenes Oprindelse i Almindelighed som en Indledning til de Nordiske Folks i Særdeleshed. *Professor Erichsen* i Sorøe har ladet trykke et vakkert Skrift om Island¹. Af *Professor Schlegels* Historie om vore Konger af det Oldenborgske Huus med *Preisters* Koberstykker er den første Deel udkommen, som indeholder de 6. første Konger, og af *Etats Raad Kofod Anchers Historia Legum Danicarum* bliver snart den første *Tome* færdig. Fra *Paris* er her ankommen tvende Koberstikkere², som skal *gravere* efterhaanden de Karter, som ved den nye Landmaaling bliver optagne over Rigets Provincer. Af *Atlas Daniæ* er den femte *Tome* nu færdig fra Pressen, som ieg ved første Leilighed skal opsende til *Wetenskaps Academien*. Dersom ieg bliver forsynet med de fornødne Materialier, har ieg maattet love at forfærdige den Siette og sidste *Tome*, som skal være en Beskrivning over Hertugdømmet Slesvig. Hvorledes staaer det nu med Eders lærde Sager der oppe? Er *Ihres Lexicon* snart færdig? Eller er der noget Nyt udkommet *in Historia Patriæ*? Hvor vidt er *avanceret* med *Brings* verdslige og *Celsii* geistlige Historie? Naar nu Hr. *Assessoren* behager at svare mig paa disse og foregaaende Poster, har Han

¹ Udtog af Lagmand Vidalins Afhandling om Islands Opkomst. kaldet: *Deo, Regi, Patriæ*. Kbh. 1769.

² Defehrt og Martin. Deres Reverser paa Kontrakterne med dem ere af 12. Decb. 1768. Jvfr. Molbech, Videnskab. Selsk. Hist. S. 79. 82.

Materie nok til det Brev, som ieg med stor Begierlighed vil vente paa. Imidlertid ønsker ieg af Hiertet at spørre det beste, og forbliver med uendelig Høiagtning

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessors*
ydmygste og tienstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 15. *April.* 1769.

Nr. 211.

27. Maj 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor.*

— — Ieg takker allerskyldigst for de tilsendte Afskrifter, og skal ved Tilfælde udstudere nogen Erkiendtlighed for Min Vens kiære Broder, som formodelig har *copieret* en god Deel af de tilsendte *Diplomata*. Den afskrevne *Metro-polis* vil ieg ikke gierne skille Hr. *Assessoren* af med i sær nu, siden min gode Ven Hr. *Conferentz* Raad *Suhm* har faaet et *exemplar* fra Holland, som ieg altid kan faae til Brug. Den Ryske *negotiation* er et artig Stykke, som ieg før ikke haver, Ieg holder den for at være fra sidst i 15de *Seculo*. Hvo er *Cancellie* Raad *Eckleff*, og af hvad Aarsag selges hans Bøger? Hr. *Assessoren* maae endnu see at skaffe mig et par *Exemplarer* af hans *Catalogo*, hvoraf Geh. R. Greve *Thott* har begieret den ene, som han gierne vilde have paa got Papir. Men nu kommer Humlen: Høibem^{te} Hans *Excellence* har givet mig en vidløftig *Commission* paa den *Eckleffske Auction*, og bedet mig, at ieg ved min gode Ven ville lade den paa det omhyggeligste besørge. Ieg sender herhos hans *Original* Fortegning, som ieg *recommanderer* paa det allerbeste, Han har aleneste sat Prisen hos ganske faa Bøger og det i Dansk Mynt, Rigsdaler og Marker, som Min Ven selv veed at regne efter Svenske Mynters Værd; Priserne paa de øvrige overlader han til Hr. *Assessorens* eget gode Skønnende, dog vil han hellere betale dyrt, end miste Bøgerne;

Hvad der staaer + for, maae jo ikke lettelig gaae bort til andre, og de Samlinger af Kobberstykker vil han meget gerne have endog for ganske høi Priis. Hr. *Assessoren* er saa god at underrette mig, naar *auctionen* skal gaae for sig, og for alting trøste mig, at *Thotts Commission* skal blive vel forrettet. Men det bliver ikke derved, Ieg sender endnu en liden *billet* fra *Conf. R. Suhm* paa nogle Bøger af samme *Auction*; hans Priser ere satte efter Svenske Daler Silver-Mønt, og synes mig saa skikkelig høie, at det var Synd andet, end han skulde have Bøgerne, omendskiønt nogle af dem ere paa *Thotts* Fortegning. *Hielmstjerne* vilde og gierne haft endeel for skiellig Priis, men ieg har udslettet alle de *numere*, som findes paa den *Thottiske* Fortegning. Paa hosfølgende Blad har ieg optegnet saa vel de faa for *Hielmstjerne*, som en god Deel for mig selv, men min Pung strækker alene til taalelige Priser, dog at de med + for ikke let slipper mig fra. *Enfin*, ieg *garanderer* for os alle, at vi blive vel fornøiede med Hr. *Assessorens* Opførsel i denne Sag, enten Han faaer Leilighed selv at besørge vore *Commissioner* eller vil lade dem forrette ved nogen anden, som forstaaer sig paa Bøger-Kram. Min Søn er det saavidt bedre med, at de Smerter, han havde i Hoved og Hals, er forsvundne, men Halsen er dog endnu skiev. Med mig selv staaer det, Gud skee Lov, nogenledes vel til, og ieg har over Barnets Svaghed rent glemt det gamle Onde i Siden, som ieg nu saa got som intet mere merker til. Ieg kan denne gang ikke være vidløftigere, men slutter med beste Velstands Ønske, og forbliver med uforanderlig Tilgivenhed

Min Høistærede, Kiære Herres
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 27. *Maji* 1769.

Herefter følger Fortegnelse over Bøger, som *Hielmstjerne* og *Langebek* ønskede kjøbte.

Nr. 212.

4. Juli 1769.

TIL GREV OTTO THOTT.

Høibaarne Hr. Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre.

For nogle Dage siden havde ieg Brev fra min Ven og *Correspondent* i Stokholm, *Assessor Brocman*, som forsikrede mig, at han skulde drage al muelig Omhu for at udrette Deres Høigrevelige *Excellences Commission* paa den *Ecklefske Auction* til Fornøielse. Men endnu var *Auctionen* ikke begyndt, og det var uvist, om den skulde gaae for sig sidst i denne eller tilkommende Maaned, eller kanskee udsættes til sildigere paa Aaret, som alt vil *dependere* af Eierens Gotfindende, hvilken, saavidt ieg kan merke, maae være en egen Mand.

Ieg bruger den Frihed derhos at sende Fortegnelsen over de *Monumenter*, som *Monsr. Abildgaard* i de sidste Aaringer har optaget. Nogle har han hos sig endnu, som ikke ere færdige. Han er nu ude igien paa *expedition*, og *continuerer*, saavidt han i denne Sommer kan, udi *Aarhuus* Stift. Der gaaer saa megen Tid bort ved forgieves Omreisen, thi han maae søge i alle Kirker, og han finder i langt flere intet end noget, som er værdt at aftegne.

Naar Deres *Excellence* finder det beleiligt, skal ieg udbede mig de sidst lovede *Ulrich Petersens* Samlinger om det Slesvigske, som ieg strax og saasnart mueligt skal *expedere*, og med underdanig Tak uskadte tilbagesende¹. Ieg har den Ære i dybeste Ydmyghed at henleve

Deres Høigrevelige *Excellences*
ganske underdanige tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 4. *Iulii* 1769.

¹ Disse Samlinger findes nu i Rigsarkivet. Jvfr. Danske Saml. 2. R. IV, 238 ff.

Nr. 213.

2. August 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg har endnu ikke noget stændigt været paa Landet i denne Sommer, men tænker i disse Dage og kanske i Morgen at fare ud paa nogen Tid for at forfriske baade Sind og Legemet, dog ikke længer, end at ieg engang i Ugen kan see ind i Staden til mit Huus og til min lille Dotter, som maae blive hiemme. Men førend ieg afreiser, bør ieg ikke undlade at aflegge en Afskeds *Visite* hos min Høistærede Ven, og takke for Hans sidste meget kiære Brev af 27. *Iunii* og for de medfulgte gamle Kiærligheds Breve, som ieg skal stræbe at betale i samme Mynt, havende allerede en god Deel afskrevne. — Ieg takker skyldigst for *Inscriptionerne* af Nørre Wrams Kirke, som ieg ikke før haver, dog kommer det mig for, at have læst nogen deraf udi nogen Svensk *Disputation*. *Mag. Murrai*¹, som opholdte sig hos os i en fiorten Dages Tid, reiste herfra sidst i forige Uge for at gaae til Stokholm. Ieg kunde ikke bebyrde ham med mere end en liden Pakke, som han leverer til *Assessoren*; derudi findes det lovede *Exemplar* af Hr. *Conferentz Raad Suhms* Bog, og den 5te *Tome* af *Atlas Daniæ*, hvilken sidste Hr. *Assessoren* ved Leilighed er saa god at tilsende Herr *Secretereren Wargentin*. Det er mig meget kiært, at de foregaaende *Tomer* ere igienfundne og *complete*. Af Hr. *Etats Raad Kofod Anchers* Danske Lov-Historie 1ste Delen har ieg til min Vens Tienest et got *Exemplar*, som ved en anden Leilighed skal blive opsendt. Med Min Herres Helsen, seer ieg, det paa nogen Tid ikke har været saa ganske vel bestilt; det vil usigeligen glæde

¹ Gustaf Murray, f. 1747 i Stockholm, disputerede 1768 i Göttingen „De fontibus historiæ terrarum Septentrionalium domesticis“, vendte 1769 tilbage til Sverig. Han døde 1825 som Biskop i Vesteraas (s. Sv. biogr. Lex., Ny Følj, VII, 222 ff.).

mig med det første at faae Tidende om en god Virkning af Land-Reisen og Melk-curen. Min Helsen er af sædvanlig Beskaffenhed, men min Søns Hals vil endnu ikke ret reise sig, hvorfore *Medici* har fundet for got, foruden andre Midler, at *applicere* en *bandage*. Kopperne, som i dette Aar har været meget gængse og ret mordiske her i Staden, har mine Børn, Gud skee Lov, sluppet vel fra. De bleve begge *inoculerede*, den mindste fik Kopperne, men meget faa og gelinde; den større fik ingen. Han blev anden gang *inoculeret* og fik heller ingen, blev ei heller af sin Søster smittet, hvorfore *Medici* har dømt ham fri og aldrig at faae Kopper. Gud give ieg kunde see Ende paa hans anden Svaghed. Hans Studeringer har tabt meget ved saadan hans Tilstand. Her er en stor Mængde Ungdom i denne Sommer bleven *inoculeret*, og alle vel slupne, iblandt hvilke Kongens Broder, Printz *Friderich*, som dog har haft utrolig mange Kopper. Udi *Gazetterne* har Min Herre vel læst noget om alle de Lystigheder, vi her har svævet udi, medens Hertugen af *Glocester*, vor Dronings Broder, opholdte sig her i Landet. Skulde derom udstædes et *Instrument*, kunde ieg ikke komme ibland Vidnerne, da ieg [har] roet mig i min stille Fornøjelse paa mit *Bibliothec*, naar de andre i tusinde Tal har sværmet om i Uro og Trængsel. Det nyeste, ieg ellers kan fortælle Hr. *Assessoren*, er, at vor gode *Hilfeling* har skaffet sig en ung Søn, som ieg i denne Dags Formiddag, tillige med Hr. *Ahl*¹, har i *Nicolai* Kirke staaet Fadder til. Ieg blev heel underlig i Kirken, da ieg fik høre, at Barnet blev kaldet *Iacob Reinhold*, som ere tvende ret gode Venners Navne. Om det er os ment, eller om der er nogen i Slægten af disse Navne, faaer ieg vel nærmere vide, naar ieg seer Faderen. Det er at beklage, at Stakkels Folk, som leve i Uselhed, slaaes Børn til, uden at see nogen vis daglig Udkomst for sig. Ieg har endog maattet *assistere* til Barne-Daaben, foruden hvad han jevnlige faaer af min Haand; Men ieg glemmer Udgifterne let, naar han

¹ Johan Ahl, matematisk Instrumentmager (svensk).

alene vil arbeide noget flittig for mig, saa længe han ikke hos nogen anden er *engageret*. Iøvrigt har ieg Æren med sædvanlig megen Høiagtning stedse at henleve

Høiædle Hr. *Assessorens*
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 2. *Augusti* 1769.

P. S. Mit Brev bliver vel ikke saa frugtsomelig, som Hr. *Assessorens* Breve til mig, men at det dog ikke skal komme aldeles tomt frem, sender ieg trende smaa Afskrifter, som ieg har liggende ved Haanden, hvoraf min Søn har skrevet den ene, men meget slet, thi han i sin lange Svag-
hed har ganske forverret sin Hand.

Nr. 214.

26. August 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg bekom Hr. *Assessorens* sidste meget kiære Brev den 16. *huius* om Aftenen, og Morgenen derpaa drog ieg her ud paa Landet med Hr. *Conf. R. Hielmstjerne*; men førend ieg forlod Staden, lod jeg Hans *Exc.* Hr. Greve *Thott* vide Indholdet af Hr. *Assessorens* Brev, saavidt den *Ecklefske Auction* angik, og bad Hannem foranstalte en *Penge-remisse* til Stokholm. Uagtet ieg i denne Uge ikke kommer i Staden, var ieg dog saa lykkelig i Forgaars at treffe Hans *Excellence* i Nærum hos Hr. *Confer. R. Luxdorph*, da Han bevidnede sin Fornøielse over de allerede bekomne Bøger, og sagde, at han ved Hr. *Etats Raad Falk*¹ havde giort Anstalt til Penges Udbetaling hos de Herrer *Peterson* og *Bedoire* i Stokholm, nemlig til en *Summa* af 2. à 300. Rigsdalers Værdie i Danske Penge, hvoraf Hr. *Assessoren* imod Qvittering kunde opbære saa

¹ Abraham Falch, Viceborgmester i Kjøbenhavn, Medlem af Mis-
sionskollegiet († 1776).

meget som behøves, saavel til de indraabte smaa *Formaters* som siden til de størres Indløsning; og skulde der til Slutning behøves mere, skal dertil strax blive giort Anviisning. Men Hans *Excellence* saae helst, at alle Bøgerne paa een-gang blive hidsendte, med mindre det varede alt for langt ud paa Høsten, inden der blev Slut paa hele *Auctionen*; thi da kunde de første, om nogen beqvem Leilighed fandtes, gjerne oversendes. Derhos har og Hr. Greven udtrykkligen bedet, at de for hans Regning kiøbte Bøger maatte meget vel indpakkedes, og det *à parte* i en Kiste for sig, uden at nogen andres kommer der ibland. Nogle Dage før ieg drog fra Kiøbenhavn, havde ieg en ganske kort *visite* af Hr. *von Troil*¹, hvorved ieg *profiterede* to Ting, først at ieg fik hans *Disp. de Runarum Antiquitate*, dernæst at ieg fik en *paquet* til Hr. *Assessoren* opsendt, hvorudi befandtes 1. *Etats R. Kofods Lov-Historie*, 2. den gamle *Flensborgske Stads Ret*, 3. *Gebhardi* Abhandlungen, hvoraf ieg troer Min Herre har den første, 4. vore Historiske Almanaker, hvoraf nogle ere ikke mere at bekomme². Skulde Hr. *Assessoren* forud eie nogle af disse Sager, da behage Han at tiene andre Liebhaveere dermed. Hvad Hr. *von Troils Disp. de. Antiqu. Runarum* angaaer, da forekommer derudi en og anden ny og vakker *observation*; men der bliver vel nogle Ting, som andre Rune-Kiendere ikke ville være enige med *Auctor* udi. Deri er ieg ganske enig med ham, at *Hialmars Saga* bør som et Misfoster forkastes; Det er mig ellers kiært, at finde Min Hr. *Assessor* derudi *citeret* til sin Fordeel. Af det nyeste i vor *republ. literaria* kan ieg melde, som noget besønderligt, at en af vore lærde Mænd, nemlig *Conferentz Raad Stampe*, har til vor Dron-

¹ Uno von Troil (f. 1746 † 1803 som Ærkebiskop i Upsala) havde 1769 i Upsala under J. Ihres Præsidium udgivet en Disputats „de Runarum in Svecia antiquitate“.

² Udgivelsen af disse „Danske historiske Almanakker“, som Videnskabernes Selskab foranstaltede, og hvori Langebek havde en væsentlig Del, begyndte 1760 (s. Molbech, Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Hist. S. 83 ff.).

nings Geburtsdag faaet det Hvide Baand. Et andet og vel saa vigtigt Nyt er dette, at *Professor Schøning* har i *Sorøe* udgivet et ganske betydeligt Skrift om det Norske Folks Oprindelse, hvorhos er trykt en Afhandling, hvorudi *Auctor* søger at bringe den gamle Norske Tids Regning før *Harald Haarfager* i Orden. Hvilket Skrift er som en Indledning til en Norsk Historie, som *Schøning* arbejder paa, ligesom *Suhms* Bog skal være en Forløber for en Dansk Historie. Naar vi nu her til legge *Professor Schlegels* Verk og nogle flere nye Danske Bøger, har vi hos os været ret lykkelige med gode og brugbare Skrifter. Her paa Landet forbliver ieg endnu 3. à 4. Uger og forlyster mig ibland mine Venner, som har deres Lyst-Steder paa en Miils Vei her omkring; men herefter tager ieg dog ind til Staden eengang midt i hver Uge. Ieg har fra dem alle flittig at helse, og i øvrigt har den Ære med uendelig Høiagtning at henleve

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessors*
ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Søelund, som ellers kaldes *Springforbi*,
den 26. *Augusti* 1769.

P. S. Ieg forventer fra Hr. *Assessoren* videre Efterretning om *Auctionens* Udfald, og tillige den glade Tidende om Helbredens Forbedring.

Nr. 215.

7. Oktober 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg skulde formode, Herr *Assessoren* rigtig har faaet mit sidste Brev af 26. *Augusti*. — — Som ieg nu siden intet haver hørt fra Min Kiære Herre, og Hr. Greve *Thott* har ladet mig vide, at han har betalt Pengene til *Etats* Raad *Falk*, har ieg været noget bekymret om Sagens Rigtighed og om at vide *auctionens* Udfald, hvorom Hans

Excellence et par gange har ladet mig spørge. Min Bekymring har forøget, siden ieg forleden fra Hr. *Mag. Murray* har faaet Brev, hvori han beretter mig, at Hr. *Assessorens* Helbred efter Hiemkomsten fra Landet ikke er med det beste. Om altsammen vil ieg med allerførste udbede og vente Hr. *Assessorens* behagelige Yttrende, og tillige om den Pakke, som *M. Murray* bragte med sig, er kommen til Hænde. Allermest er det mig om at gjøre, at faae et ønskeligt Svar om Helbredens Beskaffenhed. Skulde samme forverre sig, som Gud forbyde, da haaber ieg, det gamle Løfte og Venskab bliver ihukkommet, og at Min Ven gjør den Anordning, at ieg bliver Arving til Hans *Collectanea* i den Danske Lov-Historie og hvad Han ellers finder tienligt at unde mig af sine samlede Papirer; Men ieg ønsker allerhelst, at Hans Helsens fuldkomne *restitution* maae længe endnu udsette Paatanken af saadan Beskikning. I denne Uge er ieg først hiemkommen af mine *Land-tourer*, og befinder mig derefter, Gud skee Lov, temmelig vel. Ieg arbejder nu paa Hertugdømmet Slesvigs Beskrivning, som den 6te *Tome* af *Atlas Daniæ*, hvilken ieg mener at kunde bringe til Ende i denne Vinter, dersom ieg var forsynet med alle fornødne Materialier. — — Der bliver nu snart hos os trykt en Reisebeskrivning med mange Kobber, giort af nogle lærde Islændere, som paa Kongelig Bekostning for endeel Aar siden omreiste i deres Fæderneland for at gjøre *observationer* saavel i den *civile* og *Natural-Historien*, som i *Landoeconomien &c.*¹. Nyt har ieg ellers ikke at tilmelde, uden at den yngste Greve *Holk* nylig har holdt Bryllup med *Admiral* Greve *Laurvigens* Dotter² og er bleven Hans Kongl. Maiests. Geheime Conferentz Raad. Herr *Assessoren* paaminder sig nok, da Han for nogle Aar

¹ Eggert Olafsens og Bjarne Paulsens Rejse igiennem Island. I—II. Sorø 1772. 4°.

² Grev Frederik Vilhelm Conrad Holck, Christian VII's bekendte, letsindige Yndling, ægtede 28. Sept. 1769 Comtesse Juliane Sophie Dannekiold-Laurvigen (Dsk. biogr. Lex. VII, 547 ff.).

siden var hos mig, at denne unge Herre *logerede* i mit Huus og kom undertiden ind paa mit Kammer i betrængte Ærender¹. Min Søn, som endnu gaaer skiev, saavel som min liden Dotter, formelde deres venligste Hilsen, og ieg, i Forventning af et hastigt og kiært Svar, har Æren med uendelig Høiagtning at henleve

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessors*
ydmuygste og oprigtigste Tiener
I. Langebek.

Khavn d. 7. *Octobr.* 1769.

Nr. 216.

28. Oktober 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Begge Herr *Assessorens* seneste og meget ærede Skrivelser af 10. og 20. *huius* har ieg rigtigt bekommet, og takker allerskyldigst paa egne og øvrige Herrers vegne for al hafte Omhu og Møden med de paa *Ecklefske Auctionen* for os indkiøbte Bøger, som ieg vil formode enhver bliver fornøiet med, naar vi faae dem. Ieg beder helse Hans Kiære Broder og forsekre, at ieg skal studere paa, foruden Tak, at tillegge hannem nogen Erkiendtlighed for den megen Unag og Besvær, han med samme *Commission* haver haft. Men det bliver ikke derved alene, thi den *Møhlmanske Catalogus*, som Min Ven har haft den Godhed at sende mig, giver Anledning til nyt Besvær. Ieg leverede samme til H. *Ex.* Hr. Greve *Thott*, som lod sig tykke at ville have en heel Deel deraf; Men som ieg endnu ikke fra ham har kunnet erholde enten *Catalogum* tilbage eller hans *Commission*, og ieg frygter, det er den yderste Tid, har ieg herved villet sende en Fortegning paa de Bøger, som

¹ Jvfr. foran S. 365. Den der nævnte Grev Holck var en ældre Broder til fornævnte.

ieg selv gierne vilde have, hvilke ieg var saa forsigtig at udmerke, førend ieg gav *Catalogum* til Greven. De *Numere*, som ere understregede, ønskede ieg at have, om de og skulde betales vel dyrt, de øvrige overgiver ieg til Min Herres eller hans Broders gode *discretion*, og er altid fornøiet, i hvordant dermed afløber. Det gjør mig mest ondt for min gode Ven Hr. Conf. R. *Suhm*, som vel og vilde haft noget af samme *Auction*, men det har ikke været mig mueligt at skaffe ham *Cataloguen* at see. Kanske ieg med næste Post faaer sende nogen *Commission* fra begge Herrerne, men om den kommer for silde, er det den gode Greves skyld. — — Hr. *Assessoren* har i sit sidste Brev trøstet mig med et got Anseende til Helbredens Forbedring, og end videre glædet mig med det nye Haab, at til Sommer faae see min gamle Ven og *fidum Achaten*. Ieg er igien bleven ligesom oplivet i et Haab, som ieg nu næsten havde forloret, og gid mine Ønsker maae gielde noget, da tør ieg snart vente *continuation* af gode Tidender og ydermere Forsekkring om en tilstundende Hidreise. Hvad den anden omskrevne Artikel angaaer, da tviler ieg ikke paa, Hr. *Assessoren* jo troer om mig, at ieg ikke har skrevet derom i anden Henseende, end at Hans beste og rareste Papirer og *piecer* skulde, om Ham noget Menneskeligt tilslog, falde i gode og velundte Hænder, dog ikke anderledes at forstaae, end at ieg gierne vilde betale, hvad mig deraf mangler, til hvad Pris Han endog derpaa behagede at sette, heller end de ved *Auction* skulde *distraheres*. Men siden ieg seer, Han har fattet saa got et Forsæt for *Antiqv. Archivum*, kan ieg ei andet end samme i høieste Maade rose og bifalde. Ieg erindrer vel, at Min Kiære Herre for mange Aar siden enten skriftligt eller mundtligt har tilsagt mig noget saadant, som vilde gjøre Hans Minde endog efter Døden kiær hos mig, om ieg skulde overleve Hannem; men hvad det var, har ieg glemt. Nu, ved Anledning af Hans Svaghed, randt denne Sag mig paa ny i Tanke, og ieg troede, det var meent Hans Samling om den Skaanske og de andre gamle Danske Love, dog ikke *Excerpta*, som

Hr. *Assessoren* her nede fra havde faaet, men alene hvad Han kunde have *excerperet* og udskrevet af *Codices* der oppe hos Dem selv, og Hans egne *reflexioner* og Anmerkninger derover, hvormed ieg mener at skulde kunne gjøre Min Ven vel saa udødelig Ære, som at de skal blive henlagte til ævig Forglemmelse saasom *uinteresserede* i Svenske Historien. Gud opholde Hannem i mange Aar, det ønsker af Hiertet

Høiædle Hr. *Assessorens*
Høistforbundne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 28. Octobr. 1769.

P. S. Ieg har saa mange gode Ting at takke Hr. *Assessoren* for, og bland andre for den rare Krigsbog¹, som Han har *destineret* mig. Dersom det behager Gud at lade os begge leve nogen Tid, haaber ieg endnu at finde Leilighed til at vise, hvor megen *obligation* ieg staaer i til Min Kiære Herre. Men at Han, enten i Henseende til *Hilffeling* eller vores mellemværende Regninger skulde være mig noget skyldig, derom skal Han aldeles intet bekymre sig, da ieg ikke veed at have det mindste til gode hos Hannem uden Hans *continuerende* Venskab. Men om ieg nu er bleven noget skyldig enten for Udlæg til Bøger eller i andre Maader, skal ieg det redelig betale.

Hr. *Hilffeling* helser flittigt; han formoder, Hr. *Assessoren* for nogen tid siden har faaet et Brev fra hannem med et andet indlagt til H. *Exc.* Greve *Tessin*². Han tykkes ikke noget om det Forslag at komme til Gøtheborg. Ieg finder mig og nu saa vel tient med hannem, at ieg gjerne vil beholde ham, indtil han faaer noget kiendeligt bedre.

¹ Vistnok „Peder Månssons Strids-Konst och Strids-Lag“, der 1845 er udgiven af G. O. Hyltén-Cavallius. Af Indledningen til denne Udgave, S. I, ses, at Brocman i sin Tid har taget en Afskrift af det gamle Haandskrift; men paa Grund af hans snart paafølgende Død er Afskriften ikke kommen Langebek i Hænde.

² Se foran S. 77.

Han koster mig vel meget aarlig, men ieg faaer og endeel vakkert Arbeid giort, hvorimod ieg i andre Maader nødes til at indskrænke mig.

Herhos følger et af de Documenter, som min Søn i Sommer udskrev paa Landet, og som er saa ilde skrevet, at ieg næsten skammer mig ved at sende det, dog er det saa læseligt, at det af nogen anden *nitidere* kan omskrives. Ieg har nogle flere liggende, som efterhanden skal vorde opsendte.

En Fortegnelse over Bøger „*ex Catalogo Möhlmanni*“ er vedføjet.

Nr. 217.

25. November 1769.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Ieg blev meget fornøiet over Hr. *Assessorens* seneste Skrivelse af 17. *huius*, men det gjør et ikke lidet Skaar i min Fornøielse, at Min Vens Helsen er endnu *critisk* og ikke saa god, som ieg gierne vilde den skulde være. Imidlertid, omendskiønt det er godt altid at være beredt til en salig Henfart, bør man dog ikke kiere sig efter enhver Spaamands Røst, som vil unde os et enten kortere eller længere Liv. Gud raader altid best, og gjør alle daarlige Spaadomme til intet. Ieg begynder at troe med et Slags Vished, at vi skal samles, inden vi døe. Skulde ieg have døet, saasom enten ieg selv eller mange andre har troet eller sagt om mig, da havde Verden for meget længe siden ikke haft mig. Men endnu lever ieg og troer, at ieg kan leve længe efter Guds Forsyn, omendskiønt ieg nu snart har 60. Aar og en maadelig Helbred. Men hvad er Hr. *Assessorens* Alder imod min? Ungdomen skal gjøre meget, jævnlig *Motion* og ei for meget at sidde stille, et let Sind og ei at ærgre sig over den rasende Verden, en god Diæt og vogte sig for Forkølelser, enten man er varm eller kold, bruge de tienligste Midler, dog med Maade, og for det øvrige

overlade sig til den Almægtige, saa kan alting blive got. Men ieg maae forlade disse Betragtninger, og vende mig til Hr. *Assessorens* Brev. Det gjør mig ondt, at mine *Commissioner* paa den *Møhlmanske Auction* fremkomme noget sildigt, hvorved endeel Bøger ere gangne mig fra. I sær havde ieg gjerne villet have de faa gamle Danske Bøger, og mueligt de ere faldne i saadanes Hænder, som torde overlade dem igien. Herr Greve *Thott* vilde meget gjerne have det gamle Svenske Nye *Testament in Folio*, om det og skulde gaae høit, og om han faaer det, bad Han, Hr. *Assessoren* vilde bevise ham den Tieneste at lade udskrive *defecten* af noget andet *Exemplar*. Hans *Excellence* har ladet mig vide, at Han med denne Post har givet Anviisning til samme *Contoir* i Stockholm som sidst, paa en *Summa* Penge af Værdie 200. Rdlr. Dansk, hvorhen Min Herre behager at *addressere* sig. Skulde vi ikke faae saa mange Bøger, som til denne *Summa*, og om der skulde blive noget vel deraf tilovers, da vilde Min Kiære Herre have den Godhed at indkiøbe os saa mange *Exemplarer* af *Ihres Glossario*, som Overskuddet kan tilrekke. Skulde der ikke strax afgaae nogen beqvem Skibsleilighed, som nu vel er at tvile om, da faaer Min Herre have den Uleilighed, at lade Bøgerne staae hos sig i Vinter og vente paa første Skibsfart til Foraaret, dog at de blive indpakkede og med mit Merke betegnede. Men Min Ven maae *absolute* ikke glemme at gjøre sig betalt for Kiste og andre forefaldende Udgifter. Dog bliver vel Greve *Thotts* Regning skreven for sig selv, og min *aparte*, ligesom sidst. Hans *Excellence* er ellers overmaade vel fornøiet med de forrige Bøger, og har udtrykkelig bedet mig formelde sin Taksigelse.

Ieg seer, at Min Ven har faaet en *Concept* til Fordeel for *Palmiskiøldske Archivet*¹. Men siden Han har det Fortroende at aabne sin Mening for mig, kan ieg ikke

¹ Elias Palmiskiöld (f. 1667 † 1719) var ligesom Faderen, Erik P. (f. 1608 † 1686), ansat i Antiquitets-Archivum i Stockholm. Begge anlagde store Samlinger, som 1724 erhvervedes til det akademiske Bibliothek i Upsala.

negte, at ieg jo har et Slags *præjudice* for Kongl. *Archivo* i Stokholm, og vilde gjerne unde det, hvad Min Herre vilde *regalere publicum* med, dog ikke at ieg har det allermindste imod det andet; thi *Archivum* selv kan ikke for, at der løbe modbydelige Omstændigheder ind¹, man viser sig mest heroisk *in adversis*, og naar man viser Taknemlighed imod Utaknemlighed. Der kan og være gode Forandringer at haabe. Dog om min Kiære Herre forud skulde see nogen slettere eller bedre Behandling af Tingene enten paa det ene eller andet Sted, bliver det raadeligst at udvælle det beste. *Hilfeling* har ieg ikke seet, siden ieg fik Hr. *Assessorens* Brev, han har været meget *occuperet* med Flytning i nyt *quarteer* og Indretning til Spiisning for nogle sine Landsmænd, hvortil ieg har maattet *covere* for en liden *Summa*. Ieg formaner ham nok, han ikke griber for vidt om sig, og at han seer sig vel for, han ei bliver bedragen; thi Frænde er undertiden Frænde verst, som Ordsproget heder. Han havde nu til *Michaelis* først faaet et daarligt *logis*, hvor han ikke kunde begaae sig for Fugtighed uden at *exponere* sit Barn og sit Arbeid. — — De Skaanske *Sigiller*, som ieg fik i Stokholm, vilde ieg gjerne efterhaanden give Min Herre Copier af; Men siden ieg længe siden har lagt dem ibland min øvrige nu temmelig store Samling, vil det være mig svart at udfinde dem, men ieg skal gjøre mig Umag derfor, og endog *communicere* flere, naar alene den kiære *Hilfeling* kan komme afsted dermed, men det gaaer meget langsomt. Og Gud veed, om ieg gjør ret, at ieg anvender saa mange Penge paa noget, der fylder saa lidet og har i disse Tider ikkun faa Paaskiønnere. — — Hvortil sigter den Samling, som *Pr. Rabenius* skal gjøre af gamle Svenske Love? skal de udgives paa nye, eller skal han skrive en Lag-Historie²? Herrerne *Schønning*

¹ Langebek yndede ikke Universitets-Bibliothekaren Berge Frondin (s. foran S. 443), der synes at have været en svensk Møllmann.

² Olof Ingelsson Rabenius, født 1730, blev 1766 Professor Juris i Upsala, men døde allerede 1772. Hans Død beklagedes som et stort Tab for Retsvidenskaben. Det omtalte Værk fik han ikke udgivet.

og *Ericson* i Soor arbeide paa *Edda*, men det vil vel gaae noget langsomt, dog skal Hr. *Assessoren* aldeles intet tvile, at jo Hans hidsendte *exemplar* skal komme uskadit tilbage, saasnart de har brugt det. Jeg takker skyldigst for de 2de gamle Breve, og sender herhos et *ditto* tilbage, om alene Hr. *Assessoren* kan læse det. Kommer den *Medaille* for paa *Auctionen* deroppe om *Carl Gustafs* Overgang over Beltet? *Conferentz Raad Luædorf* vilde gjerne have den; han har nylig faaet en stor Samling af Svenske Mynt-Ordninger, men fattes nogle af de gamle, uden tvil *Christ. 1^{mi}* og *Iohannis 2^{di}*, skulde de ingensteds faaes til Afskrivning? Jeg sluter og indeslutter Min Ven under mine inderlige Ønsker, og forbliver med al Høiagtning

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessorens*
stedse og heel hengivne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 25. Nov. 1769.

P. S. Indlagte Seddel vilde Hr. *Assessoren* have den Godhed at lade levere til Hr. Landshøfdingen *Baron Tilas*.

Paa en vedhæftet Seddel findes skrevet:

Om jeg maae spørre:

Ær der vel nogen continuation av det Verck, som i Kaabber blev stucken aar 1749. og fører denne titul:

Den Stormægtigste Monarch og Herre Fredrich den Femte Konges &c. &c. Reyse igennem Riigerne og Norge ved Teigninger førestillet av Paul Grönvold, Lieutenant ved Søe Etaten.

in Fol. Maj. oblongo.

Ded man hær haver bekommet, strækker sig kuns til 25. plader eller folier, og Reysen gaaer ej længer än til Colding¹.

¹ Denne lille Forespørgsel fra Tilas er mærkværdig derved, at den er skreven paa Dansk.

Nedenunder er med en anden Haand skrevet: *Från Hr. Lands-höfd. Bar. Tilas.* Derpaa har Langebek i Randen skrevet følgende:

Mit *Exemplar* bestaar af 35. Plader, og Reisen gaar til Randers. Videre troer ieg ei er udkommet formedelst *Auctors* dødsfald.

Min underdanige *respect* til Herr Landshøfdingen.

I. Langebek.

Nr. 218.

17. Februar 1770.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Høiædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Omenskiønt det har været min Skyldighed, for lang Tid siden at tilskrive Hr. *Assessoren*, saa dog, siden ieg paa nogen Tid formedelst maadelig Helbred og nogle smaa *particuliere* Fortredeligheder ikke har haft Lyst at foretage noget sønderligt, er denne Pligt med flere næsten alt for længe bleven forsømt. Men at Min Ven ikke skal gjøre sig nogen *scrupel* over mit Udeblivende, faaer ieg nu endelig bryde overtvert, og takke for Hans meget angene Skrivelse af 12. *Ianuarii*. Vel har Herr Gr. *Thott* nogle gange ladet spørge mig, om ieg endnu intet havde hørt om den *Mølmanske Auctions* Udfald, Men ieg har svaret, at ieg ikke tvilte paa, Hr. *Assessoren* jo besørgede *Commissionen* paa det beste, og tillige, saasnart *auctionen* var forbi, underrettede mig om, hvad enhver havde faaet. Har nu Hr. *Assessoren* siden været lykkelig i den øvrige Deel af *auctionen*, skal det være mig særdeles kiært, hvorom ieg formoder med det første at vorde underrettet. Skulde der af den opsendte *Summa* blive saa meget tilovers fra *Auctionen*, da maae Min Ven gjerne købe niug 10. *Exemplarer*¹ for den taaleligste Priis som mueligt, til hvilke ieg omtrent veed Liebhave, endskiønt *Thott*, *Suhm*, *Luxdorf* og

¹ Af Joh. Ihres berømte Glossarium Suiotheticum, I—II, Upsal. 1769. Fol.

Schlegel allerede igienem *Philibert* har faaet *exemplarer*. Ieg tviler ikke paa, at denne ypperlige Bog vil finde stor *debit* i andre Lande, og kan i mange Henseender med Rette kalde den *Wachterum Svecicum*¹. Af *Biørners*² Skrifter fattes mig disse tvende: *Orthographia Svecana* og *Prodromus Tractatum*, som Hr. *Assessoren* vilde have den Godhed at tilkiøbe mig. Ieg har vist haft dem før, men de ere mig frakomne, paa hvad Maade, veed ieg ei. Det har usigeligen glædet mig, at Hr. *Assessoren* i sit sidste Brev gav mig nogenlunde god Formodning om sin Helsens Forbedring, og tillige Haab om et kiært Besøg i tilstundende Foraar. Men ieg veed ikke, hvad ieg skal sige derom, at Min Herre har gjort en *publique affaire* af denne Reise. Ieg for min Deel skal søge at tiene Herr *Assessoren* af mit ringe Forraad med al Fornøielse. Ieg var alene tilfreds, at ieg kunde *logere* Min Ven saa anstændigt og *commode*, som ieg burde og gierne ønskede, men da ethvert Rum i mit Huus er beboet, faaer Han tage til takke med samme Leilighed som sidste Gang, nemlig i mit eget lille Kammer hos mit *Bibliotek*, med mindre Hr. *Assessoren* hellere vil, at ieg skal hyre Hannem et *logie* i Nærværelsen, som kanske blev mageligere, i fald Han tog sin Broder eller nogen Bient med. Hvad Spiisningen angaaer, da er mit Bord og Køkken til Tieneste, naar Hr. *Assessoren* vil holde til gode med min sædvanlige Tarvelighed. Men om alt dette vil ieg med første vente Hr. *Assessorens* udførligé *Ordre*, forsikrende, at Hans Ankomst vil blive mig en fuldkommen Fornøielse. Imellem *Hilffeling* og mig staaer det nu saa og saa, og ieg troer ikke, at ieg kan holde længe ud med hannem. Han er sig om ingen anden Udvei, men hænger

¹ Johan Georg Wachter (f. 1673 † 1757), Medlem af Videnskabernes Akademi i Berlin, er Forfatter af „Glossarium Germanicum“, Lips. 1737 i Fol. (Meusel, Lexicon der vom Jahr 1750 bis 1800 verstorbenen Teutschen Schriftsteller, XIV, 305 ff.).

² Erik Julius Biørner (f. 1696 † 1750), Assessor i Antiquitets-Collegium, en overordentlig ivrig, men temmelig smagløs og fantastisk Oldgransker (Sv. biogr. Lex. II, 314 ff.).

alene paa mig, og haver af min Haand hver Uge 2. eller 3. og undertiden 4. Rigsdaler, men det er ikke nok dermed: Han har et par gange lokket mig til *Cautioner* for Huusleie og rede Penge, og giort mig alle hellige Forsikringer om at skaffe mig min *Caution* tilbage. Nu endelig kommer *Creditorerne* og æsker Betaling af mig, hvori ieg vel ogsaa maae finde mig, men har tillige *declareret* for ham, naar det skal skee, at han derefter ikke har noget at fortiene hos mig; thi det er mig et kostbart Arbeide nok at betale eengang det, som ieg aldrig kan vente nogen Erstatning for, meget mere om ieg skal betale det to gange, tilmed taale mine Villkor nu ikke at giøre ufor nødne *depenses*. Tiderne har i nogle Aar ikke forbedret, men forverret sig hos os, de *extraordinaire* Udgifter ere meget større, og Indkomsterne langt ringere end før; mine Børn voxe dagligen til, dem er ieg forpligtet at sørge for, at de i min Levetid nyde Opdragelse og om mueligt ikke lide Nød efter min Død. Min Søns Sygdom har og kostet mig endeel, men, Gud skee Lov, ieg kiender nu god Forbedring; dog er det et Tilfælde, som behøver lang Tid og gaaer ikke uden langsom bort med Vexten. Min lille Dotter befinder sig ganske vel, og har begyndt med dette nye Aar at gaae i Skole. Min egen Helbred staaer i Guds Haand, men siden ieg nu gaaer i mit 61de Aar, kan ieg ikke vente megen Bestandighed. Af *Novis literariis* veed ieg ikke noget i en Hast at meddele, uden at vores gode *Conferentz* Raad *Suhm* er nu snart færdig igien med en ny Bog ligesom den i Fior. Ligesaa arbeider og *Schønning* paa Fortsættelsen af sin. *Professor Hell*, som var oppe i Finmarken paa Vardøe Huus, har nu udgivet sine *Observationer* om *Veneris* Gang igienem Solen; men hans Reisebeskrivning, som vel ikke udkommer, før han kommer til *Wien*, skal indeholde endnu mange flere *curieuse Observationer*¹. Hans

¹ Professor L. Daae har for nylig i (Norsk) Hist. Tidsskrift 3. R. III, 114 ff. meddelt Oplysninger om de to Jesuiters, Maximilian Hell's og Johannes Sainovics's videnskabelige Rejse i Norden 1768–69.

Collega Hr. *Sainovicz* har oplæst her i *Societetet* en meget *curieux* Afhandling om Sammenligning imellem det Ungerske og Lapske Sprog, hvilken ieg troer bliver her trykt. Ieg haaber snart at see Brev fra Min Kiære Herre, og imidlertid har Æren med en fuldkommen Høiagtning stedse at forblive

Høiædle og Høistærede Hr. *Assessors*
ganske hengivne tiener

I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 17. *Febr.* 1770.

Nr. 220.

23. Maj 1770.

TIL NILS REINHOLD BROCMAN.

Velædle, Høistærede Herr *Assessor*.

Min kiære Herres sidste brev var af 3. *Aprilis*, for hvilket ieg nu allerskyldigst takker og beder undskyldte mit lange Ophold med Svar derpaa. Det lider nu snart paa Tiden, at ieg kan nyde den Fornøielse at see Herr *Assessoren* hos mig. Havde det kunnet skee paa en anden Tid af Aaret, enten tidligere eller sildigere, havde ieg baade for Hans og for min egen skyld hellere seet det; thi midt i Sommeren er Kiøbenhavns Luft noget utaalelig, og det er da den Tid, man ikke saa meget bør arbeide udi, som spadsere og forlyste sig i det grønne. Men naar det nu ikke andet kan være, og den Tid er Min Ven best beleilig, vil og Ankomsten da være mig meget angenem. Imidlertid vil ieg af hiertet ønske Herr *Assessoren* Lykke og Kræfter til at antræde Reisen, og at Helbreden ved den samme alt mere og mere maae forbedres og bestyrkes. Men førend Reisen begyndes, udbeder ieg mig endnu engang at vorde underrettet, til hvad Tid den er fastsat, og til hvad Tid omtrent Hr. *Ass.* kan vente at være i Kiøbenhavn, og om Han kommer alene, eller har Selskab med sig. Ieg formoder, vi nu snart faaer noget at vide om den *Mølmanske Auctions* Udfald. Ingen længes mere derefter end H. *Exc.*

Hr. Greve *Thott*, som og ønsker, at Bøgerne med første Skib maatte ankomme. Nye Testamentet haaber ieg, efter Løfte, vorder *completeret*. Det gjør mig ondt, at ieg ikke har faaet Malmøiske Haandbogen¹, men man kan ikke faae alting. *Hilfing* har nu atter flyttet i et andet *logis*, og en Tid lang været dermed sysselsat, saa at ieg i dette foraar ikke har haft meget Arbeid fra hans Haand; Formodentlig har han og haft noget at fortiene af andre, som ieg gjerne under ham. Men naar Hr. *Assessoren* kommer, vil han være ret flittig, i sær om Hr. *Assessoren* kan tilføre hannem en nødtørfdig *Summa* af Plåtar. Med Sigillers Afridsning faaer det beroe til Hr. *Assessorens* Ankomst, da Han best selv kan ordinere, hvad De deroppe *desidererer*, at man ikke skal gjøre Bekostning forgieves. Den gamle Krigsbog, og hvad Hr. *Assessoren* ellers i sine breve har lovet mig, haaber ieg bliver mig tilsendt med de andre bøger, ligeledes om nogle *Disputationer* eller andre Nyheder i Svenske Historien og Sproget ere udkomne, som ieg ikke har seet. Men fornemlig vil ieg vente af Min Vens Godhed, at faae en heel Kiste fuld af gamle og rare Bøger, af skrevne Krøniker og *Codices*, af Danske *Diplomata* og Sigiller, af gamle saavel Svenske som Danske Mynter, med videre, hvad Herr *Assessoren*, som kiender min Smag, finder værdt at fylde Kisten med. Om Hr. *Assessoren* for den Aarsags skyld gav sig Tid at eftersee mine breve, som i et par Aars tid ere skrevne, vilde det kanskee hielp Hukommelsen. Min Søns Helsen synes mere og mere at tage til, dog meget langsomt. Min lille Dotter holder sig, Gud skee lov, brav. De begge lade deres smaa *complimenter* anmelde. Min egen Helbred er og, Gud være lovet, temmelig god, men om den vil blive bedre af det, ieg i disse Dage har faaet en ny *character*, det er uvist; det har behaget Hans Majestet, aldeles uden min Villie og uden mit Vidende, at gjøre mig til *Etats-Raad*, som ieg maae antage for en Æres-

¹ Frants Vormordsens Haandbog om den evangeliske Messe, Malmø 1539 (s. Bruun, Aarsberetn. fra d. st. Kgl. Bibliothek II, 200 ff.).

beviisning og en stor Naade, uanseet det i andre henseender kan *incommodere*. For nogle Aar siden afværgede ieg Æren, da ieg havde faaet et Nys derom, men denne gang er ieg bleven overrumplet, og maae finde mig i at opofre i disse dage en god deel tid til at tage imod Lykønskninger af mine Venner, endog af Fruer og Frøkener. Af Nyt er dette det nyeste, som ieg kan meddele, men om det er det vigtigste, det kan min K. Herre selv dømme om. Kongen og Dronningen tænker nu snart at antræde en Reise til Holsten. Vor ældste Enkedronning er forgangen bleven hastig og meget heftig syg, dog skal der være Haab om hendes *restitution*. Vor Kron-Prinds er i denne Tid bleven *inoculeret*, og, Gud skee Lov, med god Lykke. Andre Herskaber og gode Venner forlade nu efterhaanden Staden, for at passere Sommeren paa Landet, saa at Hr. *Assessoren* vil finde det temmeligen tomt, naar Han her ankommer; dog skal vi vel imellemstunder finde, hvor nogle af Herrerne boe. *Exemplarerne* af *Ihres Lexicon* blive vel ikke glemte, men her ere allerede komne mange Exemplarer deraf til Staden. Ieg hugser ikke rettere, end ieg jo for én Tid lang siden har givet Hr. *Assessoren* i *Commission* at sende mig, til en god Ven i Norge¹, følgende Skrifter: (1) Wetensk. Acad. Handlinger fra 1766. Aars begyndelse, (2) Aminnelles Taler efter 29. Aug. 1765. udkomne, (3) Indtrædelse- og andre Taler efter 2. Nov. 1765. Hr. *Assessoren* *obligerer* mig, at lade disse komme med. De 2de Lærde Iesuiter, som paa vor Konges Bekostning for et par Aar siden reiste herind fra Wien og have været i Finmarken og paa Wardøehus, nemlig *Professor Hell* og *Pater Sajnovics*, reiste i Tirsdags og meget fornøiede fra os hiem til deres Fæderne-land, de have her ladt trykke hver sin lærde Afhandling, den første sine *Observationes* om *Veneris* Gang igienem Solen, den sidste om Overensstemmelse imellem det Ungerske og Lappiske Sprog, og de begge ville ved Hiemkomsten videre udføre deres Reisebeskrivning og andre i Norden.

¹ Sikkert Carl Deichman.

giorte *Observationer* og Opdagelser. Det første mueligt vil ieg vente Skrivelse igien fra Herr *Assessoren*¹, forblivende imidlertid, som ellers altid, med den fuldkomneste høiagtning

Høiædle, Høistærede Hr. *Assessorens*
ydmygste og stedse tienstskyldigste tienere
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 23. *Maji* 1770.

Nr. 221.

9. Juni 1770.

TIL JOHAN ADOLF STECHAU.

Ædle, Høistærede Herr *Stechau*.

Ieg har vel et heelt Aar frygtet for at faae sørgelig Tidende fra Stockholm², og ventet ved saadant Tilfælde, som nu er skeet, at komme i Min Hr. *Stechaus* *correspondence*. Men siden Vinteren var *passeret*, og efter Sal. Hr. *Assessorens* sidste Brev af næstforledne 3. *Aprilis* var ieg fuldt og fast i det Haab at see Hannem her hos mig ved Slutet af denne *Iunii* Maaned. Da det nu har behaget Gud at føre Hannem ved en anden og lykkeligere Reise til sit rette Hiem, og skille hannem fra en ond og fortredelig Verden, er for os efterlevende intet andet at gjøre end at finde os i den gode Guds Veie og Villie, endskiønt ieg, som frem for mange kiender den Sal. Mands Dyd og *meriter*, har høiligen Aarsag at beklage hans alt for tidlige Dødsfald, ei alene for *Publici* skyld, som har mistet en Mand af saa megen Flid og Indsigt, men endog for Deres skyld, som

¹ Denne Forventning var forgjæves, da Brocman var død i de samme Dage, Langebek skrev dette Brev, der heller ikke findes mellem de andre Breve til Brocman, men blandt Carl Christophersson Gjørwells Samlinger i det kgl. Bibliothek i Stockholm, hvorfra en Afskrift velvillig er bleven os tilstillet i den Antagelse, at Brevet skulde være rettet til Gjørwell, hvad det dog ikke er.

² Næmlig om Brocmans Død, som indtraf 21. Maj 1770 (s. Sv. biogr. Lex. III, 359).

har mistet en kjær og omhyggelig Broder, og i sær for min egen Deel, som savner en ret oprigtig Ven. Med eet Ord, ieg *condolerer* os begge, og vil lade dette være nok skrevet i Anledning af Min Hr. *Stechaus* meget ærede Sørge-Brev af 29. *Maji*.

Nu at komme til det andet hoslagte Min Herres af samme *dato*, for hvilket ieg og skyldigst takker, da har ieg tilkiendegivet H. *Exc.* Hr. Greve *Thott* dets Indhold, men som ieg endnu intet Svar har faaet, kan ieg denne gang heller ikke svare videre, end man faaer finde sig i det, som Skiebnen fører med sig, og som ikke staaer til at ændre. Ieg indseer lettelig den Bekymring, som Min Hr. *Stechau* ved sin kiære Broders uformodelige Død og de dertil stødende Omstændigheder er sat udi, skal ogsaa for min Deel søge, om og saa vidt mueligt, samme paa noget Sæt at kunne lindre og afhielpe. Imidlertid vil ieg formode, at Hr. *Stechau* paa sin Side stræber at efterkomme sin afdøde Broders gode Villie og at opfylde Bristen, saa vidt skee kan. Med første Skibs-Leilighed vil ieg vente de indkøbte Bøger, samt Regningerne, og ellers hvad andet min Salige Ven mig havde tiltænkt. Ibland andet beder ieg, Hr. *Stechau* er saa god at bære Omsorg for, at et lidet, for mange Aar siden forsegleet og til mig paaskrevet *Paquet* vorder mig oversendt, hvorom den Sl. Mand i Brev af 20. *Oct.* 1769 har skrevet mig til. — —

Det nye Testament af 1526, som er kjøbt for H. *Exc.* Hr. Greve *Thott* paa *Møhlmanske Auctionen*, havde Sl. Hr. *Assessoren* lovet at skaffe *suppleret*; dersom det ikke er skeet og Bøgerne endnu ikke er borte, da kan Hr. *Stechau* vise Hr. Geheime Raaden en angennem Tieneste, af noget heelt *exemplar* at faae *defecterne* opfyldte. Har min Ven ikke hørt, om nogen *Auction* er i Vente over *Tessinske* Biblioteket? Skulde der over nogen *Catalogus* udkomme eller og paa andre betydelige Bogsamlinger, da ud-beder ieg mig *Catalogues* til rette Tide oversendte, ligesom ieg i alle andre Tilfælde gjør mig forsikret om at finde samme Venskab og Tienstfærdighed hos Min Hr. *Stechau*,

som ieg stedse har fundet hos Deres Sl. Hr. Broder fra vores første Bekantskab og i en Tid af 18 Aar. Dersom der endnu ere *Exemplarer* forhaanden af den Beskrivning om Norkøping, som Sl. *Brocman* for mange Aar siden Arkviis udgav, vilde ieg bede om et par Stykker deraf for Betaling, som et par af mine Venner har forlanget. Hr. *Stechau* kan gøre mig en Fornøielse, om De ved nogen Ven i Upsala vilde for min Regning lade indsamle alle de *Disputationer* i Svenske Historien, som paa et Aars Tid der ere udkomne, eller herefter udkomne, og ligeledes underrette mig om alt andet, som deroppe Tid efter anden bliver trykket angaaende Fædernelandets Historie, *Antiquiteter*, Sprog og *Iura*. Det er vel ikke Hr. *Stechau* bekendt, om *Mag. Lidén* er kommen tilbage af sin Udenlands Reise. Dersom Hr. *Magister Murray* antreffes, beder ieg paa det flittigste at hilse hannem. Og naar Hr. *Stechau* skriver til Norkøping, da beder ieg ingenlunde glemme min kiærlige Helsning til Deres Hr. Fader og Syskende, Forblivende i øvrigt med Høiagtning

Ædle, Høistærede Hr. *Stechau*,
Deres ydmygste og tjenstskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 9. *Iunii* 1770.

P. S. Ieg havde over disse sørgelige Tanker nær glemt at *gratulere* Min Hr. *Stechau* til sin længe ventede og endelig bekomne Fuldmagt ved Kongl. *Ant. Archivum*¹. Ieg vil af Hiertet ønske, at dette Trin maae bane Dem en Vei til nogen større og snart kommende Lykke, hvilken formedelst Deres Flid og Stræbsomhed ikke vil blive borte, saavidt ieg kan spaae af det Begreb, som Deres Sl. Hr. Broder har givet mig om Dem.

¹ Her var *Stechau* bleven Kancellist. Han omtales af *Gjörwell* som en nøjagtig Afskriver („en granlaga Copist“).

Nr. 222.

19. Juni 1770.

TIL GREV OTTO THOTT.

Høibaarne Hr. Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre.

Ieg giver mig den underdanige Frihed herved at sende Fortegnelsen paa de *Monumenter*, som *Monsieur Abildgaard* i Fior 1769. har forfærdiget. Deres Høigrevelige *Excellence* finder betydelige Personer deriblandt, og dømmer selv best, hvilken stor Skade det skulde være, om ikke de overblevne Levninger i de øvrige Parter af Landet bleve optagne med, allerhelst de hvert Aar, næsten overalt, ere *exponerede* for Undergang. Og om de ogsaa bleve *conserverede*, har man ikke altid Folk, som bekymre sig derom, eller nogen, som kan komme saa vel til rette med de gamle Skrifter og Figurer. Det kan ikke negtes, at det er en stor og ingen hver Mands Bekostning, men det er ogsaa et Konge-værdigt Foretagende, som af Efterkommerne vil taknemligen paaskiønnes. *Monsieur Abildgaard* er nu igjen reist til Aarhus Stift. Saa staaer endda Riber-Stift tilbage, samt Hertugdomet Slesvig og et Strøg af Siælland, At ieg ikke tør tale om Skaane, hvor endnu mange gamle Danske *Monumenter* findes. Deres *Excellence* vil hos alle Skiønnere nu og i Eftertiden fortiene en udødelig Roos, om De hos Hans *Majestet* kan udvirke, at Bekostningen bliver ved, indtil Verket vorder fuldført. Kunde der imidlertid snart optænkes noget Middel til at begynde med dets Kobberstikning, medens ieg lever og kunde have nogen Opsigt dermed, var det heel ønskeligt. Ieg forbliver i dybeste Ydmyghed

Deres Høigrevelige *Excellences*
ganske underdanige tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 19. Junii 1770.

•Nr. 223.

10. Juli 1770.

TIL GREV OTTO THOTT.

- Høibaarne Hr. Geheime Raad og Greve,
Naadige Herre.

Paa Deres Høigrevelige *Excellences* naadige Tilskrift under 7. *huius*, angaaende 2de Verker, hvoraf det ene, nemlig *Corpus Dipl. Daniæ et Norvegiæ*, er mit eget Arbeid, det andet, som er betroet under min Opsigt, er *Monsieur Abildgaards*, nemlig de gamle *Monumenters* Aftegning, at ieg skulde tilmelde D. *Exc.* til Underretning for den Kongl. allernaadigst anordnede *Commission*, hvorvidt med samme er *avanceret*, og hvorsnart de kan ventes at komme til Ende, Har ieg den Ære herved at nedlegge mit underdanige Svar:

Hvad det sidste angaaer, nemlig *Monumenternes* Aftegning, *refererer* ieg mig til det Brev, som ieg derom for kort Tid siden tilskrev D. *Exc.*, da ieg tillige sendte Fortegnelsen over de sidste *Monumenter*, som *Mr. Abildgaard* leverede mig, hvoraf D. *Exc.* behagede at erfare, hvorvidt han er kommen; men at fastsætte, til hvad Tid dette Arbeid kan komme til Ende, er en pure Umuelighed, da det beroer, dels paa Tidens og Veirets Beskaffenhed, dels som der i hver Egn falder lidet eller meget at forrette, dels som man vil gjøre *planen*, han skal igienemgaae, mere eller mindre vidtløftig. Ieg indstillede da til D. G. *Exc.* som den mest *competente* Dommer, selv at paaskiønne, hvor stor Ære for den Danske *Nation*, engang at kunne opvise noget, som, om ikke i alt, saa dog i nogen Maade, kunde sættes ved Siden af deslige Verker, som Engelske, Franske og flere Nationer saa meget *brillere* med, og paa den anden Side, hvor stort Tab i vor Historie og for det tilkommende *Publico*, om man ikke søgte i Tide at frelse de faa endnu overblevne Levninger fra den nu gængse og almindelige Skiødesløshed, som truer alt saadant inden faa Tider med

en *total* Undergang. Men hvad det første er angaaende, nemlig et *Corpus Diplomaticum* over Danmark, Norge og alle de Landskaber, som enten nu ligge eller fordem have ligget under vore Kongers Regiering, da, omendskiønt der allerede ere anvendte mange Aar og megen Bekostning derpaa, maae ieg dog rent ud sige, at det er lidet imod det, som forestaaer, i fald Verket nogen tid skal komme til det foresatte Maal, nemlig at udkomme i Tryk fra de ældste Tider og i det mindste indtil *Reformationen*; thi hvad som er nyere og kanskee i visse Maader mere *interesserende*, vil der, naar Bekostning gøres, altid findes Folk, som kan komme til Rette med at læse, afskrive og udarbejde samme saasom mere læselige og mere bekjendte Ting. Men hvad de ældre Skrifter at læse, afskrive, *conferere*, bringe i behørig *chronologisk* Orden og med fornødne Anmerkninger oplyse, angaaer, da hører dertil en utrolig Tid, Flid, Taalmodighed, Agtsomhed, Øvelse, Læsning og Indsigt, samt en egen Lyst og Drift, hvilke samlede Egenskaber i Fremtiden vil blive rare og først savnes, naar de kanskee aldeles ikke ere at finde. Ieg taler af Erfarenhed, da ieg har Vidnesbyrdet hos mig selv, og kan vise for enhver, at ieg ikke har oppebaaret det Kongelige Tillæg forgieves, men arbeidet utrættet tilig og sildig, saavidt min svage og tildels derover svækkede Helbred har tilladet, og endda ikke er kommen nær saa vidt, som ieg gjerne ønskede, og som ieg kunde have været, i Fald Understøttelsen havde været større og mere tilstrekkelig. Til saadant Arbeid, naar det skal gaa ret for sig, behøves mange Hielpere og mange Hielpemidler. De allernaadigst tillagte 300. Rdlr., hvorfra nu gaaer et anseeligt aarligt Afdrag, forslaaer ikke til at drive Arbeidet med Eftertryk, og selv er ieg ikke i Stand til, enten af mit eget, eller af min *gæge* at anvende noget derpaa. Det lidet, ieg har haft, er i disse kostbare aaringer medgaaet, og min *Gæge*, som nu ikke er halvsiete Hundrede Rdlr. om Aaret, kan ikke nær strekke til min nødvendigste Udkomme og mine Børns Opdragelse, uden at ieg hvert Aar skal fordybe mig i større Giæld. Lysten taber ieg,

naar Belønningen er liden, og ieg kunde gierne taale paa min Alder, som nu lider mod 61. Aar, at befries fra et besværligt Arbeid. Men om de, der ville tilraade at nedlegge et saa betydeligt Verk midt i sit Løb, som allerede har kostet saa meget og som forud har gjort saa megen Ry og Opsigt i fremmede Lande til vor Nations Ære og vore Kongers Berømmelse, alene for Besparelsen af en saa liden aarlig Udgift, ikke skulde paadrage sig nogen Slags Ansvar og Omdømme, det maatte Fremtiden lære. Men om Verket skal fortsættes, og den, som engang efter mig skal antage det, ikke bliver rigeligere understøttet end ieg, da troer ieg neppe, det i een Mands Alder kommer til den Fuldkommenhed, at det kan *passere* for et af de store Verker i *Europa*, uagtet ieg allerede har gjort ganske meget derved, og ei allene *afcopieret* de fleste af de ældste og mest ulæselige Documenter, men endog en utallig Mængde af det *XIII. XIV. XV.* og følgende *Seculis*. Ellers er med Begyndelsen af Verket i sær saavidt *avanceret*, at den første *Tome*, som skal indeholde *Origines* eller det *VIII. IX. X. XI. og XII. Sccula* og til en god Deel med stor Møje er uddragen af andre Nationers Skrifter, snart kunde gives i Trykken, i Fald man saae nogen Middel og Udveie til Bekostningen, men hvor skal det store komme fra til Papir, Tryk og Koberstik, naar der tænkes paa at inddrage det lidet, som den Høisalige Konge uden tids Bestemmelse havde henlagt til Arbeids løn? Imidlertid skal ieg med det allerførste forelegge *D. Exc.* et fuldstændigt Register over de Ting, som skal udgiøre den første *Tome*. Af alt dette finder *D. H. Exc.*, hvorvidt med begge Verker er *avanceret*, men at det er umuligt at bestemme visse Aar eller nogen tid til deres Endskaab. I øvrigt lever i allerdybeste Ydmyghed

Min Naadige Herre
Deres Høigrevelige *Excellences*
ganske underdanige tiener

I. L.

Kh. d. 10. *Iulii* 1770.

Nr. 224.

28. December 1770.

TIL HENRIK HIELMSTIERNE.

Høiædle og Velbaarne,
 Høistærede Hr. *Conferentz* Raad.

Ieg takker skyldigst for den givne Efterretning¹, og er aldeles af den Tanke, at De gode Herrer for Deres egen Ære og Ansvars skyld ingenlunde kan eller bør fortie, hvad derom i Høisal. Kongens tid er *passeret*². Ieg har siden fundet *original Rescriptet* til Selskabet, som er af 19. *Martii* 1751. og lyder paa 200. Rdlr. at give aarlig til *Universitetet* og 150 rd. til Videnskabernes *Societet*. Det er just det *Privilegium*, som engang igien efter saa lang Hvile skulde sette Selskabet i Drift. Ieg for min Part oplever vel neppe den tid at see Frugten deraf; Men om det skeer, da bliver ei alene ieg efter mit Ønske derved sat i Stand til at fortsætte det Danske *Magazin*, men endog andre efter mig at *continuere* det. Med det lidet eller intet, som vi har, kan intet synderligt udrettes, og at begynde paa et vidtløftigt Verk uden nogen sikker og varig Understytning, er det samme, som snart igien at ville ende det. Det skulde derfor gjøre mig meget ondt saavel for det efterkommende *Publici* skyld som for den deel, ieg selv fra begyndelsen har haft derudi, ligesom det og var uforsvarligt, om man saa løseligen og med Flid lod en saa god Fordeel og vel forhvervet Kongl. Naade gaae sig af Hænderne, uden i det mindste at give Herren fuldkommen Underretning om Sagens Beskaffenhed; det staaer siden til Hans Majestets Retfærdighed og allernaadigste Villie at gjøre hvad Ham behager. Den anden Vanskelighed, som har gjort Hinder i Selskabets *Operationer*, nemlig det knappe Rum paa *Charlottenborg* og de mangfoldige Om-

¹ Se Werlauff, Det Kgl. Danske Selskab, S. 241 f.

² Nemlig at det Danske Selskab havde faaet Løfte paa Almanakprivilegiet efter de daværende Ihændeheres Død.

flytninger med vore Skrifter, Documenter og *curiosa*, kunde kanskee nu hæves ved den Leilighed at *Iardin* reiste bort, om nogen havde Lyst og Mod til at gjøre Forestilling derom. Ieg formoder, at Hr. *Conferentz* Raaden selv i sin *Relation* rammer den beste Vei. Forblivende med største Høiagtning

Min Høistærede Hr. *Conferentz* Raads
 tienstskyldigste Tiener
I. Langebek.

Khavn d. 28. Decb. 1770.

Udskrift:

Høiædle og Velbaarne
 Hr. *Conferentz* Raad *Hielmstjerne*.

Langebeks Andragende af 7. Januar 1771 paa Selskabets Vegne, om at Almanakprivilegiet, efter Bogtrykker Nic. Chr. Høpfners Død, maatte tilfalde Selskabet, findes trykt hos Werlauff, Det Kongelige Danske Selskab, S. 79—81. Sammesteds S. 84—86 findes trykt en fornyet „allerunderdanigst Promemoria“, dat. 4. Juli 1773 og vedrørende samme Sag, skreven af Langebek paa Selskabets Vegne. Hensigten med disse Andragender naaedes dog ikke.

Nr. 225.

28. Juni 1771.

TIL JOHAN HENRIK LIDÉN¹.

Høiædle, Min Høistærede Ven.

Forlad mig, om ieg ikke giver Dem den Titel, som Dem tilkommer, men De kan være vis paa, den aldrig kan være saa god, ieg jo ønsker Dem den langt bedre. Dersom ieg ikke havde læst Hr. Magisterens kjerlige Omdøme om

¹ Tidligere trykt i Ann. for nord. Oldkynd. og Hist. 1856. S. 372 ff. — Lidén var født 1741 i Linköping, blev 1765 Docent i Lærdomshistorien ved Universitetet i Upsala og Amanuensis ved det akademiske Bibliothek. 1768 rejste han udenlands, først til Kjøbenhavn, hvor han traadte i Forbindelse med Langebek, Suhm og andre danske Videnskabsmænd, siden videre. 1770 udnævntes han til Adjunkt i

mig i et Stokholmsk Blad¹, efterat De havde forladt Kiøbenhavn, skulde ieg snart troet, at De ganske havde forglemt mig. Men ach! Hvor blev Deres Venkab fornyet hos mig, da ieg fik Deres saa høistangeneme som uformodede Brev af 10. Nov. 1770. og det igienem en saa god og kiær Hand som Hr. *Archiater Dahlbergs*², ja med et Følge, som var saa særdeles velkommet for de daglige Venner, ieg sidder ibland, ieg mener min liden Bogsamling. Tak Kiære Herre for Deres Godhed, men hvormed skal ieg giengielde den? Det er mig overmaade kiært, at det har gaaet Dem vel paa Deres Reiser og efter Hiemkomsten i Fædernelandet. Men lad mig endelig snart vide, hvor De nu opholder sig, hvad Sysler De har, og om De har profiteret noget ved Deres nye Kongeskifte³ og efter Hans *Majestets* lykkelige Hiemkomst, hvorudi ingen Deres Ven skulde tage større Deel end ieg. Kommer De til Lund, skal det glæde mig, saa meget des mere som ieg da kan have Haab om at see Dem engang igien i Kiøbenhavn. Men kommer De til Upsala, kan De der bevise mig megen Venkab og Tieneste, og ieg anseer Dem allerede hos mig selv i min afdøde Vens Hr. *Brocmans* Sted.

Hr. *Magisteren* beder i sit Brev om *Nova Litteraria* fra Danmark, des verre, at ieg skal svare min Ven med Deres egne Ord, at det, her i Lærdoms Riget passerer, er meget lidet. Siden vi fik den ellers ædle Skriv- og Tryk-

Historien ved Universitetet i Lund; men Kronprins Gustav (III) vilde ikke slippe ham fra Upsala. Siden 1771 led han af Gigt, og denne Svaghed nødte ham senere til at tage Afsked. Han flyttede 1776 til Norrkøping. Døde 23. April 1793. Stiftede store Legater. (Sv. biogr. Lex. VIII, 100 ff.)

¹ Se foran S. 457. Ogsaa i Lidéns Dagbog omtales Langebek paa en meget sympathetisk Maade (s. Danske Saml. II, 328 ff.).

² Nils Dalberg (f. 1736 † 1820) var siden 1768 Livmedicus hos Kronprins Gustaf (III); 1781 blev han „Bergsråd“ (Sv. biogr. Lex. IV, 27 ff.).

³ Kong Adolf Frederik var død 12. Febr. 1771, hvorpaa Gustav III havde tiltraadt Regeringen.

Frihed, er hele vor *Nation* med eet bleven aldeles Politisk, og til deels saa ond, at her næsten intet tænkes, tales og skrives, end til Næstens Fornærmelse og til at vende op og ned paa alting. Begge Dele *practiseres* og alt for lykkeligen. Ieg tviler ikke paa, man jo hører og taler om vore Omstændigheder i andre Lande, men De kan aldrig forestille sig, hvad for en skreksom og sorigfuld Vinter vi har haft, og endnu er man ikke uden daglig Frygt og Fare. Ieg har Gud at takke, at ieg endnu ikke *directe* er rammet, men *indirecte*, og ved utallige Venners og brave Folks Ulykke, har ieg baade for Sind og Legem haft min fuldkomne Deel. Omendskiønt ieg ved disse daglige Bekymringer og dertil kommende Svaghed havde tabt al Mod og Lyst til Arbeid, saa har ieg dog, siden Sommeren begyndte, igien noget *recolligeret* mig, og foretaget mig, medens Liv og Kræfter ere der, at udgive noget af de Ting, ieg saa længe og mødsomligen haver samlet paa. Naar Tiderne ere verst, faaer man Lov at *agere desperat*. See her et *avertissement* om et stort Verk, som ieg med første vil give under Pressen¹. Det kommer an paa *Publici* Bifald og *Subscribers* Antal, om mit Forsæt skal naae Fremgang, thi anden Understytning kan ieg ikke vente. Ieg formoder, at Verket skal gjøre vor Norden nogen Heder og blive til Nytte i nordiske Historien. Lykkes dette, skal snart flere af mine længe paaarbeidede Verker følge efter. Ieg har tilsendt Herr *Stechau* i Stokholm endeel *exemplarer* af mine Anmeldelser, som ieg haaber han gjør sig Umag for at uddele. Og ieg gjør mig aldeles forsikret om Min Kiære Herres Redebonhed i at udbrede Kundskab om mit Forehavende til Liebhaveere ibland sine Venner og Bekiendte. Hr. *Cancelli* Raad *Bring*, nu *Lagerbring*, opholdt sig først paa Vinteren nogen Tid hos os, og var her endnu, da vore Bedrøvelser begyndte². Ieg troer

¹ *Scriptores Rerum Danicarum*.

² Det struenseeske Kabinetsregimente med Afskedigelser og Omkalfatringer paa alle Punkter.

dog ikke, han drog herfra misnøiet enten med os Danske i Almindelighed eller med min ringe Tieneste i Særdeleshed. Han har gjort sin *cour* saa vel hos os indtil vort unge Fruentimer, at de ønske snart at se ham igjen. Og kanske har vi endnu i Sommer den Lykke at see denne værdige Gæst, i fald han ikke i Politiske Begivenheder kommer til Stokholm. Hr. *Archiater Dahlbergs* Bekantskab var ieg særdeles vel nøiet med, og troer at have vundet en god Ven i hannem. Hr. *Treschow*¹. som De skriver om, er endnu ikke hjemkommen, han har i Vinter opholdt sig i *Wien*, men hvor han nu er, veed ieg ikke, dog troer ieg, at han snart kommer hjem. *De Concilio Lincopensi* veed ieg ikke nogen *anecdot* at meddele Dem; vi har alt for lidet *conserveret* fra saa gamle Tider, det er derfor ieg søger, efter min Formue, at redde det lidet, vi endnu har, fra Undergang. Hr. *Magisteren* skriver om et *Laur. Normanni Ms.*, som ieg eier²; Ieg har efterseet samme, det bestaaer mest af hans Breve til Lærde Mænd og nogle *Memorialer* til Kongen, dog ere der og nogle Græske og Latinske Vers, som gierne skal være til Tieneste. Ieg havde længe siden ladet dem afskrive, dersom ikke vore *critiske* Begivenheder havde lagt Glemsomhed i Veien for mange af mine Giøremaal. Hr. *Conferentz Raad Suhm* med sin Familie lever vel, og er nu paa Landet. Han er en lykkelig Mand og kan give hele Verden en god Dag. Han udgav i fior et Skrift om de Nordiske Folks ældste Oprindelse, og i Aar et andet om *Odin* og den Hedenske Gudelære i Norden, foruden andre smaa *piecer*, han imellem *amuserer publicum* med. Forekommer nogen af mine Bekjendte,

¹ Herman Treschow, siden Professor Theologiæ; døde 1797 som dansk Sognepræst ved Garnisonskirken i Kjøbenhavn, Medlem af Videnskabernes Selskab. Han gjorde sig fortjent ved at erhverve Orientalisten J. J. Reiskes Manuscripter til Suhms Bibliotek. Jvfr. Suhms Saml. Skr. XV, 124 ff.

² „Collectio Epistolarum Laur. Normanni, Prof. Upsalensis“ findes nu i Ny kgl. Saml. 1735, Fol. Lars Norman døde 21. Maj 1703, faa Uger efter at han var indviet til Biskop i Gøtheborg.

beder ieg venligst helse, og forbliver med en fuldkommen Tilgivenhed

Min Høistærede Herres
oprigtige og skyldigste tiener

Kiøbenhavn d. 28. Jun. 1771. I. Langebek.

P. S. De spørger, om den VI. Tome af *Atlas Daniæ* er udkommen, hvortil ieg maae svare Nei; De got Folk der ude i Hertugdomet har endnu ikke fra alle Stæder og Amter indsendt de fornødne Efterretninger; Ellers havde Verket længe siden været færdigt. Hr. *Professor Kall*¹ lader Dem venligst hilse.

Nr. 226.

Udateret.

TIL BOLLE WILLUM LUXDORPH.

Extract af min Reise-Journal.

Stetin.

1754. 27. Octobr. Om Eftermiddag, med *Prof. Oelrich*, besøgte den Reformerte Prest her paa Stedet, den lærde Herr *Perard*, som tillige er Kongl. Preusisk Hofprædiker og Medlem af Societeterne til Petersborg, Stokholm, Berlin, Bologne. London, Göttingen, Königsberg, Greifswald, Iena og Rochelle etc. En liden undersat Mand og noget corpulent, men som forekom mig at have nogen god *portion* af *vanitet*. Han er bleven adlet i sidste Tydske *Interregno* af Kongen i Polen og Churf. i Saxen som Rigs-*Vicario*. Har skrevet *Bibliothèque Germanique*, og eier selv et ret *propre* lidet Bibliothek af ny, kostbare og vel indbundne Bøger. Han visede mig af Sl. *Grams*, Geheime R. *Holsteins* og mange andre store og lærde Mænds Breve, som han havde *corresponderet* med. Han stod og i Brevvexling med *Madame Mazard* i Kiøbenhavn. Han er født i Paris, men taler Tydsck som en Indfødt, hans Frue

¹ Vistnok Abraham Kall, der siden 1770 var Professor. Denne havde som Bibliothekar forevist Lidén Universitetsbibliotheket under hans Ophold i Kbhvn. 1768 (Danske Saml. II, 325 ff.).

er Engelsk; hun tituleredes Ihr Gnaden, hans Søn kaldtes Junker, hans Døttre Frøuleins. Det staaer fornemt til i hans Huus. Vi passerede hele Aftenen der i et temmeligt Selskab. Der var og *Professor Maas*, og Regierungs Rath *Rapin* (med sin Frue), som er Søn af den bekjendte Engelske Historie-skriver, og er nu her *Curator* for den Franske Colonie etc. Hr. *Perard* tykkes at være kied af Stetin, og er halv sindet at sælge sit Bibliotek. Saavidt ieg kunde merke, stod det ikke rigtigt til med Financerne.

— — Ieg sender herhos en *billet* fra *Perard*, hvoraf sees Mandens Haand og Vaaben, og tillige den derudi nævnede *petite collection*, som videre oplyser nogle smaa Ting i Mandens Historie; Men alt dettè maae ieg bede at faae igien. Ieg tviler ikke paa, der jo handles og meldes om ham i mange lærde *Journaler*, ieg har og læst meget saadant, men har nu glemt, hvor det er.

Han var meget forlegen for at blive Medlem i det Kiøbenhavnske Videnskabers Selskab. Ved min Hiemkomst gjorde ieg mig hos Sl. Geh. R. *Holstein* megen Umag for ham og flere, som havde paalagt mig saadan *commission*, men man var da ei sindet at indtage udenlandske Medlemmer.

P. S. Hvor skal det gaa med den stakkels *Klarup*¹, som nu er udelukt fra alting? Kan der ikke optænkes et Middel at faa ham hiulpen, om det var til aldrig saa lidet?

Udskrift:

Høiædle og Velbaarne
Hr. *Conferentz Raad Luxdorff*.

¹ Det er den ovf. S. 216 omtalte Christen Findt Klarup, der døde 1779 som Kancellisekretær. I Skrivefrihedens Periode udgav han 1772 en anonym Pjece med Titel: Konge-Tanker. Første Bog (31 Sider). Heri læser han Kongerne Texten. Skriftet var myntet paa danske Forhold under Struensees Kabinetsregimente.

Nr. 227.

27. Juni 1772.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Ieg takker skyldigst for hosliggende, som ieg i Aftes glemte at sende med Deres Bud.

Følger nogle Ark af mine *Scriptores*, som ieg ikke troer Herr *Conferentz* Raaden har faaet.

Dersom det engang i følgende Uge eller den næst efter kunde falde beleiligt, vilde ieg give mig den Frihed at opvarte paa *Overød*, dog at det maatte skee uden al Væsen.

I Gaar Middag kom ieg først hiem fra Aastrup¹. Min *respect* til Naadige Fruen og den lille *Suhm*².

T. T.

I. Langebek.

Kh. d. 27. Jun. 1772.

Udskrift:

Hr. *Conferentz* Raad *Suhm*.

Nr. 228.

10. September 1772.

TIL PETER FREDERIK SUHM³.

Ieg har med Fornøielse igienemlæst *Schönings piece*⁴, og under gierne de Tyske Pralere alt, hvad de kan faae. Han kunde gierne sette sit Navn derunder, thi det falder let i Øinene, at han og ingen andre har skrevet den, i

¹ Langebek havde besøgt den ovf. S. 402 nævnte Stamhusbesidder Johan Bartholin Eichel, der i sin Tid havde været i hans Hus,

² Suhms eneste Søn, Ulrik Frederik Suhm, f. i Trondhjem 21 Nov. 1761, døde i Kbhvn. 3 Jan. 1778 (s. Suhms Saml. Skr. XV, 90 ff.).

³ Største Delen af Brevet er trykt i Nyerups Langebekiana, S. 60.

⁴ „Sigurd Sigurdsens Anmærkninger i et Brev til sin Ven over den 31te Deel af Allgemeine Welthistorie, forfattet af A. L. Schlözer.“ Sorø 1773. 8°. Langebek har kjendelig haft „*piecen*“ til Gjennemsyn, inden den blev trykt. Jvfr. L. Daae, Gerhard Schøning, S. 44 f.

hvilken Henseende det var bedre over alt at sette *Prof. Schøning* end Herr *Schøning*. En liden Erindring har ieg givet mig den Frihed at gjøre paa de Islandske *Annalers* vegne. De ere i sit Slags lige saa gode som de Russiske, og de ældste uden tvil lige saa gamle og kanskee ældere; men Skade at vi ikke har de ældste, uden igientagne af de nyere *Annalister*.

Ieg sender det øvrige af mit Verk¹, undtagen det sidste Ark, Titel, *Dedication* og Fortale *etc.*, som nu snart kan følge.

T. T.

I. L.

Kh. d. 10. *Septb.* 1772.

Dersom Hr. *Conferentz* Raaden har *observeret* nogle *errata*, kunde de kanskee komme med endnu.

Nr. 229.

20. Oktober 1773.

TIL JOHAN HENRIK LIDÉN².

Min Høistærede Herr *Adjunct*.

Ieg vidste aldrig, hvor ieg skulde finde Min Kiære Herre igien, førend ieg i Sommer af Herr *Hilffeling* fik høre, at Han for nærværende Tid opholder sig udi *Linkøping*. Men ieg beklager af Hiertet, at Min Vens Helbred intet indtil des havde forbedret sig³. Det skulde derfor usigeligen glæde mig, at ieg noget snart blev underrettet om, at nogen god Forbedring paa Helsen siden var forefalden. Men om ikke saa er, da bør og kan ieg ikke andet end anvende de allerbeste og oprigtigste Ønsker derfor. Deres Erindring er mig endnu saa kiær, at ieg gierne saae Dem i den mest ønskelige baade Helbreds og Æmbeds Stand. Men vi ere alle under den gode Guds Haand, det er alene Ham, som læger og som ophielper os.

¹ *Scriptores Rerum Danicarum mediæ ævi*. Tom. I.

² Tidligere trykt i *Ann. for nord. Oldkynd. og Hist.* 1856, S. 375 ff.

³ Se foran S. 492 Not.

Kiære Herr *Adjunct*, De har haft den Godhed for mig at forskaffe mig endeel *Subscribenter* paa mine *Scriptores Rerum Danicarum*, hvoraf nu 1ste og 2^{den} *Tomer* ere udkomne. Nu giver ieg mig den Frihed at tilsende Dem en Pakke, hvori er 1. *Exemplar* af første og 6. *Exempl.* af 2^{den} *Tome*. Af disse behager De selv at beholde som en liden Foræring eet *Exemplar* af begge *Tomer* i Betragtning af vort Venskab og den gode Tieneste, De har beviist mig. De øvrige 5. *Exemplarer* af den anden *Tome* bliver til at sælge til Liebhavere, hvert *Exemplarer* for 3. Rigsdaler 3. Mark Dansk *courant* efter værende *cours* betalt. Af disse fem kunde Hr. Biskop *Filenius*¹, som har faaet og betalt den 1ste *Tome*, bekomme eet *Exemplar*, Herr *Assessor Braad*², som og har faaet og betalt den 1ste *Tome*, bekomme et andet: De 3de overblivende kunde samles med 3. *Exemplarer* af 1ste *Tomen*, som ere deponerede hos Herr *Hilfeling* i Norkøping³, hvilke Herr *Adjuncten* kunde bevise mig den Tieneste at imod sit Beviis annamme til sig, for at overlade, for ovenmeldte *Priis exemplaret*, enten til *Subscribenter* eller andre Liebhabere. Det er mig berettet, at Hans *Excellence* Hr. Rigs Raad *Höpken*⁴ opholder sig i Egnen af *Norkøping*, og som ieg finder Ham ibland mine *Subscribenter*, kunde maaskee et *Exemplar* af begge *Tomer* hos hannem afsettes. Men skulde Min Kiære Herre befinde sig i den Tilstand, at De ikke kan være over saadan Forretning, udbeder ieg mig af Dem det Venskab, at De overdrager *commissionen* til en anden brav Mand, som kan besørge den til min Fornøielse. Ieg

¹ Petrus Filenius, Biskop i Linköping (f. 1704 † 1780).

² Henrik Braad (f. 1728 † 1781) tjente i mange Aar det svenske ostindiske Kompagni i Østasien, levede siden som Privatmand i Nærheden af Norkøping, interesserede sig meget for Lærdomshistorien (Sv. biogr. Lex., Ny Føljd, II, 237 ff.).

³ NB. Hr. *Hilfeling* i Norkøping er Stempel Mester ved *Hall-Manufactur*-Retten, hvis givne Beviis for *Exemplarierne* herhos følger. (Langebeks Anm.)

⁴ Om A. J. v. Höpken (f. 1712 † 1789) se foran S. 196.

skal ingenlunde findes enten Min Herre, eller hvem anden det forretter, utaknemlig. Pakken, som ieg har skrevet om, har ieg skikket over Malmø til Herr *Cancelli* Raad *Lagerbring* i Lund, og ombedet hannem befordre den til Linkøping ved nogen, som reiser op til Øster Gøtland.

Min *Compliment* beder ieg ved Tilfælde at anmelde til Hr. Biskop *Filenius*, Hr. *Lector Busser*¹, og om ellers nogen forekommer, som kiender mig. Naar mit Verk bliver videre bekiendt i Sverige, gad ieg vel vidst, hvad Bifald det finder hos Lærde og Liebhaveere, og om de har nogen Erindringer at gjøre derved. Ieg farer nu fort med 3^{die} *Tomen*, og haaber, om Gud giver Liv og Kræfter, at blive færdig dermed ved denne Tid om et Aar. Saasom de fleste *Subscribenter* holde sig op i Egnen af Stokholm og Upsala, saa sender ieg de fleste *Exemplarer* til Stokholm. Ieg har hidindtil været forlegen for en god *Commissionair* i bemeldte Hovedstad, men nu endelig ved en Vens Anviisning, kommen i Handel med en sikker og paalidelig Kiøbmand, som har paataget sig at *incassere* Pengene hos de Herrer *Subscribenter*. Det blev mig alt for fortredeilig, om ieg skulde lide noget kiendeligt Tab, da Verket er mig saa overmaade bekosteligt, og hver *Tome* kommer mig i alt ved 1300. Rigsdaler Dansk, hvortil længe i Plukkeviis skal samles.

Sluttelig bliver mit sidste Ønske som det første, at den gode Gud vil sette Dem i en fuldkommen Helbreds Stand, og længe derudi opholde Dem, Hvornæst ieg forsikrer om den oprigtige Hengivenhed, med hvilken ieg har den Ære stedsæ at fremleve

Min Høistærede Hr. *Adjunct*,
Deres tjenstberedskyldigste
Ven og Tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 20. *Octob.* 1773.

¹ Johan Benedict Busser, Lektor ved Gymnasiet i Linkøping († 1799).

Nr. 230.

2. August 1774.

TIL JOHAN ADOLPH STECHAU.

Min Høistærede Herr *Stechau*.

Dersom De ikke igiennem Herr *Finsen*¹ og andre undertiden fik høre, at ieg endnu er til, maatte De troe, at ieg længe siden var død, efterdi De i nogle Aar intet Brev har seet fra min Haand, da De dog en og anden gang har bærret mig med Skrivelse, som ieg nu paa eengang allerskyldigst takker for. Det Skrift, som ieg udgiver, og andre Forretninger holde mig i bestandigt Arbeide, saa at ieg imod min Villie ofte forsømmer andre Pligter. Men De maae forlade sig til, at, saa lidet ieg nogen Tid forglemmer Deres Salige Hr. Broder, saa lidet glemmer ieg og Dem, om nogen Leilighed gav sig, hvorved ieg kunde vise Dem min oprigtige Velvillie. Da der nu falder en saa beqvem Skibsleilighed herfra til Stokholm, giver ieg mig den Frihed at sende Dem, til en liden Prøve af mit Venskab og til en Erindring af mig, den 1ste og 2^{den} *Tome* af mine *Scriptores Rerum Danicarum*, et Verk, hvortil mine gode Venner i Sverige ikke lidet har *contribueret*, som ieg ved alle Tilfælde skal erkiende. Og kan Min Kiære Herre fremdeeles bidrage noget enten dertil eller til min *Diplomatiske Samling*, da vil De vist gjøre mig sig endnu meget mere forbunden. Den 3^{die} *Tome* af dette mit Verk bliver færdig nu i *September* Maaned, saa at den kanskee endnu i dette Aar kan komme til Stokholm.

¹ Den tidligere (S. 345) nævnte Hans Finsen havde 1772 opholdt sig en Tid i Stokholm, hvor han havde gennemgaaet de derværende oldnordiske Haandskrifter. Han ydede Bidrag til *Scriptores Rerum Danicarum* og erhvervede sig betydelige Fortjenester ved Supplering og Udgivelse af sin Faders, Biskop Finnur Jonssons „*Historia ecclesiastica Islandiæ*“. Senere blev han Faderens Eftermand som Biskop i Skalholt, hvor han døde 1796.

Hr. *Finsen* er i denne Sommer reist til Island at besøge sin gamle Fader, Biskop *Finner Ionsson*, og ventes nu om en Maanedes tid her tilbage. Han er bleven *Secreterer* udi den Kongl. *Commission*, som besørger *Arnæ Magnæi* lærde Stiftelser, og faaer derfor en anstændig aarlig *gage*. Før han bortreiste, har han formodelig tilskrevet Hr. *Stechau*, at bemeldte *Commission* lod Dem meget betakke for de tienester, Min Herre har beviist den med de tilsendte *Specimina* og deslige, og derfor til en liden Erkiendtlighed sender Dem et *Exemplar* af *Kristni-Saga*, som er første Prøve af *Commissionens* Bestræbelse. De finder samme indlagt i *pacquen* hos mine *Scriptores*. *Commissionen* lader nu en anden gammel *Saga* af *Gunlaug Ormstunge* trykke, som snart bliver færdig. Imidlertid arbeide vore lærde Islændere paa flere deslige.

Det *Pacquet* med nogle gamle Breve udi, som Sl. *Brocman* havde uden paa skrevet til mig, hvilket Min Kiære Herre længe siden har sendt mig, bekom ieg rigtigt. Men min Sl. Ven havde lovet mig, at mine egne Breve til ham skulde efter hans Død findes i et forseiglet *Pacquet* og blive mig tilsendte. Er samme aldrig kommet for Dagen siden? Min Herre gjør mig en Tienst, om De kan skaffe mig et *Exemplar* af *Incerti Scriptoris Sveci Chronicon*, som den gamle *Celsius*¹ in 8vo har udgivet. Ieg har selv haft *piecen* meget smukt *conditioneret*, men den er ved et Udlaan aldeles bortkommet. Falder der i Stokholm nogen *auction* for, hvori findes nogen betydelig Samling i *Antiqv.* og *Historia patriæ*, da hav den Godhed at sende mig *Catalogum*. Ved Tilfælde beder ieg at give mig Underretning, om der i disse sidste Aaringer ere fra Landmäter *Contoïret* udkomne nogle nye Karter, hvilke og hvad de koste? — —

Endnu maae ieg gjøre Min Herre nogle Spørgsmaal: Hvo har nu *Archivi* gamle Pergaments Breve om Hænder?

¹ Olof Celsius d. æ. (f. 1679 † 1756), theologisk Professor og Domprovst i Upsala. Det nævnte Skrift udkom 1705.

Mon man endnu ikke har fundet *Bosjø Klosters Breve*, som ikke vare at finde, da ieg var ieg i Stockholm? Udi *Catalogo* over Skaanske Brevene saae ieg et af *Ottone Cardinale An. 1230.*, som ieg sær gjerne vilde haft *Copie* udaf, men det var da ikke at finde. Skulde Min Kiære Herre ved leilighed kunne skaffe mig en Afskrift deraf, vilde ieg derfor være ganske taknemlig. I øvrigt forbliver ieg med al Høiagtning

Min Høistærede Herr *Stechaus*
 tjenstberedskyldigste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 2. *Augusti* 1774.

Nr. 231.

30. September 1774.

TIL JOHAN ADOLPH STECHAU.

Min Høistærede Herr *Stechau*.

Ieg takker for Min Herres meget kiære Brev af 6. *huius*, og fornøier mig over, at min liden Skienk af *Scriptores Rer. Danic.* har været Dem behagelig. Formodeligen vil det ei heller mishage Dem, at ieg herhos sender den 3^{die} *Tome* af samme Verk, udbedende mig intet andet derfor end Deres kiærlige Erindring. Ieg tviler intet paa, at, om Dem noget gammelt, som kunde pryde denne min Samling eller mit *Diplomatiske* Verk, skulde forekomme, De jo paatager sig Møden at afskrive mig det med Deres sædvanlige *accuratesse*, forsikrende Dem til, at ieg ikke skal forlange Deres Arbeid for intet. Skulde *Archivi* gamle Breve engang komme i Ordning paa Slottet, bleve der ibland mange, som kunde være mig nyttige. — —¹

Herr *Finsen* har i denne Sommer giort en Reise til Island for at besøge sin gamle Fader Biskop *Finner Ionsen*, og er endnu ikke kommen tilbage, men ventes alle Dage.

¹ Langebek skriver paany om Kardinal Ottos og Bosjø Klosters Breve.

Saasnart han kommer, skal ieg bede hannem underrette Min Herre om Sammenhænget med de Bøger, som han haver tiltænkt Dem. Han er en *honnet* Mand, og lover vel ikke andet, end han og holder, naar alene Pakken ikke er kommen i urette Hænder.

Til *Commissionen* over *Legatum Magnæanum* har ieg efter Forlangende anmeldt min Herres Tak for *Kristni Saga*, og formoder, de ogsaa sender Min Hr. *Stechau* et *Exemplar* af *Gunlaug Ormstunges Saga*, som nu snart kommer ud. Her arbeides og paa *Hungrvaka* og flere deslige gamle Islandske Historier. Ieg takker for Efterretningen om Provincie-Karterne, deribland ønskede ieg at vorde nærmere underrettet om den öfver Länderne kring Østersjön, som ieg neppe kiender, ligeledes om de *special* Karter over Stæderne i Østergötland ere andre end dem, man finder i en og anden *Disputation*. Kunde Hr. *Maselli*, Grænsekarter faaes særskilte, vilde ieg gjerne have dem i min Samling, endskiønt ieg har dem i *Wet. Acad. Handlinger*. *Incerti Script. Chronicon* tager ieg gjerne imod, saadant som det er. At sende det med Posten, er for kostbart, kan derfor gjerne beroe, indtil Leilighed faldt med nogen Reisende, da og de beste *Auctions Cataloger* kunde medfølge. *Salvii* har ieg faaet af Hr. *Svederus*¹, men finder ikke meget derudi, som mig fattes. Iøvrigt har ieg Æren stedse at forblive

Min Høistærede Herres
meget forbundne tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 30. *Septemb.* 1774.

Udskrift:

Til Herr *Secreterer Stechau*
udi *Stokholm.*

¹ Om Lars Salvius se foran S. 195. Magnus Svederus var akademisk Boghandler i Upsala; senere blev han Feltprovst.

Nr. 232.

3. Februar 1775.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

P. M.

Ieg sender herhos Efterretningen om *Robertus Elgen-*
*sis*¹, som ieg gierne ønskede blev indført i de *Londonske*
Gazetter.

Begge *Scherers*² Breve følger herhos tilbage. Naar
Hr. Kamerherren skriver, beder ieg flittig hilse, og lade
vide, at ieg nu har i trykken den 4de *Tome* af *Scriptores*
Rer. Danic.

Ieg seer af hans ene Brev, ligesom han med *Capt.*
Nolken skulde have sendt *Exemplarer* af *Nestor* til os
alle. Er saadant nogen tid ankommen?

Ieg er ellers vred paa *Nestor*, fordi han slet intet
underretter os om de mange Giftermaal og anden *connexion*,
som saa mangfoldige har været mellem de Russiske og
Nordiske Hoffer. Ieg var *capable* at give *Schlösser*³ et
Ørefigen, fordi han har gjort saa meget Væsen af *Nestor*.

¹ Jvfr. Vita S. Canuti Ducis, auctore Roberto, Elgeni Episcopo
(Scr. Rer. Dan. IV, 256–61). I den nyeste Tid er det konstateret,
at Elgenensis er en urigtig Læsning for Elyensis. Robert af Ely var
ikke Biskop, men vistnok Munk (s. H. Olrik, Danske Helgeners Levned,
S. 349 ff.).

² Johan Benedict Scherer (f. 1741) var Attaché ved det franske
Gesandtskab i St. Petersborg. Paa sine diplomatiske Rejser havde
han besøgt Kjøbenhavn og gjort Bekjendtskab med danske Videnskabs-
mænd. Han havde udgivet „Des heiligen Nestors und der Fortsetzer
desselben älteste Jahrbücher der Russischen Geschichte vom Jahre 858
bis 1203. Aus dem Russischen übersetzt und mit Anmerkungen ver-
sehen“ (Leipzig 1774). Senere udgav han „Nordische Nebenstunden.
Drei Abhandl. über alte Geographie, Geschichte und Alterthümer des
Nordens. 1. Th.“ (Frankfurt a. M. 1776). Jvfr. Allgem. Deutsche Bio-
graphie XXXI, 103 f.

³ Den bekjendte Historiker og Publicist August Ludwig Schlözer
(f. 1735 † 1809). Han havde 1768 udgivet „Probe russischer Annalen“.
Mange Aar senere udgav han „Nestors Russische Annalen“ I–V. Gött.
1802–9.

Det er sandt, han har sin *merite*, men hvad kommer han imod *Snorro Sturleson* og *Saxo*? Blev han oplyst med solide *Noter* og *Commentarier*, kunde han gøre os Nytte.

Om de Forandringer i Holsten er det mig umueligt at give Efterretning. Hr. Kamerherren faaer deri at *addressere* sig til *Conf. R. Carstens*¹, som har haft med alting at bestille.

Kh. d. 3. Febr. 1775.

I. Langebek.

Ieg kan hilse fra *Lagerbring*, som ieg fik brev fra i Aftes.

Nr. 233.

11. Marts 1775.

TIL HENRIK HIELMSTIERNE.

P. M.

Ieg holder for, at *Deichmans piecer* kan fortjene at indføres i *Societetets*² Skrifter. Formodentlig seer han dem og hellere der anbragt, end at give dem til det *Typografiske Selskab*³, med mindre det var et heelt og sammenhængende Verk.

Det Forslag om *correspondenter* i Provincerne synes mig har været i *ventilation* tilforn; det kunde kånsee have sin Nytte, og da kunde *Assessor Essendrup*⁴ blive en nyttig Mand, men om han *distingverede* sig ved nogen værdig *piece* at indsende, var det kånsee bedre at antage ham til Medlem.

¹ Se foran S. 120.

² Videnskabernes Selskab, hvis mangeaarige Sekretær Hielmstierne var, indtil han 1776 blev Selskabets Præses.

³ Dette Selskab, hvis Formaal især var at sørge for, at fraværende Forfatters Arbejder bleve anstændig trykte og eventuelt, om Forfatteren gav sit Samtykke dertil, underkastede en kritisk Revision med Hensyn til Indhold og Stil, bestod fra 1772 til 1781. (Jvfr. Geneal. og biogr. Archiv S. 269. N. M. Petersen, Bidr. til d. danske Lit. Hist. V, 1, 23. Berl. Tidende 1781, Nr. 58 og 88.)

⁴ Jens Essendrup (f. 1723 † 1801), Assessor i Oberbergamtet paa Kongsberg (s. Nyerup, Lit. Lex., S. 156).

Guld-Kongen kan vel ikke være andet end en Guld-stuffe, Guldklump, eller nogen saadan Levning af det i Norge forhen drevne Guldverk. Ieg undres, at samme ikke er kommen i Kunstkammeret. Men kanskee var det bedre, at den til en ævig Erindring for det Norske Guldverk ud-myntedes i Ducater, med en *Inscription*, som gav tilkiende, hvoraf det var.

De tvende *Deichmans* forige *piecer* følge nu tilbage¹. Ieg holder dem for meget *curieuse*, og vel værde at blive bekendte, men Karterne vil vel blive for kostbare at lade stikke.

T. T.

D. 11. Mart. 75.

I. Langebek.

Udskrift:

Høivelbaarne

Hr. Conferentz Raad *Hielmstjerne*.

Nr. 234.

17. Juni 1775.

TIL CARL GUSTAF GOTTFRIED HILFELING².

Høistærede Herr *Hilffeling*³.

Med megen Fornøielse læste ieg Deres kiærkomne Brev af 7. *huius*, som først i forgaars kom mig til hande, hvorfor ieg ikke før i Dag har kunnet besvare det; frygter derfor, at mit Svar ei kommer betids nok til Cimbrishamn,

¹ C. Deichmans Afhandlinger om de norske Bjergværker findes trykte i 11te Bind af Kbhvnske Vid. Selsk. Skrifter.

² Tidligere trykt i Ann. for nord. Oldkynd. og Hist. 1856, S. 377 ff.

³ Arkiv- og Antikvitetstegneren C. G. G. Hilffeling, der ofte er nævnt i det foregaaende, var født 1740. Endnu 1785 gjorde han paa den danske Regjerings Bekostning en Rejse i Skaane og Bleking for at aftenne Fortidslevninger. Han nød senere en lille Pension fra Danmark. C. Molbech besøgte ham 1812 i Sköfde i Vester-Götland og giver i sine Rejsebreve en sympathetisk Skildring af ham. Han døde 1823. (Sv. biogr. Lex., Ny Följd, V, 195 ff. Molbech, Breve fra Sverrige I, 343 f.). En sagkyndig Dom over hans Tegninger af Runestene findes i Professor L. Wimmers Univ.-Program 1895: „Om Under-søgelsen og Tolkingen af vore Runemindesmærker“, S. 65.

inden De forlader samme Egn. Det er mig meget kiært, at De allerede har udrettet noget godt, hvoraf ieg formoder, at den øvrige Reise ikke vil blive uden Frugt. Ieg tviler ikke paa, De jo gjør Dem al Umag med det Kivikske Monument, og skulde der være noget usædvanligt ved omliggende Egns Situation at agte eller besønderlige Traditioner og Navne paa Høie, Marker, Byer, Steder der omkring, da vær saa god nøie at antegne det, og hvornær bemeldte Kivik og Monument ligger indtil Stranden, og om Dybet der har været til Indsegling.

Hvad de gamle Mynter angaaer, da har De meget fornøiet mig med de allerede indkiøbte, og ieg takker skyldigst for den tilsendte Prøve. Ellers bifalder ieg aldeles Deres Beslutning at forvare hos sig selv det rareste og beste, indtil vi samles, thi man kan ikke altid lide paa Posternes rigtighed. Min Kiære Herr *Hilffeling*, ieg holder Dem for en Skjønnere af deslige Rariteteter, vilde derfor nødigt, at Dé lod noget gaae fra sig, som kunde være værdt at samle paa; og som ieg troer Dem til, at De ikke gjør unyttige Udgifter, saa vil ieg ikke heller, at De sparer, naar noget rart og selsynt kan bekommes. Ieg skulde ikke tvile paa, at jo Herr *Cancelli* Raad *Lagerbring* efter min Anmodning *assisterer* med Penge, naar min medgivne *Casse* ei længer rækker til.

Naar De kommer ind i Jerrestadherred, vil De formodentligen finde noget at iagttage ved Gladsaxe, Glimminge, Tommarop, som har været et Kloster, *etc.* I Cimbrishamns Kirkegaards Muur skal være en Runesteen. Ieg maatte gjerne vide, hvorfra Cimbrishamns Aa kommer, og hvor nær Landsbyen Cimbris ligger ved Staden, ligesom om der ved Tomarop findes *rudera* af Staden og Klosteret, og hvortil Eiendommen nu bruges. Formodentlig kommer De og denne Gang til Egnen af Ystad, men det bliver vel best ganske at absolvere et Herred efter det andet. De Kirker, som ligge nærmest omkring de gamle Herregaarde, maatte vel nøiest betragtes for Ligstenes og deslige Monumenters skyld. Men ieg overlader alting til Deres eget gode

Overlæg, og formoder, at De undertiden kaster et Øie i min medgivne *Pro Memoria*¹. Naar Leiligheden er, da vær saa god at skrive mig oftere til, og underret mig om forekommende Merkværdigheder. Deres Hustru og lille Søn skal ieg hilse fra, som samtlig befinde sig vel. I det øvrige forbliver

Min Høistærede Herr *Hilffeling*
Deres beredvilligste tiener
I. Langebek.

Kiøbenhavn d. 17. *Iunii* 1775.

Nr. 235.

22. Jul 1775.

TIL CARL GUSTAF GOTTFRIED HILFFELING².

Høistærede Herr *Hilffeling*.

Deres Skrivelse af 11. dennes var mig saa meget mere kiærkommen, som ieg begyndte at frygte for, efter saa lång tid ieg intet har hørt fra Dem, at De enten var bleven syg, eller paa anden Maade kommen noget til, i hvilken Tanke ieg snart maatte bestyrkes, da De heller ikke har skrevet Deres Hustru til, som har været heel urolig og bedrøvet. Men saasnart havde ieg ikke bekommet Deres brev, før ieg sendte det hen og glædede hende med at see og læse det. Deres Søn var forleden noget upasselig, men er kommen sig igjen, og var her i Mandags hos mig med Pigen. Det er mig kiært, at De har gjort sig Umag med det Kiviske Monument³, og at De allerede er *avanceret* et par

¹ Denne Anvisning for Hilffeling om, hvad han især skulde være opmærksom paa, findes aftrykt i Ann. f. nord. Oldk. og Hist. 1856, S. 381 f.

² Tidligere trykt i Ann. f. nord. Oldk. og Hist. 1856, S. 379 ff. Det er det sidste Brev, der haves fra Langebeks Haand. Han døde ikke længe efter, den 16. August 1775.

³ Om dette mærkværdige Mindesmærke fra Oldtiden, som Langebek længe havde interesseret sig for, kan henvises til Sven Nilsson, Skandinaviske Nordens Ur-Invånare. 2. Upl. Bronsåldern. S. 2 ff.

Herreder igiennem; men De har glemt at tilmelde mig, om De har været lykkelig at finde nogen gamle Monumenter i Kirkerne, som ieg dog længes efter at blive underrettet om. Omendskiønt ieg vel seer, at Omkostningen, som ieg giør baade her og der, vil blive temmelig drøig, saa vil ieg dog hellere, end at bryde af paa Halvveien, at De overfarer saa langt De endnu paa en 6. Ugers Tid kan afsted komme, medens Sommeren og det gode Veirligt vil tillade sligt Arbeid uden for stor Besværlighed. Ieg vil formode af Deres Flid og Oprigtighed, at De bringer mig tilbage *Valuta* for mine Udgifter, at ieg ikke enten skal fortryde at have begyndt derpaa, eller en anden Gang afskrekkes fra at fortfare med saadant Foretagende, som næsten er for stærkt for privat Regning. Men *enfin!* naar ieg bliver fornøiet, saa er alting got. Skulde Hr. *Cancelli* Raad *Lagerbring* giøre nogen *difficultet* ved Penge *remiss*, da vær saa god strax at lade mig det vide, at ieg paa ny kan skrive hennem til derom. Ieg takker for tilsendte Tegning af gamle Mynter, og vil bede, om flere forekommer, som ikke kan faaes *in Natura* for Penge, at De da har den Godhed paa samme Maade at aftegne dem. Skulde nogen af dem ved Tomerup fundne kunde erholdes for Betaling, vilde ieg gjerne have et *exemplar* af hver *different* Stykke, dog ikke at betale alt for skamløst dyre. Der er vel intet Guld imellem, eller ere de alle i Sølv eller ringere Metal? Kommer De over noget besynderligt rart, da lad ikke for mange see og vide det: der kunde kanskee komme flere stærke Liebhaveere eller møde andre Omstændigheder, som kunde giøre Hinder i det begyndte. I det øvrige ønsker ieg fremdeles god Helbred, got Veir og god Lykke til at opspøre noget, som kan behage mig, forblivende stedse

Min Høistærede Herr *Hilffeling*
Deres tjenstberedvilligste tiener

Kiøbenhavn d. 22. *Iulii* 1775.

I. Langebek.

J. Langebeks Segl.

Quid peregrinari iuvat et cognoscere multa,
Nā. praesens patriae spes erit inde lucri.

Maximus at questus, reducis quò gaza superbit,
Est veri civis verus amor patriae .

Dignus gente suâ curis sic externa visit
KLEVIUS, ut patriam, quò redametur, amet.

Viro Nobilissimo gloriæ patriæ studiofissimo, Thorkillo
Klerio, S. R. M. Dan. & Norv. in Suprema Curia Justitiæ, ut et
in Cancellaria Danicæ, Secretario, fautori meo amicissimo,
simplici mente scripsi Langebekk.

Havniæ d. XIX. Jun.
MDCCXII.

EFTERSKRIFT.

I det foregaaende er meddelt næsten alle af Langebek skrevne Breve, som nu have kunnet findes. Med stor Velvillie have Forstanderne for de forskjellige Arkiver og Bibliotheker her saa vel som i Norge og Sverig ladet anstille Undersøgelser for at bidrage til Fuldstændiggjørelsen af nærværende Samling. Alligevel er det sandsynligt, at Breve fra Langebek senere kunne komme for Dagen, som ikke have kunnet benyttes ved denne Udgave. Just i de Dage, da foranstaaende Samling var afsluttet, fandtes i det Kgl. Bibliothek nogle flere Breve fra Langebek til Rostgaard, henhørende til Aaret 1743, fra hvilket Aar der allerede forud havde saa mange af lignende Art. Havde disse nys fremkomne Breve tidligere været tilstede, vilde nogle af dem vel være blevne medtagne; men nu er der formentlig ikke Grund til at udgive dem som Tillæg til Samlingen, da Indholdet ikke er af megen Vægt, og de samme Emner ere behandlede i de alt meddelte Breve. De handle saa godt som udelukkende om Dagens Nyheder og om Kommissioner, som Langebek besørgede i Kjøbenhavn for Rostgaard¹.

¹ Størst Interesse have vel følgende Ytringer i et Brev, dat. Khvn. d. 18. *Julii* 1743: „Hvad Nyt angaaer, da siger man, at Geheime Raad *Berckentin* hver dag ventes hjem, og at Greve *Thessin* i indkommende Uge skal komme her som Svensk *Ambassadeur*. Floden ligger stille, man siger, at der af al Magt rustes ud paa Resten; men

I Norsk historisk Tidsskrift II (1872), hvor Dr. L. Daae har meddelt Uddrag af en Dagbog over „Jacob Langebeks første Besøg hos Frederik Rostgaard“, omtales (S. 298), at der da nys, ved en Revision af Christiania Universitets-Bibliotheks Haandskrifter, blandt Revisor Halvor Andersens Papirer var fundet „en stor Del Langebekske Breve, Dokumenter og Vers“. En lille Samling saadanne Arkivsager er fra Christiania stillet til vor Raadighed ved Udgivelsen af nærværende Brevsamling, med Bemærkning om, at der ikke var mere at finde. Mulig vil der da ved en senere Lejlighed komme mere for Dagen. Men maaske har det meste af, hvad der nu savnes, bestaaet af Breve til Langebek, og af saadanne findes der allerede mange i det Kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn; men til disse er der i nærværende Samling kun taget Hensyn, for saa vidt de kunde oplyse et og andet i Langebeks egne Breve, der trængte til Forklaring. Omfanget af Langebeks egne Breve er jo nemlig saa stort, at der af Hensyn til vort Selskabs indskrænkede Midler maatte anvendes Sparsomhed. For at begrænse Samlingens Omfang er der derfor i en Del Breve (særlig i dem til Rostgaard og Brocman) paa sine Steder foretaget ret betydelige Forkortelser, betegnede med — — uden Hensyn til, om de udeladte Stykker vare længere eller kortere. Disse Udeladelser, som Forholdene have krævet, ville dog formentlig ikke efterlade noget føleligt Savn, ligesaa lidt som Udskydelsen af nogle ubetydelige Breve.

Ved Udarbejdelsen af Anmærkningerne vedrørende de i

hvortil den skal bruges, veed ingen. Mange spaaer os om de bedrøveligste tider; men Gud raader dog, som veed at gjøre merkelige Forandringer i de Allervisestes store og hemmelige Anslag. Her siges, at endeel store *publique capitaler* skal til førstkommande 11. Dec. indtages i Hans Kongl. Majsts. *Cassa*. Her skal være ankommen et Engelsk Skib, som siges at have en stor Deel Sølv inde; men hvortil det skal bruges, vides ikke. Om *Justitz Raad Worm* er gandske død nu, veed ieg ikke til visse; forgangen var han halvdød fra neden af, han har piintest langsom og ligget længe syg.“ (Det er Michael W., Borgmester i Kjøbenhavn, om hvem der er Tale. Han døde 15. Aug. 1743.)

Brevene forekommende Personer og Forhold har Udgiveren haft god Bistand af vort Selskabs Sekretær, Hr. Arkivar, Dr. C. F. Bricka, og af Hr. Sognepræst A. T. Jantzen i Gjentofte. Men Regelen, man har haft for Øje, har været: i størst mulige Korthed at meddele det nødvendigste.

Paa Grund af den forcerede Trykning af 1ste Halvbind, der ønskedes fuldendt inden Selskabets 150-Aars Jubelfest, 8. Januar 1895, er der desværre indløbet flere Trykfejl i de første Ark, end ønskeligt, dog neppe nogen, der forstyrrer Meningen. En Fortegnelse over alle de bemærkede „*errata*“ følger.

Endnu kan bemærkes, at de bevarede Breve fra Langebek er meget ulige fordelte. Af hans overordentlig talrige Breve til Rostgaard haves, paa et Par Undtagelser nær, nu kun de fra Aaret 1743. Medens Brevene til Suhm, Deichman og Brocman for en stor Del ere bevarede, savnes ganske Brevene til Oluf Bruun, Peter Fogh, Benjamin Dass, Gerhard Schøning og andre, med hvem Langebek vides at have staaet i Brevvexling i kortere eller længere Tid.

Saaledes som Samlingen nu foreligger, vil den ikke desto mindre give et godt Indblik i Langebeks arbejdsomme, til den historiske Videnskab viede Liv og i hans grundhæderlige, tjenstvillige Karakter. Særlig Opmærksomhed fortjene uden Tvivl de ret talrige Vidnesbyrd, Brevene indeholde, om Langebeks Forbindelse med svenske Videnskabsmænd. Langebek var, trods nogen, godt skikket til at bygge Bro over det Svælg, som fordums Krige og Misforstaaelser havde uddybet mellem Folk, der forøvrigt havde og have saa meget tilfælles.

Lynby, 8. Maj 1895.

H. F. R.

RETTELSER.

- S. 1 Lin. 9 f. o. takssigelse, læs: taksigelse.
- 12 - 12 f. n. Gullaud, læs: Gulland.
 - 15 - 14 f. o. Gierniuger, læs: Gierninger.
 - 18 - 7 f. n. Fielstrup, læs: Fielsted.
 - 20 - 21 f. o. Aarsagea, læs: Aarsagen.
 - 27 - 10 f. o. bendes, læs: hendes.
 - 38 - 13 f. n. 35te, læs: 33te.
 - 40 - 9 f. o. Chamerean, læs: Chamereau.
 - 40 - 1 f. n. Kollerup, læs: Kallerup.
 - 42 - 7 f. n. tre Maaneder, læs: en Maaned.
 - 51 - 7 f. n. Kjøbenhavu, læs: Kjøbenhavn.
 - 68 - 6 f. o. hehagelig, læs: behagelig.
 - 79 - 7 f. n. Stedct, læs: Stedet.
 - 83 - 3 f. n. Schwartzkopf, læs: Schwartzkopf.
 - 85 - 3 f. o. Confirmation, læs: Confirmation.
 - 89 - 14 f. o. Paulli¹, læs: Paulli².
 - 91 - 18 f. o. Rus-and, læs: Rus-land.
 - 91 - 3 f. n. Selskah, læs: Selskab.
 - 151 - 7 f. o. sædvanling, læs: sædvanlig.
 - 153 - 6 f. o. Polske-Ungerske, læs: Polske, Ungerske.
 - 156 - 4 f. n. præcique, læs: præcipue.
 - 163 - 12 f. n. Føieligbed, læs: Føielighed.
 - 199 - 16 f. o. knnde, læs: kunde.
 - 201 - 2 f. n. . . de der, læs: Side der.
 - 242 - 4 f. n. senerc, læs: senere.
 - 264 - 20 f. o. Barlholinus, læs: Bartholinus.
 - 309 - 1 f. n. S. 86 ff., læs: S. 84 ff.
 - 362 - 3 f. n. S. 189, læs: 180.
 - 383 - 1 f. n. Carl, læs: Vilhelm.
 - 441 - 12 f. o. resolntiou, læs: resolution.
 - 454 - 7 f. o. subsidia, læs: Subsidia.
 - 458 - 7 f. n. Nr. 207, læs: Nr. 209.
 - 490 - 20 f. o. secula, læs: secula.
-

Brevene ere hentede fra følgende Bibliotheker
og Arkiver.

Det st. Kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn: Nr. 1. 3—48. 50. 51.
55. 61—3. 65. 69. 70. 75. 76. 78. 80. 81. 85. 88—93.
95—7. 99. 102. 103. 109. 111. 113. 116. 120. 121.
124. 126. 129. 137—45. 147—53. 155—7. 159. 162.
163. 165—74. 177—83. 185—7. 190. 192—3. 195—
201. 203—11. 213—8. 221. 226—8. 230—3.

Rigsarkivet i Kjøbenhavn: Nr. 53. 54. 56—60, 72. 73. 83.
84. 86. 87. 105. 106. 108. 114. 119. 132. 146. 154.
158. 160. 212. 222—3.

Manuskript-Samlingen paa Ledreborg: Nr. 52. 131. 161.

Universitets-Bibliotheket i Christiania: Nr. 224.

Det Deichmanske Bibliothek i Christiania: Nr. 64. 66—8. 71.
74. 82. 94. 100. 104. 107. 110. 112. 117. 118. 122.
123. 125. 130. 133—5. 184. 189.

Det Kgl. Bibliothek i Stockholm: Nr. 164. 220.

Universitets-Bibliotheket i Upsala: Nr. 98. 101. 127. 128. 136.
194. 225. 229.

Universitets-Bibliotheket i Lund: 175—6.

Trykte Skrifter: Nr. 2. 49. 77. 79. 115. 188. 191. 202. 234—5.

Anm. De Numere, som ere mærkede med *, ere aftrykte efter
Koncepter eller Afskrifter.

FORTEGNELSE

over

de Personer, til hvem Brevene ere skrevne.

- Ancher, Peder Kofod. Nr. 202.
Arnkiel, Michel. Nr. 25.
Biörnstierna, Magnus Olof. Nr. 194.
Bohne, Mads. Nr. 6.
Bring, se Lagerbring.
Brocman, Nils Reinhold. Nr. 138. 139. 141—2. 144. 147.
149—53. 155. 157. 159. 162—3. 166. 168—74. 177—
83. 185—7. 190. 192—3. 195—201. 203—11. 213—20.
Carstens, Adolph Gotthard. Nr. 62. 63. 69. 70.
Christian VI. Nr. 4. 53. 54.
Danske Selskab. Nr. 55.
Deichman, Carl. Nr. 64. 66—8. 71. 74. 82. 94. 100. 104.
107. 110. 112. 117. 118. 122. 123. 125. 130. 133—5.
184. 189.
Frederik V. Nr. 56. 57. 59. 60. 72. 73. 83. 86. 87. 105.
108. 114.
Gram, Hans. Nr. 2. 51.
Harboe, Ludvig. Nr. 33.
Henrichsen, se Hielmstjerne.
Hielmstjerne, Henrik. Nr. 9. 19. 24. 30. 50. 191. 224. 233.
Hilfeling, Carl Gustaf Gottfried. Nr. 234—5.
Hofman, Hans. Nr. 22. 23.

- Holstein, Johan Ludvig. Nr. 49. 52. 58. 84. 93. 97. 102.
103. 106. 119. 131. 132. 137. 146. 148. 154. 158.
160—1.
- Jessen, Erik Johan. Nr. 126.
- Kamp, Oluf. Nr. 18.
- Kleve, se Klevenfeldt.
- Klevenfeldt, Terkel. Nr. 5. 7. 14. 88—92. 95. 96. 99.
- Lagerbring, Sven. Nr. 115.
- Lidén, Johan Henrik. Nr. 225. 229.
- Luxdorph, Bolle Willum. Nr. 77. 79. 226.
- Ortved, Truels. Nr. 20.
- Rostgaard, Frederik. Nr. 1. 3. 8. 11—3. 15—7. 21. 26.
27—9. 31. 32. 34—48.
- Sommelius, Gustaf. Nr. 175—6.
- Stechau, Johan Adolf. Nr. 221. 230—1.
- Suhm, Peter Frederik. Nr. 61. 65. 74—6. 78. 80. 81. 85.
109. 111. 113. 116. 120. 121. 124. 129. 143. 145. 156.
165. 167. 227—8. 232.
- Thott, Otto. Nr. 188. 212. 222—3.
- Tilas, Daniel. Nr. 164.
- du Wahl, Johan Salomon. Nr. 140.
- Warmholtz, Carl Gustaf. Nr. 98. 101. 127. 128. 136.
- Østerild, Niels. Nr. 10.
-

REGISTER.

Ved Cand. mag. *Erling Rørdam.*

- Åbo. 69. 214. 216. 258. 335.
- Aagesen, Svend, Historieskriver. 252. 254. 263.
- Aalborg, Budolphi Kirke. 253. 255.
- Abel, Konge. 133.
- Abildgaard, Søren, Arkivtegner. 179. 183. 213. 216. 222 f. 235 f. 286. 386 f. 453. 464. 487 f.
- Absalon, Ærkebiskop. 241, 390.
- Acherius, Lucas. 153.
- Adam af Bremen. 159. 369. 376.
- Adolf Frederik af Holsten-Gottorp, Konge i Sverig. 71. 84. 493.
- Ahl, Joh., Instrumentmager. 466.
- Ahlefeldt, Frederikke Louise, g. m. Grev F. Holck-Winterfeld. 365.
- Albert, Greve af Orlamünde. 132 f.
- Albert Herwinus, Greve af Gleichen. 262.
- Albert af Stade, Krønikeskriver. 409.
- Albertin, Pet., Assessor i Højesteret. 27.
- Albertsen, Henrik, se Hamilton.
- Albrecht, svensk Konge. 342. 397.
- Aldagen (Byen Ladoga). 351.
- Aldeigjuborg 351.
- Alfifa, Knud d. Stores Dronn. 252.
- Alford, Michael. 250. 254.
- Alsing, Foged over Sundmør. 241.
- Ancher, Peter Kofod, Professor. 13. 20. 154. 245. 293. 441-2. 459. 461. 465. 468.
- Anchersen, Hans Peder, Professor 13. 18. 20. 70. 131. 150. 154. 161. 229. 397.
- Anders, Biskop i Bergen. 387.
- Andersen, Halvor, Revisor. 516.
- Andersson, Anders Sundblad. 278.
- Anna af Holsten g. m. Hertug Johan. 397.
- Anna Sofie, Frederik IVs Dronning. 27. 34. 38.
- Anscharii Vita. 304.
- Antiquitets-Archivum i Stockholm se Arkiv.
- Apelblad, Jonas. 360.
- Aquilonius, Bertel Knudsen, Præst i Malmø. 274. 383.
- Arbien, Magnus Gustav, Medaillør. 335.
- Archenholtz, Joh., svensk Historiker, 396.
- Arkiver: Antiquitets-A. i Stockholm. 201 f. 209. 223. 267. 277. 291 f. 301. 304 f. 332. 358. 372. 417. 472. 475. 486. — Christian IIs A. 8. — Det kgl. Geheime-A. i Kbh. 108-13. 116-9. 121. 131 f. 137-9. 141. 170. 170. 178. 220. 223. 236. 288. 340 ff. — Kancelli-A.

- i Stockholm. 201. — Vaticanske A. i Rom. 410 ff. 414. 416.
- Arnesen, Jon, Biskop i Skalholt. 327. 449. Islandsk Grammatik. 449. 452. 456. — Jon, Sysselmand paa Island. 366.
- Arnaud, François, fransk Forfatter. 338.
- Arnkiel, Michel, Fuldmægtig. 58-9. — Sophie Amalie f. Bugge, Mich. A.s Hustru. 59.
- Arvebyldingsakten, Maleri. 289. 295 f. 315. — Kobberstik. 311 f. 315 f. 337.
- Asminderød. 55.
- v. Aspern, J. W., Stads-kæmner i Altona. 106 f. 187. 225. 228.
- v. der Asseburg, Achatz Ferdinand, Diplomat. 272.
- Asser, Ærkebiskop i Lund. 253.
- Atlas Danicus, se Resen.
- Aviser. 88. 129.
- Axelsen, se Thott.
- Axelsøn, Gaute, Præst i Bohuslän.
- Barnekow**, Chr., Baron, General-Lieutenant. 324. 361. — Eva Charlotte Victoria f. Stenbock. 361.
- Baronius, Cæsar, Kardinal, Kirkehistoriker. 157. 411.
- Bartholin, Thomas, Cista medica. 275. — Thomas Thomesen, kgl. Antikvar, Annal. Dan. 264. Antiquit. Dan. 234. 331. — Jvfr. Eichel.
- Bayer, Gottlieb Siegfried, Filolog i St. Petersburg. 174 f.
- de la Beaumelle, Laurent Angliviel, Professor. 146.
- Becher, Skræder. 83.
- Bechman, Diderich, Brygger og Raadmand. 325.
- Becker, Job. Heinr., Bergraad og Medicus. 277.
- Bela III, Konge i Ungarn. 352.
- Bendsen, Mogens, Borgmester i Skien. 130. 135. 142 f.
- Benedicta, Datter af Sune Folkesson, g. m. Svantopolk. 262.
- Benzelius, Carl Jesper, Biskop i Strengnäs. 179. 388.
- Benzen, Kjøbmand. 311.
- Berch, Anders, Professor i Upsala. 270. — Carl Reinhold, Ass, i Antiq.-Coll. 196. 201 f. 211. 270. 292. 297 f. 300. 318. 320 f. 324 f. 329. 332. 335. 338. 346. 356. 363 f. 371. 373. 395 f. 398. 403. 427. 434. 449. 456.
- Berckentin, Chr. Aug., Gehejmeraad. 20. 47. 74. 274. 515.
- Berg, Tegnemester. 387. — Claus. 135. — Nicolai, Assessor. 135.
- Bergen. 228. — Diplomatarium Bergense. 321. 328.
- v. Bergen, Andreas, Landsdommer. 22. — Daniel, Landsdommer. 106 f. 149.
- v. Berger, Joh. Just, Læge. 146.
- Bergius, Bengt, Assessor i Antiquitets-Coll. 302. 325.
- Berling, Ernst Henrik, Bogtrykker. 129.
- Bernstorff, Johann Hartwig Ernst, Greve, Statsminister. 86 f. 316. 408. 414. 418. 451.
- Beronius, Magnus Olof, se Biörnstierna.
- Berregaard, Fred., Diplomat. 21. 70.
- Bibeloversættelse, d. ældste danske (Haandskrift). 342.
- Bibliothek, det store Kongelige. 6. 99. 104. 114. 157. 342. 391. 446. — Thotts. 153. 157. — Universitetets. 146. 449. 496. — Det kgl. i Stockholm. 196. 201. 325. 484. — Strengnäs. 406. — Upsala Universitets. 305. 440. 443. 476.

- Bicare, Jacob. 190. — Stephan. 190.
 Biering, Bodil, g. m. Hans de Hofman. 43. 47. 61.
 Bille, Anders Stensen, Rigsraad. 12.
 Bing, Jens, Etatsraad, Læge. 20. 60. 85. 145.
 Bircherod, Jens, Professor. 279. — Thomas Broder, Professor. 449.
 Birger, Konge i Sverig. 250.
 Birgitta Ulfsdotter, Jøse Eriksens Hustru. 189.
 Bielke, Sten Turesøn. 189. — Ture. 188. — Ture Stensøn. 190.
 Bjørn, Karen, Tyge Rothes Hustru. 310.
 Biörner, Ernst Julius, Ass. i Antiqv.-Coll. 479.
 Biörnstierna, Magnus Olof, svensk Minister i Regensburg. 358. 360. 363. 424-5. 434.
 Blanca, Magnus Smeks Dronning. 32 f.
 Bodil, Erik Ejegods Dronning. 240. 253.
 Bogardt, Foged i Norge. 310.
 Bohn(e), Barbara. — Herman Madson, Kjøbmand 10. — Herman Mortensen, Kjøbmand. 13. — Mads, Kjøbmand. 10. 13. 17.
 Boleslaus I, Konge i Polen. 357.
 Bonde, Gustaf, Greve, Rigsraad. 238. 291. 361. 367.
 Borchs Kollegium. 4. 89 f. 366.
 Borkholms Slot paa Øland. 194.
 Bornholm. 11 f.
 Bosjö Klosters Breve. 306, 507.
 Botin, Anders, svensk Historiker og Kameralist. 292.
 Bowman. 195. 208.
 Braad, Henr., Assessor. 500.
 Brahe, Jens. 387.
 Bredenberg, Anders, Provst. 13. 20.
 Breviarium Othiniense. 390. 395. 417. 421. 424. 426. 428.
 Bricka, Carl Fred., Arkivar. 517.
 Brinch, Peder, Præst. 279. — Søren Kommerceraad. 22.
 Bring, Sven, se Lagerbring.
 Brochmand, Jesper, Biskop. 279.
 Bröckdorf, Komtesse. 146.
 Brocman, Nils Reinhold, Assessor i Antiquitets-Coll. 181 f. 184. 186 f. 197 ff. 215. 224. 228. 290-5. 296-302. 304. 305-7. 309. 312-4. 316-29. 331-4. 335-6. 337-40. 343-7. 354-6. 358. 359-79. 382. 383-99. 402-9. 415-9. 419-24. 425-41. 442-84. 485 f. 493. 503. 516 f.
 Brodersen, Abraham. 190. 206.
 Brorson, Hans Adolph, Biskop, Salmebog. 63. 80.
 Brovallius, Joh., Biskop i Åbo. 216. 235. 258. 313.
 de Bruin, Christine, g. m. Carl Gustav Silfversköld 368. — Jacob, Generalmajor. 368.
 le Brune, Gustav Werner, Kattuntrykker. 333. 336.
 Brunsberg i Preussen. 215.
 Bruun, Conradine Sophie f. Rostgaard, Oluf B.s Hustru, 79. — Fred. Conr., Kadet. 161. — Oluf, Institsraad. 79. 150. 161. 511.
 Buchwald, Gundel Marie f. Rodriguez. 154. — Johs. Balthazar, Professor. 157. 280.
 Bugge, Sophie Amalie, se Arnkiel.
 Bugislav VII, Hertug i Pommern. 123. — B. VIII. 123.
 Bullarium Romanum. 157.
 Bureus, Joh., svensk Rigsarkivar og Bibliothekar. 328.
 Buris, Prins. 241.
 Burislav, se Boleslaus.
 Burman. 260. 267.
 Buschman, Sekretær. 401. 408. 413.
 Busser, Joh. Benedict, Lector i Linköping. 501.

- Bussæus, Andreas, Borgmester i
Helsingør. 308.
- v. Bötticher, Joh. Gottlieb, Læge.
228.
- Camden, William, engelsk Histo-
riker. 250. 317.
- Canisius, Henrik. 153.
- Carl VII, tysk Kejser. 71. 86.
- Carl IX, Konge i Sverig. 188.
- Carl X Gustav, Konge i Sverig. 477.
- Carl, Landgreve af Hessen, Stat-
holder i Slesvig-Holsten. 245. 421.
- Carlisle's Ambassades. 348.
- Carlsrona. 181. 193.
- Carlshamm. 181. 193.
- Caroline Mathilde, Christian VII's
Dronning. 420. 426. 438. 483.
- Carstens, Adolph Gotthard, Præsi-
dent i tyske Kancelli. 120-3. 132-4.
178. 186. 230. 507.
- Catharina, Datter af Svantopolk. 262.
- Catharina, Datter af Knud Lavard,
g. m. Geisa, Konge i Ungarn. 352.
- Cederlöf, Andreas, Major. 74.
- Celsius, Olof d. æ., Professor i Up-
sala 503. — Olof d. y., Biskop i
Lund. 201. 221. 292. 349. 372.
396. 417 f. 434 f. 445. 450. 456.
461.
- Chamereau, N., fransk Sprog-
mester. 38. 98.
- Chanut's Memoires. 348.
- Chartres, Hertugen af. 15.
- Charlottenborg. 247. 491.
- Christensen, Hans, Handelsmand.
56.
- Christian I. 241. 342. 346. — Chr.
II. 8. 142. — Chr. III. 33. — Chr.
IV. 17. 115. 142. — Chr. VI. 4-7.
65. 67. 71. 81. 87. 89. 99. 100-5.
109. 137. 217. — Chr. VII. 247.
393. 407 f. 416. 432 f. 438 f. 459.
- Christiansstad. 181. 193.
- Christina, Dronning i Sverig. 348.
- Christina Sophie, Markgrevinde af
Bayreuth. 90.
- Christineholm. 197 f. 204. 269 f.
- Christoffer I, Konge. 133. 262.
- Christoffer af Bajern, Konge. 342.
- Chronicon Episcoporum Lundens.
253. 339.
- Clausholm, Slot. 27. 34.
- Clitau, Thomas Christensen, Litte-
rator. 63.
- Clodoaldus. 174.
- Colling, Lars Joh., Professor i Lund.
180. 199. 206.
- Corpus Diplomaticum, se Diplo-
matarium Dan. & Norv.
- Corylander, Johan, Bibliothekar i
Lund. 180. 362. 368. 384. 420. 436.
- v. Cronhelm, F. D. C., Regerings-
raad i Glückstadt. 230.
- Cyningesheale, Konghelle. 307.
- D**aae, Ludv., Professor. 516.
- Dahl, Niels Huffwudson. 237 f.
- Dahlberg, Er., Svecia antiqva et
hodierna. 301. 319. — Niels, Liv-
medicus. 493. 495.
- v. Dalin, Olof, svensk Rigshistorio-
graf. 201 f. 220. 225. 234. 243.
262. 325. 351. 358. 431. 450.
- Dancæus, Carolus, fransk Legat. 33.
449.
- Danneskiold-Laurvigen, Chr. Conr.,
Greve, Admiral. 27. 34. 129. 260.
267. 392. 470. — Dorothea Sophie
f. v. Holstein. 129. — Ferdinand
Anton. 27. — Ferdinand Anton
(Søn af Chr. Conr. D.-L.) 129. —
Fred. Ludv. 62. 65. — Juliane
Sophie g. m. Grev F. V. C. Holck.
470. — Ulrikke Eleonora f. Re-
ventlow. 27.
- Danneskiold-Samsøe, Fred., Greve,
Generaladmiral-Lieutenant. 43.

77. 78. 88. 340. 421. — Ulrik Adolf. 34 f. 43. 75. 77. 88.
- Danske Atlas, udg. af Pontoppidan og Hofman. 54. 451 f. 456. 458. 461. 465. 470. 496.
- Danske Magazin. 96. 99-104. 117. 133. 135. 153. 163. 217. 246-9. 274. 292. 332. 348. 353. 358. 414. 491.
- Danske Selskab, det kongelige, for Fædrelandets Historie og Sprog. 96. 99 f. 105-7. 109. 124 f. 127-31. 135 f. 144. 148 f. 154 f. 159. 163 f. 217. 225. 229. 241. 247 ff. 256. 325. 354. 358. 382. 491 f.
- Danzig. 215.
- Danzæus, se Dancæus.
- Dass, Benjamin, Rektor. 150. 153. 155. 176. 228 f. 234. 251. 256. 260 f. 295. 299. 304. 307. 310. 343. 345. 354. 357. 393. 401. 408. 413. 418. 438. 444. 449. 459. 517.
- Dauw, Fred. Joh. Valentin, Præst. 39.
- Defehrt, fransk Kobberstikker. 461.
- Deichman, Carl, Kancelliraad, Historiker. 123-5. 127-32. 134-6. 143-6. 161-4. 193-5. 207-10. 214-6. 220-2. 225-7. 230-2. 242-6. 257-61. 265-8. 275-8. 282-7. 400-2. 412-4. 483. 507-8. 517. — Peter, Oberst. 136. 208. — Vilhelm. 208.
- Delincourts Sonnets. 63.
- Detarding, Georg Chr., Prof. 36.
- Diplomatarium Danicum et Norvegicum. 136-41. 154. 160. 163. 165-70. 172. 176. 217-9. 223 f. 226. 233. 282. 301. 358. 360. 370. 376. 411. 413. 416. 488-90.
- Dijkman, Peter, jur. Embedsmand i Sverig. 339.
- Ditmar, Historieskriver. 251.
- Dorothea, Hertuginde af Lothringen. 9.
- Dreyer, Kancelliraad. — Christian, Byskriver, Raadmand og Postmester i Slagelse. 270. 272. — Joh. Carl Heinrich, Syndicus i Lybek. 351.
- Dänische Bibliothec. 6. 66. 68. 80. 104. 109.
- Eckleff, Kancelliraad. 460. 462 ff. 471.
- Edda, den ældre. 454. 477. — Snorres E. 443. 454. — Malletts franske Overs. af E. 245. — Codex Upsaliensis af Snorres E. 234. 443. 449.
- Eggers, Povl, Etatsraad. 160. 176.
- Ehrenpreuss, Carl Didrik, Greve, Kansler for Upsala Universitet. 319. 322 f. 328. 331.
- Ehrenstråle, David, Jurist. 179. 199.
- Eichel, Joh. Bartholin, Stamhusbesidder. 402. 498.
- Eichhorn. 383.
- Einersen, Halfdan, Rektor i Holum. 404.
- Einsporn. 277.
- Ekil, Biskop i Stavanger. 387.
- Ekholm, Erik, Publicist og Sproggransker. 211. 221. 225. 242. 267. 277. 285. 302. 320. 413.
- Elbingen. 215.
- Elena, svensk Kongedatter. 397.
- Elisabeth, Dronning. 387.
- Emma, Knud d. Stores Dronning. 252 f.
- Engeström, Joh., Biskop i Lund. 179. 436.
- Enghaven, Raadmand og Postmester i Helsingør. 332.
- Erichsen, Jon, Professor i Sorø, senere Bibliothekar ved det store kgl. Bibliothek. 244. 355. 404. 442-6. 449. 453 f. 461. 477.
- Ericson, Sven. 395.

- Erik Ejegod. 253. 339. — E. Lam. 241. — E. Plovpenning. 132. 314. — E. Glipping. 305. — E. af Pommern. 189. 342. — E., Abels Søn, Hertug i Sønderjylland. 133.
- Erik Sejersæl. 358. — Erik (Magnus Smeks Søn). 32. 397. — Erik, Hertug af Sverig. 394. — Erik, Hertug i Sønderhalland. 262.
- Eriksen, Jösse (Jens), Foged i Dalarna. 189.
- Ernst, Greve af Gleichen. 262.
- Ernst Ferdinand, Prins af Brunsvig-Bevern. 83 f.
- Esbern Snare. 261 f. 265.
- Eskil, Ærkebiskop i Lund. 241. 381.
- Estland. 207. 212. 215.
- Essendrup, Jens, Assessor i Oberbergamtet p. Kongsberg. 507.
- Estrid, Knud d. Stores Søster. 252.
- Ewald, Enevold, Præst ved Waisenhuset. 279.
- Ewertsen, Peder. 16 f. 19.
- F**abritius, Michael, Handelsmand. 88.
- Faggot, Jac., Direktør for Landmaalingen i Sverig. 293. 302. 313. 323.
- Falck, Abraham, Viceborgmester i Kjøbenhavn. 467. 469.
- de Falsen, Chr. Magnus, Justitiarius i Christiania. 401. — Enevold, Assessor i Højesteret. 53.
- Falu (= Fjalir). 352.
- Ferdinand I, Kejser. 381.
- Fielsted, Andreas, Kancellisekretær. 18.
- Findt, Laurids, Brygger. 325.
- v. Finecke, Theodosius Ernst Fridrich, Kammerjunker. 244.
- Filenius, Petrus, Biskop i Linköping. 500 f.
- Finsen, Hans, Biskop i Skalholt. 345. 358. 360. 363. 502-4.
- Finland. 215.
- Fleming, Baron. 201.
- de Fleury, André, Kardinal, fransk Premierminister. 69.
- Fogh, Peter, Etatsraad. 115. 517.
- Folkes, Martin, Præsident for „The royal Society of London“. 44. 49.
- Forskål, Per, Naturhistoriker. 435.
- Fortling, Jac., Stenhugger, 282.
- Foss, Niels, Etatsraad. 8. 13. 18 f. 142. 145.
- Fontaine. 396.
- Frederik II. 33. — Fr. III. 289. — Fr. V. 61. 65. 72 ff. 78. 80 ff. 85. 87 f. 90. 108-14. 115. 116-9. 136-43. 144. 147. 154. 164-9. 176-9. 192. 194. 203. 216-9. 222-3. 235-6. 244. 246 f. 393. 407. 416. 477. 490 f. — Fr. VI. 483. — Fr., Arveprins. 310. 327. 408. 466.
- Frederik II af Preussen. 75. 83. 86.
- Frederik I af Sverig. 74.
- Frederik, Prins af Hessen. 245.
- Frederik Ernst, Markgreve af Brandenburg-Culmbach. 65.
- Frederiksborg. 65. 83 ff.
- Frederikshavn. 215.
- Friedenreich, Johannes, Præst i Stege. 229.
- Frondin, Berge, Bibliothekar i Upsala. 443. 476.
- Fulbert. 150.
- Fursman, Gotthardt, Assessor auscultans i Højesteret. 16.
- Fyn. 215.
- G**abel, Christoffer, Rentemester. 289.
- Gaflin. 360.
- Galienus, Kejser. 445.
- Garboe, Rasmus, Provst. 52.
- Gebhardi, Joh. Ludv. Levin, Professor i Lüneburg. 374. — Ludv.

- Albrecht, Bibliothekar. 281. 374.
450 f. 455. 468.
- de Geer, Louis, Öfverhofintendent.
191.
- Geisa I, Konge i Ungarn. 352.
- Georg II, Konge i England. 69.
- Gertrud, Knud d. VI.s Dronning.
386.
- Gibson, engelsk Historieskr. 309.
- Giedde, Kaptejn. 198. 206.
- Gilli, høj Mand, Italiener. 405.
- Gjörvell, Carl Christophersson. 429.
484. 486.
- Glasing, Chr. Georg, Bogtrykker.
151. 153.
- Gleichen, jvfr. Albert, Ernst.
- Gotland. 181 f. 184. 194. 214.
- Gotskalk, Biskop i Skara. 374.
- Graah, Andreas, Kancelliforvalter.
115.
- Gram, Fred., Kancelliraad. 430. —
Hans, Professor, Historiograf,
Bibliothekar og Geheimearkivar.
2-3. 8. 10. 17. 18 f. 27. 35. 39.
60 f. 66. 70. 75. 78. 83 f. 89 f.
95 ff. 108-17. 124 f. 131. 137 f.
170 f. 174 f. 217. 252. 268. 309.
339. 346. 358. 413. 496.
- Greifswalde. 215.
- Griffenfeld, Peter, Greve, Storkans-
ler. 35. 135.
- Grill, Anna Maria. 197. — Claes,
Direktør i det svenske ostindiske
Kompagni. 197.
- Grubbe, Christoffer Larsson, Præsi-
dent i Kalmar. 457.
- Grüner, Gustav, Kammerherre. 83.
- Grønvold, Paul, Marinelieutenant.
477 f.
- Gudmansen, Proviantforvalter. 254.
- Guldenchrone, Sofie Amalie, g. m.
P. Eggers. 176.
- Guldhorn, fundet ved Møgeltønder
1734. 346.
- Gullin, Gustav. 300.
- Gunhild, Sven Tveskjægs Dron. 357.
- Gunløg Ornstunges Saga. 503.
505.
- Gunnerus, Joh. Ernst, Biskop. 228.
- Gustav Vasa, Konge. 187. — G.
Adolph. 187. — G. III. 415. 493.
- Guttorm, Hertug i Sverig. 261 ff.
265.
- Gyldenstjerne, Knud, Biskop. 142.
- Gyslamarchia. 351 f.
- Gøye, Eline, Jordebog. 325.
- Haakon VI, Konge i Norge. 32.
(326). — H., Erik Lams Fader.
241.
- Haas, Jonas, Kobberstikker. 281 f.
312.
- Haberdorph, Matthias Albert, Præst
i Bergen. 228.
- Hadorph, Johan, svensk Rigsanti-
kvar. 363. 394.
- Hagelberg, Assessor i Antiquitets-
Coll. i Stockholm. 201. 267. 277.
292. 332.
- Hagerup, Ejler, Biskop i Trond-
hjem. 13. 20. 60.
- Hamilton, Henr. Albertsen, latinsk
Digter. 383.
- Hammer, Raadmand i Trondhjem.
153.
- Hammond, Fred., Kancelliraad. 155.
278.
- Hamsfort, Cornelius, d. y. 440. 443.
- Hans, Konge. 142.
- Harald Blaatand. 251. 357 f. — H.,
Konge. 251 f. — H. Hen. 386.
- Harald Haardraade. 252.
- Harboe, Fred. Carl, Kancelliraad.
405. — Ludv., Biskop. 6. 66. 68-
70. 73. 104. 109. 395. 403. —
Frederikke Louise, f. Hersleb,
Bispinde. 154.
- Hardenberg, Mettie. 183.

- v. d. Hardt, Professor i Helmstädt. 450.
- Hauch, Andreas, Generalmajor. 311.
- v. Haven, Peder, Præst. 91.
- Hedegaard, Chr. Ditlev, Birkedommer. 13. 20.
- Hedevig, brandenburgsk Prinsesse, g. m. Hertug Knud af Reval. 262.
- Heineccius, Joh. Mich. 159. 174.
- Helene, Esbern Snares Hustru. 261 f. 265.
- Helena, d. hell., af Skedvi. 262.
- Hell, Maximilian, tysk Astronom. 480. 483.
- Helmold, tysk Historieskriver. 376.
- Helsingfors. 215.
- Hemmingsen, Niels: Livsens Vej i islandsk Oversættelse. 23.
- Henrik Skatelaar. 241.
- Henrichsen, Henrik, se Hielmstjerne. — Niels, Viceborgmester i Kjøbenhavn. 20. 22.
- Hersleb, Peder, Biskop. 22. 34. 39. 76. 78. 85. 131. 260. — Peder Chr., Præst. 310.
- Hickesii Thesaurus. 64.
- Hielmstjerne, Henrik, Justitiarius i Højesteret. 8. 10. 13-6. 18 ff. 22-3. 28. 31. 34. 36-9. 42-50. 53. 57-8. 61. 64. 70. 87. 90. 93. 106. 114. 116. 147. 149. 154. 161. 186 f. 225. 228 f. 232. 241. 243. 269. 272. 284. 295. 300. 310. 317. 325. 335 f. 338 f. 356. 363. 371. 394. 396. 400. 418 f. 426 ff. 438. 449. 463. 467. 491-2. 507-8.
- Hieronymi, Henr., Dansemester. 31.
- Hilfeling, Carl Gustav Gottfried, Antikvitetstegner. 396. 438. 444 f. 447 ff. 452 f. 456 f. 460. 466. 473. 476. 479. 482. 499. 500. 508-11. — Jacob Reinhold, Søn af foranstaaende. 466.
- Hjalmars Saga. 344. 468.
- Hofgaard, Bodil, Gerh. de Lichtenbergs Hustru. 56.
- de Hofman, Hans, Amtmand. 10 f. 13. 18-21. 35 f. 43. 47. 51. 53-6. 61 f. 65. 70 f. 73. 88. 135. 187. 221. 271 f. 451 f. — Niels. 70. — Tycho, Assessor i Højesteret. 21. 35. 70. 186. 206. 221. 270.
- Hoghakiøping. 310.
- Hojer, Andreas, Historiker. 381.
- Holberg, Ludvig, 18. 60. 66. 70. 150. 222. 279.
- Holck, Fred. Vilh. Conr., Greve. 470 f.
- Holck-Winterfeldt, Gustav Fred. 365. 471.
- Holger Danskes Historie. 9.
- v. Holstein, Carl, Geheimerand. 85 ff. 91. — Christian Fred. 147 f. 225. — Christine Sophia, f. Reventlow, Grevinde. 60. — Dorothea Sophia, g. m. Chr. Conr. Danneskiold-Laurvigen. 129. — Georg Frederik. 30. — Johan Ludvig, Statsminister. 13. 18. 20. 44. 63. 65. 70. 87. 92-3. 94 f. 97-100. 113 f. 115. 116-9. 129. 131. 134. 141. 148. 163. 170-3. 179. 192-3. 200-3. 211-4. 218 f. 220. 230. 232. 234. 244. 246-9. 259. 266. 274. 277. 278-82. 283. 287. 288-90. 311-2. 315-6. 329-30. 337. 340-3. 363 f. 496 f.
- Holsten. 215.
- Homanske Officin i Nürnberg. 281.
- Hoppe, Peder, Konferensraad og Assessor i Højesteret. 217. 229. — Ordbog. 218. 229.
- Horlishavn, nu Bisseruphavn. 352.
- Horn, det oldenborgske. 346.
- Horrebow, Christian, Professor. 33. 38. — Else Christine, Gotthardt Fursmans Hustru. 16. — Niels,

- Assessor i Højesteret. 154. —
 Peder, d. æ., Professor. 16.
- Huet, Pierre Daniel, fransk Lærd. 348 f.
- Hulyvimmensis portus, se Horlishavn.
- Hungrvaka. 505.
- Hvitfeld, Arild, Historieskr. 151 f. 154 ff. 174. 261. 310. 381. 443. — Christoffer. 183.
- Hübner, Martin, Professor. 147 f. 392. 397. 406.
- Häberlin, Hofrath. 309.
- Høeg, Henr. 183.
- Højer, se Hojer.
- Høpfner, Joh. Jørgen, Bogtrykker. 66. 86. 88. 136. — Nic. Chr., Bogtrykker. 492.
- v. Höpken, Anders Joh., Præsident i Kancellikollegiet i Stockholm. 196. 201. 500.
- Hörlemann, svensk. 175.
- Ichsel, Jacob. 242. 366. 385. 392. 405. 409.
- Ihre, Johan, Professor i Upsala. 234. 274. 360. 366. 396. 427. 443. 454. 456. 468. — Lexicon etymol. Svio-Goth. 366. 394. 401. 409. 429. 432. 461. 475. 478. 483.
- Ingeborg, Filip Augusts Dronning. 9.
- Ingeborg, Esbern Snares Datter. 261 f. 265.
- Ingeborg, g. m. Grev Ernst af Gleichen. 262.
- Inggerd, Datter af Svantopolk. 262.
- Ingemar, Biskop i Wexiö. 387.
- Ingermanland. 215.
- Ingrid, Datter af Svantopolk. 262.
- Ingvars Saga (udg. af N. R. Brocman). 313. 323. 343 f. 346 f. 354. 358.
- Iraland. 308.
- Jakob, Greve af Halland. 133.
- Jantzen, A. T., Præst. 517.
- Jardin, Louis Henri, kgl. Hofbygmester. 247. — Nicolas Henri, Intendant over de kgl. Bygninger. 247.
- Jaromar (II), Fyrste paa Rygen. 133.
- Jensenius, Carl, Læge. 399.
- Jentoft, Iver, Byfoged i Kjøbenhavn. 28.
- Jessen, Erik Joh., Sekretær i General-Kirkeinspektionskollegiet. 60. 70. 243. 268-9.
- Johan, Hertug af Lüneburg. 397.
- Johan III af Sverig. 189 f.
- Jomsborg. 351.
- Jonsson, Finnur, Biskop paa Skalholt. 502 ff. — Runolf, Rektor. 327.
- Jordebog, Valdemar II.s. 196. 199. 202. 207. 209. 274. 278. 281 f. 293. 301. 304 f. 309 f.
- Jordskjælv i Lissabon. 231.
- Josephus, den falske. 152.
- Judichær, Kaptejn. 34.
- Juel, Axel. 124. — Herman. 183. — Niels. 135.
- Juliane Marie, Frederik Vs Dronning. 150. 438.
- Junius, Franciscus. 64.
- Jus Ecclesiæ Vicensium. 345. 359 f. 363.
- v. Justi, Joh. Heinr. Gottlob, økonomisk Forfatter. 259 f.
- Juul se Juel.
- Jydske Lov, Flensborghaandskriftel. 369.
- Kaalund, Jacob, Justitsraad. 34. — Jacob Carl, Major. 420. — Hans Vilhelm, Digter. 420.
- Kaas, Emmike. 183.

- Kall, Abraham, Professor. 496. — Joh. Chr., Professor. 20. — Elisabeth, f. Wøldicke, g. m. J. C. K. 154.
- Kalmar. 181. 185. 193 f.
- Kamp, Oluf, Præst i Skjoldborg og Kallerup. 40-2.
- Karl, Dattersøn af Ærkebiskop Eskil. 241.
- Karlsen, Hakon. 189.
- Keder, Nils, svensk Numismatiker. 309.
- Keisler. 175.
- Kirkeinspektionskollegiet. 243.
- Kivikske Monument. 387. 395. 509 f.
- Klarup, Christen Findt, Kancellisekretær. 216. 325. 497. — Christen Jensen, Postkasserer, Justitsraad. 291. 297. — Klarups Stiftelse. 365.
- Klein, Professor i Greifswalde. 313. 319.
- Kleve, Terkel, se Klevenfeldt.
- Klevenfeldt, Terkel, Assessor i Højesteret. 7-10. 12. 19-21. 23. 27. 29-35. 36. 50-53. 63. 79. 106-7. 116 f. 144. 149. 154. 158. 161. 164. 179-91. 195-9. 205-7. 222. 225. 228 f. 295. 298. 306. 309. 325. 335. 386. 394 f. 418. 438. 451. 455. 513.
- Klopstock, Skipper. 423. 425. — Friedrich Gottlieb. 260.
- Knittel, Franz Anton, Generalsuperintendent i Wolfenbüttel. 360.
- Knud d. Store. 64. 240. 251 f.
- Knud Lavard. 240. 352.
- Knud, Hertug i Reval. 256. 261 f.
- Knud, Dattersøn af Ærkebiskop Eskil. 241.
- Knytinga Saga. 240. 326.
- Kobberstik. 35. 131. 205. 311 f. 315 f. 337. 393. 450.
- Kommunitetet. 89. 92.
- Konghelle. 307. 309.
- Kongeloven, ved Fr. Rostgaard. 75.
- Kongespejlet. 404. 409. 442. 444. 446. 449. 453 f. 456.
- Korf, Baron, russisk Minister. 26. 87. 191. 197 f. 205. 207. 271. 352.
- Koustrup, Konsul. 316. 323.
- Krabbe, Mogens til Vegholm. 308. — Karen, g. m. Jacob de Bruin. 368.
- Kraft, Jens, Professor i Sorø. 393. — Peder, Inspektør ved Sorø Akademi. 149.
- Kratzenstein, Chr. Gottlieb, Professor, 154. 277.
- Krembres Saga. 237 ff.
- Kristnisaga. 332. 503. 505.
- Krummedige. 189 f. — Ekhardt. 190. Elena. 190.
- Kröpelin, Hans, Lensmand i Stockholm. 189.
- Kurland. 215. 304.
- Küster, Henr., Læge. 274.
- Königsberg. 215.
- Königsmark, Henning. 190. — Yda, g. m. Benedikt Pogwisch. 190.
- Ladoga. 351.
- Lagerbriug, Sven, Professor i Lund. 207. 237-9. 366. 379. 380 f. 383 f. 388. 436 f. 450. 457. 461. 494. 501. 507. 509. 511.
- Landnama. 332.
- Lange, Fru Margrete, Oversætterinde. 379. — Villum. 279.
- Langebæk, Jacob. Fødsel 42. Forbindelse med Gram. 2 f., med Rostgaard. 1 f. Ordbogsarbejder (s. u. d. Ord). Dänische Bibliothec (s. u. d. Ord). Stifter Danske Selskab og udgiver Danske Magazin (s. u. disse Ord). Sammenstød med E. Pontoppidan. 102 ff.

- Ansøger om at blive Geheime-
 arkivar. 108 ff. Ansættelse som
 saadan. 110 ff. Rejse til Sverig og
 Østersølandene. 179-214. 496-7.
 Forlovelse. 192. Giftermaal. 220.
 Jubeltale, Chr. Is Historie. 241.
 Diplomatarium Danicum et Nor-
 vegicum (s. u. d. Ord). Suveræni-
 tets-Historie. 288-90. 297. 304.
 316. 370. Arbejder paa Udg. af
 Kong Valdemars Jordebog (s. u.
 Jordebog). Kortarbejder. 313. 317-
 8. 320. 334. 351. Historie om de
 norske Bjergværker. 266. 270.
 348. Scriptorum Rer. Danicarum
 (s. u. d. Ord). Hustrues Død. 422 f.
 Børn (s. ndf.). L.'s Død. 510. —
 Anna. 422. — Anna Elisa. 374.
 422. — Else. 422. — Frederik.
 336. 363. 374. 423. 430. 441. 444.
 453. 461. 463. 471. 480. 482. —
 Helene Jacobine, g. m. J. C.
 Kaalund. 420. 423. 430. 441. 466.
 471. 480. 482. — Jacob, Søn af
 Fred. L. 450. — Peder. 41.
 Langhorn, Magnus, Slotsforvalter
 paa Rosenborg. 34.
 Larrey. 349.
 Lassens Stipendium. 147.
 Lassen, Hedvig Ulrikke, C. S. v.
 Posts Hustru. 51.
 Laurentsen, Peder, Reformator. 379.
 388.
 Ledreborg. 94. 150.
 Leegaard, Andreas, Ass. i Kancel-
 liet. 148.
 Leibnitz, Gottfried Wilhelm. 158.
 Lejre. 93 ff.
 Lemvig, Fru, g. m. Jonas Ramus. 148.
 Lente, Chr., Geheimeraad. 8.
 Leuckfeld. 159. 174.
 Lewetzau, Eibe Margrethe, g. m.
 O. M. Rantzau. 155.
 Lexikon, se Ordbogsarbejder.
- Lhuyds Archæologia. 249.
 Lichtenberg, Gedske, Hans Christen-
 sens Hustru, 56. — Gerhard de,
 Justitsraad. 56. — Henrich. 56.
 Lidén, Joh. Henr., Docent i Upsala.
 431. 457. 486. 492-6. 499-501.
 Lifland. 215.
 Ligsten, se Monumenter.
 Lihme, Niels, Kasserer. 222.
 Lillie, Ludolph Henr., Bogtrykker.
 244.
 Linköping. 185. 188. 194.
 Linné, Carl. 175.
 Lintrup, Søren, Biskop. 279.
 Livrentesocietetet. 260.
 v. Lode, Kobberstikker. 450.
 Loenbom, Samuel, svensk Histo-
 riker. 292 f.
 Lomenius, Henr. Ludv. 348.
 Lorch, Hans Peter, Præst i Skaane.
 381. 389.
 Lorichs, Andreas. 381. — Melchior
 Caspar Baltasar. 381.
 Louise, Frederik Vs Dronning. 71.
 80. 82. 85. 87. 88. 90. 416.
 Louise, Christian VI's Datter. 71.
 Louise, Frederik Vs Datter. 421.
 Lowson, Andreas, Højesteretsadv.
 27. 61. 241.
 Ludvig XIV, Konge i Frankrig. 9.
 Lund. 179 ff. 379 ff. 389. 418. 437.
 — Liber daticus Lundensis. 379.
 383. — Missale Lundense. 409.
 418.
 Luxdorph, Bolle Willum, Geheime-
 raad. 148 f. 151-2. 154. 155-6. 160.
 186 f. 225. 229. 240 f. 295. 306.
 317. 328. 344. 394 ff. 405. 418.
 428. 431. 438. 448. 455 f. 467.
 477 f. 496-7.
 Lütken, Fred., Kontrollør ved Øre-
 sunds Toldkammer. 245.
 Lützou, Fændrik. 80.
 Lybeck. 215.

- Lynow, Ove, Bogtrykker. 3.
 Lyscander, Claus Christoffersen, hist. Forfatter. 249 f. 254.
 Lønbom, se Loenbom.
 Løvenskiold, Severin Leopoldus, Baron. 43.
- M**ånsson, Peder, Strids-Konst och Strids-Lag. 473. 482.
 Maas, Professor. 497.
 v. d. Maase, Anna Cathrine, se Staffeldt. — Frederik. 26. 82.
 Mabillon, Jean, fr. Historiker. 159.
 Madsen, Mogens, Biskop i Skaane. 380 f.
 Magnus, Joh., svensk Ærkebiskop. Historia metropolitane ecclesie Upsalensis. 368. 409. 418.
 Magnus Nielson, dansk Prins.
 Magnus, Søn af Gustav Vasa. 189.
 Magnus Smek. 32. 397.
 Magnussen, Arne, Professor. 113. 237. 239. 263. 327. — Jon, Præst, senere Sysselmand. 327. 332. 456.
 Malerier. 184. 289. 295 f. 315. 397. — Se Portræter.
 de Mallet, Paul Henri, Professor. 234. 245. 247. 410. 414. 421.
 Mandelberg, Joh. Edv., Professor ved Kunstakademiet. 453.
 Mangor, Chr. Elovius, Stadsfysikus i Kjøbenhavn. 299 f.
 Mannercrantz, Carl Gustaf, Hofjunker og Toldfiskal. 421.
 Margrete, dansk Dronning. 32. 342.
 Maria Theresia, østrigsk Dronning. 66. 69. 86.
 Marokko. 188.
 Martène, Edm., fransk Historiker. 153.
 Martin, fransk Kobberstikker. 461.
 Maselius. 505.
 Masius, Hector Gottfried, Hofpræst og Professor. 63. 279.
- Mazard, Madame. 496.
 Mecklenborg. 215.
 Medailler. 17. 197. 210. 289. 335. 338 f. 356. 363 f. 477.
 Meyer, Johannes, Mathematiker og Kartograf. 313.
 Mercators Atlas. 33.
 Mercure Danois. 222.
 Messenius, Johs., Scondia illustrata. 224 f.
 Micrælius, Johannes. 149.
 Mirgelberg, Kobbertrykker. 315.
 Miseco, vendisk Konge. 357.
 Modens Syge (Influenza). 36.
 Moller, Liflands Historie. 332.
 Moller, se Møller.
 Moltke, Adam Gottlob, Greve, Overhofmarskal. 189. 221. 244. 268. 421. — Fred. Ludv., Greve. 268. 277.
 Monumenter. 56. 181. 183. 189 f. 194. 386 f. 391. 395. 509 f.
 du Mont, Corps diplomatique. 139.
 de Montesquieu, Charles Secondat. 245.
 de Montfaucon, Bernard, fransk Lærd. 9. 159.
 Mortensen, Jon, Islænder. 366.
 Moth, Matthias, Geheimeraad. 176 ff. 218. Se Ordbogsarbejder.
 Mumme, Fr. Chr., Boghandler. 153.
 Munch, Lauritz, Assessor i Højesteret. 27.
 Munk, Kirsten, g. m. Christian IV. 17. 142.
 Murray, Gustaf, Biskop i Vesterås. 465. 470. 486.
 Müller, Jens, Præst i Tønsberg. 144. — Vilhelm Andreas, Miniaturmaler. 316.
 Müller, Russische Samml. 240.
 Möhlmann, svensk Bogsamler. 471. 474 f. 478. 481. 485.
 Møller, Johannes, Rektor i Flens-

- borg. 275. — Ole Henrik, Rektor i Flensborg. 18. 36. 66. 68. 104.
- Møllmann, Bernhard, Professor, Bibliothekar. 13. 18. 20. 70. 114. 326. 381. 446 f. 453. 476.
- Mønter. 184. 187. 197. 306. 309. 314. 361. 388. 390. 395 f. 399 f. 448. 509. 511.
- Møntkabinet, det kgl. 17. 34. — Det kgl. i Stockholm. 201.
- Møntkommissionen. 18. 34. 87.
- Nannestad, Fred.,** Biskop. 13. 20. 176.
- Nansen, Hans, Præsident i Kjøbenhavn. 289.
- Narva. 215.
- Nehrmann, David, se Ehrenstråle.
- Nestor, russisk Krønike. 406.
- Nettelbladt, Borgmester i Rostock. 315.
- Niebuhr, Carsten, Geograf. 435.
- Nissen, Justitsraad. 228.
- Nold, Christen, Professor. 279.
- Nolken, Kaptejn. 506.
- Nordberg, Göran, Karl XII's Hist. 301.
- Nordblom. 180.
- Norden, Fred. Ludv., Søofficer. 271.
- Nordencrantz, Anders, Finansmand. 392.
- Norman, Lars, Biskop i Göteborg. 495.
- Norrköping. 184. 194.
- Numsen, Chr. Vilh., General-Lieutenant. 82. 340. — Michel, General-Lieutenant. 22. 89.
- Nyenschantz. 351.
- Odin.** 357. 359. 455.
- Odinkar Hvide d. y., Biskop i Ribe. 253.
- Ogier, Jean François, fransk Gesandt i Kjøbenhavn. 234. 348.
- Olaf d. Hellige. 252. — Saga. 302.
- Olafs Saga Tryggvasunar. 332.
- Olafsen, Eggert, Lagmand. 454. 458. 470. — Jon d. æ. fra Grunnarik. 18. 114. 151. 327. 447. 449. 453 f.
- Oliva Kloster. 215.
- Olsen, Erland, Sysselmand. 114.
- Oluf, Konge. 32.
- Omerus, Biskop. 309.
- Ordbogsarbejder: P. Hoppes danske Ordbog. 218. — J. Langebeks dansk-latinsk-tyske Ordbog. 4 ff. — Moths danske Ordbog. 176 ff. 218. — Rostgaards (Langebeks) danske Ordbog. 27. 36. 68. 76. 77 f. 82 f. 85. 87 f. 90. 92 f. 97 ff. 104. 109. 170. 172 f. 177 f. 216-9. 224. 226. 233.
- Ortved, Truels, Assessor i Hof- og Stadsretten. 14. 32. 50-2. 53.
- v. der Osten, Vilh. Aug., Geheime- raad. 71.
- Other, Periplus. 304. 308 f.
- Otto, Kardinal, pavelig Legat. 361. 428. 504.
- Otto I, tysk Kejser. 358. — Otto II. 358. — Otto III. 357.
- Oxenstierna, Axel, svensk Rigs- kansler. 457.
- Palladius, Peder,** Biskop. 68.
- Palmiskiöld, Elias. 475. — Erik. 475.
- Palmstierna, Nils, svensk Gesandt i Kjøbenhavn. 81. 86. 191.
- Panin, russisk Envoyé. 205.
- Parsberg, Verner. 387.
- de Parthenay, Jan Blaise des Roches, Historiker. 17. 19. 39.
- Pascalis, Pave. 253.
- Pauli, Ellen, D. Bechmans Hustru. 325. — Helene Marie, Jac. Langebeks Hustru. 192. 363. 422 f. — Joh. Frederik, Postkasserer og

- Brygger. 89. 369. — Poul Frederik, Bager. 325.
- Paulsen, Bjarne, Landfysikus paa Island. 470.
- Paus, Hans, Sorenskriver. 326.
- Peder, Biskop i Roskilde. 9.
- Pedersen, Christiern. 379.
- Perard, Præst i Stettin, Hofprædik. 496 f.
- Peringskiöld, Joh. 326. 450.
- Peter III af Rusland. 355.
- St. Petersborg. 215.
- Petersen, Ulrich, Historiker. 464.
- Peterson & Bedoire. 467.
- Pfützner, Tømmermester. 284 f.
- Philibert, Claude, Bogtrykker og Boghandler. 375. 479.
- Philip, Don. 69.
- Philippa, Erik af Pommerns Dronning. 189.
- Pilo, Carl Gustav, Professor ved Kunstakademiet. 247. 453.
- Pistorius, Theoph. 145. 157.
- v. Plessen, Carl Adolph, Overkammerherre og Statsminister. 67. — Charlotte Dorothea, g. m. Claus Reventlow. 335. — Christian Ludvig, Statsminister. 59. 155.
- Pogwisch, Benedict. 190.
- Pomai, François. 98.
- Pommern. 215. 357.
- Pontoppidan, Erik Ludvigsen, Biskop. 13. 18. 70. 105. 145. 221. 228 f. 231. 234. 255. 267. 279. 287. 299. 381.
- Porphyrogenetes, Constantin. 160.
- Portrætter. 15 ff. 144. Se Kobberstik, Malerier.
- v. Post, Chr. Seefeld, til Glomstrup. 51. — Laurits Lassen. 51 f. 55. 59. 79. 80. 82.
- Preisler, Joh. Martin, Kobberstikker. 311 f. 315. 329 f. 337. 393. 450.
- Preuss, J., Boghandler og Bogtrykker. 70.
- Preussen. 215.
- Printzenskiöld, Joh., svensk Guvernør paa Bornholm. 12.
- Priscianus, Grammatiker. 14.
- Pryss og Tengblad, De irruptione Svecorum in Holsatiam. 325.
- Psalterium Norvegicum. 371. 373. 378.
- Psilanderhielm, Nils, svensk Kammerherre. 209.
- Raben, Fred., Geheimeraad. 58.**
- Rabenius, Olof Ingelson, Professor i Upsala. 476.
- Ramus, Chr., Biskop i Odense. 150. 419. — Joachim Fred., Professor. 36. 39. 70. — Jonas, Justitiarius i Christiania. 106-7. 116. 127 f. 148. 150. 401. 419.
- Rantzau, Chr., Greve, Stiftamtmand i Fyn. 419. — Henrik. 409. — Otto Mandrup. 20. 43. 47. 91. 155.
- Rapin, Regierungsrath. 497.
- Raun, Peder, Student. 89 f.
- Raynaldus. 411.
- Reedtz, Tønne, Kammerherre. 34.
- Reenhielm. 302.
- Reiske, J. J. 495.
- Resen, Hans Povlsen, Bibeloversættelse. 279. — Peder, Præsident i Kjøbenhavn. 255. Atlas Danicus. 8. 10.
- Reuss, Jeremias Fridrich, Professor. 13. 20.
- Reval. 215.
- Reventlow, Chr. Detlev, Greve. 20. — Chr. Detlev. 20. — Claus, Geheimeraad. 65. 274. 335. 339. 350. 363. — Conrad Detlev. 20. — Ditlev, Statsminister. 451.
- Reverdil, Elie Salomon François, Kabinetssekretær. 410.

- Rheder, Chr. Fred., Kammerjunker. 161. — Vilh. Ludv., Postdirektør. 22.
- Richardson, Jacob, Assessor. 201. 318.
- Riese, Thomas, Præst. 123. 125. 127 f. 135. 143. 145. 220. 244. 267.
- Riga. 215.
- Robertus Elyensis. 506.
- Rondeau, Pierre. 98.
- Rosborg, Jacob 1. Legater. 1.
- Rose, Mette Marie, Skuespillerinde. 392.
- Rosengiedde. 206.
- Rosenkrantz, Henrik. 183. — Holger. 17. — Iver, Geheimeraad. 87. — Karine. 183.
- Rosenstand-Goiske, Peder, Prof. 13. 20.
- Roskilde, Diarium Roskildense. 338. — R. Stifts Jordebog. 305.
- Rostgaard, Frederik. 1-2. 3-4. 8. 13. 18 ff. 21-2. 25-9. 35-40. 50. 52-3. 55. 58. 59-63. 64-7. 71-92. 97 ff. 109 f. 124. 131, 171. 177. 216 f. 515 f. — Conradine, født Revenfeldt, F. Rostgaards Hustru. 60. 66 f. 85.
- Rostock. 215.
- Rottbøll, Chr. Friis, Professor. 418. 421. 432. 438. — Chr. Michael, Biskop i Viborg. 418. — Ursula f. Schnabel, C. F. R.s Hustru. 432.
- Rothe, Caspar Peter, Landsdommer. 229. 245. — Tyge. 310. 326.
- Rudbeck, Olof, d. æ., Atlantica. 239. 301. 319. 322. 331. 338. 368. 403. 417.
- Runamo. 378.
- Runer. 339. 345 f. 358 f. — Runemønter. 306. 396. — Runestene. 184. 187. 306. 339. 345. 358. 396. 509.
- Ryge, Andreas Nicolai, Præst. 370.
- Rønnow, Carl. 387.
- Sainovics. Johs., Jesuit. 380 f. 383.
- Salvius, Lars, Bogtrykker i Stockholm. 195. 505.
- Sambirius. 262.
- Savary. 375.
- Saumæsa. 375.
- Saxo. 95. 241. 251 ff. 255. 351 ff. 357. 376. 381. 507.
- Schardius, Simon. 160.
- Scharffenberg, Carl Rudolph, Kancelliraad. 116.
- Scheffer, Carl Fred., svensk Rigsraad. 201.
- Scheidt, Chr. Ludv., Historiograf. 13. 18. 70. 114.
- Scherer, Joh. Benedict, Attaché v. det franske Gesandtskab i St. Petersborg. 506.
- v. Scherewien, Carl Leopold, Konferensraad. 227. 233. 295. 298.
- Scheuchzer. 175.
- Schiøtte, David, Præst. 245.
- Schlegel, Joh. Heinr., Bibliothekar. 393. 438. 450. 458. 461. 468. 479.
- v. Schlözer, Aug. Lud., Professor i Göttingen. 498. 506.
- Schnabel, Bernt, Rektor i Roskilde. 432. — Ursula, se Rottbøll.
- Schneider, Sekretær. 20.
- Schouboe, Ole Borch, Justitiarius i Højesteret. 27.
- Schröder, Joh. Chr., Kammertjener. 22.
- Schulenburg, Generalauditor. 19.
- Schulin, Joh. Sigismund, Greve, Geheimeraad. 61. 121.
- Schwartz, Professor i Greifswalde. 230. 240. 351.
- Schwartzkopf, Edvard O., Korrektor ved Waisenhuset. 83.
- Schönauf, Fred. Chr., Præst. 229.

- Schönberg, Anders, d. y., svensk Righistoriograf. 332. 378. *Bref af Menalcas.* 326. 332.
- Schøning, Gerhard, Professor i Sorø, siden Geheimearkivar. 135. 143. 147. 151 f. 153 f. 155 f. 160. 164. 176. 225. 227 ff. 233 ff. 237. 243. 251. 256. 264. 267. 274. 277. 304. 306 ff. 310. 334 f. 351. 354. 366. 390. 393. 400. 404. 450. 454. 459. 468. 476. 480. 498 f. 517.
- Sciringesheale, Konghelle. 304. 307 f. Scoringia. 308.
- Scriptores Rerum Danicarum. 429. 494. 498. 504. 506.
- Seckmann, Diderik, Justitiarius i Højesteret. 26 f.
- Segerdal. 377 ff.
- Sehested, Hannibal, Statsmand. 9. 131. 135. 289.
- Seehuus, Morten, Proviansskriver ved Flaaden. 63.
- Seidelin, Hans, Konferensraad. 148.
- Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse. 327.
- Selskab, det typografiske. 501.
- Selskab, det kgl. danske Videnskabernes, se Videnskabernes Selskab.
- Serenius, Jac., Biskop i Strengnäs. 270. 272. 287. 346. 392. 396. 398. 456.
- Sevel, Fred. Chr., Generalauditor. 376. 405. 450.
- Sheringham. 444.
- Sigiller. 133. 140. 166. 193. 374. 387. 448. 476.
- Sigmund Brestes Saga. 454.
- Silfversköld, Carl Gustaf. 368. — Julius, Vicepræsident i Kommercekollegiet i Stockholm. 368.
- Skeninge. 188. 194.
- Skjoldborg og Kallerup i Thy. 42.
- Skjoldungasaga. 352.
- Slange, Niels, Chr. IVs Hist. 115. 456.
- Snorre Sturlesøn. 326. 376. 507.
- Society of London, the Royal. 44. 49.
- Soelberg, Hans Jørgen, Bankkommisær. 128 f. 164. 260.
- Sofie, Valdemar Is Dronning. 261. 263. 273.
- Sofie, g. m. Hertug Bugislav, 123.
- Sofie Amalie, Frederik IIIs Dronning. 289.
- Sofie Christiane, Markgrevinde af Bayreuth. 38.
- Sofie Magdalene, Christian VI's Dronning. 65. 438. 483.
- Sofie Magdalene, dansk Prinsesse, Gustav IIIs Dronning. 415 f. 421. 424. 426.
- Sommelius, Gustaf, Bibliothekar i Lund. 379-83. 389. 418. 437.
- Sotberg, Erik. 360. 381. 417. 421. 435. 443. 449.
- Spangenberg, Cyriacus, historisk Forfatter. 122.
- Sparfvenfeldt, J. G. 196.
- Speelman, Henry, engelsk Antikvar. 308 f. 396.
- Spidberg, Jens Chr., Biskop. 144. 162. 243. 259.
- Staffeldt, Anna Cathrine, f. v. d. Maase, g. m. Andreas Hauch. 311.
- Stampe, Henrik, Generalprokurør, Statsminister. 160. 336. 394. 468.
- Stanley, Simon Carl, Professor ved Kunstakademiet. 282.
- Statz, Kaptejn. 53.
- Stavanger, Peder, Justitsraad. 260. 407.
- Stechau, Joh. Adolph, Sekr. i Antiqv.-Coll. 454. 459. 471. 479. 484. 6. 494. 502-5. — Tobias, Kjøbmand i Norrköping. 182. 188.

- Stenbock, Eva Charlotte Victoria, se Barnekow.
- Stettin. 215. 496 f.
- v. Stiernmann, Anders Anton, Assessor i Antiquitets-Collegium. 196 f. 201 f. 206. 295. 391. 394. 404. 409. 418. 445.
- Stobæus, Kilian, Professor i Lund. 12.
- de Stockfleth, Chr., Justitsraad, Landsdommer. 4. 53.
- Stockholm. 192. 194. 212. 214.
- Stolberg, Prinsen af. 61.
- Stoltzig, Sabine Marie, g. m. 1) Fred. Langebek, 2) O. Kamp. 42.
- Stralsund. 215.
- Strangesøn, Peder. 262. 265.
- Struensee, Johann Friedrich, Kabinetsminister. 497.
- Ström, Erik Hindrichson, Stads-kæmner i Stockholm. 137. 323.
- Stub, Ambrosius, Digter. 3 f.
- Stuckenbruch, Jochum Andreas, Etatsraad, Berghauptmand. 144. 163. 216. 221. 245. 257.
- Studiegaarden. 228.
- v. Stöcken, Chr., Assessor i Højesteret. 27.
- Suderköping, se Söderköping.
- Suhm, Ancher Andreas, Justitiarius i Hof- og Stadsretten. 187. 191. 198. 206. — Burchard, Premierlieutenant. 191. — Nicolaus, polsk-sachsisk Gesandt i Sverig. 198. — Peter Frederik, Historiker, 119-20. 126. 145-51. 152-5. 156-61. 173-6. 187. 191. 207. 224-5. 227-30. 233-5. 237. 240-1. 249-56. 261-5. 267. 273-5. 277. 301. 303-5. 306. 307-11. 331. 334-5. 339. 350-4. 356-9. 366. 376. 390. 400 f. 405. 435. 438. 450. 456 f. 461 ff. 465. 472. 478. 480. 492. 495. 498-9. 506-7. 517. — Ulrik Frederik, Admiral. 147 ff. 154. 191. 240. — Ulrik Frederik, Søn af P. F. S. 498.
- Sundblad, se Andersson.
- Sunesøn, Anders, Ærkebiskop. 388. 446. 450.
- Svane, Hans, Biskop. 289. — Marie, g. m. Fr. v. Ørtz. 145 f.
- Svantopolk. 256. 261 262 f. 273. 409.
- Svederus, Magnus, Boghandler i Lund. 505.
- Sven Estridsøn. 159. 240. 252. 254.
- Sven Tveskjæg. 251 f. 357.
- Sven, dansk Prins, Korsfarer. 240 f. v. Swab, Andreas. 208 f. 216.
- Söderberg, Magister. 319. 328. 332 ff. 336. 360.
- Söderköping. 185. 194.
- Sögubrot. 352.
- Taube, Greve. 43. 47.
- Terlon, Hugue, fransk Gesandt i Danmark. 12. 348.
- Tessin, Carl Gustaf, Greve, svensk Statsmand. 77 f. 81. 90 ff. 196. 332. 473. 485. 515.
- Thestrup, Chr., Professor. 26. — Frants, Sekretær i det danske Kancelli. 18. 20. 106-7. 148.
- Thiele, Joh. Herm., Kobberstikker. 17.
- v. Thienen, Kammerjunker. 155.
- Thomsen, Inger Marie, g. m. Chr. Fred. Rheder. 161. — Jørgen, Regimentskvartermester. 161. 232.
- Thor Runsi. 360.
- Thordo, Runemester. 306. 359 f.
- Thorgils Sprakaleg. 252.
- Thorhallesen, Egil, Præst. 346.
- Thorlaksen, Gudbrand, Biskop. 23.
- Thott, Oluf Axelson. 183. 190. 194. — Otto, Statsminister. 8 f. 13.

- 18 ff. 32. 131. 160. 172. 342. 363. 370. 376. 394. 408. 410-2. 418. 428. 450 f. 462 ff. 467-71. 475. 478. 482. 485. 487-90. — Philip Axelson. 183. 190. — Tage. 12.
- Thura, Albert, Præst. 278 ff. — Hans, Præst. 280. — Laurids, Præst. 280. — Laurids, Biskop. 40.
- de Thurah, Laurids, Generalmajor. 222. 229. 234. 244. 282 ff. 286. 292. 456.
- Thye, Lene Klarup, g. m. 1) Fred. Gram, 2) Fred. Langebek. 430.
- Tidemand, Ingeborg, g. m. Emmike Kaas. 183.
- Tilas, Daniel, svensk Bjergraad. 208. 216. 274. 276. 347-50. 396. 477-8.
- Titley, engelsk Minister. 91.
- Toke Jarl. 253.
- Tollius. 174.
- Torbensson, Mons. 387.
- Torfæus, Thormod, Historiograf. 149. 239. 306. 331. 358. 457.
- Toyon, Mathieu, fransk Kok. 77.
- Traun, Greve. 53.
- Trellund, Hans, Biskop. 279.
- Treschow, Gerhard, Præst. 62 f. 150. — Herman, Professor. 495.
- v. Troil, Uno, Ærkebiskop i Upsala. 468.
- Trolle, Erik. 189.
- Trygonius, Niels, Præst. 383.
- Tøndebinder, Claus Mortensen, Præst og Lektor i Malmø. 379. 388.
- Tønder, Kommandør. 28. 34.
- U**gerup, Axel. 387.
- Ulf Galiciefar. 240.
- Ulf Jarl. 252. 254.
- Ulfeld, Corfits, Rigshofmester. 9. 15. 131. — Ebbe, Generallieutenant. 12.
- Ulrik, Hertug. 16.
- Ulriksøn, Oluf, Bogtrykker. 387.
- Upsala (se Bibliothek). Delagardiska Saml. 372. 440. 443.
- V**adstena. 185. 189. 194.
- Valdemar I. 241. 263. 352. — V. II. 261 f. 319 (se Jordebog). — V. Atterdag. 183. 194. 342.
- Valdemar, Biskop. 174.
- Vandal, Hans, Biskop. 279.
- Varberg, Claus Jensen, Præst. 383.
- Vedel, Anders Sørensen, Historiograf. 352.
- Vestervik. 185.
- Vetenskaps-Akademien, det kgl. 209. 211. 231. 243. 456. 461.
- Viborg (i Finland). 215.
- Videnskabernes Selskab, det kgl. danske. 13. 18. 34. 39. 44. 49. 69. 87. 91. 114. 124 f. 163. 198. 218 f. 226. 228. 230. 243 ff. 258 ff. 265 ff. 270. 274. 276 f. 283. 287. 310. 340 ff. 349. 351. 361. 366. 370. 381. 456. 468. 481. 491. 495. 497. 507.
- Videnskabernes Selskab i Trondhjem. 353.
- Vidalin, Páll, Lagmand. 461.
- Vigastyr's Saga. 447. 453.
- Vilhelm, Abbed. 9.
- Vilhelm, Hertug. 397.
- Vilhelm, Prins af Hessen. 245. 383. 518.
- Vilhelm Henrik, Hertug af Gloucester. 466.
- Vilhelmine Caroline, dansk Prinsesse. 383.
- Vilmanstrand. 215.
- Vind, Niels Krabbe, Diplomat. 86 f.
- Visby. 181 ff. 194. Diarium fratrum Visbyensium. 292. 332.
- v. Vitzen, Fikke. 189.

- Vormordsen, Frants, Biskop i Lund. 379. 388. 482.
- de Voss, Anne Cathrine, Jac. Rosborgs Hustru. 1.
- Vreta Kloster. 190.
- W**achter, Johan Georg. 479.
- Wadskjær, Chr. Fred., Professor. 17. 40. 62 f. 83. 85-8. 90. 229.
- Wagner, Marcus, tysk Historiker. 409.
- du Wahl, Joh. Salomon, Kunstkammerforvalter. 17. 19 f. 295.
- Wallenstråle, M. G. 344.
- Wallerius, Joh. Gottskalk, Kemiker og Mineralog. 258.
- Wallin, Jöran, Biskop i Göteborg. 344. 447.
- Wargentín, Pet. Vilh., Sekretær i det kgl. Vetenskaps-Akademi. 231. 396. 456. 465.
- Warmholtz, Carl Gustaf, svensk Hofraad. 197. 204-5. 210-1. 269-72. 287-8.
- Wedel-Friis, Erhardt, Greve, dansk Ambassadør i Stockholm. 193.
- Weise, Fred., Etatsraad. 405. — Sofie Elisabeth, Fr. Chr. Sevels Hustru. 405.
- Wentzell, Kjøbmand. 310.
- Werner, Matthias. 333 f. 336. 343.
- Wesling. 286.
- Wessman, Nils, svensk Assessor. 201. 292. 302. 306. 325. 366. 372. 378. 387. 417. 428.
- v. Westhov, Willich, latinsk Digter. 383. 443.
- v. Westphalen, E. J., Kansler, Historiker. 156. 158.
- Wieland, Jochum, Bogtrykker. 115.
- Windekilde, Inger, Joch. Wielands Hustru. 115.
- Winsløw, Jac. Benignus, Læge. 33. — Pet. Chr., Medailleur. 33.
- Wismar. 215.
- Wolfen, Joh. Conr., Bibliothekar og Livlæge. 79. 89.
- Worm, Michael, Borgmester i København. 516. — Oluf, Professor, 162. 275. 292. 306. 308. 339. Museum Wormianum. 145.
- v. Wowern. 144.
- Wøldike, Marcus, Professor. 13. 18. 20. 34. 39. 70. 342.
- Æ**lfredi vita. 174.
- O**edman, Bahus Lens Beskr. 198.
- Øland. 181. 185. 193 f. 214.
- Oelrich, Professor. 496.
- v. Ørtz, Fred., Greve, Amtmand 61. 79. 145. — Marie, f. Svane. 79. 145.
- Østeriis, Niels, Præst. 24-5.
- Øverød. 498.

